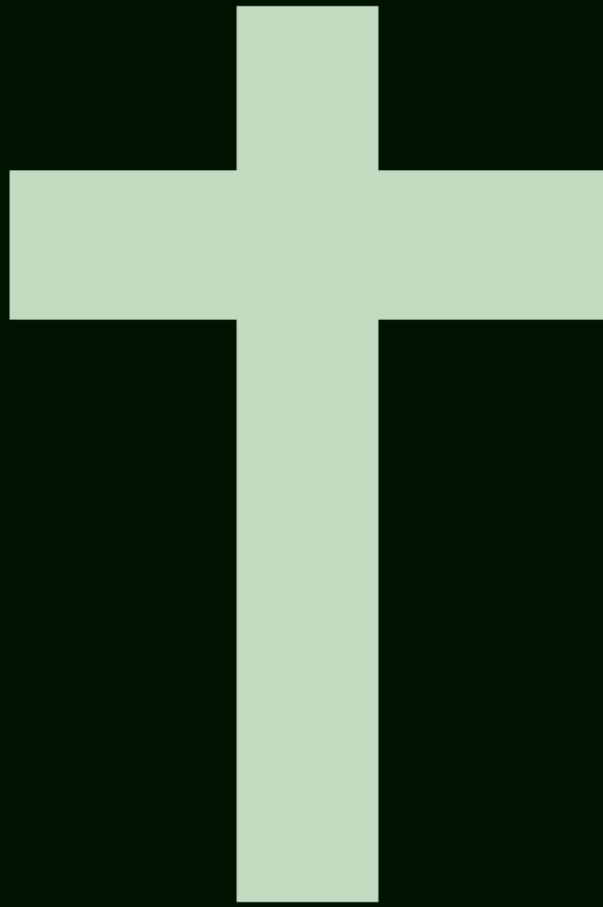

Dónbeenì páaní
fĩle vũahú

New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

Dónbeenì páaní fínle vūahú
New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Buamu

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Buamu

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2019 from source files dated 18 Dec 2018

331a1641-e36a-5300-8cb1-c9476fcef9bf

Contents

Matiye	1
Maaki	47
Luki	76
Zǎn	127
Bè-wénia	160
Oroomusa	203
1CO	224
2CO	243
Kalasiisa	256
Efɛɛzesa	263
Filiipusa	270
Koloosisa	275
1TH	280
2TH	284
1TI	287
Timotee jun níí	293
Tiite	297
Filemɔn	300
Hebere	302
Zaaki	318
Piere nín-yání	324
Piere jun níí	330
Zǎn nín-yání	334
Zǎn jun níí	339
Zǎn tǐn níí	340
Zude	341
Bè-sànkanií	343

Le Dónbeenì bín-tente vūahú na ó o Matiye túara

Vūahú túaró nùhú

O **Matiye lé o Yeesu nì-kenínia píru** jun nì-kéní. O bía mí vūahú yi le o Yeesu *Krista lé o kǎnfilo na khíi buen, yia le Dónbeenì yánkaa dó mí jii non le mí ì na ba *zúifùwa yi. O mún zéenia bìo ba zúifùwa ya-díwá pánáa o Yeesu.

O **Matiye bía a Yeesu teró là a háyónmu bìo**. O bía le o Yeesu lé o bée na wà buée kǎní ba nùpua mí bè-kora yi (Matiye 1–2). O mún bía bìo ó o Zǎn bátízéráa o Yeesu, làa bìo ó o Satāni khàráa wo lora (Matiye 3–4). O zéenia bìo ó o Yeesu sá lè mí tonló ho Kalilee kǎhú yi (Matiye 19–28).

O **Matiye sankaa o Yeesu kàránló làa cúa-hónú:**

1. Ho tǔiá poni bèró yi bìo (Matiye 5–7).
2. Le *Dónbeenì béeni bìo keníló (Matiye 10).
3. Hǎ wǎhio bìo hènun na wee zéeni le Dónbeenì béeni bìo yahó (Matiye 13).
4. Bìo le Dónbeenì nùpua ko ba bua lè mítén (Matiye 18).
5. O Yeesu bīnì buenló bìo (Matiye 24–25).

O Yeesu lé o Krista bìo bon (Luki 3.23-38)

¹ O Yeesu *Krista nonkǎni lé diò kà: O Yeesu Krista nonkǎni can o *Daviide yi, ó o Daviide nonkǎni bèn can o *Abarahaamu yi. ² Ó o Abarahaamu lé o *Izaaki bàn maá.

Ó o Izaaki za lé o *Zakoobu,

ó o Zakoobu za lé o *Zudaa lè mín zàwa,*

³ ó o Zudaa zàwa na ó o yú là a Tamaare lé o Farēesi là a Zeraa,

ó o Farēesi za lé o Hēsiron,

ó o Hēsiron za lé o Araamu,

⁴ ó o Araamu za lé o Aminadaabu,

ó o Aminadaabu za lé o Naasōn,

ó o Naasōn za lé o Salamōn,

⁵ ó o Salamōn za lé o Buaze na ó o yú là a Arahaabu,

ó o Buaze za lé o Obēede na ó o yú là a Uruute,

ó o Obēede za lé o Zesee,

⁶ ó o Zesee za lé o bée Daviide.

Ó o bée Daviide za lé o *Salomōn na ó o yú là a Uuri bàn háa,

⁷ ó o Salomōn za lé o Orobuaamu,

ó o Orobuaamu za lé o Abia,

ó o Abia za lé o Azaafe,

⁸ ó o Azaafe za lé o Zozafaa,

ó o Zozafaa za lé o Zoraamu,

ó o Zoraamu za lé o Oziasi,

⁹ ó o Oziasi za lé o Zuataamu,

ó o Zuataamu za lé o Akazaa,

ó o Akazaa za lé o Ezekiasi,

¹⁰ ó o Ezekiasi za lé o Manasee,

ó o Manasee za lé o Amōosi,

ó o Amōosi za lé o Zoziasi,

¹¹ ó o Zoziasi za lé o Zekonia lè mín zàwa.

Bún wó ká a *Isirayēele nìpomu á ho *Babiloonasa kíkǎa yi á ba vaá wee kàya ba kǎhú yi.

* 1:2 O Zudaa lè mín zàwa lé bia lé o Isirayēele nìpomu zī-júná píru jun bàn maáwà.

¹² Bìo ɓa wi ho Babiloona yi mu kàyámu yi

ó o Zekonia ton o Salasiéle,
ó o Salasiéle za bèn lé o Zorobabéele,

¹³ ó o Zorobabéele za lé o Abiyuude,

ó o Abiyuude za lé o Eliakiimu,

ó o Eliakiimu za lé o Azoore,

¹⁴ ó o Azoore za lé o Sadooki,

ó o Sadooki za lé o Akiimu,

ó o Akiimu za lé o Eliyuude,

¹⁵ ó o Eliyuude za lé o Eliazaare,

ó o Eliazaare za lé o Matan,

ó o Matan za lé o Zakoobu,

¹⁶ ó o *Zakoobu za lé o Zozeefu, o Mari b̀an báa.

O Mari mu lé wón ton o Yeesu na ɓa le *Krista.

¹⁷ Á wáa lá a *Abarahaamu nii wán à ɓuee ɓúe o *Daviide yi, á ɓa maáwà na sà mín á yú ho pírú náa. Ó o Daviide nii à ɓuee ɓúe ho pàahú na ó o *Isirayéle nìpomu á ho Babiloonasa kíkàa yi á ɓa vaá wee kàyá ɓa kōhú yi, á maáwà na sà mín á yú ho pírú náa. À bèn lá bìo ɓa wi mu kàyámu yi nii wán à ɓuee ɓúe o Krista yi, á maáwà na sà mín á mún yú ho pírú náa.

O Yeesu teró
(Luki 2.1-7)

¹⁸ Bìo kà lé bìo ó o Yeesu bìo wóràa á vaá ɓó a teró yi. B̀an nu Mari f̀uaamu h́ia b̀o ǹon o Zozeefu yi.† Ká s̀ani ɓa ya mín, à b̀un ò o s̀u lè s̀ani lè le Dónbeenì Hácírì p̀anká. ¹⁹ B̀an f̀uaalè Zozeefu f̀u lée ǹupue na téréna. O f̀u yí wi ò o dé ǹiyio mín f̀uaalè Mari yi, ó o wi ò o s̀anka ɓúe mu f̀uaamu. ²⁰ Bìo mu wi o s̀i yi kà, ó o Nùhúso Dónbeenì wáayi tonkaro b́ia làa wo h́a k̀onkórà yi: «*Daviide m̀onm̀aní Zozeefu, yí héz̀on o Mari fé yaró. Le s̀ani na wi o wán kà ó o s̀u lè le Dónbeenì Hácírì p̀anká. ²¹ O ò te o za báa. Fo ò cé o yèni làa Yeesu.‡ Orén lé yia á à k̀ani mín ǹipomu mí bè-kora yi.» ²² Mu búenb́uen wó bèra a na à bìo ó o Nùhúso b́ia lè mí ni-cúa f̀ero nii à yìo lé. ²³ O b́ia:

«Yia yí z̀i báa á à s̀i le s̀ani á à te o za,§

á ɓa wé è ve làa Emanuwéle.

B̀un kúará le: «Le Dónbeenì wi làa wen».*»

²⁴ Bìo ó o Zozeefu s̀ina, ó o wó bìo le Dónbeenì wáayi tonkaro le o wé. O fó a Mari á yan. ²⁵ Ká a Zozeefu màhá yí wó a làa háa yí m̀on f̀uaa bìo ó o ton mí za, ó o Zozeefu mu có a yèni làa Yeesu.

2

Ba bè-z̀inlowà ɓueé ɓúekíó o Yeesu

¹ O Yeesu h́ia ton ho *Zudee kōhú lóhó na ɓa le Beteleheemu yi. Mu pàahú ká a *Heroode* lé o b́e. O Yeesu mu teró m̀ondén, á ɓa ǹupua ɓúe na k̀aràna z̀i mu bìo á z̀i h́a mànàayio lè mí kúaráwa, á ló lè le wii h̀enii ɓueé d̀on ho Zeruzaleemu lóhó, ² á ɓa t̀uara: «Ba *z̀uif̀uwa b́e na ton á wi wen? Le mànàayire ɓúe hà lè le wii h̀enii, á źeenia a bìo, á wa ló ɓuara wà ɓueé ɓ̀uaanì a.» ³ Bìo ó o b́e Heroode já mu, ó orén lè ho Zeruzalemusa búenb́uen yilera l̀unkaa. ⁴ Ó o von le *Dónbeenì yankarowà núnása lè ho *làndá bìo źeenilowa búenb́uen na wi o ǹipomu yi á kúaa mín wán. Ò o t̀uara ɓa yi làa hen na ó o k̀anilo á ko ò o te yi. ⁵ Á ɓa b́ia ǹon wo yi: «O ko ò o te ho Zudee kōhú lóhó na ɓa le Beteleheemu yi. Lé bìo á bìo kà lé bìo á le *Dónbeenì ni-cúa f̀ero t̀uara:

† 1:18 Mu lé mu yaamu ká lé bìo ɓa d̀in yí páania le z̀i yi. Ba z̀uif̀uwa c̀on ó o h́inzoró h́ia wee wé keñ mín z̀i à yí le l̀ulú-kùure s̀i, à loínáa wo ká a nùhú téréna. ‡ 1:21 O Yeesu yèni

kúará le: «Le Dónbeenì wee k̀ani ɓa ǹupua.» § 1:23 Mi loñ Ezayii v̀uahú 7.14 * 1:23 Mi loñ Ezayii v̀uahú 8.8,

10 * 2:1 O Heroode na bìo b́ia hen lé o Heroode Nì-beeni.

⁶ «Beteleheemu, fo yínón ho *Zudaa kǎhú lórá búenbúen bàn ló-za. Lé fo ó o Núhúso na à dí ù nìpomu *Isirayeele yahó á à lé yi.»[†]

⁷ Ó o *Heroode wáa sànkāa von ba bè-zǔnlowà mu, ò o tùara ba yi á zǔnnanāa ho pàahú binbirì na ba mǎn le mànnàayiire yi. ⁸ Bún mǎn ó o le ba lén va ho Beteleheemu, ò o bía nǎn ba yi: «Mí va a tùaka o háyónza mu bìo sese. Ká mí yú a mǎn, à mí bǐnì buee bío mu na miì, á ìnén mún vaá bùaaní a.»

⁹ Bìo ba ná hǎn bíoní so o béé mu cǎn vó, á ba wà. Á ba bǐnía wee mi le mànnàayiire na ba nǎnzoñ mǎn lè le wii hèní, à le wà á ba bò yi. Pàahú na le vaá dǎn ho lahó na ó o háyónza mu wi yi, á le dǎn. ¹⁰ Bìo ba mǎn le mànnàayiire kà sí, á mu wó sǐ-wee ba cǎn làa sòobéé. ¹¹ Á ba yòò zon le zǐi yi, á zoó mǎn o háyónza mu lè mín nu Mari. Á ba líí fàrá mí nǎnkójúná wán à ba bùaanía a háyónza. Bún mǎn á ba feera mí sǐa à ba hǎn wo lè ho sǎnú lè mu bìowa búí na sǎmu sǐ, ho *ǎnsǎn lè ho *mǐrè. ¹² Bún mǎn le Dónbeenì ná ba zeñ wán hǎ kǎnkórá yi le ba yí bǐnì yí vaa lé o Heroode wán. Á ba wáa lá wǎ-veere á vannāa mín kǎhú.

O Yeesu bàn nùwǎ lùwa làa wo

¹³ Ba bè-zǔnlowà lénló mǎn, á le Dónbeenì wáayi tonkaro búí buara a Zozeefu cǎn hǎ kǎnkórá yi, á bía nǎn wo yi: «Hǐnì fé o háyónza lè mín nu à ù lùwí va ho *Ezipite kǎhú. Va a keení bǐn fúuu fúaa ká ì khí le ù bǐnì buen. Lé bìo ó o béé *Heroode á à bío le ba cànka a háyónza mu búe.» ¹⁴ Ó o Zozeefu wáa hǐnǎn ho tǐnàahú á fó a háyónza lè mín nu ò o nǎn ho Ezipite kǎhú.

¹⁵⁻²¹ Ká a Heroode zǔna le ba bè-zǔnlowà khà a, ó o sǐi cǎ làa sòobéé. Ó o nǎn le jii le ba búe ba zà-báawa búenbúen na ho Beteleheemu lóhó yi, làa hǐa bámakāa ho yi. À wáa lá bìa lúlúio yú hǎ bìo jun jii à liirāa, à héha lè ho pàahú na ba bè-zǔnlowà zéénia le mí mǎn le mànnàayiire yi. Bún lé bìo á le *Dónbeenì ji-cúa feero Zeremii bìo na ó o bía á wórāa jii sú. O bía:

«Wǎamakāa búí sǎ ná ho Aramaa lóhó yi.

Mu wó lè mǐnka wéé.

Lé o Araseele wee wá mí zàwa bìo yi.

O yí tà le ba yanka mí

lé bìo ba nùhú bó.‡»

O Zozeefu là a háyónza lè mín nu kará ho Ezipite yi fúuu fúaa bìo ó o Heroode húrún.

O *Heroode hómú mǎndén, ó o Núhúso wáayi tonkaro bǐnía buara a Zozeefu cǎn hǎ kǎnkórá yi, á buee bía nǎn wo yi: «Hǐnì fé o háyónza lè mín nu, à ù bǐnì va ho *Isirayeele kǎhú yi. Lé bìo á bìa lá wee cà a háyónza mu á à búe wáa húrún.» Ó o Zozeefu hǐnǎn á fó a háyónza lè mín nu á bǐnía buararāa ho Isirayeele kǎhú yi. Mu wó kà sí bèra a na à bìo ó o Núhúso bía lè mí ji-cúa feero jii à yìo lé. O bía: «Ì von ì za léra ho *Ezipite kǎhú yi.»[§] ²² Bìo ó o Zozeefu ná à ba le o Aakelayuusi lé yà zon mín maá Heroode lahó á lé o béé ho *Zudee kǎhú yi, ó o zǎna ho vaa keeníló bǐn. Bìo á bìo ó o ò wé á zéénia nǎn wo yi hǎ kǎnkórá yi, á ba wà nǎn ho Kalilee kǎhú. ²³ Ba vaá kará ho lóhó búí na ba le Nazareete yi. Mu wó kà sí, bèra a na à bìo le *Dónbeenì ji-cúa feerowà yánkaa bía à jii sí. Bán yánkaa le ba khí wé è ve o làa Nazareete ni.

3

O Zǎn Batiisi buera le Dónbeenì bíonì
(Maaki 1.1-8; Luki 3.1-18; Zǎn 1.19-28)

¹ Pàahú búí buee dǎn, ó o Zǎn Batiisi bìo ba zǔna le o wi ho *Zudee kǎhú dùure yi, á wee bue le Dónbeenì bíonì. O wee bío na ba nùpua yi: ² «Mí khí mu bè-kora wéró yi, à

[†] 2:6 Mi loñ Miseen vūahú 5.1 [‡] 2:15-21 Mi loñ Zeremii vūahú 31.15 [§] 2:15-21 Mi loñ Ozee vūahú 11.1

bè le Dónbeenì yi, lé bìo le *Dónbeenì béenì bueé bó.»³ Lé orén Zān mu á le *Dónbeenì jì-cúa fæero *Ezayii á bía bìo kà síi:

«Nii búii wee bío pǎnpǎn le dùure yi kà síi:

«Mi wíoka ho wǎhú
ká a Núhúso o buen.

Mi muin ho wǎhú
na ò o bè.»*

⁴ O Zān dà-zǐnii tá là a cón-júmúkù varà, á ku-çèní wó lè ho sǎahú. O bè-dínii lé ba hawá lè hǎ sò-kǎ sòró. ⁵ Ho Zeruzalæmu lóhósa, lè ho Zudee kǎhú nìpomu, làa bìa bó ho muhú na ba le Zurudēn yi búenbúen á wee buen o cǎn. ⁶ Ba wee zéeni mí bè-kora ba nùpua yahó, ò o Zān bátizé ba ho Zurudēn mu yi. ⁷ Bìo ó o mǎn à ba *Farizēwa lè ba *Sadusēwa wee lé buen o *bátéèmu lahó yi, ó o bía nǎn ba yi: «Mi yí mǎn miten le, díhioni zàwa yén! Le Dónbeenì sǐ-cǐlè na yòo lua á mi so wee leéka le mi dà à fé miten níi yi le? Lé o yén bía mu nǎn mia? ⁸ Héyiii! Mi wé wé hǎ wára na se, hǎa wee zéeni le mi khú mu bè-kora wéró yi á bò le Dónbeenì yi. ⁹ Mi yí leéka le bìo mi lé o *Abarahaamu mǎnmǎnía á búnn mí dòn wǎa à yí dé. Le ĩ bío mu na mia: Mi yí mǎn hǎ huua na ká le? Hǎn le Dónbeenì yàá pá dà á à wé là a Abarahaamu zàwa. ¹⁰ Á mi cén pa miten bìo sese. Lé le dóorè hónhónía buan hǎ vǐnsǎa kúioró bìo yi. Vǐndèe léé vǐndèe na yí máa ha hǎ bia na sǐ, á dén n kúii á à sía à kúee mín wán á à cǐi. ¹¹ ĩnén wee bátizé mia lè mu jumu lé bìo mi khú mu bè-kora wéró á bò le Dónbeenì yi. Ká yia á à buen ĩnén mǎn, wón á à bátizé mia lè le Dónbeenì Hácírí, lè ho dǎhú. O po mi. ĩ yàá yí ko là a nakǎa tenló hùúu. ¹² O buan mí véeró dèe mí níi yi á bueé véeráa mí dǐnló. Á hía lé ho dǐn-poni o ò khuii á à kúee mí nání yi. Ká hǎ jǎakǎa hǎn o ò cǐi ho dǎhú na máa hí hùúu yi.»

*O Yeesu bátéèmu bìo
(Maaki 1.9-11; Luki 3.21-22)*

¹³ Mu pǎahú, ó o Yeesu ló ho Kalilee kǎhú yi á buara ho muhú na ba le Zurudēn yi. O buara a Zān cǎn le wón bátizé mí. ¹⁴ Ó o Zān pá, ò o bía nǎn wo yi: «Ūnén lé fo lá ko á ũ bátizé mi, á léé webio bèn nǎn á ũ le ĩnén bátizéráa fo?» ¹⁵ Ká a Yeesu màhá bía nǎn wo yi: «Día le mu wé làa búnn. Lé kà síi á wa ko à wa wéráa à tíráa le Dónbeenì sǐi bìo jii.» Ó o Zān wǎa tà. ¹⁶ Bìo ó o Zān bátizéa a Yeesu wó ó o Yeesu ló mu jumu yi. Ho pǎn-kéní mu yi, á ho wáayi jii héra, ó o mǎn le Dónbeenì Hácírí à le lion lòn háponi o wán á líi wi làa wo. ¹⁷ Á mu tǎmu búii sǎ jǎa ho wáayi á bía: «Yia kà lé ĩ Za na á ĩ bò ĩ tàká wán. O bìo sǐ mìi.»

4

*O Satāni wi ó o khà a Yeesu loí
(Maaki 1.12-13; Luki 4.1-13)*

¹ Búnn mǎn á le Dónbeenì Hácírí buan o Yeesu vannáa le dùure yi bèra a na ò o *Satāni khà a loí. ² Hǎ wizooní búará-jun lè mí tǐnǎnna búará-jun ó o Yeesu wó ò o yí dú, á le hǐni dà a. ³ Ó o Satāni vá bueé bó a yi, á bía nǎn wo yi: «Hǎ huua na kà fo yí mǎn lé? Ká fo lé le Dónbeenì Za bìo bon kénkén, à ũ bío le hǎ huua na kà yèrémá wé ho dǐnló.»

⁴ Ó o Yeesu bía: «Bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vǐahú yi: «Dǐnló mí dòn yí máa na mukǎni nùpue yi. O nùpue màkóo múnn wi le Dónbeenì bíonì na le wee bío yi.»*

⁵ Búnn mǎn ó o Satāni mu fó a vannáa ho Zeruzalæmu, á vaá yòo dǐnía wo le *Dónbeenì zǐ-beeni jún-tǎhú, ⁶ ò o bía nǎn wo yi: «Ká fo lé le Dónbeenì Za bìo bon kénkén, à ũ yén lii ho tá yi, lé bìo mu túara: «Le Dónbeenì á à na le jii mí wáayi tonkarowà yi á ba à cǎn fo á líi wíoka à bàrá, bèra a na à ũ zeñ yí túii làa huee búii.»†»

* 3:3 Mí loí Ezayii vǐahú 40.3 * 4:4 Mí loí Lándá zéeniíló vǐahú (Deutéronome) 8.3 † 4:6 Mí loí Lení vǐahú (Psaumes) 91.11-12

⁷ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi. «Mu mún túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi kà: «Yí ví ví yí khūaa ũ Núhúso Dónbeenì jii yi hàrì lòn wizoñ-kéní.»[‡]»

⁸ Ó o Satāni mu pá bīnía fó a yòorarāa le búee búí na dōndōn wán, á yòó zéénía ho tá kána búenbúen, lè mí nàfòró, lè mí semu na wi hā yi làa wo, ⁹ ò o bía nɔn wo yi: «Ì ì na bìo kà búenbúen fòh ká fo tà líí fàrá ũ nɔnkójúná wán à ũ bùaanía mi.» ¹⁰ Ó o Yeesu wāa bía nɔn wo yi: «Lé bīn, Satāni! Mu túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Ū Núhúso Dónbeenì lé yia á ũ ko à ũ bùaaní, à mún sá na orén mí dòn yi.»[§]»

¹¹ Ó o Satāni wāa wà ò o díá a Yeesu. Á le Dónbeenì wáyai tonkarowà buara a cǎn, á bueé wó bìo ó o màkóo wi yi nɔn wo yi.

*O Yeesu búakáa mí tonló ho Kalilee kǎhú yi
(Maaki 1.14-15; Luki 4.14-15)*

¹² Wizonle búí, ó o Yeesu já le o Zān ba dó ho kàsó yi, ó o wà van ho Kalilee kǎhú. ¹³ O yí kará ho Nazareete yi, ò o wà van vaá kará ho *Kapereyuumu lóhó yi. Ho lóhó mu wi ho Kalilee vū-beenì jii, ho Zabulon lè ho Nefutalii lùà na bīn yi. ¹⁴ Mu wó kà síí, à hā bíonì na le *Dónbeenì jii-cúa fεero *Ezayii bía à jii sí. O bía:

¹⁵ «Ūnén Zabulon lè ũnén Nefutalii kána
na wi lè ho vū-beenì cǎn ho Zurudēn jǎhú yi.

Ūnén Kalilee na lé bìà yínǎn ba *zúífùwa kǎhú.

¹⁶ Mínén nìpomu na lá wi le tǐbírí yi

á mɔn mu khon-beenì.

Mínén na lá kará mu húmú kǎhú yi mu yuumu yi

á mu khoomu ló wán.*»

¹⁷ Lé bīn jii wán ó o Yeesu wāa búakáa wee bue le Dónbeenì bíonì. Bìo kà lé bìo ó o hía wee bío: «Mí khí mu bè-kora wéró yi à bè le Dónbeenì yi. Lé le *Dónbeenì béenì bueé bó.»

(Maaki 1.16-20; Luki 5.2-11)

¹⁸ Bìo ó o Yeesu hía wee vará á bá ho Kalilee vū-beenì, ó o mɔn ba ce-pawà nùwā jun. Ba léé maá zàwa, o Simɔn na ba mún wee ve làa Piere, lè mín za Āndere. Ba wee yénní mí zùán dé mu jummu yi. ¹⁹ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Mí buee bè miì, á ĩ wé á ba nùpua lé bìà á mi wé è yí á à bua à buennáa ĩ cǎn làa bìo mi wee paráa ba cewà bìo síí.» ²⁰ Á ba dēenía kúaará mí zùánwà à ba bò là a Yeesu wà.

²¹ Bìo ó o vá van cǐínú, ó o tǐn mɔn maá zàwa nùwā jun búí. Ba lé o Zebedee nùwā, o Zaaki là a Zān. Ba wi mí woohú yi lè mín maá, á wee wíoka mí zùánwà. Ó o Yeesu von ba. ²² Mí lahó yi, á ba ló díá mí woohú lè mín maá, à ba bò là a Yeesu wà.

(Luki 6.17-19)

²³ O Yeesu hía wee vará ho Kalilee kǎhú búenbúen yi, á wee kàrán ba nùpua ba *zúífùwa kàránló zǐnì na wi bīn yi, á wee bue le *Dónbeenì béenì bín-tente. O wee weé ba nùpua na mu vǎmú lè mí síiwà búenbúen tò. ²⁴ O Yeesu yèni ló fò ho Siirii kǎhú búenbúen. Á ba wee bua bìà mu vǎmú lè mí síiwà wee beé lò, làa bìà sǎnía wee jí bìo cèrèè bìo yi à buennáa o cǎn: Bìà ba cǐnǎwa wi yi, làa bìà á le dāndāhíonì wi yi, lè ba mùamúawà, ó o Yeesu wee weé ba. ²⁵ Ba zàamá-kúiii hía wee bè o yi. Ba wee lé ho Kalilee lè hā Lórá Bìo Pírú kána yi, lè ho Zeruzaleemu lóhó yi, lè ho Zudee kǎhú yi, lè hā kána na khíi lè ho Zurudēn muhú mǎn.

5

*O Yeesu kàránna ba nùpua le búee wán
(Luki 6.20-23)*

[‡] 4:7 Mí loñ Lándá zééníló vūahú (Deutéronome) 6.16 [§] 4:10 Mí loñ Lándá zééníló vūahú (Deutéronome) 6.13

* 4:16 Mí loñ Ezayii vūahú 8.23-9.1

¹ Ká a Yeesu mɔn bán minka nì-kúii so, ó o yòora le búee yòó kará. Ó o nì-kenínia wà bueé bó a yi. ² Ó o wáa lá le bíonì ò o wee kàrán ba kà sí:

³ «Bìà zū le mí khon mí yiwa bán júná sī,
lé bìò le Dónbeenì béenì á ba níní wi yi.

⁴ Bìà wee wá, bán júná sī,
lé bìò le Dónbeenì khíi híi ba sīa.

⁵ Bìà wayika bán júná sī,
lé bìò ho tá na le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na, á bìò á à sī ba yi.

⁶ Bìà le Dónbeenì sī bìò wéro poni wee búe, bán júná sī,
lé bìò á bìò ba wee ca á ba à yí á mu jii ì sí.

⁷ Bìà zū mí ninzàwa màkàrí bán júná sī,
lé bìò le Dónbeenì mún khíi zūn ba màkàrí.

⁸ Bìà hácírí bò le Dónbeenì bìò mí dòn wán bán júná sī,
lé bìò ba khíi mi le Dónbeenì.

⁹ Bìà wee wé à ho héerà keń bìà làa ba páania wi pàahú bán júná sī,
lé bìò le Dónbeenì khíi ve ba le mí zàwa.

¹⁰ Bìà ba wee beé lò lé bìò ba wee wé bìò le Dónbeenì sī vá yi bán júná sī,
lé bìò ho wáayi béenì bìò sà ba yi.

¹¹ Ká ba nùpua wee là mia, á wee beé mi lò, á wee fúaa hā sabíoní lè mi síwà mi dání yi ìnén bìò yi, se mi júná sī. ¹² Mi zàmaka, mi le mi sīa wa làa sòobé, lé bìò le Dónbeenì bùiá beenì pan mia ho wáayi mu bìò yi. Mu bon, lé kà sí á ba beéraràa le *Dónbeenì jì-cúa fèerowà na dú mi yahó lò.

(Maaki 9.50; Luki 14.34-35)

¹³ «Minén ka lòn yámú ho dímjí ná nùpua tíahú. Ká mu yámú yonyoró ló mu yi, á ba à wé kaka á mu ù bíní ì zoráa. Mu cùnú máa keń ká mu yínón à lée yénní mu kúia à ba nùpua wé yonka.

¹⁴ «Minén ka lòn khoomu ho dímjí ná nùpua tíahú. Ho lóhó na son le búee wán wé òn denkhèen. ¹⁵ Ba máa wé dé fíntání à bún yi làa láahó. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi, à bìà wi le zī yi búenbúen keń mu khoomu yi. ¹⁶ Minén mún ko mi keń lòn khoomu ba nùpua yahó, bèra a na ká ba mɔn mu bè-tentewà na mi wee wé, à ba bùaaní mìn Maá na wi ho wáayi.

O Yeesu kàráanna ba nùpua ho làndá bìò dání yi

¹⁷ «Mí yí leéka le ì buara á wà bueé búe o *Moyiize làndá lè ba jì-cúa fèerowà kàránlò júhú dé. Bùee. Ì wà bueé tíi mu jii lé bìò. ¹⁸ Le ì mí ho tuiá na mia: Hàrí ho wáayi lè ho tá à mía kaka, á ho làndá bàn bín-za na khúekhúe á máa fá ho jii, fúaa mu bìò búenbúen véro. ¹⁹ Lé bún nɔn ká yia wó khon hā làndáwá mu bàn dà-za búí dání yi, á wee kàrán ba nùpua le ba wé wé làa bún, wón bànso khíi keń cínú ho wáayi béenì yi. Ká yia bèn wee tà bè ho làndá yi, á wee kàrán ba nùpua le ba wé wé làa bún wón bànso khíi wé o nì-beenì ho wáayi bá-zàmu yi. ²⁰ Le ì bío mu na mia: Ká mi yí máa bè bìò le Dónbeenì le mi wé yi á yí po ho *làndá bìò zéenílowa lè ba *Farizēwa, á mi máa dàń máa keń ho wáayi bá-zàmu yi.

Ho héerà keńlò minén lè ba nùpua na ká pàahú bìò

²¹ «Mí jà à ba bíà bìò kà nɔn wán bùaawa yi: «Yí búe nùpue.»* Yia wó nì-búe á bànso ba à bua á à varáa le cítí fíiní. ²² Ká ìnén màhá à bío á à na mia: Yia sī cā mìn za yi, wón ba à bua á à varáa le cítí fíiní. Yia bíà le mìn za lée bǔnbú, wón bànso á ho làndá tuiá fèerowà ko ba cítí. Á yia bíà le mìn za lé o khéero, wón bànso ko ò o dé le Dofíní dǔhú yi.

²³ «Ká fo wà bueé wé mu hāmu á à na le Dónbeenì yi mu hāmu cíní lahó yi, ká ù hácírí

* 5:21 Mí loń Léro vūahú (Exode) 20.13; Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 5.17

buara le fo wó khon lè mi ninza ó o sīi wee cì foñ, ²⁴ à ù bàrá ù hāmu mu hāmu cǐnǐi lahó yi, ká ù lén va a cǐn à mi vaá véení mu. Ká búnn wó wó, à ù màhá ìuee wé ù hāmu à na le Dónbeenì yi.

²⁵ «O búii lá le fo wó khon làa mí sīi, ó o von fo le cǐtíi fīnǐi, à ùnén na wó khon à fèn wé le jii dà-kénì làa wo ho wǎhú wán ká mi dīn yí vaá dǎn. Ká búnn mía á wón vaá dé fo o cǐtí-fī nǐi yi, á wón bèn á à yèrémá khíi dé fo o paro nǐi yi o ò dé ho kàsó yi. ²⁶ Le ī mǐ ho tǔiá na foñ: Ho kàsó mu á fo máa lé yi hùúu, ká ù yí wǎ le wá rí na á fo ko à ù na búenbúen á yí tíira jii.

Mi yí le mi sīa vá nùpue bàn hǎa yi
(Matiye 18.8-9; Maaki 9.43, 47-48)

²⁷ «Mi jǎ à ba bíi bìo kà: <Yí wé há-fé tàà bá-fé.>† ²⁸ Ká ìnén màhá à bío bìo kà á à na mia: Yì lora mín za bàn hǎa á sīi vá a yi, se bànso fó a wó mí yilera yi. ²⁹ Ká mu lé ù nín-tǎnǐ yèrè wee dé fo mu bè-kohó wéró yi, à ù còkon le lèe día. Mu sǔaaní à ù sǎnía bìo búii yí kǎn bǐn, á po bìo hǎ jii sù à ba lèera dó le Dofnǐi dǎhú na máa hí lùe yi. ³⁰ Ká mu lé ù nín-tǎnǐ nǐi wee dé fo mu bè-kohó wéró yi, à ù kúii le lèe día. Mu sǔaaní à ù sǎnía bìo búii yí kǎn bǐn á po bìo hǎ jii sù á fo ò zoráa le Dofnǐi dǎhú na máa hí lùe yi.

O búii yí dǐndǐn ja mín hǎa
(Matiye 19.7-9; Maaki 10.11-12; Luki 16.18)

³¹ «Mu túara: <Yì le mí ì ja mín hǎa, á bànso ko ò o wé mu yaamu fáaró vǔahú à na a yi.>‡ ³² Ká ìnén màhá wee bío mu na mia: Báa na día mín hǎa, à bàn hǎa mu jǎn yí fó báa, ká a wà vaá yan bá-veere, se lé bàn báa mu dó a ho bá-fénló yi. Á yì mún fó a hǎa na bàn báa día wo á yan, wón mún lé o há-fé.

Mi wé yí báa bìo hùúu

³³ «Mi mún jǎ à ba bíi bǐn wán bùaawa yi: <Bìo fo báa le Dónbeenì yahó le fo ò wé à ù yí khínì yi. Wé mu.>§ ³⁴ Ká ìnén màhá wee bío mu na mia: Mi yí báa hùúu. Mi yí báa lè ho wáyì, lé bìo á bǐn lé le *Dónbeenì béenì lùe. ³⁵ Mi yí báa lè ho tá, lé bìo á hón lé le Dónbeenì zení bènǐi. Mi yí báa lè ho Zeruzalemu, lé bìo á hón lé ba bá-zàwa béé lóhó. ³⁶ Yàá mún pá yí báa lè ù jùhú, lé bìo le jún-vǎnǐ dà-kénì mí dòn bàn cemu lè le bàn bímú á fo yí dà máa wé. ³⁷ Mi wé le ùuu, à mi dǐn búnn wán. Ká mi le bùeé, à mi dǐn búnn wán. Ká bìo mi wee bǐnǐ báa à bè mu wán búnn wee lé o *Satǎni yi.

Mi wé yí dǐ yúaa mín wán
(Luki 6.29-30)

³⁸ «Mi jǎ à ba bíi: <Ká yì fíi mí ninza yèrè á ba mún ò fío bànso yèrè. Yì kéra mí ninza jin-kéza á ba mún kén bànso jin-kéza.>* ³⁹ Ká ìnén màhá wee bío na mia le ká a nì-sǔmúu wí ò o wé mu bè-kora làa mia, à mi día le o wé. Hen ká a búii dó ù nín-tǎnǐ sáahó yi, ù jǐ mu yi ká ù yèrémá hìi so dá a yi. ⁴⁰ Hen ká a búii le mí ì cǐtí làa fo á à féráa ù báká, ù bè ù kánbun ho wán na a yi. ⁴¹ Ká ho pánká ton-sá búii kǐkǎa foñ le ù sè bìo búii à varákaráa ho kilomētere dà-kénì, à ù sè mu à varákaráa hǎ kilomēterewa bìo jún làa wo. ⁴² Yì fióra bìo ù cǐn, à ù na mu wo yi. Yì le mí ì ke bìo ù cǐn à ù yí pí.

Mi wé wañ mi zúkúsa
(Luki 6.27-28, 32-36)

⁴³ «Mi jǎ à ba bíi: <Fo ko à ù wañ mí ninza ká ù jin ù zúkúso.> ⁴⁴ Èe ká ìnén wón wee bío mu na mia: Mi wañ mi zúkúsa. Mi wé fio na bìa wee beé mi lò yi, ⁴⁵ lé búnn á à zéení

† 5:27 Mi loñ Léro vǔahú (Exode) 20.14; Lándá zéeníló (Deutéronome) vǔahú 5.18 ‡ 5:31 Mi loñ Lándá zéeníló vǔahú (Deutéronome) 24.1 § 5:33 Mi loñ Levii nùwǎ vǔahú (Lévitiq) 19.12; Míló vǔahú (Nombres) 20.3; Lándá zéeníló vǔahú (Deutéronome) 23.22-24 * 5:38 Mi loñ Léro vǔahú (Exode) 21.24; Levii nùwǎ vǔahú (Lévitiq) 24.20; Lándá zéeníló vǔahú (Deutéronome) 19.21

le mi lé mìn Maá na wi ho wáayi zàwa. Orén lé yia wee wé à le wii hà ba nì-sūmáa lè ba nì-tentewà wán. O wee wé à ho viohó tè bìà téréna làa bìà yí téréna cǎn. ⁴⁶ Ká bìà wa mia lé bán mí dòn á mi wa, á mi wee leéka le mi so pá à bǐní ì yí cǔnú mu mǎn le? Hàrí ba *lànpo féwá wee wé kà síi. ⁴⁷ Ká mìn zàwa lè mìn hínni lé bán mí dòn mi wee tēeni yi, se mi so pá yú bìo wó lé? Hàrí bìà yí zū le Dónbeenì wee wé kà síi. ⁴⁸ Mi wé ba nùpua na jii tun làa bìo á mìn Maá na wi ho wáayi tentemu jii tunnáa bìo síi.»

6

O Yeesu kàránló na ó o nǎn mu hāmu wéró dǎní yi

¹ «Héyì! Hen ká mi wé le mi ì wé bìo le Dónbeenì làndá bò, à mi yí wé mu le ba nùpua mi. Ká mi wó mu ba mǎn, á mi máa yí cǔnú mìn Maá na wi ho wáayi cǎn. ² Hen ká fo wé le fo ò hā mu bìo lè ba nì-khenia, à ù yí yényení mu le ba nùpua jí làa bìo ba nì-khàwa wee wéráa mu ho kàránló zǐní lè hā bonfúaa yi bìo síi. Ba wee wé mu à cà lè le yèni. Le ì mǐ ho tǔiá na mia: Bǎnsowa so yú mí cǔnú vó. ³ Èε ká ũnén, fo wé le fo o hā mu bìo lè ba nì-khenia, à ù yí le hàrí mìn bǎnlo binbirì à zūn dèε búí mu yi. ⁴ Le mu hāmu mu à wé bìo na sǎnkaa wó. Á mìn Maá na wee mi mu bìo na sǎnkaa á à na mu cǔnú foñ.

O Yeesu kàránló na ó o nǎn ho fióro lè le jii líró dǎní yi
(Luki 11.2-4)

⁵ «Hen ká mi wé wee fió, à mi yí wé lè ba nì-khàwa bìo síi. Bán wee wé òn ho kàránló zǐní làa hen na hā wāna fò mǐn yi à wéráa mí fióro, bèra a na à ba nùpua búenbúen wé mi ba. Le ì mǐ ho tǔiá na mia: Ba yú mi cǔnú vó. ⁶ Èε ká ũnén wé le fo o fió, à ù yòo zo ũ zǐ à pe ho zǔajii, à ù fió mìn Maá Dónbeenì yi. Le làa fo páanía zoó wi bǐn. Á lerén na zū bìo fo zoó wee wé á à na mu cǔnú foñ.

⁷ «Hen ká mi wé wee fió, à mi yí òn la hā minka bíoní yi làa bìo á bìà yí zū le Dónbeenì wee wéráa mu. Ba wee leéka le ká mí yí bíà cèrèε á le Dónbeenì máa jí mí cǎn. ⁸ Mi yí wé bìo ba wee wé bàn síi, lé bìo á mìn Maá Dónbeenì á fèra zū bìo mi màkóo wi yi vó, ká mi òn yí fióra.

⁹ «Mi wé wee fió, à mi fió kà síi:
Wàn Maá na wi ho wáayi,
wé à ba nùpua zūn le fo lé le Dónbeenì na bàn síi mía.

¹⁰ Dí ũ béenì hā lùà búenbúen yi.

Le ũ síi bìo wé ho tá wán làa bìo mu wee wéráa ho wáayi bìo síi.

¹¹ Hā wen lè mu bè-dǐnii na ko làa wen ho zuia.

¹² Sén wa bè-kora díà, làa bìo á warén mún wee tà sén díà à na bìà wó khon làa wen yi.

¹³ Pa wen bìo wee khà wen dé mu bè-kohó wéró yi bìo yi. Kǎní wen o *Satāni níi yi.

[Le béenì, lè ho dànló, lè ho cùkú bìo sǎ foñ fèεε. *Amiina.]

¹⁴ «Ká bìà wó khon làa mia bìo á mi wee tà sén díà, á mìn Maá na wi ho wáayi mún wé è sén mi bè-kora á à díà. ¹⁵ Ká mi yí máa tà sén díà na ba yi, á mìn Maá na wi ho wáayi mún máa wé è sén mi bè-kora máa díà.

¹⁶ «Hen ká mi wé lù mi jinií, à mi yí sè mi yara làa bìo á ba nì-khàwa wee wé wéráa mu. Ba wee wé sè mí yara à ba nùpua búenbúen zūn le ba lù mí jinií. Le ì mǐ ho tǔiá na mia: Ba yú mí cǔnú vó. ¹⁷ Èε ká ũnén wé le fo ò lǐ ũ jii à ù sεε ũ yahó, à wíoka ũ jǔhú sese, ¹⁸ bèra a na à ba nùpua yí zūn le fo lù ũ jii. Mìn Maá Dónbeenì mí dòn na wi le lùè na sǎnkaa yi á mǎn bìo fo sǎnkaa wó. Orén lé yia á à na ho cǔnú foñ.»

Ho nàfòró binbirì bìo
(Luki 12.33-36)

¹⁹ «Mi yí sá ho nàfòró ká lè miten ho dímíná yi. Ba sūnbowa lè ba làkàbúaa wi bǐn á à yáa ho. Ba kǎnlowà wee wé háaka hā wonna ká ba zoo juuaa ho. ²⁰ Ho wáayi lé bǐn á mi sá ho nàfòró binbirì bàrá yi à ká lè miten. Bǐn á sūnbowa tàá làkàbúaa máa yí ho

máa yáa. Kǝnlowà mún yí dà máa yòó háa woohú bín á máa juuaa bìo. ²¹ Mu bon, hen na á ù nàfòró wi yi lé bín á ù sǝi búenbúen á à dé yi.

²² «O nùpue yìo lé o sǝnía fǝntǝní. Ká ù yìo se, á ù sǝnía búenbúen á à kǝn mu khoomu yi. ²³ Ká ù yìo yí se, á ù sǝnía búenbúen á à kǝn le tǝbírí yi. Hen ká mu khoomu na wi foñ hía yèrè máa wó le tǝbírí, à ù loñ bìo le tǝbírí mu á à kǝn náa cícící.»

(Luki 16.13)

²⁴ «Nii woon yí dà máa sá máa na júnása nùwǝ jun yi. O ò jin o nì-kéní ká a wañ yà so. O wé è jí o nì-kéní bíonì, ká yà so ó o máa kǝnbi. Mi yí dà máa sá máa na le Dónbeenì yi ká mi mún pá henía le wá rí càró bìo.»

Mi dé mi sǝa le Dónbeenì yi

(Luki 12.22-31)

²⁵ «Lé bún nǝn á ï wee bíoráa bìo ká á à na mia: Mi wé yí yáa mi yilera mi mukǝnì bìo yi, le mi ì yí mu bè-dínii lè mu bè-junii wen, tàá mi sǝnía bìo yi, le mi ì yí hǝ sǝ-zǝnia wen á à zǝ. Le mukǝnì bìo po mu bè-dínii, á hǝ sǝnía bìo po hǝ sǝ-zǝnia, mu so yí bon le? ²⁶ Mi loñ ba júnzàwa. Ba yí máa dì bìo á mún yí máa lá dǝnló. Ba náa mía, ká mìn Maá na wi ho wáyai màhá pá wee díiní ba. Á minén so bìo jùhú yí wi yí po ba júnzàwa le? ²⁷ Minén tíahú á yà dà mí mukǝnì wizooní á à dé wán cíinú mí yilera yáaró bìo yi so wi le?

²⁸ «Á mi yilera yáaró hǝ sǝ-zǝnia bìo yi so jùhú wi le? Mi loñ le pùilè. Le yí máa sá dǝe, á mún yí máa tí sǝa. ²⁹ Le ï bío mu na mia: Hàrì o *Salomǝn lè mí cùkú búenbúen ká wón pá yí zǝ sǝa na se yú lerén búu yi. ³⁰ Ká le Dónbeenì wee donkhueé le jíní ká síi, dìo wé kǝn ho zuia ká ho yìró à ba cí le, à sǝnkú minén á le è wé kaka máa zǝiní. Mi sǝadéro le Dónbeenì yi bǝntǝn fòora.

³¹ «Àwa, á mi wé yí yáa mi yilera à dǝn bío le lée webio mi ì dí tàá lée webio mi ì ju, tàá le mi ì yí hǝ sǝa wen á à zǝ. ³² Mu bon, bìa yí zǝ le Dónbeenì búenbúen wee dǝn cà bún fǝe, ká minén mìn Maá na wi ho wáyai wón zǝ bìo ko làa mia. ³³ Mi le mi yara sí le Dónbeenì béenì bìo làa bìo téréna le cǝn, á bìo ká búenbúen á le Dónbeenì á à na mia. ³⁴ Mi cén yí yáa mi hácirí ho yìró bìo yi. Lé ho yìró bìo wi lè mi wǝhú. Hǝ wizooní lè mí dà-kéní kéní bè-wénia á à kǝna hǝ.»

7

Mi wé yí cítí nùpue à síiní jùhú

(Luki 6.37-38, 41-42)

¹ «Mi wé yí cítí nùpue à síiní jùhú, á le Dónbeenì mún máa cítí mia á máa síinía júná. ² Lé bìo á bìo mi wee síiní lè ba nùpua júná, lé bún bàn síi le Dónbeenì khíi síinínaa mi júná. Le wǝlò dǝe na á mi wee mǝnzǝ lè mu bìo, lé dǝn bàn síi á le Dónbeenì á à mǝnzǝ lè mí bìo. ³ Le zóore na wi ù yère yi á fo yí zǝ bìo, à le zàn-dǝe na wi mi ninza yère yi á fo màhá mǝn wee zéeni. ⁴ Fo dà à wé kaka à bío le mi ninza día le ù lén le zàn-dǝe na wi o yère yi, ká le zóore na wi ùnén yère yi á fo yí zǝ bìo le? ⁵ Yí mǝn á ùten na le! Le zóore na wi ù yère yi lé dìo á ù ko à ù lén vé, á ù yìo màhá à mi wéréwéré á à dàñ n lénnaa le zàn-dǝe na wi mi ninza yère yi.

⁶ «Mi yí lá mu bìo na bìo sǝ le Dónbeenì yi à na ba booní yi. Nún-sǝ, á ba dà à yèrè má à cǝaaka mia. Mi mún yí kúia ho lóro na yàwá here ba nǝnbùeñí tá le ba yonka.»

Mi wé cà mu bìo le Dónbeenì cǝn

(Luki 11.9-13)

⁷ «Mi wé fio le Dónbeenì cǝn, á le è hǝ mia. Mi wé cà nka mu bìo le Dónbeenì cǝn, á mi ì yí. Mi wé búanbúa ho woohú á le è hén ho mi ì zo. ⁸ Lé bìo á yà wee fio á le è hǝ, yà wee cà bìo le cǝn, ó ò yí mu, yà wee búanbúa ho woohú á le è hén ho ó ò zo.

⁹ «Minén tíahú ó o búí za fióra ho búurú o cǎn, ó o so ò na huee wo yi le? ¹⁰ Tàá ká a fióra a ceza o cǎn ó o so na háa wo yi? ¹¹ Àwa, á bìo minén na yí seka á zū bìo se naló mi zàwa yi, à sǎnkú mìn Maá na wi ho wáyí á à wé kaka máa nanáa mu bè-tentewà bìa wee fió mu o cǎn yi?»

¹² «Bìo mi wi à ba nì-vio wé na mia búenbúen à mi mún wé mu bàn síi na ba yi. Bún lé bìo ó o Mǎyiize làndá lè le *Dónbeenì jì-cúa fεerowà zéenia.»

Mi bánbá à mi cà le mukāni na máa vé
(Luki 13.24)

¹³ «Mì zo lè ho zūajii na fíníá. Lé bìo á hía bùaa wǎhú bèró sí, ká ba nùpua na màhá wee bè ho á à hí mu húmú binbirì. Bìà wee bè ho á boo. ¹⁴ Ho zūajii na fíníá hón wǎhú bèró do, ká bìa màhá wee bè ho á à yí le mukāni binbirì na máa vé. Bìà wee bè ho á yí tà yí boo sese.»

Ba jì-cúa fεerowà na bìo yí bon wee zūn kaka?
(Luki 6.43-44)

¹⁵ «Bìà le mí lé le *Dónbeenì jì-cúa fεerowà ká mu yí bon, á mi pa miten bìo yi. Ba wee wayí miten lòn pia bìo síi, ká ba yiwa yí se lòn dakhínkhínwa. ¹⁶ Mì ì zūn ba bìo ba wára yi. Nia máa wé khé kíkahó wán. Á lunkúnsòró mún máa wé fáa bódióhó wán. ¹⁷ Le vǐndèe na se wee wé ha hǎ bìa na se. Á le vǐndèe na yí se wee wé ha hǎ bìa na yí se. ¹⁸ Le vǐndèe na se máa wé ha bìa na yí se, á le vǐndèe na yí se máa we ha bìa na se. ¹⁹ Vǐndèe lée vǐndèe na yí máa ha hǎ bìa na se, dén ì kúii á à síá à kúee mín wán á à cǐí. ²⁰ Lé ká síi á mi ì zūnnáa bìa le mí lé ba jì-cúa fεerowà à ba yí non ba, hǎ wára na ba wee wé yi.»

(Luki 13.25-27)

²¹ «Bìà búenbúen na wee ve mi le «Núhúso! Núhúso!» yínón bìa khíi keń le Dónbeenì béeni yi. Bìà wee wé wán Maá na wi ho wáyí síi bìo lé bán khíi keń mu yi. ²² Le cítíi fí nǎnzòh, á nùpua cèrèe á à bío ò na mi: «Núhúso, wa buera le Dónbeenì bíonì, á jǎn ba cínáwa léra ba nùpua yi, á wó mu yéréké bìowa cèrèe lè ù yèni.» ²³ Á ì wáa à bío ò na ba yi: Ì yí zū mia hùúu. Mì vá lé ì nísání, bè-kora wérowà yén.»

Hǎ zǐní bìo jùn wàhiire
(Luki 6.47-49)

²⁴ «Àwa. Nùpue lée nùpue na wee jí ì bíonì à bè hǎ yi wón bànso bìo bonmín làa nùpue na hácirí wi, á son mí zǐi ho búaa hó wán. ²⁵ Ho vǐohó bueé tò, á hǎ bǎnnáa sú cáa, á ho pinpiró và lè mí pánká le zǐi mu wán à le yí tò, lé bìo le núhú fára ho búaa hó wán. ²⁶ Ká nùpue lée nùpue na wee jí ì bíonì, ò o yí máa bè hǎ yi, wón bànso bìo bonmín là a nùpue na lé o bǎnbú, á son mí zǐi le hǎnlè wán. ²⁷ Ho vǐohó bueé tò, á hǎ bǎnnáa sú cáa, á ho pinpiró và lè mí pánká le zǐi mu wán, á le tò pùpè.»

²⁸ Bìo ó o Yeesu bíá vó, á ba zàamáa wó coon làa sòobée bìo ó o wee kàrán lè ba nùpua bìo yi. ²⁹ Lé bìo ó o yí kàránna ba nùpua lè ho *làndá bìo zéenílowa bìo síi. Orén wó mu lè ho pánká na le Dónbeenì non wo yi.

8

O Yeesu wéera a bùeré búí
(Maaki 1.40-45; Luki 5.12-16)

¹ O Yeesu yóó ló le búee wán lion, á ba zàamá-kúii bò a yi. ² Ó o *bùeré búí vá bueé bó a yi, á líí fára mí nǎnkójúná wán o yahó, ò o bíá: «Núhúso, fo dà à wéé mi ká fo tà.» ³ Ó o Yeesu líí bò mi níi o wán ò o bíá non wo yi: «Ì tà mu, wáa wa.» Mí lahó yi, ó o nìi dèenia wan. ⁴ Bún món ó o Yeesu bíá non wo yi: «Bìo wó foń á ù yí bío le nùpue jí. Ká ù màhá vaa zéení ùten lè le *Dónbeenì yankaro. À ù mún wé mu hǎmu bìo na ó o *Mǎyiize bò le ba wé wé mu dǎní yi, à ba búenbúen zūn ká ù wan bìo bon.»

*O Yeesu wɛ́era ɓa dásíwá jùhúso ton-sá
(Luki 7.1-10)*

⁵ Bìo ó o Yeesu vaá wee zo ho *Kapɛɛnayuumu lóhó yi, á ho Oroomu dásíwá jùhúso búí vá bueé bó a yi, á fióra a le o séení mí. ⁶ O bía: «Núhúso, ì ton-sá dūmaná le zīi yi. O lé o mùamúá, á lò wee be dàkhíina.» ⁷ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ì bueé wɛ́ wo.» ⁸ Á ɓa dásíwá jùhúso bía nɔn wo yi: «Núhúso, ù buenlò ì zīi lée bìo na á ì yí koráa. Na le jii mí dòn, á ì ton-sá pá à wa. ⁹ Ìnén ì bɛere júnása wi á ì wee bè bíoní yi. Á ìnén mún wi ɓa búí jùhú wán, á bán mún wee jí ì cón. Ì le yia va hen à wón va bín. Ì le o búí buen ò o dɛení buen. Ì le ì ton-sá wé bìo na, ò o dɛení wé mu mí lahó yi.»

¹⁰ Bìo ó o Yeesu já h́n bíoní so, ó o wó coon, ò o bía nɔn bìa bò a yi: «Le ì mì ho tūiá na mia: O *Isirayele nìpomu búenbúen yi á ì dīn yí fò mín làa nùpue na sīdéró miì yú yia kà yi. ¹¹ Nùpua cèrèe khíi lé le le wii hɛení le le tɛení, á bueé kɛení ká ɓa à dí ho sánú le *Dónbeenì bɛení dīnìi là a *Abaraahaamu, là a *Izaaki, là a *Zakoobu. ¹² Ká bìa lá ko à ɓa níní kɛn le Dónbeenì bɛení yi, bán ɓa à ja lée kúia ho khūuhū le tībírí yi, á ɓa lée wá á yiwa à vá bín.»

¹³ Bún món ó o Yeesu wáa bía nɔn ɓa dásíwá jùhúso yi: «Lén khífo, bìo fo fióra á à wé, lé bìo fo dó ù sī miì.» Lé hón pòn-kéní so yi, á ɓa dásíwá jùhúso ton-sá á wan yi.

*O Piere ɓan hio háa le ɓa vánvárowà búí wɛ́éro bìo
(Maaki 1.29-34; Luki 4.38-41)*

¹⁴ O Yeesu van o Piere zīi. O vaá yú a Piere mu ɓan hio háa le dāmu dɛɛ yi à le tɛení wee zɛɛ wo. ¹⁵ Ó o Yeesu ɓuan o ní yi á le tɛení khíina. Ó o háa mu dɛénia hínɔn nɔn ho dínlò wo yi. ¹⁶ Ho tá yuuní, á ɓa ɓuan ɓa nùpua cèrèe na ɓa cínáwa wi yi á buararáa o Yeesu cón, ó o wee bío à ja ɓa cínáwa lén ɓa yi. O mún wɛ́era ɓa vánvárowà búenbúen na ɓa ɓuan buararáa o cón. ¹⁷ O wó mu bèra a na à le *Dónbeenì jì-cúa fɛero *Ezayii bìo na ó o bía à wé: «O lá wa lònbee. O fó wa vāmú bò mí wán.»*

*Ba nùpua nùwā jùn búí na wi ɓa bè là a Yeesu bìo
(Luki 9.57-62)*

¹⁸ O Yeesu mɔn ɓa zàamáa na kínia wo yi, ó o nɔn le jii mí nì-kenínia yi le ɓa le mí khí le ho vū-beení món. ¹⁹ Á ho làndá bìo zéenílo búí bueé bó a yi, á bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, ì ì bè foñ á à varáa hā lùà búenbúen na á ù wee va yi.» ²⁰ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ba cawanwà yú hā kāna wee zo. Á ɓa jínzàwa mún yú mí lenna. Ká a *Nùpue Za wón màhá yí yú ho lahó na ó o dà à vūn yi.» ²¹ Ó o nì-kenínia nì-kéní búí bía nɔn wo yi: «Ì ì bè foñ. Ká ù màhá dí le ì vaa nùu wàn maá vé.» ²² Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Día le ɓa nì-hía à nùu mí nì-hía, ká ùnén buee bè miì.»

*O Yeesu dīnía ho pinpi-beení
(Maaki 4.35-41; Luki 8.22-25)*

²³ O Yeesu yòo zon ho woohú le mí nì-kenínia á ɓa wà. ²⁴ Cúa-yɛn à ho pinpi-beení wee và ho vū-beení wán á wee yànbónka mu jumu kúee ho woohú yi fúaa ho wi ho lí. Mu wee wé ká a Yeesu dūma. ²⁵ Ó o nì-kenínia vá bueé bó a yi, á sīnía wo, à ɓa bía nɔn wo yi: «Núhúso, wa à hí. Kàní wen.» ²⁶ Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Lée webio nɔn á mi zánanáa? Mi sà déro miì bɛntín fòora.»

Ò o wáa líi hínɔn, á yòo nàmakaa ho pinpiró le mu jumu na wee yànbónka yi, á mu wó tétété. ²⁷ Ba búenbúen á mu wó coon, á ɓa wee bío mín yi: «Páa! O nùpue mu lé o yén sīi kà? Hàrí ho pinpiró le mu jumu ó o bíaráa, á mu pá bò a bíoní yi.»

*Ba nùpua nùwā jùn cínáwa ja lénlò bìo
(Maaki 5.1-20; Luki 8.26-39)*

* 8:17 Mi loí Ezayii vūahú 53.4

²⁸ Bìo ó o Yeesu khíi dǎn ho Kadaraa kǎhú yi, á nùpua nùwǎ jun búii ló ba nì-hía nùunfi wee sí a yahó. Ba nùpua mu ba cínáwa wi yi á ba zǎní wi fúaa nìi woon yí máa khà miten à lá ho wǎhú mu. ²⁹ Bìo ba mǎn o Yeesu á ba wee bío kà pǎnpǎn: «Dónbeenì Za, lée webio fo lon làa wen. Fo buara wà buée beé wa lò ká mu pàahú òh yí dǎn le?»

³⁰ Mu wee wé à nònbiè-òohú búii khèra vaá wee dí. ³¹ Á ba cínáwa mu yankaa o Yeesu kà síi: «Hen ká ù wi ù ja wen, ù wǎa bío le wa vaa zo ho nònbiè-òohú na kà yi.» ³² Ó o Yeesu le ba vaa zo. À ba cínáwa mu ló ba nùpua nùwǎ jun mu yi á vaá zon ba nònbièenì yi. Á ba búenbúen yòò lùwa le búee wán á kùenkaa líi zon ho vù-beenì yi á húrun.

³³ Á bìà lá wee pa ba á lùwá lion ho lóhó, á líi lá bìo wó búenbúen á fèera, sǎnkú bìo wó ba nùpua nùwǎ jun na ba cínáwa lá wi yi. ³⁴ Á ho lóhó nùpua búenbúen ló wà lée sí a Yeesu yahó. Bìo ba lée yú a, á ba yanka wo le o sáberé ò o lé mín kǎhú yi à lén.

9

*O Yeesu weéra a nìi búii na sǎnía húrun
(Maaki 2.1-12; Luki 5.17-26)*

¹ O Yeesu yòò zon ho woohú á yèrèmaa kǎa ho vù-beenì á khú mí lóhó.* ² Á ba buan o mùamúa búii lè mí dǎmu dèe á buararàa o cǎn. Bìo ó o Yeesu mǎn bìo ba dóràa mí sía wo yi, ó o bíà nǎn o nìi mu yi: «Wàn bǎnlo, henì ù síi, ù bè-kora séra dí.» ³ Á ho *làndá bìo zéenílowa nùwǎ yen búii wee bío mín yi: «O nìi na kà wee màní míten lè le Dónbeenì.» ⁴ Ó o Yeesu zǔna ba yilera ó o bíà nǎn ba yi: «Lée webio nǎn á hǎ yile-kora wiráa mia. ⁵ Lé mu yén bíoró wayi? Lé à bío le o bè-kora séra día lée, tàá lé à bío le o híni varáka? ⁶ Ká ì màhá wi mi zǔn le o *Nùpue Za yú ho pànká ho tá wán à sénnáa mu bè-kora día.» Ò o wǎa bíà bìo kà nǎn o mùamúa yi: «Lii híni, lá ù dǎmu dèe à ù khíbo.» ⁷ Ó o nìi mu hínnǎn yòò òh, á wà van mí zii. ⁸ Bìo ba zǎamàa mǎn mu, á ba zǎna, á wee khòonì le Dónbeenì ho pànká na kà bàn síi na le nǎn ba nùpua yi bìo yi.

*O Yeesu von o Matiye le o bè mí yi
(Maaki 2.13-17; Luki 5.27-32)*

⁹ Bún mǎn ó o Yeesu ló hǎn lahó so yi wà. Bìo ó o wee khíi, ó o mǎn o nìi búii na ba le Matiye ká a kará mí tonló lahó yi, á wee fé ho lànpo. Ó o bíà nǎn wo yi: «Híni bè mi.» Ó o Matiye líi hínnǎn bò a yi.

¹⁰ O Matiye von o Yeesu lè ho dǎnló mí zii. Ho *lànpó féwá lè ba nì-kora cèrèe wi ho dǎnló mu dǎnii là a Yeesu lè mí nì-kenínia. ¹¹ Bìo ba *Farizíewa mǎn mu kà, á ba bíà nǎn o nì-kenínia yi: «Lée webio nǎn á mi nì-kàránlo wee dí lè ho lànpo féwá lè ba nì-kora na kà?» ¹² Ó o Yeesu já bìo ba bíà, ó o bíà nǎn ba yi: «Héyii! Minén! Nùpua na lò hereka so wee wé cà tǎni bànso dǎni le? Bùee. Ba vánvárowà lé bìà wee wé cà a dǎni. ¹³ Mi lén vaa kàrán le Dónbeenì bíonì na kà à zǔn kúarà: «Bìo á ì màkóo wi yi lé le yi na se. Ká ba bà-kùio na ba wee wé lè mu hǎmu á ì pá bìo.»† Mi zǔn mu sese. Ínén yí buara bìà wee leéka le mí téréna bìo yi dé. Bìà zǔ le mí lé ba bè-kora wérowà lé bìà á ì buara bìo yi.»

*O Yeesu bíà hǎ jini lírò bìo
(Maaki 2.18-22; Luki 5.33-39)*

¹⁴ O Zǎn Batiisi nì-kenínia vá buée bó a Yeesu yi à ba wee tùa wo yi: «Lée webio nǎn á warén lè ba *Farizíewa wee lì wa jini túntún, ùnén nì-kenínia yí máa lì mí jini?» ¹⁵ Ó o Yeesu bíà nǎn ba yi: «Míi wee leéka le bìà ba von mu yaamu sǎnú dǎnii yara so dà à sè ká a há-fia bàn báa làa ba páanía wi le? Bún yí dà máa wé. Èe ká pàahú búii khíi dǎ, ó o há-fia bàn báa ba à lén ba tíahú, bún ká ba màhá wé è lì mí jini. ¹⁶ Nùpue máa lá nín-ké-finle bìo búii máa la làa báká kíinle. Lé bìo ká a wó mu, á le nín-ké-finle á a wíoka a lèe ho. ¹⁷ Làa

* 9:1 O Yeesu bàn lóhó na ó o Matiye bíà bìo hen lé ho Kapèenayuumu. Mi loñ Matiye vǎahú 4.13 † 9:13 Mi loñ Ozee vǎahú 6.6

bún síi, nùpue máa wé kúee *divén fīa sǔmàni-kǎa yi. Lé bìo ká a kúaa ho bǎn, ká ho hǎa wee za, á hǎ à nàma, á ho divén á à kúia, á hǎ sǔmàniwa mún n̄ yáa. Ho divén fīa ba wé kúee hǎ sǔmàni-fīa yi. Ká mu wó kà, á mu búenbúen á à wé se.»

Ba zúifūwa ya-dí hǎnló
là a hǎa búii wééro bìo
(Maaki 5.21-43; Luki 8.40-56)

¹⁸ Pàahú na ó o Yeesu wee bío lè ba nùpua yi, à bǎn ba *zúifūwa ya-dí búii bueé dǎn, á bueé líi búrá a tá ò o bía: «ǎ hǎnló húrún yí míana, ká ũ màhá buen buee bè ũ níi o wán o ò vèe.» ¹⁹ Ó o Yeesu lè mí n̄-kenínia hǎn̄n bò làa wo. ²⁰ Hón pàahú so yi, à bǎn ò o hǎa búii wee mi mí s̄eró f̄eε á dǎn hǎ lúlúio píru jun à ho máa f̄i, á vá bueé bó a yi, á zoó túaa o dà-zǎnii j̄i-kán̄i yi là a món. ²¹ O wee bío bìo ká mí yi: «Hen ká ǎ dànn̄a túaa o dà-zǎnii yi mí dòn, á ǎ ì wa.» ²² Bìo ó o Yeesu yèrèmaa khíi m̄n wo, ó o bía: «Wán hǎnló, yí zǎn d̄eε. Bìo fo dó ũ s̄i mi, lé bǎn wéera fo.» Ó o hǎa mu d̄enía wan mí laho yi.

²³ Bìo ó o Yeesu wáa vaá dǎn ba zúifūwa ya-dí zǎi, ó o wáa m̄n ba s̄i-búawá à ba wíokaa mít̄en vó o n̄i-hío nùlúo bìo yi, lè ba zàamáa na wee wá ká ba a zúnzúra. ²⁴ Ó o bía: «Mi lé lè ho khūhū. O hǎnzo-za mu yí húrún, o léé yia na dūma.» Á ba wee yáa mí j̄iní yi na a yi. ²⁵ Bìo ba zàamáa ló vó, ó o Yeesu yòó zon le zǎi yi, á zoó f̄u o hǎnzo-za níi yi, ó o líi hǎn̄n, ²⁶ á mu j̄á ho kǎhú búenbúen yi.

Ba muiwà là a n̄i na o cíná wi yi wééro bìo

²⁷ Bǎn món ó o Yeesu ló bǎn wà. Bìo ó o wee khíi, á muiwà nùwā jun búii bò a yi ká ba a wáamaka: «*Daviide Za, màkárí wen.» ²⁸ Bìo ó o Yeesu vaá dǎn le zǎi, á ba muiwà mu bueé bó a yi, ó o t̄uara ba yi: «Mi láa mu yi le ǎ dà wee wé mia le?» Á ba le: «Ūuu, Núhúso, fo dà mu.» ²⁹ Ó o Yeesu wáa dǎn ba yìo, ò o bía: «Le mu wé làa bìo mi láaráa mu yi.» ³⁰ Á ba yìo d̄enía wee mi. Ó o Yeesu henía bìo ká n̄n ba yi: «Háyà, nùpue yí ko ò o jí bìo wó mia kà.» ³¹ Ká bìo ba wà, á ba wee bío o Yeesu bìo ho kǎhú búenbúen yi.

³² Pàahú na á bán wee lén yi, à bǎn ba buan o n̄i búii buararáa o Yeesu c̄n̄, cíná búii wi o yi, ó o yí dà máa bío. ³³ Ó o Yeesu j̄n̄ o cíná mu léra, ó o n̄i j̄ii d̄enía fá á wee bío. Á ba zàamáa wó coon mu bìo yi, á ba wee bío: «Warén *Isirayεle n̄pomu yi á wa d̄in̄ yí m̄n bìo ká b̄an síi hùú.» ³⁴ Ká ba *Farizēwa bán b̄en wee bío: «Mu lé ba cínáwa j̄uhúso lé yia wee na ho dànló wo yi ò o ja lè ba cínáwa lén b̄a ba wi yi.»

Ba zàamáa màkárí buan o Yeesu yi

³⁵ O Yeesu wee h̄eé lé hǎ ló-beera lè hǎ ló-zàwa yi, á wee kàrán ba nùpua ba *zúifūwa kàránlúo zǎn̄i yi. O wee bue le *Dónbeen̄i b̄en̄i bín-tente, ká a wéé mu v̄ámú lè mí síiwà búenbúen na tò ba nùpua. ³⁶ Ba zàamáa na ó o wee mi á màkárí buan wo yi. Lé bìo ó o m̄n à ba san, á yilera lúnkaa. Ba ka lòn pia na paro mía. ³⁷ Ó o wáa bía n̄n mí n̄-kenínia yi: «Ho d̄in̄lúo bon d̄in̄ c̄èr̄e, ká ho lárówà lé b̄a yí boo. ³⁸ Àwa. Á mi f̄io o m̄hú b̄anso yi le o wíoka na ba ton-sáwá le ba lá ho.»

10

O Yeesu tonkarowà píru jun yènnáa
(Maaki 3.13-19; Luki 6.12-16)

¹ O Yeesu hueekaa mí n̄-kenínia píru jun á n̄n ho dànló ba yi à ba wé ja lè ba cínáwa lén b̄a ba wi yi à mún wéé lè mu v̄ámú lè mí síiwà búenbúen. ² H̄ia ká lé o tonkarowà píru jun yènnáa: O n̄n-yání tonkaro lé o Sim̄n, na ba mún có yèni làa Piere, lè mín za Àndere, là a Zaaki lè mín za Zǎn na lé o Zebedee zàwa. ³ À dé o Filiipu là a Baatelemii,

o Toma là a lànpo fé Matiye, o Alifee za Zaaki là a Tade, ⁴ o Simòn na lé ba Zelootea* kuure nùpua nì-kení, là a Zudaa Isikariote na khíi dé o Yeesu mí zúkúsa níi yi.

*O Yeesu tonkaa mí tonkarowà píru jun
(Maaki 6.7-13; Luki 9.1-6)*

⁵ Bán báawa píru jun so lé bìà ó o tonkaa, á henía bìò kà nòn yi: «Mí yí va hã kãna na á bìà yínón ba *zúifùwa kará yi, à mún yí zo ho *Samarii kōhú lórà yi. ⁶ O *Isirayeele nìpomu na ka lòn pia na vùnun bán lé bìà mi va cón. ⁷ Mí lá ho wōhú wà, à bìò kà lè bìò mi wé bue: Le *Dónbeenì béeenì á sùaràa. ⁸ Mí wée ba vánvárowà. Bìà húrùn á mi vèenì. Ba bùeréwà à mi wée, à ja ba cínáwa lén bìà ba wi yi. Mí yú mu làa káamáa, à mi bèn mún wé na mu làa káamáa. ⁹ Mí yí lén làa sánú, tàá wáí. Hàrí le wén-wíníwà à mi yí bua. ¹⁰ Mí yí bua puure. O búí yí bua báká tàá nakā à séení hĩa ó o zǎ. O búí yí bua bün-za. Ī bíà bún lé bìò ó o ton-sá ko lè mí jii dínló. ¹¹ Mí wé vaá zon lóhó lée lóhó yi, à mi cà yia á à tà mi ì làa o wán, à keení wón bànso cón fúaa mí léró ho lóhó mu yi. ¹² Mí wé vaá zon zii lée zii na yi, à mi bío le ho héerà à keñ le zii mu nùpua wán. ¹³ Ká bìà wi le yi á tà mi bìò, á mi héerà á à keñ ba wán. Ká ba pá mi bìò, à mi fé mi héerà tēenì. ¹⁴ Mí wé vaá zon zii, tàá lóhó na yi, ká bìà wi bún pá mi bìò á le mí máa jí mi cón, ká mi wee lé bún, à mi púaa mí zení khúnkhūnì kúia.† ¹⁵ Le ĩ mì ho tuiá na mia: Le cítii fĩ nònzoñ, á hón lóhó so nùpua bìò na khíi sá ba yi á à poñ bìò sá ho *Sodōmu lè ho Komōre lórása yi.»‡

*O Yeesu bíà le lònbee na yòó lua bìò
(Maaki 13.9-13; Luki 21.12-17)*

¹⁶ «Mí jí bìò kà: Ī wee tonka mia. Mí ka lòn pia na wà vaá zo ba dakhínkhínwa tíahú. Mí zūn miten buaró làa bìò ba háwá zūnáa miten buaró bìò síi, à wé ba nùpua na wayika lè ba búaabúunì bìò síi. ¹⁷ Mí pa miten bìò. Ba nùpua khíi wé è bua mia á à varáa ho pánká bānsowà cón á bán vaá cítii mia. Ba wé è ha mia lè hã làbāanì ba *zúifùwa kāránló zīnì yi. ¹⁸ Ba wé è bua mia á vaá dīnì hã kãna júnása lè ba bá-zàwa yahó bìò mi tà mì bìò yi. Lé bún mi ì bè yi á à zéeníáa ĩ bìò lè barén làa bìà yínón ba zúifùwa.

¹⁹ «Hen ká ba khíi wé buan mia vannáa le cítii fīnii, à mí yí le mí yiwa dè bìò mi ì láràa mí jí-cúa làa bìò mi ì bíò bìò yi. Mí ì yí hã bíonì na mí ì bíò ho pàahú mu yi. ²⁰ Hã bíonì mu máa wé mí kùrú bíonì. Mìn Maá Dónbeenì Hácírí lé dìò á à dé hã mí jini yi á mí ì bíò. ²¹ Ba nùpua búí wé è dé mín kùrú zàwa á à na ba à búe. Hàrí ba maáwà búí á à wé mu bàn síi lè mí zàwa. Ba zàwa búí mún ñ hínì mín maáwà wán, á à na ba ba à búe. ²² Ba nùpua búenbúen á à jin mia bìò mi tà mì bìò yi. Ká yia màhá hà mí sī fúaa mu véenii, wón á à fen. ²³ Hen ká ba khíi wee beé mí lò lóhó na yi, à mí lùwí va dà-veere yi. Le ĩ mì ho tuiá na mia: O *Isirayeele kōhú lórà búenbúen á mí máa bēeni máa vé ká a *Nùpue Za yí buara.

²⁴ «Nì-kenínii na po yia wee kení a wón mía. Á ton-sá na po mí júhúso wón mún mía. ²⁵ Ká a nì-kenínii hĩa ka làa yia kenía wo bìò, se bún á à kǎna. Ká a ton-sá mún hĩa ka le mí júhúso bìò, se bún á à kǎna. Ká le zī-júhú nì-kínle ba hĩa wee ve là a *Belezebuule,§ á se o zii nùpua á ba a ve lè hã yènnáa na yí seka po dén.

*Le Dónbeenì lé dìò mí wé zǎn
(Luki 12.2-7)*

* 10:4 Ba Zelootea lé ba nùpua na fù wee cūii mín síi bìò hení. Ba hĩa wee fi lè ba Oroomusa lè tibirí yi. † 10:14 Hã zení khúnkhūnì púaa kúiaró lée bìò na ba zúifùwa wee wé hón pàahú so yi ká ba vaá ló ho kã-veere búí yi á bīnía wà bueé zo mìn kōhú. Ká bìò hen kà bún lé barén zúifùwa wee wé mu làa mín, á zéení le le páanì mía barén làa bìà pá lè Dónbeenì béeenì bìò pàahú. ‡ 10:15 Mí loñ Bìò júhú búeenii vūahú (Genèse) 18–19 § 10:25 Belezebuule: Mu pàahú ká le yèni mu á ba zúifùwa cèrèè hĩa zū le lé ba cínáwa júhúso na lé o Satāni te le.

²⁶ «Mi cén wé yí zǎn ɓa nùpua. Mu bìo na sànkkaa búenbúen khií mi, á bìo sà yi búenbúen mún khií zūn. ²⁷ Bìo á ĩ bía nɔn mia le tǐbírí yi, à mi mì wéréwéré le ɓa nùpua jí. Bìo á ĩ hūmɔnkaa làa mia à mi yòo bue hã lòra. ²⁸ Mi wé yí zǎn bìa wee búe o nùpue ká ɓa yí dà máa búe o mànakà. Le Dónbeenì na dà a yáa hã sǎnía lè ho mànakà le Dofíní dǎhú na máa hí yi, dén lé dìo mi wé zǎn. ²⁹ Ba jínzà-wíníwà bùaa jun so yí máa wé yéé ho tǔmón dà-kéní le? Èε ká hàrí ɓa yà-kéní máa kùen ká mìn Maá Dónbeenì yí zū mu. ³⁰ Ká mu lé minén, hàrí mi jún-vǎní búenbúen á le Dónbeenì zū jii. ³¹ Mi wáa yí zǎn dèε, lé mi bìo jùhú wi po ɓa minka jínzà-wíníwà.

O Yeesu bìo tàró tàá mu píló
(Luki 12.8-9)

³² «Yia dǐn ɓa nùpua yahó ò o bía wéréwéré le mí bìo sǎ mi, á ĩnén mún khií bío mu wéréwéré wàn Maá na wi ho wáayi yahó le ɓanso bìo sǎ mi. ³³ Ká yia ɓèn bía wéréwéré ɓa nùpua yahó le mí yí zū mi, á ĩnén mún khií bío wàn Maá na wi ho wáayi yahó le ĩ yí zū ɓanso.

O Yeesu bìo wee kheé ɓa nùpua
(Luki 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Mi yí leéka le ĩ buara wà bueé dé ho héerà ho dímíjǎ yi. Bùéé. ĩ yí wà bueé dé héerà ho yi. Hã fio lé hǎa á ĩ wà bueé dé. ³⁵ ĩ wà bueé kheé o za lè mìn maá, á à kheé o nu lè mí hǐnló, là a bùaa háa lè mí yàró háa. ³⁶ O nùpue ɓàn zǐi nùpua lé bán á à yèrémá à wé o zúkúsa. ³⁷ Yia wa mìn maá tàá mìn nu á po mi, wón ɓanso yí dà máa páaní làa mi. Á yia wa mí za tàá mí hǐnló á po mi, wón ɓanso yí dà máa páaní làa mi. ³⁸ Yia yí máa lá mí *kùrùwá pì* à bèráa mi, wón ɓanso mún yí dà máa páaní làa mi. ³⁹ Yia wi ò o pa mí mukānì bìo wón á à vǐiní le. Ká yia màhá vǐinía mí mukānì ĩnén bìo yi, wón á à bǐnì ì yí le.

Yia buan le Dónbeenì ton-sá cùnú na ó ò yí
(Maaki 9.41)

⁴⁰ «Yia buan mia sese, se lé ĩnén á ɓanso buan sese. Á yia buan mi se, se lé yia tonkaa mi á ɓanso mún buan se. ⁴¹ Hen ká yia buan le *Dónbeenì jì-cúa fεero búí se lé bìo ó o lé le Dónbeenì jì-cúa fεero, á ɓanso khií yí ɓa jì-cúa fεerowà cùnú na ɓa à yí. Hen ká a búí buan o nùpue na téréna lé bìo ó o téréna, ó o khií yí bìa téréna cùnú na ɓa à yí. ⁴² Ká nùpue nɔn hàrí ho kóo-za yimù cúee jun-wia bìa wi hen na jùhú mía nì-kéní búí yi, lé bìo ó o lé ĩ nì-kenínii, wón ɓanso á à yí mu cùnú máa khií.»

11

¹ Bìo ó o Yeesu zéénía mí nì-kenínia vó, ó o ló bǐn wà, á wà vaá kàrán ɓa nùpua ká a bue le Dónbeenì bìo ho kǎhú mu lórá yi.

O Zǎn Batiisi tonkaa ɓa nùpua o Yeesu cǎn
(Luki 7.18-35)

² Bìo ó o Zǎn Batiisi wi ho kàsó yi, ó o jǎ bìo ó o *Krista wee wé, ó o tonkaa mí nì-kenínia nùwǎ yen búí ³ le ɓa va a tùa wo yi: «Ūnén lé fo á wa jǎ bìo le fo ko ũ buen lée, tàa wa pá ko à wa lòní nì-veere?» ⁴ Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Bìo mi wee jí làa bìo mi wee mí á mi vaa bío na a Zǎn yi. ⁵ Ba muiwà yìo wee mi, á ɓa mùamúawà hǐnɔn wee varáka. Ba bùeréwà wee wa. Ba bekewà jikōnna wee jí mu bìo. Ba nì-hía wee vèe. Á le bín-tente wee bue na ɓa nì-khenia yi. ⁶ Yia yí pá ĩ bìo ká a tà mu yi, se wón ɓanso jùhú sǐ.»

* 10:38 Ho kùrùwá píló bìo wee zééní le ɓanso sǎ mu húmú yi. Hen ká á mu wee zééní le yia tà a Yeesu bìo á zū le búin súaani orén mí bæere mukānì.

⁷ Bìo ó o Zān nì-kenínia bīnía wà, ó o Yeesu wee bío o Zān mu bìo lè ba zàamáa kà síi: «Lée webio á mi van vaá lora le dùure yi? Lée ho konkohó na ho pinpiró wee hée vīnvā lée? Bùéé. ⁸ Á lée webio mí vaá lora? Lée nùpue búii na sĩa hǎnbǎnǎn le? Bìà wee zǐ hǎn sǐ-senísó á wi ba pàamá-beera zǐnǐ yi. ⁹ À lé o yén mi van bìo yi? Lé le *Dónbeenì jì-cúa fεero búii le? Ká mu lé wón, se mi tũíá sǐ. O yàá pá po wón, le ĩ bío mu na mia. ¹⁰ O Zān mu lé yia á le Dónbeenì bíonì vūahú bía bìo kà síi: «Ĭ ì tonka ĩ tonkaro ò o dí ũ yahó á buée wíoka ũ wǎhú». ¹¹ Le ĩ mì ho tũíá na mia: ba nùpua na wi ho dímǐná yi búenbúen á yia bìo jùhú wi po a Zān wón mía. Èε ká le *Dónbeenì béenì zàwa món-dí màhá pá po a. ¹² Pàahú na ó o Zān Batiisi wee zéení le Dónbeenì bìo yi à buée búe ho zuia yi, á le Dónbeenì béenì bìo á ba wee firáa lè mi sòobéε. Á bìà wee fi làa búnn wi ba fé mu lè ho pánká. ¹³ Le Dónbeenì jì-cúa fεerowà búenbúen là a *Moyiize làndá á bía le Dónbeenì béenì bìo yi fúuu á buée bó a Zān Batiisi pàahú. ¹⁴ Ká mi tà le bìo bía búenbúen bon, se o Zān mu lé yia lé o *Elii na buenlò bìo fεra bía. ¹⁵ Yia wee jí bìo, à wón jí bìo bía sese.»

¹⁶ O Yeesu pá bīnía bía: «Ho zuia nùpua á ĩ dà à tèé lè ba yén? Ba ka lè ba háyúwá na lée kará ba nùpua fēmínlò lahó yi, à ba wee háaní na mí ninzàwa na zoó le bonfónii yi kà: ¹⁷ «Wa búá hǎ sĩa san, à mi le mi máa lée yo. Wa bó le yèni, á mi le mi máa wá.» ¹⁸ Mi loń. Bìo ó o Zān buara, á yí máa dí dǐn-poni, á mún yí máa ju divén, á ba le o cǐná wi o yi. ¹⁹ Ó o *Nùpue Za bèn buara, á buée wee dí ká a ju, á ba wee bío bìo kà: «Mi loń. O nì na kà yí máa wé bìo búii ká mu yínǎn dǐnlò díró làa divén julo. O lé ba *lànpo féwá lè ba nì-kora bàn bǎnlo.» Èε ká le Dónbeenì bè-zūnminì wee zéení mí térénlò ba bè-zūnlòwà bè-wénia yi.

*Hǎ lórá na nùpua pá a Yeesu bìo
(Luki 10.13-15)*

²⁰ Bún món, ó o Yeesu wee zá lè hǎ lórá na ó o wó mu yéréké bìowa cèrèε yi, lé bìo á ba nùpua na wi hǎ yi á yí yèrémáa mi yilera lè mi wárá. O wee bío bìo kà: ²¹ «Ūnén Korazēn lóhó lè ūnén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á à sá mia. Lé bìo ká mu yéréké bìowa na wó mi cǎn bàn síi lá wó ho Tiire lè ho Sidǎn lórá* yi, se hǎ lórá mu nùpua lá hǐnǎn hàánì á khuiira hǎ pórókówá zǎ† á kúaa le sǎni mi wán, á zéeníanáa le mí wi à mí khí mu bè-kora wéro yi. ²² Lé búnn nǎn á ĩ wee bíoráa mu na mia: Le cítíi fǐ nǎnzoñ á ho Tiire lè ho Sidǎn lórá lǎnbee na a yí hǎ, á à wé làa yi minén lǎnbee yi.

²³ «Èε ká ūnén *Kapεenayuumu, fo wee leéka le ba khíi lá fo á à yòoráa ho wáyai yi le? Bùéé. Ho nì-hǎnbó-lóhó lé hía ba khíi líi dé fo yi. Lé bìo ká mu yéréké bìowa na wó ũ cǎn bàn síi lá wó ho *Sodǎumu yi, se ho lóhó mu pá lá wi hàrí lǎn zuia. ²⁴ Lé búnn nǎn á ĩ wee bíoráa mu na mia: Le cítíi fǐ nǎnzoñ á ho Sodǎumu bìo á à wé làa yi ūnén bìo yi.»

*O Yeesu dó mín Maá Dónbeenì bǎrákà
(Luki 10.21-22)*

²⁵ Cǐnú búnn món, ó o Yeesu bīnía wee bío bìo kà: «Ĭ Maá, ūnén lé ho wáyai lè ho tá Nùhúso, ĩ wee dé ũ bǎrákà. Lé bìo mu bìo na fo sà mu bè-zūnminì bǎnsowà lè le hácírí bǎnsowà yi á fo tà zéení làa bìo jùhú mía. ²⁶ Ĭ Maá, mu bon. Bìo mu wóráa kà lé bìo sǐ fòh.

²⁷ «Ĭ Maá dó mu bìo búenbúen ĩ níi yi. Nii woon yí zū a Za, ká mu yínǎn o Maá. Á nì woon mún yí zū a Maá, ká mu yínǎn o Za, làa bìo ó o Za mu wi ò o zéení làa wo.

* 11:21 Ho Tiire lóhó lè ho Sidǎn lóhó: Hǎ hǐa le ho Fenisii kǎhú ló-beera búii. Lé búnn á ho wàahú na ba le Baale wi yi. Hón wàahú so lé hía ó o bée hǎa na ba le Zezabεele fó zonnáa o Isirayεele kǎhú yi. Hǎ lórá mu firó bìo bía o Ezekiyεele vūahú yi 26.1–28.19. † 11:21 Hen ká ba zúifúwa fù wi ba zéení le mí wi le wéε yi, tàà ká ba wi ba zéení le mí wi à mí khí mu bè-kora wéro yi, à ba wé khuii hǎ pórókówá zǐ, ká ba wé kúee le sǎni mí wán.

²⁸ «Minén búenbúen na ho sèró na lì wee beé lò, mi buen ì cǎn, á ì na hã vǔnnà mia. ²⁹ Mi lá ì zúu bè mi wán à díá le ì kàrán mia. Lé bìo á ìnén wayi, á wee liiní ìten, á minén mi beere á à yí hã vǔnnà. ³⁰ Ì zúu na á ì bè mi wán á yí lì, á ho sèró na á ì bè mi wán á mún záyi.»

12

O Yeesu lé yia á ho Sabaa bìo wi níi yi
(Maaki 2.23-28; Luki 6.1-5)

¹ Cǐnú bún món, ó o Yeesu wee káa hã mana búii yi ho *Sabaa zoñ. Á le hǐni dà a nì-kenínia, á ba wee khé ho dínló na bon òn à là. ² Bìo ba *Farizǐewa mǎn mu á ba wee bío là a Yeesu: «Loñ ù nì-kenínia. Bìo ba wee wé yí ko làa wéró ho Sabaa zoñ. Wa làndá hò mu.» ³ Ó o Yeesu bía nǎn ba yi: «Bìo ó o *Daviide yankaa wó ká arén lè mí nùpua le hǐni dà á mi òn yí kàránna yí mǎn le? ⁴ O wà zon le Dónbeenì pǎnsòni bùkú yi, á zoó lá ho búurú na ba wó lè mu hǎmu á ba là. Ká ba nǎn lá yí ko à ba là ho. Le *Dónbeenì yankarowà mí òn lé bìo á ho làró níi nǎn yi.* ⁵ Tàá mi so òn yí kàránna mu o *Mǎyize làndá yi, le le Dónbeenì yankarowà na wee sá le Dónbeenì pǎnsòni bùkú yi, á máa wé bè ho Sabaa làndá yi ká mu nǎn pá yí nǎn wé khe le? ⁶ Le ì bío mu na mia: Bìo wi hen á jùhú wi po le Dónbeenì pǎnsòni bùkú. ⁷ Ká le Dónbeenì bíonì vǔahú bíonì na le bía le mínén màkóo wi le yi na se yi, ká ba bà-kùio na ba wee wé lè mu hǎmu á mí pá bìo,† á mi lá zǔ kúará, se bìo yí wó yí khon á mi lá máa síiní júná. ⁸ Lé bìo ó o *Nùpue Za lé yia á ho Sabaa bìo wi níi yi.»

O Yeesu weéra a nì na bàhó húrún
(Maaki 3.1-6; Luki 6.6-11)

⁹ Bún món ó o Yeesu ló bǐn á wà van ba *zúifúwa mu kàránlò zǐi yi. ¹⁰ Mu zoñ à nìi búii wi bǐn á bàhó húrún. Á bìo wi bǐn wi ba kooní a Yeesu yi. Lé bún nǎn á ba tǔara a yi ká: «Wa làndá yi á nùpue so dà wee weé *Sabaa zoñ le?» ¹¹ Ó o Yeesu bía nǎn ba yi: «Minén ó o búii pio yà-kéní mí òn lá wi síi, á wó wó kùera zon le buii yi ho Sabaa zoñ, ó o so máa lí lén wo le? ¹² Á bìo ó o nùpue bìo jùhú màhà wi po a pio há. À bún wa làndá yi, á nùpue dà à wé tentemu làa nùpue ho Sabaa zoñ.» ¹³ Bún món, ó o Yeesu yèrémáa bía là a nìi: «Hóoní ù bàhó.» Ó o nìi hóonía mí bàhó, á ho òn wǎn òn làa hì so bìo.

¹⁴ Á ba *Farizǐewa wà ló, á bìo ba à wé á à yíráa o Yeesu á à búe lé bún ba lée wee wǎaní wán.

O Yeesu lé le Dónbeenì ton-sá na le mǎn léra

¹⁵ Bìo ó o Yeesu zǔna mu, ó o ló bǐn wà. Á ba minka zàamáa bò a yi. Ó o weéra ba vǎnvárowà búenbúen na wi bǐn, ¹⁶ ká a màhà henía mu nǎn ba yi le ba yí bá mí bìo na nùpua yi. ¹⁷ Mu wó ká síi, bèra a na ò o jǐ-cúa fεero *Ezayii bíonì na ká à jǐi sí. ¹⁸ Le le Dónbeenì bía:

«Yia ká lé ì ton-sá na á ì mǎn léra,
yia á ì bò ì tàká wán.

Ì síi wan o bìo yi.

Ì ì liiní ì Hácírí o wán,
o ò bue ì cítíi bìo á à na hã síwà yi.

¹⁹ O làa nùpue máa wǎaní.

O máa wǎamaka bìo.

Ba máa jí a sǎ bonfúaa yi.

²⁰ Le nǎaninle na numaa

ó o máa khé máa díá.

Á le fǐntǎnì na wee hí

ó o mún máa búe.

* 12:4 Mi loñ Samuweele nín-yání vǔahú 21.2-7 † 12:7 Mi loñ Ozee vǔahú 6.6

O ò bua míten kà síi,
 fúaa bìo ó o térénló bìo yòó có ló,
²¹ á hã síiwà búenbúen màhá à dé mí sĩa wo yi.»[‡]

O Yeesu pànká á yí ló Satāni cǝn
(Maaki 3.22-30; Luki 11.14-23)

²² Ba buan o nìi búii buararāa o Yeesu cǝn ò o cǝnā wi o yi, ó o lé o muui á mún yí dà máa bío. Ó o Yeesu weéra a, ó o jii dèenía fá á wee bío, á mún wee mi. ²³ Á ba zàamāa wó coon mu bìo yi, á ba wee bío: «Yia kà màhá lé o *Daviide Za lée?»

²⁴ Ká bìo ba *Farizēwa já mu, á ba wee bío: «O nìi na kà á wee ja ba cǝnāwa lén bìa ba wi yi là a *Bezebuule pànká, yia lé ba cǝnāwa jùhúso.» ²⁵ Ká a Yeesu màhá zūna ba yilera, ó o bía nɔn ba yi: «Kǝhú lée kǝhú na nùpua wee fi mín yi á à fi ì vé. Lóhó lée lóhó, tàà zīi lée zīi na nùpua wee fi mín yi á jùhú á à búe. ²⁶ Ká bìo ó o *Satāni te ó o wee bñi ja se o wee fi lè míten. Á bìa bìo sà a yi jùhú so máa búe le?

²⁷ «Mi wee bío le ì wee ja ba cǝnāwa lé bìo ó o Bezebuule wee na mu bàn pànká mi. Ká lé búu mu wórāa, á yia bèn wee na ho pànká minén nùpua yi à ba ja lè ba cǝnāwa lé o yén? Bìà làa mia lée dà-kéní bán mí beere yàá wee zéeni le mi bìo yí bon. ²⁸ Ká le Dónbeenì Hácírí lé dìo wee na ho pànká ìnén yi, à ì ja lè ba cǝnāwa, se búu wee zéeni le le *Dónbeenì béenì á dèenía buée bó mia.

²⁹ «Nìi woon yí dà máa zo pànká bànso zīi á máa zoó khuii o ní bìo, ká a yí can o pànká bànso mu yí vó. Ká a màhá can wo vó, ó o zoó khuii bìo wi o zīi búenbúen.

³⁰ «Yia yí wi làa mi, se wón wee fi làa mi. Á yia mún yí máa séeni mi ho kúeemínwánló yi, se wón wee saawani. ³¹ Lé búu nɔn á ì wee bío mu na mia: Ba nùpua bè-kora na ba wó búenbúen lè hã bín-kora na ba bía búenbúen, á bìo khíi sèn ñ díá á à na ba yi. Ká yia bía khon le Dónbeenì Hácírí dǝní yi, wón ba khíi máa sèn bìo máa díá. ³² Yia bía le bín-kohó o *Nùpue Za dǝní yi, wón ba à sèn ñ díá á à na yi. Ká yia bía khon le Dónbeenì Hácírí dǝní yi, wón ba khíi máa sèn máa díá máa na yi, hàrí ho zuia.»

Le vǝndèe semu wé zūn hã bìa na le wee ha yi
(Luki 6.43-45)

³³ «Hen ká le vǝndèe se, à le bìa wé sī. Ká le vǝndèe yí se, à le bìa máa wé sī. Le vǝndèe semu wé zū hã bìa na lé wee ha yi. ³⁴ Díhioni yén! Bìo mi yí se, á mi dà à wé kaka á à bíorāa mu bìo na se. O nùpue bìo na wi o sīi yi, búu lé bìo ó o wee wé bío. ³⁵ O nùpue na se wón wee wé bío hã bín-tentewà, lé bìo á bìo wi o sīi yi se. Ká yia yí se wón wee wé bío hã bín-kora lé bìo á bìo wi o sīi yi yí se. ³⁶ Le ì mì ho tǝiá na mia: Le Dónbeenì cítíi fǝ nɔnzòh, á hã bín-conconwà na ba nùpua bía á ba à zéeni jùhú. ³⁷ Lé bìo á ù ji-cúa lé hĩa ba à dǝn wán á à fǝnāa le cítíi á à zūnāa ká ù téréna, tàà ká ù yí téréna.»

Ba le o Yeesu wé yéréké bìo búii à mí mi
(Maaki 8.11-12; Luki 11.29-32)

³⁸ Á ho *lǝndá bìo zéenflowa lè ba *Farizēwa nùwā yen búii wáa bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, wa wi à ù wé bìo búii à wa mi.» ³⁹ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Ho zuia nùpua na yí se, na wee bñi le Dónbeenì mǝn à wé mu bè-kora, á wee cà à ba mi yéréké bìo. Èe ká ba máa mi yéréké bìo búii ká mu yínǝ le *Dónbeenì ji-cúa fεero Zonaasi bìo. [§] ⁴⁰ Mu bon. O Zonaasi wó hã wizooní bìo tǝn lè mí tǝnǝnna bìo tǝn o ceza píohó yi. Lé kà síi ó o Nùpue Za mún khíi wérāa hã wizooní bìo tǝn lè hã tǝnǝnna bìo tǝn ho tá yi. ⁴¹ Ho Niniivesa yèrémāa mí yilera lè mí wárā, lé bìo ba já a Zonaasi bíoni. À yia wi minén tǝahú, wón bìo jùhú wi po a Zonaasi. Lé búu nɔn á le Dónbeenì cítíi fǝ nɔnzòh, á ho Niniivesa mu á à hǝn ì dǝn ho

[‡] 12:21 Mi loñ Ezayii vūahú 42.1-4 § 12:39 Zonaasi: O bìo bía le Dónbeenì páanú kǝnle vūahú na ba le Zonaasi vūahú yi.

lònbiò nùpua yahó, á à kooní ɓa yi. ⁴² O béé háa na hía wi ho Saba kǎhú jǎhú wán á hía ló lùe na dǎní nà yi làa sòobéé, á buée já a *Salomǎn bè-zǔnminì bióní.* À yia wi minén tíahú, wón biò jǎhú wi po a Salomǎn. Lé búnn nǎn á le Dónbeenì cǐtíi fí nǎnzoñ, ó o béé háa mu á à hǐni ì dǐn ho lònbiò nùpua yahó á à kooní ɓa yi.

Bìo ó o cǐná wee bǐní buee zoráa yia ó o lá ló yi
(Luki 11.24-26)

⁴³ «Hen ká a cǐná ló a nùpue na ó o lá wi yi, ò o vaa héé vará le dùure yi, à cà ho lahó na ó ò keení á à vǔn yi ká a máa yí ho. Ká a hía cà san, ⁴⁴ ò o bío mí yi: «ǐ ì bǐní ì va hen na á ǐ ló yi.» Ká a bǐnía van búnn ò o vaa yí ho lahó mu mí kǎamáa ká ho sàara, á wíokaa sesese. ⁴⁵ Ká a mǎn mu, ò o bǐní vaa fé ɓa cǐnáwa bùaa hènjun na bèn jii po arén, à ɓa páaní buee zoo keení cìcàkà ho lahó mu yi. Ká mu wó kà, à wón nùpue so biò wíoka yáa poñ biò mu fù karáa. Lé làa búnn síi á ho lònbiò nùpua na yí se biò khíi wéráa.»

O Yeesu ɓàn nu lè ɓàn zàwa lé ɓa yén?
(Maaki 3.31-35; Luki 8.19-21)

⁴⁶ O Yeesu wee bío lè ɓa zàamáa, à búnn à ɓàn nu lè ɓàn zàwa buée dǎn. ɓa lée dǐn ho khǔuhǔ, á wi ɓa bío làa wo. ⁴⁷ Ó o búii bía là a Yeesu: «Loí. Mìn nu lè mìn zàwa lée dǐn ho khǔuhǔ á wi ɓa bío làa fo.» ⁴⁸ Ó o Yeesu bía lè ɓànso: «Wàn nu lé o yén? Á wàn zàwa lé ɓa yén?» ⁴⁹ Búnn món ó o dá mí ní mí nì-kenínia yi ò o bía. «Mi loí. Wàn nu lè wàn zàwa wi hen. ⁵⁰ Lé biò á yia wee wé wàn Maá na wi ho wáayi síi biò, wón lé wàn za, lè wàn hǐnló, lè wàn nu.»

13

O dǐro wàhiire
(Maaki 4.1-9; Luki 8.4-8)

¹ Búnn zoñ ó o Yeesu hǐnǎn le zǐi yi ló, à wà vaá kará ho vǔ-beení jii, á wee kàrán ɓa nùpua. ² ɓa minka zàamáa kǐnía wo yi, ó o wó san zon ho woohú á zoó kará, à ɓa zàamáa bán dǐn mu jummu jii.

³ O wee wà hǎ wàhio à kàránnáa ɓa nùpua làa biò cèrèè. O bía: «Nii búii ló van mí mǎhú yi, á wà vaá dé mí bè-dà. ⁴ Biò ó o wee dé mu á mu búii lion ho wǎhú nǐsǎní, á ɓa jínzàwa sèekaa búnn vǎ. ⁵ Mu búii lion ho búaaahó na le tǐní wi wán ká le yí lì, á mu dèeníá ló, lé biò le tǐní yí boo búnn. ⁶ Biò le wii já lè mí sòobéé, á ho dǐnló na ló wǐnǐwǐnǐ á hon, lé biò ho naní yí vá yí lion. ⁷ Mu búii lion hen na hǎ kíkara bia héra yi, á mu ló, á hǐn kíkara so hǐnǎn yòò pà mu. ⁸ Mu búii búnn lion ho tá na se yi, á mu ló, á yòò han mí bia. Hǎ búii yú khǐmàni khǐmàni, hǎ búii yú búará-tǐn tǐn, hǎ búii yú bóní làa píru píru.»

⁹ O Yeesu pá bǐnía bía bò mu wán: «Yia wi ò o jí biò, á wón jí biò bía sese.»

Lée webio nǎn ó o Yeesu wee wàráa hǎ wàhio
(Maaki 4.10-12; Luki 8.9-10)

¹⁰ Ó o nì-kenínia vá buée bó a yi, á wee tǔa wo yi. «Lée webio nǎn fo wee wàráa hǎ wàhio na ɓa yí?» ¹¹ Ó o Yeesu bía nǎn ɓa yi: «Le Dónbeenì wó á le béení biò na sà yi á mi yú zǔna, à ɓa nì-vio yí zǔna mu. ¹² Lé biò á yia biò wi á ɓa khíi bǐní yòò bè mu búii wán á à na a yi, ó o biò á à wé boo. Ká yia dèe búii mía, wón á hàrí mu bè-za na ó o wee leéka le mu wi mi cǎn á ɓa pá à fé. ¹³ Lé búnn nǎn á ǐ wee wàráa hǎ wàhio na ɓa yi. ɓa wee loñ coon, ká ɓa yí máa mí. ɓa wee jí mu biò ká ɓa yí máa ɓua mu à zǔn kúará. ¹⁴ Lé kà síi á le *Dónbeenì jii-cúa fɛero *Ezayii biò na ó o bía ɓa dǎní yi á jii súrú. O bía biò kà: «Mi khíi wee jí mu biò

ká mi máa zǔn mu kúará.

* 12:42 Mi loñ Bá-zàwa nín-yání vǔahú (1 Rois) 10.1-13; Wizoóní bè-wénia cúa-jun níi vǔahú (2 Chroniques) 9.1-12

Mi khíi wé è loí coon
ká mi máa mi hàrí dèε.

¹⁵ Mu nìpomu na kà bèn tínn bónbúra.

Ba tun mí jikōnna,
á muunía mí yìo.

Ba yí wi à ba mi bìo.

Ba mún yí wi à ba jí bìo.

Ba yí wi à ba zūn mu bìo

à yèrè má buen ìnén Dónbeenì cōn à ì wéé ba.)*

¹⁶ «Èε ká minén bán júná sī. Mi yìo wee mi, á jikōnna mún wee jí mu bìo. ¹⁷ Le ì mì ho tūiá na mia: Le Dónbeenì jì-cúa fεεrowà cèrèε lè ba nùpua búí na téréna á sīa hía vá à ba mi bìo minén wee mi, à ba yí mōn mu. Ba sīa hía vá à ba jí bìo minén wee jí, à ba yí jí mu.»

*O Yeesu zéeniá o ñiro wàhiire kúará
(Maaki 4.13-20; Luki 8.11-15)*

¹⁸ «Mi wáa jí yà wee dé mu bè-dà wàhiire kúará. ¹⁹ Bía wee jí le *Dónbeenì béeni bìo á ba yí zū mu kúará á ka lè ho wōhú nìsání na mu bè-dà lion yi. O *Satāni wee buée lén mu ba sīa yi. ²⁰ Ba búí ka lòn búaaahó. Ba wee jí le Dónbeenì bíonì, à tà le yi fúafúa, à zàmaka le bìo yi. ²¹ Ká ba màhá yí máa díá à le zo ba. Ba wee tà le bìo ho pàahú na cīnú yi mí dòn. Ká le lònbee, tàá ho kúará lénlò yú ba le Dónbeenì bíonì bìo yi, à ba dèení pí le Dónbeenì bìo. ²² Ba búí ka lè ho tá na hā kíkara bia héra yi á mu bè-dà lion yi. Ba jí le Dónbeenì bíonì, ká ho díimíjā bìo yilera, lè ho nàfòró poni na wee khà ba nùpua, á wee hè le bíonì mu, à le máa wé bìo ba yi. ²³ Ba búí bèn ka lè ho tá na se bìo, na mu bè-dà lion yi. Ba wee jí le Dónbeenì bíonì, à zūn le kúará, á ba bèn wee ha hā bia. Ba búí khīmàni khīmàni, ba búí búará-tín tín, ba búí bóoní làa píru píru.»

Le jí-kohó wàhiire

²⁴ O Yeesu bīnía wà le wàhiire búí nōn ba yi: «Ho wáayi béeni bìo bonmín làa bìo kà: Nii búí dó mu bè-dà tente mí mōhú yi. ²⁵ Á ho tīnàahú búí ká ba nùpua búenbúen dūma, ó o nìi mu zúkúso buara, á buée dó le jíni bia ho mōhú mu yi, ò o bīnía wà. ²⁶ Pàahú na ho dínló ló á yòò wee te yi, á le jíni mún líí ló. ²⁷ Á ho mōhú bànso ton-sáwá bía nōn wo yi: «Núhúso, fo yí dó mu bè-dà tente ū mōhú yi le? Á le jíni bèn ló wen bín.» ²⁸ Ó o bía nōn ba yi: «Lé ì zúkúso wó mu.» Ó o ton-sáwá bía: «Fo wi à wa vaa dεε le jíni mu le?» ²⁹ Á ho mōhú bànso bía nōn ba yi: «Búéé. Mi díá, lé bìo ká mi le mi ì dεε le jíni ká mi yí wó sese á mi ì dεε le á à léé lè ho dínló. ³⁰ Mi díá le mu páani dā fúaa ho dínló láró pàahú. Hón pàahú so yi, ká ì bío ò na ba ton-sáwá na à lá ho dínló yi le ba dεε le jíni vé, à kúia lè mí kúnkúwá à cīí. Bún mōn à ba màhá lá ho dínló kúee ì nání yi.»

*Ho mútáàdè beere lè le ja-fīni wàhio
(Maaki 4.30-34; Luki 13.18-19)*

³¹ O Yeesu tīn bīnía wà le wàhiire búí nōn ba yi: «*Le Dónbeenì béeni bìo bonmín lè ho mútáàdè beere na ó o nìi búí vaá dù mí mōhú yi. ³² Lé ka cīnú po hā bia na ká búenbúen. Ká le màhá ló, à le dā poí ho zen-buahó bè-vānii búenbúen, à wé mí vīndè-kùure, à ba jíinzàwa wé buée tá mí lenna lakara wán.»

(Luki 13.20-21)

³³ O Yeesu bīnía wà le wàhi-veere búí nōn ba yi: «Ho wáayi béeni bìo bonmín lè le ja-fīni na ó o háa búí zúnzúio kúaa mu dūmu kiloowa bóoní làa hònú yi á khan bàrá á mu ló.»

* 13:15 Mi loí Ezayii vūahú 6.9-10

*O Yeesu wee wà hã wàhio á zééníáa mu biowa yara
(Maaki 4.33-34)*

³⁴ Bún búenbúen ó o Yeesu wee wà lè hã wàhio à na ba zàamáa yi. O hía yí máa wé kàrán ba ká a yí wà wàhio. O hía wee wé kà síi, ³⁵ bèra a na à le *Dónbeenì jì-cúa fεero bìo na ó o bía à jii sí:

«Ì khíi wé è bío làa ba
lè hã wàhio.

Mu bìo na sà yi

hàrí ho dí míjǎ núhú búεení

á ì khíi zéení yara làa ba.»†

O Yeesu zééní le jí-kohó wàhiire kúará

³⁶ Bún món ó o Yeesu wà vaá zon le zǐ yi ò o día ba zàamáa. Ó o nì-kenínia wà zon o cǐn, á zoó bía làa wo: «Le jíni na ló ho mǎhú yi wàhiire kúará á ù zéení làa wen.» ³⁷ Ó o Yeesu bía nǎn ba yi: «Yàa wee dé mu bè-dà tente lé o *Nùpue Za. ³⁸ Ká ho mǎhú lé ho dí míjǎ. Mu bè-dà tente lé bìa bìo sǎ le Dónbeenì béenì yi. Ká le jí-kohó lé bìa bìo sǎ o *Satāni yi. ³⁹ O zúkúso na dó le jí-kohó bia lé o Satāni. Ho dínló láró wee zéení ho dí míjǎ véro bìo. Ká ba ton-sáwá na wee lá ho dínló lé le Dónbeenì wáayi tonkarowà. ⁴⁰ Bìo ba wee dεéráa le jíni à kúee ho dǎhú yi, lé bún bàn síi mu khíi wéráa ho dí míjǎ véro pǎahú. ⁴¹ O Nùpue Za khíi tonka mí wáayi tonkarowà, á ba bueé lén bìa wee khà bìa ká dé mu bè-kora wéró yi, làa bìa wee wé mu bè-kora. ⁴² Ba khíi kúee ba ho dǎ-súmú yi, hen na le minka yi véε wi yi, á ba à wá bǐn. ⁴³ Ká bìa téréenna bán á à juiíka lè le wii bìo síi mín Maá Dónbeenì béenì yi. Yàa wi ò o jí bìo, à bànso jí bìo bía sese.

Ho nàfǎró na sànkáa lè ho lóró wàhio

⁴⁴ «Ho wáayi béenì bìo bonmín lè mu bè-seni búii na ba lú ho mǎhú yi. Ó o búii zǔna mu dǎní vaá khéra á bǐnía sǎ vaá lú. O síi wan wan, á vaá yèéra bìo wi o cǐn búenbúen, ò o bueé yà ho mǎhú mu.

⁴⁵ «Ho wáayi béenì bìo bonmín là a duanlo búii na wee cà ho lóró na yàwá here. ⁴⁶ Bìo ó o yú ho búii na yàwá here, ó o vaá yèéra bìo wi o cǐn búenbúen, ò o yà ho lóró mu.

Ho zùán wàhiire

⁴⁷ «Ho wáayi béenì bìo pá bǐnía bonmín lè ho zùán na ba wee lèe dé ho muhú yi à vǐnáa ba cewà lè mí síiwà. ⁴⁸ Ká ho sú, à ba ce-pawà vá ho léráa mu jumu jii, à léε kεení ká ba hueeka ba. Á bìa se ba wee kúee mí sàkíwá yi, ká bìa yí se bán ba wee kúia. ⁴⁹ Lé bún bàn síi khíi wé ho dí míjǎ véro pǎahú. Le Dónbeenì wáayi tonkarowà á bueé lén bìa yí téréenna bìa téréenna tíahú, ⁵⁰ á à kúee ho dǎ-súmú yi, hen na le minka yi véε wi yi, á ba à wá bǐn.»

⁵¹ Bún món ó o Yeesu tǔara ba yi: «Bìo ká búenbúen mi zǔ kúará le?» Á ba le ũuu. ⁵² Ó o Yeesu wáa bía nǎn ba yi: «*Làndá bìo zéenílo léε làndá bìo zéenílo na kenía mítén á zǔ ho wáayi béenì bìo núhú á ka lòn zǐi bànso búii na nàfǎró á mu bè-fia lè mu bè-kǐa wi yi.»

Ho Nazarεete lóhósa yí tà a Yeesu bìo

(Maaki 6.1-6; Luki 4.16-30)

⁵³ Bìo ó o Yeesu wà hǎn wàhio so vó, ó o ló bǐn, ⁵⁴ á wà van ho lóhó na ó o dǎn yi. O wà vaá wee kàrán ba nùpua ba *zúifùwa kàránló zǐní yi. Á ba nùpua na wi bǐn búenbúen wó coon á ba wee bío: «Bún bè-zǔnminì so ó o yú wen? O wó kaka wee wéráa mu yéréké bìowa na kà? ⁵⁵ Yínǎn o búen-khèero te mí za le? Á bàn nu yínǎn o Mari le? O Zaaki là a Zozεefu là a Simǎn là a Zude so yínǎn bàn zàwa le? ⁵⁶ Á bàn hínni so làa wen yí wi mín wán hen le? Á lé wen ó o yú hón pànká so búenbúen yi?» ⁵⁷ Lé bún bìo yi á ba yí wi à ba

† 13:35 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 78.2

dé mí sĩa wo yi. Ó o Yeesu wáa bía nnon ba yi: «Le *Dónbeenì jì-cúa fεero wé yí le kònbii hã lùà búenbúen yi. Ká ba lóhósa lè bàn kùrú zĩ nùpua bán máa wé kònbii o.»⁵⁸ O Yeesu yí dàina yí wó yéréké bìo cèrèè bín lé bìo ba sīadéro wo yi fòora.

14

O Zān Batiisi búeró
(Maaki 6.14-29; Luki 9.7-9)

¹ Mu pàahú ó o *Herode* na wi ho Kalilee kòhú jùhú wán á já bìo ba wee bío o Yeesu dání yi. ² Ó o bía nnon mí mónsa na làa wo pánia wi yi: «O nùpue mu na kà lé o Zān bīnía vèera. Lé bún nnon ó o dà wee wéráa mu yéréké biowa.»³⁻⁴ Mu bon. O Herode hía nnon le jii le ba wii o Zān. Á ba wira a can dó ho kàsó yi. O Herode wó mu lé bìo ó o Zān bía nnon wo yi le o lá yí ko ò o fé mín za Filiipu bàn hāa Herodiade à ya. ⁵ O Herode lá wi ò o búe o Zān ká a màhá zāna ba zāamāa lé bìo ba búenbúen wee leéka le o Zān lé le *Dónbeenì jì-cúa fεero. ⁶ Èε ká a Herode teró wizonle sánú díró yi, ó o Herodiade hínló yon bìa ba von yahó. Ó o Herode mu sīi wan mu yi, ⁷ ó o bāa le ká a hínzoró mu fióra bìo na mí cón á mí ì na mu wo yi. ⁸ Ó o hínzoró vaá bía mu nnon mín nu yi, á bàn nu le o bío le o Zān Batiisi jùhú lé hia à ba dé ho lenbuen yi à na a yi. ⁹ Bìo ó o hínzoró bueé bía mu, ó o bée sánia tò mu bìo yi. Ká bìo ó o bāa bìa ó o von yahó, ó o nnon le jii le ba wé mu na a yi. ¹⁰ Ò o tonkaa o búii le o va ho kàsó yi à vaa kúii o Zān Batiisi jùhú. ¹¹ Á ba vaa kúio ho dó ho lenbuen yi bueé nnon o hínzoró yi ó o buan vaá nnon mín nu yi. ¹² Ó o Zān mu nì-kenínia bueé lá a nùuna, à ba wà vaá bía bìo mu wórāa á nnon o Yeesu yi.

O Yeesu dīnía ba minka zāamāa
(Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17; Zān 6.1-14)

¹³ Bìo ó o Yeesu já bìo wó kà, ó o zon ho woohú wà, á wi ò orén mí dòn va ho lahó búii na á nùpue mía yi. Ká ba nùpua màhá zūna mu. Á ba lóka hã lórá yi á vará mu jumu jii bò a Yeesu yi. ¹⁴ Pàahú na ó o zoó ló ho woohú yi, ó o mōn ba minka zāamāa. Á ba màkárí buan wo yi, ó o búakāa wee wéé ba vánvárowà na wi ba tíahú. ¹⁵ Bìo ho zīhú dōn, ó o nì-kenínia wà bueé bó a yi, á bía nnon wo yi: «Le wii tò, à ho lahó na kà á bìo búii mún mía yi. Bío le ba nùpua lén va hã lórá yi, à vaa yí mu bìo yà dí.» ¹⁶ Ó o Yeesu bía nnon ba yi: «Ba varó bín jùhú mía. Minén miten na mu bè-dīnii ba yi.» ¹⁷ Á ba bía nnon wo yi: «Bìo wi wa cón hen, lée búurú bi-zàwa bìo hònú làa cezàwa bùaa jun.» ¹⁸ Ó o Yeesu bía: «Mi bua mu buennāa.» ¹⁹ Ò o bía nnon ba zāamāa yi le ba líi keení le jíní wán. Ò o fó ho búurú bìo hònú lè ba cezàwa bùaa jun, ò o hónia mí yahó ho wáyí, ò o dó le Dónbeenì bārākà, ò o cèekaa ho búurú nnon mí nì-kenínia yi. Á bán fó sankaa nnon ba zāamāa yi. ²⁰ Á ba búenbúen dú sù. Á bìo dú ká ba khuiira á mu sú hã sàkíwá píru jun. ²¹ Bìa búenbúen na dú mu, á ba báawa mí dòn á à yí ho muaaseé hònú síi, ká ba háawa lè ba háyúwá níi ló.

O Yeesu wee varāka mu jumu wán
(Maaki 6.45-52; Zān 6.16-21)

²² Bún mōn, ó o Yeesu dēnía kíkāa mí nì-kenínia yi le ba zo ho woohú dí mí yahó khí ho vū-beenì mōn ká mínén ñ na ho wōhú ba zāamāa yi á ba à boka. ²³ Bìo ó o wó bún vó, ó o wà yòora le búee wán mí dòn, á yòò wee wé mí fióró á ho tá hūn yú bín. ²⁴ Bún pàahú à ho woohú vá zon mu jumu yi, á ho pinpi-beenì hínon wee và lè mí pánká á wee lá mu jumu buee hénka lè ho woohú. ²⁵ Hã tá-tīa yi, ó o Yeesu zoó wee varāka mu jumu wán á mà mí nì-kenínia. ²⁶ Bìo ba mōn wo ò o wee varāka mu jumu wán, á ba zāna dàkhīna, á ba wee bío: «O lée nì-hōnbóni.» À ba wee wāamaka. ²⁷ Ó o Yeesu dēnía bía kà síi nnon ba

* 14:1 O Herode mu lé yia ba wee ve làa Herode Āntipaasi.

yi: «Mi hení mí s̄a, mu lé ìnén, mi yí z̄ón bìo.»²⁸ Ó o Piere wáa bía n̄on wo yi: «Núhúso, ká mu lé fo bìo bon, ù bío le ì varáka mu jumu wán à buen ù c̄ón.»²⁹ Ó o Yeesu bía n̄on wo yi: «Buen!» Ó o Piere ló wee varáka mu jumu wán á wee va a Yeesu c̄ón.³⁰ Ká bìo ó o m̄on bìo ho pinpiró wee wéráa ó o z̄ána. Á bìo ó o wà líf lí mu jumu yi, ó o wāamaa: «Núhúso fení mi.»³¹ Ó o Yeesu d̄eñía dá mí ní c̄ána a, ò o bía n̄on wo yi: «Û s̄idéro fòora. Lée webio n̄on á fo titikaaráa?»³² Bìo ba mí nùwā jun yòó zon ho woohú yi, á ho pinpiró d̄in.³³ Á ba n̄i-kenínia na wi ho woohú yi á f̄ará mí n̄onkójúná wán o Yeesu yahó, à ba bía n̄on wo yi: «Fo b̄ent̄ín lé le Dónbeenì Za bìo bon.»

O Yeesu weéra ba vánvárowà búí
(Maaki 6.53-56)

³⁴ Bìo ba k̄áa ho v̄i-beenì khíi d̄on ho Zenezareete k̄ohú,³⁵ á ba n̄upua na wi b̄ín z̄una a Yeesu, á ba bía a buenlò bìo n̄on b̄ia s̄uarákaa b̄ín búenb̄úen yi. Á ba buan ba vánvárowà búenb̄úen buararáa o c̄ón.³⁶ Á ba wee fio wo le o día le ba pá wáa yí o dà-z̄ínii ji-k̄ání túii yi. Á b̄ia búenb̄úen na wee yí le túii yi á wee wa.

15

O Yeesu lè ba Farizíewa wee w̄aani
(Maaki 7.1-13)

¹ Ba *Farizíewa búí lè ho *l̄andá bìo z̄eeníflowa búí ló ho Zeruzaleemu yi buara a Yeesu c̄ón á bueé t̄uara a yi: ² «Lée webio n̄on á ù n̄i-kenínia yí máa wé bìo á wán maáwà bò n̄on wen le wa wé wé? Ba yí máa s̄e mí níni à bè yi díráa làa bìo mu koráa.»³ Ó o Yeesu bía n̄on ba yi: «Lée webio n̄on á minén b̄en yí máa wé bìo le Dónbeenì henía n̄on mia, à mi bò mi k̄urú k̄aránlò yi?»⁴ Le Dónbeenì bía bìo kà: «K̄onbi mìn maá lè mìn nu* le mún bía: «Yia bía khon mín maá t̄aa mín nu d̄ání yi, wón ko làa búeró.»[†] ⁵ Ká minén wee k̄arán ba n̄upua le ká a búí b̄an maá lè b̄an nu ó o bía bìo kà n̄on yi: «Bìo á ì ko à ì na à séení làa fo á ì h̄on lè le Dónbeenì,»⁶ se wón b̄anso màkóo mía ò o séení mín maá. Mi wee pí le Dónbeenì bíoni kà síi à wé le làa bè-k̄áamáa ká mi bè mi k̄urú k̄aránlò yi. ⁷ Mi yí m̄on miten na le? Yaa o *Ezayii t̄uía s̄i mi wán p̄ahú na ó o f̄era le *Dónbeenì ji-cúa na kà mi d̄ání yi:

⁸ «Ba n̄upua na kà wee b̄uaaní mi lè mí j̄iní
ká ba yiwa yi á ba kh̄era làa mi.

⁹ Le b̄uaaní na ba wee na mì j̄uhú mía.

Lé bìo ba n̄upua l̄andáwá lé h̄ia ba wee k̄arán làa mín.‡»

Bìo wee tíi o n̄upue
(Maaki 7.14-23)

¹⁰ B̄ún m̄ón ó o Yeesu von ba z̄aamáa á bía n̄on ba yi: «Mi jí bìo kà à z̄ún kúará. ¹¹ Bìo wee zo a n̄upue j̄ii yí máa tíi wo. H̄a bíoní na wee lé là a n̄upue j̄ii, h̄ón lé h̄ia wee tíi wo.»¹² Ó o Yeesu n̄i-kenínia vá bueé bó a yi, á bía n̄on wo yi: «Fo z̄u le ù bíoní mu á vá ba *Farizíewa yi le?»¹³ Ó o Yeesu bía n̄on ba yi: «Bè-f̄ánii lée bè-f̄ánii na á ì Maá na wi ho wáyai á yí fá, á khíi d̄e á à kúia. ¹⁴ Mi día ba. Ba lé ba muiiwà na tò ba muiiwà b̄uaa wán. Ká a muii tò mí ninza muii b̄uini wán, á ba à páaní vaá zo ho k̄ohú.»¹⁵ Ó o Piere wáa bía n̄on wo yi: «Z̄eení le w̄ahiire mu kúará làa wen.»¹⁶ Ó o Yeesu bía n̄on wo yi «Éee! Lé minén pá d̄in yí z̄u mu bìowa yara le? ¹⁷ Mu bìo búenb̄úen na wee zo a n̄upue j̄ii, à lii zo a píohó yi, b̄ún ó o wee b̄iní lée ní kúia. ¹⁸ Èe ká h̄a bíoní na ó o wee bío lè mí j̄ii, á wee lé o s̄i yi, h̄ón lé h̄ia wee tíi o n̄upue. ¹⁹ Mu bon. H̄a yile-kora wee lé le s̄i yi. Lé b̄ún te le n̄i-búee, lè ho há-f̄énlò lè ho bá-f̄énlò lè mí s̄iwà, lè ho k̄onlò, làa bìo yí bon bíoró o

* 15:4 Mi loñ Léro v̄uahú (Exode) 20.12; L̄andá z̄eeníló (Deutéronome) v̄uahú 5.16 † 15:4 Mi loñ Léro v̄uahú (Exode) 21.17 ‡ 15:9 Mi loñ Ezayii v̄uahú 29.13

nùpue jii, lè ba nùpua yènnáa yáaró. ²⁰ Bún biowa so lé bío wee tíí o nùpue, ká ho dí le hã níí na yí seera, bún yí máa tíí nùpue.»

O sîi veere háa na tà a Yeesu yi biò
(Maaki 7.24-30)

²¹ Bún món ó o Yeesu ló bín wà, á van ho kǎhú búí na sùaràa ho Tiire lè ho Sidǎn lórá yi. ²² Á ho Kanan kǎhú háa búí na wi ho kǎhú mu yi, á wà buara a cǎn, á buée wee bío pǎnpǎn kà síi: «Núhúso, *Daviide Za, màkárí miì. Ī hínló á cíná búí wi yi á wee beé o lò làa sòobéé.» ²³ Ó o Yeesu yí dó mí jii wo yi. Ó o nì-kenínia vá buée bó a yi, á wee bío làa wo: «O háa mu na bò wá món wee wāamaka fééé á ũ bío le o bīnī.» ²⁴ Ó o Yeesu bía: «O *Isirayeele nìpomu na ka lòn pia na vúnun lé bán ba tonkaa mi biò yi.» ²⁵ Ó o háa yáa wáa wà buée líí fàrá mí nǎnkójúná wán o Yeesu yahó, ò o bía: «Núhúso, séení mi.» ²⁶ Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Mu yí se à ba lá ba háyónzàwa dǎnló à yénní kúia na ba booní yi.» ²⁷ Ó o háa bía nǎn wo yi: «Núhúso, bún bon. Èé ká ba booní wee wé sèeka ho dǎnló na wee kùenka lii kúia mín so tá à dí.» ²⁸ Ó o Yeesu wáa bía nǎn o háa mu yi: «Fo bèntín dó ũ sī miì làa sòobéé.» Mu ù wé làa biò fo lonnáa mu. Ó o hínló dèenía wan bún wán.

O Yeesu weéra ba vánvárowà cèrèè
(Maaki 7.31)

²⁹ Bún món ó o Yeesu ló hón laho so yi á van ho Kalilee vū-beenì jii, á vaá yòora le búee wán yòó kará. ³⁰ Á ba minka zàamáa buara a cǎn lè ba lóní, lè ba muiiwà, làa bìà sǎnía biò búí mía bín, lè ba bekewà, lè ba vánvárowà cèrèè búí. Ba buée bàráka ba o Yeesu tá, ó o weéra ba. ³¹ Biò ba zàamáa mǎn à ba bekewà na lá yí dà máa bío á wee bío, á mǎn à bìà sǎnía biò búí lá mía bín á wan, á mǎn à bìà lá lé ba lóní wee varáka sese, á mǎn à bìà lá lé ba muiiwà á wee mi, á mu wó ba coon dàkhíina, á ba wee bùaaní o *Isirayeele bǎn Dónbeenì yèni.

O Yeesu bīnía dīnía ba minka zàamáa
(Maaki 8.1-10)

³² O Yeesu von mí nì-kenínia á bía nǎn ba yi: «Ba nùpua na kà màkárí buan miì. Biò kà lé ba wizooní tǎn ká ba wi làa mi, á ba bè-dínii wáa vó. Ī yí wi à ĩ díá ba à ba bo ká ba yí yú biò yí dú. Lé biò ba dà vaá lé è lùiorá ho wǎhú wán lé le hīni.» ³³ Ó o nì-kenínia tùara a yi: «Wa à yí mu bè-dínii wen le dùure na kà yi á à na bán minka zàamáa so yi?» ³⁴ Ó o Yeesu tùara ba yi: «Lée búurú biò yèn wi mi cǎn?» Á ba bía nǎn wo yi: «Lée búurú biò hènun làa cezàwa bùaa yèn búí.» ³⁵ Ó o Yeesu wáa bía nǎn ba zàamáa yi le ba lii keení, ³⁶ ò o fó ho búurú biò hènun lè ba cezàwa, ò o dó le Dónbeenì bǎrákà, ò o cèekaa mu nǎn mí nì-kenínia yi á bán sankaa nǎn ba zàamáa yi. ³⁷ Ba búenbúen dú sù, ó o nì-kenínia khuiira biò ká, á mu sú hã sàkíwá biò hènun. ³⁸ Bìà búenbúen na dú mu, á ba báawa mí dòn á à yí muaaseé náa síi, ká ba háawa lè ba háyúwá níí ló.

³⁹ Bún món ó o Yeesu nǎn ho wǎhú ba zàamáa yi le ba boka, ò o zon ho woohú mí dòn á van ho Makadan kǎhú.

16

Ba wi ò o Yeesu wé yéréké biò
(Maaki 8.11-13; Luki 12.54-56)

¹ Ba *Farizēwa lè ba *Sadusēwa wi à ba khūaa o Yeesu jii yi, á ba vá buée bó a Yeesu yi á bía nǎn wo yi le o wé yéréké biò búí na wee zéení le o dǎnló ló le Dónbeenì cǎn. ² Ó o Yeesu bía nǎn ba yi: «Hen ká le wii líí wee zo, á ho wáayi mùia, à mi le ho tá hía wé se. ³ Ká le yìnbíi búiirì, ká ho wáayi mùiamu á dó mí yuumu, à mi le ho viohó á à buen. Ká mi wee loní ho wáayi à zūnnáa biò a à wé, á lée webio nǎn á biò wee zéení biò wee wé biò kà wán á mi yí zū? ⁴ Ho zuia nùpua na yí se, na wee bīnī le Dónbeenì món à wé mu bè-kora

wee cà à ba mi yéréké bìò. Έε κά βα μάα μι yéréké bìò búí κά mu yínón le *Dónbeenì jì-cúa fεero Zonaasi bìò.* » Bún món ó o wà ò o díá ba.

*Ba Farizēwa lè ba Sadusēwa bìò
(Maaki 8.14-21)*

⁵ Bìò ba nì-kenínia wee khí lè ho vū-beenì món o Yeesu cón, á ba nōnsāa yí buan ho búurú. ⁶ Ó o Yeesu wáa bíá làa ba: «Mi pa miten ba *Farizēwa lè ba *Sadusēwa bìò yi. Ba bìò bonmín lè le ja-fíni.» ⁷ Ó o nì-kenínia wee bíò làa mín: «O wee bíò kà síí lé bìò wa yí buan ho búurú.» ⁸ Ó o Yeesu zūna bìò ba wee bíò, ó o tūara ba yi: «Lée webio nōn mi wee bíoráa le lé bìò mi yí buan ho búurú? Mi siáderó miì bēntín fōora. ⁹ Mi pá dīn yí máa jí mu bìò à zūn mu kúará le? Ho búurú bìò hònú na á ĩ cēekaa nōn ba báawa muaaseé hònú yi, lè hā sàkíwá na mi khuiira bìò ká kúaa yi jii á mi nōnsāa bìò yi le? ¹⁰ Á ho búurú bìò hēnun na á ĩ cēekaa nōn ba báawa muaaseé náa yi, lè hā sàkíwá na mi khuiira bìò ká kúaa yi jii á mi nōnsāa bìò yi le? ¹¹ Á lée webio nōn á mi le mu lé ho búurú bìò á ĩ wee bíò? Mi pa miten ba Farizēwa lè ba Sadusēwa na bìò ka lòn ja-fíni bìò yi.» ¹² Ó o nì-kenínia màhá wáa zūna le o lá yí bíá le ba pa míten le ja-fíni na ba wee wé lè ho búurú bìò yi, ká lé ba Farizēwa lè ba Sadusēwa kàránlò na ba wee na ó o le ba pa míten bìò yi.

*O Piere bíá le o Yeesu lé yia le Dónbeenì mōn léra
(Maaki 8.27-30; Luki 9.18-21)*

¹³ O Yeesu wà van ho kōhú na sùarāa là a Filiipu ló-fáránii na ba le *Sezaaree yi. Ó o tūara mí nì-kenínia yi: «Ba nùpua wee bíò webio o *Nùpue Za dání yi?» ¹⁴ Á ba bíá nōn wo yi: «Ba búí le fo lé o Zān Batiisi. Ba búí le fo lé o *Elii. Ba búí yàá bēn le fo lé o Zeremii, tàá le *Dónbeenì jì-cúa fεero búí.» ¹⁵ Ó o Yeesu tūara ba yi: «Minén cón á ĩ bēn lée wée?» ¹⁶ Ó o Simōn Piere bíá nōn wo yi: «Fo lé o *Krista, le Dónbeenì na wi fēεε Za.» ¹⁷ Ó o Yeesu wáa bíá nōn wo yi: «Zān za Simōn, ũ júhú sí. Mu yínón nùpue zéénia ho tūiá poni na kà làa fo. Lé wàn Maá na wi ho wáayi á zéénia mu làa fo. ¹⁸ Á ĩnén bēn nò bíò bìò kà á à na foñ: Fo lé o Piere bún kúará le huee. Á lé dén huee so á ĩ ĩ fárá ĩ kuure wán, á hàrí mu húmú máa dàñ bìò búí máa wé làa de. ¹⁹ Ho wáayi bēenì won-zàwa á ĩ ĩ na foñ. Bìò lée bìò na á fo khíí wé pá bìò ho tá wán, á le Dónbeenì mún nò pí mu bìò ho wáayi. Á bìò na fo khíí wé tà bìò ho tá wán, á le Dónbeenì mún nò tà mu bìò ho wáayi.» ²⁰ Ò o Yeesu wáa henía mu nōn mí nì-kenínia yi le ba yí bíò le mí lé o Krista.

*O Yeesu wee bíò mi húmú lè mi vèeró bìò
(Maaki 8.31-9.1; Luki 9.22-27)*

²¹ À lá bún jii wán, ó o Yeesu búakáa wee bíò bìò kà wéréwéré lè mí nì-kenínia: «Ĭ ko à ĩ va ho Zeruzaleemu, à lò vaa be bún làa sòobéε ba *nì-kíá, lè ba yankarowà júnása lè ho *làndá bìò zééniflowa ní yi. Ba à búe mi, ká hā wizooní tīn zōn á ĩ ĩ vèe.» ²² Ó o Piere wáa fó a ba vá ló, ò o wee bíò: «Ébé! Núhúso, bún máa wé làa fo. Le Dónbeenì á à kàní fo mu yi.» ²³ Ká a Yeesu màhá yèrēmáa bíá nōn wo yi: «Vá lé ĩ nìsání lè ũ *Satāni bíoní. Fo wee būmaka ĩ tonló. Ũ yilera yínón Dónbeenì yilera. Hā lé ba nùpua yilera.» ²⁴ Bún món ó o Yeesu bíá nōn mí nì-kenínia yi: «Yia wi ò o bè miì, à bānso khíí mí kùrú síi bìò wéró yi, ká a wé lá mí *kùrúwá pí à bèráa miì. ²⁵ Lé bìò á yia wi ò o kàní mí mukānì wón á à vīnì le. Ká yia màhá tà le mí ĩ vīnì le ĩnén bìò yi, wón á à yí le. ²⁶ O nùpue lá yú ho dímíjā bìò búenbūen, ò o khon le mukānì binbirì yi, se lé ho cùnú yén á bānso yú? O nùpue lá khon le mukānì binbirì yi, ó o so dà à na bìò búí á à bīnì ĩ yíráa le le? ²⁷ Mu bon. O *Nùpue Za khíí buen mín Maá cùkú beenì yi lè mí wáayi tonkarowà, á buée sàání ba nùpua nì-kéní kéní yi, á à héha làa bìò ba wó. ²⁸ Le ĩ mì ho tūiá na mia: Ba nùwā yen zàwa búí na wi bìà hen tíahú máa hí ká ba yí mōn o Nùpue Za buenlò lè mí bēenì.»

* 16:4 Mi loñ Matiye vūahú 12.39

17

O Yeesu miníkaa le búee wán
(Maaki 9.2-9; Luki 9.28-36)

¹ Wizooní bìo hèzìn búnn món, ó o Yeesu fó a Piere là a Zaaki là a Zān na ló o Zaaki bàn za á yòoraráa le búee búí na dñn wán. Bìo ba yòò wi búnn mí dòn, ² ó o Yeesu miníkaa ba yìo yi, á yahó wee juiíka lè le wii bìo síi, á sǐ-zǐnia ka púiapúia lòn khoomu. ³ Á ba nì-kenínia le mí ì loí, á ba mən o *Məyiize là a *Elii* à ba dǐn wee tà hǎ láakáwá là a Yeesu. ⁴ Ó o Piere wǎa bía nən o Yeesu yi: «Núhúso, mu wó se á wa wi hen. Ká fo tà á ì tá hǎ búkú zàwa bìo tǐn. Ûnén dà-kéní, o Məyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» ⁵ Bìo ó o wee bío, à búnn le dùndúure búí na wee juiíka á yòò ló líi pon ba yi. Á mu tǎmu búí sǎ jǎ le dùndúure mu yi: «Yia kà lé ì Za na á ì bǐo ì tàkǎ wán. O bìo sǐ miì. Mi wé jí a cǐn.» ⁶ Bìo ó o nì-kenínia jǎ mu tǎmu mu sǎ, á ba zǐnkaa dàkhíina, á líi búrá mí yara ho tá yi. ⁷ Ó o Yeesu buée bó ba yi, á bǐo mí níi ba wán, ò o bía: «Mi lii híni. Mi yí zǐn bìo.» ⁸ Á ba wǎa hóonia mí yara á ba yí mən nùpue ká yínən o Yeesu mí dòn. ⁹ Bìo ba ló le búee wán wee lii, ó o Yeesu henía bìo kà nən ba yi: «Bìo mi mən kà à mi yí bío le nùpue jí fúaa o *Nùpue Za húrún á vèera ló ba nì-hía tíahú.»

(Maaki 9.10-13)

¹⁰ Ó o nì-kenínia tùara a yi: «Lée webio nən ho *làndá bìo zéenílowa le o Elii ko ò o buen ho yahó?»† ¹¹ Ó o bía nən ba yi: «Mu bon. O Elii ko ò o buen vé, à buée kúee mu bìowa búenbúen mí lara yi. ¹² Le ì bío mu na mia: O Elii mu yàa buara wó. Ká ba nùpua màhá yí zūna le lé orén. Á ba wó a làa bìo ba sía vá yi. Lé búnn síi ba mún n beéráa o Nùpue Za lò.» ¹³ Ó o nì-kenínia wǎa zūna le lé o Zān Batiisi ó o wee bío bìo.

O Yeesu weéra a háyónza na le dándàhíonì wi yi
(Maaki 9.14-29; Luki 9.37-43a)

¹⁴ Bìo ba líi dñn hen na ba zǎamǎa wi yi, ó o nìi búii vá buée bó a Yeesu yi á líi fǎrá mí nən kójúná wán o yahó, ò o bía: ¹⁵ «Nì-kàránlo, loí ì za màkǎrí yi. Le dándàhíonì wi o yi. Le wee beé o lò. Pǐnna cèrèe le wee lá a dé ho dǐhú tàá mu jumu yi. ¹⁶ Á ì buan wo buararǎa ù nì-kenínia cǐn, ká ba màhá yí dànná yí weéra a.» ¹⁷ Ó o Yeesu wǎamaa: «Éee! Mi zuia nùpua bǐentǐn yí máa dé mí sía le Dónbeenì yi bìo bon, á mi mún yí máa jí hàrí dǐe. Mi wee leéka le ì keení làa mia á wé è kàrán mia fúuu le? Mi bua a háyónza mu buennáa.» ¹⁸ Bìo ba buara làa wo, ó o Yeesu nàmakaa o cǐná yi, ó o ló. Ó o háyónza dǐenía wan mí lahó yi.

¹⁹ Búnn món ó o Yeesu wà. Ó o nì-kenínia wà vaá bó a yi à ba tùara a yi: «Lée webio nən á warén yí dànná yí jənnáa o cǐná mu.» ²⁰ Ó o Yeesu bía nən ba yi: «Lé bìo mi síidéro miì ka cǐnú dàkhíina. Le ì mi ho tǐiá na mia: Hen ká mi síadéro miì na khúekhúe lè ho mútáadè bǐere bìo á mi yàá pá lá tà le miì wé làa bìo, á mi lá dà à bío ò na le búee na kà yi le le lé ho lahó na le wi yi, à va lòn-veere, á mu ù wé. Bìo woon á mi lá máa wé è wé máa sa. ²¹ [Èe ká mu màhá lé ho fioró lè le jii lìró mí dòn lé bìo dà à ja a cǐná na kà bàn síi á à lén.]»

O Yeesu wíokaa wee bío mí húmú lè mí vèeró bìo
(Maaki 9.30-32; Luki 9.43-45)

²² Wizonle búii ká a Yeesu lè mí nì-kenínia búenbúen páanía wi ho Kalilee kǐhú yi, ó o bía nən ba yi: «O *Nùpue Za á ba à dé ba nùpua níni yi. ²³ Ba à búe o, ká mu wizooní tǐn zòn o ò vèe.» Á ba nì-kenínia yilera yáara làa sòobée.

Le Dónbeenì zǐ-beenì lànpó cǎló bìo

²⁴ O Yeesu lè mí nì-kenínia wà van ho *Kapɛɛnayuumu lóhó. Á le *Dónbeenì zǐ-beenì *lànpó féwá wà buée bó a Piere yi à ba tùara a yi: «Mi nì-kàránlo so wee sǎání le Dónbeenì

* 17:3 Mi loí Luki vǎahú 9.31 † 17:10 Mi loí Malasii vǎahú 3.23

zĩ-beenì lànpo le?»²⁵ Ó o Piere bía: «Ūuu o wee sàání ho.» Pàahú na ó o Piere wà vaá zo le zĩ na ó o Yeesu wi yi, ó o Yeesu dèenía wee tùa wo yi: «Simɔn, lée wée ko ò o wé sàání ho lànpo lè mí sifwà à na ho díjíná na kà bá-zàwa yi? Fo wee leéka webio mu dání yi? Lé ho kǒhú nùpua mí beere lée tàá lé bìa ba funnáa á dàńna?» Ó o Piere le lé bìa ba dàńna.²⁶ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Àwa, bún wee zéení le ho kǒhú nùpua yí ko ba wé sàání ho lànpo.²⁷ Èε ká wa màhá máa lúnka ba nùpua mu yilera. Lén lii ho vū-beenì yi, à lii pa le ce-hīnì. Ò o nín-yání ceza na fo ò vī à ū lén à lée hén jii, á fo ò yí le wén-hǒnló le yi na dà warén wa nùwā jun lànpo á à sàání. À ū wáa bua dén à ū va ba cǒn vaa sàání wa lànpo.»

18

Lée wée po bìa ká

(Maaki 9.33-37; Luki 9.46-48)

¹ Hón pàahú so yi, ó o Yeesu nì-kenínia wà buée bó a yi, à ba wee tùa wo yi: «Yia bìo jùhú wi po bìa ká le Dónbeenì béenì yi lé o yén.»² Ó o Yeesu von o háyónza buée dĩńía ba yahó,³ ò o bía: «Le ĩ mì ho tũíá na mia: Hen ká mi yí yèrémáa á yí ka lè ba háyúwá bìo síi, á mi máa zo le *Dónbeenì béenì yi.⁴ Yia bìo jùhú wi po bìa ká le Dónbeenì béenì yi lé yia wee liiní mítén à wé là a háyónza na kà bìo síi.⁵ Yia buan háyónza búii na ka làa yia kà bìo síi sese, se mu lé ĩnén ĩ beere á bànso buan sese.

Mu bè-kohó wéró yí se

(Maaki 9.42-48; Luki 17.1-2)

⁶ «Ba háyúwá na dó mí sīa mi nì-kení á nùpue khà dó mu bè-kora wéró yi, se mu súaani á ba ca le hue-beenì bànso fonle yi à lèe dé ho mu-beenì yi ò o lii lí.⁷ Ho díjíná á ho yéréké khíi sá yi, lé bìo á bìo wee khà ba nùpua dé mu bè-kora wéró yi á wi ho yi. Mu bon, mu lée bìo na wéró máa khíi ho yi. Èε ká yia níi wee bè mu, á ho yéréké khíi sá yi.⁸ Ká mu lé ū níi tàá ū zeñ wee dé fo mu bè-kora wéró yi, ū kúio hā lèe kúia. Fo zon le mukāni na máa vé lùe yi lè ū nín-kení tàá lè ū zeñ-kení, se mu súaani bìo ba à lèe fo á à dé ho dǒhú na máa hí máa mi yi lè ū níni mí bìo jun tàá ū zení mí bìo jun.⁹ Ká mu lé ū yère wee dé fo mu bè-kora wéró yi, ū còkon le lèe día. Fo zon le mukāni na máa vé lùe yi lè ū yèn-kení, se mu súaani bìo ba à lèe fo ò dé le *Doffní dǒhú yi lè ū yìo mí bìo jun.

O pio na vúnun bĩńía yú wàhiire

(Luki 15.3-7)

¹⁰ «Mi pa miten bìo, à ba háyúwá na kà nì-kení ò o búii yí zuań yi. Lé bìo ba háyúwá mu wáayi tonkarowà wi lè wàn Maá Dónbeenì féeε.¹¹ [O *Nùpue Za buara wà buée cà bìa khèra lè le Dónbeenì á à fení.]¹² Le ĩ tùa mia. Hen ká a búii pia khīmàni lá wi síi, ó o yà-kení wó wó séra vúnun, ó o so máa kúia ba khīmàni yà-kení mía na ká le búee yi ká a máa càńka yia vúnun le?¹³ Le ĩ bío mu na mia: Ká a hía yú a, ó o sīi á à wa wa a bìo yi á à poń ba khīmàni yà-kení mía na yí vúnun.¹⁴ Lé làa bún síi á mìn Maá na wi ho wáayi mún yí wi à ba háyúwá na kà nì-kení à ví.

Ká mìn za búii wó khon làa fo

¹⁵ «Hen ká mìn za wó khon làa fo, à ū vaa zéení a wékheró na a yi, ūnén làa wo mi nùwā jun mi dòn. Ká a tà, á mi ì bĩní ì wé ba zàwa.¹⁶ Ká a pá, à ū cà nùpue nì-kení tàá nùwā jun dé ū wán, à héha làa bìo le Dónbeenì bíonì vūahú bíarāa mu: «Mu bìo búenbúen á wa à lén yìo ba seéràsa nùwā jun tàá nùwā tĩn bè-bíonii wán.»¹⁷ Ká a pá pá le mí máa jí bán cǒn, à ū bío mu lè mìn zàwa na kúaa mìn wán. Ká a pá le mí máa jí bàn cǒn, à ū wáa wé o lòn lànpo fé, tàá nì-veere búii na yí zū Dónbeenì.¹⁸ Le ĩ mì ho tũíá na mia: Bìo

* 18:16 Mi loń Lándá zéeníló vūahú (Deutéronome) 19.15

lée bìo na mi khíi wé pá bìo ho tá wán, á le Dónbeenì mún ò pí mu bìo ho wáayi. Á bìo lée bìo na á mi khíi wé tà bìo ho tá wán, á le Dónbeenì mún ò tà mu bìo ho wáayi.

Mi wé bunbua fio

¹⁹ «Le ì mún bío mu na mia. Hen ká nùwā jun búí wé ló mi tíahú á bunbuaa flora bìo lée bìo ho tá wán, á wán Maá na wi ho wáayi á à na mu ba yi. ²⁰ Mu bon, hen na á nùwā jun tàà nùwā tìn kúaa mín wán yi ì yèni yi, se ì wi ba tíahú.»

O ton-sá na pá ho séndíaró bìo

²¹ Ó o Piere wáa vá bueé bó a Yeesu yi ò o tùara a yi: «Núhúso, ká wán za wee wé khe làa mi féeε, á ì ko à ì sén día na a yi cúa-yen? Lée cúa-hèjun lée?» ²² Ó o Yeesu le bueé. «Ì yí bía le cúa-hèjun mí dòn. Ì le búará-tìn làa píru píru cúa-hèjun. ²³ Lé bún non á ì tée ho wáayi béenì làa bìo kà: Bée búí le mí ì càtí mí kení na wi mí ton-sáwá yi. ²⁴ Bìo ó o búakáa wee càtí hā, á ba buan o búí buararāa, à le wáí na ó o ko o ò wí mí júhúso yi á boo dàkhíina. ²⁵ O nì mu yí dà le máa wí. Á ba júhúso non le jii le ba wáa yéé wo ò o wé o wobá-nì, à yéé bàn háa, là a zàwa, làa bìo wi o cón búenbúen, à màhá wínaa le kee. ²⁶ Ó o ton-sá mu líí fára mí nonkónúná wán mí júhúso yahó ò o wee yanka a: «Sabéré ù jì ù yi. Ì ì wí le kee mu búenbúen.» ²⁷ Á ba júhúso zūna a màkárí, ó o séra mu día non wo yi ò o le o lén.

²⁸ «Ó o ton-sá mu wà lée sá mí ninza búí yahó ò orén kee bèn wi wón yi. Le lée wén-hāani khīmāni. Ó o wíira mí ninza mu tun kònlè ò o wee bío: «Ì wáí na wi foñ á ù wí.» ²⁹ Á ba ninza mu líí búrá à tá, á wee yanka a kà: «Sabéré ù jì ù yi. Ì ì wí le kee mu.» ³⁰ Ká a màhá pá, ò o vaá dó a ho kàsó yi á pannāa o kee wíló. ³¹ Bìo ba ton-sáwá na ká non bìo wó, á mu vá ba yi làa sòobéε. Á ba wà vaá lá mu búenbúen fεera non mí júhúso yi. ³² Á ba júhúso von o ton-sá mu á bueé bía non yi: «Yí kohó bànso yén! Ùnén á ì séra bìo día lé bìo fo yankaa mi. ³³ Fo bèn mún lá ko à ù zūn mi ninza màkárí làa bìo á ìnén zūnanāa à ù màkárí.» ³⁴ Ba júhúso sīi cà dàkhíina, ó o le ba bua a ton-sá mu vaa dé ho kàsó yi à pa le kee na wi o yi búenbúen wí véró.» ³⁵ Bún món ó o Yeesu bīnía bía: «Lé kà síi á wán Maá na wi ho wáayi á khíi wé làa mia, ká mi yí máa tà sén día na mìn zàwa lè mìn hínni yi lè mi sía búenbúen.»

19

*Bìo ó o Yeesu bía mu yaamu fáaró dání yi
(Maaki 10.1-12)*

¹ Bìo ó o Yeesu kàrána ba nùpua kà síi vó, ó o ló ho Kalilee kōhú yi á wà khú ho *Zudee kōhú sōn-kení na wi ho Zurudēn muhú món. ² Nùpua cèrèε non o món khú bín lè mí vānvārowà, ó o wéera ba.

³ Á ba *Farizīewa búí wi ba khūaa o Yeesu jii yi, á ba wà bueé bó a yi, à ba tùara a yi: «Wa làndá yi, ká nùpue bàn háa dá wó khon làa wo, á níi so non wo yi ò o dèení ja a le?» ⁴ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Mí so yí kàrána bìo ká yí non le Dónbeenì bíonì vūahú yi le? «Mu júhú búeení, á le Dónbeenì léra a báa á léra a háa.»* ⁵ Lé bún non ó o báa á à día mín maá lè mín nu, ká à léé lè mín háa. Á ba mí nùwā jun á à wé sánia dà-kení.† ⁶ Ba wáa yí non nùwā jun, ba lée nì-kení. Bìo le Dónbeenì cεera mín yi à nùpue yí fáa.» ⁷ Á ba *Farizīewa bía non wo yi: «Lée webio non ó o Mōyiize bíarāa le ká báa le mí ì ja mín háa, o ò wé mu yaamu fáaró vūahú na a yi?»‡ ⁸ Ó o Yeesu bía non ba yi: «O Mōyiize non le níi le mi dà a ja mi hánání, lé bìo mi yí máa jí dèε. Èε ká mu júhú búeení á mu lá yi

* 19:4 Mi loí Bìo júhú búeení vūahú (Genèse) 1.27; 5.2 † 19:5 Mi loí Bìo júhú búeení vūahú (Genèse) 2.24 ‡ 19:7 Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 24.1

ka kà síi. ⁹ Le ĩ bío mu na mia: Báa na díá mín háá à bàn háá mu jòn yí fó báa, ò o kũn fó há-veere yan, se wón lée há-fé.»

¹⁰ Ó o Yeesu nì-kenínia bíá nòn wo yi: «Ká mu lé kà síi ó o báa ko ò o buaráa miten mín háá dǎní yi, ká nùpue wáa yí yan se mu súaaní.» ¹¹ Ó o Yeesu bíá nòn ba yi: «Hón kàránló so na kà á báawa búenbúen yí dà máa tà yi. Bìà le Dónbeenì nòn mu pànká yi, bán mí dòn lé bìà dà à tà mu yi. ¹² Bìò wee hè ba báawa búí à ba máa ya á síwà boo. Ba búí wee te ká ba bámu húrún. Ba búí lé ba nùpua bó ba bámu. Ba búí bèn wee pí mu há-yaamu ho wáayi béenì bìò yi. Yìà dà hón kàránló so á à tà yi, à wón tà ho yi.»

O Yeesu dúbuua ba háyúwá yi
(Maaki 10.13-16; Luki 18.15-17)

¹³ Nùpua búí buan ba háyúwá buararáa o Yeesu cǎn le o bè mí níní ba wán, ò o fio na ba yi. Ó o nì-kenínia wee zá làa ba. ¹⁴ Ó o Yeesu wáa bíá nòn ba yi: «Mí díá ba háyúwá le ba buen ĩ cǎn. Mí yí hè ba. Lé bìò ho wáayi béenì bìò sǎ bìà ka lè ba bìò síi yi.» ¹⁵ Ò o Yeesu wáa bò mí níní ba wán. Bún mǎn ó o ló hón laho so yi wà.

Ho nàfòró lè le Dónbeenì béenì bìò
(Maaki 10.17-31; Luki 18.18-30)

¹⁶ Yìò buée tí, à nùpue búí vaá vá buée bó a Yeesu yi, á tùara a yi: «Nì-kàránlo, lée webio á ĩ ko à ĩ wé ká mu se à yíráa le mukānì binbirì na máa vé?» ¹⁷ Ó o Yeesu bíá nòn wo yi: «Lée webio nòn á fo wee tùarāa miì lè mu bìò na se bìò? Le Dónbeenì mí dòn lé dìò se. Ká fo wi à ù yí le mukānì binbirì na máa vé, à le Dónbeenì bíoní na le henía bìò à ù bè yi.» ¹⁸ Ó o nì tùara: «Hǎn lé hǎ bíoní yén?» Ó o Yeesu bíá: «Yí búe nùpue. Yí wé há-fénló tàá bá-fénló. Yí juuaa bìò. Yí fǐ sabéré mi ninza jii. ¹⁹ Kǎnbi mìn maá lè mìn nu. Wań mi ninza làa bìò á fo waráa ũten bìò síi.» ²⁰ Ó o yàrónza bíá nòn o Yeesu yi: «Bún búenbúen á ĩ bò yi. Lé mu yén á ĩ pá bǐnía ko à ĩ wé.» ²¹ Ó o Yeesu bíá nòn wo yi: «Ká fo wi ù wé o nùpue na bìò jii sú, à ù lén vaa yéè bìò wi ù cǎn búenbúen, à na wárí ba nì-khenia yi, á fo khíi yí ho nàfòró ho wáayi. Bún mǎn à ù bǐnì buee bè miì.» ²² Bìò ó o yàrónza já hǎn bíoní so, ó o bǐnía wà ká a sǎnía tò, lé bìò ó o nì bìò boo dà.

²³ Ó o Yeesu bíá nòn mí nì-kenínia yi: «Le ĩ mì ho tǔiá na mia: Ho nàfòró bànso zoró le *Dónbeenì béenì yi bèn tǐn do. ²⁴ ĩ pá à bǐnì ì bíò bìò kà á à na mia: O cón-júmúkù zoró lè ho mísímì kǎhú á à wé wayi á à poń o nàfòró bànso zoró le Dónbeenì béenì yi.» ²⁵ Bìò ba nì-kenínia já hǎ bíoní mu, á ba wó coon dàkhíina, á ba bíá: «Éee! Á yìà wáa dà à fen lée wée?» ²⁶ Ó o Yeesu yòò fá mí yìò ba yi ò o bíá: «Ba nùpua cǎn á mu yí dà máa wé, èe ká le Dónbeenì cǎn á bìò búenbúen dà wee wé.» ²⁷ Ó o Piere wáa bíá nòn o Yeesu yi: «Loń, warén ló díá bìò lá wi wa cǎn búenbúen à wà bò foń, á wa bìò khíi wé kaka?» ²⁸ Ó o Yeesu bíá nòn ba yi: «Le ĩ mì ho tǔiá na mia: Hen ká a *Nùpue Za khíi kará mí cùkú beenì kanmúini wán ho dímjá finle yi, á minén píru jun na bò miì á mún ñ keení ba bá-zàwa kanmúini wán, á à cítíráa o *Isirayele zǐ-júná píru jun. ²⁹ Á bìà búenbúen na ló díá mí zǐnì, lè mín zàwa, lè mín hínni, lè mín maáwà, lè mín nuwà, lè mí zàwa tàá mí manawà ĩnén bìò yi, bán khíi yí mu bàn cúa-khímàni khímàni á mún ñ yí le mukānì binbirì na máa vé. ³⁰ Èe ká bìà dú ho yahó hǎ làa na ká wán, á cèrèè khíi wé ba mǎn-díwá. Á bìà dú ho mǎn hǎ làa na ká wán, á cèrèè khíi wé ba ya-díwá.»

20

Ho èrèzén vǐnsiá buahó vàrowà wàhiire

¹ «Mí loń, ho wáayi béenì bìò ka làa bìò ó o nì búí na èrèzén vǐnsiá buahó wi á híá wó. Wizonle búí ó o fèra hínnon ló le yǐnbíi bùirì, á wà lée cà ba vàrowà á à kúee mí èrèzén

§ 19:19 Mí loń ho Léro vǐahú (Exode) 20.12-16; Làndá zéenlò vǐahú (Deutéronome) 5.16-20; Levii nùwǎ vǐahú (Lévitique) 19.18.

vĩnsĩa buahó yi. ² Á ɓa v̄arowà mu làa wo w̄añía tò le wén-h̄nló dà-kéní na lé o nùpue nì-kéní wizon-kùure s̄ámú s̄àání wán, ó o le ɓa w̄áa vaa sá mí èr̄éz̄én v̄ĩnsĩa buahó yi. ³ B̄ún m̄ón ó o b̄ĩnía ló le ȳĩnbí-wi-bee yi, á léé yú ɓa búí ɓa nùpua f̄emínlò lahó yi à ɓa yí máa wé d̄è. ⁴ Ó o bía n̄on ɓa yi: «Minén mún lén vaa sá ĩ èr̄éz̄én v̄ĩnsĩa buahó yi, ká ĩ na le wizon-kùure s̄ámú s̄àání mi nì-kéní kéní yi.» ⁵ Á bán wà van. B̄ún m̄ón á ho m̄ohú ɓànso t̄ĩn b̄ĩnía ló ká le wii yòó f̄ará, á k̄ũn ló le wi-h̄aarè, á léé wó bìo ó o wó kh̄ĩna ɓàn síi. ⁶ Mu véení ó o b̄ĩnía ló ho z̄ĩhú j̄ii, á t̄ĩn léé yú ɓa nùpua búí ho f̄emínlò lahó yi. Ó o t̄uara ɓa yi: «Mi kará hen á tò le wii k̄áam̄aa le we?» ⁷ Á bán bía n̄on wo yi: «Lé bìo á nùpue yí lá w̄en.» Á ho m̄ohú ɓànso bía n̄on ɓa yi: «Minén mún lén vaa sá ĩ m̄ohú yi.»

⁸ «Bìo le wii tò, á ho m̄ohú ɓànso bía n̄on mi ton-s̄awá j̄úhúso yi le o ve ɓa v̄arowà buée s̄àání yi. Le o búáká làa b̄ia ɓuara ho m̄ón, à vaa véení làa b̄ia ɓuara ho yahó. ⁹ Á b̄ia van ho m̄ohú yi ho z̄ĩhú á ɓuara. Á ɓa lè mí nì-kéní kéní yú le wén-h̄añi dà-kéní kéní. ¹⁰ Á b̄ia van ho m̄ohú yi ho yahó wee leéka le mínén ñ yí á à poń ɓa. Bìo ɓa ɓuara, á ho m̄ohú ɓànso mún n̄on le wén-h̄añi dà-kéní kéní ɓa yi. ¹¹ Bìo ɓa fó mí s̄àání, á ɓa s̄ia yí wan le bìo yi, ¹² á ɓa wee bío là a m̄ohú ɓànso: «B̄ia kà sá ho z̄ĩhú j̄ii mí d̄òn. À ù pá s̄àanía ɓa yi á mànía lè warén na tà le wizon-kùure s̄ámú lònbee yi le wiso-h̄ád̄hú yi.» ¹³ Á ho m̄ohú ɓànso bía n̄on ɓa v̄arowà mu nì-kéní yi: «Wàn ɓ̄nlo, ĩ yí tò ù wán. Wa so f̄ù yí w̄añía yí tò le wén-h̄nló dà-kéní wán le wizon-kùure s̄ámú bìo yi le? ¹⁴ Àwa, fé ù w̄arí ù lén. Yia ɓuara ho m̄ón á ĩ mún wi à ĩ s̄àání yi à màní lè ùnén. ¹⁵ ĩnén lé yia te ĩ w̄arí. Ká ĩ le ĩ wé le làa bìo na, á ĩ ì wé. Tàá lé bìo á ĩ wó mu s̄amu lé b̄ún wee vá foń le?» ¹⁶ Ò o Yeesu b̄ĩnía b̄ia bò mu wán: «Ba m̄ón-d̄íwá kh̄íi wé ɓa ya-d̄íwá, á ɓa ya-d̄íwá kh̄íi wé ɓa m̄ón-d̄íwá.»

*O Yeesu wíokaa wee bío mí h̄umú lè mí v̄èeró bìo
(Maaki 10.32-34; Luki 18.31-34)*

¹⁷ Bìo ó o Yeesu wee va ho Zeruzaleemu, ó o fó mí nì-kenínia pírú jun mí j̄ii yi, á wee bíor̄aa làa bìo kà ká ɓa wi ho w̄h̄ú wán varákaa wà: ¹⁸ «Mi loń, wa wee yòo ho Zeruzaleemu. Lé b̄ĩn ó o *Nùpue Za ɓa à dé le *Dónbeenì yankarowà j̄únása lè ho *làndá bìo z̄éenílowa níi yi. Ba à síiní a j̄úhú á à búe. ¹⁹ Ba à na a b̄ia yí z̄ũ le Dónbeenì yi á ɓa à z̄uańka yi, á à ha a lè h̄ã làb̄àaní. B̄ún m̄ón, á ɓa à búeε wo ho *kùr̄uwá wán o ò hí. Ká mu wizoóni t̄ĩn zoń o ò v̄èe.»

*Bìo ó o Zaaki là a Z̄ān ɓàn nu flora a Yeesu c̄ñ
(Maaki 10.35-45; Luki 22.25-27)*

²⁰ O Zebedee ɓàn h̄ã lè mí z̄awa n̄uw̄a jun wà buée bó a Yeesu yi, ó o h̄ã mu líi f̄ará mí n̄onkójúná wán o yahó, á wi ò o fio bìo búí o c̄ñ. ²¹ Ó o Yeesu bía n̄on wo yi: «Léé webio á ù màkóo wi yi?» Ó o bía: «Dé ù j̄ii na mì le ĩ z̄awa n̄uw̄a jun na kà ò o nì-kéní kh̄íi keń ù n̄ín-t̄iání, ká a nì-kéní keń ù n̄ín-káahó* ù béenì yi.» ²² Ó o Yeesu bía n̄on ɓa yi: «Bìo mi wee fio mi yí z̄ũ. Le lònbee na á ĩ ì lá ɓàn síi á mi so dà à lá le?» Á ɓa le ùuu le mí dà mu. ²³ Ó o Yeesu bía n̄on ɓa yi: «Mu bon, mi lò á à be. Ká ĩnén màhá yí dà máa bío w̄er̄éw̄er̄é le lé yia kà á à keení ĩ n̄ín-t̄iání tàá ĩ n̄ín-káahó. H̄ñ l̄ua so bìo s̄ã b̄ia á wàn Maá wíokaa h̄ã k̄aráa yi.»

²⁴ Bìo ɓa nì-kenínia n̄uw̄a pírú na ká j̄á mu, á ɓa s̄ia c̄ã ɓa n̄uw̄a jun mu yi làa s̄òob̄éε. ²⁵ Ó o Yeesu w̄áa von ɓa búenb̄úen á bía n̄on yi: «Mi z̄ũ le h̄ã k̄ana j̄únása wee wé mí p̄anká b̄ia ɓa wi j̄úhú yi wán. Á b̄ia lé ɓa nì-beera wee z̄éení làa b̄ia ká le mí po ɓa. ²⁶ Èε ká minén bìo yí ko mu wé kà síi. Hen ká minén nì-kéní búí wi ò o bìo j̄úhú wé poń b̄ia ká, ó o ko ò o wé ɓa ton-sá. ²⁷ Ká minén nì-kéní búí wi ò o dí b̄ia ká yahó, á ɓànso ko ò o wé mi wobá-nii. ²⁸ Lé kà síi ó o *Nùpue Za bìo karáa. O yí ɓuara à ɓa sá na a yi. O ɓuara wà buée sá á à na ɓa nùpua yi, á mún ñ na mí muk̄ani á à lénnáa ɓa nùpua c̄èr̄éε j̄úná.»

* 20:21 Nín-t̄iání làa nín-káahó: Mu wee z̄éení le h̄ñ lara bìo jun so lé h̄ia bìo j̄úhú wi.

O Yeesu héra ba muiiwà nùwã jun yìo
(*Maaki 10.46-52; Luki 18.35-43*)

²⁹ Bìo ba ló ho Zerikoo lóhó yi, á ba zàamá-kúii bò a Yeesu yi. ³⁰ Mu wee wé à muiiwà nùwã jun búii kará ho wǎhú nìsání, á já à ba le o Yeesu wee khíí. Á ba wee bío pǎnpǎn: «Núhúso, *Daviide Za, màkárí wen!» ³¹ Á ba zàamáa wee zá làa ba le ba wé tété. Á ba yàá wáa wíokaa wee bío pǎnpǎn: «Núhúso, Daviide Za, màkárí wen!» ³² Ó o Yeesu dín ò o von ba tùara yi: «Lée webio á mi wi à ì wé na mia?» ³³ Á ba bía: «Núhúso, wé le wa yìo à wé mi.» ³⁴ Á ba màkárí buan o Yeesu yi, ó o dǎn ba yìo lè mí níní. Mí lahó yi á ba yìo dèenía wee mi, á ba bò a Yeesu yi.

21

O Yeesu zoró ho Zeruzaleemu lóhó yi
(*Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40; Zǎn 12.12-19*)

¹ O Yeesu lè mí nì-kenínia vaá sùaràa ho Zeruzaleemu yi. Bìo ba wi le búee na ba le Oliivewa vǐnsiá búee wán, ho Betefazee lóhó nii, ó o fèra tonkaa mí nì-kenínia nùwã jun á bía nǎn ba yi: ² «Mi lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi. Mi vaa dèenii bín, á mi ì mi sùnpè-nu ká a can dín lè mí za. Mi fee ba buee na mi.» ³ Ká ba tùara mia à mi bío le o Núhúso màkóo wi ba yi, á ba à dèení ì dǎa ba mi ì lénnaa.

⁴ Bún wó kà síi bèra a na le *Dónbeenì ji-cúa fèero bíoní na kà à bìo wéráa.

⁵ «Mi bío na ho Sion lóhó nìpomu yi:

«Loñ, lé ù bée na bò o buen ù cǎn.

O wayi.

O yòora a sùnpè-nu

lè mí za.»*

⁶ Á ba nì-kenínia wáa wà, á vaá wó bìo ó o Yeesu le ba wé. ⁷ Ba vaá buan o sùnpè-nu lè mí za buararàa, á bò mí kánbunwà ba wán ó o Yeesu yòó kará wán. ⁸ Ba minka zàamáa na bò a yi á ba cèrèe wee bá mí kánbunwà ho wǎhú wán o yahó. Ba búii lé hǎ vǐnsiá vǎnna ba wee khé à bá. ⁹ Ba minka zàamáa na varákaa dú a Yeesu yahó làa bìo bò a yi á wee bío pǎnpǎn:

«Le ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.

Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewà làa yia bò o buen o Núhúso yèni yi.

Le le Dónbeenì na wi ho wáayi à ho cùkú dé yi.»†

¹⁰ Bìo ó o Yeesu vaá zon ho Zeruzaleemu, á ho nìpomu búenbúen kánkáa. Ba wee tùaka mín yi: «Yia kà lée wée kà?» ¹¹ Á ba nùpua wee bío: «O lé o Yeesu, le *Dónbeenì ji-cúa fèero. O ló ho Kalilee kǎhú lóhó na ba le Nazareete yi.»

O Yeesu zon le Dónbeenì zǐ-beenì yi
(*Maaki 11.15-19; Luki 19.45-48; Zǎn 2.13-16*)

¹² O Yeesu vaá zon le *Dónbeenì zǐ-beenì yi, á zoó nǎn bìo wee yèé mu bìo làa bìo wee yà mu bín. Ba wén-pùarílowà tàbáriwa làa bìo wee yèé ba bùaabúuní kanmúiní ó o dónkaa kúaa, ¹³ ò o bía nǎn ba yi: «Le Dónbeenì bíoní vūahú bía bìo kà: «Ì zǐ ba wé è ve làa fioró zǐ.»‡» Ò o bǐnía bía: «Á minén bèn wó le lè ba kǎnlowà lùe há?»§ ¹⁴ Ba muiiwà lè ba mùamúawà búii wà buée bó a Yeesu yi, ó o wéera ba. ¹⁵ Á ba yankarowà júnása lè ho *lándá bìo zéenílowa yiwa cǎ bìo ba mǎn ò o Yeesu wee wé mu yéréké bìowa bìo yi làa bìo ba háyúwá wee bío pǎnpǎn kà síi bìo yi: «Ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.» ¹⁶ Á ba wáa bía nǎn o Yeesu yi: «Fo wee jí bìo ba wee bío le?» Ó o Yeesu le: «Ūuu, ì wee jí mu. Minén

* 21:5 Mi loñ Zakari vūahú 9.9 † 21:9 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 118.25-26 ‡ 21:13 Mi loñ Ezayii vūahú 56.7

§ 21:13 Mi loñ Zeremii vūahú 7.11

so yí kàráanna bìo kà le Dónbeenì bíonì vūahú yi yí mən le? «Fo wó, á hàrì ba háyúwá lè ba kúnkúzàwa wee khòoní fo.»*

¹⁷ Bún món ó o ló ho lóhó yi wà díá ba, á van ho Betanii lóhó vaá cāana bín.

O Yeesu dánkánía le vīndèè na ba le fíkíyée

(Maaki 11.12-14, 20-25)

¹⁸ Mu tá na lée tǝn yìnbíi, ká a Yeesu bīnía bò o buen ho Zeruzaleemu, á le hīni dà a. ¹⁹ Ó o mən le vīndèè búii na ba le *fíkíyée ho wǝhú nìsání. Ó o wà vaá bó le yi, ká a màhá yí yú bìà le wán, lée vǝnna mí dòn. Ó o wáa bíá nən le yi: «Fo máa bīnía máa ha bìà hùúu.» Á le vīndèè mu dèenía hon mí lahó yi. ²⁰ Bìo ó o nì-kenínia mən mu, á mu wó ba coon. Á ba tùara a Yeesu yi: «Le vīndèè mu dèenía wó kaka honnāa kà?» ²¹ Ó o Yeesu bíá nən ba yi: «Le ĩ mì ho tǝiá na mia: Hen ká mi dó mi sǝa miì, á yí máa titika, á bìo á ĩ wó lè le vīndèè na kà bàn síi á mi wé è wé. Ká mi mún pá dà à bío ò na le búee na kà yi: «Hīnii hen na fo wi yi à vaa zo ho mu-beenì yi», á mu ù wé. ²² Ká mi dó mi sǝa miì, á bìo búenbúen na mi wee fio le Dónbeenì cǝn, á mi ì yí.»

O Yeesu pànká ló wen?

(Maaki 11.27-33; Luki 20.1-8)

²³ O Yeesu yòo zon le *Dónbeenì zī-beenì yi zoó wee kàrán ba nùpua. Á ba yankarowà júnása lè ba *zúifùwa *nì-kíá wà buée bó a yi, à ba tùara a yi: «Fo yú le níi wen wee wéráa bìo kà? Lé wée nən mu wéro níi fon?» ²⁴ Ó o Yeesu bíá nən ba yi: «Īnén bèn mún ñ tùa mia làa bìo dà-kéní mí dòn. Ká mi zéenía mu, á ĩnén mún ñ zéení yia nən le níi miì á ĩ wee wéráa bìo kà. ²⁵ Yia tonkaa o Zǝn le o wé bátízé ba nùpua lée wée? Lé le Dónbeenì lée, tàá lé ba nùpua?» Á ba dǝn wee wǝaní mín yi: «Ká wa le lé le Dónbeenì tonkaa wo, o ò bío le lée webio nən á wa yí tàráa o bìo. ²⁶ Ká wa mún le lé ba nùpua tonkaa wo, á ba zǝamāa máa díá wen. Lé bìo ba búenbúen wee leéka le o Zǝn lé le *Dónbeenì jii-cúa fεero.» ²⁷ Á ba wáa bíá nən o Yeesu yi: «Wa yí zǝ yia tonkaa wo.» Ó o Yeesu bíá nən ba yi: «Àwa, á ĩnén mún máa zéení yia nən le níi miì á ĩ wee wéráa bìo kà.»

Ba zàwa nùwǝ jun wǝhiire

²⁸ O Yeesu pá bīnía bíá: «Mi jí bìo kà: Nii búii zàwa nùwǝ jun hía wi. Ó o von o nì-kéní á bíá nən yi: «Ī za, lén vaa và ho èrèzén vǝnsǝa buahó yi ho zuia.» ²⁹ Ó o le mí máa va. Ò o hía bīnía lon mi yi, ó o wà van á vaá và. ³⁰ Bún món, ó o maá mu bíá mu bìo dà-kéní mu làa yia so. Á wón le mí ì va, ò o màhá yí van. ³¹ Àwa, ba nùwǝ jun mu tíahú, á lé o yén wó bìo á bàn maá láa wee cà?» Á ba bíá: «Lé yia ó o bíarāa ho yahó.» Ó o Yeesu bíá nən ba yi: «Le ĩ mì ho tǝiá na mia: Ba *lǝnpó féwá lè ba háawa na wee yéé mǝten á à zo le *Dónbeenì béenì yi á à dí mi yahó. ³² Lé bìo ó o Zǝn Batiisi buara, á buée wee zéení ho wǝ-tente bìo làa mia, á mi yí tà mu yi. Ká ba lǝnpó féwá lè ba háawa na wee yéé mǝten bán tà mu yi. Á bìo mi yàá pá mən bún, à mi pá yí yèrémāa mi yilera lè mi wárá, á yí tà a bìo.»

Ho èrèzén vǝnsǝa buahó vǝrowà wǝhiire

(Maaki 12.1-12; Luki 20.9-19)

³³ «Mi wíoka jí wǝhiire búii: Mǝhú bǝnso búii hía fá ho èrèzén vǝnsǝa mí mǝhú yi, á son ho dándá kǝnía yi. Ò o có ho kǝhú á wíokaa, hia ho èrèzén wee jaa yi. O mún son o paro lùe. Bún món ó o wǝanía tò lè ba nùpua búii na à và ho, ò orén wà van le khúii. ³⁴ Pǝahú na ho èrèzén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sáwá le ba va ba nùpua mu cǝn le ba khé bìo bìo sǝ mí yi à na. ³⁵ Ká ba nùpua mu màhá vaá wíikaa ba, á han o nì-kéní, á bó a jun níi so, á mún lèekaa o tǝn níi so lè hǝ huua bó. ³⁶ Ó o mǝhú bǝnso bīnía tonkaa ba ton-sáwá mu búii. Bán boo po bìà lè ho yahó. Ká ba nùpua mu màhá vaá wó bán làa bìo ba wó làa

* 21:16 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 8.3

bìà so. ³⁷ Mu véenì, ó o tonkaa mí za, ò o wee leéka: «Í za wón ba à kònbi.» ³⁸ Ká bìò ba nùpua mu yèrè dá a wán, á ba wee bío mín yi: «Yìà lua kà lé yìà á ho mǎhú bìò khíi sǐ yi. Mì wa búe o, á ho mǎhú bìò wáa à sǐ wen.» ³⁹ Á ba hínton wìira a, á khèra léé bó díá.»

⁴⁰ Ó o Yeesu tùara ba yi: «Àwa, ká a mǎhú bànso khíi buara, ó o buée wé ba nùpua mu kaka?» ⁴¹ Á ba bíá non wo yi: «O máa cèe ba bìò máa díá. Ba nì-sūmáa mu o ò búe, ká a cà nì-vio á à kúee mí mǎhú mu yi. Ó orén làa bán á à wǎanì ì tè bìò ba khíi na a yi wán, ho pǎahú na ba dó non mín yi.» ⁴² Bún món, ó o Yeesu bíá non ba yi: «Mì dĩn yí kàráanna bìò ká yí mǎn hùúu le Dónbeenì bíonì vūahú yi le? «Le huee na ba so-sowa fù pá díá lé dìo híá buee buan ho soró dĩníá. Bìò ká lé bìò ó o Nuhúso Dónbeenì wó, mu léé bè-tente wa yèn-dání yi.»†» ⁴³ O Yeesu pá bǐnía bíá: «Lé bún non á ì ì bíoráa mu á à na mia. Le *Dónbeenì béenì á à fé mì cǎn á à na nì-vio yi, bíá á à ha le béenì mu bàn bia mí beere. ⁴⁴ Yìà lùwá le huee mu wán, á bànso sǎnía á à yáa. Ká yìà á le bèn kùera lion wán, á bànso á à fufúuka.»

⁴⁵ Bìò ba yankarowà júnása lè ba *Farizǐewa jà a Yeesu wǎhio na ó o wà, á ba zūna le lé barén ó o wee bío bìò. ⁴⁶ Á ba wáa wee cà bìò ba à wé wé á à búeráa wo, ká ba màhá zǎna ba zǎmáa na wee lá a Yeesu lè le *Dónbeenì jì-cúa fεero.

22

Mu yaamu sǎnú dĩnló wǎhiire (Luki 14.15-24)

¹ O Yeesu pá bǐnía wà hǎ wǎhio á bíaráa làa bìà wee jí a cǎn. O bíá bìò kà non ba yi: ² «Ho wáyì béenì bìò bonmín làa bìò kà: Bée búí sá ho dĩnló mí za yaamu yi. ³ Ó o tonkaa mí ton-sáwá le ba vaa yí bìà ó o vonka ho dĩnló mu bìò yi le ba buen. Ká ba màhá yí wì ba buen. ⁴ Ó o bǐnía tonkaa mí ton-sáwá búí á non le jii na kà ba yi: «Mì vaa bío bìò kà à na bìà á ì von yi: Í dĩánì lè ì búaa na jini wì á fùaaana, ì dĩnló bìò búenbúen wíokaa vó. Mì wáa buen mu yaamu sǎnú dĩnló dĩnìí.» ⁵ Ká bìà ba von màhá yí càtío mu, á ba wà vaá wee sáka mí tonni. Ba búí vanka mí mana. Ba búí vaá wee duan. ⁶ Á bìà ká wìira ba ton-sáwá mu han lè mí sòobéε, à ba bó ba. ⁷ Ó o bée sǐi cà, ó o tonkaa mí dásíwá le ba vaa búe bìà wó mu, à cǐí ba lóhó. ⁸ Bún món ó o bíá non mí ton-sáwá yi: «Mu yaamu sǎnú dĩnló sá vó, ká bìà á ì von lé bìà yí ko ba dí ho. ⁹ Mì wáa lén zo ho lóhó bonfúaa yi, à bìà mì zoó yí bǐn búenbúen à mì ve le ba buee dí ho dĩnló mu.» ¹⁰ Á ba ton-sáwá wà zoó von bìà ba fòráa mín búenbúen, ba nì-kora lè ba nì-tentewà. Á ho sǎnú dĩnìí zǐi buée sú lè ba nùpua.

¹¹ «Ó o bée yòò zon le zǐi yi, á zoó wee loń bìà ba vonka. Ó o mǎn o nì-kénì búí ba tíahú ò o yí zǎ ho sǎnú báká. ¹² Ó o bíá non wo yi: «Wàn bǎnlo, fo wó kaka zonnáa hen à ù yí zǎ ho sǎnú báká?» Ó o nìi yí dĩánna dèe yí bíá. ¹³ Ó o bée non le jii mí ton-sáwá yi: «Mì wì wo ca zenì là a nínì, à léé lèe díá ho khūuhū le tǐbírì yi, hen na le wéε lè le minka yi véε wì yi.»»

¹⁴ Ò o Yeesu bǐnía bíá «Bìà von boo. Ká bìà hueekaa bán yí tà yí boo.»

Ho lànpo cǎló à na ho Oroomu bée yi bìò (Maaki 12.13-17; Luki 20.20-26)

¹⁵ Ba *Farizǐewa wà vaá wǎanía tò bìò ba à tùa là a Yeesu yi wán, á à yíráa o ní ì bua yi. ¹⁶ Á ba tonkaa mí nì-kenínia nùwǎ yen búí là á *Heroode món nùpua nùwǎ yen le ba vaa bío bìò kà na a Yeesu yi: «Nì-kàránlo, wa zū le fo wee mì ho tǔiá. Bìò le Dónbeenì le ba nùpua bua lè miten, lé bún bàn kàránló binbirì á fo wee na. Fo yí máa zǎn nùpue. Fo mún yí máa kà nùpue yìò. ¹⁷ Àwa, á ù zéení bìò fo wee leéka bìò kà dĩnì yi: Wa làndá yi á ho lànpo ko ho wé cà na ho Oroomu bée yi léé, tàá mu yí ko làa wéró?»

† 21:42 Mì loń Lenì vūahú (Psaumes) 118.22.

¹⁸ Ó o Yeesu zūna hã yile-kora na wi ba yi, ó o bía nɔn ba yi: «Mi yí mɔn miten le. Mi wee cà ĩ ní á à bua yi le we? ¹⁹ Le wárí na á mi wee sàání lè ho làn pó á mi na le ĩ loń.» Á ba buan le wén-hǎnló buéé nɔn wo yi. ²⁰ Ó o Yeesu tũara ba yi: «Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hǎnló mu wán á wée te?» ²¹ Á ba bía: «Lé o béε Sezaare.» Ó o Yeesu wáa bía nɔn ba yi: «Àwa. Bìo sà a béε yi, à mi na mu wo yi. Ká bìo bèn sà le Dónbeenì yi, à mi na búń dèn yi.» ²² Bìo ba já bìo ó o Yeesu bía kà, á ba wó coon, á ba wáa díá wo à ba wà.

Ba nì-hía vèèró bìo
(Maaki 12.18-27; Luki 20.27-40)

²³ Mu zoń, á ba *Sadusíewa wà buara a Yeesu cǎn. (Barén lé bìa le ba nì-hía máa vèe.) ²⁴ Ba tũara a Yeesu yi làa bìo kà: «Nì-kàránlo, bìo kà lé bìo ó o *Mɔyíize bía: «Hen ká báa búí yan mín hǎa á húrun ò o yí yú za làa wo, á bǎn za búí ko ò o ya a mahǎa mu, à te ba zàwa yi mín za mu yèni yi.»* ²⁵ Mu ù wé à zàwa nùwǎ hènjun búí hía wi làa wen. Yia nín-yání yan á húrun ò o yí yú za lè mín hǎa. ²⁶ Á yia sà fó a mahǎa mu yan á wón húrun. Ó o tǐn ní so fó a, á wón mún húrun. Ba mí nùwǎ hènjun búenbúen yan wo bènìa á húrunka. ²⁷ Bìo ba búenbúen húrun, ó o hǎa mu mún húrun. ²⁸ Àwa, á ba nì-hía vèe nònzòń ó o hǎa mu bìo á à sǐ a yén yi ba nùwǎ hènjun mu tíahú? Bìo ba búenbúen màhá yan wo bènìa.» ²⁹ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Mi wee vǐní miten. Mi yí zū hǎrì dèe le Dónbeenì bíonì vǎhú bìo dǎní yi. Mi mún yí zū le le Dónbeenì dà bìo búenbúen wee wé. ³⁰ Bìo wi búń, hen ká ba nì-hía khíi vèera, á ba báawa lè ba hǎawa máa ya mín. Ba à wé lè le Dónbeenì wáayi tonkarowà bìo síi ho wáayi. ³¹ Ba nì-hía vèèró bìo dǎní yi, á mi so dǐn yí kàráanna bìo le Dónbeenì bía nɔn mia le? ³² Le bía le minén lé o *Abaraamu, là á *Izaaki, là á *Zakoobu bǎn Dónbeenì. Le Dónbeenì lé bìa yìo wi lua bǎn Dónbeenì. Le yínoń nì-hía bǎn Dónbeenì.»† ³³ Ba zǎamáa na já a bíonì á wó coon o kàránlò bìo yi.

Le Dónbeenì làndá na bìo júhú wi po hǎa ká
(Maaki 12.28-34; Luki 10.25-28)

³⁴ Bìo ba *Farizíewa já ò o Yeesu bía bó ba *Sadusíewa júhú, á ba kúaa mín wán. ³⁵ Á ba nì-kénì na lé ho làndá bìo zéenílo wi ò o yí o níi bua yi, ó o tũara a yi: ³⁶ «Nì-kàránlo, hǎ bíonì na bìo henía ho làndá yi, á lé le yén júhú wi po hǎa ká?» ³⁷ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Fo ko ũ wań ũ Núhúso Dónbeenì lè ũ sǐi búenbúen, lè ũ mànáka búenbúen, lè ũ yilera búenbúen.»‡ ³⁸ Dén lé dìo bìo here, á júhú wi po hǎa ká. ³⁹ Dìo sà le yi na mún júhú wi lè lerén bìo síi lé dìo kà: «Fo ko ũ wań mi ninza làa bìo á fo waráa ũten bìo síi.»§ ⁴⁰ O *Mɔyíize làndá búenbúen, lè le *Dónbeenì jì-cúa fεerowà kàránlò búenbúen, á can hǎ bíonì bìo nun na bò henía kà yi.»

Yia le Dónbeenì mɔn léra bìo
(Maaki 12.35-37; Luki 20.41-44)

⁴¹ Bìo ba *Farizíewa kúaa mín wán, ó o Yeesu tũara ba yi: ⁴² «Mi wee leéka le *Yia le Dónbeenì mɔn léra nɔnkǎni can wen?» Á ba bía nɔn wo yi: «O lé o *Daviide mɔnmànìi.» ⁴³ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Á bìo le Dónbeenì Hácírì dú a Daviide yahó, ó o bèn wó kaka vonnáa wo le mí Núhúso? Bìo kà lé bìo ó o Daviide bía: ⁴⁴ «O Núhúso Dónbeenì bía nɔn ĩ Núhúso yi: Buee kεení ĩ nín-tǎnì fúaa ká ĩ búrá ũ zúkúsa ũ tá, á ũ bò ũ zení wán.»* ⁴⁵ Ká a Daviide wáa wee ve o Yia le Dónbeenì mɔn léra le mí Núhúso, ó o wé o Núhúso ká a mún pá à bǐní ì wé o mɔnmànìi kaka?»

* 22:24 Làndá zéenílò vǎhú (Deutéronome) 25.5-6 † 22:32 Mi loń Léró vǎhú (Exode) 3.6 ‡ 22:37 Mi loń Làndá zéenílò vǎhú (Deutéronome) 6.5 § 22:39 Mi loń Levii nùwǎ vǎhú (Lévitique) 19.18 * 22:44 Mi loń Lení vǎhú (Psaumes) 110.1.

⁴⁶ Á ɓa nì woon yí dàńna dèe yí bía. À lá búń zoòn ó o búí yí bĩńa yí khà mĩten yí tũara a yí làa bìo búí.

23

Mi pa miten ɓa zúifùwa ya-díwá bìo yi
(Maaki 12.38-40; Luki 11.43, 46; 20.45-47)

¹ Ó o Yeesu wáa yèrèmaa wee bío lè ɓa zàamáa lè mí nì-kenínia: ² «Ho *lándá bìo zéenílowa lè ɓa *Farizíewa wee kàrán o *Mɔyiize lándá làa mia. Hón lé ɓa tonló. ³ Mi ko mi wé jí ɓa cǎn, à bè bìo ɓa wee bío na mia búenbúen yi. Ká ɓa wára hǎn mi yí dé miten yi. Lé bìo á bìo ɓa wee kàrán làa mia ɓa yí máa wé. ⁴ ɓa wee jì ho sèró na lì ɓa nùpua bà-júná wán, ká ɓarén mí bæere màhá yí máa dé mí níní hàrí cǎnú à séení ɓa sèráa ho. ⁵ ɓa wee wé mí bìo búenbúen à zéeníńa míten. O Mɔyiize lándá bóní búí kúeení lùakua zàwa na ɓa wee ca mí ɓuráa lè mí bàra yi á ɓarén wee wé à hã wé bùaaka. ɓa kánbunwà jì-káa dúbúaaní á wee keń khèekhàa. ⁶ Ho dǎnlo díńí keeníńa na seka, lè ho kàránló zǎnĩ yahón lù, á ɓa wa keeníló. ⁷ ɓa wa à ɓa nùpua wé tēení ɓa yi lè le kǎnbii ɓa zàamáa fémínlo lara yi, á mún wa à ɓa nùpua wé ve ɓa làa nì-kàránlowa. ⁸ È ká minén ó o búí yí tà le ɓa ve o làa nì-kàránlo. Mi búenbúen lè ɓa zàwa mín yi, á mi nì-kàránlo mún lé o nì-kéní. ⁹ Mi wé yí ve nì woon lè mìn maá ho tá wán. Lé bìo á mìn Maá lé o nì-kéní, wón wi ho wáayi. ¹⁰ O búí yí tà le ɓa ve o làa jùhúso. Lé bìo mi jùhúso lé o nì-kéní. Wón lé o *Krista. ¹¹ Yia po mi búenbúen ko ò o wé mi ton-sá. ¹² Yia yòńa míten, á wón ɓa à liíní. Ká yia liíní míten, á wón ɓa à yòńí.

Ho yéréké khíi sá ɓa zúifùwa ya-díwá yi
(Maaki 12.40; Luki 11.39-52; 20.47)

¹³ «Minén *lándá bìo zéenílowa lè minén *Farizíewa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bìo mi wee hè ɓa nùpua lè ho wáayi béení díró. Minén mi bæere yí dà máa dí le, á ɓa wi ɓa dí le á mi mún wee hè.

¹⁴ [«Nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Mi wee fé ɓa maháawa ní bìo búenbúen véení, ká mi pá bĩnĩ wé ho fioró na túee à zéeníńa le mi téréńna. Lé búń nɔn á minén cítí khíi wé here làa sòobéε.]

¹⁵ «Nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Mi wee vará ho tá lù ɓa búenbúen yi, à pà hã muna hée cà ɓa nùpua le ɓa yèrèma mí yilera lè mí wára. Ká mi yú a nì-kéní sãanì à mi wé ò o bìo sǐ le *Dofíní dǎhú yi poń minén làa cúa-jun.

¹⁶ «Minén ya-dí muiiwà yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bìo mi wee bío bìo kà: Yia baa lè le *Dónbeenì zǐ-beenì yèni, se búń dèe búí mía. Ká a màhá baa lè le Dónbeenì zǐ-beenì bàn sǎnú yèni, se búń yí dà máa dí kà. ¹⁷ Mi lé ɓa bǎnbúwá, á lé ɓa muiiwà. Lé mu yén jùhú wi po mu yén? Lé ho sǎnú léé, tàá lé le Dónbeenì zǐ-beenì na nɔn á ho sǎnú mu bìo sǎńa le Dónbeenì yi? ¹⁸ Mi mún wee bío le yia baa lè mu hãmu cǎnĩ bío bàn yèni, se búń dèe búí mía. Ká a màhá baa lè mu hãmu na wi le wán yèni, se mu máa dí kà. ¹⁹ Muiiwà yén! Lé mu yén jùhú wi po mu yén? Lé mu hãmu léé, tàá lé mu bàn cǎnĩ na nɔn á mu hãmu mu bìo sǎńa le Dónbeenì yi? ²⁰ Yia cén baa lè mu hãmu cǎnĩ, se bànso baa làa bìo búenbúen na wi le wán yèni. ²¹ Á yia baa lè le Dónbeenì zǐ-beenì yèni, se bànso baa lè le zǐ-beenì mu, á mún baa lè le Dónbeenì na wi le yi yèni. ²² Á yia mún baa lè ho wáayi yèni, se bànso baa lè le *Dónbeenì béení kanmúíní yèni, á baa lè le Dónbeenì mí bæere na kará lè wán yèni.

²³ «Minén lándá bìo zéenílowa lè minén Farizíewa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bìo hã vǎn-zà-wíníwà lè mí síwà na ɓa wee kúee le zeení yi á mi wee na bàn cúa-pírú ní, à ho lándá kàránlo na jùhú wi á mi màhá wee pǎn dí. Búń na lé ho téréńlo, lè le hii, lè le Dónbeenì bìo tǎró. À búń lé bìo mi jǎn lá ko mi wé wé, ká mi mún yí nɔnsá bìo ká

wéró yi. ²⁴ Ya-dí muiwà yén! Mi wee líi mi bè-nunii à lén o dònwíá díá, ká a cón-juumúkù wón mi màhá wee ví.

²⁵ «Minén *lándá bìo zéénfílowa lè minén Farizíewa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bìo mi wee sɛɛ mu jumu juuní lè ho dínló díníi sía bàn máa, ká hā yiwa màhá zoó sú lè mí kǎnló bìo, lè mi yile-kora. ²⁶ Farizíewa muii yén! Ū yi lé dìo ū ceé vé, lé búń á à na ká bìo ho khūuhū á à ce.

²⁷ «Minén lándá bìo zéénfílowa lè minén Farizíewa, nì-khàwa. Ho yéréké khíi sá mia. Mi ka lè hā búráa na ba khūuníá máa á hā se, ká hā yiwa màhá zoó sú lè ba nì-híá hūaa lè mu bè-sooní lè mi síwà. ²⁸ Minén mún ka kà síi. Ho khūuhū á mi ka lè mi lé ba nì-tentewà ba nùpua yahó, ká mi yiwa hǎn sú lè ho nì-khènló lè mu bè-kora lè mi síwà.

²⁹ «Minén lándá bìo zéénfílowa lè minén Farizíewa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia, lé bìo mi wee so le *Dónbeenì jì-cúa fɛɛrowà na húrun búráa, á wee donkhueé bìa fù téréenna miten búráa. ³⁰ Mi wee bío: Ká wán maáwà pàahú á warén lá yánkaa wi yi, se ba jì-cúa fɛɛrowà búero bìo á wa níni mia yi. ³¹ À búń mi bíoní lè mi wára wee zéení le bìa bó le Dónbeenì jì-cúa fɛɛrowà, bán mǎnmáníá lé minén mi bæere. ³² Àwa á mìn maáwà mu bìo na á ba búá jùhú á mi wáa bánbá tíi jii. ³³ Mi ka lòn háwá, díhioni yén! Mi wee leéka le mi dà a kǎní le Dofíní dǎhú yi le? ³⁴ Lé búń nǎn, á ònén á à tonka ba jì-cúa fɛɛrowà lè mu bè-zǔnminì bǎnsowà, làa bìa kàránna dǎn mi cǎn. Á mi ò búé ba búí, ká ba búí mi ò búé hā *kùrùwáwá wán. Ba búí bán mi ò ha lè hā làbàanì mi kàránló zǎní yi, á wé è jàka ba hā lórà yi á à beé lò. ³⁵ Lé búń á à na ká bìa minén lè mìn búaaawa bó ká ba bè-yáanii mia, lònbee na wi ba búero mǎn á à yí mia. Le nì-búee mu búakáa o *Abæle nì-tente búero jii wán, á bueé bó a Barasii za Zakari yi, wón na ba bó le sòobá-lùe lè mu hāmu cǎnìi pàahú. ³⁶ Le ò mì ho tǔiá na mia: Ho zuia nùpua lé bán á le lònbee na wi dén nì-búee so mǎn á à yí.»

O Yeesu bíá ho Zeruzalɛmu lóhó bìo
(Luki 13.34-35)

³⁷ «Éee Zeruzalɛmusa! Minén na wee búé le *Dónbeenì jì-cúa fɛɛrowà, á wee lèeka bìa le Dónbeenì tonkaa mi cǎn lè hā huua à búé. Lée zen cúa-yen á ò wi à ò ve mia kúee mìn wán làa bìo ó o kúeerè wee wé veráa mí zàwa kúee mí mia tá bìo síi à mi yí tà mu. ³⁸ Àwa, le Dónbeenì á à pí mia á mi zǎi á à dǎn coon. ³⁹ Le ò bío mu na mia: À lá ho zuia jii wán, á mi máa bǎní máa mi mi, fúaa nǎnzoñ na mi khíi wee bío bìo kà: «Le le Dónbeenì dúbua yia bò o buen o Núhúso yèni yi.»*

24

Le Dónbeenì zǎ-beenì fíoró bìo
(Maaki 13.1-23; Luki 21.5-24)

¹ Búń mǎn ó o Yeesu ló le *Dónbeenì zǎ-beenì lún yi. Bìo ó o wee lén, ó o nì-kenínia vá bueé bó a yi à ba wíokaa wee zéení bìo le Dónbeenì zǎ-beenì sonnáa síi làa wo. ² Ó o Yeesu wáa bíá nǎn ba yi: «Bìo ká búenbúen mi yí mǎn le? Le ò mì ho tǔiá na mia: Mu búenbúen khíi fi, á hàrí huee máa kerí mí ninza huee wán.»

Mu bè-sǔmáa na khíi wé bìo

³ O Yeesu yòó kará hā Oliivewa vǎnsǎa búee wán, ó o nì-kenínia mí jii yi vá bueé bó a yi, à ba tùara a yi: «Zéení ho pàahú na le Dónbeenì zǎ-beenì mu á à fi yi làa wen. Lé mu bìowa yén khíi zéení ū buenló pàahú lè ho díjíjǎa véro pàahú?» ⁴ Ó o Yeesu bíá nǎn ba yi: «Mi pa miten bìo. Mi yí díá le nùpue khà mia. ⁵ Lé bìo á nùpua cèrèe khíi buen ò yèni yi á à bío le mí lé o *Krista. Ba à khà ba nùpua cèrèe á à víiní. ⁶ Hā hǎa táró á mi khíi wé è jí sǎ, hǎa bó mia làa hǎa khèra. Ká mi màhá yí zǎn. Lé bìo á búń bìowa so ko mu wé ho yahó. Èe ká búń dèenía máa wé ho díjíjǎa véro. ⁷ Ho síi búí khíi wé è lé vaá fi làa síi veere. Á

* 23:39 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 118.26.

ho kōhú búi khíi wé è lé vaá fi là ho kã-veere. Le hĩni, là ho tá dèkéro á khíi wé è wé hã là búi yi. ⁸ Bún biowa so búenbúen wéro á khíi keń là biò ó o há-sãníso sãní vía wee wé búakáraa biò síi.

⁹ «Hón pãahú so yi, á ba núpua á à dé mia á à na ba à beé lò, á à búe. Hã síiwà núpua búenbúen khíi jin mia biò mi tà mi biò yi. ¹⁰ Hón pãahú so yi, á núpua cèrèè á à khíi mí sãdéro mi. Ba wé è bĩní mín máa, á wé è jin mín. ¹¹ Bì le mí lé le *Dónbeenì ji-cúa fèerowà ká mu yí bon á khíi keń cèrèè. Ba à vĩní núpua cèrèè. ¹² Mu bè-kora khíi dé wán, á ba núpua cèrèè waminì á à tĩ yi. ¹³ Ká yia màhá hà mí sī fúaa mu véenii, wón á à fen. ¹⁴ Le *Dónbeenì bēenì bín-tente mu ko le bue ho dímíjã là búenbúen yi, à hã síiwà búenbúen jí le, à ho dímíjã màhá bè yi véraa.

¹⁵ «Mí khíi mi mu bè-súmú na wee yáa mu biò ká mu wi le Dónbeenì zĩ-beenì yi, biò á le *Dónbeenì ji-cúa fèero Daniyēele bíá biò.* (Yia wee kàrán biò kà, à zūn mu kúará sese.) ¹⁶ Hón pãahú so yi ká bì wi ho Zudee yi à bán lùwí yò hã búaa. ¹⁷ Yia á à keń mí zī lòho yí ko ò o lii zoo lá mí biò búí mí zī. ¹⁸ Yia á à keń hã mana yi mu pãahú yí ko ò o bĩní bo à lii lá mí kánbun mí zī. ¹⁹ Ho yéréké khíi sá ba há-sēnasa là ba há-ṅàawa yi mu zoñ. ²⁰ Mí fio le Dónbeenì yi à mi lùwílo mu yí wé hã yio pãahú, tàá ho *Sabaá zoñ. ²¹ Lé biò á hón pãahú so yi ká le lònbee á à wé búaa á à poń ño khíina, à lá ho dímíjã púhú búenii na le Dónbeenì léra mu biò búenbúen yi à buee búe ho zuia yi. Á le bàn síi mún máa bĩní máa keń hùú. ²² Ká le Dónbeenì lá yí khò hã wizooní mu yi, á nìi woon lá máa kání. Èè ká le màhá khò hã yi ba núpua na le hueekaa biò yi.»

O Núpue Za bĩní buenlò biò

(Maaki 13.24-31; Luki 17.23-24; 21.25-31)

²³ Ká a búí khíi bíá nòn mia: «Mí loń, lé o *Krista na hen, tàá nín-yia vaá hen, à mi yí tà mu. ²⁴ Mu bon. Ba kristawa là ba ji-cúa fèerowà na biò yí bon khíi keń. Ba khíi wé è wé mu yéréké biowa là mí síiwà na ka là mu wee zéení le Dónbeenì pánká á à vĩnínáa ba núpua. Hàrí bì le Dónbeenì hueekaa ká mu lá dà à wé, á ba mún ñ vĩní bán. ²⁵ Àwa, ñ bèn wáa fèra bíá mu nòn mia.

²⁶ «Ká ba wáa khíi bíá nòn mia le o Krista wi ho tá henì yi, à mi yí va bín. Tàá ká ba bíá le lé hen ká ó o sánkaa míten yi, à mi yí tà mu. ²⁷ Là biò ká ho viohó juiina ho wáyai lùe búí à mu khoomu dèení keń là búenbúen, lé bún bàn síi ó o *Núpue Za bĩní buenlò biò khíi wé. ²⁸ Hen na ó o yà-híni díá yi, lé bún ba dùbúawá wee wé fè mín yi. ²⁹ Hón wizooní so bàn lònbee khíilo món, á le wii á à dé mí yuumu. Ho pĩhú khoomu máa bĩní máa keń. Hã mànàayio á à kùenka à lii. Ho wáyai biò búenbúen á à dèké.† ³⁰ Bún ká biò wee zéení a Núpue Za buenlò á à mi ho wáyai. Á ho dímíjã núpua búenbúen wé è wá ká ba à zúnzúrá. Ba à mi a Núpue Za buenlò hã dùndúio wán ho wáyai là mí dànlò là mí cùkú beenì. ³¹ Le búaa-beenì sã á à jí. O mún ñ tonka mí wáyai tonkarowà ho tá kónbúaa mí biò náa yi, á ba à ve bì le Dónbeenì hueekaa á à kúee mín wán.

³² «Mí loń ho fíkíyèe vëndèè biò le wee wé. Hen ká le bàn lakara híá wee nàma, á wee sà mí vñ-yorowà, se mi zū le ho viohó tèrò dñ. ³³ Lé là bún síi ká mi khíi wee mi bún biowa so búenbúen wéro, à mi mún zūn le o Núpue Za buenlò sùaráa. O ò buen máa khí. ³⁴ Le ñ mì ho tũíá na mia: Ho pãahú na ká núpua máa hí máa vé ká bún biò so búenbúen yí wó. ³⁵ Ho wáyai là ho tá khíi vé, ká ñ bíoní hñ ñ keń bún fèèè.»

Le Dónbeenì mí dòn zū ho dímíjã wéro pãahú

(Maaki 13.32-37; Luki 17.26-30, 34-36)

³⁶ «Nìi woon yí zū ho dímíjã wéro wizoonle là ho pãahú máa zéení. Le Dónbeenì wáyai tonkarowà yí zū mu, hàrí le Dónbeenì Za mí beere yáá pá yí zū mu. O Máá mí dòn lé yia

* 24:15 Mi loń Daniyēele vūahú 9.27; 11.31; 12.11. † 24:29 Mi loń Ezayii vūahú 13.10; 34.4

zū mu. ³⁷ Bìo wó a Nòwee pàahú lé bìo bàn síi khíi wé o *Nùpue Za bīnī buenlò pàahú. ³⁸ Pàahú na mu jun-beenì dīn yí buara, ká ba nùpua wee dí ká ba a ju, á wee ya mín ká ba a yéé mí hínni. Fúaa nònzoñ na ó o Nòwee zon ho won-beenì yi. ³⁹ Ba yí zūna bìo búii yahó fúaa bìo mu jun-beenì buara buée lá ba búenbúen. Lé bún bàn síi mún khíi wé o Nùpue Za buenlò pàahú.† ⁴⁰ Mu pàahú ká báawa nùwā jun wi mana yi, ó o nì-kéní á à fé è lénnáa, ká yia so á à día. ⁴¹ Ká háawa nùwā jun páania dīn wee ni mu bìo, ó o nì-kéní á à fé, ká yia so á à día. ⁴² Mi cén tīnī mí yìo, lé bìo mi yí zū le wizonle na mi Núhúso á à buen yi. ⁴³ Mi zū mu le ká le zīi bànso lá wee wé zūñ o kōnlo buenlò bìo ho tīnàahú, se o lá wée tīnī mí yìo, á máa día ó o máa zo a zīi. ⁴⁴ Lé bún non á minén mún tīnī mí yìo, lé bìo ó o Nùpue Za khíi buen ho pàahú na mi yí máa dé le o ò buen yi.

O ton-sá tente là a ton-sá kohó wàhiire
(Luki 12.41-48)

⁴⁵ «O ton-sá na yí máa lé mí jùhúso món, na hácírí wi lé o yén? Lé yia ba jùhúso dó ba ton-sáwá na ká bìo níi yi, ò o wé na ho dīnlò ba yi ho pàahú na mu ko yi, ⁴⁶ ó o wee sá ho tonlò mu á ba jùhúso bīnía buée kúaa wán. O ton-sá mu jùhú sí. ⁴⁷ Le ĩ mì ho tūiá na mia: O jùhúso mu á à bàrà a mí bìo búenbúen jùhú wán. ⁴⁸ Èé ká a lé o ton-sá kohó, ó o wé è bío bìo ká mí yi: «Ī jùhúso míana ò o máa buen». ⁴⁹ Ká à hínni wé è ha mí ninzàwa ton-sáwá, ká à dí ká à ju lè ba ja-juwà. ⁵⁰ Wón ton-sá so ba jùhúso khíi buen le wizonle na ó o yí zū yi, lè ho pàahú na ó o yí dó yi. ⁵¹ Ká a khíi buée dōn, ó o buée beé o lò là sòobéé, á à dé o ba ton-sáwá na ló mí jùhúso món tíahú.»

25

Ba hínni nùwā pírú wàhiire

¹ «Ho wáyí béenì bìo bonmín làa bìo kà: Hínni nùwā pírú búii híia buan mí fīntēena wà waá sínáa o há-fia bàn báa yahó. ² Ba nùwā hònú lé ba bōnbúwá ká ba nùwā hònú na ká lé ba hénlowà. ³ Bìo lé ba bōnbúwá á buan mí fīntēena à ba yí buan ho jiló yí séenía. ⁴ À ba hénlowà bán buan ho jiló á séenía hía wi ba fīntēena yi. ⁵ Bìo ó o há-fia bàn báa yuaanía ò o máa buen, á ba hínni mí nùwā pírú búenbúen dūma á mu dāmu bó.

⁶ «Ho tá tíahú á le zèerè sã já: «Lé o há-fia bàn báa lua, mi lé léé sí a yahó». ⁷ Á ba hínni mí nùwā pírú sīnkaa, á wee wíoka mí fīntēena. ⁸ Á ba bōnbúwá wee bío làa bìo hénkaa: «Mí hã wen lè mí jiló cīinú. Wa fīntēena wee hí.» ⁹ Á bán bía non ba yi: «Bùéé. Wa máa wé mu. Ho jiló na wa buan máa yí warén làa mia. Mu sūaaní à mi va ba ji-yéérowà cōn vaa yà mi jiló.» ¹⁰ Á ba bōnbúwá wáa hínon wà van ho jiló yèenii. «Ba lénló món, ó o há-fia bàn báa buara. Á ba hínni nùwā hònú na wíokaa mí fīntēena wó pan wo, á páania yòo zon làa wo mu yaamu sánú dīnīi zīi. Á ba pon ho zūajii á dó. ¹¹ Mu ù dé mí yi, à bún ba hínni na so bèn buée dōn, á buée wee wāamaka: «Núhúso, Núhúso, hén le wa zo.» ¹² Ó o há-fia bàn báa bía non ba yi: «Le ĩ mì ho tūiá na mia: Ī yí zū mia.»» ¹³ Ó o Yeesu bīnía bía bò mu wán. «Mi cén tīnī mí yìo. Lé bìo mi yí zū le wizonle lè ho pàahú na ó o *Nùpue Za á à buen yi.»

Ba ton-sáwá nùwā tīn wàhiire
(Luki 19.11-27)

¹⁴ «Ho wáyí béenì bìo bonmín làa bìo kà: Nii búii le mí ì va le khíii, ó o von mí ton-sáwá á kàrafáa mí níi bìo yi. ¹⁵ O nì-kéní ó o non ho sánú kùráa khíiá-hònú yi. Á yia sã ó o non hã kùráa khíiá-ñun yi. Ò o tīn níi so wón ó o non hã kùráa khīmàni yi. Ba nì-kéní kéní yú á héhaa làa bìo ba dà wee sáráa. Bún món ó o wà. ¹⁶ Á yia yú hã kùráa khíiá-hònú

† 24:39 Mi loñ mu Bìo jùhú búenii vūahú (Genèse) 6-7.

dèenía hínòn wee duan làa hã, á yú hã kùráa khĩa-hònú bò hã wán. ¹⁷ Yia yú hã kùráa khĩa-ḡun mún wó làa bún bìo síi, ó o yú hã kùráa khĩa-ḡun séenía. ¹⁸ Ká yia yú hã kùráa khĩmàni wón wà vaá có ho kòhú á lú mí ḡuhúso sánú kùráa yi.

¹⁹ «Mu míana, bún món á ba ton-sáwá mu ḡuhúso bĩnía buara. Ó o wáa le ba zéeni bìo mí sánú bìo wóráa. ²⁰ Ó o ton-sá na ó o nòn hã kùráa khĩa-hònú yi buara, á buee zéenía hã kùráa khĩa-hònú na ó o bĩnía yú ò o bía: «Núhúso, fo hĩa nòn ho sánú kùráa khĩa-hònú miì. Loń, lé hã khĩa-hònú na á ĩ bĩnía yú.» ²¹ Á ba ḡuhúso bía nòn wo yi: «Fobúa, fo wó se. Fo lée ton-sá tente. Bìo fo téréenna mu bìo na ḡuhú tã mía bìo yi, lé bún nòn á bìo ḡuhú wi po bún á ĩ khii kàràfá foñ. Buen buee zãmaka làa mi.»

²² «Bún món á yia yú hã kùráa khĩa-ḡun buara á bía: «Núhúso, fo hĩa nòn ho sánú kùráa khĩa-ḡun miì. Loń, lé hã khĩa-ḡun búii na á ĩ bĩnía yú.» ²³ Á ba ḡuhúso bía nòn wo yi: «Fobúa, fo wó se, fo lée ton-sá tente. Bìo fo téréenna mu bìo na ḡuhú tã mía bìo yi, lé bún nòn á bìo ḡuhú wi po bún á ĩ khii kàràfá foñ. Buen buee zãmaka làa mi.»

²⁴ «Á yia yú hã kùráa khĩmàni bèn buara, á buee bía: «Núhúso, ĩ zũ le fo lé o nùpue na lònbee wi. Fo wee lá ho dínló ho lahó na fo yí te yi, à lá ho dínló hen na fo yí dù yi. ²⁵ Á ĩ zãna, á ĩ vaá lú ù sánú kùráa ho tá yi. Àwa, fé ù sánú.» ²⁶ Á ba ḡuhúso bía nòn wo yi: «Ton-sá kohó yén! Fo lé o pa-dí. Bìo fo zũ à ĩ wee wé lá ho dínló ho lahó na á ĩ yí dù yi, ²⁷ á fo so lá yí ko ù vaa bàrà ĩ wári ho banki yi le? Se bìo á ĩ buara, á ĩ lá vaá fé lé lè le bãn cùnú. ²⁸ Àwa, mi fé ho sánú kùráa khĩmàni mu o cón, à na yia hã kùráa khĩa-pírú wi cón yi.»

²⁹ «Yia bìo wi á ba à na mu búii bãnso yi yòò bè, o ò yí á à puuní. Ká yia bìo mía, á hàri mu bè-za na wi o cón, á ba pa à fé. ³⁰ Ká a ton-sá na dà-ḡánii mía á mi lá lée lèe día ho khũhũ, le tĩbí-cũaá yi, hen na le minka yi véé lè lé wée wi yi.»

O Nùpue Za khii buee cíti ba nùpua

³¹ «Ká a *Nùpue Za khii bĩnía bò lè mí wáayi tonkarowà búenbúen buara lè mí cùkú beeni, ó o buee kéeni mí bá-zàmu kanmúini wán á à fĩnía le cíti. ³² Á hã siwà nùpua búenbúen á à kúee mín wán o yahó, ó o wáa à sanká ba nùpua mín yi, làa bìo ó o pi-pa wee wé sénnáa ba pia lén ba via yi bìo síi. ³³ Á ba pia ó ò kúee lè mí nín-tiáni, ká ba via ó ò kúee lè mí nín-káahó. ³⁴ Bún món ó o bée á à bío á à na bìa wi là á nín-tiáni yi: «Minén na á wàn Maá dúbua yi, mi buen buee fé le béeni kía na wíokaa mi bìo yi hàri ho dímińá lénlò pàahú. ³⁵ Mu bon. Le hĩni hĩa dà mi á mi nòn ho dínló miì. Á le ḡu-hãní dà mi á mi nòn mu ḡumu miì. Á bìo á ĩ lé o nì-hãni á mi tã á ĩ huera mi wán. ³⁶ Á bìo á ĩ fũ wee vará ĩ bíri á mi nòn le dà-zĩni miì. ĩ lò fũ yí here á mi buan mi sese. ĩ fũ wi ho kàsó yi, á mi buee búεkío mi.» ³⁷ Á bìa téréenna á à bío bìo kà: «Núhúso, lé wen wa mòn fo yi à le hĩni dà fo á wa nòn ho dínló foñ, tàá lè ḡu-hãní dà fo á wa nòn mu ḡumu foñ á ù ḡun. ³⁸ Lé ho pàahú yén á wa mòn à ù lé o nì-hãni á wa tã á ù huera wa wán. Tàá lé wen á wa mòn fo à ù wee vará ù bíri á wa nòn le dà-zĩni foñ. ³⁹ Lé ho pòn-yén á ù lò yí here, tàá á ù zon ho kàsó yi á wa vaá búεkío fo.» ⁴⁰ Ó o bée á à bío ò na ba yi. Le ĩ mi ho tũiá na mia: Mi wé sansan wó mu nòn wàn zàwa nì-kéni búii na cĩnú yi, se mu lé ĩnén á mi wó mu nòn yi.

⁴¹ «Bún món ó o bée á à bío ò na bìa wi là a nín-káahó yi: «Minén na le Dónbeenì dánkánía, mi khèn làa mi. Mi lén vaa zo ho dõhú na máa hí máa mi yi, hĩa lò á pan o *Satãni lè mí tonkarowà. ⁴² Mu bon, le hĩni fũ dà mi, á mi yí nòn ho dínló miì. Le ḡu-hãní fũ dà mi, á mi yí nòn mu ḡumu miì. ⁴³ ĩ fũ lé o nì-hãni á mi yí tã á ĩ yí huera mi wán. ĩ fũ wee vará ĩ bíri, á mi yí nòn le dà-zĩni miì. ĩ lò fũ yí here, á fũ wi ho kàsó yi, á mi yí búεkío mi.» ⁴⁴ Á ba wáa à bío bìo kà: «Núhúso, lé wen wa mòn fo yi à le hĩni lè le ḡu-hãní dà fo, à ù lé o nì-hãni, à ù wee vará ù bíri, à ù lò yí here, à ù wi ho kàsó yi, á warén yí séenía fo?»

⁴⁵ Ó o béε á à bío ò na ba yi: «Le ĩ mì ho tũíá na mia: Mi wé sansan yí wó mu yí nɔn bìa wíníwíní kà nì-kéní búí yi, se mu lé ĩnén á mi yí wó mu yí nɔn yi.» ⁴⁶ Bán nùpua so á à va le lònbee na máa vé lahó yi. Ká bìa térénna bán á à va le mukānì binbirì na máa vé lahó yi.»

26

Ba zúífùwa júnása wee lè o Yeesu wán
(Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2; Zān 11.45-53)

¹ Bìo ó o Yeesu bía hñn bióní so vó, ó o bía nɔn mí nì-kenínia yi: ² «Mi zū le hen làa wízoní bìo jun ká ho *Paaki sánú á à dí. Ó o *Nùpue Za ba à dé á à na ba à búεε ho *kùrùwá wán.» ³ Á ba yankarowà júnása lè ba *zúífùwa nì-kíá wáa kúaa mín wán ba yankarowà júnáso beenì na ba le Kayiifu lún yi. ⁴ Ba wàanía tò le mí ì wì o Yeesu ká mu yí zū, á à búε. ⁵ Ba wee bío: «Wa yí ko wa wì wo ho sánú pàahú. Ká wa wó mu, á ba zàamáa á à kánká mu bìo yi.»

O háa búí kúaa ho jiló o Yeesu júhú wán
(Maaki 14.3-9; Zān 12.1-8)

⁶ Bìo ó o Yeesu wi ho Betanii lóhó yi o Simɔn na háa lé o *bùéré nì zī á wee dí, ⁷ ó o háa búí bueé zon ká a buan ho dúukó-za na sú lè ho jiló na sãmu sī á yàwá here. O háa mu vá bueé bó a Yeesu yi, ò o kúaa ho jiló mu o júhú wán. ⁸ Bìo ó o nì-kenínia mɔn mu, á ba yiwa cà mu yi, á ba wee bío: «Bìo ká yí nɔn bè-yáarè le? ⁹ Ho jiló mu jɔn lá dà à yèé ho yàwá na here yi á à sanká bàn wárí á à na ba nì-khenia yi.» ¹⁰ Ó o Yeesu zūna bìo ba wee bío, ó o bía nɔn ba yi: «Mi wee zá là a háa mu le we? Bìo ó o wó làa mi á se. ¹¹ Ba nì-khenia bán làa mia á a keñ mín wán fεεε, èε ká ĩnén wón máa keñ làa mia fεεε. ¹² Ho jiló mu ó o kúaa ĩ wán á fèra wíokaaráa ĩ sãnía ĩ nùuló bìo yi. ¹³ Le ĩ mì ho tũíá na mia: Le Dónbeenì bín-tente wé buera lùε lùε yi, ho dímjná búenbúen yi á ba à bío bìo ó o háa na ká wó, á ba à leéka a bìo.»

O Zudaa wi ò o dé o Yeesu na
(Maaki 14.10-11; Luki 22.3-6)

¹⁴ Lé mu ó o Yeesu nì-kenínia píru jun nì-kéní na ba le Zudaa Isikariote wà van ba yankarowà júnása cñn, á vaá bía nɔn ba yi: ¹⁵ «Hen ká ĩ dó a Yeesu nɔn mia, á mi ì na webio mii?» Á ba mà le wén-hãani bóñí làa píru nɔn wo yi. ¹⁶ À lá bún jii wán ó o Zudaa wáa wee cà bìo ó ò wé wé è dérãa o Yeesu ba ní yi.

O Yeesu wee dí ho Paaki dínló lè mí nì-kenínia
(Maaki 14.12-16; Luki 22.7-13)

¹⁷ Ho *búurú na á ja-fĩni yí dó yi sánú díro bàn nín-yání wizonle zòh, ó o Yeesu nì-kenínia wà bueé tũara a yi: «Lé wen á fo wi à wa wíoka ho *Paaki sánú dínló bìo yi.» ¹⁸ Ó o Yeesu wáa bía nɔn ba yi: «Mi lén zo ho lóhó yi, ká mi zoó fò mín làa nùpue na, à mi bío na bànso yi: O Nùhúso bía le mí pàahú dñn, á lé ũnén cñn á mí bueé dí ho Paaki sánú yi lè mí nì-kenínia.» ¹⁹ Á ba nì-kenínia wó bìo ó o Yeesu bía le ba wé, á wíokaa ho Paaki dínló bìo.

(Maaki 14.17-21; Luki 22.14; Zān 13.21-30)

²⁰ Bìo ho zīihú dñn, ó o Yeesu lè mí nì-kenínia píru jun kará ho dínló júhú yi. ²¹ Bìo ba wee dí, ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Le ĩ mì ho tũíá na mia: Minén nì-kéní lé yia á à dé mi ì na.» ²² Ó o nì-kenínia yilera lúnkaa mu bìo yi làa sòobéε, á ba búakáa wee tũa wo yi lè mí nì-kéní kéní. À yia le: «Nùhúso, mu lé mínén le?» À yia le: «Mu lé mínén le?» ²³ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Yia páanía zoó cà làa mi, wón lé yia á à dé mi ì na. ²⁴ O *Nùpue Za á à hí làa bìo le Dónbeenì bóñí vūahú bíarãa mu. Ká yia màhá ní ì bè mu á ho yéréké è

zo jùhú. Bànsò yàá lá yí ton, se mu súaani.»²⁵ Ó o Zudaa na á à dé wo ò na á lá le bíoní ò o tùara: «Nì-kàránlo, á lé ìnén le, tàá?» Ó o Yeesu bíá nòn wo yi: «Ûnén lé yia bíá mu.»

O Nùhúso dínló

(Maaki 14.22-25; Luki 22.15-20; 1 Korénte 11.23-25)

²⁶ Bìò ba wee dí, ó o Yeesu lá ho búurú, á dó le Dónbeenì bárákà, ò o cèekaa ho nòn mí nì-kenínia yi ò o bíá: «Mi fé là. Hón lé ì sánia.»²⁷ Bún món ó o lá le juuní dèe na ho *divén wi yi, á dó le Dónbeenì bárákà ò o nòn ho ba yi ó o bíá: «Mi búenbúen fé juka.²⁸ Dén lé ì cāni na wíokaa wee zéeni le Dónbeenì páani na le bò bìò, dén lé ì cāni na kúaará ba nùpua cèrèe bè-kora séndíaró bìò yi.²⁹ Le ì bíó mu na mia: À lá bìò kà jii wán, á ì máa bīnī máa ju ho divén mu, fúaa nònzoñ na á ì khií bīnī ì ju ho wàn Maá Dónbeenì béeni yi.»³⁰ Bún món, á ba síá ho sánú lení à ba wà yòora hā Oliivewa vīnsīa búee wán.

O Yeesu bíá le o Piere á à pí mí bìò

(Maaki 14.26-31; Luki 22.33-44; Zān 13.37-38)

³¹ O Yeesu wáa bíá nòn mí nì-kenínia yi: «Ho tīnñ-kéní na kà yi, ká mi búenbúen á à pí ì bìò. Mu bon. Mu túara le Dónbeenì bíoní vūahú yi kà síí á ba wee kàrán:

«Ì ì búe o pi-pa,

á ho pi-foohú pia á à kénná à lén ñ va hā lūa búenbúen yi.»*

³² Èe ká ì vèeró món, á ì ì dí mí yahó vaá pa mia ho Kalilee kōhú yi.»

³³ Ó o Piere lá le bíoní á bíá nòn wo yi: «Hàrí à bìá ká búenbúen pí ù bìò, á ìnén wón máa pí mu hùúu.»³⁴ Ó o Yeesu bíá nòn wo yi: «Le ì mì ho tūiá na foñ: Ho tīnñ-kéní na kà yi, ó o kò-béee máa wá, ká ùnén bíá hā cúa-tīn le fo yí zū mi.»³⁵ Ó o Piere bíá: «Ì máa bíó le ì yí zū fo hùúu, hàrí ká ì ko á ì hí làa fo.» Á ba nì-kenínia na ká búenbúen bíá mu bìò dà-kéní mu.

O Yeesu wee fio ho Zetesemanii yi

(Maaki 14.32-42; Luki 22.39-46)

³⁶ Ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wáa vaá dñn le lùe búí na ba le Zetesemanii, ó o bíá nòn ba yi: «Mi keení hen, ká ìnén wón á à lén ñ va vaá hen, á vaá fio.»³⁷ Ò o fó a Piere là a Zebedee zàwa nùwā jun wàráa. Ó o yi wáa búakáa wee dè, á hácírí yáara.³⁸ Ó o bíá nòn ba yi: «Ì hácírí yáara dàkhíina. Ì ka lè ì máa fen. Mí keení hen làa mi à tīnī mí yìo.»³⁹ Bún món ó o wáa vá van cíinú, á vaá líí búrá, ò o wee fio kà síí: «Ì Maá, ká mu lá dà à wé, à ù yí le le lònbee na kà à yí mi. Èe ká búee. Ì yí le ìnén síi bìò wé. Ûnén lé yia síi bìò wé.»

⁴⁰ Ò o bīnīa buara mí nì-kenínia nùwā tīn mu cōn, á buee yú ba à mu dāmu bó ba. Ó o bíá nòn o Piere yi: «Èee minén, le léèrè dà-kéní na mìí fání mí yìo yi á à fio làa mi lé bún mí yí dàñna yí wó lon? ⁴¹ Mí fání mí yìo, à fio, bèra a na à mí yí zo mu bè-kora wérowó yi. O nùpue síi wee wé vá mu bè-tente wérowó yi, èe ká ho pánká na ó o wé làa bú lé hía mia.»

⁴² Ó o Yeesu bīnīa wà mu cúa-jun níí, á vaá wee fio kà síí: «Ì Maá, hen ká le lònbee na kà yí dà máa dà ì wán ká le yí yú mi, à ùnén lé fo síi bìò pá wé.»⁴³ Ò o tīn bīnīa buara mí nì-kenínia cōn, á buee yú ba à mu dāmu bó ba. Ba yí dàñna yí fání mí yìo. ⁴⁴ Mu cúa-tīn níí, ó o bīnīa wà, á tīn vaá fíora mu bìò dà-kéní mu.

⁴⁵ Bún món, ó o bīnīa buara mí nì-kenínia cōn, á buee bíá nòn ba yi: «Mí dūma wee vūnka le? Mí loñ, ho pāahú dñn. O *Nùpue Za á ba à dé ba bè-kora wérowà níí yi. ⁴⁶ Mí híní wa lén. Yia á à dé mi ì na buee dñn.»

Ba wìira a Yeesu

(Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53; Zān 18.2-11)

⁴⁷ Pāahú na ó o Yeesu wee bíó yi, à bún ó o Zudaa buee dñn. O lé ba nì-kenínia píru jun nì-kéní. Ba zāamāa na bò làa wó á buan hā khà-túa lè hā búaa. Lé le *Dónbeenì

* 26:31 Mí loñ Zakari vūahú 13.7.

yankarowà júnása lè ba *zúifùwa *nì-kíá lé bán tonkaa ba. ⁴⁸ O Zudaa, yia á à dé o Yeesu mu á à na, á zééníà bìo ba zàamáa á à zúnnáa wo. O bía: «Í hía vaá tènía nùpue na yi lè le kònbii, se wón lé yia mi wee cà, à ba wáa wii wo.» ⁴⁹ Ò o dèéníà wà bueé bó a Yeesu yi ò o bía nòn wo yi: «Nì-kàránlo, foó.» Ò o tènía wo yi lè le kònbii. ⁵⁰ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Wàn bònlo, bìo fo wà bueé wé hen, à ù wáa wé.»

Á bìa ká wà bueé bó a yi, á wìira a. ⁵¹ Á bìa wi là a Yeesu mu nì-kéní búi dò mí khà-tóní ò o hà le Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì ton-sá nín-tiánì jikāhú kúio. ⁵² Ó o Yeesu wáa bía nòn wo yi: «Dé ù khà-tóní mí lóorè yi. Lé bìo á bìa wee khuii hā khà-túa búenbúen khíi hí làa hā. ⁵³ Fo yí zū ká í lá dà à ve í Maá le o buee séení mi le? Ó o lá à dèení ì tonka mí wáayi tonkarowà hīn-táwá ká ba po kuio píru jun le?† ⁵⁴ Èé ká mu wó kà, á bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi á à wé kaka jii ì síráa? Mu bon, ho vūahú mu yi á mu bía le lé kà síi á mu ko mu wéráa.» ⁵⁵ Bún món ó o Yeesu bía nòn ba zàamáa yi: «Mi so lá ko mi bua khà-túa làa búaa buee wìiraa mi lòn nì-káanii le? Làa wizooní búenbúen ká í lá wee wé kèení le *Dónbeenì zī-beenì yi à kàrán ba nùpua á mi yí wìira mi. ⁵⁶ Èé ká bún búenbúen wó lée bèra a na, à le *Dónbeenì jì-cúa fèerowà bìo na ba bía le Dónbeenì bíonì vūahú yi à jii sí.» Á ba nì-kenínia búenbúen wáa lùwa ba día a.

*Ba buan o Yeesu vannáa ho làndá tuiá fèerowà cón
(Maaki 14.53-65; Luki 22.54-55, 63-71; Zān 18.12-14, 19-23)*

⁵⁷ Bìà wìira a Yeesu á buan wo vannáa ba yankarowà jùhúso na ba le Kayiifu cón. Lé bín á ho *làndá bìo zéenílowa lè ba *zúifùwa nì-kíá kúaa mín wán yi. ⁵⁸ O Piere khèra bò a Yeesu món fúaa o Kayiifu lún, á vaá zoó páanía kará lè ba parowà, á wee loñ bìo mu hía wéráa. ⁵⁹ Ba yankarowà júnása, lè ho làndá tuiá fèerowà búenbúen wee cà bìo ba à koonínáa o Yeesu yi á à bè yi ì síinínáa o jùhú á à na ba à búe. ⁶⁰ Ká ba màhá yí yú bìo búi, hàrí bìo ba nùpua cèrèè pá wáa buara bueé koonía o yi mí cúee. Mu véení, á nùpua nùwā jun búi ⁶¹ buara bueé bía bìo kà: «O nìi mu bía le mí dà à fío le Dónbeenì zī-beenì á à bīnì ì so hā wizooní bìo tīn yi.» ⁶² Á ba yankarowà jùhúso líi hīnòn yòó dīn ò o bía nòn o Yeesu yi: «Bìo ba nùpua mu wee bío ù dānì yi á fo le fo yí máa bío dèè búi yi le?» ⁶³ Ó o Yeesu cèkè ò o dīn. Á ba yankarowà jùhúso wáa bía nòn wo yi: «Í wee fío fo, le Dónbeenì na wi fèe yèni yi, ká fo lé o *Krista, le Dónbeenì Za, ù bío mu na wen.» ⁶⁴ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Lé fo bía mu. Le í mì ho tuiá na mia: Á lá bìo kà wán, á mi ì mi a Nùpue Za ká a kará le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen nín-tiánì.‡ Mi mún khíi mi a ká a kará hā dūndúio wán wà à buen.»§

⁶⁵ Á ba yankarowà jùhúso wáa lèekaa mí dà-zínii lé bìo mu vá a yi dàkhíina, ò o bía: «Lé le Dónbeenì ó o là. Wa màkóo yàá wáa mía seéràsa yi. Mi ná bìo ó o là lè le Dónbeenì. ⁶⁶ Àwa, á lé mu yén á mi wee leéka?» Á ba bía: «O wó khon, ó o ko ò o búe.» ⁶⁷ Á ba wee pūiní mí pīnsānì kúee o yahó wán, ká ba a vūaa wo lè mí nín-kuio. Ba búi wee fío o sáarà, ⁶⁸ ká ba a bío: «Ūnén Krista, wáa zéení yia vīna fo làa wen.»

*O Piere pá a Yeesu bìo
(Maaki 14.66-72; Luki 22.56-62; Zān 18.15-18, 25-27)*

⁶⁹ Hón pāahú so yi, ò o Piere pá kará ho lún yi, á ba yankarowà jùhúso beenì ton-sá háa nì-kéní vá bueé bó a yi, á bía nòn wo yi: «Ūnén mún lá wi là a Kalilee nìi Yeesu.» ⁷⁰ Ká a Piere màhá pá mu ba nùpua búenbúen yìo yi, ò o bía: «Bìo fo wee bío kà á ìnén yí zū.»

† 26:53 Ho wáayi tonkarowà hīn-táwá kuio píru jun na bìo bìà kà á kuure dà-kéní wee yí hīn-táwá muaaseé hèzìn síi. ‡ 26:64 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.1 § 26:64 Mi loñ Daniyēle vūahú 7.13

⁷¹ Ò o wà vaá dǐn ho lún zūajii. Ó o ton-sá háá nì-kéní tǐn mǎn wo, á wón bía làa bía wi bǐn: «Yia kà là a Nazareete nìi Yeesu lá páanía wi.» ⁷² Ó o Piere tǐn pá mu ò o báa: «O nìi na kà a ìnén yí zū.»

⁷³ Mu dó mi yi cǐnú, á bía bǐn vá bueé bó a Piere yi, à ba bía nǎn wo yi: «Mu bon kénkén. Fo lé ba nì-kéní búí. Û bióni wee zéeni mu.» ⁷⁴ Ó o Piere wíokaa báa lè mí sòobéé á bía: «O nìi na kà á ì yí zū hùúu.» Ho pǎn-kéní mu yi, ó o kò-béé wá. ⁷⁵ Ó o Piere hácírí màhá bǐnía buara bìo ó o Yeesu bía nǎn wo yi wán: Sáni ò o kò-béé wá, bún ká ùnén pá le fo yí zū mi á dǎn há cúa-tǐn. Ó o Piere ló, á lée wá bùbùbù.

27

Ba buan o Yeesu vannáa o Pilaate cǎn
(Maaki 15.1; Luki 12.1; Zǎn 18.28)

¹ Le yìnbíi bǐirìi á le *Dónbeeni yankarowà júnása, lè ba *zúifùwa nì-kǐa búenbúen páanía wó le jii le mí ì na a Yeesu ba à búe. ² Á ba nǎn le jii le ba ca a, à bua varáa o *Pilaate cǎn, yia ho *Oroomu béé bàrá ho Zudee kǎhú júhú wán.

O Zudaa húmú bìo
(Bè-wénia 1.18-19)

³ Bìo ó o Zudaa, yia dó a nǎn á mǎn ò o Yeesu ba síinía júhú le mí ì búe, ó o zūna le mí wó khon, ó o yilera yáara, ó o buan le wén-hāani bóni làa píru á bǐnía bueé nǎn le Dónbeeni yankarowà júnása lè ba nì-kǐa yi, ⁴ ò o bía: «Ì bèn-tǐn wó khon lé bìo á ì nǎn yia yí yáara dèe le ba búe.» Ká bán màhá bía nǎn wo yi: «Á bún ciran warén le? Ûnén lé yia làa bǐ.» ⁵ Ó o Zudaa mǐina le wá rí kúaará le *Dónbeeni zǐ-beeni yi, ò o ló lée wá, á vaá lù ho hǐlò zon. ⁶ Á le Dónbeeni yankarowà júnása khiira le wá rí, à ba bía: «Wa làndá yi, á dén wá rí so síi yí ko le kúee le Dónbeeni zǐ-beeni wá rí wán, lé bìo á le lé le cǎni wá rí.»

⁷ Á ba wǎanía tò, à ba yà ho mǎhú búí na ba wee ve làa «Có-mí Mǎhú» làa de, á wó lè ba nì-hānì nùuníi. ⁸ Lé bún te bìo ba wee veráa ho mǎhú mu làa cǎni mǎhú hàrì lòn zuia. ⁹ Á le *Dónbeeni jì-cúa fèero Zeremii bìo na ó o bía á jii sùráa: «Ba khiira le wén-hāani bóni làa píru, dén na lé le wá rí na ó o *Isirayeele nìpomu héhaa là a yàamu ¹⁰ á yà là a có-mí mǎhú làa bìo ó o júhúso bíaráa mu nǎn mi.»*

O Pilaate wee tùaka a Yeesu yi
(Maaki 15.2-5; Luki 23.2-5; Zǎn 18.29-38)

¹¹ Bìo ba buan o Yeesu vannáa o *Pilaate cǎn, á wón tùara a yi: «Lé ùnén lé ba *zúifùwa béé le?» Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Fo bía mu.» ¹² Bún món, á bìo ba yankarowà júnása lè ba nì-kǐa wee kooní a yi, ó o yí bía dèe. ¹³ Ó o Pilaate wáa bía nǎn wo yi: «Bìo ba wee bío ù jii búenbúen á fo yí máa jí le?» ¹⁴ Ó o Yeesu yí bía dèe mu búí dǎn yi. Á mu wó a Pilaate coon dàkhíina.

Ba síinía o Yeesu júhú le mí ì búe
(Maaki 15.6-15; Luki 23.13-25; Zǎn 18.39-40; 19.4-16)

¹⁵ Ho *Paaki sǎnú lée Paaki sǎnú díro yi, à yia ho *Oroomu béé bàrá ho Zudee kǎhú júhú wán à lén o kàsó nìi búí día, yia ba zàamáa le o día. ¹⁶ Mu ù wé à kàsó nìi búí wi bǐn á yèni ló. Ba wee ve o làa [Yeesu] Barabaasi. ¹⁷ Ó o Pilaate wáa tùara ba zàamáa na kúaa mǐn wán yi: «Lé o yén á mi wi à ì lén día? Lé o [Yeesu] Barabaasi lée tàà lé o Yeesu na ba le *Krista?» ¹⁸ O Pilaate zū kénkén le ba dó a Yeesu nǎn mí yi lé bìo le yandee wi ba yi o bìo yi.

¹⁹ Pàahú na ó o Pilaate wi le cítíi fiiníi lahó yi, á bàn háa le ba buee bío bìo kà na a yi: «Yí dé ù jii o nìi mu bìo búí yi. Lé o yí wó yí khon. Ho tǐnàhú, á ì bèn-tǐn lò bon há kònkórá yi o bìo yi.»

* 27:10 Mi loí Zakari vūahú 11.12-13; Zeremii vūahú 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15

²⁰ Á le *Dónbeenì yankarowà júnása lè ba *zúífùwa nì-kíá á bía bó ba zàamáa jùhú, le ba fio o Barabaasi lén díaró ká ba búe o Yeesu. ²¹ Ó o Pilaate lá le bíonì ò o tùara ba yi: «Ba nùwā jun na kà tíahú, á lé o yén á mi le ì díá?» Á ba bía nòn wo yi: «Día a Barabaasi.» ²² Ó o Pilaate tùara ba yi: «Ká a Yeesu na ba le Krista á mi le ì wé kakaráa?» Á ba búenbúen bía: «Búεε wo ho *kùrùwá wán ò o hí.» ²³ Á wón tùara ba yi: «Lée webio ó o wó khon yi?» Á ba wíokaa wee bío pǎnpǎn: «Búεε wo ho kùrùwá wán ò o hí.»

²⁴ Bìo ó o Pilaate mòn ò o yí dà bìo búí máa wé, à ba nùpua hoorà wíokaa wee dé wán, ó o lá mu numu ò o sɛera mí níní ba zàamáa yahó ò o bía: «Ì níí ló a nì na kà búeró bìo yi.» ²⁵ Á ba zàamáa búenbúen bía: «Le o húmú bìo sánsá warén lè wa zàwa.» ²⁶ Ó o Pilaate wáa léra a Barabaasi díá, ò o le ba ha a Yeesu lè hã làbàaní. Ò o nòn wo le ba búεε ho kùrùwá wán.

Ba dásíwá wee zùáńka a Yeesu yi

(Maaki 15.16-20; Luki 23.11; Zān 19.2-3)

²⁷ O Pilaate dásíwá buan o Yeesu zonnáa le zĩ-beenì lún yi, à ba von mí ninzàwa na ká búenbúen á ba bueé kíńia wo yi. ²⁸⁻²⁹ Bìo ba le mí ì zùáńka a yi, á ba tera a s̄-zíńia, à ba zíńia wo lè ho kánbun muhú†. Ba tá ho jùhú kíri lè hã kíkara á yòò bò a jùhú wán á wó là a bá-zàmu khònlúee, à ba dó le káani o nín-tíani, á wee lii fàrá mí nònkójúná wán o yahó, ká ba a bío: «Zúífùwa béε, foól!» ³⁰ Ba wee pùini mí jinsāni kúee o wán, á wee fé le káani vín là a jùhú. ³¹ Bìo ba zùáńkaa wo yi vó, á ba tera ho kánbun muhú, à ba bĩńia zíńia wo là a kùrú s̄a, á buan wo wà vaá búεε ho kùrùwá wán.

O Yeesu ba búaa ho kùrùwá wán

(Maaki 15.21-32; Luki 23.26-43; Zān 19.17-22)

³² Bìo ba zoó wee lé ho lóhó yi, á ba fò mín làa nì búí na ba le Simòn. O wee lé ho Sirɛena lóhó yi. Á ba dásíwá kíkáa wo yi le o fé o Yeesu kùrùwá p̄. ³³ Bìo ba vaá dōn ho lahó na ba wee ve làa Kolokota, bún kúará le «jún-bòkuee lahó,» ³⁴ á ba nòn ho *divén na ba lúnkaa lè mu bìo búí na hɛε o Yeesu yi le o ju. Ká a dínđio mu, ó o pá le mí máa ju mu.

³⁵ Bìo ba búaa wo ho kùrùwá wán vó, á ba wó le jún-s̄ini bìo á sankaaráa o s̄-zíńia, ³⁶ à ba kará b̄in pan wo yi. ³⁷ Ba túara bìo nòn ba síinánáa o jùhú ho penperen wán á yòò búaa o jùhú yi: YIA KÀ LÉ O YEESU, BA ZÚÍFÚWA BÉÉ. ³⁸ Nì-wànnà nùwā jun ba mún búaa hã kùrùwáwá wán là a Yeesu. O nì-kéní wi là a nín-tíani, ó o nì-kéní wi là a nín-káahó.

³⁹ Ba nùpua na wee khíi làa b̄in wee kíbón mí júná ká ba à là a, ⁴⁰ ká ba a bío na a yi: «Ūnén na lá wi à ū fío le *Dónbeenì zĩ-beenì à b̄ini so le bàn dà-veere hã wizooní bìo t̄in yi, wáa fení ūten. Ká fo lé le Dónbeenì Za, à ū lé ho *kùrùwá wán lii.» ⁴¹ Hàrí le Dónbeenì yankarowà, lè ho làndá bìo zéenflowa, lè ba nì-kíá wee yáa mí jini yi na a yi ká ba a bío: ⁴² «O fenía ba búí, ò orén màhá yí dà máa fení mítén. O yí le mí lé o Isirayɛele nìpomu béε le? Ó o wáa lé ho kùrùwá wán lii, á wa à dé wa s̄ia wo yi. ⁴³ O dó mí s̄i le Dónbeenì yi, á bía le mí lé le Dónbeenì Za. Àwa, ká le Dónbeenì mu wa a, à le wáa fení a.» ⁴⁴ Ba nì-wànnà na ba búaa hã kùrùwáwá wán o n̄s̄áa mún wee là a làa bún síi.

O Yeesu húrun

(Maaki 15.33-47; Luki 23.44-56; Zān 19.25-42)

⁴⁵ Le wii yòò fàraló p̄ahú, á ho kōhú búenbúen d̄ind̄in wó le t̄ibíri, á míana fúuu fúaa le wi-háarè. ⁴⁶ Le wi-háarè mu p̄ahú, ó o Yeesu bía bìo ká p̄np̄n: «Elii, Elii, lama sabatani?» (Bún kúará le «wàn Dónbeenì, wàn Dónbeenì, fo pá mi díá le we?»‡) ⁴⁷ Á b̄ia wi b̄in nùwā yen búí ná mu, á ba bía: O wee ve o *Elii. ⁴⁸ Á ba nì-kéní lùwa vaá lá le d̄εε búí na wee k̄ini mu numu bua, á bueé z̄ira mu bè-ńia yi, á can le bùaahiire yi yòò dá a Yeesu yi le o ju. ⁴⁹ Ba búí bán b̄en wee bío: «Mí díá le wa loń le o Elii bueé fení a le?»

† 27:28-29 Mi loń Maaki vūahú 15.17 ‡ 27:46 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 22.2

⁵⁰ Ó o Yeesu wíokaa wāamaa pǎnpǎn, ò o húrun. ⁵¹ Hón pàahú so yi, á ho pǎnsò-beeni na zoó céra le Dónbeenì zī-beeni yi á yòò lèera mí tíahú líí ló. Á ho tá dèkíó, á hā búaaàrā benkaa. ⁵² Hā búráa jíní hénkaa, á le Dónbeenì nùpua cèrèe búí na lá húrun á vèera. ⁵³ Ba ló hā búráa yi, ó o Yeesu vèeró mǎn, á ba líí zon le Dónbeenì lóhó Zeruzalæmu yi. Á ba nùpua cèrèe mǎn ba.

⁵⁴ Á ho Oroomu dásíwá jùhúso lè ba dásíwá na lá pan o Yeesu yi á mǎn ho tá dèkéro làa bìo wó, á ba zǎna dàkhíina, á ba wee bío: «O bèntín lá lé le le Dónbeenì Za binbirì.» ⁵⁵ Háawa cèrèe mún kera bín, á khèra dín wee loń. Ba lé bìa bò a Yeesu yi hàrí ho Kalilee yi, á wee sá na a yi. ⁵⁶ Ba háawa mu tíahú ó o Makadala Mari, là a Zaaki là a Zozeefu bàn nu Mari, là a Zebedee nùwā bàn nu á wi yi.

⁵⁷ Bìo ho zīhú dǎn, á ho Arimatee lóhó nì búí na lé o nàfòró bànso á wà buara. O yèni ba le Zozeefu. O mún lá lé o Yeesu nì-kenínia nì-kéní búí. ⁵⁸ Wón lé yia wà vaá fióra a Yeesu nì-hínmu o *Pilaate cǎn. Ó o Pilaate le ba díá le o lá. ⁵⁹ Ó o Zozeefu lá hā, á bá lè ho pǎnsò-finle, ⁶⁰ á dó mí kùrú búure yi na ó o có ho búaaahó yi. Ò o bīinia le hue-beeni á pon le jii, ò o wà. ⁶¹ Mu wee wé ò o Makadala Mari lè mí yèn-bua Mari na so á kará sánsáa le búure.

Ba dásíwá pan o Yeesu búure yi

⁶² Mu tá na lée tǎn, ho *Sabaá zoń, á ba yankarowà júnása, lè ba *Farizíewa páanía van o Pilaate cǎn, ⁶³ á vaá bíá nǎn wo yi: «Cùkúso Pilaate, o sabín-fúaaalo mu bíoni búí á wa hácírí buara wán. Bìo ó o yìo lá wi lua, ó o bíá le mí húmú wizooní tǎn zoń ká mí ì vèe. ⁶⁴ Cén na le jii le ba pa le búure yi fúaa mu wizooní tǎn níi, bèra a na ò o nì-kenínia yí buee lén o sǎnia ká ba bío na ba zǎamáa yi le o vèera. Á dén sabéré so á à poń dìo ho yahó.» ⁶⁵ Ó o Pilaate bíá nǎn ba yi: «Ba dásíwá na a pa le búure yi wi hen, nín-bia. Mi fé ba à mi lén vaa pa le yi làa bìo mi dà à wé làa bũ.» ⁶⁶ Á ba wáa wà vaá léra le búure mu paró bìo yìo. Le hue-beeni na pon le búure jii á ba wíokaa pon kũinkũin, á bàrá ba dásíwá le ba pa le yi.

28

O Yeesu vèera

(Maaki 16.1-10; Luki 24.1-12; Zǎn 20.1-10)

¹ Ho dimaasi zoń tá-tǎa yi, ká ho *Sabaá khíina, ó o Makadala Mari lè mí yèn-bua Mari na so á wà van le búure wán. ² Yìo bueé tǎ, à ho tá dèkíó lè mí pànká, ó o Nùhúso Dónbeenì wáayi tonkaro búí yòò ló líí bīinia le huee khii bàrá á yòó kará wán. ³ O wee juiika lè ho viohó juiikaró bìo síi, á sǐ-zǐnia ka púiapúiapúia. ⁴ Ba parowà zǎna fúaa ba wee zà, á ka lè ba húrun.

⁵ Á ho wáayi tonkaro lá le bíoni, ò o bíá nǎn ba háawa yi: «Minén háawa mu, mi yí zǎn. Ī zǐ le mi wee cà a Yeesu, yia ba búaa ho *kùrùwá wán. ⁶ O mía hen, o vèera làa bìo ó o híá bíaráa mu. Mi buen buee loń ho lahó na ó o lá dũma yi. ⁷ Mi bánbá vaa bío na a nì-kenínia yi le o vèera. Á bìo ká wán, ó o dú ba yahó van ho Kalilee kǎhú, lé bín ba vaá mi a yi. Bún lé bìo á ĩ lá wi à ĩ bío na mia.»

⁸ Á ba dèenia bīnia fúafúaa ká ba zǎnkaa, á ba sǐa mún pá wan làa sòobéé, á lùwa vaá bíá mu là a Yeesu nì-kenínia. ⁹ Yìo bueé tǎ, ò o Yeesu wee sí ba yahó, á bíá làa ba: «Mi foó.» Á ba vá bueé bó a yi, á líí buan o zení yi à ba fúaanía wo. ¹⁰ Ó o Yeesu wáa bíá nǎn ba yi: «Mi yí zǎn. Mi lén vaa bío na wàn zàwa yi le ba lén va ho Kalilee kǎhú, lé bín ba à mi mi yi.»

Ba dásíwá na lá pan o Yeesu búure yi jii-cúa

¹¹ Bìo ba háawa wi ho wǎhú wán wà, á ba dásíwá nùwā yèn búí na lá pan le búure yi bèn wà lion ho lóhó yi, á líí bíá bìo wó búenbúen nǎn ba yankarowà júnása yi. ¹² Le *Dónbeenì yankarowà júnása kúaa mín wán lè ba *nì-kíá á wǎanía tò, à ba nǎn le wárí

na boo ba dásíwá yi, ¹³ à ba bía nɔn ba yi: «Mi bío le o nì-kenínia bueé juaana a ho tá tíahú ká mi dūma. ¹⁴ Hàrí ká a *Pilaate wó wó já mu, á wa à zūn bìo wa à bío á à búeráa o jùhú, á mi júná á à lé.» ¹⁵ Á ba parowà fó le wárí, à ba wó làa bìo ba bíaráa mu nɔn ba yi. Á mu bènbéra fò hã lùà búenbúen ba *zúifùwa cǎn á bueé bó ho zuia yi.

O Yeesu zéenia miten le mí nì-kenínia

(Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49; Zǎn 20.19-23; Bè-wénia 1.6-8)

¹⁶ Ba nì-kenínia píru dòn wà van ho Kalilee kǎhú, le búe-za na ó o Yeesu zéenia làa ba wán. ¹⁷ Bìo ba mɔn wo, á ba bùaanía wo, ká ba búí wi ba tíahú pá titikaa. ¹⁸ Ó o Yeesu vá buara, ò o bía nɔn ba yi: «Mu bìo búenbúen wéró ho wáayi le ho tá wán á le Dónbeenì nɔn pánká mi. ¹⁹ Mi wáa lén va hã síwà nùpua búenbúen cǎn, à vaa wé ba le ì nì-kenínia. Mi bátízé ba o Maá là a Za le Dónbeenì Hácírí yèni yi. ²⁰ Mi kàrán ba à ba wé bè bìo búenbúen na á ì henía nɔn mia yi. Mi zūn mu, ì ì kerí làa mia hã wizooní búenbúen yi fúaa ho dímjá véro.»

Le Dónbeenì bín-tente vūahú na ó o Maaki túara

Vūahú túaró júhú

O Maaki hía wee bè là a Piere là a Poole, á wee séení ba le Dónbeenì tonló yi (Bè-wénia 13.5; Koloosisa 4.10; Piere nín-yání 5.13). O Maaki vūahú wee zéení le o Yeesu lé le Dónbeenì Za na yú ho pànká mu bìo búenbúen wán (Maaki 1.1; 15.39).

Bìo ó o Zān na hía wee bátízé ba nùpua á buara buée wíokaaráa ho wǎhú ká là a Yeesu, lé bún ó o Maaki nín-yání túara mí vūahú yi. O mún zéénia bìo ó o Yeesu buara buée bátízéararáa o Zān cǎn làa bìo ó o Satāni khàráa wo lońna bìo (Maaki 1.1-13).

Bìo ó o Yeesu von lè mí nì-kenínia, làa bìo ó o wó, bún búenbúen ó o Maaki túara mí vūahú yi (Maaki 1.14-10.52).

O Yeesu fèra bía bìo va á wé o yi ho Zeruzalεmu yi á nɔn mí nì-kenínia yi. Ká ba màhá yí zūńna a bíonì mu kúará (Maaki 8.31; 9.30-32; 10.32-34).

Pàahú na ó o Yeesu wee zo ho Zeruzalεmu yi, á ba zàamáa dó ho cùkú beenì wo yi. Ká ba *zúifùwa ya-díwá bán pá a bìo (Maaki 11-13). O Maaki vūahú véení, ó o zéénia o Yeesu hómú là a vèeró bìo (Maaki 14-16).

Le Dónbeenì tonkaa o Zān Batiisi (Matiye 3.1-12; Luki 3.1-9, 15-17; Zān 1.19-28)

¹ Dìo ká lé le bín-tente, dìo wee zéení le Dónbeenì Za Yeesu *Krista bìo júhú búeení ² làa bìo le Dónbeenì bía mí jì-cúa fεero *Ezayii vūahú yi:

«ǐ ì tonka ì tonkaro

o ò dí ũ yahó á buée wíoka ũ wǎhú.*

³ Nii búii wee bío pǎnpǎn le dùure yi ká síi:

«Mí wíoka ho wǎhú ká a Núhúso ò buen.

Mi muin ho wǎhú na o ò bè.†»

⁴ Á lé bún mu bèn wóráa. O nìi búii na ba le Zān hía wi le dùure yi, á bìo ká lé bìo ó o wee bue: «Mí buen à ì bátízé mia, lé bún á à zéení le mi khú mu bè-kora wéró yi, á bò le Dónbeenì yi, á le è sén mi bè-kora á à día.» ⁵ Ho Zudee kǎhú nùpua lè ho Zeruzalεmu lóhósa búenbúen wee lé buen o cǎn. Ba wee zéení mí bè-kora ba nùpua yahó, ò o Zān bátízé ba ho Zurudēn muhú yi. ⁶ O Zān dà-zíinii tá là a cón-júmúkù varà, á ku-céení wó lè ho sǎahú. O bè-díinii lé ba hawà lè hǎ sò-kǎ sòró. ⁷ Bìo ká lé bìo ó o hía wee bue na ba zàamáa yi: «Nùpue búii wí ì món wà a buen, wón po mi. Ì yàá yí ko là a nakāa tenló hùúu. ⁸ Ìnén bátízéa mia lè mu jumu yi, ká arén wón khíi bátízé mia lè le Dónbeenì Hácírí.»

O Yeesu bátéemù là a kúará lénló bìo (Matiye 3.13-17; 4.1-11; Luki 3.21-22; 4.1-13)

⁹ O Yeesu wáa ló ho Kalilee kǎhú lóhó na ba le Nazareete yi á van o Zān cǎn, á wón bátízéa a ho Zurudēn muhú yi. ¹⁰ O Yeesu zoo léení mu jumu yi, ó o mɔn ho wáyii à ho jii héra lè mí pànká, á le Dónbeenì Hácírí lion lòn háponi o wán. ¹¹ Á mu tǎmu búii sǎ jǎa ho wáyii, á bía: «Fo lé ì Za na á ì bò ì tàká wán, ũ bìo sǐ mi.»

¹² Bún món á le Dónbeenì Hácírí dèení jàana a vannáa le dùure yi. ¹³ O wó hǎ wizooní búará-jun bún. Lé hón pàahú so búenbúen ó o Satāni khà a yi lońna. O kera ba nǎjuwà tíahú bún á bìo ó o màkóo wi yi, á ho wáyii tonkarowà wee wé na a yi.

* 1:2 Mí loń Malasii vūahú 3.1 † 1:3 Mí loń Ezayii vūahú 40.3

O Yeesu von ba ce-pawà nùwã náa
(Matiye 4.12-22; Luki 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ O Zãn déró ho kàsó yi món, ó o Yeesu wà van ho Kalilee kǎhú á vaá wee bue le Dónbeenì bín-tente na ba nùpua yi. ¹⁵ O wee bío na ba yi: «Ho pàahú jii tun, le *Dónbeenì béenì bueé bó. Mi khí mu bè-kora wéro yi à bè le Dónbeenì yi, à mi tà le bín-tente bìo.»

¹⁶ Bìo ó o Yeesu hía bá ho Kalilee vū-beenì jii wà, ó o vaá mɔn ba ce-pawà nùwã jun. Ba lé o Simɔn lè mín za Āndere. Ba wee yénní mí zùán dé mu jummu yi. ¹⁷ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Mi buee bè mi, á ĩ wé á ba nùpua lé bía mi wé è yí á à bua à buennáa ĩ cǎn làa bìo mi wee paráa ba cewà bìo síi.» ¹⁸ Á ba dèenía kúaará mi zùánwà à ba bò là a Yeesu wà.

¹⁹ O Yeesu dá vá van mí yahó, ó o mɔn o nìi búii na ba le Zebedee zàwa, o Zaaki lè mín za Zãn à ba wi mí woohú yi wee wíoka mí zùánwà. ²⁰ Ó o Yeesu dèenía von ba, á ba ló día mín maá Zebedee lè ba ton-sáwá ho woohú yi, à ba bò là a Yeesu wà.

O nìi na ó o cíná wee beé lò
(Luki 4.31-37)

²¹ O Yeesu lè mí nì-kenínia wà van ho *Kapɛɛnyuumu lóhó yi. Ba *zúifùwa vūnló wizonle na ba le *Sabaa zòh ó o zon ba kàránlò zīi yi, á zoó wee kàrán ba. ²² Á bía já a bioní wó coon làa sòobéε. Lé bìo ó o yí kàránna ba nùpua lè ho *làndá bìo zéenílowa bìo síi. Orén wó mu lè ho pànká na le Dónbeenì nɔn wo yi.

²³ Mu pàahú mí bæere yi, à bún ò o nìi búii na ó o cíná wi yi bueé zon ba zúifùwa kàránlò zīi yi, á bía pǎnpǎn: ²⁴ «Nazareete nìi Yeesu! Lée webio á ũ wà bueé cà wa cǎn hen? Fo buara wa yáaró bìo yi lée? Ba le ĩ yí zū fo le? Ūnén lé yia lé le Dónbeenì nùpue na le tonkaa.» ²⁵ Ó o Yeesu nàmakaa wo yi: «Wé tété. Lé o nìi mu yi lònbiò.» ²⁶ Ó o cíná zèkéra a nìi lè ho pànká, ò o ló a yi ká a wāmaa pǎnpǎn. ²⁷ Á ba nùpua wó coon dàkhíina, fúaa ba wee bío mín yi: «Éee! Bìo kà lée webio? Ho lée kàránlò finle na pànká wi. Hàrí ba cínáwa ó o nùpue mu wee na le jii yi, à ba wé bìo ó o wi à ba wé.» ²⁸ Ó o Yeesu yèni dèenía ló fūafūa ho Kalilee kǎhú búenbúen yi.

O Yeesu wéera ba vánvárowà cèrèε
(Matiye 8.14-17; Luki 4.38-41)

²⁹ Bún món ó o Yeesu ló ba *zúifùwa kàránlò zīi á bò mín là a Zaaki là a Zãn á téréna van o Simɔn là a Āndere bàn zīi. ³⁰ Mu wó ò o Simɔn bàn hio hía wi le dāmu dèε yi, lé bìo le tēnì wee zèé wo. O Yeesu buee dēnii á ba bía a bìo làa wo. ³¹ Ó o Yeesu vá vaá dīn o nùhú yi, ò o líí fù a níi yi hoonía làa wo, á le tēnì khíina ó o dēnía hínɔn nɔn ho dīnló ba yi. ³² Le wii zoró món, ho tá yuuní,† á ba nùpua buan mi vánvárowà làa bía ba cínáwa wi yi búenbúen buararáa o Yeesu cǎn. ³³ Ho lóhó nìpomu búenbúen ló bueé kúaa mín wán le zīi zūajii. ³⁴ O Yeesu wéera ba nùpua cèrèε na mu vāmú lè mi síwà lá wee beé lò, á mún nɔn ba cínáwa cèrèε léra bía ba wi yi. O yí máa día à ba cínáwa mu bío, lé bìo ba zū a síi.

(Luki 4.42-44)

³⁵ Mu tá na lée tǎn yìnbíi búirìi, ká ho tá ka yùii, ó o Yeesu hínɔn le zīi yi, á wà ló ho lóhó món le lùε búii na á nùpue mía yi, á lée wee fio le Dónbeenì yi bín. ³⁶ Ó o Simɔn lè mi nínzàwa ló lée wee cà a. ³⁷ Bìo ba vaá yú a, á ba bía nɔn wo yi: «Loí, ba nùpua búenbúen wee cà fo.» ³⁸ Ká a Yeesu màhá bía nɔn ba yi: «Mí wa lén va hā lórá na bámakaa yi. ĩ mún ko à ĩ vaa bue le bín-tente bín, lé bìo á bún lé ĩ buenlò nùhú.» ³⁹ Ò o wáa hínɔn tò ho

† 1:32 Ho Sabaa nùhú wee wé búa ho yèzúma zòh zīihú à vaa vé ho tìbírì zòh le wii zoró pàahú. Lé bún nɔn á ba bíaràa hen le ba nùpua pan le wii lii zoró á wee buaràa mí vánvárowà buennáa o Yeesu cǎn, lé bìo ba lá yí dà máa wé mu le wisoni yi ho Sabaa bìo yi.

Kalilee kōhú búenbúen yi wà, á wee bue le Dónbeenì bíonì na ba nùpua yi ba *zúífùwa kàránlò zīnì yi, á mún wee ja ba cínáwa lén bìà ba wi yi.

*O Yeesu weéra a bùeré búí
(Matiye 8.1-4; Luki 5.12-16)*

⁴⁰ *Bùeré búí wà buara a Yeesu cón, á buée líí fàrá mí nonkónúná wán ò o wee yanka a kà síi: «Fo dà à weé mi ká fo tà.» ⁴¹ Ó o nì màkàrí buan o Yeesu yi dàkhíina. Ó o líí bò mi nìi o wán ò o bía non wo yi: «Í tà mu, wáa wa.» ⁴² Ó o bùeré sãahú dèenía bñía se ò. ⁴³ Ó o Yeesu le o lén, ò o henía bìo kà non wo yi: ⁴⁴ «Háyà. Bìo wó foñ á ù yí bío le nùpue jí. Ká ù màhá vaa zéení ùten lè le *Dónbeenì yankaro. À ù mún wé mu hãmu bìo na ó o *Moyiize bò le ba wé wé mu dání yi, à ba búenbúen zūn ká ù wan bìo bon.» ⁴⁵ Ká bìo ó o nì mu wà ó o wee yényení bìo wó a yi hã lùà búenbúen yi. Lé bún non ó o Yeesu yí máa tà zo lóhó à nùpue mi, ò o wee khèn keení ho donkíahú lùè búí na á nùpue mía yi. Á ba nùpua wee lé lùà búenbúen yi à buen o cón.

2

*O Yeesu weéra a mùamúa á mún séra a bè-kora díá
(Matiye 9.1-8; Luki 5.17-26)*

¹ Wizooní bìo yen bún món, ó o Yeesu bñía buara ho *Kapenayuumu. Á ba já a sã le o wi le zī yi. ² Á ba zãamãa buée fò mín bùiríbùirí á lùè yí ká, hàrí ho zūajii. Ó o Yeesu wee zéení le Dónbeenì bíonì na ba yi. ³ Á ba nùpua nùwã yen búí vaá ló wee buen. Ba nùwã náa ba tíahú buan o mùamúa. ⁴ Ká ba màhá yí dà máa zoó bàrà a o Yeesu yahó ba nùpua booró bìo yi. Á ba yòó kara ho lòho sãnsãa hen na ó o Yeesu wi yi. Lé hón kōhú so á ba dó a mùamúa yi lè hã hūni á liinía ká a dūma mí dāmu dèe wán. ⁵ Bìo ó o Yeesu mōn bìo ba dórãa mí sã wo yi, ó o bía non o mùamúa mu yi: «Wàn bñlo, ù bè-kora séra díá.» ⁶ Á ho *lãndá bìo zéenílowa na wi bún wee bío mí yiwa. ⁷ «O nùpue mu wee bío kà síi le we? O wee màní mítén lè le Dónbeenì. Léé wée dà à sèn mu bè-kora á à díá ká mu yínón lè Dónbeenì mí dòn.» ⁸ Ó o Yeesu dèenía zūna ba yilera ó o bía non ba yi: «Lée webio non á hã yilera na kà síi wirãa mia? ⁹ Lé mu yén bíoró wayi? Lé à bío na a mùamúa yi le o bè-kora séra díá léé, tàà lé à bío na a yi le o híni lá mí dāmu dèe ò o varãka? ¹⁰ Ká ù màhá wi á mi zūn na lé o *Nùpue Za yú ho pánkã ho tá wán à sennãa mu bè-kora díá.» Ò o wãa bía bìo kà non o mùamúa yi: ¹¹ «Le ù bío mu na foñ, lii híni, lá ù dāmu dèe á ù khíbo.» ¹² Mí lahó yi ó o nì mu dèenía hínon yòó ò, á líí lá mí dāmu dèe ò o léé wà ká ba búenbúen ò wee loñ. Á ba búenbúen wó coon mu bìo yi. Á ba wee khòonì le Dónbeenì kà síi: «Bìo kà bàn síi wa ò ò yí mōn hùúu.»

*O Yeesu buara ba bè-kora wérowà bìo yi
(Matiye 9.9-13; Luki 5.27-32)*

¹³ O Yeesu yèrèmaa van lè ho Kalilee vñ-beenì jii. Á ba zãamãa wee buen ò o kàrán ba. ¹⁴ O wee khíi, ó o mōn o nì búí na ba le Alifee za Levii ká a kará mí tonlò lùè yi, á wee fé ho lànpo. Ó o Yeesu bía non wo yi: «Híni bè mi.» Ó o Levii líí hínon bò a yi.

¹⁵ O Levii von o Yeesu lè ho dínló mí zī. Ho *lãnpó féwã lè ba nì-kora cèrèè wi ho dínló mu díiní là a Yeesu lè mí nì-kenínia. Mu bon. Ba nùpua cèrèè na híã wee bè làa wo lé bán nùpua so síi. ¹⁶ Ho *lãndá bìo zéenílowa na lé ba *Farizēwa kuure nùpua búí á mōn ò o Yeesu wee dí lè ba nì-kora lè ho lànpo féwã, á ba bía non o nì-kenínia yi: «Lée webio non ó o wee díráa làa bán nùpua so síi?» ¹⁷ Ó o Yeesu já bìo ba bía, ó o bía non ba yi: «Héyì! Minén! Nùpua na lò hereka so wee wé cà tīni bānso dání le? Bùéé. Ba vānvārowà lé bìà wee wé cà a dání. Īnén yí buara bìà wee leéka le mí téréna bìo yi dé. Bìà zū le mí lé ba bè-kora wérowà lé bìà á ù buara bìo yi.»

Mu bè-kíá lè mu bè-fíá wi mín júná yi
(Matiye 9.14-17; Luki 5.33-39)

¹⁸ Wizonle búí ó o Zān Batiisi nì-kenínia lè ba *Farizīewa nì-kenínia lù mí jíní. Á ba nùpua búí wà buéé tùara a Yeesu yi: «Lée webio nòn ó o Zān Batiisi nì-kenínia lè ba Farizīewa nì-kenínia wee lì mí jíní à ùnén nì-kenínia bèn yí máa wé mu?» ¹⁹ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Mi wee leéka le bía ba von mu yaamu sánú díró yi á ba so dà a bío le ba lì mí jíní ká a há-fíá bàn báa làa ba wi mín wán le? Bún yí dà máa wé. ²⁰ Èé ká pàahú búí khíi dā, ó o há-fíá bàn báa ba à lén ba tíahú, bún ká ba màhá wé è lì mí jíní.

²¹ «Nùpue máa lá nín-ké-finle bìo búí máa la làa báká kínlé. Lé bìo ká a wó mu, á le nín-ké-finle á à wíoka à lèé ho. ²² Làa bún síi, á nùpue máa kúee *dìvén fíá sùmàni-kíá yi. Lé bìo ká a kúaa ho bún, ká ho híá wee za, á há à nàma. Á ho òvén lè há sùmàniwa á à páani ì yáa. Ho òvén fíá ko ho kúee há sùmàni-fíá yi.»

O Yeesu wee zéeni ho Sabaa bìo ya-binbiri
(Matiye 12.1-8; Luki 6.1-5)

²³ Ho *Sabaa búí zòn ká a Yeesu wee káa há mana búí yi, ó o nì-kenínia wee khé ho dínló ho wóhú nìsání à là. ²⁴ Á ba *Farizīewa wee bío là a Yeesu. «Loí, lée webio nòn á ù nì-kenínia wee sáráa ho Sabaa zòn ká wa làndá jòn hò mu?» ²⁵⁻²⁶ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Bìo ó o *Daviide yánkaa wó á mi òvén yí kàráanna yí mòn le? Mu wó le *Dónbeenì yankarowà nùhúso beenì Abiataare pàahú. O Daviide lè mí ninzàwa á le híni híá dà á ba yí yú bìo ba à dí. Ó orén mí bæere zon le Dónbeenì zī yi á zoó lá le Dónbeenì hámu búurú là, ò o mún buan ho búí lée nòn mí ninzàwa yi, ká le Dónbeenì yankarowà mí dòn lé bía jòn lá ko ba wé là ho làa bìo ho làndá bòráa mu.» ²⁷ Ó o Yeesu pá bīnía bía nòn ba yi: «Ho Sabaa bàrá ò o nùpue bìo wé se, ká nùpue yí léra Sabaa bìo yi. ²⁸ Lé bún nòn ó o Nùpue Za á ho Sabaa bìo mún wi níi yi.»

3

O Yeesu wéera a nìi na bàhó húrun
(Matiye 12.9-14; Luki 6.6-11)

¹ Bún món ó o Yeesu bīnía van ba *zúifùwa kàránló zī yi. Mu zòn à nìi búí wi bīn á bàhó húrun. ² Á ba *Farizīewa na wi bīn bò mí yìo o Yeesu wán le mí ì loí ká a wéé o nìi mu ho *Sabaa zòn, lé bìo ba wi ba zéeni a Yeesu mu wékheró bìo. ³ Ó o Yeesu bía nòn o nìi na bàhó húrun yi: «Lii híni buée lée òvén ba nùpua búenbúen yahó le ba mi fo.» ⁴ Bún món ó o Yeesu tùara bía wi bīn yi: «Wa làndá yi á lé mu yén ó o nùpue ko ò o wé ho Sabaa zòn? Lée bè-tente lée, tàá lée bè-kohó? Lé ho kàní a nùpue lée, tàá lé ho díá ò o hí?» Á bía wi bīn yí bía dèé. ⁵ Ó o Yeesu loína ba búenbúen yi khíi fò lè le sī-cíllè. O mún yi wee vá lè mi sòbèé bìo ba yiwa tunka bìo yi. Ó o wáa bía nòn o nìi yi: «Hóoní ù bàhó.» Ó o nìi hóonía ho á ho dèenía wan. ⁶ Á ba Farizīewa fó mín à ba ló á dèenía lée kúaa mín wán là a *Herode kuure nùpua, à ba wee loí bìo ba à wé á à búeráa o Yeesu.

Ba zàamáa wee lé buen o Yeesu cón

⁷⁻⁸ O Yeesu lè mí nì-kenínia wà van ho Kalilee vū-beeni jii á ba minka zàamáa bò a yi. Ba nùpua mu búí ló ho Kalilee kóhú yi. Ba búí ló ho Zudee kóhú lóhó na ba le Zeruzalemu yi, lè ho kóhú mu lórá búí yi mún. Ba búí ló ho Idumee kóhú yi, lè ho Zurudén muhú món. Ba búí ló há ló-zàwa na bámakaa ho Tiire lè ho Sidón lórá yi. Bán zàamá-kúii so híá wee buen o Yeesu cón, lé bìo ba já bìo ó o wee wé búenbúen. ⁹ Ó o Yeesu wáa le mí nì-kenínia bua ho woohú búí buennáa bèra a na ká ba zàamáa híá wee hénka a, ò o zo hon. ¹⁰ Mu bon. Bìo ó o wee wéé ba nùpua cèrèè ká síi, á bía mu vāmú wee beé lò wee nàa mín o wán,

* 2:25-26 Mi loí Samuwéele nín-yání vūahú 21.1-7

bèra à na ò o yí ba túii yi. ¹¹ Ba nùpua na ba cínáwa wi yi ká ba sansan mɔn o Yeesu, à ba lé lùiorá a tá, à wé wāamaka ká ba à bío: «Fo lé le Dónbeenì Za.» ¹² Ká a Yeesu màhá wee hení mu na ba yi le ba yí bá mí bìo na nùpua yi.

*O Yeesu hueekaa mí tonkarowà píru jun
(Matiye 10.1-4; Luki 6.12-16)*

¹³ Bún mɔn ó o Yeesu yòora le búee búii wán, ò o von ba nùpua búii á ba bueé yòora a cǎn. ¹⁴ Ó o hueekaa ba píru jun ba tíahú á có yèni làa tonkarowà. O hueekaa ba à ba keí mín wán làa wo ò o wé tonka à ba bue le Dónbeenì bio. ¹⁵ O mún non ho pànká ba yi à ba wé ja le ba cínáwa lén bìa ba wi yi. ¹⁶ Bìá ó o hueekaa yènnáa lé hĩa kà:

O Simɔn, yia ó o có yèni làa Piere.

¹⁷ O Zaaki lè mín za Zǎn na lé o Zebedee zàwa. O Yeesu có ba yèni làa Buanεεεsi, bún kúarà le «nùpua na ka lòn viohó na wee nàmaka.*»

¹⁸ O Āndere, o Filiipu là a Baatelemii,

o Matiye là a Toma,

o Zaaki na lé o Alifée za,

o Tade, o Simɔn na lé ba Zelootewa† kuure nùpua nì-kéní.

¹⁹ O Zudaa Isikariote na khíi dé o Yeesu mí zúkúsa níi yi.

*O Yeesu dànló yí ló Satāni cǎn
(Matiye 12.22-32; Luki 11.14-23; 12.10)*

²⁰ Bún mɔn ó o Yeesu bǐnía bueé lion le zǐi yi. Á ba minka zàamáa tǐn bueé fò mín fúaa o Yeesu lè mí nì-kenínia yàá yí yú pàahú máa díráa. ²¹ Bìo á bàn nùwā já mu, á ba ló wà bueé fé o, à ba wee bío le o jùhú mía bǐn.

²² Ho *lándá bìo zéenílowa na ló ho Zeruzaleεmu yi buara bǐn bán bèn wee bío: «Mu lé ba cínáwa jùhúso na ba le *Belezebuule‡ lé yia wi o yi. Lé wón non ho pànká wo yi ó o dà wee janáa ba cínáwa lén bìa ba wi yi.» ²³ Ó o Yeesu wáa von ba wee bíoráa lè hǎ wàhio: «O *Satāni yí dà máa ja mí ninzàwa cínáwa. ²⁴ Ká kǎhú dà-kéní nùpua hĩa wee fi mín yi, se hón kǎhú so máa va yahó. ²⁵ Ká zǐ-jùhú dà-kéní nùpua hĩa wee fi mín yi, á hón zǐ-jùhú so máa va yahó. ²⁶ Ká a Satāni hĩa wee fi lè mí ninzàwa cínáwa, ká a béeni sankaa, ó o pànká máa va yahó ká ho ò yáa. ²⁷ Nii woon yí dà máa zo pànká bànso zǐi á máa zoó khuii o níi bìo ká a yí can o pànká bànso mu yí vó. Ká a màhá can wo vó, ó o zoó khuii o zǐi bìo búenbúen á à lénnaa. ²⁸ Le ĩ mì ho túiá na mia: 'Ba nùpua bè-kora lè ba bín-kora na ba à bío le Dónbeenì dǎní yi búenbúen á le Dónbeenì dà khíi sén n' díá á à na ba yi. ²⁹ Ká yia màhá khíi bíá le bín-kohó á lεéra le Dónbeenì Hácírí yi, wón bìo á le Dónbeenì máa sén máa díá máa mi hùúu. Mu ù jì a jùhú yi fεεε.» ³⁰ O Yeesu bíá kà síi non ba yi, lé bìo ba wee bío le o cíná wi o yi.

*O Yeesu bàn nùwā binbirí
(Matiye 12.46-50; Luki 8.19-21)*

³¹ Bìo ó o Yeesu bàn nu lè bàn zàwa wáa bueé dǎn, á ba lée dǐn ho khūuhū, à ba tonkaa o búii le wón zoo ve o. ³² Ba nùpua na kará kǐnía o Yeesu yi boo, à bún à yia ba tonkaa bueé wee bío làa wo: «Loí, mìn nu lè mìn zàwa [lè mìn hínni] wee cà fo, ba lée wi ho khūuhū.» ³³ Ó o Yeesu bíá: «Lé o yén lé wàn nu? Á wàn zàwa lé ba yén?» ³⁴ Ò o loína bìa kará kǐnía wo yi khíi fò, ò o bíá: «Mi loí! Wàn nu lè wàn zàwa wi hen. ³⁵ Lé bìo á yia wee wé le Dónbeenì síi bìo se wón lé wàn za, tàá wàn hínló, tàá wàn nu.»

* 3:17 Ba zúifúwa cǎn, ó o nùpue na ka lòn viohó na wee nàmaka lé o nùpue na síi khúaa.

† 3:18 Mí loí Matiye vūahú 10.4 ‡ 3:22 Mí loí Matiye vūahú 10.25

4

O dìro wàhiire
(*Matiye 13.1-9; Luki 8.4-8*)

¹ O Yeesu t̄n wíokaa wee kàrán ɓa nùpua ho Kalilee v̄u-beenì jii. ʼBa minka zàamáa kíniá wo yi, ó o wó san zon ho woohú á zoó kará. Ho woohú mu wi mu jummu yi, ká ɓa zàamáa bán léé wi le ɓónbóore yi mu jummu jii. ² O hía wee wà hã wàhio à kàránnáa ɓa nùpua làa bìo cèrèè. Bìo kà lé bìo ó o kàránnáa làa ba: ³ «Mi tántá mi jikõnna. Nii búii ló van mí mɔhú yi, á wà vaá dé mí bè-dà. ⁴ Bìo ó o wee dé mu, á mu búii lion ho wõhú nìsání, á ɓa jínzàwa sèekaa búnn v̄. ⁵ Mu búii lion ho búaa hó na le t̄nii wi wán ká le yí lì, á mu d̄ɛniá ló, lé bìo le t̄nii yí boo búnn. ⁶ Bìo le wii já mu lè mí sòobéé, á mu hon, lé bìo mu naní yí zon ho tá yi sese. ⁷ Mu búii lion hen na hã kíkara bia héra yi, á mu ló, á hõn kíkara so hínnon yòó pà mu, á mu yí yú bia húuu. ⁸ Mu búii búnn lion ho tá na se yi, á mu ló, á yòó d̄n, á yú hã bia ɓónii làa píru píru, búará-t̄n t̄n, khīmàni khīmàni.» ⁹ Búnn món ó o bía non ɓa yi: «Yia wee jí bìo, à wón jí bìo bía sese.»

O Yeesu wàhio wàró jùhú
(*Matiye 13.10-17; Luki 8.9-10*)

¹⁰ Bìo ó o Yeesu páaniá wi làa bìa yí máa tà lé o món là a nì-keníniá píru jun, á ɓa fiora a le o zéeni hã wàhio mu kúará làa mí. ¹¹ Ó o bía non ɓa yi: «*Le Dónbeenì béeni bìo na kúará lá d̄nii yí zū á minén yú zūna. Ká ɓa nì-vio wee jí mu bìo búnnbúnn lòn wàhio. ¹² Lé búnn non

á ɓa lé ɓa nùpua na yìo wi
ká ɓa yí máa mi sese.

Ba mún wee jí mu bìo,

ká ɓa yí máa zūn mu bàn kúará binbirì.

Ká búnn mía se ɓa lá á à yèrémá à buen le Dónbeenì c̄n,

á dén lá à s̄n n̄ díá á à na ɓa yi.»*

O Yeesu zéeniá o dìro wàhiire kúará
(*Matiye 13.18-23; Luki 8.11-15*)

¹³ Búnn món ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Ká le wàhiire na kà bàn kúará á mi yí zū, á mi ì wé kaka á à zūnnáa hã wàhio búnnbúnn na ká bàn kúaráwa? ¹⁴ Le Dónbeenì bíonii ká lè mu bè-dà na ó o dìro wee dé. ¹⁵ Ba nùpua búii ká lè ho wõhú nìsání na le bíonii lion yi. Hen ká ɓa já le Dónbeenì bíonii, ò o Satāni d̄ɛni lén le ɓa yiwa. ¹⁶ Ba búii ká lè ho búaa hó na le t̄nii wi wán ká le yí lì. Hen ká ɓa já le Dónbeenì bíonii, à ɓa tà le yi, à zàmaka le bìo yi. ¹⁷ Ká ɓa màhá yí máa tà à le bíonii mu wii ɓa sese à va yahó. Ká le lònbee, tàá ho kúará lénló yú ɓa le Dónbeenì bíonii bìo yi, à ɓa d̄ɛni pí le Dónbeenì bìo. ¹⁸ Ba búii ká lè ho tá na á hã kíkara bia héra yi á mu bè-dà lion yi. Ba já le Dónbeenì bíonii, ¹⁹ èé ká ho yìró bìo yilera, lè ho nàfòró s̄imu na wee v̄iniá ɓa nùpua, lè mu bìowa síwà cèrèè na ɓa nùpua s̄ia wee vá yi, búnn wee wii ɓa, à hè le bíonii mu à le máa dànn d̄èe búii wé. ²⁰ Ba búii b̄en ká lè ho tá na se bìo. Ba wee jí le Dónbeenì bíonii à tà le yi. Bán ká lòn d̄inló na yòó ton, á ho búii yú hã bia ɓónii làa píru píru, búará-t̄n t̄n, khīmàni khīmàni.»

Le f̄intání wàhiire
(*Luki 8.16-18*)

²¹ Búnn món ó o Yeesu b̄iniá bía non ɓa yi: «O búii so wee wé dé f̄intání à b̄ini lá láahó bún yi le? Tàá bànso so wee wé dé le zoo bàrá kàtà tá le? B̄ueé. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi. ²² Mu bìo na s̄ankaa búnnbúnn khii mi. Á bìo sà yi búnnbúnn bìo khii zūn.

²³ Yia wee jí bìo, à bànso jí bìo bía sese.»

* 4:12 Mi loñ Ezayii v̄uahú 6.9-10

²⁴ O Yeesu pá bĩnía bía bìo kà nòn ɓa yi: «Mi wé jí bìo wee bío na mia sese. Le wíló dèe na mi wee m̀ǹz̀á lè mu bìo, lé dèn ɓàn síi á le Dónbeenì á à m̀ǹz̀á lè mí bìo á à wíoka à bè mu búii wán á à na mia. ²⁵ Lé bìo á yia bìo wi á le è bĩnì ì na mu búii wo yi á à bè mu wán. Ká yia dèe búii mía, á hàrí mu bè-za na ó o wee leéka le mu wi mí c̀ǹ, á le pá à fé.»

Bìo mu bè-dínii wee wé wé dānāa ɓàn wàhiire

²⁶ O Yeesu tĩn bĩnía bía: «*Le Dónbeenì béenì bìo ɓonmín làa bìo kà: Nii búii dó mí bè-dà mí m̀h̀ú yi. ²⁷ O wee da à lée sìn làa wizooní. Hón p̄ahú so ká hã bia wee hàà à yòo lé ká a yí zū bìo mu wee wéráa. ²⁸ Ho tá mĩten wee wé à mu bìo na dó à lé, à wé mí mùunì, à te, à kúee mí yìo. ²⁹ Ká ho dínlò hĩa bon, á láró d̄n, ò o m̀h̀ú ɓànso dèenì lá mí kh̄nle ká a khè ho.»

*Ho mútáàdè v̄ndèe ɓeere wàhiire
(Matiye 13.31-32; Luki 13.18-19)*

³⁰ Bún m̀ǹ ó o Yeesu tĩn pá bĩnía bía: «Lé mu yén á wa dà à tèe lè le Dónbeenì béenì? Lé le wàhiire yén á wa à d̄n wán á à zéenináa le béenì mu bìo? ³¹ Mu bìo dà à tèe lè le v̄ndèe na ɓa le mútáàdè ɓàn ɓeere. Le ka c̄inú á po hã bia búenbúen na ho d̄m̄j́n̄á yi. ³² Ká ɓa dù le à le lé, à d̄a poñ ho zen-ɓuahó bè-v̄n̄ii búenbúen, à lakara keñ á t̄aró wé, à ɓa jínzàwa wé d̄an tá mí lenna yi.»

(Matiye 13.34-35)

³³ Lé kà síi ó o Yeesu hĩa wee wàráa hã wàhio cèrèe làa hĩa kà ɓàn síi bìo, à zéenináa le Dónbeenì bíonì na ɓa nùpua yi. O hĩa wee kàrán ɓa à héha làa bìo á bia wee jí a c̀ǹ dà à z̄ún̄áa hã kúará. ³⁴ O hĩa máa wé bío lè ɓa z̄am̄áa ká a yí máa wà wàhio. Ká p̄ahú na ó orén lè mí n̄i-kenínia wi mí d̄n, ò o zéení hã kúará na ɓàn yi.

*O Yeesu d̄n̄ia ho pinpiró
(Matiye 8.23-27; Luki 8.22-25)*

³⁵ Mu ǹǹz̀ǹ mí ɓeere z̄ih̄ú, ó o Yeesu bía nòn mí n̄i-kenínia yi: «Mí wa khí lè ho v̄-beenì m̀ǹ.» ³⁶ Á ɓa w̄áa wà día ɓa z̄am̄áa. Ho woohú na ó o Yeesu lá wi yi lé hĩa ó o n̄i-kenínia zon làa wo á ɓa wà. Hã wonna búii mún s̄aráa yi làa ɓa. ³⁷ Cúa-yen à ho pinpi-beenì h̄n̄n̄n̄ wee v̄, á mu numu wee ȳanbónka zo ho woohú. Lònbiò à ho yòo wee sí lè mu numu. ³⁸ Mu wee wé ò o Yeesu líf d̄ma ho woohú f̄k̄h̄ú s̄á mí j̄uh̄ú á mu d̄amu bó. Ó o n̄i-kenínia s̄in̄ia wo á bía nòn wo yi: «Núh̄úso, wa à hí. Mu so lée bìo na yí ciran fo lée?» ³⁹ Ó o Yeesu s̄ina n̄amakaa ho pinpiró yi, ò o bía nòn ho v̄-beenì numu yi: «Wé t̄ét̄é.» Á ho pinpiró dèenía d̄n̄. Á mu búenbúen wó t̄ét̄ét̄é. ⁴⁰ Ó o Yeesu bía nòn mí n̄i-kenínia yi: «Lée webio nòn á mí z̄ananáa? Á lé minén pá d̄n̄ yí dó mí s̄ia m̄i lon?» ⁴¹ Ká bìo ɓa z̄ana d̄akh̄ina, á ɓa wee bío m̄n̄ yi: «Páa! O nùpue mu lé o yén síi kà? Hàrí ho pinpiró lè mu numu ó o bíaráa, á mu pá bò a bíonì yi.»

5

*O Yeesu nòn ɓa c̄ináwa léra o n̄i búii yi
(Matiye 8.28-34; Luki 8.26-39)*

¹ Bún m̀ǹ á ɓa wà khí d̄n̄ ho Kalilee v̄-beenì m̀ǹ ho Zerasaa* k̄h̄ú yi. ² Bìo ó o zoó ló ho woohú yi lée wee d̄n̄, à bún ò o n̄i búii ló ɓa n̄i-hía n̄un̄í† á wee sí a yahó. O c̄iná búii wi o n̄i mu yi á wee beé o lò. ³ O wee c̄aa ɓa n̄i-hía n̄un̄í. Nùpue yí dà máa b̄n̄i máa ca a làa dèe woon, hàrí lè hã zúakùaríwà. ⁴ P̄n̄na cèrèe ɓa can wo lè hã zúakùaríwà. Ká a màhá wee wé khò hã zúakùaríwà, à háaka hã c̄aní na wi o zení yi. P̄anká ɓànso na

* 5:1 Ho Zerasaa lé hã Lórà Bìo Pírú k̄h̄ú ló-beenì. Le Dónbeenì bíonì v̄n̄na búii yi á ho Kadaraa lè ho Zekesa lórà lé hĩa bìo bía. † 5:2 ɓa zúif̄uwa búráa lè war̄én búráa yín̄n̄ dà-kénì. ɓa f̄u wee wé cé mí búráa hã bó-leera yi kúia. Lé h̄n̄ búráa so síi ó o khéero ló yi buararáa o Yeesu c̀ǹ.

dà a bìo wón mía. ⁵ Fúuu lè hã wizooní, ká lé ba nì-hía nùuní lè hã búaa ó o wi yi, á wee wãamaka ká a húaa mítén bóoníka yi lè hã huua.

⁶ O nìi mu khèra mən o Yeesu ó o lùwa buara á bueé líí búrá a tá ⁷ ò o wee bío bìo kà pónpón: «Dónbeenì na wi mu bìo búenbúen jùhú wán Za Yeesu! Lée webio fo lon làa mi? Sábéré, ì wee yanka fo le Dónbeenì yèni yi, yí yáa ì bìo.» ⁸ O bía búnn, lé bìo ó o Yeesu wee kíká a cíná na wi o yi le o lé. ⁹ Ó o Yeesu tùara a yi: «Û yèni ba le we?» Ó o bía: «Û yèni ba le Zàamáa, lé bìo wa boo.» ¹⁰ Ò o wee yanka a le o yí ja mí lén ho kòhú mu yi.

¹¹ Mu wee wé à nòn bùe-boo hú búii wee dí le búee nìsání. ¹² Á ba cínáwa mu yankaa o Yeesu kà: «Na ho wòhú wen le wa vaa zo ba nòn bùe ení na kà yi.» ¹³ Ó o Yeesu nən mu wòhú ba yi. Á ba cínáwa mu ló a nìi yi á vaá zon ba nòn bùe ení yi. Á ba búenbúen yòó lùwa le búe wán á kùenkaa líí zon ho vū-beenì yi á húrun. Ba à yí lòn muaaseé jun síi.

¹⁴ Á bía lá wee pa ba lùwa vaá bía mu nən bìa wi mí manawà yi, á bía mu nən bìa wi ho lóhó yi. Á ba nùpua ló wà bueé loñ bìo wó. ¹⁵ Bìo ba bueé dñn hen na ó o Yeesu wi yi, á ba mən o nìi na ba minka cínáwa lá wi yi, ò o wó mí nì-tente á zá mí sĩa kará, á ba zána. ¹⁶ Á bía mu wó yìo yi lá bìo wó a nìi na ba cínáwa lá wi yi làa bìo wó ba nòn bùe ení yi á fɛera nən bìa ló buaraka yi. ¹⁷ Á ba wee yanka a Yeesu le o sábéré ò o lén día mí.

¹⁸ Pàahú na ó o Yeesu bñía wà yòó zo ho woohú yi, ó o nìi na yú mítén ba cínáwa nìi yi yankaa wo le o día le mí bè làa wo. ¹⁹ Ó o Yeesu pá ò o bía nən wo yi: «Bñí va mìn zñi à vaa bío ù màkárí na ó o Nùhúso zñina, làa bìo ó o wó nən foñ búenbúen à na ba nùpua yi.» ²⁰ Ó o nìi mu bèn wáa wà á tò hã Lórá Bìo Pírú kòhú yi ká a wee yényení bìo búenbúen na ó o Yeesu wó nən wo yi. Á bía búenbúen na ja mu á mu wó coon dàkhíina.

*O Zayirusi hínló là a háa búii weéró bìo
(Matiye 9.18-26; Luki 8.40-56)*

²¹ Bún món ó o Yeesu zon ho woohú, á yèrè máa khú ho vū-beenì món, hen na ó o ló yi buararàa. Á ba minka zàamáa bueé kínía wo yi ká a wi mu jummu jii. ²² Hón pàahú so yi à búnn ba *zúifúwa kàránló zñi ya-dí búii na yèni ba le Zayirusi bueé dñn. Bìo ó o bueé bó a Yeesu yi ó o líí búrá a tá, ²³ á wee bónnbóní a kà síi: «Û hínló máa fen, ì wee fio fo, sábéré à ù buee bè ù nìi o wán ò o lò fá.» ²⁴ Ó o Yeesu wáa bò làa wo á ba wà. Á ba minka nùpua bura bò a yi. ²⁵ Háa búii wi ba tíahú á wee mi mí sɛeró fɛɛɛ á dñn hã lúlúio píru jun à ho máa fi.† ²⁶ O lò bon làa sòobéɛ le tñni bñnsowà níní yi, á nìi bìo búenbúen vó. Ká a màhá pá yí yú mítén. O vámú yáa wíokaa wee dé wán. ²⁷ O háa mu hía ja a Yeesu bìo, lé búnn nən ó o bueé zon ba zàamáa yi, á jaana zoó bo a Yeesu yi, á túaa o dà-zínii yi là a món. ²⁸ O lá wee bío bìo kà mí yi: «Hen ká ì dàinna túaa o dà-zínii yi, á ì ì wa.» ²⁹ Bìo ó o bèn yú zoó túaa o dà-zínii yi, ó o sɛeró dèenía dñn, ó o zūna mu mí sánía yi le mí wan. ³⁰ Mí lahó yi, ó o Yeesu zūna le pánká búii ló mí yi, ó o yèrè máa dñn ba zàamáa yi ò o tùara: «Lée wée túaa ì dà-zínii yi?» ³¹ Ó o nì-kenínia bía nən wo yi: «Fo yí mən bìo ba nùpua buraràa foñ á wee jaà mín le? À ù pá wee tùa le lée wée túaa foñ.» ³² Ká a Yeesu wi ò o zñín yia wó mu, ó o wee loñ mí nìsáa yi. ³³ Ó o háa zána, ó o wee zà, lé bìo ó o zū bìo wó a yi. Ó o wà bueé líí búrá a Yeesu tá, ò o fɛera bìo mu wóràa búenbúen nən wo yi. ³⁴ Ó o Yeesu bía nən wo yi: «Wàn hínló, bìo fo dó ù sñi mi, lé búnn weéra fo. Wáa lén, vaa yí héera. Fo wan mu vóràa.»

³⁵ Bìo ó o Yeesu wee bío kà síi à búnn ba tonkarowà búii ló a Zayirusi zñi nən o món á bueé wee bío làa wo: «Û hínló wáa húrun. Fo tñn pa à sɛé o nì-kàránlo le?» ³⁶ Ká a Yeesu màhá yí loñna lè ba cón ò o bía nən o Zayirusi yi: «Yí titika, dé ù sñi mi.» ³⁷ O Yeesu yí tà le nùpue lèení mí ká mu yínón o Piere là a Zaaki lè mín za Zán. ³⁸ Bìo ó o vaá dñn o

† 5:25 Mí loñ Levii nùwā vūahú 15.25-33

Zayiruusi mu zīi, ó o Yeesu mən bìo le lùe kánkáa dǐnnáa. Ba nùpua wee wá pǎnpǎnpǎn.
³⁹ Ó o Yeesu yòó zon le zīi yi ò o bía nən ba yi: «Lée webio te hǎn minka kánkáa so. Lée webio nən mi wee wáráa kà síi? O hǎnzo-za mu yí húrún, o lée yia na dūma.» ⁴⁰ Á ba wee zùánka a yi. Ó o wáa le ba búenbúen lé, ò o fó a hǎnzo-za bàn maá le bàn nu le mí nì-kenínia nùwǎ tǐn á zonnáa hen na ó o hǎnzo-za wi yi. ⁴¹ Ò o líí fù a níi yi ò o bía: «Talita kumi.» (Bún kúará le «hǎnzo-za, le ĩ bío mu na foñ, lii hǎní»). ⁴² Ó o hǎnzo-za dèenía líí hǎnən wee varáka. O teró lúlúio yú píru jun. Bìo ba mən mu kà síi á ba wó coon dàkhíina. ⁴³ Ká a Yeesu màhá henía mu nən ba yi le ba yí bío mu le nùpue jí. Ò o bǐnía bía le ba na mu bìo wo yi le o dí.

6

*Ho Nazar*εete lóhósa yí tà a Yeesu bìo
 (Matiye 13.53-58; Luki 4.16-30)

¹ Bún mǎn ó o Yeesu ló hón lahó so yi á wà van ho lóhó na ó o dǎn yi. Ó o nì-kenínia bò làa wó. ² Bìo ho Sabaa dǎn ó o zoó kàrána ba nùpua ba *zúífùwa kàránló zīi yi. Ba minka nùpua na já a bíoní á wó coon dàkhíina. Á ba wee bío: «Bìo kà búenbúen ó o yú wen? O bè-zǔnminì le mu yéréké bìowa na ó o wee wé ó o yú wen? ³ Yínǎn orén lé o búen-khèero le? Á bàn nu yínǎn o Mari le? O Zaaki là a Zzee là a Zude là a Simən, bán so yínǎn bàn zàwa le? Á bàn hǎnni làa wen yí wi mín wán hen le?» Lé bún nən á ba yí tàráa o Yeesu bìo. ⁴ Ká a Yeesu màhá bía nən ba yi: «Le *Dónbeenì jì-cúa fεero wé yí le kǎnbii lùu búenbúen yi. Ká bàn kùrú lóhó mí bæere nùpua, le bàn temínlowà le bàn zǐ-júhú nùpua bán máa wé kǎnbi o.» ⁵ O Yeesu yí wó yéréké bìo bǐn, ká mu yínǎn ba vánvárowà nùwǎ yen na ó o bò mí níni wán á wéera. ⁶ Bìo ba yí dó mí sia wo yi á wó a coon.

O Yeesu tonkaa mí nì-kenínia le ba nùwǎ jun jun
 (Matiye 10.5-15; Luki 9.1-6)

Bún mǎn ó o Yeesu tò hǎ lórá na bámakaa bǐn yi, á wee kàrán ba nùpua. ⁷ O von mí nì-kenínia píru jun á wee tonka le ba nùwǎ jun jun. O nən ho dànló ba yi, à ba wé kǎkánáa ba cínáwa yi, ⁸ á bía bìo kà nən ba yi: «Mi yí bua dèe à láráa ho wǎhú ká mu yínǎn le búin-za mí dòn. Mi yí bua bè-díni, tàa puure. Mi yáa pá yí bua wáí. ⁹ Mi zǐ hǎ nakáa ká a búí yí bua báká búí à séení hía ó o zǎ.» ¹⁰ Ò o bǐnía bía: «Mi wé vaá zon lóhó lée lóhó yi, à le zīi na mí làara yi lé bǐn à mi kεení yi fúaa mi léro ho lóhó mu yi. ¹¹ Ká lóhó na sa wé pá le mi máa làa mí wán, tàa ká ba pá le mí máa jí mí cǎn, ká mi wee lé ho yi, à mí púaa mi zení khúkhūnì kúia bǐn.* Á bún ñ zéení làa bán le ba wó khon.» ¹² Á ba bèn wà dén jii so wán, á vaá wee hée bue mu na ba nùpua yi le ba yèrémá mí yilera le mí wárá. ¹³ Ba cínáwa cèrèe ba wee ja lén bía ba wi yi, á mún wee khii ho jiló le ba vánvárowà cèrèe, à wéé ba.

O Zǎn Batiisi búeró bìo
 (Matiye 14.1-12; Luki 9.7-9)

¹⁴ Bún ñ wé ò o béε *Herode† já a Yeesu bìo, lé bìo ó o yèni ló hǎ lùu búenbúen yi. Ba nùpua búí wee bío le lé o Zǎn Batiisi á vèera, le lé bún nən ó o dà mu yéréké bìo wee wéera. ¹⁵ Ká ba búí bán bèn wee bío le mu lé o *Elii. Ba búí yáa bèn wee bío le mu lé le *Dónbeenì jì-cúa fεerowà na yáanía nì-kéní. ¹⁶ Bìo ó o Herode já mu kà, ó o le éee! Le o Zǎn Batiisi na mínén nən le jii ba kúio júhú lé wón bǐnía vèera le.

* 6:11 Mi loñ Matiye vūahú 10.14 † 6:14 O Herode na ba bía bìo hen lé o Herode Āntipaasi.

17-20 Bìo kà lé bìo mu wóráa: O Heroode hía fó mín za Filiipu[‡] bàn hía Herodiade yan. Ó o Zān bía n̄n wo yi: «Mìn za bàn hía á fo yí ko à ù fé ya.»[§] Bìo ó o Herodiade ná mu ó o sīi cà a Zān yi, á wi ò o cà a búeró yahó ká a màhá yí dàina mu yí wó, lé bìo ó o Heroode mu fù wee hézón o Zān. O zū le o lée n̄-tente na bìo sà le Dónbeenì yi, ó o b̄entín fù pan o bìo. Hen ká a wee jí a bióní, ò o máa zūn bìo o ò wé sese, ò o n̄n pá wa a bióní jíló. Ká búnn pá yí hò bìo ó o n̄n le jii á ba wìira a Zān mu can dó ho kàsó yi, á wééraráa o Herodiade sīi.

21 Á n̄nzoñ na ó o Heroode mu teró wizonle bánbáa bueé d̄n yi, ó o Herodiade wáa b̄o búnn yi á wóráa bìo ó o lá wee leéka. Mu zoñ ó o Heroode wó ho s̄n-beenì ò o von mí béenì n̄-beera, á von ba dásíwá júnása lè ho Kalilee k̄hú bá-zàwa. 22 Mu zoñ ó o Herodiade h̄nló á wà zon hen na ba wee dí ho s̄nú yi, á zoó yon. Ó o bìo wéera a Heroode làa b̄ia ó o von s̄a. Ó o Heroode wáa bía n̄n o h̄nzoró yi: «Bìo fo le fo ò cà à ù zéení, á ì na mu foñ.» 23 Fúaa o hía báa á bía bìo kà: «Bìo búenbúen na á fo le fo o cà á ì na foñ, hàrí mu wé ì béenì bàn sanká màní, á ì pá à na mu foñ.» 24 Ó o h̄nzoró wáa wà lée tùara mín nu yi: «Lé mu yén á ì ko à ì bío le o *Heroode na miì coon?» Á wón bía n̄n mí h̄nló yi: «Lén zo o bío le o Zān Batiisi j̄hú lé h̄ia ò o na foñ.» 25 Ó o h̄nzoró d̄enía yèrémáa bánbáa zon o bée c̄n á zoó bía bìo kà n̄n wo yi: «O Zān Batiisi j̄hú lé h̄ia à ù wáa dé ho lenbuen yi na miì.» 26 Ó o bée s̄anía búenbúen yòó tò. Ká a màhá yí wi ò o pí b̄ia ó o von yahó bìo ó o báa bìo yi. 27 Mí lahó yi ó o d̄enía tonkaa mí dásí n̄-kéní, á n̄n le jii yi le o vaa kúii o Zān Batiisi j̄hú b̄ua buennáa. Ó o dásí n̄i wà van ho kàsó z̄i yi, á vaá kúio o Zān Batiisi j̄hú, 28 á dó ho lenbuen yi á bueé n̄n o h̄nzoró yi, á wón buan vaá n̄n mín nu yi. 29 Bìo ó o Zān Batiisi n̄-kenínia j̄a mu, á ba bueé lá a vaá n̄una.

O Yeesu d̄inía ba minka z̄amáa
(Matiye 14.13-21; Luki 9.10-17; Zān 6.1-14)

30 Ba tonkarowà vaá b̄inía buara a Yeesu c̄n, á bueé f̄era bìo ba wó làa bìo ba kàrána búenbúen lè ba n̄pua á n̄n wo yi. 31 Ba n̄pua na wee buen ká ba b̄iní lén á boo dà, fúaa o Yeesu lè mi tonkarowà yí yú ho p̄ahú máa díráa. Lé búnn n̄n ó o b̄iaráa bìo kà n̄n ba yi: «Mi buen le wa khèn lé à mi lée yí v̄n c̄inú.» 32 Á barén mí dòn wáa zon ho woohú á khèra ló van hen na á n̄pue mía yi. 33 Ká n̄pua c̄èrè màhá m̄n ba lénló, á zūna ba. Á ba lóka h̄a lórá búenbúen yi á b̄unia dú a Yeesu lè mí tonkarowà yahó van ho lahó mu yi. 34 Bìo ó o Yeesu zoó ló ho woohú yi, ó o m̄n ba minka z̄amáa. Á ba màkárí buan wo yi, lé bìo ba bonmín lòn pia na paro mía. Ó o wáa kàrána ba làa bìo c̄èrè. 35 Bìo le wii wee tè, ó o Yeesu n̄-kenínia vá bueé bó a yi á bía n̄n wo yi: «Le wii tò, à hen na wa wi yi, á n̄pue mía yi. 36 Bío le ba n̄pua mu lén va h̄a manawà lè h̄a lórá na s̄aràkaa hen, à vaa yà mu bìo dí.» 37 Ó o Yeesu bía n̄n ba yi: «Minén miten na mu bè-d̄inii ba yi.» Á ba bía n̄n wo yi: «Hàrí wa vaa yà wén-h̄ani* kh̄á-jun búurú buee na ba yi, á hon pá máa yí ba.» 38 Ó o Yeesu bía n̄n ba yi: «Mí vaa loñ le lée búurú bìo yen ká mi c̄n.» Bìo ba van buara, á ba bía n̄n wo yi: «Lée búurú bi-zàwa bìo hònú làa cezàwa bùaa jun.» 39 Ó o Yeesu wáa n̄n le jii mí n̄-kenínia yi le ba sanká ba n̄pua le ba keení lè mi kuio le jí-sio wán. 40 Á ba kará lè mí kuio. Ba búí lé ho kh̄màni kh̄màni, ba búí lé ho búará-jun làa píru píru. 41 Ó o Yeesu wáa fó ho búurú bi-zàwa bìo hònú lè ba cezàwa bùaa jun buan, ò o h̄onía mí yahó ho wáayi á wee fio, ò o dó le Dónbeenì b̄arákà, ò o c̄èekaa ho n̄n mí n̄-kenínia yi le ba sanká na ba n̄pua yi. O mún sankaa ba cezàwa bùaa jun n̄n ba búenbúen yi. 42 Ba lè mi n̄-kéní kéní yú dú á sù. 43 Ho búurú lè ba cezàwa na là ká á ba

‡ 6:17-20 O Filiipu na ba bía bìo hen lé yia h̄ia wi ho Oroomu lóhó yi. Wón wi mí dòn là a Filiipu na f̄ará ho Sezaaree lóhó. O Heroode h̄ia fó bàn h̄ia yan ká a yìo wi lua. § 6:17-20 Mí loñ Levii n̄wā v̄ahú (Lévítique) 18.16 * 6:37 Le wén-h̄nló dà-kéní wee yí o n̄pue n̄-kéní wizon-kùure sámú s̄áníi.

nì-kenínia khuiira, á mu sú hã sàkíwá píró jun. ⁴⁴ Bìà dú mu, á ba báawa mí dòn á yú ho muaaseé hònú.

O Yeesu wee varáka ho vũ-beeni numu wán
(*Matiye 14.22-33; Zãn 6.15-21*)

⁴⁵ Bún món ó o Yeesu dèenía kíkáa mí nì-kenínia yi le ba zo ho woohú à dí mí yahó khí ho vũ-beeni món lè ho Betesayidaa lóhó cón, ká minén n na ho wõhú ba zàamáa yi á ba à boka. ⁴⁶ Bìo ba saawaa mín yi vó, ó o vaá yòora le búee búí wán á wà yòó fio le Dónbeenì yi. ⁴⁷ Ho tá á à bío le mí ì hĩ, à bún ho woohú na ó o nì-kenínia zon á zoó wi ho vũ-beeni sīi yi. Ò o Yeesu mí dòn lée òò le bónbóore yi. ⁴⁸ Ó o mən ò o nì-kenínia lò wee be lè ho woohú pàró, lé bìo ho pinpiró wee sí ba yahó. Hã tá-tĩa yi, ó o Yeesu wee varáka mu numu wán á mà ba, á wà vaá nikhĩ ba. ⁴⁹ Bìo ba mən wo ò o wee varáka mu numu wán, á ba wee leéka le o lée nì-hónbóní. Á ba wee wāamaka. ⁵⁰ Ba búenbúen á yia yí mən wo mía. Á ba zónkaa dàkhíina. Ká a Yeesu dèenía bía làa ba: «Mi hení mi sĩa, mu lé ìnén, mi yí zón bio.» ⁵¹ Ò o yòó zon ho woohú yi làa ba, á ho pinpiró òò. Ó o nì-kenínia wó coon dàkhíina. ⁵² Ba yí zūna mu yéréké bìo na ó o wó lè ho búurú bàn kúará, lé bìo ba tun mí yiwa.

⁵³ Ba káa ho vũ-beeni khíi dñn ho lahó na ba le Zenezareete kōhú, á ba can mí woohú mu numu jii. ⁵⁴ Bìo ba zoó ló ho woohú yi á ba nùpua na mən o Yeesu dèenía zūna a, ⁵⁵ á ba héera bía a bìo. Á ba nùpua wee lé lùà búenbúen yi à bua mí vánvárowà ká ba wi mí dāmu sĩa wán, à varáa o cón hen na ba wee jí le o wi yi. ⁵⁶ Lùà búenbúen na ó o Yeesu wee va yi, hã ló-zàwa lè hã ló-beera lè hã manawà, á ba nùpua wee bua mí vánvárowà à varáa ho fèminló lara yi ká ba yanka a le o díà le ba túiika a dà-zínii jii-káa yi. Á bìà wee yí le túii yi, bán búenbúen wee wa.

7

O Yeesu lè ba Farizíewa wee wàani
(*Matiye 15.1-9*)

¹ Ba *Farizíewa lè ho *làndá bìo zéenílowa nùwã yen búí na ló ho Zeruzaleemu yi, á bueé kúaa mín wán kínia o Yeesu yi. ² Ba loína mən ò o nì-kenínia búí wee dí à ba yí sɛera mí níní á yí ceéaràa mítén làa bìo ho làndá bòráa mu. ³ Mu bon, ba Farizíewa lè ba *zúífùwa búenbúen á wee bè ho làndá na á bàn maáwà zéenína nən ba yi. Ba máa wé dí ká ba yí sɛera mí níní sese. ⁴ Ká ba vaá ló ho yàwá yi à ba máa dí ká ba yí sɛera mítén. *Làndáwá cèrèè na ba yú mín maáwà cón á ba wee bè yi: Hã nuuní sĩa, lè hã dúunà lè hã bánámáwá, bìo na á hã ko à hã wé sɛeráa. ⁵ Á ba Farizíewa lè ho làndá bìo zéenílowa wáa túara a Yeesu yi: «Lée webio nən á ù nì-kenínia yí máa bèráa ho kàránló na á wàn maáwà nən wen yi, á wee dí ká ba níní yí sɛera làa bìo ho làndá bòráa mu?» ⁶ Ó o Yeesu wáa bía nən ba yi: «Nì-khàwa yén! O *Ezayii túiá sī mí wán pàahú na ó o fɛera le *Dónbeenì jii-cúa na kà mi dání yi. Bìo kà lé bìo ó o híà túara:

«Ba nùpua na kà wee bùaaní mi lè mí jinií,
ká ba yiwa yi, á ba khèra làa mi.

⁷ Le bùaaní na ba wee na mìi jùhú mía.

Lé bìo ba nùpua làndáwá

lé híà ba wee kàrán làa mín.»*

⁸ Ò o Yeesu bīnía bía: «Le Dónbeenì làndáwá á mi wee pí díà, ká mi bè ba nùpua kàránló yi.» ⁹ Ò o pá bīnía bía: «Bìo mi pá le Dónbeenì làndáwá à mi bò mín kùrú làndáwá yi lée bìo na se mi cón sá! ¹⁰ Mu bon. O *Məyíize bía: «Kòñbi mìn maá lè mìn nu.»† Mu mún

* 7:7 Mí loñ Ezayii vūahú 9.13 † 7:10 Mí loñ Léro (Exode) vūahú 20.12; Làndá zéeníló (Deutéronome) vūahú 5.16

bía: «Yia bía khon mín maá tàá mín nu dǎní yi, wón ko làa búeró.»[†] ¹¹ Ká minén bán wee kàrán ba nùpua le ká nùpue bía nòn mín maá yi tàá mín nu yi le mí ní bìo na mí lá ko à mí séení làa wo lée Koroban. (Bún kúará le hāmu na bìo sà le Dónbeenì yi.) ¹² Se mí nòn le ní wo yi ò o yí séení mín maá tàá mín nu. ¹³ Ká mi wee wé kà sí se lé le Dónbeenì bíonì bàn báhéε á mi wee lén le wán lè mi kùrú làndáwá na mi wee zéení làa mín. Bún bàn síiwà cèrèε á mi wee wé.»

*Mu bìo na wee tíi o nùpue
(Matiye 15.10-20)*

¹⁴ Bún món ó o Yeesu von ba zàamáa á bía nòn yi: «Mi búenbúen jí bìo kà à zūn kúará: ¹⁵ Bìo ó o nùpue wee dí, bún dèε woon yí máa tíi wo. Bìo wee lé o sīi yi, bún lé bìo wee wé tíi wo. ¹⁶ [Yia wee jí bìo à wón jí bìo bía sese.]» ¹⁷ Bìo ó o Yeesu wà día ba zàamáa ó o vaá zon le zīi yi, ó o nì-kenínia zoó wee tùa wo yi lè le wàhiire mu bàn kúará. ¹⁸ Ó o bía nòn ba yi: «Minén mún yí zū mu bìowa mu yara le? Mi yí zū le bìo ó o nùpue wee dí dèε woon yí máa tíi wo le? ¹⁹ Mu yí máa zo a sīi yi, ká mu wee zo a píohó yi ò o bīnì lée ní kúia.» O Yeesu wee zéení làa hǎn bíonì so le ho dǐnló búenbúen dà wee dí. [§] ²⁰ O pá bīnía bía: «Bìo wee lé o nùpue sīi yi lé bìo wee tíi wo. ²¹ Lé bìo ó o nùpue sīi lé bín á hā yile-kora wee lé yi à dé o ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà yi, lè ho kǎnló lè le nì-búee yi. ²² Hā wee na ò o wé o bá-fé tàá o há-fé, à sīi wé vá ba nùpua bìowa yi, à wé o nì-sūmúí, à wé khà ba nùpua vīnì. O yú bìo na ò o wé. Le yandee wee kén wo yi. O wé yáa ba nùpua yèni, à wé bùaaní míten, à wé o bǎnbú. ²³ Bún bìowa so búenbúen wee lé o nùpue sīi yi. Bún lé bìo wee tíi wo.»

*O síi veere háa na tà a Yeesu yi bìo
(Matiye 15.21-28)*

²⁴ Bún món ó o Yeesu ló dén lùe so yi á wà van ho kǎhú na sùaràa yi lè ho Tiire lóhó. O vaá zon le zīi búí yi, á yí wi à ba zūn o bìo. Ká a màhá yí sà míten yí yú. ²⁵ Háa búí na hínló ó o cíná wi yi á ná a sã. Ó o dèenía wà buara a cǎn á bueé líf búrá a tá, ²⁶ ò o fióra a Yeesu le o ña a cíná lén mí hínló yi. O háa mu yínǎn zúifù, o ló ho Siiro-Fenisii kǎhú yi. ²⁷ Ó o Yeesu bía làa wo: «Día le ba háyúwá dí vé. Mu yí se à ba lá ba háyónzàwa dǐnló yénní kúia na ba booní yi.» ²⁸ Ó o háa bía nòn wo yi: «Núhúso, mu bon. Èε ká ba booní ñǎn mún pá wee wé sèeka ho dǐnló na ba háyónzàwa wee dí ká ho ò kùenka.» ²⁹ Ó o Yeesu wáa bía nòn wo yi: «Ū bíonì na á ū bía kà bìo yi, á ï ñǎn o cíná léra ū hínló yi vó. Wáa híní lén va ū zīi.» ³⁰ Ó o háa bèn bīnía wà van mí zīi, á vaá yú mí hínló ò o dūma le dāmu dèε wán, ò o cíná ló a yi.

O Yeesu wéera a beke búí

³¹ Bún món ó o Yeesu ló ho kǎhú na á ho Tiire lóhó wi yi, á ló ho Sidǎn lóhó yi, á káa hā Lórá Bìo Pírú kǎhú yi bīnía buararàa lè ho Kalilee vī-beenì cǎn. ³² Á ba bò là a nìi búí buararàa o cǎn ò o lé o beke, á bíonì mún yí máa jí. Ba fióra a Yeesu le o bè mí níni o wán. ³³ Ó o Yeesu wáa fó arén mí dòn wàráa á khèra lè ba zàamáa, ò o kúaa mí nín-kízàwa o ñikǎnna yi. Bún món ó o bò mí ñinsānì o nìi denle wán, ³⁴ ò o hóonía mí yahó ho wáyai á wee fio, ò o vūuna sùεε ò o bía nòn o nìi yi: «Efata.» (Mu kúará le «hén»). ³⁵ Mí lahó yi ó o nìi ñikǎnna dèenía wee jí mu bìo, á denle fá, á wee bío sese. ³⁶ Ó o Yeesu henía mu nòn bà wi bín búenbúen yi le ba yí bío bìo wó kà à na nùpue yi. Ká bìo ó o hò ba kà síi, á ba wáa wíokaa wee yényení mu. ³⁷ Ba nùpua wó coon mu bìo yi dàkhína. Ba wee bío: «Bìo ó o wee wé búenbúen bèntín se. Hàrí ba bekewà ñikǎnna wee jí mu bìo. Á bà bíonì lá yí máa jí wee bío sese.»

[†] 7:10 Mi loí Léró (Exode) vūahú 21.17; Levii nùwā (Lévitique) vūahú 20.9 [§] 7:19 Mi loí Bè-wénia vūahú 10.9-16

8

O Yeesu bñía dínía ba minka zàamáa
(*Matiye 15.32-39*)

¹ Hón pàahú so yi á ba minka zàamáa tñn wà bueé kúaa mín wán. Bìo á bìo ba à dí mía, ó o Yeesu von mí nì-kenínia á bía bìo kà nòn yi: ² «Ba nùpua na kà màkàrí buan miì. Bìo kà lé ba wizooní tñn ká ba wi làa mi, á ba bè-dínii wáa vó. ³ Ká ì díá ba kà síi ba wà, á ba wé è lé è lùiorá ho wõhú wán lé le hñni. Lé bìo ba cèrèe léenía nà yi.» ⁴ Ó o nì-kenínia bía nòn wo yi: «Wa à yí mu bè-dínii wen le dùure na kà yi á à na bán minka zàamáa so yi?» ⁵ Ó o Yeesu tùara ba yi: «Lée búurú bìo yen wi mi cón?» Á ba bía nòn wo yi: «Lée búurú bìo hènun.» ⁶ Ó o bía nòn ba zàamáa yi le ba lii keení. Ò o fó ho búurú bìo hènun, ò o dó le Dónbeenì bárákà, ò o cèekaa ho nòn mí nì-kenínia yi le ba sankaa na ba zàamáa yi, á ba sankaa ho nòn ba yi. ⁷ Cezàwa bùaa yen búii mún lá ká ba cón. Ó o Yeesu dó le Dónbeenì bárákà ba cezàwa mu bìo yi, ò o le ba nì-kenínia mún sankaa bán na ba yi. ⁸ Ba búenbúen dú sù, ó o nì-kenínia khuiira bìo ká, á mu sú sàkíwá bìo hènun. ⁹ Ba báawa na kera bñn á à yí muaaseé náa síi. Bñn món ó o Yeesu nòn ho wõhú ba yi le ba boka. ¹⁰ Ò o yòò zon ho woohú bñn wán lè mí nì-kenínia á nòn ho Dalamanuta kõhú.

Ba Farizíewa le o Yeesu wé yéréké bìo búii à mí mi
(*Matiye 16.1-4*)

¹¹ Á ba *Farizíewa buara bueé wee wàanì là a Yeesu. Ba wi ba khūaa o nii yi, á ba le o wé mu yéréké bìo búii na wee zéeni le o dànló ló le Dónbeenì cón. ¹² Ó o Yeesu yòò vūuna sùee ò o bía: «Lée webio nòn á ho zuia nùpua wee càráa mu yéréké bìo? Le ì mi ho tūii na mia: Yéréké bìo dèe woon máa zéeni làa mia.»

¹³ Ò o Yeesu wà díá ba, á bñnia yòò zon ho woohú lè mí nì-kenínia á nòn lè ho vū-beeni món.

Ba Farizíewa là a Heroode bìo
(*Matiye 16.5-12*)

¹⁴ Ó o Yeesu nì-kenínia nònsāa á yí buan mu bè-dínii. Búurú bi-za dà-kéní mí dòn lé hía wi ba cón ho woohú yi. ¹⁵ Ó o Yeesu wáa bía bìo kà henía nòn ba yi: «Mi fání mí yìo, à pa miten bìo ba *Farizíewa là a *Heroode bìo yi. Ba bìo bonmín lè le ja-fñni.» ¹⁶ Ó o nì-kenínia wee bío mín yi: «O wee bío kà síi lé bìo wa yí buan ho búurú.» ¹⁷ Ó o Yeesu zūna bìo ba wee bío, ó o tùara ba yi: «Lée webio nòn mi wee bíoráa le lé bìo mi yí buan ho búurú? Mi pá dñn yí máa jí mu bìo à zñn mu kúará le? Mi tun mi yiwa le? ¹⁸ Mi lée muiiwà lée, tàà mi yí máa jí bìo. Mi so yí máa leéka mi yiwa bìo kà wán le: ¹⁹ Bìo á ì cèekaa ho búurú bìo hònú nòn ba báawa muaaseé hònú yi, á bìo dú ká na mi khuiira wàráa sú sàkíwá bìo yen?» Á ba bía: «Lée sàkíwá píru jun.» ²⁰ Ó o bñnia tùara ba yi: «Á bìo á ì cèekaa ho búurú bìo hènun á nòn ba báawa muaaseé náa yi, á bìo dú ká na mi khuiira wàráa á sú sàkíwá bìo yen?» Á ba bía: «Lée sàkíwá bìo hènun.» ²¹ Ó o Yeesu wáa bía nòn ba yi: «Ó, o! À hàrí lòn zuia à mi pá yí zū mu bìo yara le?»

O Yeesu wó ó o muui búii wee mi

²² Bñn món á ba wà vaá dñn ho Betesayidaa lóhó. Á ba búii buan o muui buararāa o Yeesu cón à ba fióra a le o túii wo yi. ²³ Ó o Yeesu tò a muui mu níi yi á lóráa ho donkíahú, á lée bò mí jinsāní o yìo wán, ò o bò mí níni o wán ò o tùara a yi: «Fo wee mi bìo búii le?» ²⁴ Ó o muui yòò loóna ò o bía: «Ì wee mi ba nùpua. Ba wee varáka, ká ba màhá ka lòn vñnsà.»

²⁵ Ó o Yeesu pá bñnia bò mí níni o yìo wán, ó o loóna sese á mən mu bìo wéréwéré. O wan á wee mi mu bìo búenbúen wèen. ²⁶ Ó o Yeesu wáa le o lén va mí zii, ká a yí lii zo lóhó yi.

O Piere bía le o Yeesu lé yia le Dónbeenì mən léra
(*Matiye 16.13-20; Luki 9.18-21*)

²⁷ Bún món ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wà j̄on lè hã lórà na sùaràa yi là a Filiipu ló-fáránii c̄ón, hia ba le Sezaaree. Bìo ba lá ho w̄hú wà, ó o Yeesu tùara ba yi: «Lée webio ba nùpua wee bío ì dǎní yi?» ²⁸ Á ba bía: «Ba búí le fo lé o Zān Batiisi. Ba búí le fo lé o *Elii. Ba búí bán b̄èn le fo lé *Dónbeenì j̄i-cúa f̄erowà búí na yáania nì-kéní.» ²⁹ Ó o b̄ínía tùara: «Ká minén bán b̄èn le ì lée wée?» Ó o Piere bía non wo yi: «Ūnén lé yia le Dónbeenì m̄on léra.» ³⁰ Ó o Yeesu wáa henía mu non ba yi le ba yí bío mu na nùpue yi.

O Yeesu wee bío mí húmú lè mí vèeró bìo
(Matiye 16.21-28; Luki 9.22-27)

³¹ Bún món ó o Yeesu wee kàrán mí nì-kenínia ká a bío: «O *Nùpue Za ko ò o lò be làa sòobéε. Ba *nì-kíá, lè le *Dónbeenì yankarowà júnása, lè ho *làndá bìo zéenílowa á à pí a bìo. Ba nùpua à búe o ká hã wizooní t̄in zoñ o ò vèe.» ³² O hía wee bío mu na ba yi wéréwéré. Ó o Piere wáa fó a á ba vá ló, á lée wee bío làa wo. ³³ Ká a Yeesu màhá yèrèmaa khíi loína mí nì-kenínia yi ò o nàmaaka o Piere yi ká síi: «Va lé ì n̄sánì lè ù *Satāni bióní. Ū yilera yínón Dónbeenì yilera. Hã lé ba nùpua yilera.»

³⁴ Bún món ó o Yeesu von ba zàamáa lè mí nì-kenínia á bía non yi: «Yia wi ò o bè miì, à bànso khíi mí kùrú s̄ii bìo wéro yi, ká a wé lá mí *kùrùwá pí* à bèráa miì. ³⁵ O nùpue na wi ò o k̄ání mí mukānì wón á à v̄iiní le. Ká yia màhá tà le mí ì v̄iiní le ìnén lè le Dónbeenì b̄in-tente bìo yi, wón á à k̄ání le. ³⁶ O nùpue lá yú ho d̄imíjā bìo búenbúen ò o khon le mukānì binbirì yi, se lé ho cùnú yén á bànso yú? ³⁷ Lée webio ó o nùpue dà à k̄ání lè mí mànáká? ³⁸ Yia wee niyi ìnén lè ì bióní bìo yi ho zuia nùpua tíahú, b̄ia wee b̄íní le Dónbeenì món à wé mu bè-kora, ó o Nùpue Za b̄èn mún khíi niyi bànso bìo yi ká a khíi b̄ínía buara mín Maá Dónbeenì cùkú beenì yi lè le Dónbeenì wáayi tonkarowà.»

9

¹ O Yeesu pá b̄ínía bía non ba yi: «Le ì mì ho t̄iia na mia: Ba nùwā yen búí wi hen á máa hí ká ba yí m̄on le *Dónbeenì béenì láró lè ho pánká.»

O Yeesu miníkaa le búee wán
(Matiye 17.1-13; Luki 9.28-36)

² Wizooní bìo h̄èz̄in bún món, ó o Yeesu fó a Piere là a Zaaki là a Zān á yòoraràa le búee búí na d̄on wán á ba yòó wi b̄in mí dòn. Ó o Yeesu d̄ind̄in miníkaa ba yahó, ³ á s̄i-z̄inia wee j̄uiíka k̄uiák̄uiá, á ka p̄uiap̄uiá. Hã cemū b̄an síi a nùpue na dà à ceé làa s̄ia ho d̄imíjā yi wón mía. ⁴ Yìo buée t̄i, ò o *Elii là a *M̄oyiize* d̄ind̄in ló buée wee bío là a Yeesu.† ⁵ Ó o Piere wáa bía non o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, mu wó se á wa wi hen. Wa à tá hã bùkú zàwa bìo t̄in: Ūnén dà-kéní, o M̄oyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» ⁶ O yí z̄u bìo o ò bío lé bìo ba n̄inzàwa là arén mí b̄eere á z̄āna dāk̄h̄ina. ⁷ Á le dùndúure búí yòó ló líí pon ba yi á mu t̄āmu búí s̄ā wee jí le dùndúure mu yi: «Yia ká lé ì Za na á ì b̄ò ì tàká wán, mi wé jí a c̄ón.» ⁸ Mí lahó yi á ba nì-kenínia lońkaa mí n̄is̄aa yi, à ba màhá yí m̄on nì-veere ká yínón o Yeesu mí dòn.

⁹ Bìo ba ló le búee wán wee lii, ó o Yeesu bía non ba yi: «Bìo mi m̄on ká á mi yí bío le nùpua jí, ká mu yínón o *Nùpue Za húmú là a vèeró mónđen.» ¹⁰ Á ba tà bìo ó o bía yi ká ba màhá wee t̄uaka mín yi: «Ho vèeró mu húmú mónđen b̄an kúará lé mu yén?» ¹¹ Á ba t̄uara a Yeesu yi: «Lée webio non á ho *làndá bìo zéenílowa le o Elii ko ò o buen ho yahó?»‡ ¹² Ó o bía non ba yi: «Mu bon. O Elii ko ò o buen ho yahó à buee kúee mu biowa mí lara yi. Èε ká lée webio b̄èn mún non á mu túararàa le Dónbeenì biónì v̄uahú yi le o Nùpue Za lò ò be làa sòobéε, á ba mún máa mì a máa dé d̄èe yi. ¹³ Àwa, á le ì bío mu na

* 8:34 Mí loń Matiye v̄uahú 10.38 * 9:4 Mí loń Luki v̄uahú 9.31 † 9:4 O Elii là a M̄oyiize lé le Dónbeenì nùpua na yánkaa wee f̄e le j̄i-cúa na le n̄ipomu yi. Ba húrun míana. ‡ 9:11 Mí loń Malasii v̄uahú 3.23

mia: O *Elii mu buara ho yahó, á ba nùpua wó a làa bìo ba sã vá yi làa bìo mu túarará le Dónbeenì bíonì vūahú yi o dání yi. §»

*O Yeesu weéra a háyónza búí
(Matiye 17.14-20; Luki 9.37-43a)*

¹⁴ Bìo ba bueé dñn ba nì-kenínia na ká, á ba bueé yú à ba zàamáa kínia ba yi, á ho *làndá bìo zéenílowa búí dñn wee wàaní làa ba. ¹⁵ Ba nùpua miiní là a Yeesu á mu vñíkaa ba. Á ba bùunia wà bueé tēnì a yi. ¹⁶ Ó o Yeesu tùara mí nì-kenínia yi: «Lée webio mi wee wàaní wán làa ba?» ¹⁷ Ó o búí ló ba zàamáa yi á bía nòn wo yi: «Nì-kàránlo, ì lá buan ì za buararáa ù cñn, cíná búí wi o yi á wee beé o lò. O wee hè o ò o máa bío yí. ¹⁸ Lùe lée lùe ká a bìo mu hínnon o wán, ò o cíná mu fé o dé ho tá yi, ò o jinsã-khùankhúá wé lé, à wé là mí jia, à pà díá. Á ì fìora ù nì-kenínia le ba ja a cíná mu lén wo yi, ká ba màhá yí dàina mu.» ¹⁹ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Mi zuia nùpua bèntín yí dó mí sã le Dónbeenì yi bìo bon. Ì màhá wáa à jì ì yi mi bìo yi, á wé è kàrán mia vaá dā ho pàahú yén coon? Mi bua a háyónza mu buennáa.» ²⁰ Á ba buan wo buararáa. O cíná miiní là a Yeesu ó o zèkéra a háyónza lè mí pànká. Á wón lí lùwá ho tá yi, á wee birónka, á jinsã-khùankhúá wee lé. ²¹ Ó o Yeesu tùara a háyónza bàn maá yi: «Mu wee wé o yi míana lée tàá lé lònbiò?» Á bàn maá bía: «Lé o kúnkúzàmu pàahú á mu búakáa yi. ²² Pònna cèrèe yi ó o cíná mu wé lá a à dé ho dñhú yi tàá mu numu yi le mí ì búe. Ká fo dà à wé bìo búí, à ù màkárí wen à ù séení wen.» ²³ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Fo bía le ká ì dà mu. Yìá dó mí sñi mi à bìo búenbúen dà wee wé cñn.» ²⁴ Mí lahó yi ó o háyónza bàn maá dèeníá zoó wāamaa: «Ì dó ì sñi foñ ká ù màhá séení mi à ì yí titika.» ²⁵ Ó o Yeesu mòn à ba zàamáa bùunia wà bueé búe ba yi, ó o wee zá là a cíná kà síi: «Ūnén cíná na wee wé ò o nùpue máa bío yí, à mún máa jí mu bìo, le ì bío mu na foñ, lé o háyónza mu yi, à yí bñí yí zo a yi hùúu.» ²⁶ Ó o cíná wee wāama, ò o zèkéra a háyónza lè mí pànká ò o ló. Ó o háyónza díá lòn nùpue na húrun. Fúaa bìá wi bñn cèrèe wee bío le o húrun. ²⁷ Ká a Yeesu màhá lí fù a ní yi á hóonía làa wo ó o yòò dñn. ²⁸ Bìo ó o Yeesu wà van le zñi yi á lè mí nì-kenínia mí dòn páanía wi, á ba tùara a yi: «Lée webio nòn á warén yí dàina yí jonnáa o cíná mu?» ²⁹ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Ho fìoró mí dòn lé hìá dà à ja a cíná na kà bàn síi á à lén.»

*O Yeesu wíokaa wee bío mí húmú lè mí vèeró bìo
(Matiye 17.22-23; Luki 9.43-45)*

³⁰ Bñn món ó o Yeesu lè mí nì-kenínia ló dèn lùe so yi á káa ho Kalilee kōhú wà. O Yeesu yí wi à ba nùpua zñn o dání, ³¹ lé bìo ó o wee kàrán mí nì-kenínia. O wee bío na ba yi: «O *Nùpue Za á ba à dé ba nùpua níni yi á ba à búe. Ó o húmú món wízoní tñn ká a vèe.» ³² Ká a nì-kenínia màhá yí zñna a bíonì mu kúará. Á ba mún zána, á yí wi ba tùa wo yi lè mu núhú.

*Lée wée po bìá ká?
(Matiye 18.1-5; Luki 9.46-48)*

³³ Bñn món ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wà vaá dñn ho *Kapεenayuumu lóhó. Bìo á ba wà van le zñi yi ó o tùara ba yi: «Lée webio mi lá wee wàaní wán ho wñhú wán?» ³⁴ Á ba wó tété, lé bìo ba lá wee wàaní, á wi ba zñn yìá po barén na ká. ³⁵ Ó o Yeesu wáa líi kará ò o von ba mí píru jun á bía nòn yi: «Hen ká yìá wi ò o keñ bìá ká núhú wán, à bànso liiní mítén ba búenbúen yahó, à wé ba búenbúen ton-sá.» ³⁶ Ò o fó a háyónza búí bueé dñnia ba yahó, á líi lá a yòò buan ò o bía: ³⁷ «Nùpue lée nùpue na buan o háyónza na kà bàn síi sese ìnén bìo yi, se le ìnén ì bæere á bànso buan sese. Á yìá buan mi sese, se mu yínón ìnén á bànso buan sese, mu lé yìá tonkaa mi ó o buan sese.»

§ 9:13 O Elii na ó o Yeesu le o buara ho yahó lé o Zān Batiisi ó o bía bìo.

Yia yí máa fi làa wen se wón làa wen lée dà-kéní
(Luki 9.49-50)

³⁸ Ó o Zān bía n̄n o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, wa m̄n o n̄i búí ò o wee ña ba cínáwa lè ù yèni, á wa lá wi à wa h̄e o, lé bìo ó o m̄ia wa kuure yi.» ³⁹ Ká a Yeesu màh̄á bía n̄n ba yi: «Mi yí h̄e o, lé bìo á N̄pue na wó yéréké bìo lè ì yèni á yí dà máa bío bín-kohó ì d̄ání yi mí lahó yi. ⁴⁰ Yia yí máa fi làa wen se wón làa wen lée dà-kéní. ⁴¹ Le ì mì ho t̄iá na mia: Yia n̄n mu ñumu kóo-cúe mia lé bìo mi bìo s̄à yia le Dónbeenì m̄n léra yi, wón b̄anso á à yí mu cùnú máa khí.

Mi pa miten bìo mu bè-kohó wéró yi
(Matiye 18.6-9; Luki 17.1-2)

⁴² «Ba háyúwá na dó mí s̄ia mìi á yia khà dó mu bè-kohó wéró yi, wón b̄anso á ba lá can le hue-beenì fonle yi á lèera dó ho muhú yi, búñ pá à wé s̄iaaní le lònbee na à yí o. ⁴³ Ká mu lé ù níi wee dé fo mu bè-kora wéró yi, à ù kúii le díá. Fo yú le mukāni binbirì na máa vé lè ù níi dà-kéní búñ s̄iaaní bìo ba à dé fo le Dof̄n̄í d̄sh̄ú na máa hí l̄ue yi lè ù níni bìo ñun. ⁴⁴ [«Ba s̄unbowa na wee là h̄a s̄anía wi búñ, ba yí máa hí. Á ho d̄sh̄ú mún yí máa hí búñ h̄úú.»] ⁴⁵ Ká mu lé ù zeñ wee dé fo mu bè-kora wéró yi, à ù kúii le díá. Fo yú le mukāni binbirì na máa vé lè ù zeñ kéní búñ s̄iaaní bìo ba à dé fo le Dof̄n̄í d̄sh̄ú na máa hí l̄ue yi lè ù zení mí bìo ñun. ⁴⁶ [«Ba s̄unbowa na wee là h̄a s̄anía wi búñ, ba yí máa hí, á ho d̄sh̄ú mún yí máa hí búñ h̄úú.»] ⁴⁷ Ká mu mún lé ù yère wee dé fo mu bè-kora wéró yi, à ù còkon le lén díá. Fo yú le *Dónbeenì bèenì lè ù yèn-kéní búñ s̄iaaní bìo ba à dé fo le Dof̄n̄í d̄sh̄ú na máa hí l̄ue yi lè ù yìo mí bìo ñun. ⁴⁸ «Ba s̄unbowa na wee là h̄a s̄anía wi búñ, ba yí máa hí. Á ho d̄sh̄ú mún yí máa hí búñ h̄úú.»*

⁴⁹ «N̄pue lée n̄pue á le Dónbeenì khíi khén kúará lè le lònbee na ka lòn d̄sh̄ú bìo, á à ceéráa wo, làa bìo ba h̄ia wee wé kúeeráa mu yámú mu h̄amu wán à ceéráa mu bìo síi.† ⁵⁰ Mu yámú yoo. Èε ká mu yámú yonyoró h̄ia ló mu yi, á ba à wé kaka á mu ù b̄in̄i ì zoráa? Minén mi beere keñ lòn yámú na yonyoró wi. Mi keñ mín wán làa héerà.»

10

Bìo ó o Yeesu bía mu yaamu fáaró d̄ání yi
(Matiye 19.1-12; Luki 16.18)

¹ Búñ món ó o Yeesu ló búñ á wà van ho *Zudee k̄sh̄ú, á khú ho Zurudēn muhú món. Á ba z̄aamáa t̄in kúaaaka mín wán hen na ó o wi yi. Ó o wee kàrán ba làa bìo ó o lá wee wé wéráa mu. ² Á ba *Fariz̄ewa n̄wā yen búí vá bueé bó a yi. «Ba wi à ba yí o níi b̄ua yi, á ba t̄uara a yi: «Wa làndá wee na níi báa yi ò o ña mín h̄aa le?» ³ Ó o Yeesu mún t̄uara ba yi: «Lé mu yén ó o *M̄oyiize làndá henía n̄n mia mu d̄ání yi?» ⁴ Á ba bía: «O M̄oyiize n̄n le níi le ká báa wi ò o díá mín h̄aa ò o lén, ò o wé mu yaamu fáaró v̄uahú vé à bè yi díaràa wo.»* ⁵ Ó o Yeesu w̄aa bía n̄n ba yi: «O M̄oyiize mà búñ lé bìo mi yí máa ñí d̄ε. ⁶ Búñ m̄ia á mu ñuhú búeení ká mu lá yí ka kà. Mu bìo búenbúen lénlò p̄ahú, á le Dónbeenì «léra a báa, á léra a h̄aa.»† ⁷ «Búñ bìo yi ó o báa á à díá mín maá lè mín nu ká à léé lè mín h̄aa, ⁸ á ba mí n̄wā ñun á à wé s̄anía dà-kéní.»‡ Ba w̄aa yín̄n̄i n̄wā ñun, ba lée n̄-kéní. ⁹ Bìo le Dónbeenì ceéra mín yi à n̄pue yí fáa.»

¹⁰ Á bìo ó o Yeesu lè mí n̄-kenínia h̄ia zon le z̄ii yi, á ba wíokaa t̄uara a yi mu bìo mu d̄ání yi. ¹¹ Ó o bía n̄n ba yi: «Báa na díá mín h̄aa ò o k̄n̄ f̄ó h̄á-veere yan, se wón lée h̄á-fé

* 9:48 Mi loñ Ezayii v̄uahú 6.24 † 9:49 Mi loñ Levii n̄wā v̄uahú (Lévitique) 2.13 * 10:4 Mi loñ Làndá zéenlò v̄uahú (Deutéronome) 24.1, 3 † 10:6 Mi loñ Bìo ñuhú búeení v̄uahú (Genèse) 1.27; 5.2 ‡ 10:8 Mi loñ Bìo ñuhú búeení v̄uahú (Genèse) 2.24

bàn nín-yání háa cǎn. ¹² Mu léé dà-kéní là a háa na díá mín báa ò o wà vaá yan bá-veere. Wón mún léé bá-fé.»

O Yeesu wee fan ba háyúwá bìo yi
(Matiye 19.13-15; Luki 18.15-17)

¹³ Ba nùpua búí buan mí háyúwá buararáa o Yeesu cǎn le o bè mí níní ba wán. Ó o nì-kenínia wee zá làa ba. ¹⁴ Ká bìo ó o Yeesu mɔn mu, ó o sǐi cǎ ó o bía nɔn mí nì-kenínia yi: «Mi wé díá le ba háyúwá buen ĩ cǎn. Mi yí hè ba. Mu bon, bìa ka lè ba háyúwá na kà bìo síi, lé bán á à kéní le Dónbeenì bá-zàmu yi. ¹⁵ Le ĩ mì ho tǔiá na mia: Yia yí tà le *Dónbeenì béenì bìo là a háyónza bìo síi á bànso yí dà máa zo le yi hùúu.» ¹⁶ Bún mɔn ó o wee láka ba bua ò o bò mí níní ba nì-kéní kéní wán ò o fara le le Dónbeenì wé mu bè-tentewà làa ba.

Ho nàfòró bànso lè le Dónbeenì béenì bìo
(Matiye 19.16-30; Luki 18.18-30)

¹⁷ Bìo ó o Yeesu wee lá ho wǎhú á à lén, à bún ò o nìi búí lùwá mà a, á bueé líí fàrá mí nɔnkóǵúná wán o yahó ò o tǔara a yi: «Nì-kàránlo tente, léé webio á ĩ ko á ĩ wé à yíràa le mukāni binbirì na máa vé?» ¹⁸ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Léé webio nɔn fo wee veráa mi làa nì-tente? Nì-tente mía ká mu yínɔn le Dónbeenì mí dòn. ¹⁹ Fo zǔ le Dónbeenì làndáwá na kà: Yí búe nùpue, yí wé há-fénló tàá bá-fénló, yí juuaa bìo, yí fǐ sabéré nùpue jii, yí khà nùpue à fé bìo, kǔnbi mìn maá lè mìn nu.» ²⁰ Ó o nìi bía: «Nì-kàránlo, bún búenbúen á ĩ bò yi hàrí ĩ yàrónzàmu pàahú.» ²¹ Ó o Yeesu loína a yi, á wara a. Ó o bía nɔn wo yi: «Bìo dà-kéní ká á fo yí wó. Lén vaa yéé bìo wi ũ cǎn búenbúen à sanká bàn wárí na ba nì-khenia yi, bún ká le Dónbeenì kía na ho wáayi á fo ò yí. Bún mɔn à ũ bǐní buee bè mi.» ²² Ká a nìi já hǔn bíoní so, ó o sǎnía tò, á yèrémáa wà ká a yilera yáara, lé bìo ó o níi bìo boo. ²³ Ó o Yeesu loína mí nì-kenínia na kínia wo yi ò o bía: «Ho nàfòró bànsowà zoró le *Dónbeenì béenì yi bèntín lònbee wi.» ²⁴ Hǎ bíoní mu yáara ba hácírí làa sòobé. Ó o Yeesu pá bǐnía bía nɔn ba yi: «Wàn bǔnlowà, ho zoró le Dónbeenì béenì yi bèntín lònbee wi. ²⁵ O cón-ǵúmúkù zoró lè ho mísímí kǔhú á à wé wayi á à poń o nàfòró bànso zoró le Dónbeenì béenì yi.» ²⁶ Ba nì-kenínia wó coon dàkhíina hǎ bíoní mu bìo yi. Á ba wee tǔaka mín yi: «Eee! Á yia wáa dà à fen léé wée?» ²⁷ Ó o Yeesu loína ba yi ò o bía: «Bìo yí dà máa wé ba nùpua cǎn á dà wee wé le Dónbeenì cǎn. Lé bìo le Dónbeenì dà bìo búenbúen wee wé.» ²⁸ Ó o Piere bía nɔn wo yi: «Loń, warén ló díá bìo lá wi wa cǎn búenbúen à wa bò foń.» ²⁹ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Le ĩ mì ho tǔiá na mia: Yia ló díá mí zǐi, lè mín zàwa, lè mín hínni, lè mín nu, lè mín maá, lè mí zàwa, lè mí manawà ĩnén lè ĩ bín-tente bìo yi, ³⁰ á bànso ò yí hǎ zǐní, lè mín zàwa, lè mín hínni, lè ba nuwà, á à yí ba zàwa, lè hǎ manawà. Á le lònbee mún n yí o. Mu bàn khīmàni khīmàni á bànso ò yí ho pàahú na wa wi yi. Á mún n yí le mukāni binbirì na máa vé ho pàahú na wà à buen yi. ³¹ Èé ká bía dú ho yahó bìo kà wán á cèrèé khíi wé ba mɔn-díwá. Á bía dú ho mɔn bìo kà wán á khíi wé ba ya-díwá.»

O Yeesu wíoka wee bío mí húmú lè mí vèeró bìo
(Matiye 20.17-19; Luki 18.31-34)

³² O Yeesu làa bía làa wo bò mín wáa lá ho wǎhú wee yòo ho Zeruzalɛmu. Ó o varákaa dú mí nì-kenínia yahó. Ó o nì-kenínia hácírí yáara, á bía làa ba bò mín zǎna. Ó o Yeesu tǐn bǐnía fó mí nì-kenínia píru jun, ò o wee bío bìo ko mu wé o yi hen làa cǐnú à na ba yi: ³³ «Mi loń, wa wee yòo ho Zeruzalɛmu, hen na ó o *Nùpue Za ba à dé le *Dónbeenì yankarowà púnása lè ho *làndá bìo zéeníflowa níi yi. Ba à síní a púhú, á à na bía yínɔn

§ 10:19 Mi loń Léró vūahú (Exode) 20.12-16; Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 5.16-20

ba *zúifùwa yi á ba à búe. ³⁴ Bán á à zùáńka a yi, á à pùiní mí jinsānì ì kúee o wán, á à ha a là hā làbàanì, á à búe o. Ká hā wizoonì tĩn zoñ o ò vèe.»

Bìo ó o Zaaki là a Zān wee fio o Yeesu cǎn
(Matiye 20.20-28)

³⁵ Bún món ó o Zebedee zàwa Zaaki là a Zān á buée bó a Yeesu yi á bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, wa wi à ù wé bìo wa à fio ù cǎn à na wen.» ³⁶ Ó o Yeesu tùara ba yi: «Lé mu yén á mi le ì wé na mia?» ³⁷ Á ba bía nɔn wo yi: «Hen ká ù khíi wi ù béenì cùkú yi, à ù tà día le wa keení ù nisáa. O nì-kénì keń lè ù nín-tiání, à yia so keń lè ù nín-káahó.»* ³⁸ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Bìo mi wee fio á mi yí zū jùhú. Mi so dà a lá le lònbee na à dé mi mu húmú yi làa mi le?» ³⁹ Á ba le ùuu le mí dà mu. Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Mu bon. Le lònbee na à yí mi bàn síi á à yí mia. Mi ì zo le lònbee mu yi. ⁴⁰ Ká mu màhá yínón ìnén á à bío le yia kà bànso à keení ì nín-tiání tàá ì nín-káahó. Hñn lùu so bìo sà bìa le Dónbeenì wíokaa hā karáa yi.»

⁴¹ Ká bìo ba nì-kenínia nùwā pírú na ká já mu, á ba sīa cǎ a Zaaki là a Zān yi. ⁴² Ó o Yeesu von ba búenbúen á bía nɔn yi: «Mi zū mu le bìa ba nùpua yìo wi wán le ba lé hā kána júnása, bán júnása so á wee wé zéeni mí pánká ba nùpua wán. Á ba nì-beera wee wé zéeni làa bìa ká le mí po ba. ⁴³ Èe ká minén bìo lá yí ko mu wé ká síi. Hen ká mi nì-kénì búii wi ò o bìo jùhú wé poń bìa ká, à bànso wé minén na ká ton-sá. ⁴⁴ Hen ká mi nì-kénì búii wi ò o dí bìa ká yahó, á bànso ko o ò wé mi búenbúen wobá-nii. ⁴⁵ O Nùpue Za mí beere yáá yí buara à ba sá na a yi. O buara wà buée sá à na ba nùpua yi, á mún ñ na mí mukāni á à lénnáa ba nùpua cèrèe júná.»

O Yeesu weéra a muui búii na ba le Baatimeε yìo
(Matiye 20.29-34; Luki 18.35-43)

⁴⁶ O Yeesu lè mí nì-kenínia lè ba zàamāa vaá dñn ho Zerikoo lóhó. Bìo ba wee lé ho yi, à bún ò o muui búii na ba le Baatimeε á kará ho wǎhú nisānì wee fioka. Bàn maá ba le Timeε. ⁴⁷ Bìo ó o já le mu lé o Nazareete nìi Yeesu, ó o bía pǎnpǎn: «*Daviide Za, Yeesu, màkárì miì.» ⁴⁸ Á ba nùpua cèrèe wee zá làa wo le o wé tété. Ó o yáá wáa wíokaa wee bío pǎnpǎn: «Daviide za, màkárì miì.» ⁴⁹ Ó o Yeesu dñn ò o bía: «Mi ve o le o buen.» Á ba bía nɔn o muui mu yi: «Hení ù sīi, lii híni, lé o wee ve fo.» ⁵⁰ Ó o wáa lèera mí kánbun día, ò o líi tá hínnon á mà a Yeesu wee buen. ⁵¹ Ó o Yeesu tùara a yi: «Lée webio á fo le ì wé na foñ?» Ó o muui bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo wé le ì yìo à wé mi.» ⁵² Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lén, bìo fo dó ù sīi miì lé bún á ì weérarāa fo.» Mí lahó yi ó o dèenía wee mi á bò là a Yeesu wà.

11

O Yeesu zoró ho Zeruzaleεmu yi
(Matiye 21.1-11; Luki 19.28-40; Zān 12.12-19)

¹ Bìo ó o Yeesu lè mí nì-kenínia vaá sùarāa ho Zeruzaleεmu yi, ho Betefazee lè ho Betanii lórá nisānì, lè hā Oliivewa vñnsiá búee cǎn, ó o Yeesu tonkaa mí nì-kenínia nùwā jun le ba dí mí yahó, ² á bía nɔn ba yi: «Mi lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi. Mi vaa dèenì á mi ì dèenì ì mi sùnpè-bòohú búii na á nùpue dñn yí yòora yí mɔn hùuu ká a can dñn. Mi fee wo à bua buee na miì. ³ Ká a búii tùara mia le lée webio nɔn mi wee feerāa wo, à mí bío na bànso yi le o Nùhúso màkóo wi o yi, ó o mún ñ bīnì ì buen làa wo lònbio.»

⁴ Á ba wà van á vaá zoó yú a sùnpè-bòohú búii le bonfónii ho wǎhú nisānì ká a can dñn le zīi búii zūajii. Á ba feera a. ⁵ Á ba nùpua nùwā yen búii na wi bīn á tùara ba yi: «Lée webio mi wó ká? Mi feera o sùnpèenì mu le we?» ⁶ Á bìo ó o Yeesu lá bía nɔn ba yi lé bún á ba bía nɔn ba nùpua mu yi. Á ba día ba á ba wà. ⁷ Ba buan o sùnpèenì mu buée nɔn o

* 10:37 Mi loí Matiye vūahú 20.21

Yeesu yi, à ɓa bò mí kánɓunwà o mání wán, ó o Yeesu yòó kará wán. ⁸ Ba nùpua cèrèe wee bá mí kánɓunwà ho wǎhú wán o yahó. Ba búí lé hã vǐnsiã vǔnna na ɓa khó hã mana yi á ɓa wee bá. ⁹ Bìà dú a yahó làa bìà dú a món á wee bío bìo kà pǎnpǎn:

«Le ho cùkú à bìo sǐ le Dónbeenì yi.

Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewà

làa yia bò o buen o Núhúso Dónbeenì yèni yi.*

¹⁰ Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewà

làa yia wà buée fàrá wàn bùaa *Daviide béenì á à dǐnì.

Le ho cùkú à bìo sǐ le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen wán yi.»

¹¹ Bìo ó o Yeesu vaá dǔn ho Zeruzaleemu, ó o wà van le *Dónbeenì zǐ-beenì lún yi, á zoó lońkaa le khíi fò. Bún món ó o fó mí nì-kenínia píru jun à ɓa bǐniã nɔn ho Betanii. À bún à le wii wáa tò.

O Yeesu dánkánia le vǐndèe na ɓa le fíkíyee

(Matiye 21.18-19)

¹² Mu tá na lée tǔn, pǎahú na ɓa wee lé ho Betanii yi á à lén, à bún ò o Yeesu á le hǐni dà. ¹³ O khèra mɔn le vǐndèe na ɓa le fíkíyee à le sà dǐn. Ó o wà le mí vaá loń le mí ì yí bia le wán lé. Ó o vaá yú à lée vǔnna mí nii yi, lé bìo mu yí wó hã vǐnsiã mu haró pǎahú.

¹⁴ Ó o Yeesu wáa bíã nɔn le vǐndèe mu yi: «Fo máa bǐnì máa ha bia hùúu á nùpue máa dí.» Ó o nì-kenínia já bìo ó o bíã.

O Yeesu nɔn ɓa bè-yèérowà

(Matiye 21.12-17; Luki 19.45-48; Zǎn 2.13-22)

¹⁵ Ba vaá dǔn ho Zeruzaleemu ó o Yeesu wà vaá zon le *Dónbeenì zǐ-beenì lún yi á zoó wee ja ɓa bè-yèérowà lè ɓa bè-yàwa. Ba wén-pùarílowà tàbáriwa, làa bìà wee yèé ɓa bùaabúunì kanmúinì ó o dónkaa kúaa. ¹⁶ O wee hè ɓa le nùpue yí bua dèe à káanaa ho lún mu yi. ¹⁷ Ò o màhá wáa wee kàrán ɓa nùpua làa bìo kà: «Le Dónbeenì bíonì vǔahú yi á mu bíã: «ǐ zǐi ɓa wé è ve le kǎna nùpua búenbúen fióro zǐi.»†» Ò o Yeesu bǐniã bíã: «Á minén wó le lè ɓa kǔnlowà lùe há?» ¹⁸ Á le *Dónbeenì yankarowà júnása lè ho *làndá bìo zéeniłowa já mu á ɓa wee cà bìo ɓa à wé wé è búeráa o Yeesu. Ba zǎna a lé bìo ó o kàránló á ɓa zàamáa búenbúen sǐa wee wa bìo yi. ¹⁹ Bìo le wii tò ó o Yeesu lè mí nì-kenínia á ló ho lóhó yi lée wà.

Mi dé mi sǐa le Dónbeenì yi

(Matiye 21.20-22)

²⁰ Mu tá na lée tǔn yǐnbíi bùirìi ká ɓa lá ho wǎhú wà, á ɓa vaá mɔn ho fíkíyee mu à ho hon lè mí nanì búenbúen. ²¹ Ó o Piere leékaa bìo wó khíina bìo, ó o bíã nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, loń. Ho fíkíyee na fo dánkánia á hon.» ²² Ó o Yeesu wáa bíã nɔn mí nì-kenínia yi: «Mi dé mi sǐa le Dónbeenì yi. ²³ Le ì mì ho tǔiá na mia: Ká a búí lá bíã lè le búee na kà: «Hǐnì hen na fo wi yi à vaa zo ho mu-beenì yi.» Ká bǎnso yí titikaa ò o dó mí sǐi le Dónbeenì yi le bìo mí bíã á à wé, á mún n wé á à na a yi. ²⁴ Lé bún nɔn á ì wee bíoráa mu á à na mia: Hen ká mi wé wee fio bìo búí le Dónbeenì cǔn à mi láa mu yi le mu yú wó. Le è wé mu á à na mia. ²⁵ Mi wé sansan wee fio, ká a búí wó khon làa mia á mi sǐa wee cǐ bìo yi, à mi sén mu díã. Bún ká mìn Maá Dónbeenì á mún n sén mi bè-kora á à díã.» ²⁶ [Ká mi yí máa tà sén díã na ɓa yi, á mìn Maá na wi ho wáayi mún máa wé è sén mi bè-kora máa díã.]

O Yeesu pànká ló wen?

(Matiye 21.23-27; Luki 20.1-8)

* 11:9 Mi loń Lenì vǔahú (Psaumes) 118.25-26 † 11:17 Mi loń Ezayii vǔahú 56.7

²⁷ Bún món á ba wáa j̄n̄n ho Zeruzal̄emu. Bìo ó o Yeesu zoó wee varáka le *Dónbeenì z̄i-beenì lún yi, á ba yankarowà j̄n̄nása lè ho *l̄andá bìo zéeníflowa lè ba n̄i-kíá á wà buée bó a yi ²⁸ à ba t̄uara a yi: «Fo yú le ní wen wee wéráa bìo kà? Lée wée n̄n mu wéró ní foñ?» ²⁹ Ó o Yeesu bía n̄n ba yi: «Ìnén mún ñ t̄uà mia làa bìo dà-kéní. Ká mi tà á zéení mu, á ñ b̄en mún ñ zéení yia n̄n mu bìowa mu b̄an wéró ní mì làa mia. ³⁰ Yia n̄n le ní o Z̄an yi le o wé bátízé ba n̄pua lée wée? Lé le Dónbeenì lée, tàá lé ba n̄pua? Mi bìo lon!» ³¹ Á ba yèrèmaa wee w̄an̄í m̄n yi: «Ká wa le lé le Dónbeenì tonkaa wo, o ò bío le lée webio n̄n á wa yí tàráa o bìo. ³² Tàá ká wa b̄en le lé ba n̄pua tonkaa wo, á mu ù wé kaka?» Ba z̄ána ba z̄aamaa lé bìo á bán búenbúen wee leéka le o Z̄an hía lé le *Dónbeenì j̄i-cúa f̄ero binbirì. ³³ Á ba wáa bía n̄n o Yeesu yi: «Wa yí z̄i yia tonkaa wo.» Ó o Yeesu bía n̄n ba yi: «Àwa, á ñnén mún máa zéení yia n̄n le ní mì á ñ wee wéráa bìo kà.»

12

*Ho èrèz̄én v̄ins̄ià buahó v̄arowà w̄ahiire
(Matiye 21.33-46; Luki 20.9-19)*

¹ Bún món ó o Yeesu wáa wee bío làa ba lè h̄a w̄ahio: «N̄i búí hía léra ho èrèz̄én v̄ins̄ià buahó á son ho d̄andá k̄n̄iá yi, á có ho k̄h̄ú na ó o wé è j̄aa ho èrèz̄én yi. O mún son o paro l̄ue. Bún món ó o w̄an̄iá tò lè ba n̄pua búí na à và ho, ò orén wà van le khúii. ² P̄ahú na ho èrèz̄én wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sá n̄i-kéní le o va ba n̄pua mu c̄n̄ le ba khé bìo bìo s̄á mí yi à na. ³ Á ba n̄pua mu vaá han wo á díá ó o wà lè mí ní k̄amaa. ⁴ Ó o m̄h̄ú b̄anso b̄n̄iá tonkaa mí ton-sá veere. Á wón ba vaá v̄uaana v̄uaana j̄uhú, à ba là là a. ⁵ Ó o m̄h̄ú b̄anso t̄ín pá b̄n̄iá tonkaa n̄i-veere. Á ba vaá bó wón. Lé kà sí ba wó lè ba ton-sáwá c̄èr̄e na ó o m̄h̄ú b̄anso tonkaa. Ba búí ba han, à ba búí ba bó. ⁶ O m̄h̄ú b̄anso za na ó o bò mí tàká wán lé yia wáa ká a c̄n̄. Á wón lé yia ó o tonkaa, ò o wee leéka: Ì za wón ba à k̄n̄bi. ⁷ Bìo ba n̄pua mu yèrè dá a wán, á ba wee bío m̄n yi: «Yia lua kà lé yia á ho m̄h̄ú bìo khíi s̄i yi. Mi wa búe o á ho m̄h̄ú bìo wáa à s̄i wen.» ⁸ À ba h̄in̄n w̄ira a za mu bó, á lá lée lèra díá lè ho soró món.» ⁹ Ó o Yeesu wáa t̄uara ba yi: «Lé mu yén á ho m̄h̄ú b̄anso wáa à wé? Ò o ò buen buée búe ba n̄pua mu, ká a cà n̄i-vio á à kúee mí m̄h̄ú mu yi. ¹⁰ Le bíon̄i na kà á mi so ð̄n̄ yí k̄ar̄anna le Dónbeenì bíon̄i v̄uahú yi yí m̄n le?

«Le huee na ba so-sowa f̄u pá díá lé ð̄o h̄iá buée buan ho soró ð̄n̄iá.

¹¹ Bìo kà lé bìo ó o N̄uhúso Dónbeenì wó, mu lée bè-tente wa yèn-d̄án̄i yi.*»

¹² Ba *z̄uíf̄uwa j̄n̄nása wee cà bìo ba a ð̄n̄ wán á à w̄iraa o Yeesu, lé bìo ba z̄i le lé barén á le w̄ahiire mu wà bò wán. Èe ká bìo ba z̄ána ba z̄aamaa, á ba díá wo à ba wà.

*Ho làn̄pó c̄aló à na ho Oroomu b̄éé yi bìo
(Matiye 22.15-22; Luki 20.20-26)*

¹³ Bún món á ba tonkaa ba *Fariz̄ewa n̄w̄a yen búí là a *Heroode kuure n̄pua n̄w̄a yen búí o Yeesu c̄n̄ le ba buée t̄uà wo yi, à yíráa o ní bua yi. ¹⁴ Á ba buée bía n̄n wo yi: «N̄i-k̄ar̄an̄lo, wa z̄i le fo wee mì ho t̄uía. Fo yí máa z̄n̄ n̄pue. Fo mún yí máa kà n̄pue yio. Bìo le Dónbeenì le ba n̄pua wé bua lè mít̄en lé bún b̄an k̄ar̄an̄ló binbirì á fo wee na. Àwa, á ù bío na wen. Wa l̄andá yi á ho làn̄pó ko ho wé c̄a na ho Oroomu k̄h̄ú b̄éé yi lée, tàá mu yí ko làa wéró? Wa ko wa wé c̄a ho lée, tàá wa wé yí c̄a ho?» ¹⁵ Ó o Yeesu z̄una le bìo ba lon binbirì á ba yí bía. Ó o wáa bía n̄n ba yi: «Mi wi mi kh̄uaa ñ j̄ii yi à yíráa ñ ní bua yi le we? Mi cà le wén-h̄n̄ló búí na mì le ñ loñ.» ¹⁶ Á ba cà le buée n̄n wo yi. Ó o Yeesu t̄uara ba yi: «Ho yahó lè le yèni na wi le wén-h̄n̄ló mu wán á wé te?» Á ba bía: «Lé ho Oroomu b̄éé.» ¹⁷ Ó o Yeesu wáa bía n̄n ba yi: «Àwa. Bìo s̄á ho Oroomu b̄éé yi à mi

* 12:11 Mi loí Lení v̄uahú (Psaumes) 118.22-23

na mu wo yi. Ká bìò bèn sà le Dónbeenì yi à mi na mu le yi.» Á ɓa wó coon bìò ó o bía bìò yi.

Ba nì-hía vèeró bìò
(Matiye 22.23-33; Luki 20.27-40)

¹⁸ Ba *Sadusīewa lé bía le ɓa nì-hía máa vèe. Wizonle búí, á ɓa búí á ɓueé ɓó a Yeesu yi á tùara a yi kà: ¹⁹ «Nì-kàránlo, bìò ó o *Moyiize túara henía nɔn wen lé bìò kà: «Hen ká a búí yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo, á ɓàn za ko ò o fé ɓàn háa ya à te ɓa zàwa yi mín za mu yèni yi.»[†] ²⁰ Àwa. Ka lòn nùpua nùwā hẹ̀jun búí yánkaa lée zàwa síi. Ó o yahón so yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo. ²¹ Ó o jun ní so fó a maháa mu yan á húrun ò o yí yú za làa wo. Lé búń ó o tĩn ní so bìò mún wóráa. ²² Ba mí nùwā hẹ̀jun yan wo bènía á húrunka ò o búí yí yú za làa wo. Mu ɓàn véenii ó o háa mu mún húrun. ²³ Àwa. Nɔnzoñ na ɓa nì-hía á à vèe yi ó o háa mu bìò á à sɔ a yén yi? Bìò ɓa mí nùwā hẹ̀jun màhá yan wo bènía.» ²⁴ Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Mi wee vɔ́iní miten. Ĩ bía búń lé bìò mi yí zū le Dónbeenì bíonì vūahú bíoní kúará. Mi mún yí zū le le Dónbeenì dà bìò búenbúen wee wé. ²⁵ Mu bon. Ba nì-hía khii vèera á ɓa báawa lè ɓa háawa máa bĩnii máa ya mín. Ba à ɓonmín lè le Dónbeenì wáyí tonkarowà ho wáyí. ²⁶ Ba nì-hía vèeró dání yi á mi so ðĩn yí kàránna ho laho na wee bío le vɔ́ndè-za na ho dōhú wi yi bìò o Moyiize vūahú yi yí mɔn le? Mu túara bĩn le le Dónbeenì bía nɔn o Moyiize yi: «Ĩnén lé o *Abaraamu là a *Izaaki là a *Zakoobu ɓàn Dónbeenì.»[‡] ²⁷ Ó o Yeesu wáa bía: «Le Dónbeenì lé bía yìo wi lua ɓàn Dónbeenì ká le yínɔ́n nì-hía ɓàn Dónbeenì. Mi sòobáa wee vɔ́iní miten dà.»

Le Dónbeenì làndá na bìò here po hĩa ká
(Matiye 22.34-40; Luki 10.25-28)

²⁸ Ho *làndá bìò zéenílo búí já ɓa wàaníi. Ó o mɔn ò o Yeesu bía se nɔn ɓa Sadusīewa yi ó o vá ɓueé ɓó a yi ò o tùara a yi: «Le Dónbeenì làndáwá búenbúen tǎahú á lé ho yén bìò here po hĩa ká?» ²⁹ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Le Dónbeenì làndáwá yi á hĩa ká lé hĩa bìò here po hĩa ká: «*Isirayele nìpomu, jí bìò kà: Wa Núhúso Dónbeenì lé o Núhúso mí dòn. ³⁰ Fo ko à ũ wañ ũ Núhúso Dónbeenì lè ũ sɔ́i búenbúen, lè ũ mànáka búenbúen, lè ũ yilera búenbúen, lè ũ pánká búenbúen.»[§] ³¹ Hĩa sà ho yi lé hĩa ká: «Fo ko à ũ wañ mí ninza làa bìò fo waráa ũten bìò síi.»^{*} *Làndáwá na kũn bìò here á po hĩa bìò jun na ká hǎn mía.» ³² Á ho làndá bìò zéenílo wáa bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo mu se, bìò fo bía lé ho tǎiá. O Núhúso lé le Dónbeenì mí dòn. Dónbeenì búí kũn mía ká mu yínɔ́n lerén. ³³ À wañ le Dónbeenì lè ũ sɔ́i búenbúen, lè ũ yilera búenbúen lè ũ pánká búenbúen, à mún wañ mi ninza lè ũten bìò síi, búń súaaní mu hãmu na ɓa wee wé na le Dónbeenì yi lè ɓa bà-kúio na ɓa wee ya lè le muinì na le Dónbeenì yi.» ³⁴ Ó o Yeesu mɔn ò o nìi mu bía ɓa bè-zũnlowà bíoní ó o bía nɔn wo yi: «Hen làa cǐnú ká fo ò keń le Dónbeenì bá-zàmu yi.» Búń mɔn ó o búí wáa yí bĩnía yí khà mítén yí tùara a yi làa bìò búí.

Yia le Dónbeenì mɔn léra bìò
(Matiye 22.41-46; Luki 20.41-44)

³⁵ Mu wó ká a Yeesu wee kàrán ɓa nùpua le *Dónbeenì zĩ-beenì yi, ó o tùara bìò kà: «Ho *làndá bìò zéenílowa dà a wé kaka a bíoráa le yia le Dónbeenì mɔn léra lé o *Daviide mɔnmànii? ³⁶ Lé bìò ó o *Daviide mí ɓeere á le Dónbeenì Hácírí wó ó o bía bìò kà: «O Núhúso Dónbeenì bía nɔn ĩ Núhúso yi: Buee keení ĩ nín-tǎnii fúaa ká ĩ búrá ũ zúkúsa ũ tá á ũ bò ũ zení wán.»[†]

[†] 12:19 Mi loń Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 25.5-6 [‡] 12:26 Mi loń Léro vūahú (Exode) 2.6 [§] 12:30 Mi loń Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 4-5 ^{*} 12:31 Mi loń Levii nùwā vūahú (Lévitique) 19.18 [†] 12:36 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 110.1

³⁷ «Bìò ó o *Daviide wee ve yia le Dónbeenì m̀on lera le mí Nùhúso. Ó o wé o Nùhúso ká a mún pá à wé o m̀onm̀nífí kaka?» Ba zàamáa wee jí a Yeesu c̀n lè le s̄-wεε.

Mi yí wé lè ho làndá bìò zéénílowa bìò
(Matiye 23.1-36; Luki 20.45-47)

³⁸ Bìò ó o Yeesu wee kàrán ba zàamáa ó o wee bío na ba yi: «Mi yí wé lè ho *làndá bìò zéénílowa bìò. Bán na wa hã báká-beera zílò à wé héεkaráa. Ba wi ba nùpua wé t̀enì ba yi lè le k̀nbiì ba zàamáa f̀emínló lara yi. ³⁹ Ba *zúífùwa kàránló z̄nì yahón kanm̀úinì lè ho d̄ínló d̄ínì k̄enínía na seka á ba wé hueeka k̄enì yi. ⁴⁰ Ba wee khà ba maháawa à fé ní bìò búenbúen. Ba m̀un wa ho fioró na túee wérò à wé lè ba t̀eréna. Barén cítí khíi wee here le Dónbeenì c̀n.»

O mahá-khenii hãmu bìò
(Luki 21.1-4)

⁴¹ O Yeesu kará le *Dónbeenì z̄-beenì hãmu bonkonì n̄sání á wee loñ bìò ba zàamáa wee kúeeráa le wárí le yi. Ho n̄fòró bànsowà c̀èèε wee buee kúee le wárí na boo. ⁴² Mahá-khenii búí mún buée kúaa mí t̄m̀ónwà bìò jun. ⁴³ Ó o Yeesu wáa von mí n̄-kenínía á bía n̄n yi: «Le ï mì ho t̀úia na mia: O mahá-khenii na kà bìò na ó o kúaa á boo po bìà ká búenbúen bìò. ⁴⁴ Lé bìò le wárí na ba búenbúen wó lè mu hãmu lé dìò ba yú puunía. Ò orén lè mí khemu, ò o pá kúaa bìò wi o c̀n búenbúen na ó o lá wé è dí.»

13

Ho d̄ímíjána véro là a Nùpue Za buenló bìò
(Matiye 24.1-44; Luki 21.5-33)

¹ Bìò ó o Yeesu zoó ló le *Dónbeenì z̄-beenì lún yi, ó o n̄-kenínía n̄-kénì bía n̄n wo yi: «N̄-kàránlo, hã huua na kà b̀ent̄ín seka, á hã mún bùaaka. Hã soni d̄aamu yáá!» ² Ó o Yeesu bía n̄n wo yi: «Fo m̀on hã d̄aamu lon? εε ká huee khíi máa k̄é mí ninza huee wán. Mu búenbúen khíi fi.»

³ Bún m̀on ó o Yeesu yòó kará hã Oliivewa v̄ns̄ia búee wán á s̄ansáa le Dónbeenì z̄-beenì. Ó o Piere là a Zaaki là a Z̄an là a Āndere na wi làa wo mí d̄on á t̀uara a yi: ⁴ «Lé ho p̄ahú yén á mu bìò mu ù wé yi? Á lé mu bìò yén khíi zéení le mu wérò p̄ahú d̄on?» ⁵ Ó o Yeesu wáa bía n̄n ba yi: «Mi pa miten bìò. Mi yí día le nùpue khà mia. ⁶ Nùpua c̀èèε khíi buen ï yèni yi á à bío: «Ī lé o Krista.» Ba à khà nùpua c̀èèε á à v̄ínì. ⁷ Ká mi khíi wee jí hã h̄a t̄aró s̄a, h̄a lúio yi làa h̄a khèra làa mia à mi yí le mi yiwa dé, lé bìò á bún biowa so ko mu wé ho yahó. Ká bún d̄enía máa wé ho d̄ímíjána véro. ⁸ Ho s̄i búí khíi wé è lé vaá fi lè ho s̄i veere. Á ho k̄hú búí khíi wé è lé vaá fi lè ho k̄a-veere. Ho tá d̄ekéro khíi wé hã làa búí yi. Á le h̄ini khíi lé. Mu ù wé làa bìò o h̄-s̄aniso s̄anì v̄ia wee wé búakaráa bìò s̄i.

⁹ «εε ká minén pa miten bìò. Ba nùpua khíi wé è bua mia á à varáa ho p̄anká bànsowà c̀n á bán vaá cítí mia. Ba wé è ha mia ba *zúífùwa kàránló z̄nì yi. Ba wé è bua mia á vaá d̄ínì hã k̄ana júnása lè ba bá-zàwa yahó bìò mi tà mi bìò yi. Lé bún mi ì bè yi á à zéenínaa ï bìò làa ba. ¹⁰ Mu bon, s̄ani ho d̄ímíjána vé, á le Dónbeenì b̄in-tente ko le bue à na hã s̄iwà búenbúen yi. ¹¹ Hen ká ba khíi wé wiikaa mia á buan vannáa le cítí yi à mi yí le mi yiwa f̀en dè bìò mi vaá bío bìò yi. Hón p̄ahú so yi á hã b̄onì na à bío ò na mia lé h̄a à mi bío. Lé bìò á hã máa lé minén mi bæere yi. Mu lé le Dónbeenì Hácírí á à dé hã mi jiní yi. ¹² Ba nùpua búí wé è dé m̄n k̄urú zàwa á à na ba à búe. H̄arí ba maáwà búí á à wé mu bàn s̄i lè mí zàwa. Ba zàwa búí mún n̄ h̄inì m̄n maáwà wán, á à na ba ba à búe. ¹³ Ba nùpua búenbúen á à jin mia bìò mi tà mi bìò yi. Ká yia màhá h̄a mí s̄i fúaa mu véení, wón á à fen.

¹⁴ «Mi khíi mi mu bè-sūmúí* na wee yáa mu bìo ká mu wi hen na mu yí ko mu keń yi. (Yia wee kàrán bìo kà à zūń mu kúará sese.) Hón pàahú so yi ká bìa wi ho Zudee yi à bán lùwí yòo hā búaa. ¹⁵ Yia á à keń mí zīi lòho yí ko ò o lii zoo lá bìo búí. ¹⁶ Yia á à keń hā mana yi mu pàahú yí ko ò o bīnī bo à lii lá mí kánbun mí zīi. ¹⁷ Ho yéréké khíi sá ba há-sēenasà lè ba há-ḡàawa yi mu zoń. ¹⁸ Mi fio le Dónbeenì yi à mu bìowa mu wéró yí lī hā yio yi. ¹⁹ Lé bìo ho pàahú mu bàn lònbee á à wé búaa á à poń dìo khíina. Hàrí ho dímjá nújú búaró pàahú na le Dónbeenì léra mu bìo búenbúen yi à buee búe ho zuia yi, á le lònbee mu síi yí kera yí mōn. Á le bàn síi mún máa bīnī máa keń hūú. ²⁰ O Núhúso lá yí khò le lònbee mu wizooní yi, á nìi woon lá máa kàńi. Ká a màhá khò hā yi ba nùpua na ó o hueekaa à ba wé làa wo bìo yi. ²¹ Ká a búí bía nōn mia ká síi: «Mi loń. Lé o *Krista na hen, tàá nín-yà vaá hen», à mi yí tà mu. ²² Mu bon, ba Kristawa lè le Dónbeenì ḡi-cúa fēerowà na bìo yí bon khíi keń. Ba à wé mu yéréké bìowa lè mí síwà na ka lè mu wee zéeni le Dónbeenì pànká á à vīnínáa ba nùpua. Hàrí bìa le Dónbeenì hueekaa ká mu lá dà à wé, á ba mún ñ vīnī bán. ²³ Àwa. Á minén cén pa miten bìo. Ĩ fēra bía mu búenbúen nōn mia vó.

²⁴ «Le lònbee khíiló mōndén á
«le wii á à dé mí yuumu.

Ho pīihú khoomu máa bīnī máa keń.

²⁵ Hā mànàayio á à kùenka à lii.

Bìo buan ho wáayi bìowa dĩnía búenbúen á à dèké.†

²⁶ Hón pàahú so yi á ba à mi a Nùpue Za buenlò hā dùndúio wán lè mí dànló lè mí cùkú beenì. ²⁷ O khíi tonka le Dónbeenì wáayi tonkarowà ho tá kónbúaa bìo náa yi lè ho dímjá búenbúen yi á ba a ve bìa le Dónbeenì hueekaa á à kúee mín wán.

²⁸ «Mi loń ho *fíkíyée vīndèe bìo le wee wéráa. Hen ká le bàn lakara hía wee nàma á wee sà mí vōn-yórowà, se mi zū le ho vlohó tèro dĩn. ²⁹ Lé làa bún síi ká mi khíi wee mi mu bìowa mu wéró, à mi mún zūn le o *Nùpue Za buenlò sùaràa. O ò buen máa khí. ³⁰ Le ĩ mì ho tūiá na mia: Ho pàahú na ká nùpua máa hí máa vé ká bún bìowa so búenbúen yí wó. ³¹ Ho wáayi lè ho tá khíi vé, ká ĩ bioní hōn ñ keń bīn fēe. ³² Nìi woon yí zū ho dímjá véro wizoonle lè ho pàahú máa zéeni. Le Dónbeenì wáayi tonkarowà yí zū mu, hàrí le Dónbeenì Za mí bæere yáa pá yí zū mu. O Maá mí dōn lé yà zū mu.

³³ «Mi pa miten bìo. Mi yí wé lòn nùpua na dūma. Lé bìo mi yí zū ho pàahú na mu ù wé yi. ³⁴ Mu bìo bonmín làa bìo kà: Nìi búí le mí ì va le khúii. Ó o kàrafáa mí zīi mí ton-sáwa yi, á sankaa hā tonni nōn ba lè mí nì-kéní kéní yi. Bún mōn ó o bía nōn o paro yi le o tīnī mí yò. ³⁵ Minén mún tīnī mí yò, lé bìo mi yí zū a zīi bànso bīnī buenlò pàahú. O dà à buen zīihú tàá tá tíahú, tàá kò-bá-wé yi, tàá yīnbí. ³⁶ Ká a khíi dĩndĩn buara ò o yí buee yí mia ká mi ka lòn nùpua na dūma. ³⁷ Bìo á ĩ wee bío na mia ká, á yahó sá ba nùpua búenbúen. Mi yí wé lòn nùpua na dūma.»

14

*Ba zúifùwa júnása wee lè o Yeesu wán
(Matiye 26.1-5; Luki 22.1-2; Zān 11.45-53)*

¹ Wizooní bìo ḡun wáa ká ho Paaki sánú díro lè ho *búurú na á ḡa-fīni yí dó yi sánú díro yi. Á le *Dónbeenì yankarowà júnása lè ho *lándá bìo zéeniłowa wee cà bìo ba à wé wé è wīiráa o Yeesu ká mu yí zū, á à na ba à búe. ² Ba wee bío: «Wa yí dà máa wīi wo ho sánú díro yi. Ká wa wó mu á ba zàamáa á à kánká mu bìo yi.»

* 13:14 Mi loń Daniyēele vūahú 9.27; 11.31; 12.11 † 13:25 Mi loń Ezayii vūahú 13.10; 34.4

O háa búí kúaa ho jiló o Yeesu júhú wán
(Matiye 26.6-13; Zān 12.1-8)

³ O Yeesu kera ho Betanii lóhó yi o Simōn na háa lé o *bùéré nì zīi. Pàahú na ó o kará wee dí à búin à háa búí buée wee zo, á buan mí dúukó-za búí na wó lè le huee na ba le alibaatere à ho sú làa jiló búí na sāmú sī. Ho jiló mu ba le náàrè á yàwá here làa sòobéε. Bìo ó o buée bó a Yeesu yi ó o pùina ho dúukó-za mu jii, ò o kúaa ho jiló mu o Yeesu júhú wán. ⁴ Á bìa wi búin búí sīa cà. Á ba wee bío mín yi: «Ho jiló na kà yáaró júhú lé mu yén? ⁵ Ho jòn lá dà à yéé á à yí hā wén-hāani khĩa-tīn* á à sanká a na ba nì-khenia yi.» Á ba lan wee zá làa wo. ⁶ Ó o Yeesu wáa bía: «O háa mu mi día bìo. Mi wee zá làa wó le we? Bìo ó o wó làa mi á se. ⁷ Ba nì-khenia bán làa mia á à keín mín wán féεε. Á pàahú lée pàahú á mi dà wé è wé mu sāmú làa ba ká mi tà. Èε ká ĩnén wón máa keín làa mia féεε. ⁸ Bìo ó o dà à wé lé bìo ó o wó. O kúaa ho jiló na sāmú sī ĩ sánia wán à fèn wíokaráa hā paráa hā nùuló. ⁹ Le ĩ mì ho tũia na mia: Le Dónbeenì bín-tente wé buera lùe lée lùe yi ho dímíná búenbúen yi, á ba à bío bìo ó o háa na kà wó, á ba à leéka a bìo.»

O Zúdaa wi ò o dé o Yeesu na
(Matiye 26.14-16; Luki 22.3-6)

¹⁰ O Yeesu nì-kenínia píru jun nì-kéní na ba le Zúdaa Isikariote á wà vaá bía nòn ba yankarowà júnáa yi le mí wi à mí dé o Yeesu na ba yi. ¹¹ Á bán sīa wan wan á dó mí jini nòn le mí ì na le wáí wo yi. Ó o wáa wee cà ho pàahú na o ò dàñ n wé mu yi, á à dérää wo ba níni yi.

O Yeesu wee dí ho Paaki dínló lè mí nì-kenínia
(Matiye 26.17-25; Luki 22.7-14, 21-23; Zān 13.21-30)

¹² Ho *búurú na á ja-fīni yí dó yi sánú díró bàn nín-yání wizonle zoñ, dìo ba wee wé fúaa ho Paaki piozáwa yi,† ó o Yeesu nì-kenínia tũara a yi: «Lé wen á fo wi à wa vaa wíoka ho Paaki dínló yi?» ¹³ Ó o tonkaa mí nì-kenínia nùwā jun á bía nòn yi: «Mi lén zo ho lóhó yi, á mi zoó sī a nì búí yahó ká a sò mu jumu lè ho dũuhú. Mi bè o yi, ¹⁴ ká a vaá zon zīi na yi à mí bío na le zīi mu bànso yi: O nì-kàránlo le wa tũa foñ: Ho lahó na á ĩnén lè ĩ nì-kenínia á à dí ho Paaki dínló yi lé ho yén? ¹⁵ O ò zéeni la-beeni búí làa mia ho nónwíohú yi na sīa bàráka wó. Lé búin à mí wíoka wa Paaki dínló bìo yi.» ¹⁶ Á ba wà vaá zon ho lóhó yi, á zoó yú mu búenbúen làa bìo ó o Yeesu bíaráa mu. Á ba wíokaa ho Paaki dínló bìo.

¹⁷ Bìo le wii tò, ó o Yeesu lè mí nì-kenínia píru jun buara. ¹⁸ Bìo ba kará wee dí ó o Yeesu bía: «Le ĩ mì ho tũia na mia: Minén na làa mi páania kará ho dínló júhú yi nì-kéní á à dé mi ì na.» ¹⁹ Ó o nì-kenínia yilera lúnkaa, á ba wee tũaka a yi lè mí nì-kéní kéní. Á yia le: «Mu lé ĩnén le?» Á yia le: «Mu lé ĩnén lé?» ²⁰ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Mu lé minén píru jun nì-kéní, yia làa mi páania wà zoó cì. ²¹ Mu bon. O *Nùpue Za á à hí làa bìo le Dónbeenì bíoni vūahú bíaráa mu. Ká yia màhá níi ì bè mu á ho yéréké è zo júhú. Bànso yàá lá yí ton se mu sūaani.»

(Matiye 26.26-30; Luki 22.15-20; 1 Korente 11.23-25)

²² Bìo ba wee dí, ó o Yeesu lá ho búurú á dó le Dónbeenì bārakà. Ò o wee cèeka ho na mí nì-kenínia yi ká à bío: «Mi fé là, hón lé ĩ sánia.» ²³ Ò o bīnia lá le juuníi dèε na ho *divén wi yi ò o dó le Dónbeenì bārakà. Ò o nòn ho ba yi á ba búenbúen jun. ²⁴ Ò o bía nòn ba yi: «Dén lé ĩ cāni na wíokaa wee zéeni le Dónbeenì páanii na le bò bìo, dén lé ĩ cāni na kúaará ba nùpua cèrèε bìo yi. ²⁵ Le ĩ mì ho tũia na mia: ĩ máa bīni máa ju divén hũuu fúaa ho pàahú na á ĩ khii ju ho bàn bè-fīa yi le Dónbeenì béeni yi.» ²⁶ Búin món á ba sīa ho sánú lení, à ba wà yòora hā Oliivewa vīnsīa búee wán.

* 14:5 Mu pàahú á hā wén-hāani khĩa-tīn lé o nùpue lúlú-kùure sámú sàanii. † 14:12 Mi loí Léro vūahú (Exode) 12.6, 14-20

*O Yeesu bía le o Piere á à pí mí bìo
(Matiye 26.31-35; Luki 22.31-34; Zǎn 13.36-38)*

²⁷ O Yeesu bía nɔn mí nì-kenínia yi: «Mi búenbúen á à lùwí ì día mi. Làa bìo le Dónbeenì bíoráa mu mí bíonì vūahú yi kà síi: «Í ì búe o pi-pa á ba pia á à kénna à lén ò va hã lùà búenbúen.»[‡] ²⁸ Èé ká ì vèeró món, á ì ì dí mí yahó vaá pa mia ho Kalilee kōhú yi.» ²⁹ Ó o Piere bía: «Hàrí à bìà ká búenbúen pí ù bìo, á ìnén wón máa pí mu hùúu.» ³⁰ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Le ì mì ho tuiá na foñ. Ho tinn-kéní na kà yi, sáni ò o kò-béé wá hã cúa-jun, bún ká ùnén bía le fo yí zū mi á dōn hã cúa-tin.» ³¹ Ó o Piere pá bīnía wíokaa tīna mí bíonì yi: «Í máa bío le ì yí zū fo máa mi hùúu, hàrí ká ì ko à ì hí làa fo.» Á ba nì-kenínia na ká búenbúen bía mu bìo dà-kéní mu.

*O Yeesu flora ho Zetesemanii yi
(Matiye 26.36-46; Luki 22.39-46)*

³² Bún món á ba wà vaá dōn le lùe búí na ba le Zetesemanii. Ó o Yeesu bía nɔn mí nì-kenínia yi: «Mi kení hen le ì lén vaa fio.» ³³ Ó o fó a Piere là a Zaaki là a Zǎn á bòráa. O búakáa zǎna á yi wee dè ³⁴ ó o bía nɔn ba yi: «Í hácírí yáara dàkhíina. Í ka le ì máa fen. Mi kení hen, á tīnì mi yìo.» ³⁵ Bún món ó o wáa vá van cīnú, á vaá líf búrá ò o flora le ká mu dà à wé, à le lònbee na kà à yí yí mí. ³⁶ O bía bìo kà: «Í Maá, fo dà bìo búenbúen wee wé. Yí le le lònbee na kà à yí mi. Èé ká mu yí wé ìnén sī bìo. Le ùnén lé yia sī bìo à wé.» ³⁷ Ò o bīnía buara mí nì-kenínia cōn á buée yú ba à mu dāmu bó ba. Ó o bía nɔn o Piere yi: «Simōn, dāmu bó fo le? Fo yí dà máa tīnì ù yìo hàrí le léèrè dà-kéní yi le? ³⁸ Mi fání mi yìo à wé fio bèra a na à mi yí zo mu bè-kora wéeró yi. O nùpue sīi wee wé vá mu bè-tente wéeró yi, èé ká ho pánká na ó o ò wé làa bún lé hia mía.» ³⁹ Ò o tinn wíokaa khèra vaá flora ò o bía hã bíonì dà-kéní mu. ⁴⁰ Bún món ó o bīnía buara mí nì-kenínia cōn á buée yú ba à mu dāmu bó ba. Ba yí dàina yí fánía mí yìo. Á bìo ba wáa à bío á à na a Yeesu yi á ba yí zū. ⁴¹ Bìo ó o Yeesu wà á bīnía buara mún cúa-tin ní yi, ó o buée bía nɔn ba yi: «Mi pá dūma wee vūnka lon? Mu wáa vó. Ho pāahú dōn. O *Nùpue Za á ba à dé ba bè-kora wérowà ní yi. ⁴² Mi híni wa lén. Yia á à dé mi ì na buée dōn.»

*Ba wìira a Yeesu
(Matiye 26.47-56; Luki 22.47-53; Zǎn 18.3-12)*

⁴³ Pāahú na ó o Yeesu wee bío yi, à bún ò o Zudaa buée dōn. O lé ba nì-kenínia píru jun nì-kéní. Ba zāamāa na bò làa wo á buan hã khà-túa lè hã búa. Bìà tonkaa ba lé le *Dónbeenì yankarowà júnása lè ho *làndá bìo zéenflowa lè ba nì-kía. ⁴⁴ O Zudaa, yia á à dé o Yeesu mu á à na, á zéenia bìo ba zāamāa á à zūnnaa wo. O bía: «Í hía vaá tēenia nùpue na yi lè le kōnbii, se wón lé yia mi wee cà. À mi wáa wii wo à bua sese lénnāa.» ⁴⁵ O Zudaa buée dēenii ó o wà vaá bó a Yeesu yi ò o bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo.» Ò o tēenia wo yi lè le kōnbii. ⁴⁶ Á bìà làa wo bò mín wáa wìira a Yeesu. ⁴⁷ Á ba nì-kéní búí dò mí khà-tóní á hà lè le *Dónbeenì yankarowà jūhúso beenì ton-sá nì-kéní jikāahú kíuo. ⁴⁸ Ó o Yeesu bía nɔn bìà wà buée wii wo yi: «Mi so lá ko à mi bua khà-túa làa búa à buée wìiraa mí le? Í léé nì-kāanii le? ⁴⁹ Í làa mia lá wee kení mín wán túntún, á wee kàrán ba nùpua le *Dónbeenì zī-beenì lún yi á mi yí wìira mi. Èé ká mu wó kà, à le Dónbeenì bíonì vūahú bìo jii síráa.» ⁵⁰ Ó o nì-kenínia búenbúen wáa lùwa wà à ba día a. ⁵¹ Yàronza búí lé yia bò a Yeesu yi. Lée bunló mí dòn wi o wán. Ba le mí ì wii wo, á ba buan o bunló yi, ⁵² ó o kueera ho día, ò o lùwa wà mí kāmāa.

*O Yeesu ba buan vannāa ba tuiá fēerowà yahó
(Matiye 26.57-68; Luki 22.54-55, 63-71; Zǎn 18.13-14, 19-24)*

‡ 14:27 Mi loñ Zakari vūahú 13.7

⁵³ Bún món á ba buan o Yeesu vannáa le *Dónbeenì yankarowà jùhúso zīi, hen na ba yankarowà júnása lè ba nì-kíá lè ho *lándá bìo zéenílowa búenbúen kúaa mín wán yi. ⁵⁴ O Piere khèra bò a Yeesu món. O buée zon ba yankarowà jùhúso lún yi, á zoó páanía kará lè ba parowà á wee huee ho dǎhú. ⁵⁵ Ba yankarowà júnása lè ba *zúífùwa tùíá fεerowà búenbúen wee cà bìo ba à koonínáa o Yeesu yi á à bè yi ì síinínáa o jùhú á à na ba à búe. Ká ba màhá yí yú bìo búí. ⁵⁶ Nùpua cèrèe wee buée fúaa hã sabíoní o jii, ká ba màhá wee bīnī kán mín. ⁵⁷ Á ba nùwā yén búí wáa hínon koonía o yi lè le sabéré na kà: ⁵⁸ «Wa já ò o bía le mí ì fíio le Dónbeenì zīi na ba nùpua son, á à bīnī ì so le búí hã wizooní tīn yi ká dén á nùpua máa so.» ⁵⁹ Hàrí bún á ba yàá pá wee kán mín wán. ⁶⁰ Á ba yankarowà jùhúso wáa lii hínon yòò dīn ba búenbúen yahó ò o tùara a Yeesu yi: «Bìo ba nùpua wee bío ù dání yi á fo le fo máa bío dèe búí yi le?» ⁶¹ Ó o Yeesu cèkè ò o dīn. Á ba yankarowà jùhúso wíokaa tùara a yi: «Le ùnén lé o Krista, le Dónbeenì na wa wee khòoní za le?» ⁶² Ó o Yeesu bía: «Úuu, ì lé orén. Mi búenbúen á à mi a *Nùpue Za ká a kará le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen nín-tíani. Mi mún khíi mi a ká a kará hã dùndúio wán bò ò buen.» ⁶³ Á ba yankarowà jùhúso wáa lèekaa mí dà-zīnii lé bìo mu vá a yi dàkhíina, ò o bía: «Wa màkóo wáa mía seéràsa yi. ⁶⁴ Hã bín-kora na ò o mà léera le Dónbeenì yi á mi já. Àwa, á lé mu yén á mi wee leéka?» Á ba búenbúen le o wó khon ó o ko ò o búe. ⁶⁵ Ba nùwā yen zàwa búí ba tíahú á búakáa wee khàani kúee o Yeesu wán. Ba pon o yahó yi à ba wee vúaa wo lè mí nín-kuio ká ba à tùa wo yi le o zéení yia wó mu làa wo. Le *Dónbeenì yankarowà jùhúso lún parowà fó a, á wee dé sáara yi.

O Piere pá a Yeesu bìo

(Matiye 26.69-75; Luki 22.56-62; Zān 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Pàahú na ó o Piere pá líf wi ho lún yi, à bún le Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì ton-sá háawa nì-kéní búí buée dǎn. ⁶⁷ Bìo ó o mōn o Piere ò o wee huee ho dǎhú, ó o wíokaa loína a yi sese ò o bía: «Ūnén mún lá wi là a Nazareete nīi Yeesu mu.» ⁶⁸ Ó o Piere pá mu ò o bía: «Bìo á fo wee bío kà á ì yí zū.» Bún món ó o wà vaá bánía dīn ho lún zūajii. [Ó o kò-bée wá.] ⁶⁹ Bìo ó o ton-sá háa mu mōn o vaa bánílo, ó o wee bío làa bìa wi bīn: «O nùpue na kà lé barén nì-kéní búí.» ⁷⁰ Ó o Piere tīn pá. Mu yàá yí míana, à bún à bía wi bīn tīn bía nōn o Piere mu yi: «Ho tūíá poni. Fo lé barén búí. Ūnén mún lé o Kalilee nīi.» ⁷¹ Ó o Piere wáa bía: «Ká ì fã sabéré à le Dónbeenì le ì mi mu. Ì ì báa mu jii wán, o nùpue na mi wee bío bìo á ì yí zū.» ⁷² Hón pàahú so yi ó o kò-bée wá hã cúa-jun nīi. Ó o Piere hácírí màhá bīnía buara bìo ó o Yeesu fù bía làa wo yi wán: «Sáni ò o kò-bée wá hã cúa-jun bún ká ūnén pá le fo yí zū mi á dǎn hã cúa-tīn.» Ó o Piere wáa wee wá.

15

Ba buan o Yeesu buararáa o Pilaate cǎn

(Matiye 27.1-2, 11-14; Luki 23.1-5; Zān 18.28-38)

¹ Le yìnbíi bùirìi á ba *yankarowà júnása, lè ba nì-kíá, lè ho *lándá bìo zéenílowa, bán búenbúen na lè ba *zúífùwa tùíá fεerowà á kúaa mín wán, bèra a na à ba bío tè bìo dà-kéní wán. Ba can o Yeesu, á buan buée nōn o *Pilaate yi. ² Ó o Pilaate tùara a yi: «Lé ūnén lé ba zúífùwa bée le?» Ó o Yeesu bía nōn wo yi: «Fo bía mu.» ³ Ba yankarowà júnása wee kooní a Yeesu yi làa bìo cèrèe. ⁴ Ó o Pilaate wíokaa tùara a yi: «Fo le fo máa bío dèe le? Bìo ba wee bío ù jii á fo yí máa jí le?» ⁵ Ká a Yeesu màhá yí bīnía yí bía dèe. Bún wó a Pilaate coon.

Ba le o Yeesu ko ò o búe

(Matiye 27.15-26; Luki 23.13-25; Zān 18.39-19.16)

§ 14:62 Mi loí Daniyεele vūahú 7.13

⁶ Hen ká ho *Paaki sánú sansan dōn, ò o Pilaate lén o kàsó nì búí díá, yia ba zàamáa le o díá. ⁷ Mu ù wé à nì búí na ba le Barabaasi páanía wi ho kàsó yi lè ba búí na làa wo káá á bó a nì búí. ⁸ Á ba zàamáa wáa wà van o Pilaate cón á vaá wee fio wo ò o wé bìo ó o lá wee wé na ba yi. ⁹ Ó o Pilaate bía nòn ba yi: «Mi wi à ba zúífùwa bée lé yia à ì díá le?» ¹⁰ O Pilaate zū kénkén le ba yankarowà júnása dó a Yeesu nòn mí yi lé bìo le yandee wi ba yi o bìo yi. ¹¹ Ká ba yankarowà júnása màhá súkúra ba zàamáa le ba fio o Pilaate cón le o Barabaasi lé yia ò o díá. ¹² Ó o Pilaate wíokaa tùara ba zàamáa yi: «Lé mu yén mi le ì wé làa yia mi wee ve làa zúífùwa bée?» ¹³ Á ba wee bío na a yi ká ba a wāamaka: «Búee wo ho *kùrùwá wán ò o hí.» ¹⁴ Ó o Pilaate tùara ba yi: «O wékhe lé ho yén?» Á ba yàá wíokaa wee wāamaka pónpón: «Búee wo ho kùrùwá wán ò o hí.» ¹⁵ O Pilaate wi ò o wéé ba zàamáa sīi, ó o léra o Barabaasi díá, ò o le ba ha a Yeesu lè hā làbàani, ò o nòn wo le ba búee ho kùrùwá wán.

*Ba dásíwá wee zàaríka a Yeesu yi
(Matiye 27.27-31; Zān 19.2-3)*

¹⁶ Á ba dásíwá buan wo zonnáa ho *Zudee kōhú bée lún yi, à ba von mí ninzàwa na ká búenbúen. ¹⁷ Ba zīinía o Yeesu lè le dà-muhú, á tá ho kírí lè hā kíkara á dó a jùhú yi.* ¹⁸ Bún món á ba wee tēnì a yi kà: «*Zúífùwa bée, foó!» ¹⁹ Ba wee vūaa o jùhú lè le káani, á wee khàani kúee o wán ká ba à fàrá mí nònkójúná wán à lii búrá a yahó. ²⁰ Bìo ba zàaríkaa wo yi vó, á ba tēra le dà-muhú o wán, à ba zīinía wo là a kùrú sīa. Bún món á ba buan wo lóráa ho donkíahú á wà lée búee ho *kùrùwá wán.

*Ba búaa o Yeesu ho kùrùwá wán
(Matiye 27.32-44; Luki 23.26-43; Zān 19.17-27)*

²¹ O Síreena nì Simōn na lé o Alekisāndere là a Urufuusi bàn maá, á ló hā mana yi bò ho wōhú buee wee khíi, á ba dásíwá buee kíkáa yi le o fé o Yeesu kùrùwá pì. ²² Ba buan o Yeesu vannáa laho búí na ba le Kolokota yi, bún kúará le «jún-bòkuee laho.» ²³ Ba lunkaa ho *divén lè mu bìo búí na ba le mīrē á wi ba na a Yeesu yi ò o ju, ká a màhá yí jun mu. ²⁴ Bún món á ba búaa wo ho kùrùwá wán. Ba le mí ì sanká a sī-zīnía á ba wó le jún-sīni bìo à zūnnáa diò á à sī yia làa yia yi. ²⁵ Le wi-bee pàahú lé bìo ba búaa wo yi ho *kùrùwá wán. ²⁶ Bìo ba túara le dēe wán, bìo wee zéeni bìo nòn ba búaaráa wo lé bìo kà: «ZÚÍFÙWA BÉE.» ²⁷ Ba mún búaa ba nì-wanna nūwā jun búí là a Yeesu. O nì-kéní wi là a nín-tiáni ká a nì-kéní wi là a nín-káahó. ²⁸ [Bún wó à le Dónbeenì bíonì vūahú bíonì na ká a jii sí: «Ba mà a dó ba nì-kora tíahú.»]† ²⁹ Ba nùpua na wee khíi làa bín wee kíbón mí júná ká ba a là a. Ba wee bío: «Fo yí mōn mu le. Ūnén na lá le fo ò fío le *Dónbeenì zī-beeni á à bīnì ì so le bàn dà-veere hā wízoní bìo tīn yi, ³⁰ wáa fení ūten. Lii ho *kùrùwá wán le wa loí.» ³¹ Le *Dónbeenì yankarowà júnása lè ho *lándá bìo zéeníflowa mún wee yáa mí jini yi na a yi ká ba a bío làa mín: «O fenía ba búí ò orén màhá yí dà máa fení mítē. ³² Le o Krista, o *Isirayeele bée, à lé ho kùrùwá wán lii. Ká wa mōn mu á wa à dé wa sīa wo yi.» Bìo páanía búaa hā kùrùwáwá wán là a Yeesu bán mún wee là a.

*O Yeesu hómú
(Matiye 27.45-56; Luki 23.44-49; Zān 19.28-30)*

³³ Le wii yòo fàraló pàahú á ho kōhú búenbúen dīndīn wó le tībírí. Mu míana fúuu fúaa le wi-háarè. ³⁴ Le wi-háarè mu pàahú, ó o Yeesu bía bìo kà pónpón: «Eloyii, Eloyii, lama sabatanií?» Bún kúará le «Wán Dónbeenì, wán Dónbeenì, fo pá mi díá le we?» ³⁵ Á bìo wi bín nūwā yen búí ná mu á ba bía: «Mi loí, o wee ve o *Elii.» ³⁶ Á ba nì-kéní búí lùwa vaá

* 15:17 Ba bá-zàwa lè ba nì-beera lé bìo yánkaa dà hā sī-muna wee zī. Hā yàwá fù here. Hā kíríwá ba wee wé, à kúee ba bá-zàwa júná yi à zéenínáa ba bá-zàmu pánká bìo. Ká bìo ba wi ba zàaríka a Yeesu yi, á ba zīinía wo lè ho kánbun muhú á dó hā kíkara kírí o jùhú yi.

† 15:28 Mi loí Ezayii vūahú 53.12

lá le dèe búí na wee kùiní mu jummu á zíra mu bè-ɲia yi á can le bùaahiire nii yi á yòó dá a Yeesu yi le o yèe, ò o bía: «Mi dín, wa à loń ká a Elii bueé liiní a ho *kùrùwá wán.»³⁷ Lé bún pàahú ó o Yeesu wāamaa yi pǎnpǎn, ò o húrun.³⁸ Á ho pǎnsò-beeni na zoó céra le *Dónbeeni zĩ-beeni á yòó lèera mí tíahú líf ló.³⁹ Ho Oroomu dásíwá ɲúhúso na dín o Yeesu yahó á mɔn bìo ó o húrunnáa ó o bía: «O nùpue na kà bɛntín lá lé le Dónbeeni Za binbirí.»

⁴⁰ Háawa nùwā yen búí mún hía wi bín á khèra dín wee loń. Ba háawa mu tíahú ó o Mari wi yi, yia wee lé ho Makadala lóhó yi. À séení a Mari na lé o Zaaki háyónza là a Zozee bàn nu, là a Salomé. ⁴¹ Ba hía wee bè o Yeesu yi ká a wi ho Kalilee yi á wee séení a. Háawa cèrèe búí mún hía wi ba háawa mu tíahú á bò là a Yeesu buara ho Zeruzalemu yi.

Ba nùuna a Yeesu

(Matiye 27.56-61; Luki 23.50-56; Zǎn 19.38-42)

⁴² O Yeesu hí-nɔnzoń ho zĩhú nii, à bìo á lé bún zoń á ba wee wíoka míten ho *Sabaabìo yi,⁴³ ó o Zozeefu na wee lé ho Arimatee lóhó yi á buara. O fù lé ba *zúífùwa tũíá fɛerowá nì-kéní na ba ninzáwa wee kɔnbi. Wón mún lá wee lòní le Dónbeeni béeni láró pàahú. O henía mí sī ò o van o *Pilaate cǎn á vaá fióra a Yeesu nì-hínmu.⁴⁴ Ká a Pilaate ɲá bìo ó o Yeesu dèeníá húrun ó o wó coon mu bìo yi. Ó o von ba dásíwá ɲúhúso á bueé tũara yi le o Yeesu mu húrun míana le.⁴⁵ Á bìo ó o ɲá mu ba dásíwá ɲúhúso cǎn vó, ó o nɔn le nii o Zozeefu yi le o lá a sǎnía.⁴⁶ Ó o Zozeefu yà ho bun-seni dà-poni ò o liinía o Yeesu ho *kùrùwá wán á líf bá lè ho bunló buan vaá dó le búure yi, diò ba lá có ho búahó yi díá. Bún món ó o bĩnía le hue-beeni pon le búure mu nii.⁴⁷ O Makadala Mari là a Zozee bàn nu Mari á dín mɔn hen na ó o dó a yi.

16

O Yeesu vèeró

(Matiye 28.1-8; Luki 24.1-12; Zǎn 20.1-10)

¹ Bìo ho *Sabaakhiina, ó o Makadala Mari là a Zaaki bàn nu Mari là a Salomé á yà ho ɲiló na sǎmu sī le mí vaá khii làa Yeesu sǎnía. ² Ho dimaasi zoń yìnbíi burií, le wii hàró pàahú, á ba hínon wà ɲon le búure. ³ Ba wee bío mín yi: «Lé wée yáá vaá bĩnĩ le hue-beeni na pon le búure nii á à na wen coon?» ⁴ Ká bìo ba vaá dǎn, á ba le mí ì loń, à le hue-be-beeni bĩnía ló le búure nii á khii díá le nìsǎní. ⁵ Á ba wà vaá zon le yi, á zoó mɔn yàronza búí ò o kará lè le nín-tiánì, á zǎ ho báká poni na túee. Á ba zǎna. ⁶ Ká a yàronza mu màhá bíá nɔn ba yi: «Mi yí zǎn. Ī zū le lé o Nazareete nìi Yeesu na ba búaa ho *kùrùwá wán á mi wee cà. O mía hen, o vèera. Mi loń. Lé ho lahó na ká a ba lá bàrá a yi. ⁷ Mi lén vaa bío mu na a Piere là a Yeesu mu nì-kenínia na ká yi le o dú ba yahó van ho Kalilee kǎhú. Lé bín ba vaá mi a yi làa bìo ó o bíaráa mu.» ⁸ Á ba yilera lunkaa, á ba wee zà. Á ba ló á lée lùwa wà. Ba yí bíá dèe yí nɔn nùpue yi lé bìo ba zǎna.

O Yeesu zéeníá míten lè mí nì-kenínia

(Matiye 28.9-10; Zǎn 20.11-18)

⁹ [O Yeesu vèeró món ho dimaasi zoń yìnbíi á mu nín-yání, ó o zéeníá míten là a Makadala Mari, wón na ó o hía ɲon ba cínáwa búaa hɛɲun léra yi. ¹⁰ Ó o Mari wà van bìa là a Yeesu lá páanía wi cǎn, á vaá yú ba à ba yara sò á wee wá, ó o bía làa ba le mí mɔn o Yeesu. ¹¹ Ká bìo ba ɲá bìo ó o Mari bíá le o Yeesu vèera, ó o mún mɔn wo, á ba yí tà mu.

¹² Bún món ó o Yeesu zéeníá míten làa sǐi veere lè mí nì-kenínia nùwā ɲun ká ba ɲon hǎ mana. ¹³ Á ba bĩnía bueé bíá mu lè ba nì-kenínia na ká á bán mún yí tà mu yi.

¹⁴ Mu bàn món, ó o Yeesu zéeníá míten lè ba nì-kenínia píru dòn ká ba wee dí. O zá làa ba bìo ba yí dó mí sǎ wo yi, làa bìo ba tun mí yiwa á yí tà bìa bíá le mí mɔn wo ò o vèera

bìo. ¹⁵ Ó o wáa bíá n̄n ɓa yi: «Mi lén va ho díjíńá lùà búenbúen yi à vaa bue le Dónbeenì bín-tente na ɓa nùpua búenbúen yi. ¹⁶ Yìà á à dé mí sīi le yi, á ɓa à bátízé, wón á à fen. Ká yìà yí dó mí sīi le yi, wón jùhú á à sí. ¹⁷ Bìà dó mí sīa le yi wé è wé mu yéréké bìowa na wee zéení le Dónbeenì pànká: ɓa à ja ɓa cínáwa á à lén bìà ɓa wi yi lè ì yèni; ɓa a bío hã sīi-viò bíoní; ¹⁸ yìà wé ɓuan háa yi, tàá ká a jun bè-junii búii na dà a búe nùpue, á dèc woon máa wé ɓànsò; ɓa à bè mí níní ɓa vánvárowà wán á bán á à wa.»

¹⁹ Bìo ó o bíá búń vó, ó o Núhúso Yeesu ɓuan yòora ho wáayi á yòó kará le Dónbeenì nín-tíánì. ²⁰ Á ɓa nì-kenínia wà vaá wee bue le bín-tente hã lùà búenbúen yi. O Núhúso wee séení ɓa, á ɓa wee wé mu yéréké bìowa na wee zéení le Dónbeenì pànká à zéení le bìo ɓa wee bío á lée tūiá poni.]

Le Dónbeenì bín-tente vūahú na ó o Luki túara

Vūahú túaró júhú

O Luki hía wee bè là a Poole va hã kúio. O yínón zúifù. O lé o *Κερεσι nìi. O fù lé o dèkètúaràn. Lé orén túara ho vūahú mu, á mún túara ba Tonkarowà bè-wénia vūahú.

Bìo nòn ó o Luki túararáa mí bín-tente:

1. O Luki wi à ba kèrètíewa búenbúen zūn le bìa dó mí sĩa o *Krista yi á bìo bìo bìo na wó mòn kénkén wán. Ò o wi ò o hení ba sĩa à ba wíoka fára tīn.
2. O mún wi ó o zéení le ba kèrètíewa yínón nùpua na wi à ba fá mí jii òò ní lè ba *zúifùwa.
3. Nún-sĩ ó o Tiofiile hía lé o Poole ji-tà ho Oroomu yi. Ó o Luki túara ho vūahú mu nòn wo yi, à séení a tonló yi.

O henía mu bè-kora séndíaró lè ho fíoró bìo. O zéení a *Isirayele nìpomu làndáwá yara.

Yia lé ba nùpua búenbúen kànílo ó o zéení bìo mi vūahú mu yi.

¹⁻² Tiofiile,* bìo wó khíina wa cón lè mí dà-kéní kéní búenbúen le Dónbeenì dání yi à lá mu júhú búeníí á ba búí mòn á lé mu seéràsa, bán lé bìa wó le Dónbeenì bín-buerowà na zéení mu làa wen. Ba cèrèe wi à ba kúeeka mu mín wán à túa hã vónna yi. ³ Á bìo á ìnén mún wi á ì túa mu lè ba bìo síi, á ì tũakaa mu cinciíra bìa mòn mu lè mí nì-kéní kéní cón á zūnnanáa mu ya-tente. Á bìo mu sãmaanáa lé búñ á ì wi à ì túaráa mu à na ùnén Tiofiile cùkúso yi, ⁴ búñ lé bìo o na á fo ò zūñ kénkén ká bìo á ba fù kàráanna làa fo búenbúen lé ho tũíá poni.

O Zān Batiisi teró bìo zéeníló

⁵ Ho Zudee kōhú bée *Heroode pàahú, á le Dónbeenì yankaro búí fù wi bín á yèni ba le Zakari. O lé o Abia kuure nùpue búí. Bàn hãa yèni ba le Elizabeti. Wón fù lé le *Dónbeenì yankarowà júhúso *Aaron nōnkāni hínló búí. ⁶ Ba mí nùwā jun fù léee nùpua na téréenna le Dónbeenì yahó, ó o Núhúso làndáwá là a bè-zéenínia lè mí dà-kéní kéní búenbúen á ba wee bè yi lè mí ji-káa. ⁷ Ba lá òò ní yí yú za lé bìo ó o Elizabeti híana yí máa te, à ba mí nùwā jun mún kínkaa.

⁸ Wizonle búí, ó o Zakari zon le *Dónbeenì zī-beení yi lé bìo á ba kuure nùpua lé bán ho yankaró pàahú yèrèmaa bueé dōn, ⁹ á bìo ba le mí ì cà yia zoó cí mu bìo na sãmu sí le *sòobá-lùe† yi làa bìo mu bòráa le Dónbeenì yankarowà làndá yi á ba wó le jún-sīni bìo, ó orén lé yia ó o Núhúso léra.

¹⁰ Hón pàahú so yi, ká ba zãamáa léee òò ní ho khūuhū á wee wé ho fíoró. ¹¹ Yìo bueé tī ò o Núhúso wáayi tonkaro líi òò ní o yahó mu bìo na sãmu sí cíníi dèe nìsání bàn nín-tíani. ¹² Pàahú na ó o Zakari mòn wo, ó o zãna làa sòobéé á wee zà wàwàwà. ¹³ Ká a tonkaro màhá bíá làa wo: «Zakari, yí zōñ dèe, le Dónbeenì jã ũ fíoró. Mìn hãa Elizabeti á à sì le sãní á à te o za báa; ká a khíi ton à ũ cé o yèni le Zãn. ¹⁴ O bìo khíi wé hã zãmakaa lè le sí-wee ũ cón, á nùpua cèrèe mún khíi zãmaka a teró bìo yi. ¹⁵ Lé bìo ó o khíi wé nì-beení o Núhúso yèn-dání yi. Bè-junii na dà a ví hã yìo ó o máa bè mí jii yi huúu, á le Dónbeenì Hácíri á à fèn òò ní kèñ wo yi ká a yàá òò ní yí ton. ¹⁶ Orén lé yia khíi bñí ì fé o *Isirayele

* 1:1-2 Tiofiile: Le yèni mu kúará lé bìo kà: «Yia le Dónbeenì wa». Yia ó o Luki von lè le yèni mu á bìo yí tà yí zú sese.

† 1:9 Le sòobá-lùe: Lé le Dónbeenì zī-beení lahó búí na á nùpue woon yí dà máa zo yi ká mu yínón le Dónbeenì yankarowà mí dòn.

nìpomu cèrèè á ba à yèrè má à buen ba Núhúso Dónbeenì cǝn. ¹⁷ Orén mí bæere lé yia khíi fèn ñ wíoka a Núhúso wǝhú lè le Hácírí lè ho dànló na le Dónbeenì yánkaa ñon mí ji-cúa fæero *Elii yi. Û za mu lé yia khíi véení hã bíoní na wi ba maáwà lè mí zàwa pàahú, á mún ñ yèrè má bìà pá le Dónbeenì bíonì sã á ba à wé lè ba nùpua na téréna lè ba bè-zũnlòwà bìo síi. Lé kà síi o ò wíokaráa ba nùpua á à paráa o Núhúso buenlò.»

¹⁸ Ó o Zakari bíá ñon le Dónbeenì tonkaro mu yi: «Bìo ò wé á ï tàráa mu yi lé mu yén? Bìo á ï màhá kína, á wàn háa mún yìo tǝn yú.» ¹⁹ Á le Dónbeenì tonkaro bíá: «Ìnéen na ðin ù yahó kà lé o Kabiriyæle. Ì wi le Dónbeenì nìsání á wee sá na le yi. Lerén lé ðìo tonkaa mi le ï buee bío le bín-tente na kà na foñ. ²⁰ Àwa! Á bìo fo yí tà ï bíonì yi, lé búnn ñon á ù jii á à lì á máa bíní máa bío fúaa ù za báa mu te ñonzoñ. Loí mu sese, bìo á ï bíá làa fo búenbúen á à wé ho pàahú na le Dónbeenì le mu ko yi.»

²¹ Hón pàahú so yi ká ba zàamáa pá lée ðin ho khũuhũ á pan o Zakari. Ho pǝn-tóní na ó o zoó wó le sòobá-lùe yi á lunkaa ba yilera. ²² Pàahú na ó o wà buee lé yi, à búnn ò o jii lù, ó o wee bío lè ba nùpua lè mí níní. Á ba ðéniá zũna mu le o bìo mu yínón káamáa, Dónbeenì zéeniá bìo búii làa wó zoó le sòobá-lùe mu yi. ²³ Ñonzoñ na ó o Zakari mu tonlò vó yi, ó o wà van mí zii.

²⁴ Lé búnn món á bàn háa Elizabæeti sùráa mí sání. Bìo ó o zũna mí sání mu bìo, ó o wó hã píina bìo hònú búenbúen ká a yí máa tà lé khũuhũ. Hón pàahú so yi ó o wee bío mí yi: ²⁵ «Pátì! Bìo kà yáa ðin yí bon. O za máa teró bìo na fù wee wé bío na miì fæe á wáa vó ho zuia. O Núhúso na pánká wi á zũna ï màkárí á hóníá ï jùhú.»[‡]

O Yeesu teró bìo zéeniá

²⁶ Píina bìo hèzín búnn món, á le Dónbeenì bíá ñon mí tonkaro Kabiriyæle yi le o tǝn lén va ho Kalilee kǝhú lóhó búii na ba le Nazareete yi, o hínzó-sínii búii cǝn. ²⁷ O hínzoró mu fúamu[§] á bò ñon o béæ *Daviide ñonkãni nùpue búii na yèni ba le Zozæfu yi. O hínzó-sínii mu yèni ba le Mari. ²⁸ Bìo ó o Kabiriyæle vaá zon o zii yi ó o tèeniá a yi: «Mari, foó. O Núhúso Dónbeenì wó mí sãamu làa fo: Orén mí bæere mún wi làa fo. Wáa zàmaka.» ²⁹ Ó o Mari kará coon á yilera yáara. O wee le mí yi, le ðén tèenií so jùhú lé mu yén. ³⁰ Á le Dónbeenì tonkaro bíá: «Mari, yí zǝn ðæ woon, le Dónbeenì sãamu á ðñ fo. ³¹ Loí! Bìo fo kará wán á fo ò sè le sání á a te o za báa, ká ù le fo ò cé o yèni à ù bío le Yeesu. ³² O khíi wé nùpue na jùhú wi á ba wé è ve o lè le Dónbeenì na wi mu bìo búenbúen jùhú wán Za. Á le Dónbeenì mún khíi bàrá a bàn bùaa Daviide bá-zàmu kanmúini wán. ³³ O khíi lá lé béeni o *Zakoobu nìpomu zii, á bá-zàmu máa ve máa mi.»

³⁴ Ó o Mari bíá ñon wo yi: «Mu dà a wé kaka? Bìo á ï màhá yí zũ báa.»

³⁵ Á ho wáayi tonkaro zéeniá mu ya-tente làa wo: «Le Dónbeenì Hácírí á à lii ù wàn, á le Dónbeenì na wi mu bìo búenbúen jùhú wán dànló á à búnn foñ lè ho tàró bìo síi. Lé búnn ñon ó o za na á ù khíi te á ba wé è ve le yi poni bànso, làa Dónbeenì Za. ³⁶ Loí! O Elizabæeti na làa fo te mín pá sù le sání lè mí há-kínnu; wón na ba fù le o híana yí máa te, nín-yia sání píina yú hã bìo hèzín. ³⁷ Lé bìo á bìo na le Dónbeenì á à wé è sa búnn bìo so mía hùúu.» ³⁸ Hón pàahú so yi ó o Mari bíá ñon ho wáayi tonkaro yi: «Ì wi o Núhúso níi yi ho zuia, ï wi o níi yi ho yìró. Le mu wé miì làa bìo fo bíaráa mu.» Á ho wáayi tonkaro zoó ló lée wà ò o díá a Mari.

O Mari búæekíró là a Elizabæeti bìo

³⁹ Wízoní bìo yèn búnn món, ó o Mari hínnon bánbáa ñon ho lóhó búii na wi ho *Zúdaa kǝhú búaa yi. ⁴⁰ Bìo ó o vaá ðñ ó o téréna vaá zon o Zakari zii, á zoó tèeniá a Elizabæeti yi. ⁴¹ Bìo ó o Elizabæeti já a Mari tèenií sã, ó o za ðéniá zoó kùrúnna a yi, á le Dónbeenì

[‡] 1:25 Ba zúifùwa cǝn ó o háa na ton hínnon yòò kína ò o yí fò za hùúu á bìo fù lée nìyio na bùaa dàkhíina. [§] 1:27 Mi loí Matiye vūahú 1.18

Hácírí wáa sú a Elizabæeti mu, ⁴² ó o zoó bía pǝnpǝn: «Ba háawa búenbúen tíahú ùnén lé yia le Dónbeenì dúbuua wi wán, ó o za na sání wi ù wán á le mún dúbuua yi. ⁴³ Ìnén léé wée á ì Nùhúso bàn nu ló buararáa ì cǝn! ⁴⁴ Loí! Pàahú na á ì ná ù tènii sã, á ì za sii wan wan á kùrúnna ì yi. ⁴⁵ Yia tà le bìo ó o Nùhúso bía nǝn mí yi á à wé máa khi bèn tí bío se.»

Le Dónbeenì khòoníló leni na ó o Mari sía

- ⁴⁶ Ó o Mari wáa bía:
 Ìnén wee dé o Nùhúso yèni wán,
⁴⁷ á ì sii mún wan le Dónbeenì
 na lé ì kǝn ílo bìo yi.
⁴⁸ Lé bìo le lora mí ton-sá háa
 na bìo núhú mía.
 Bìo kà wán á ba nùpua búenbúen
 na wee te lè mí pǝnna
 á à bío lé ì bìo se.
⁴⁹ Lé bìo le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen
 á wó mu bè-beera nǝn miì.
 Le yèni po hã yènnáa búenbúen.
⁵⁰ Le sãamu á bèn béra fò ba nùpua
 na wa le á wee kǝnbi
 hã pǝnna búenbúen yi.
⁵¹ Le wee wé zéeni mí pǝnká
 bìa wee bùaaní mítén wán
 á na ba vǝnvǝná.
⁵² Le wee wé liini ba bá-zàwa mí kanmúini wán
 à hóoni ba yídàwa júná.
⁵³ Bìo le hĩni wee búe
 á le wee wé síini níni
 lè mu bè-tentewà cèrèè,
 à na ho nǝfòró bǝnsowà
 á ba lén lè mí nín-káamáa.
⁵⁴ Le séeni mí ton-sá *Isirayele,
 à zéeni náa le le yi yí nǝnsã mu sãamu
⁵⁵ na le wee wé là a *Abarahaamu lè mí món yi fúuu,
 làa bìo le hía dóràa mí jii nǝn wán maáwà yi.
⁵⁶ Ó o Mari wáa kará là a Elizabæeti á yú hã pǝina tǝn síi, bún món ó o bǝniá wà bon.

O Zǝn Batiisi teró

- ⁵⁷ Bìo ó o Elizabæeti teró dǝn, ó o ton mí za báa. ⁵⁸ Á bìo làa wó kará bó mín yi lè bàn temínlowà ná le o Nùhúso wó mí sãamu làa wo, á ba páania wee zǝmaka làa wo. ⁵⁹ O kúnkúza mu teró wizooní bìo hètǝn zoñ á ba buan wo buéé *kúio,* à ba le mí ì cé bàn maá Zakari yèni á à na a yi. ⁶⁰ Á bàn nu Elizabæeti pá ò o bía: «Bùéé. O yèni ba le Zǝn.»
⁶¹ Á ba bía nǝn wo yi; «Lée webio? Le yèni mu ba yèn-bua mía mìn zii.» ⁶² Á ba wáa wee túa bàn maá yi lè mí níni le lé le yèni yén ó o le mí ì cé á à na mí za yi. ⁶³ Ó o Zakari le ba lá le dèe na wee túa wán na mí yi, á bìo kà lé bìo ó o túara: «O yèni ba le Zǝn.» Á mu wó ba coon. ⁶⁴ Lé bún wán ó o Zakari jii dèeniá feera wee bío, á wee bùaaní le Dónbeenì.
⁶⁵ Á bìo sùaràkaa bǝn búenbúen zǝna, á ho *Zudee kǝhú búaa lùu búenbúen yi á ba wee

* 1:59 Mu lé o nùpue bámu dèe bàn jii sǝahú wèndiáro. Ba zúifùwa cǝn á mu fù léé bìo na ba wee wé à zéeni náa mu temínmu na yánkaa wi le Dónbeenì là a Abarahaamu lè mí món nùpua pàahú. Hàri ho zuia á ba món nùpua pá wee wé mu. Mí loí Levii nùwã vǝahú (Lévitique) 12.3

bíò bìò wó. ⁶⁶ Á bìà wee jí mu búenbúen wee òua mu mí sĩa yi. 'Ba wee tùà míten yi: «O kúnkúza mu bìò khíí wé kaka coon?» O Núhúso pànká bèn'tín wi làa wo.

Le Dónbeenì khòoníló leni na ó o Zakari sía

⁶⁷ Ó o kúnkúza mu bân maá Zakari á le Dónbeenì Hácírí sú á le le o bíò hã bíoní na kà:

⁶⁸ «Mí wé sío bùaaní a Isirayeele nìpomu

bân Dónbeenì na lé o Núhúso.

Lé bìò le òuara kànía mí nìpomu

á mu wí míten.

⁶⁹ Le nòn ò kànílo na pànká wi wen

na ló le ton-sá *Daviide zì-júhú yi.

⁷⁰ Le yánkaa bíà bìò kà hàánì

mí jí-cúa fεεrowà jí ní yi:

⁷¹ Í khíí kàní mia mí zúkúsa

làa bìà jíina mia búenbúen ní ní yi.

⁷²⁻⁷³ Bún sãamu so lé bìò le híá wó,

le híá wó mu á nòn wàn bùaawa yi.

Le yi pá yí nònsãa bìò lerén làa ba jí ní tò wán

le mí ì òua làa mín yi.

Le yáanía báa lè wàn bùaa *Abarahaamu

⁷⁴⁻⁷⁵ le mí ì fé wen wà zúkúsa ní ní yi,

Á wa à dàn ò ò ò wé è sá a na le yi

wa mukānì wízoní búenbúen yi.

Mu húaaràmu lè mu tentemu yi

le yahó ká záníí mia wen.

⁷⁶ Ònén háyónza mu, òa khíí ve

làa yia dà mu bìò búenbúen wán jí-cúa fεεro.

Fo khíí dí o Núhúso yahó loo

á à wíoka a wǒhú á à na a yi.

⁷⁷ Ò o nìpomu à zūn ho fenló

bìò òa bè-kora séndíaró bìò yi.

⁷⁸ Wàn Dónbeenì sī se, á hii wi

le léé waminì bānso.

Le wó á mu khoomu ló ho wáayi

lè le wii na líí hà bìò síí.

⁷⁹ Le khoomu mu ù lé á à kúia

bìà kará le tíbírí yi wán

làa bìà na wi mu húmú yuumu yi,

á à dí wa yahó ho héerà wǒhú wán.»

⁸⁰ Ó o háyónza mu wáa wee dā á hácírí wee dé wán ká le wà. Ò o ò keení hã mana tá henì yi fúaa nònzoñ na ó o khíí òn o Isirayeele nìpomu yahó á òa a mi.

2

*O kànílo teró bìò
(Matiye 1.18-25)*

¹ O Zān mu teró pāahú lé bún á ho *Oroomu béε Okusite á nòn lè jíí, le hã kãna na bìò sã mí yi à òa túa nùpua búenbúen yènnáa à mí zūn jíí. ² Hón nín-yání mìló so wó ká a Kiriniyuusi lé yia ó o bàrá ho Siirii kǒhú júhú wán. ³ Lé bún nòn ká nùpue na nònkāni can lóhó na yi ò o lén va bíí à vaa túa mí yèni.

⁴ Ó o Zozeefu mún híñon ló ho Kalilee lóhó na òa le Nazareete yi á wà van ho Zudee kǒhú lóhó yi, hia yèni òa le Beteleheemu. Lé bíí ó o béε *Daviide ton yi. O Zozeefu mu lé

o Daviide m̀onm̀aníi búí. ⁵ Ó o Ζοζεφου mu lè mín fūaalè Mari h́n̄n̄n ṕaanía b̀o mín á wá waá túa mí yènnáa b́n̄. Hón p̀aahú so yi ká b̀an fūaalè mu s̄aní d̄n̄.

⁶ Bìo ba waá wi ho Beteleheemu yi, ó o Mari teró p̀aahú d̄n̄, ⁷ ó o ton mí h́nbíi za á ba bá a lè ho p̀nsòró á dó ho boohó yi, lé bìo ba yí yú le lùe ba nì-h̄n̄í làaníi.

Ba pi-pawà já le b́n-tente

⁸ Mu wee wé ká ba pi-pawà kh̀era waá wee pa mí pia fé mín yi h̄a mana na s̀uaráa b́n̄ yi. ⁹ Yìo bueé t̄i à le Dónbeenì wáayi tonkaro búí d̄n̄ ba yahó, ó o Núhúso khon-be-beenì lion ba wán lè mí p̀anká á ba yiwa lèekaa á z̄ána d̀akhíina. ¹⁰ Ká ho wáayi tonkaro màh̄a b́a á h̄íina ba s̄ia: «Mì yí z̄n̄ wà. Lée b́n-tente á ì b́o á à na mia. Le bìo á à wé h̄a z̄amaka-beenì m̀n̄ n̄pomu búenb́uen c̄n̄. ¹¹ Mi yú a k̀anílo, o ton ho t̄n̄aahú na kà yi o Daviide ba lóhó yi. O lé o *Krista á lé o Núhúso. ¹² Bìo mi ì z̄únnaa wo lé bìo kà: Mi w̄aa lén, ká mi h̄ia waá m̀n̄ kúnkúza yia ká a d̄uma ho boohó yi á bá lè ho p̀nsòró se wón lé orén.»

¹³ Mí lahó yi à b́n̄ à ho wáayi tonkarowà ku-beenì búí yòó ló lion o c̄n̄ á ba ṕaanía wee kh̀oní le Dónbeenì:

¹⁴ «Ho c̀ukú lè le yèn-beenì à bìo s̄i le Dónbeenì

na dà mu bìo búenb́uen j́uhú wán yi!

Ò o h̄éerà na ó o wee na ba ǹpua

na bìo s̄i a yi à yí mí p̀anká ho tá wán.»

¹⁵ B́n̄ m̀n̄ á ho wáayi tonkarowà b́n̄ia yòó wà à ba día ba pi-pawà, á ba yèrèmaa wee bío mín yi: «Mì h́n̄í le wa bánbá va ho Beteleheemu yi à vaa mi bìo ó o Núhúso zéenia làa wen à z̄ún̄ mu yahó.» ¹⁶ Mí lahó yi á ba d̄enía h́n̄n̄n bánbáa waá yú à Mari là a Ζοζεφου là a kúnkúza yia mu ká a d̄uma ho boohó yi. ¹⁷ Bìo ba m̀n̄ wo kà síi, á ba d̄enía lan wee bío bìo ho wáayi tonkaro b́a n̄n̄ ba yi o kúnkúza mu bìo yi à na bìa wi b́n̄ yi. ¹⁸ Á bìa já ba pi-pawà mu j̄i-cúa búenb́uen á d̄n̄ coon mu bìo yi. ¹⁹ Ò o Mari wón b̄en̄ buan h̄a b́oní mu mí yi, á wee le mí yi h̄a bìo yi féε. ²⁰ Bìo ba waá m̀n̄ o wán vó, á ba b́n̄ia wà ká ba wee bùaaní le Dónbeenì yèni, á wee kh̀oní le bìo ba já làa bìo ba m̀n̄ búenb́uen bìo yi.

O Yeesu ba waá n̄n̄ le Dónbeenì yi

²¹ O teró wizooní bìo h̄et̄n̄ níi zòñ á ba *kúio* wo, á có yèni le Yeesu. Dén yèni so le dìo á ho wáayi tonkaro h̄ia zéenia lè b̀an nu ká a s̄aní yàá d̄n̄ yí s̄u. ²² B́n̄ m̀n̄ á bìo ba ceéra mít̄en vó làa bìo mu b̀oráa o *M̄oyiize làndá yi, ó o Mari là a Ζοζεφου buan mí za Yeesu vannáa ho Zeruzaleemu á wà waá na a j́uhúso yi, ²³ làa bìo mu túararáa o j́uhúso làndá v̄uahú yi: «Ba ǹpua h́nbíi zà-báawa lè ba sároñ bùaa nín-yání zà-tenia bà-báa búenb́uen bìo s̄a a Núhúso yi.»† ²⁴ Ba mún ko ba na ba bùaabúuní bùaa j̄un, ká bán yí yú, á ba a na ba háponí bùaa j̄un à á wé lè mu h̄amu, làa bìo mu túararáa o Núhúso làndá v̄uahú yi.‡

²⁵ B́n̄ p̀aahú ká a nì-kínle búí f̀u wi ho Zeruzaleemu yi á yèni ba le Simion. Le Dónbeenì Hácírí f̀u wi làa wo. O lée ǹpue na f̀u t̄erenna ba ǹpua yahó, á dó mí s̄i le Dónbeenì yi, á mún b̀o le làndáwá lè mí dà-kéní kéní yi. O f̀u kará wee l̀oní yia wà bueé k̀aní a *Isirayeele n̄pomu mí wobámu yi. ²⁶ Le Dónbeenì Hácírí yánkaa b́a n̄n̄ wo yi: «Fo máa hí ká fo yí m̀n̄ o *Krista na lé le Dónbeenì tonkaro lè ù yìo.»

²⁷ Ho p̀aahú na ó o Yeesu b̀an ǹwã buan wo wà bueé tíiraa o Núhúso làndá j̄ii, lé hón p̀aahú so yi á le Dónbeenì Hácírí dà-kéní kéní mu á j̀aana a Simion buararáa le *Dónbeenì z̄i-beenì yi. ²⁸ Bìo ó o m̀n̄ o kúnkúza mu ó o d̄enía waá fó a buan mí bàra yi, ò o wee kh̀oní le Dónbeenì kà síi:

²⁹ Núhúso, bìo á ù f̀u b́a

* 2:21 Mi loñ 1.59 † 2:23 Ba sároñ bùaa nín-yání zà-tenia bà-báa bán wee búe à wé lè mu h̄amu na a Núhúso yi. Mi loñ Léró v̄uahú (Exode) 13.2, 12, 15 ‡ 2:24 Mi loñ Levii ǹwã v̄uahú (Lévítique) 12.1-8

Èε lé mu wáa wó ho zuja.

Lònbìo ù ton-sá à ù wáa díá
o ò yí ní à hí làa héεrà.

³⁰ O kànílo á ã yìo á wáa mɔn,

³¹ yìà ù fèra wíokaa bàrá
hã síwà búenbúen yahó loo,
o ò wé yìà wé è dé hã khoomu.

³² Orén lé yìà á à wé mu khoomu
á hã síwà nùpua á à bè yì ì zūrnáa fo
o ò wé ù nìpomu *Isirayεele
cùkú là ho yèni loo.

O Simiɔn là a Aana bìo na ɓa bía a Yeesu dǎní yi

³³ Ó o Yeesu bàn maá là bàn nu wó coon hã bíoní na ó o Simiɔn bía ɓa za dǎní yi bìo yi.
³⁴ Bún món ó o Simiɔn dúɓuaa ɓa yi, ò o bía nɔn o Yeesu bàn nu Mari yi: «Áwa! Le ã fèn bío mu na foñ: Û za mu na kà bìo khíi wé hã kánkáa o Isirayεele nìpomu búenbúen cǔn. Orén bìo yi, á le Dónbeenì khíi síní ɓa cèrèe júná, á lé orén bìo yi, á le mún ñ lén ɓa cèrèe búí júná. O ò wé yìà wé è zéeni le Dónbeenì bìo, ká ɓa nùpua màhá máa tà a yi. ³⁵ Bún lé bìo á à na ká ɓa nùpua cèrèe sãa bìo na fù tun yi á à lé ho khũuhũ. Èε ká ùnén Mari, le lònbee na à yí fo á à keñ lòn cànbúa na ɓa cú là ù kosí.»

³⁶ Hón pàahú so yi ò o há-kínle búí mún bueé dǎn. O lé le *Dónbeenì jì-cúa fεero. O yèni ɓa le Aana, ká bàn maá lé o Fanuweεele na ló a Azεere nùwã zii. Bàn báa na ó o hía yan là mí hínmu ó o karáráa dǎn hã lúlúio bìo hɛjun. ³⁷ Bìo á wón húrun ó o yí bñía yí yan á teró lúlúio yóo yú ho búará-náa làa bìo náa. O fù wee wé buen le *Dónbeenì zĩ-beeni yi túntún à buée sá na le yi là mí jii líró là mí fioró le wisoni là ho tñnàahú. ³⁸ Bìo ó o mɔn o kúnkúza Yeesu ká bàn nùwã buan wo, ó o dèniá wee khòní le Dónbeenì ká a bío o háyónza yìà mu bìo à na bìa búenbúen na fù wee lòní ho pàahú na le Dónbeenì á à kání ho Zeruzaleεmu yi.

Ho Nazarεete bñí varó bìo

³⁹ Bìo ó o Yeesu bàn nùwã wó bìo ó o Nuhúso làndá lé ɓa bè yi á mu búenbúen jii tun vó, bún món dén á ɓa van ho Kalilee kǎhú yi, ho Nazarεete lóhó na ɓa lá wi yi. ⁴⁰ Ó o háyónza mu wee dǎ ká a líka, á hácíri wee dé wán. O fù sú là mu bè-zūnminì á le Dónbeenì dúɓuaa mún fù wi o wán.

O Yeesu fò mín là ho làndá zūnlowà

⁴¹ Lúlúure léé lúlúure ká a Yeesu bàn nùwã fù wee wé va ho Paaki sánú§ dñíni ho Zeruzaleεmu yi. ⁴² Bìo ho pàahú mu yèrémáa bueé dǎn, á ɓa le mí ì va bñn làa bìo ɓa lá wee wé wéráa mu. Hón pàahú so yi, ò o Yeesu lúlúio wáa yú ho píru jun* ó o bò là mín nùwã van ho sánú mu dñíni. ⁴³ Bìo ho Paaki sánú mu vaá dú vó, á ɓa bñía wee ɓo, à ɓa za Yeesu wón pá kará ho Zeruzaleεmu yi ká ɓa yí zū mu. ⁴⁴ Barén hácíri yi á ɓa wee leéka le o wi mí ninzàwa tíahú. Lé ɓa wizon-kùure veeni món, á ɓa màhá zūnnanáa mu ká a yí bò làa bán. Á ɓa màhá wáa wee héε tùaka a bìo mín temínlowà là mí nì-zūnlowà cǔn. ⁴⁵ Á bìo ɓa tùakaa san, á ɓa bñía lá ho wǎhú van ho Zeruzaleεmu á vaá wee cànka a bñn.

⁴⁶ Mu wizooní tñn ní zòñ á ɓa vaá zoó yú a le *Dónbeenì zĩ-beeni yi ká a páanía kará là ho làndá zūnlowà á wee jí ɓa cǔn ká a tùaka ɓa yi. ⁴⁷ Á bìa wee jí a bíoní búenbúen wee wé coon le hácíri na ó o wee cikonnáa mu bìo dǎní yi, làa bìo ó o wee bñí zéeniáa mu yara bìo yi.

§ 2:41 ɓa zúífúwa Paaki sánú là ɓa kèrètíεwa Paaki sánú yínón dà-kéní. Mi loñ Dónbeenì bíonì vñahú bíoní búí bàn kúará vñahú yi. * 2:42 ɓa zúífúwa cǔn ká a za báa teró lúlúio hía yú ho píru jun bún ká a wáa dà wee mì dé ɓa nùpua na yìo tǔn tíahú le Dónbeenì bìo dǎní yi.

⁴⁸ Bìo ó o Yeesu bân maá le bân nu zoó m̄n wo bín á ba òn concáan. À bân nu bía làa wo: «Éee! Ûnén, fo wó wen kà le we? Loí! Mìn maá làa mi cànkaa fo hã lùà búenbúen yi san à wa yí m̄n fo, á wa hácírí yáara làa sòobéé ũ bìo yi.»

⁴⁹ Ó o Yeesu bía n̄n ba yi: «À mi lá wee cànka mi le we? Mí so yí zū ká ĩ ko à ĩ pa bìo bìo sã wàn Maá yi sese à wé o sī bìo le?» ⁵⁰ Á bân nùwã yí zūna a biónì mu kúará.

⁵¹ Bún m̄n ó o Yeesu hín̄n bò ba yi vannáa ho Nazareete á vaá wee bè ba bióní yi. Bún bìowa so na wee wé lè mí dà-kéní kéní búenbúen á bân nu fù wee búa mí sī yi, á wee le mí yi mu wán féεε. ⁵² Ó o Yeesu wáa wíokaa wee dā ká a líka. O hácírí là a bè-zūmìnì wee dé wán ká mu wà. Lé bún n̄n ó o bìo weéraráa le Dónbeenì lè ba nùpua sã.

3

O Zān Batiisi tonló jùhú

(*Matiye 3.1-10; Maaki 1.1-6; Zān 1.19-23*)

¹ Bún p̄ahú ká ba bá-zàwa béε Tibεere wi mí p̄nká láró lúlúio pírú h̄nú ní yi.* Á bìo kà lé bìo ó o bàráka lè mí nùpua hã kãna búí na bìo sã a yi júná wán: O *P̄nsi Pilaate lé ho Zudee á wón wi jùhú wán; ká a *Heroode lé ho Kalilee. Bân kínle Filiipu lé ho Ituree lè ho Tarakoniite á wón wi júná wán; ò o Lizaniasi b̄n lé ho Abilene á wón wi jùhú wán. ² Bìa hía lé le *Dónbeenì yankarowà júnása mu p̄ahú lé o Aana là a Kayiifu. Lé hón p̄ahú so yi á le Dónbeenì dó mí biónì o Zakari za Zān jii yi ká a wi hã mana yi ho tá henì yi. ³ Ó o wáa hín̄n tò hã lórà na bá ho Zurudēn muhú á wee bue bìo kà na ba nùpua yi: «Mi buen à ĩ bátízé mia, lé bún á à zééní le mi khú mu bè-kora wéró yi, á bò le Dónbeenì yi, á le è s̄n mi bè-kora á à díá.» ⁴ Bún lé bìo wee zééní le le *Dónbeenì jì-cúa féero *Ezayii bìo mu na ó o yánkaa túara mí vūahú yi ká wéró d̄n:

«N̄i búí wee bío p̄np̄n̄ le dùure yi kà síi:

«Mí wíoka ho w̄hú ká a Núhúso o buen.

Mi muin ho w̄hú na o ò bè.

⁵ Hía léé bonconí à mi ti hã.

Hã búaa lè hã búe-zàwa
à mi dà le hã mànì.

Hã wāna na kunka
à mi b̄nì t̄rén.

Hã wā-zàwa na kùarànkúaràn
à mi b̄nì wíoka.

⁶ Hón p̄ahú so yi á ba nùpua
na wi ho síi yi búenbúen

á à mi bìo le Dónbeenì wi à le k̄nínáa ba.»†»

⁷ Á bìo ba z̄amáa lè mí kuio wee lé buen o Zān mu c̄n bèra a na o ò bátízé ba, ó o wee bío na ba yi: «Mí yí m̄n miten le, díhioni zàwa yén! Le Dónbeenì s̄-cíílè na yòó lua á mi so wee leéka le mi dà a fé miten ní yi le? Lé o yén bía mu n̄n mia? ⁸ Héyì! Mí wé wé hã wárà na se, hía wee zééní le mi khú mu bè-kora wéró yi á bò le Dónbeenì yi. Mí yí bío mi yiwa le bìo mi lé o *Abarahaamu m̄nm̄nía á bún mí dòn wáa à yí dé. Le ĩ bío mu na mia: Mí yí m̄n hã huua na kà le? H̄n le Dónbeenì yàá pá dà à yèrè má à wé là a Abarahaamu zàwa. ⁹ Á mi cén pa miten bìo sese. Lé le dóorè hónhónía buan hã v̄nsià kúioró bìo yi. V̄nd̄ε léé v̄nd̄ε na yí máa ha hã bia na s̄, á dén ñ kúii á à sía à kúee mín wán á à c̄í.»

¹⁰ Á bìa wi bín búí túara a yi: «Àwa! Á bìo wa wáa ko wa wé lé mu yén coon?» ¹¹ Á bìo kà lé bìo ó o bía n̄n ba yi: «Hen ká yia bákáwá léé bìo jun ká a m̄n mí ninza búí na báká

* 3:1 Bìo ó o Tibεere wi mí p̄nká láró lúlúio pírú h̄nú ní yi, à bún ò o Yeesu teró lúlúio yú ho bóní làa pírú. Bún wee zééní le o Yeesu lúlúio pírú jun bìo na bía là a Zān Batiisi bìo mu yí c̄éra mín yi, ká lúlúio c̄èr̄ε wi mu p̄ahú. † 3:6 Mí loí Ezayii vūahú 40.3-5

mía hùúu, ó o ko ò o na ho búí wo yi. Ká yia bè-dínii wi ò o mún páaní sanká mu làa yia bè-dínii woon mía máa dí.»

¹² Ba *lànpo féwá búí mún buara a Zān mu cǎn á wà buée bátízé. Á bán mún tùara a yi: «Nì-kàránlo, lé mu yén á warén bèn ko wa wé?» ¹³ Ó o bía non ba yi: «Mi yí fé ho lànpo à yòo poń bìo ho làndá zééní làa mia.»

¹⁴ Á ba dásíwá mún buara á buée tùara a yi làa bìo á barén bèn ko ba wé. Ó o bía non ba yi: «Mi wé yí hìhíika ba nùpua à fé wáń, à mún yí bàká nùpue woon yi le sáberé jii wán, ká mi sàání lé dìo à mi kǎna yi.»

(*Matiye 3.11-12; Maaki 1.7-8; Zān 1.24-28*)

¹⁵ Bún búenbúen yi ká ba nùpua kará dó mí sǎa wee lòní bìo le Dónbeenì le mí ì wé. Ba mí nì-kéní kéní wee leéka le júhú sǎ ó o Zān mu lé yia lé o *Krista. ¹⁶ Ká a màhá bía non ba yi: «Īnén wee bátízé mia lè mu jumú, èe ká a búí na bèn pánká po ĩnén á wi lè ho món bò o buen. Ī yàá yí ko là a nakāa tenló hùúu. Wón lé yia buée bátízé mia lè le Dónbeenì Hácírí lè ho dǎhú. ¹⁷ O buan mí véeró dèe mí ní yi á buée véeráa mí dínló. Á hía lé ho díń-poni o ò khuii á à kúee mí nání yi. Ká hǎ jáakáa hǎn o ò cǐi ho dǎhú na máa hí hùúu yi.»

¹⁸ O Zān mún pá kǔn hǎa bía bioní cèrèe làa bún bàn síi á non ba nùpua yi á mún zééní le Dónbeenì bín-tente bìo làa ba.

O Zān kàsó zoró bìo

(*Matiye 14.3-4; Maaki 6.17-18*)

¹⁹ Bún wee wé ká a *Herodee, yia wi ho Kalilee kǎhú júhú wán á fó mín kǐnle bàn háa Herodiade yan. O mún lá wee wé hǎ wén-kora lè mí sìwà á séeníà bìo kà. Bún búenbúen lé bìo ó o Zān já ó o vaá yú a á bía non wo yi le o lá yí ko ò o wé mu. ²⁰ Ó o yàá wíoka dó mu wán, ò o le ba fé o Zān vaa pe jii ho kàsó yi.

O Yeesu bátéemù bìo

(*Matiye 3.13-17; Maaki 1.9-11*)

²¹ Bìo ba nùpua hǎa wee lé buen o Zān cǎn à buee bátízé, ó o Yeesu mún buara ó o Zān bátízera a. Bìo o Zān bátízera a vó ó o Yeesu wee fio. Lé hón pàahú so á ho wáayi jii héra ²² á le Dónbeenì Hácírí lá a háponi síi, á lion o wán. Á mu tǎmu búí sǎ já ho wáayi á bía: «Fo lé ĩ Za na á ĩ bò ĩ tàká wán, ũ bìo sí miì.»

O Yeesu nonkǎni

(*Matiye 1.1-17*)

²³ Pàahú na ó o Yeesu hǎa wee búá mí tonló júhú yi ká a teró lúlúio wee yí ho bóní làa píru síi. Á bìo ba yánkaa wee leéka làa bún ó o hǎa lé o Zozeefu za, ká a Zozeefu mu bàn maá bèn lé o Helii,

²⁴ ó o Helii bàn maá lé o Mataate,

ó o Mataate bàn maá lé o Levii,

ó o Levii bàn maá lé o Meliki,

ó o Meliki bàn maá lé o Zanayii,

ó o Zanayii bàn maá lé o Zozeefu,

²⁵ ó o Zozeefu bàn maá lé o Matatiasi,

ó o Matatiasi bàn maá lé o Amṓsi,

ó o Amṓsi bàn maá lé o Nahuumu,

ó o Nahuumu bàn maá lé o Hesilii,

ó o Hesilii bàn maá lé o Nakayii,

²⁶ ó o Nakayii bàn maá lé o Maate,

ó o Maate bàn maá lé o Matatiasi,

ó o Matatiasi bàn maá lé o Semejje,

ó o Semejje bàn maá lé o Zozeeki,

ó o Zozeeki bàn maá lé o Zodaa,

²⁷ ó o Zodaa bàn maá lé o Yuanan,

ó o Yuanan bàn maá lé o Erezaa,
 ó o Erezaa bàn maá lé o Zorobabεele,
 ó o Zorobabεele bàn maá lé o Salasiεle,
 ó o Salasiεle bàn maá lé o Nεrii,
²⁸ ó o Nεrii bàn maá lé o Meliki,
 ó o Meliki bàn maá lé o Adii,
 ó o Adii bàn maá lé o Kosaamu,
 ó o Kosaamu bàn maá lé o Elemadamu,
 ó o Elemadamu bàn maá lé o Εερε,
²⁹ ó o Εερε bàn maá lé o Zozue,
 ó o Zozue bàn maá lé o Eliyezεερε,
 ó o Eliyezεερε bàn maá lé o Zoriimu,
 ó o Zoriimu bàn maá lé o Mataate,
 ó o Mataate bàn maá lé o Levii,
³⁰ ó o Levii bàn maá lé o Simiων,
 ó o Simiων bàn maá lé o Zudaa,
 ó o Zudaa bàn maá lé o Zozεεfu,
 ó o Zozεεfu bàn maá lé o Zonaamu,
 ó o Zonaamu bàn maá lé o Eliakiimu,
³¹ ó o Eliakiimu bàn maá lé o Meleyaa,
 ó o Meleyaa bàn maá lé o Mεnaa,
 ó o Mεnaa bàn maá lé o Matataa,
 ó o Matataa bàn maá lé o Natān,
 ó o Natān bàn maá lé o *Daviide,
³² ó o *Daviide bàn maá lé o Zesee,
 ó o Zesee bàn maá lé o Obεεde,
 ó o Obεεde bàn maá lé o Buaze,
 ó o Buaze bàn maá lé o Sala,
 ó o Sala bàn maá lé o Naasōn,
³³ ó o Naasōn bàn maá lé o Aminadaabu,
 ó o Aminadaabu bàn maá lé o Ademen,
 ó o Ademen bàn maá lé o Aanii,
 ó o Aanii bàn maá lé o Hesiron,
 ó o Hesiron bàn maá lé o Farεεsi,
 ó o Farεεsi bàn maá lé o *Zudaa,
³⁴ ó o Zudaa bàn maá lé o *Zakoobu,
 ó o Zakoobu bàn maá lé o *Izaaki,
 ó o Izaaki bàn maá lé o *Abarahaamu,
 ó o Abarahaamu bàn maá lé o Teraa,
 ó o Teraa bàn maá lé o Nahoore,
³⁵ ó o Nahoore bàn maá lé o Seruuki,
 ó o Seruuki bàn maá lé o Arakoo,
 ó o Arakoo bàn maá lé o Falεki,
 ó o Falεki bàn maá lé o Ebεερε,
 ó o Ebεερε bàn maá lé o Sala,
³⁶ ó o Sala bàn maá lé o Kayinaamu,
 ó o Kayinaamu bàn maá lé o Aafakisaade,
 ó o Aafakisaade bàn maá lé o Σεεmu,
 ó o Σεεmu bàn maá lé o Nōwee,
 ó o Nōwee bàn maá lé o Lamεεki,
³⁷ ó o Lamεεki bàn maá lé o Matuzala,
 ó o Matuzala bàn maá lé o Enōōki,
 ó o Enōōki bàn maá lé o Yarεεde,
 ó o Yarεεde bàn maá lé o Maleleyεεle,
 ó o Maleleyεεle bàn maá lé o Kayinaamu,
³⁸ ó o Kayinaamu bàn maá lé o Enōōsi,
 ó o Enōōsi bàn maá lé o Σεεte,
 ó o Σεεte bàn maá lé o Adāma,
 ó o Adāma bàn maá lé le Dónbeenì.

4

O Yeesu kúará lénló bìo
(*Matiye 4.1-11; Maaki 1.12-13*)

¹ Le Dónbeenì Hácírí pànká wi o Yeesu wán. Ó o wáa ló ho Zurudēn yi lée wà, á le Dónbeenì Hácírí lèenía wo vannáa le dùure yi. ² Á mu yú wizooní búará-ɲun ká a *Satāni wee khà a loí bín. Hǎn wizooní so yi búenbúen ó o yí dú bìo hùúu. Hǎ wizooní mu vaa véenii, á le hīni dà a. ³ Bìo ó o Satāni mən mu kà, ó o bía nən wo yi: «Le huee na kà á fo yí mən le? Ká fo lé le Dónbeenì Za bìo bon kénkén, à ù bío le le huee na kà yèrè má wé ho dínló.» ⁴ Ó o Yeesu bía nən wo yi: «Bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Dínló mí dòn yí máa na mukāni nùpue yi.»*»

⁵ Bún món ó o Satāni mu fó a yòoraráa le búee búii na dǎn wán á yòò dǎn ò o zéeniá ho tá kána búenbúen làa wo le cúekúee wán, ⁶ ò o bía nən wo yi: «ǐ ì na ho pànká foñ á fo ò keñ hǎ ɲúhú wán, á à na hǎ nàfòró lè hǎ semu na wi hǎ yi foñ, lé bìo le Dónbeenì nən hǎ miì. ǐ dà a na hǎ yia á ǐ sīi vá yi. ⁷ Ká fo tà á líí fàrá ù nən kójúná wán à ù búaanía mi, á hǎ bìo ò sè foñ.» ⁸ Ó o Yeesu bía nən wo yi: «Mu túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Ǫ Núhúso Dónbeenì lé yia á ù ko à ù búaaní à mún sá na orén mí dòn yi.»†»

⁹ Bún món ó o Satāni mu pá bǐniá fó a vannáa ho Zeruzaleemu, á vaá yòò dǎniá wo le *Dónbeenì zǐ-beenì ɲún-tíahú, ò o bía nən wo yi: «Ká fo lé le Dónbeenì Za bìo bon kénkén, à ù yén lii ho tá yi, ¹⁰ lé bìo mu túara: «Le Dónbeenì á a na le ɲii mí wáayi tonkarowà yi le ba pa ù bìo sese.»

¹¹ Á mu mún bǐniá túara: «Ba à cǎn fo á líí wíoka à bàrá, bèra a na ù zeñ yí túii làa huee búii.»‡»

¹² Ó o Yeesu bía nən wo yi: «Mu mún túara lè Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Yí ví ví yi khūaa ù Núhúso Dónbeenì ɲii yi hàrí lòn wizon-kéní.»§»

¹³ Bìo ó o Satāni mu khà a làa bìo búenbúen san ó o wà ò o día a, á pannáa pèn-veere.

O Yeesu bàn kùrú nùwā pá a bìo
(*Matiye 4.12-17; Maaki 1.14-15*)

¹⁴ Bìo á bún búenbúen wó khiína, ó o Yeesu wà van ho Kalilee kǎhú ká le Dónbeenì Hácírí pànká wi o wán. O yèni ló ho Kalilee mu kǎhú lórá búenbúen yi. ¹⁵ O fù wee wé kàrán ba nùpua ba *zúifùwa kàránló zǐni yi. Á ba búenbúen bèntín fù wee wíoka a yèni.

(*Matiye 13.53-58; Maaki 6.1-6*)

¹⁶ Bún món ó o wà van ho Nazareete, hen na ó o dǎn yi. Ho *Sabaa zoñ ó o van ba zúifùwa kàránló zǐi làa bìo ó o lá wee wé wéráa mu. Bìo ó o le mí ì kàrán le Dónbeenì bíonì vūahú, ó o líí hínən yòò dǎn, ¹⁷ á ba lá le *Dónbeenì ɲi-cúa fεero *Ezayii vūahú nən wo yi. Ó o fó ho bera á fò mín làa bìo kà:

¹⁸ «O Núhúso Hácírí á wi miì.

Lé bìo ó o léra mi

le ǐ vaa bío le bín-tente bìo
à na bìa lé ba ni-khenia yi.

Le tonkaa mi

le ǐ bío na ba kàsósa yi

le ba à keñ mítén,
à ǐ mún bío na ba muiiwà yi
le ba yìo á à bǐni wé è mi.

À ǐ na hǎ sǎni-wia

bìa ba wee beé lò yi.

* 4:4 Mi loí Lándá zéeníló vūahú (Deutéronome) 8.3 † 4:8 Mi loí Lándá zéeníló vūahú (Deutéronome) 6.13

‡ 4:11 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 91.11-12 § 4:12 Mi loí Lándá zéeníló vūahú (Deutéronome) 6.16

19 À ï mún bue le lúlúure na ó o Núhúso sãamu bìo ò wé yi bìo.»*

20 Bún mún ó o bun ho vūahú á khii n̄on ho kàránlò zīi ton-sá yi ò o líí kará á wee zéeni hā bioní mu júná làa ba. Á bìa wi le zīi yi búenbúen fá mí yìo o yi. 21 Bìo ó o jii zoó wee hen á bìo kà lé bìo ó o bía n̄on ba yi ho yahó: «Mi yí m̄on le? Le Dónbeenì jii-cúa fεero bioní na mi já lé h̄n bìo lan wee wé ho zuia.»

22 Bìa wee jí hā bioní mu búenbúen wee wíoka a yèni á mún wó coon hā bìo yi. Ba lá yí máa dé le h̄n bín-tentewà so na kà ó o dà wee bío. Á ba wee bío mín yi: «Yia kà k̄aní yín̄on o Zozεfu yàró na wa búenbúen zū lé wón wee bío hā bioní mu na kà.» 23 Ó o Yeesu bía n̄on ba yi: «Mi t̄iá sī, mi dà à wà le wàhiire na kà á à na miì: «T̄ini b̄anso weé ūten ūten.» Lé bún n̄on á mi yàá pá dà à b̄n̄i ì b̄ioráa bìo kà á à na miì: «Bìo á fo wó ho *Kapεnyuumu yi búenbúen á wa já, á ū b̄èn wé mu b̄an s̄i hen kà m̄in k̄urú lóhó yi le wa mi.» 24 Ó o Yeesu pá b̄n̄ia bía: «Le ï mì ho t̄iá na mia: Le Dónbeenì jii-cúa fεero na dà à yí le yèn-tente mín k̄urú lóhó yi, wón mía. 25 Le ï mì ho t̄iá poni na mia: Le Dónbeenì jii-cúa fεero *Elii p̄ahú, á ho viohó h̄ia ðin á yí máa tè á ð̄n hā lúlúio bìo t̄in lè mí p̄ina bìo h̄z̄in, á le h̄ini ló ho k̄h̄ú búenbúen yi. Bún p̄ahú ká ba maháawa mún boo o *Isirayεle n̄ipomu t̄iahú. 26 Ká le Dónbeenì màhá pá yí tonkaa o Elii ba n̄i-kéní woon c̄n̄, ká yín̄on ho Sid̄n k̄h̄ú lóhó búí na ba le Sareputaa maháa mí ð̄n c̄n̄.† 27 Ba b̄ueréwà mún h̄ia boo o Isirayεle n̄ipomu t̄iahú le Dónbeenì jii-cúa fεero Elize p̄ahú, à ba n̄i-kéní woon ó o búí s̄anía yí wan ká yín̄on o Siiri n̄i Naaman mí ð̄n.‡»

28 H̄n bioní so bío vaa véení, à bún à bìa wi le zīi yi búenbúen h̄in̄on yòò ð̄n lé le s̄i-c̄l̄lè. 29 Lé bún ba ð̄enía w̄ira a wán, á vá lóráa lée líikaa lóráa ho lóhó mún, á vaá yòora le búee mu na ho lóhó son wán b̄an jún-t̄iahú le mí ì ð̄n wo ò dé ho k̄h̄ú yi. 30 Ó o ð̄in̄in fó mít̄en ba níni yi á lée wà ò o día ba.

O Yeesu weéra ba v̄anv̄arowà
(Maaki 1.21-28)

31 Bún mún ó o wà van ho Kalilee lóhó, h̄ia ba le *Kapεnyuumu. Ká ba *zúif̄uwa v̄n̄lò wizonle na ba le *Sabaa ð̄n, ò o kàrán ba ba kàránlò zīi yi. 32 Á bìa já a bioní wó coon làa s̄obéé lé bìo ó o bioní p̄anká wi binbirì. 33 Mu zoñ ò o n̄i búí na ó o c̄n̄a wi yi á wi ba kàránlò zīi mu yi. Á wón zoó bía bìo kà p̄n̄p̄n̄: 34 «Éee! Nazareete n̄i Yeesu, lée webio á ū wà bueé cà wa c̄n̄ hen? Fo buara wa yáaró bìo yi lée? Ba le ï yí zū fo le? Ūnén lé yia lé le Dónbeenì n̄upue na le tonkaa.» 35 Ó o Yeesu n̄amakaa wo yi: «Wé t̄été, lé o n̄i mu yi lònbiò!» Ó o c̄n̄a mu ð̄enía fó a dó ho tá yi ba n̄upua na wi b̄in búenbúen t̄iahú ò o ló a yi ká a màhá yí yú a yí bóonía yi. 36 Á bìa kera b̄in na m̄on mu wéró bán búenbúen z̄n̄kaa kará concáan. Cúa-yen, à ba yèrémáa wee bío mín yi: «Pátì! Dìo kà lé le bioní yén s̄i kà? O n̄upue mu wee na le jii ba c̄n̄awa yi lè ho p̄anká, à ba máa ð̄an kán wo ká ba ð̄ení wé bìo ó o le ba wé.» 37 Ó o Yeesu yèni ð̄enía ló hā lórá na b̄amakaa b̄in búenbúen yi.

(Matiye 8.14-17; Maaki 1.29-34)

38 Bìo ó o zoó ló ho kàránlò zīi, ó o t̄erenna van o Sim̄on zīi. O vaa ð̄ení à bún ba wee bío làa wo le o Sim̄on b̄an hio h̄aa le t̄en̄i wee z̄é. Á ba fióra a le o weé wo. 39 Ó o vaá zon á líí lún̄lúrá a p̄uhú yi ò o bía le le t̄en̄i lé o yi, á le ð̄enía ló. Mí lahó yi ó o h̄in̄on n̄on ho ð̄in̄lò ba yi.

40 Bìo le wii líí zon,§ á bìa búenbúen na ba v̄anv̄arowà lè mí s̄iwà wi c̄n̄ á buan ba buararáa. Ó o b̄o mí níni ba n̄i-kéní kéní wán á ba wan. 41 Ba n̄upua c̄èrèe na ba c̄n̄awa wi yi á ba wee lé yi ká ba a bío p̄n̄p̄n̄: «Ūnén lé yia lé le Dónbeenì Za.» Ká a Yeesu wón

* 4:19 Mi loñ «Dónbeenì sãamu lúlúure» Dónbeenì bioní vūahú bioní búí b̄an kúará vūahú yi. † 4:26 Mi loñ Bá-zàwa n̄in-yání vūahú (1 Rois) 17.9 ‡ 4:27 Mi loñ Bá-zàwa cúa-jun ní vūahú (2 Rois) 5.1-14 § 4:40 Mi loñ Maaki vūahú 1.32

màháá wee zá làa ba le ba yí bío. Lé bìo òarén mí bæere yàá zū mu le o lé *Yìa le Dónbeenì mən léra.

*O Yeesu wee bue le Dónbeenì bín-tente
(Maaki 1.35-39)*

⁴² Bún bàn tá lée tōn yìnbíi b̀̀ir̀̀i, ó o Yeesu hí̀̀nōn kh̀̀era ló van le l̀̀ue búí na a ǹ̀pue mía yi, á vaá kará mí dòn. Bìo ba ǹ̀pua s̀̀ina yí mən wo, á ba wee cà̀nka a. Bìo ba vaá yú a, á ba wáa yí wi à ba b̀̀íní díá ò o kh̀̀èn làa ba. ⁴³ Ó o Yeesu bía nən ba yi: «Ó, o! Í mún ko à í va hã lórà na ká yi à vaa bue le *Dónbeenì béenì bín-tente b́́n, lé bìo á bún lé bìo le Dónbeenì tonkaa mi bìo yi.» ⁴⁴ Ò o hí̀̀nōn wà, á vaá wee bue le bín-tente ba *zúíf̀̀uwa kà̀ránlò z̀̀íní yi ho *Zudee k̀̀sh̀̀ú yi.

5

*O Yeesu von mí nín-yání nì-kenínia
(Matiye 4.18-22; Maaki 1.16-20)*

¹ Wizonle búí ká a Yeesu wi ho Zenezareete* v̄̄-beenì jii á ba zàamáa kí́́nia yi wee jàa mín, lé bìo ba wi ba jí le Dónbeenì bóni, ó o mən hã wonna bìo jun ká hã ò́́n mín nìsáa mu jummu jii. ² Ba ce-pawà na zon hã buararàa búenbúen ló lée ò́́n wee s̄̄e mí zúánwà. ³ Hã wonna mu bàn dà-kéní lé o Simōn te ho, á h́́n lé hía ó o Yeesu fiora zon, ò o bía nən wo yi le o jàa zo mu jummu yi c̄́ínú, bún món ó o líí kará ò o wee kà̀rán ba zàamáa na ò́́n b́́n.

⁴ Pàahú na ó o bía vó yi, ó o khíi wee bío là a Simōn: «Wáa vá zo mu jummu na boo yi, à ù́́nén lè mí ninzàwa na páania wee sá à yénní mí zúánwà kúee mu jummu yi à mi wìika ba cewà.» ⁵ Ó o Simōn bía làa wo: «Éee! Ù́́nén! Loí! Wa púia mu jummu yi cāana à wa yí fò hàrí ceza. Èe ká ù́́ bióni jii wán, á í yénní hã á à kúee.» ⁶ Á ba yénní hã kúaa mu jummu yi á hã líí v̄̄n ba cewà cè̀̀èè, lée c̄́ínú ká hã zúánwà h̄̄ni lá à fáa. ⁷ Á ba von mí ninzàwa ce-pawà na wi ho won-veere yi le ba buee séení mí. Á bán buara bueé séení ba á hã wonna mí bìo jun sú lè ba cewà fúaa hã wi hã líí mu jummu yi.

⁸ Bìo ó o Simōn Piere mən mu kà síi, ó o líí búrá a Yeesu tá ò o bía nən wo yi: «Búí! Núhúso, í yàá bèntín lá yí ko à í sùará fòh lé bìo á í lé o bè-kora wéro.» ⁹ O Simōn wee bío kà síi lé bìo ba ce-kuii na ba v̄̄n kà bìo zánia wo dàkhíina, orén làa bìa páania wi ho woohú yi làa wo. ¹⁰ Hàrí o Zebedee nùwã Zaaki làa Zān na mún lé ba ce-pawà, bán mún zána lè ba bìo síi. Ó o Yeesu bía nən o Simōn mu yi: «Áyí! Yí z̄́́n d̄̀e woon. Lii hí́́n. À lá ho zuia jii wán, á ba ǹ̀pua lé bìa fo wé è yí á à bua à buennáa í c̄́n.» ¹¹ Bún món á ba vá mí wonna bueé ò́́nía mu jummu jii, à ba kúará mí bìo búenbúen b́́n, à ba bò là a Yeesu wà.

*O Yeesu wéera a b̀̀eré nì
(Matiye 8.2-4; Maaki 1.40-45)*

¹² Wizonle búí ká a Yeesu wi ho lóhó búí yi, ó o fò mín là a *b̀̀eré nì búí. Bìo ó o mən o Yeesu ó o d̄̀enía líí búrá à yahó á buure bó ho tá yi. Ò o fiora a yi kà: «Núhúso! Fo dà à wéé mi ká fo tà.» ¹³ Ó o Yeesu líí bò mi níi o wán ò o bía nən wo yi: «Í tà mu, wáa wa.» Mí lahó yi ó o nì d̄̀enía wan. ¹⁴ Bún món ó o Yeesu henía bìo kà làa sòobéè nən wo yi: «Bìo wo fòh á ù́́ yí bío le ǹ̀pue jí. Ká ù́́ màháá vaa zéení ù́́ten lè le *Dónbeenì yankaro. À ù́́ mún wé mu hãmu bìo na ó o *M̄̀ȳ̄iize bò le ba wé wé mu d̄́́nì yi à ba búenbúen z̄́́n ká ù́́ wan bìo bon.»

¹⁵ Ká bún yí hò bìo ba wíokaa wee bío o Yeesu bìo hã l̀̀ua búenbúen yi. Á ba ǹ̀pua cè̀̀èè wee vá kúee mín wán à jí́́nàa o bóni à mún bua mí vánvárowà lè mí síwà à buennáa ó

* 5:1 Ho Zenezareete v̄̄-beenì yèni, ho Kalilee v̄̄-beenì lè ho Tiberiade v̄̄-beenì búenbúen lé ho v̄̄hú dà-kéní ba wee ve kà.

cón le o weé. ¹⁶ Ká a Yeesu wón màhà wee wé wé ká a lén mí dòn vaa fio le lùe búí na wan búirín yi ká a b́ńí buen.

*O Yeesu weéra a mùamúa
(Matiye 9.1-8; Maaki 2.1-2)*

¹⁷ Wizonle búí ò o Yeesu wee kàrán ba nùpua. Mu ǹnzòn ká ba *Farizēwa lè ho *làndá bìo zéénílowa wi b́ńn á kará bó a yi. Ba ló ho Kalilee lè ho *Zudee lórà c̀èr̀èè yi. Ba búí yàá pá ló ho Zeruzalēmu lóhó yi. O Núhúso Dónbeenì p̀nká na wi o Yeesu yi lé h̀a ǹn ó o wee weéráa ba v̀ǹvárowà. ¹⁸ Ỳò buee t́í, à nùpua búí sò mí mùamúa luaráa ká a wi mí dāmu d̀èè wán. Bìo ba bueé d̀ñn á ba wi ba zo le źi yi làa wó à zoó bàrá a Yeesu yahó. ¹⁹ Á ba wó fúuu san lé bìo ba nùpua boo dà. Á ba día ba yòora làa wó le źi mu lòho, á yòó kara ho s̀ñ-kéní à ba can hā hūni o mùamúa mu dāmu d̀èè yi á liinía làa wó líí bàrá a Yeesu yahó bìa wi b́ńn búenb́uen t́áhú. ²⁰ Bìo ó o Yeesu m̀n bìo ba dóráa mí s̀a wo yi, ó o b́a ǹn o mùamúa yi: «Ẁn b̀ǹnlo, ũ bè-kora séra día.»

²¹ Bìo ó o b́a b́ńn ká á ho làndá bìo zéénílowa lè ba Farizēwa á wee bío mí yiwa: «O nùpue mu léé wée á wee m̀ní m̀ten lè le Dónbeenì ká síí? Lé wée dà a s̀n mu bè-kora á à día ká ýǹn le Dónbeenì mí dòn.» ²² Ká a Yeesu màhà z̀na ba yilera ó o b́a ǹn ba yi: «Lée webio ǹn á hā yilera na ká síí wiráa mia? ²³ Lé mu ỳn bíoró wayi? Lé à bío le o bè-kora séra día léé tàá lé à bío le o h́ní varáka? ²⁴ Ká í màhà wi á mi źn le o *Nùpue Za yú ho p̀nká ho tá wán à s̀nnáa mu bè-kora día.» Ò o wáa b́a bìo ká ǹn o mùamúa yi: «Le í bío mu na fòh, lii h́ní, lá ũ dāmu d̀èè á ũ khífo.» ²⁵ Ó o ǹi mu d̀ènía h́ǹn yòó d̀n b́n wán ba búenb́uen ỳo yi á líí lá mí dāmu d̀èè ò o wee búaaní le Dónbeenì ká a wà ǹn mí źi. ²⁶ Á ba búenb́uen wó coon mu bìo yi. Á ba źna à ba pá wee khòní le Dónbeenì ká síí: «Wa b̀ènt́n m̀n yéréké bè-bárakáwá zuia.»

*O Yeesu von o Levii le o bè mí yi
(Matiye 9.9-13; Maaki 2.13-17)*

²⁷ B́n m̀n ó o Yeesu ló léé wà. O vaá wee khíí ó o m̀n o lànpo fé búí na ba le Levii ká a kará mí tonló lùe yi. Ó o b́a ǹn wo yi: «H́ní bè mi.» ²⁸ Ó o Levii d̀ènía h́ǹn día mí tonló lè mí bìo búenb́uen, ò o bò a Yeesu yi.

²⁹ O Levii sá ho d̀nló o Yeesu bìo yi, ò o von wo mí źi. O mún von ba nùpua búí ba bueé páania kará wee dí. Ba c̀èr̀èè lé ba ninzawa *lànpo féwá. ³⁰ Á bìo ba Farizēwa lè ho làndá bìo zéénílowa na bìo sà ba yi m̀n mu á ba wee khí mí kíó yi. Á ba t̀ara a Yeesu ǹ-kenínia yi: «Lée webio ǹn á mi pá tà wee dí ká mi ì ju lè ba lànpo féwá lè ba ǹ-koa na kà?» ³¹ Ó o Yeesu b́a ǹn ba yi: «Héyí! Ḿén! Nùpua na lò hereka so wee wé cà t́ni bànso d̀ání le? B̀eé, ba v̀ǹvárowà lé bìa wee wé cà a d̀ání. ³² Ìnén ý buara bìa wee leéka le mí t̀enna bìo yi dé. Bìá ź le mí lé ba bè-kora wérowà lé bìa á í buara bìo yi, bèra a na à ba khí mu bè-kora wéro yi.»

*O Yeesu b́a le nii líró bìo
(Matiye 9.14-17; Maaki 2.18-22)*

³³ B́n m̀n á ba nùpua búí t̀ara a Yeesu yi: «O Zán ǹ-kenínia wee wé lí mí j́nìí à mún wé mí fioró, á ba Farizēwa ǹ-kenínia mún wee wé ká síí. À ùnén nùpua bán b̀n wee dí ká ba a ju léé webio?» ³⁴ Ó o Yeesu b́a ǹn ba yi: «Mi ý m̀n le: Pàahú na ba nùpua wi mu yaamu s̀nú díró yi là a há-f́a bàn báa á ba so dà à bío le ba lí mí j́nìí le? ³⁵ Ho pàahú búí khíí dā ó o há-f́a bàn báa ba a lén ba t́áhú, b́n ká ba màhà wé è lí mí j́nìí.»

³⁶ Ó o mún b́nia wà le wàhiire na ká ǹn ba yi: «Nùpue na a lá mí báká finle á à kúii bìo búí á à la lè mí báká ḱnle na l̀era wón mía. Lé bìo ká a wó mu, á ho dà-f́nle á à yáa. Á bìo lan ḿn yi mún máa wí ḿn. ³⁷ Làa b́n síí, nùpue máa kúee *d̀v́n f́a s̀m̀ni-ḱa yi. Lé bìo ká a kúaa ho b́n ká ho h́a wee za, á hā à nàma, á ho d̀v́n á à kúia, á hā s̀m̀niwa

mún ò yáa. ³⁸ Ho òwén fíà ko ho kúee hã sùmàni-fíà yi. ³⁹ Á nùpue mún máa díà òwén kíá ká a máa ñu òwén fíà. Lé bìò á ba wee bíò le ho òwén kíá lé hìà sī.»

6

O Yeesu zéenia ho Sabaa bìò lè ba nùpua
(Matiye 12.1-8; Maaki 2.23-28)

¹ Mu wó ká a Yeesu wee káa hã mana búí yi ho *vũnló wizonle na ba le Sabaa zoñ, ó o nì-kenínia wee báará zoo khé ho dínló lée pùká là. ² Á ba *Farizíewa búí mən mu á ba wee bíò làa ba: «Lée webio nən mí wee wéráa bìò kà? Wa làndá hò mu.» ³ Ó o Yeesu bíá nən ba yi: «Bìò ó o *Daviide yánkaa wó ká arén lè mí nùpua á le híni dà á mi òwén yí kàrána yí mən le? ⁴ Orén mítén zon le Dónbeenì zī á zoó lá le Dónbeenì hāmu búurú á là, ò o buan ho búí lée nən bíà làa wó bò mín yi. Ká a ñwón lá yí ko ò o wé mu, lé bìò le *Dónbeenì yankarowà mí dòn lé bán wee wé là ho.» ⁵ Ò o tñ pá bñía bíá nən ba yi: «O *Nùpue Za lé yia á ho Sabaa bìò wi ní yi.»

(Matiye 12.9-14; Maaki 3.1-6)

⁶ Ho Sabaa mu búí zoñ ó o Yeesu van ho kàránlò zī yi á vaá zoó wee kàrán ba nùpua. Mu zoñ à nì búí wi bñ á nín-tíani bàhó húrún. ⁷ Á ho *làndá bìò zéenílowa lè ba Farizíewa bò mí yìo o Yeesu wán le mí ì loñ ká a pá à wéé nùpue ho Sabaa zoñ, lé búñ ba à òwén wán á à yíráa wo ò kooní yi. ⁸ Ó o Yeesu zūna ba yilera ò o pá bíá nən o nì na bàhó húrún yi: «Lii híni vá buée lée òwén hen ká ba nùpua yahó le ba mi fo.» Ó o nì líí híñon á vá buée lée òwén. ⁹ Ó o Yeesu bíá làa ba: «Le ì tūa mia làa bìò búí: Lé mu yén ó o nùpue ko ò o wé ho Sabaa zoñ? Lée bè-tente lée, táá lée bè-kohó? Lé ho kání a nùpue lée, táá lé ho búe o?» ¹⁰ Ò o Yeesu lora ba búenbúen yi khií fò ò o bíá nən o nì yi: «Hóoní ù bàhó.» Ó o nì hóonía ho á ho òwéníá wan. ¹¹ Á ho làndá bìò zéenílowa lè ba Farizíewa sīa cà mu yi làa sòbée, á ba wee wáani mín yi: «Lée webio á wa yáa à wé á à yíráa wo ò fi ní yi coon?»

O Yeesu hueekaa mí tonkarowà píru ñun
(Matiye 10.1-4; Maaki 3.13-19)

¹² Wizonle búí ó o Yeesu híñon le mí yòó wé mí fioró le búee wán, ó o yòó flora le Dónbeenì yi bñ fúuu cāana. ¹³ Bìò ho tá tñ, ó o von mí nì-kenínia kúaa mín wán, á hueekaa ba píru ñun ba tíahú á có yèni làa tonkarowà. Híà ká lé ba yènnáa:

¹⁴ O Simon na ó o có yèni làa Piere,

o Ændere na lé o Simon mu bàn za,
o Zaaki là a Zān, o Filiipu là a Baatelemii,

¹⁵ o Matiye là a Toma, o Alifée za Zaaki,

o Simon na lé ba Zelooteva* kuure nùpua nì-kéní,

¹⁶ o Zaaki za Zudaa,

là a Zudaa Isikariote na khií dé o Yeesu o zúkúsa ní yi.

O Yeesu kàrána ba nùpua á wéera ba búí
(Matiye 4.23-25; Maaki 3.7-11)

¹⁷ Búñ mən, ó o Yeesu bñía bò lè mí nì-kenínia lion ho tá pèerú yi hen na ó o món-bèwa cèrèe òwén yi. Ba minka zàamáa mún wi bñ. Ba ló ba *zúífúwa kǎhú kuaráa búenbúen yi, ho Zeruzalemu lóhó, lè ho Tiire lè ho Sidōn lórá na wi mu yámú ñumu jii ló-zàwa yi.

¹⁸ Ba búenbúen wà buee jí a Yeesu cǎn á mún ò cànka ò o wéé ba véena. Bìà ba cínáwa wee beé lò wee yí mítén. ¹⁹ Ba nùpua búenbúen wee cànka à ba yí o túii yi, lé bìò le Dónbeenì pánká na wi o yi á wee lé lée wéé ba nùpua búenbúen.

(Matiye 5.1-12)

²⁰ Ó o Yeesu wáa yòó lora mí nì-kenínia yi ò o bíá:

* 6:15 Mi loñ Matiye vūahú 10.4

«Minén na lé ɓa nì-khenia, mi júná sī,
lé bìo le Dónbeenì béenì á mi níní wi yi!

²¹ Minén na le hīni wee ɓúe ho zuia, mi júná sī,
lé bìo á bìo mi wee ca á mi ì yí á mu jii ì sí!

Minén na wee wá ho zuia, mi júná sī
lé bìo mi khíi dĩ hā konsīní!

²² «Ká ɓa nùpua khíi jina mia, á pǎ mia, á wee là mia, á wee yáa mi yèni o *Nùpue
Za bìo yi, se mi júná sī. ²³ Mi zàmaka à wé coronka lé bìo le Dónbeenì bùiá beenì pan
mia ho wáyai mu bìo yi. Mu bon, lé kà síi á ɓarén ɓàn ɓàaawa mún yánkaa beéraráa le
*Dónbeenì jì-cúa fεrowà lò.

²⁴ Èε ká minén nàfòró ɓànsowà á ho yéréké khíi sá yi,
lé bìo á mu bìo búenbúen mí yú vó,

á bìo máa bīnī máa bè mu wán máa na mia.

²⁵ Minén na wee dí bùubaa ho zuia á ho yéréké khíi sá yi,
lé bìo á bìo cèrèε hīni khíi tè mia.

Minén na wee dĩ hā konsīní ho zuia á ho yéréké khíi sá yi,
lé bìo mí bìo khíi wé ho yahó sèró lè le wéε.

²⁶ Minén na ɓa nùpua wee wíoka yèni á ho yéréké khíi sá yi,

lé bìo á lé kà síi á ɓàn ɓàaawa mún yánkaa wó làa bìa fù le mí lé le Dónbeenì jì-cúa
fεrowà ká mu jòn yí bon.

*Wa ko wa wé wé mu bè-tentewà làa bìa yí wa wen
(Matiye 5.38-48)*

²⁷ «Àwa, minén na wáa dĩn wee jí ĩ cǎn búenbúen lé minén á ĩ wee bío bìo kà a na yi:
Mi wañ mi zúkúsa.

Bìà jina mia à mi wé mu bè-tentewà na yi.

²⁸ Bìà wee dánkání mia
à mi wé dúbua yi.

Bìà wee yáa mi yèni
à mi wé fio na yi.

²⁹ Hàrí ká a ɓúí dó ũ sáahó yi,
à ũ yèrémá hìà so dá a yi.

Ká a ɓúí fó ũ kánbun,
à ũ mún díá le o fé ũ báká.

³⁰ Yìà fióra bìo ũ cǎn,
ũ na mu wo yi.

Yìà lá ũ bìo,
à ũ díá le o ɓua.

³¹ Bìo mi wi à ɓa nì-vio wé na mia,
à mi wé mu ɓàn síi à na ɓa yi.

³² Ká bìà wa mia lé bán mí dòn á mi wa, á mi wee leéka le mi so pá à bīnī ì yí bìo mu món
le? Hàrí ɓa bè-kora wérowà mún wa bìà wa ɓa. ³³ Ká bìà wee wé mu bè-tentewà na mia
lé bán mí dòn mi wee wé mu ɓàn síi na yi, á mi wee leéka le mi so pá à bīnī ì yí bìo mu
món le? Hàrí ɓa bè-kora wérowà mún wee wé bún. ³⁴ Ká bìà khíi dàñ mu á à wí mia, lé
bán mí dòn á mi wee ke lè mí bìo, á mi wee leéka le mi so pá à bīnī ì yí bìo mu món le?
Hàrí ɓa bè-kora wérowà mún wee ke mín bìowa làa mín làa bún síi à paráa mu khíi wíló.

³⁵ Èε ká minén yí wé bún. Mi wañ mi zúkúsa, mi wé wé mu bè-tente na ɓa yi. Ká nùpue
kon ũ bìo, ũ yí dé ũ sīi mu khíi bīnī wíló yi. Lé bún ñ na ká mi ì wé le Dónbeenì na wi mu
bìo búenbúen júhú wán zàwa, lé bìo á ɓa bè-yízũnlòwà lè ɓa nì-sũmáa á le wee wé mu
bè-tentewà na yi. ³⁶ Mi zũn le hii wé ró làa bìo á mìn Maá Dónbeenì zũnáa le hii wé ró bìo
síi.

*Mi wé yí cíti nùpue
(Matiye 7.1-5)*

³⁷ «Mi wé yí cítí nùpue, á le Dónbeenì mún máa cítí mia. Mi yí síiní nùpue jùhú, á le Dónbeenì mún máa síiní mí júná. Mi wé sén díá na mín yi, á le Dónbeenì mún wé è sén ò díá á à na mia. ³⁸ Mi wé hã mu bìo, á le Dónbeenì mún wé è hã mia. Mu bìo na le Dónbeenì á à hã làa mia á à wé bìo na à kúee mí dèe yi á à didí fúaa ká mu sú cáa púuu. Lé bìo le wíló dèe na mi wee m̀nzá lè mu bìo, lé dén bàn síí á le Dónbeenì á à m̀nzá lè mí bìo á à na mia.»

³⁹ O b́nía wà le wàhiire na kà: «Muii so dà a tè mí ninza muui b̀ini wán le? B̀eé. Lé bìo ká ba vaá d̀n ho k̀hú á ba mí nùwã jun á à páaní ì zo ho. ⁴⁰ Nì-keníni na po yia wee kení a wón mía. Nùpue léee nùpue na kenía d̀n ó o dà à wé làa yia kenía wo bìo síí. ⁴¹ Léee webio ǹn á le zóore na wi ù yèrè yi á fo yí zū bìo, à le zàn-dèe na wi mi ninza yèrè yi á fo màhá m̀n wee zéeni? ⁴² Fo dà a wé kaka à bío le mi ninza díá le ù lén le zàn-dèe na wi o yèrè yi, ká le zóore na wi ùnén yèrè yi á fo yí zū bìo le? Yí m̀n ùten na le! Le zóore na wi á ù yèrè yi lé dìo á ù ko à ù lén vé, á ù yio màhá à mi wéréwéré á à dàñ ò lénnáa le zàn-dèe na wi mi ninza yèrè yi.

*Le v̀ndèe lè mí bia wàhiire
(Matiye 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³ «V̀ndèe na se máa wé ha bia na yí se, á le v̀ndèe na yí se mún máa wé ha bia na se. ⁴⁴ Mu bon, le v̀ndèe bia lé h̀n ba wee wé bè yi à z̀rnáa le síí. Lunkúnsòró máa wé fáa bódíohó wán. Á jia mún máa wé khé kíkahó wán. ⁴⁵ O nùpue na se wón wee wé bío hã b́n-tentewà lè bìo á bìo wi o síí yi se. Ká yia yí se wón wee wé bío hã b́n-kora, lé bìo á bìo wi o síí yi yí se. O nùpue bìo na wi o síí yi, lé búñ wee wé lé là a jii.

*Hã z̀nì bìo jun wàhiire
(Matiye 7.24-27)*

⁴⁶ «Mi wee ve mi le «Núhúso! Núhúso!» à mi màhá yí máa wé bìo á ì wee bío na mia á mu jùhú so wi le? ⁴⁷ Mi d̀n le ì zéeni a nùpue na wee buen ì c̀n, à jí ì bíoní, à mún bè hã yi bìo ó o bìo bonnáa mín làa mia. ⁴⁸ O bìo bonmín làa nùpue búí na le mí ì so mí z̀i ó o náana ho tá á líí bó le huee yi a màhá bò yi fáraráa le jùhú. Hã vi-beera tèró pàahú á mu jun-beeni bueé dèkíó le à le pá d̀n. Le yí tò lé bìo le jùhú fára se. ⁴⁹ Èe ká yia wee jí ì bíoní ò o yí máa bè hã yi, wón bànso bìo bonmín làa nùpue búí na fára mí z̀i jùhú ho tá káamáa yi á son. Bìo ho vi-beeni tò á mu jun-beeni buara bueé bó le yi, à le dèeniá tò p̀pè.»

7

*Ba dásíwá jùhúso ton-sá weéró bìo
(Matiye 8.5-13; Zãn 4.46-54)*

¹ Bìo ó o Yeesu bía h̀n bíoní so búenb́en á ǹn ba zàamáa yi vó, ó o wà van ho *Kapeeyuumu. ² Mu pàahú ká ho *Oroomu dásíwá jùhúso búí wi b́n á ton-sá nì-kení na ó o b̀ntín wa làa sòobèe á lò yí here díá mu húmú jii wán. ³ Bìo ba dásíwá jùhúso mu já a Yeesu bìo, ó o tonkaa ba *zúifùwa nì-kía nùwã yen búí le ba vaa fio wo le o buee weé mí ton-sá. ⁴ Á bán wà van o Yeesu c̀n á vaá wee bónbóní a ká ba à bío làa wo: «O nìi mu na tonkaa wen b̀ntín ko lè ù séeni, ⁵ lé bìo ó o wa wa nìpomu. Orén lé yia léra mí níi yi á séeniá wen á sonnáa wa kàránló z̀i.» ⁶ Ó o Yeesu dèeniá bò làa ba á ba wà. Bìo ba vaá sùaràa o nìi mu z̀i à búñ ò o t́n tonkaa mín b̀nlowà le ba léee bío na a yi: «Núhúso, yí seé ùten ì bìo yi. Ù buenló ì z̀i yi léee bìo na á ì yí koráa. ⁷ Lé búñ bìo yi á ì yí heníanáa ì síí á yí buara ù c̀n ìten. Na le jii á ì ton-sá pa à wa. ⁸ Ìnén ì beere júnása wi á ì wee bè bíoní yi. Á ìnén mún wi ba búí jùhú wán, á bán mún wee jí ì c̀n. Ì le yia va hen à wón va b́n, ì le o búí buen ò o dèeniá buen. Ì le ì ton-sá wé bìo na, ò o dèeniá wé mu mí lahó yi.» ⁹ Bìo ó o Yeesu já h̀n bíoní so, ó o wó coon o nìi mu bìo yi, ó o yèrèmaa khíi bía lè ba zàamáa

na bò a yi: «Le ì bío na mia: O *Isirayele nìpomu búenbúen yi á ì dīn yí fò mín làa nùpue na sīdéro mì yú yia kà yi.»¹⁰ Á ba dásíwá jùhúso bàn bǎnlowà bīnía khíbon á vaá yú ò o ton-sá mu wan.

O Yeesu vènia o Najεε maháa za

¹¹ Bún món ó o Yeesu wà wee va ho lóhó búí na ba le Najεε. Ó o nì-kenínia lè ba zàamákúii bò làa wo. ¹² Bìo ó o vaá dǎn ho lóhó jii, ó o fò mín làa nùpua búí à ba buan mí nì-hío wà vaá nùu. Yia húrún lée maháa búí te mí za kéní. Ho lóhó nùpua cèrèè ló á bò là a háa mu. ¹³ Bìo ó o Nùhúso mǎn o háa mu ó o màkárí buan wo yi. Ó o bía làa wo: «Háa mu, yí yáa ũ yilera.» ¹⁴ Ò o wà vaá bó ba yi á lá mí níi bò le khàare wán á bìa buan o nì-hío dīn. Ó o Yeesu bía: «Yàrónza, lii híní, lé mi bía mu.» ¹⁵ Ó o dèenía líí hínǎn yòò kará wee bío. Ó o Yeesu hoonía wo yòò dó bàn nu níi yi. ¹⁶ Á bìa wi bín búenbúen zána á ba wee khòoní le Dónbeenì kà síi: «Yia kà màhá lé le *Dónbeenì jì-cúa fεero binbirì á wa yú. Le Dónbeenì ló buara á wà buée fení mí nìpomu.» ¹⁷ O Yeesu bìo na ó o wó kà dèenía já ba *zúifúwa kǎhú búenbúen yi á dà khíi zon hĩa làa ba bó mín yi mún.

O Yeesu zéenia mí buenlò jùhú nǎn o Zān Batiisi yi
(Matiye 11.2-6)

¹⁸ O Zān Batiisi nì-kenínia vaá bía bìo wó búenbúen á nǎn wo yi. Bún món ó o von ba nùwā jun búí ba tǎhú ¹⁹ á tonkaa le ba vaa túa o Yeesu yi: «Ūnén lé yia á wa já bìo le fo ko ũ buen lée, tàa wa pá ko à wa lòní nì-veere?» ²⁰ Á bán wà vaá yú a Yeesu á bía nǎn wo yi: «O Zān Batiisi tonkaa wen ũ cǎn le wa buée túa foñ le lé fo lé yia ko ũ buen lée, tàa wà pa nì-veere?» ²¹ Á mu wáa wó se à ba buée dǎn ò o lan wee weé ba nùpua cèrèè na mu vǎmú lè mí síwà tò. O mún wee ja ba cínáwa lén bìa ba wi yi, á mún wee hén ba muiiwà yio à hǎ mi wéréwéré. ²² Bún wéró món, ó o màhá yèrémáa wee bío là a Zān tonkarowà: «Mi lén vaa zéeni bìo mí mǎn làa bìo mí já à na a Zān yi: Lé ba muiiwà yio wee mi, á ba mùamúawà hínǎn wee varáka, ba bùeréwà wan, ba bekewà jikǎnna wee jí mu bìo, ba nì-hía wee vèe, á le bín-tente wee bue na ba nì-khenia yi.* ²³ Yia yí pá ì bìo ká a tà mu yi se wón bànso jùhú sí.»

O Yeesu wee bío o Zān Batiisi bìo
(Matiye 11.7-11)

²⁴ Bìo ó o Zān tonkarowà bīnía wà, ó o Yeesu wáa wee bío o Zān mu bìo lè ba zàamáa kà síi: «Lée webio á mi van vaá lora le dùure yi? Lé ho konkohó na ho pinpiró wee hée vǐnvǎ lée? Bùée. ²⁵ Á lée webio mi vaá lora? Lée nùpue búí na sǎa hǎnbǎnǎn le? Hǎn sǐ-sení bǎnsowà so lé ba pàamá-beera zīn á ba wi yi. ²⁶ Á lé o yén mi van bìo yi? Lé le *Dónbeenì jì-cúa fεero lée? Ká mu lé wón se mi tǔiá sí. O yàá pá po wón, le ì bío mu na mia. ²⁷ Orén lé yia le Dónbeenì fèra bía bìo mí vǎnna yi: «Ì ì tonka ì tonkaro o ò dí ũ yahó á buée wíoka ũ wǎhú.»[†] ²⁸ Le ì bío mu na mia: «Ba nùpua na ho dímíjǎ yi búenbúen á yia jùhú wi po a Zān wón mia. Èε ká le *Dónbeenì béeni zàwa món-dí màhá pá po a.

(Matiye 11.16-19)

²⁹ «Ba nùpua búenbúen, hàrì ho *lǎnpó féwá á hǎa wee buée jí a Zān cǎn. Á ba tà zūnna le le Dónbeenì bìo bon á ba wee buen o cǎn ò o bátízé ba. ³⁰ Ká ba *Farizíewa lè ho *lǎndá bìo zéenílowa bán yí tà bìo le Dónbeenì le mí ì wé è na ba yi, á ba bèn mún pá à Zān *bátéèmu bìo.» ³¹ Ó o Yeesu bīnía bía: «Ho zuia nùpua na kà á ì dà à tèé lè ba yén? Lé ba yén á ba bìo bonnáa mín? ³² Ba ka lè ba háyúwá na lée kará ba nùpua fémínló lahó yi, á wee háaní na mí ninzàwa na zoó le bonfónii yi kà:

Wa búa hǎ sǎa san,
à mi le mí máa lée yo.

* 7:22 Mi loñ Ezayii vūahú 35.5; 61.1 † 7:27 Mi loñ Malasii vūahú 3.1

Wa bó le yèni,

á mi le mi máa wá.

³³ Bìo ó o Zān Batiisi buara á yí máa dí dín-poni, á mún yí máa ju *dìv'én, á mi le o cíná wi o yi. ³⁴ Á bìo ó o *Nùpue Za bèn buara wee dí, á mún wee ju ho òv'én á mi mún yí tà bún, à mi wee bío bìo kà: «Mi loń! O nì na kà yí máa wé bìo búí ká mu yín'ón dín'ló díró làa ja-juńló. O lé ba *làn'pó féwá lè ba bè-kora wérowà bàn b'ónlo.» ³⁵ Èε ká bìa búenbúen na mu bè-zū'iminì wi yi bìo bon, bán wé è wé mu bè-zū'iminì mu bàn wára.»

O bá-fé na bè-kora séra día bìo

(Matiye 26.1-13; Zān 12.1-8)

³⁶ Wizonle búí ó o Farizīe búí von o Yeesu le o buee dí mí zīi. Ó o Yeesu van á ba vaá khónkaa dūmaka[‡] wee dí. ³⁷ Hón pàahú so yi ò o háa búí na á ho lóhó nùpua búenbúen zū bá-féńló bìo á já bìo ó o Yeesu wi o nì mu zīi, ó o buan mí d'èe búí na yàwá here na sú lè ho jiló na sãmu sī á buararáa bín. ³⁸ Bìo ó o buee zon, ó o bánbáa khíi hùerá a Yeesu món ò o wee wá, ó o yèn-caa wee lii o Yeesu mu zení wán. Ó o jún-vāńí lé òo ó o wee bīnì sùuka làa hã, bún món ó o wee bīnì yèe hã ká a kúee ho jiló mu hã wán.

³⁹ Á bìo ó o Farizīe na ó o wi zīi á m'ón mu, ó o wee bío mi yi: «Yà ká cén lá lée Dónbeenì jì-cúa f'ero k'énk'én, ó o lá a zū'ín o háa mu na wee lanlaka a zení léenì, là a bè-wénia.»

⁴⁰ Ó o Yeesu bía n'ón wo yi: «Sim'ón, ì ì bío bìo búí á à na foń.» Ó o Sim'ón le: «Núhúso, bío.»

⁴¹ Ó o bíá làa wo: «Nùpua nùwã juń hía kon nàf'oró bànso búí wári. O nì-kéní lée wén-hãani khíi-hònú, ò o nì-kéní na so lée wén-hãani búará-juń làa píru. ⁴² Bìo á yia ba kon le c'ón zū à ba yí dà le máa wí, ó o bó ba mí nùwã juń kení. Àwa! Ba nùwã juń mu tíahú, á ũ wee leéka le lé o yén n' wań o nì mu á à poń mí ninza.» ⁴³ Ó o Sim'ón bíá: «Ì wee leéka le lé yia ó o día le kee na búaa n'ón yi.» Ó o Yeesu le: «Ū bìo bon, fo mà ho tũia.»

⁴⁴ Ò o yèrémáa khíi sánsáa o háa mu ò o wee bío là a Sim'ón: «Fo yí m'ón le: ì buee zon hen coon à ũ yí le ba bua mu juńmu buee s'ee le ì zení, ò o háa na ká wón wá siinía hã á bīnía sùukaa lè mí jún-vāńí. ⁴⁵ Bìo á ì buee d'ón ũ zīi, á ũ yí hín'ón yí wìira mi á yí y'era ní, ò orén lè mí buee zoró hen á ì zení lé hón ó o wìira lè ho y'ero. ⁴⁶ Fo mún yí kúaa jiló ì júhú wán á yí d'oráa ho cùkú mì, ò orén wón lé ho jiló na sãmu sī ó o kúaa ì zení wán. § ⁴⁷ Lé bún n'ón à ì ì bío mu á à na foń: Bìo ó o háa mu ba séra bè-kora c'èr'èe díá lé bún n'ón ó o waminì wára booráa. Èε ká yia bè-kora na séra día ka c'ínú, wón waminì wára na o ò zéení à bèn n' kení c'ínú.»

⁴⁸ Bún món ó o Yeesu bíá n'ón o háa yi: «Ū bè-kora séra día.» ⁴⁹ Á bìa làa wo páanía wee dí wee bío mí yiwa: «O nùpue mu lée wéé á wee hení mí sīi à bío le mu bè-kora séra día?»

⁵⁰ Ó o Yeesu bíá n'ón o háa yi: «Fo wáa yú ho héerá, híní lén, ũ sīderó mì á fenía fo.»

8

Ba háawa na fù wee bè là a Yeesu

¹ Bún món ó o Yeesu hín'ón tò hã ló-beera lè hã ló-zàwa yi á wee bue le *Dónbeenì béenì bín-tente. Bìa bò làa wó lé o nì-kenínia píru juń, ² lè ba háawa nùwã yen búí, bìa ó o n'ón ba cínáwa léra yi á mún w'éera v'éena. Ba lé o Mari na ba wee ve làa Makadala* Mari, yia ó o n'ón ba cínáwa búaa hènun léra yi, ³ là a Kuza na ó o *Heroode bàrá mí zīi tonni júhú wán bàn háa Zaana, là a Suzaana. Háawa c'èr'èe mún hía wi bín á séenía barén á fù wee wé lén mí ní bìo à séení là a Yeesu lè mí nì-kenínia.

[‡] 7:36 O Yeesu pàahú ká ba zúifúwa le mí ì dí, à ba khón daráka k'íní ho dín'ló yi díráa. § 7:46 Le níi y'ero, hã zení s'ero lè ho jiló kúeero ho júhú wán, bún búenbúen lé bìo á ba zúifúwa fù wee wé à déráa ho cùkú mí nì-hāńí yi. * 8:2 Makadala: Lé ho lóhó búí na wi ho Kalilee vū-beenì jii lè le wii t'eení.

O Yeesu wà o òrò wàhiire á bīnía zééníá kúará
(Matiye 13.1-9; Maaki 4.1-9)

⁴ Ba nùpua hía wee léka hā lórà yi buen o Yeesu cǎn. Bìo ba kíniá wo yi boo, ó o wà le wàhiire na kà nǎn ba yi: ⁵ «Nii búí hía ló van mí mǎhú yi, á wà vaá dé mí bè-dà. Bìo ó o vaá wee dé mu á mu búí lée lion ho wǎhú wán, á ba wā-bèwa yonkaa, à mu búí á ba jínzàwa bèn sèekaa vǎ. ⁶ Mu búí lion hā huua yi hen na le tǐnǐ yí boo yi, á mu ló ká mu dèeníá bīnía hon, lé bìo á ho hínló mía bǐn. ⁷ Mu búí búnn lion hen na hā kíkara bia héra yi, á mu ló á yòó zon mín yi làa hā, á hǎn pà mu. ⁸ Mu búí búnn lion ho tá na se yi, á mu ló á yòó dǎn á han mí bia, á hā lè mí dà-kéní kéní á yú hā bia khīmàni khīmàni.» Búnn món ó o pá bīnía bía bìo kà nǎn ba yi: «Yia wee jí bìo, à wón jí bìo bía sese.»

(Matiye 13.10-13; Maaki 4.10-12)

⁹ Ó o Yeesu nì-kenínia tùara a yi: «Le wàhiire mu kúará lé mu yén?» ¹⁰ Ó o bía nǎn ba yi: «Le Dónbeenì béenì bìo na ó o nùpue yí zū kúará á le wee zéení à ceé na minén mi dòn yi. Ká ba nùpua na ká wee jí mu lòn wàhio káamáa, lé búnn nǎn á ba lé ba nùpua na yìo wi ká hā yí máa mi, á mún wee jí mu bìo ká ba yí máa zūn mu kúará.†

(Matiye 13.18-23; Maaki 4.13-20)

¹¹ «Le wàhiire mu kúará lé bìo kà: Mu bè-dà lé le Dónbeenì bíonì. ¹² Bìo lion ho wǎhú wán lé ba nùpua na ká ba já le Dónbeenì bíonì à ba máa yí tà le yi, ká a *Satāni dèení bánbá buee lén le ba yiwa yi, à mún ti ba kǎnló wǎhú. ¹³ Bìo lion hā huua na le tǐnǐ yí boo yi lé ba nùpua na ká ba já le Dónbeenì bíonì à ba tà le yi, à zǎmaka le bìo yi, ká ho kúará lénló yú ba pǎahú na yi, à ba dèení lé lè mí món, lé bìo á le bíonì mu yí wìira ba sese. ¹⁴ Bìo lion hā kíkara yi lé bìa wee jí le Dónbeenì bíonì ká ba jún-sèró, lè ho dímjǎ ná nǎfòró, lè ho bàn sǐmu á wee hè le à le máa dàñ ha hā bia na dǎn. ¹⁵ Bìo bèn lion ho tá na se yi lé bìa wee jí le Dónbeenì bíonì à bua le lè le sǐi na se, òo púaara día. Ba yí máa bīnǐ lé lè mí món. Búnn lé bìo nǎn á ba wee haráa hā bia na se.

Le fǐntǎnǐ wàhiire

(Maaki 4.21-25)

¹⁶ «Nùpue na à dé le fǐntǎnǐ mí zǐi á à bīnǐ ì lá le dèe búí á à pe yi, tàá ká a dó le vó o ò lá le zoó bàrá mí kàtà tá wón mía. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi, à bìa wee zo le zǐi wé mi. ¹⁷ Mu bè-sǎnkanii na mu khoomu khií máa lé wán búnn mía. Hàrí bìo kúará yí zūn búenbúen bìo khií bío yi le wizon-kéní. ¹⁸ Á mi cén wé jí bìo wee bío na mia sese, lé bìo á yia bìo wi á ba à bīnǐ ì na mu búí wo yi á à bè mu wán. Ká yia dèe búí mía, á hàrí mu bè-za bìo na ó o wee leéka le mu wi mí cǎn á ba pa à fé.»

O Yeesu bàn nu lè bàn zàwa bìo

(Matiye 12.46-50; Maaki 3.31-35)

¹⁹ O Yeesu bàn nu lè bàn zàwa buara a cǎn à ba màhá yí dà máa zoó búe o yi, lé bìo ba nùpua boo dà. ²⁰ Ó o búí bía mu nǎn wo yi: «Mìn nu lè mìn zàwa wi ba mi ũ wán, ba lée òn ho khūuhū pan fo.» ²¹ Ó o Yeesu bía nǎn bìa wi búnn búenbúen yi: «Bìo wee jí le Dónbeenì bíonì à bè le yi, bán lé wán nu lè wán zàwa.»

O Yeesu òrò ho pinpiró

(Matiye 8.23-27; Maaki 4.35-41)

²² Wizonle búí, ó o Yeesu zon ho woohú lè mí nì-kenínia, ò o bía nǎn ba yi: «Mi wa khií le ho vū-beenì món.» Á ba dèeníá zoó wà mu jummu yi búnn wán. ²³ Bìo ba vá zon yú, á ho pinpi-beenì hínnon wee vǎ lè mí pǎnká ho vū-beenì wán, á mu jummu wee yànbón zo ho woohú, lònbiò à ho yòó wee sí lè mu jummu. Búnn búenbúen wee wé ká a Yeesu wón mu dǎmu bó. ²⁴ Ó o nì-kenínia vaá wee sǐnǐ a ká ba à bío bìo kà: «Núhúso! Núhúso! Wa à hí.» Bìo ó o sǐna, ó o líí hínnon á nàmakaa ho pinpiró lè mu jummu na wee yànbónka yi á

† 8:10 Mí loñ Ezayii vūahú 6.9.

mu búenbúen dǐn wó tétété. ²⁵ Ó o Yeesu bía làa ba: «Mi sǐa déró miì wǎa wi wen?» Á ba búenbúen zǐnkaa dǐn concáan, á wee bío mín yi: «Páa! O nùpue mu lé o yén sǐi kà? Hàrí ho pinpiró lè mu jumu ó o bíaráa, á mu pá bò a bíonì yi.»

*O Yeesu weéra a nìi na ba cínáwa wi yi
(Matiye 8.28-34; Maaki 5.1-20)*

²⁶ Á ba khíi dǐn ho Zerasaa kǒhú, hía sánsáa mín lè ho Kalilee kǒhú. ²⁷ Bìo ó o Yeesu ló ho woohú yi líi le mí ì dǐn, à búnn ho lóhó na ba wi yi nùpue búii na ba cínáwa wi yi á wee sǐi a yahó. O wee vará mí bíri míana. O múnn yí máa da zǐi yi, lé ba nì-hía nùnníi ó o wee da yi. ²⁸⁻²⁹ Pǒnna cèrèe ká ba cínáwa mu hínnon o wán, à ba sǐi sa ca a níní là a zení lè hǎ zúakùaríwà ò o yí dànn yí va lùe. Ká a màhǎ wee khòo hǎ búenbúen kúia, à ba cínáwa na wi o yi ja a dé hǎ mana yi. Ó o Yeesu non le jii ba cínáwa na wi o yi le ba lé. Lé búnn non ó o miiníi là a Yeesu mu, ó o líi búrá a tá ò o wee bío bìo kà pǒnpǒn: «Dónbeenì na wi mu bìo búenbúen júhú wán Za Yeesu, lée webio á ù lon làa mi? Sábéré, ì wee yanka fo, yí yáa ì bìo.» ³⁰ Búnn món ó o Yeesu tùara a nìi mu yi: «Û yèni ba le we?» Ó o bía: «Ì yèni ba le Zàamáa.» Lé bìo ba cínáwa na wi o yi á boo dà. ³¹ Á bán lé bìa wee yanka a Yeesu le o yí ja mí vaa kúee ba cínáwa kǒhú na nàyló jii mía yi. ³² Mu wee wé à nònbùe-foohú búii yòo wee dí le búee yi. Á ba cínáwa mu yankaa o Yeesu le o sábéré ò o na ho wǒhú mí yi, à mí vaa yòo zo bán yi. Ó o non mu wǒhú ba yi. ³³ Lé búnn wán ba cínáwa mu ló a nìi mu yi á vaá zon ba nònbùeení yi. Á ba búenbúen yòo lùwa le búee wán á kùenkaa líi zon ho vǔ-beenì yi á húrun.

³⁴ Bìo á bìa lá wee pa ba mǎn bìo wó kà, á ba lùwa vaá bía mu non bìa wi mí manawà yi, á bía mu non bìa wi ho lóhó yi. ³⁵ Á ba nùpua ló le mí bueé loí bìo wó. Bìo ba bueé dǐn o Yeesu, á ba mǎn o nìi mu na ba cínáwa lá wi yi, ò o wó a nì-tente á zǎ mí sǐa kará a Yeesu tá. Á ba zǎna. ³⁶ Á bìa mu wó yòo yi wee bío bìo ó o nìi mu wó wó wannáa làa ba. ³⁷ Ho Zerasaa kǒhú nìpomu yi á yia yí zǎna mu bìo mu wón mía, fúaa ba wee yanka a Yeesu le o sábéré ò o lén día mí. Ó o Yeesu wà vaá zon ho woohú le mí ì bǐnì ì lén ò va hen na ó o ló yi, ³⁸ ó o nìi na yú míten ba cínáwa níi yi yankaa wo le o día le mí bè làa wo. Ó o Yeesu pá ò o bía non wo yi: ³⁹ «Lén va mǐnn zǐi à vaa bío bìo búenbúen na le Dónbeenì wó non foñ à na ba nùpua yi.» Ó o nìi mu bǐnía wà á vaá wee yényení bìo búenbúen na ó o Yeesu wó non wo yi ho lóhó búenbúen yi.

*O Zayiruusi hínló là a háa búii weéro bìo
(Matiye 9.18-26; Maaki 5.21-43)*

⁴⁰ Bìo ó o Yeesu bǐnía khíi dǐn hen na ó o ló yi buararáa, ó o khíi yú ba nùpua cèrèe à ba wee zámaka a bǐnì buenlò bìo yi. Ba búenbúen lá wee lòní a. ⁴¹ Hón pǎahú so yi à búnn ò o nìi búii na lé ba *zúifùwa kàránlò zǐi ya-dí na yèni ba le Zayiruusi bueé dǐn, á bueé líi búrá a Yeesu tá ò o wee yanka a le o bè làa mí va mí zǐi, ⁴² lé bìo ó o hínló yà-kéní na ó o yú á wee hí. O lúlúio wǎa lá wee yí ho píru jun sǐi. Bìo ó o Yeesu bò làa wo wà a va a zǐi, á ba minka nùpua bura bò a yi.

⁴³ Háa búii wi ba tíahú á wee mí mí seero féee á dǐn hǎ lúlúio píru jun à ho máa fǐ. O níi bìo yáara le tǐni bànsowà cèrèe cǐnn ká bán búenbúen màhǎ yí dànn a yí weéra. ⁴⁴ Bìo ó o vá zoó bó a Yeesu yi, ó o zoó túaa o dà-zǐnii jii-kǎnì yi là a món. Ó o seero dèenía dǐn búnn wán. ⁴⁵ Ó o Yeesu dǐn ò o tùara: «Lé o yén túaa miì?» Á bìa bó a yi búenbúen à yia le mí yí túaa wo yi, à yia le mí yí túaa wo yi. Ó o Piere lé yia bía làa wo: «Éee! Núhúso! Fo yí mǎn bìo ba nùpua buraráa foñ á wee jaá mín le?» ⁴⁶ Ó o Yeesu le: «Ì mǎn mu, ká a búii màhǎ pá túaa miì. Lé bìo á ì zǐna mu le pànká búii ló miì.»

‡ 8:31 Ba zúifùwa cǐnn á ho kǒhú na nàyló jii mía mu lé ba cínáwa kàsó lùe.

⁴⁷ Bìo ó o háa mu mən ò o zūna a bìo ó o wà buara ká a wee zàka á buée líf búrá a Yeesu tá, ò o zéenia bìo nən ó o túaanáa wo yi, làa bìo ó o wó wó wannáa mí lahó yi bìa wi bín búenbúen yahó. ⁴⁸ Ó o Yeesu bía nən wo yi: «Wàn hínló, bìo fo dó ũ sīi miì, lé bún weéra fo. Wáa lén, vaa yí héera.»

⁴⁹ Bìo ó o Yeesu wee bío ó o jii yàá yí tò, à bún ò o tonkaro búí ló a Zayiruusi zīi á nən o món buée dñn á buée wee bío làa wo: «Ū hínló wáa húrun. Wáa yí seé o nì-kàránlo.»

⁵⁰ Bìo ó o Yeesu ná mu, ó o bía nən o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ũ sīi miì, á ũ hínló á à wa.»

⁵¹ Bìo ba vaá dñn, ó o le bìa ká dñn ho khūuhū, ò o Piere là a Zān là a Zaaki là a híngo-za bàn maá lé bàn nu lé bán ó o fó zonnáa le zīi yi. ⁵² Ba núpua búenbúen wee wá kúara a híngo-za mu bìo yi. Ó o Yeesu bía: «Mi yí wá bìo. O híngo-za mu yí húrun, o lée yia na dūma.» ⁵³ Á ba núpua wee zuańka a yi lé bìo ba zū kékéké le o húrun. ⁵⁴ Ó o Yeesu lii fù a ní yi, ò o von wo pónpón: «Ī hínló, lii híni.» ⁵⁵ Ó o vèera á dèenia líf hínon. Ó o Yeesu bía le ba na mu bìo wo yi le o dí. ⁵⁶ Á bàn nùwā can dñn coon mu bìo yi. Ká a Yeesu màhá henía mu nən ba yi le ba yí bío bìo wó kà le núpue jí.

9

O Yeesu tonkaa mí nì-kenínia píru jun
(Matiye 10.5-9, 11-14; Maaki 6.7-13)

¹ O Yeesu von mí nì-kenínia píru jun á nən ho dànló lè le jii ba yi, à ba wé kíkánáa ba cínáwa yi á mún weéráa mu vámu lè mí síwà. ² O tonkaa ba le ba vaa bue le *Dónbeenì béenì bìo à mún weé ba vánvárowà. ³ Bìo kà lé bìo ó o henía nən ba yi: «Mi yí bua hárí dèe à láráa ho wǎhú. O búí yí bua búin-za, tàá puure, tàá bè-díni. Mi yàá pá yí bua wárí. O búí yí bua báká búí à séení hía ó o zǎ. ⁴ Mi wé vaá làara núpue na wán, à wón zīi lé dìo mi keení yi fúaa mi léró ho lóhó mu yi. ⁵ Mi wé vaá zon lóhó na yi, ká bìa wi ho yi pá mi bìo, ká mi wee lé ho yi, à mi púaa mi zení khúnkhūnì kúia bín.* Á bún n zéení làa bán le ba wó khon.» ⁶ Á ba bèn wà dén jii so wán á vaá wee hée bue le Dónbeenì bín-tente, á mún wee weé ba vánvárowà hā lórá lè mí dà-kení kéní yi.

O Heroode hácirí yáara a Yeesu bìo yi
(Matiye 14.1-2; Maaki 6.14-16)

⁷ Bún bìowa so na wee wé kà búenbúen ó o *Heroode na ba bàrá ho kǎhú júhú wán ná á mu lúnkaa o yilera, lé bìo ba búí wee bío le lé o Zān Batiisi vèera. ⁸ Ba búí bèn le lé o *Elii bínía buara. Ba búí yàá bèn wee bío le mu lé le *Dónbeenì jii-cúa fèerowà na yáania nì-kení lé yia vèera. ⁹ Ká a Heroode wón wee bío mí yi: «O Zān á ínén ĩ bæere nən le jii á ba kúio júhú. Ó o nì mu na bèn wee wé bún bè-beera so na à ĩ ná bìo lée wée coon?» Ò o wáa wee cà ò o mi a Yeesu wán konloon.

O Yeesu díinia ba núpua na po muaaseé hònú
(Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Zān 6.1-15)

¹⁰ Bìo ó o Yeesu tonkarowà bínía buée dñn á bìo ba wó búenbúen á ba lá fèera nən wo yi. Bún món ó o fó barén mí dòn á ba khèra van lè ho lóhó búí na ba le Betesayidaa cñn.

¹¹ Á bìo ba zàamáa zūna mu, á ba bò a món. Ó o Yeesu mən ba ó o yèremáa sá ba yahó, á wee bío le Dónbeenì béenì bìo na ba yi. Á bìa wee cà le lòn-hebúee ó o mún weéra. ¹² Bìo ó o nì-kenínia píru jun mən à le wii wee tè, á ba vá buée bó a yi à ba bía làa wo: «Bíó na ba zàamáa yi le ba lén va hā ló-zàwa lè hā manawà na sùaràa hen à vaa làa, à mún yí mu bìo dí. Lé bìo á hen na wa wi yi á lóhó yí sùaràa yi, dèe woon mía hen.» ¹³ Ó o Yeesu bía nən ba yi: «Minén miten na mu bè-díni ba yi.» Á ba bía nən wo yi: «Búurú bi-zàwa bìo hònú làa cezàwa bùaa jun mí dòn lé bún wi wa cñn hen, tàá fo le wa lén vaá yà ho dínló à buee na ba nì-kúii na kà yi le?» ¹⁴ Lé bìo á ba báawa na wi bín mí dòn mu zoñ á à yí ho

* 9:5 Mi loń Matiye vūahú 10.14

muaaseé hònú síi. Ó o Yeesu bía nòn mí nì-kenínia yi: «Mi sanká ba nùpua le ba keení le mí kuio ho búará-jun làa píru píru wán.»¹⁵ Á ba hínnon sankaa ba á ba búenbúen karáka.¹⁶ Ó o Yeesu wáa fó ho búuru bìo hònú lè ba cezawa búaa jun mu á buan ò o hóonia mí yahó yòó dá ho wáayi, ò o dó le Dónbeenì bárakà mu bìo yi. Bún món ó o cèekaa mu nòn mí nì-kenínia yi le ba dá lè ba zàamáa.¹⁷ Á ba búenbúen dú sù, á bìo ká á ba khuiira á mu sú hã sàkíwá píru jun.

*O Piere le o Yeesu lé o Krista
(Matiye 16.13-21; Maaki 8.27-31)*

¹⁸ Wizonle búí, ó o Yeesu khèra vaá wee fio, ò o nì-kenínia wi bún, ó o tùara ba yi: «Ba nùpua wee bío webio ì dání yi?»¹⁹ Á ba bía: «Ba búí le fo lé o Zān Batiisi, ba búí le fo lé o Elii. Ba búí bán bèn le fo lé le Dónbeenì jì-cúa fεεrowà na yáania nì-kéní búí na vèera.»²⁰ Ó o Yeesu bñía tùara ba yi: «Ká minén cǝn á mi le ì lée wée?» Ó o Piere bía: «Fo lé o *Krista na le Dónbeenì tonkaa.»²¹ Ó o bía bìo kà henía nòn ba yi: «Mi yí ví ví bío mu le nùpue jí dé.»²² Ò o pá bñía bía nòn ba yi: «O *Nùpue Za ko ò o lò be. Ba nì-kíá, lè le *Dónbeenì yankarowà júnása, lè ho *làndá bìo zéenílowa á à pí a. Ba à na a ba à búe, ká hã wizooní tìn zoñ ó ò vèe.»

*O Yeesu wee bè yi kaka
(Matiye 16.24-26; Maaki 8.34-9.1)*

²³ Bún món ó o yèrèmaa wee bío làa bìa wi bún búenbúen: «Yia wi ò o bè miì, à bànso khí mí kùrú sī bìo wéro yi, ká a wé lá mí *kùrùwá pì† lè hã wizooní búenbúen, à bèraa miì.²⁴ O nùpue na wi ò o kǝnì mí mukǝnì, wón á à víinì le. Ká yia màhá tà le mí ì víinì le ìnén bìo yi, wón á à kǝnì le.²⁵ O nùpue lá yú ho dímjá bìo búenbúen ò o khon le mukǝnì binbirì yi, tàá o bìo yáara búenbúen, se lé ho cùnú yén á bànso yú? ²⁶ Yia wee niyi ìnén lè ì bíonì bìo yi, ó o Nùpue Za bèn mún khíi niyi bànso bìo yi ká a khíi bñía buara lè mí cùkú beenì, là a Maá Dónbeenì lè mí wáayi tonkarowà cùkú beenì yi.²⁷ Le ì mì ho tuiá na mia: Bì a wi hen tíahú, á ba búí wi yi á máa hí ká ba yí mǝn le *Dónbeenì béenì.»

*O Yeesu miníkaa le búee wán
(Matiye 17.1-8; Maaki 9.2-8)*

²⁸ Bìo á bún búenbúen bía khíina, wizooní bìo hètìn bún món ó o fó a Piere là a Zān, là a Zaaki á yòoraráa le búee wán á wà yòó fio.²⁹ Pàahú na ó o wee fio yi, ó o yahó dīndīn miníkaa, á sī-zínia mún yèrèmaa wee juiika kùiakúia.³⁰⁻³¹ Yìo buée tí à nùpua nùwā jun búí dīn là a Yeesu ho wáayi cùkú beenì yi á wee tà hã láakáwá làa wo. *Ba lé o Mǝyize là a *Elii.‡ Hã láakáwá na ba wee tà lé o Yeesu bìo na ó o ò va ho Zeruzaleemu á vaá hí á à tíráa ho tonló na ó o buara bìo yi jii.³² Bún búenbúen wee wé ká a Piere lè mí ninzawa dūma kákáká. Bìo ba sīna á ba mǝn o Yeesu cùkú beenì lè ba nùpua nùwā jun na páania dīn làa wo.³³ Pàahú na á ba nùpua mu le mí ì lén, ó o Piere wáa yí zū bìo o ò bío, ó o bía nòn o Yeesu yi: «Núhúso, mu wó se á wa wi hen. Wà à tá hã bükú-zawa bìo tìn: Ûnén dà-kéní, o Mǝyize dà-kéní, o Elii dà-kéní.»³⁴ Pàahú na ó o wee bío yi, á le dùndúure búí yòó ló lii pon ba yi. Bìo ó o nì-kenínia mǝn bún, á ba zána.³⁵ Á mu tǝmu búí sǝ wee jí le dùndúure mu yi: «Yia ká lé ì za na á ì mǝn léra. Mi wé jí a cǝn.»³⁶ Bún tǝmu so bío vaa véenii, á ba le mí ì loñ ò o Yeesu dīn mí dòn. À lá bún jii wán á barén ó o búí yí bía bìo ba mǝn yí nòn nùpue yi hùúu.

*O Yeesu weéra a háyónza na ó o cíná wi yi
(Matiye 17.14-18; Maaki 9.14-27)*

† 9:23 Mí loñ Matiye vūahú 10.38 ‡ 9:30-31 O Mǝyize bìo wee zéení ho Làndá bìo o Isirayεle nìpomu cǝn. Ká a Elii bìo bún wee zéení le Dónbeenì bíonì tǝnìlò bìo. O Yeesu lé yia bèn buée tíra mu mí cúa-jun jii.

³⁷ Mu bàn tá na lée tǝn ká ba ló le búee wán wee lii, á ba zàamáa lée sá a Yeesu yahó.
³⁸ Ba nì-kúii mu tíahú á nìi búii òò ò o wāamaa yi: «Nì-kàránlo! Ī wee yanka fo, loñ ĩ za bìo yahó yi; lé orén mí òò lé yà á ĩ ton kánaa yi. ³⁹ Cíná búii wi o yi, á wee òò òò lé wo dé, ò o wé wāama ká a táara, à jinsā-khùankhúá wé lé. Mu wee wé híni o wán túntún. Hen ká mu hínon o yi à mu bío le mí ì khíi ká a díá sùrèn lòn nì-hío. ⁴⁰ Á ũ nì-kenínia á ĩ yàá fèra yú á yankaa le ba na a lén wo yi, ká ba màhá yí dàinna mu.» ⁴¹ Ó o Yeesu bíá: «Mi zuia nùpua òò òò yí máa dé mi sīa le Dónbeenì yi bìo bon, á mi mún yí máa jí hàri dèe. Mi wee leéka le ĩ kēni làa mia á wé è kàrán mia fúuu le?» Bún món ó o mún bíá là a nìi: «Bua ũ za mu à ũ buen le ĩ loñ.» ⁴² Bìo ó o háyónza vá wà búee sùará a yi, ó o cíná mu tǝn fó a dó ho tá yi ó o lii wee dá kèkèkè. Ó o Yeesu kíkáa o cíná mu yi le o lé, ò o wéera a yàronza non bàn maá yi. ⁴³ Á bìá wi bún búenbúen can òò le Dónbeenì na dá mu bìo búenbúen pánká na ba non bìo yi.

O Yeesu wee bío mí húmú le mí vèeró bìo
(Matiye 17.22-23; Maaki 9.30-32)

Bìo ba le mí nì-kení kénii òò òò wee loñ mu bè-beera na ó o Yeesu wó ká, ó o yèrémáa wee bío le mí nì-kenínia: ⁴⁴ «Hā bíoní na á ĩ ì bío ò na mia á mi jí à bua mi yiwa: O *Nùpue Za á ba à dé ba nùpua níi yi.» ⁴⁵ Le bíoní mu ó o nì-kenínia yí ná júhú sese, le kúará á tun ba yi, lé bún non á ba yí zū le bàn ya-tente, á ba mún hézāna mu bíni túaró làa wo.

Lée wée po bìá ká?
(Matiye 18.1-5; Maaki 9.33-37)

⁴⁶ O Yeesu nì-kenínia wee wāaní mín yi á à zūnāa yia po ba búenbúen. ⁴⁷ Bìo ó o Yeesu zūna ba yilera, ó o vaá fó a háyónza búii búee bàrá mí nìsání ⁴⁸ ò o wee bío làa ba: «Nùpue lée nùpue na buan o háyónza na ká sese ĩnén bìo yi, se lé ĩnén á bànso mún buan sese. Á yia buan mi se, se wón mún buan yia tonkaa Mí sese. Lé bìo á yia bìo júhú mia mi búenbúen tíahú wón lé yia po minén na ká.»

Yia yí máa fi làa mia se wón sà mi jii
(Maaki 9.38-40)

⁴⁹ Ó o Zān lá le bíoní ò o bíá: «Núhúso, wa non o nìi búii ò o wee na ba cínáwa le ũ yèni, á wa lá wi wa hè o, lé bìo ó o míá wa kuure yi.» ⁵⁰ Ó o Yeesu bíá bìo ká non ba yi: «Mi yí hè o, lé bìo á yia yí máa fi làa mia se wón làa mia lée dà-kénii.»

Ho Samarii lóhó búii nùpua yí tà a Yeesu bìo

⁵¹ Bìo ó o Yeesu léró ho díimí ná yi pàahú wà búee sùará, ó o hà mí sī ò o le mí wáa à lén á à va ho Zeruzalemu. ⁵² Ó o fèra tonkaa ba nùpua á ba dú a yahó. Á ba wà vaá zon ho *Samarii lóhó búii yi le mí zoó wíoka le lùe á à ká làa wo. ⁵³ Á ho lóhó mu nùpua pá le o máa làa mí wán, lé bìo ó o vèni yahó sá ho Zeruzalemu. ⁵⁴ Bìo ó o Zaaki là a Zān non mu ká, á ba bíá non o Yeesu yi: «Núhúso, fo le wa bío le ho dǝhú lé ho wáayi à lii cǝi ba búe júhú le?» § ⁵⁵ Ó o Yeesu yèrémáa khíi zá làa ba.* ⁵⁶ Bún món á ba wà van ló-veere.

Yia le mí ì bè o Yeesu bìo
(Matiye 8.19-22)

⁵⁷ Pàahú na á ba wi ho wǝhú wán, ó o nìi búii vaá ló búee wee bío là a Yeesu: «Ī ì bè foñ á à varáa hā lùá búenbúen na á ũ wee va yi.» ⁵⁸ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Ba cawanwà yú hā kána wee zo, á ba jínzawa mún yú hā lenna. Ká a *Nùpue Za wón màhá yí yú ho lahó na ó o dà à vǝi yi.»

§ 9:54 Le Dónbeenì bíoní vǝnna búii yi á bìo ká lé bìo túara sà le bíoní mu jii: «Làa bìo ó o Elii híá wóráa mu bìo sīi.» * 9:55 Le Dónbeenì bíoní vǝnna búii yi á bìo ká lé bìo túara sà le bíoní mu jii: «Le hácirí na wee jàa mia dé bìo ká yi á mí yí zū sīi. O Nùpue Za buara ba nùpua kánlò bìo yi ká a yí buara ba búeró bìo yi.»

⁵⁹ Ó o Yeesu bīnía bía làa búí: «Buee bè mi.» Á wón bía làa wo: «Í ì bè foñ. Ká ù màhá díá le í vaa nùu wàn maá vé.» ⁶⁰ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Díá le ba nì-hía à nùu mí nì-hía, ká ùnén vaa bue le Dónbeenì béenì bìo.»

⁶¹ Ó o búí pá bīnía bía làa wo: «Núhúso, í ì bè foñ, ká ù màhá díá le í vaa dé wàn nùwã cāawése vé à í bīnì buen.» ⁶² Ó o Yeesu bía làa wo: «Yia wee và lè mí nàwa sùnbúahó ká a yèrè má khíí loń lè mí món, wón yí ko lè le *Dónbeenì béenì.»

10

O Yeesu tonkaa mí nì-kenínia búí

¹ Bún món ó o Núhúso pá bīnía hueekaa ba nùpua búará-tín làa pírú làa nùwã jun* búí á tonkaa lè ba nùwã jun jun le ba dí mí yahó va hã ló-beera lè hã lùu búenbúen na ó orén mí bæere ko ò o va dā. ² Ó o bía nòn ba yi: «Ho dínló bon dín cèrèè, ká ho láròwà lé bìa yí boo. Àwa. Á mi fio o mǎhú bānso yi le o wíoka na ba ton-sáwá le ba lá ho. ³ Mi lén! Ká mi jí bìo kà: Í wee tonka mia. Mi ka lòn piozàwa na wà vaá zo ba dakhínkhínwa tíahú. ⁴ Mi yí bua wárí, mi yí bua puure, hàrí nakāa. Mi yí dín la ba nùpua tēníló yi ho wǎhú wán.

⁵ «Mi wé vaá zon zīi léé zīi, à mi fèn bío le ho héerà keń le zīi mu yi. ⁶ Ká nùpue na ko lè ho héerà wi le yi, á mí héerà á à dā bānso. Ká a bèn yí ko làa ho, á ho máa dā a. ⁷ Dén zīi so lé dìo à mi keńí yi, ká mi wé yí làa zīi yi à bīnì lé vaa làa le búí yi. Ba wé yú bìo na nòn mia à mi dí bún. Í bía bún lé bìo ó o ton-sá ko lè mí jii dínló.

⁸ «Lóhó léé lóhó na mi wé vaá zon yi, ká ba tà buan mia, ká ba wé yú bìo na bàrá mi tá, à mi dí bún. ⁹ À ba vánvárowà na wi ho lóhó mu yi à mi wéé, à mi mún bío na ho nùpua yi le le *Dónbeenì béenì bueé bó ba yi. ¹⁰ Ká lóhó na mi vaá zon yi ká ho nùpua yí tà mi bìo, à mi zoo dín ho lóhó mu sīi yi ká mi bío bìo kà na ba yi: ¹¹ «Mi lóhó khúnkhūnì na fà wa zení á wa à púaa á à kúee mi wán, † ká mi màhá pá zūn mu le le Dónbeenì béenì bueé bó.» ¹² Le í bío mu na mia: Le cítíí fí nònzoñ, á hón lóhó so nùpua bìo na khíí sá ba yi á à poń bìo sá ho *Sodǎumu lóhósa yi.‡

(Matiye 11.20-24)

¹³ «Ūnén Korazēn lóhó lè ùnén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á à sá mia. Lé bìo á ho yéréké bè-beera na wó minén cǎn bān sīi lé bún lá wó ho Tiire lè ho Sidǎn lórás§ yi, se hã lórá mu nùpua lá hínon hàani á khuiira hã pórókówá zǎ, á kúaa le sāni mí wán, á zéeniánaa le mí wi à mí khíí mu bè-kora wéró yi. ¹⁴ Lé bún nòn le cítíí fí nònzoñ á ho Tiire lè ho Sidǎn lórá lònbee na à yí hã á à wé làa yi minén lònbee yi. ¹⁵ Èé ká ùnén *Καρρηνayuumu, fo wee leéka le ba khíí lá fo á à yòróa ho wáayi le? Bùee. Ho nì-hǎnbó-lóhó lé hía ba khíí líí dé fo yi.» ¹⁶ Ò o wee bío lè mí nì-kenínia: «Yia wee jí mí cǎn, se bānso mún wee jí í cǎn. Á yia pá mia se wón mún pá mi. Á yia pá mi, se lé yia tonkaa mi ó o mún pá.»

Ba tonkarowà bīnì buenlò bìo

¹⁷ Bìá ó o tonkaa mí búará-tín làa pírú làa nùwã jun* bīnía buara à ba sīa wan làa sòobéé, á ba bía nòn o Yeesu yi: «Núhúso, hàrí ba cínáwa ká wà von ù yèni le ba wé bìo na, à ba wé mu.» ¹⁸ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Í lá wee wé mi a *Satāni, ba cínáwa púhúso ká a yòó kùera ho wáayi wee lii lè ho viðó na juifna bìo sīi. ¹⁹ Mi loń! Í nòn ho pànká mia, hía mi wé è varákaráa ba háwá, lè ba naawà wán, à mún pùpúuráa o zúkúso pànká

* 10:1 Le Dónbeenì bíoni vǎnna búí yi á ba tonkarowà mu léé búará-tín làa pírú. † 10:11 Mi loń o Matiye 10.14 ‡ 10:12 Ho Sodǎumu lé hã ló-beera bìo jun na le Dónbeenì yánkaa bó júhú o Abarahaamu pǎahú dà-kení. Ho bìo wee zéeni mu bè-kora mónló lè le Dónbeenì cítíí bìo. Mi loń Bìo júhú búeenii vūahú (Genèse) 18.20-21; 19.24-25 § 10:13 Mi loń Matiye vūahú 11.21

* 10:17 Mi loń o Luki 10.1

búenbúen, ká dèe woon máa yí mia. ²⁰ Έε ká mi màhá yí zàmaka bìo mí yú ho pànká ba cínáwa wán bìo yi, ká mi zàmaka lé bìo á mi yènnáa túara ho wáayi le Dónbeenì cón.»

(*Matiye 11.25-27*)

²¹ Hón pàahú dà-kéní so yi á le Dónbeenì Hácírí wéera Yeesu sīi, ó o wee bío bìo kà: «Éee! Í Maá, ùnén lé ho wáayi lè ho tá Núhúso, í wee dé ù bárákà. Lé bìo mu bìo na fo sà mu bè-zūnminì bànsowà lè le hácírí bànsowà yi á fo tà zéenia làa bìo júhú mia. Í Maá, mu bon. Bìo mu wóràa kà lé bìo sī foñ. ²² Í Maá dó mu bìo búenbúen í ní yi. Nii woon yí zū a Za, ká mu yínón o Maá. Á nìi woon mún yí zū a Maá, ká mu yínón o Za, làa bìa ó o Za mu wi ò o zéeni làa wo.»

(*Matiye 13.16-17*)

²³ Bún món ó o yèrèmaa wee bío lè mí nì-kenínia mí júhú wán: «Minén na wee mi bìo kà lè mí yìo, mi júná bèntín sī. ²⁴ Lé bìo le *Dónbeenì jì-cúa fεεrowà lè ba bá-zàwa cèrèc sīa hía vá à ba mi bìo mínén wee mi à ba yí mɔn mu. Ba sīa hía vá à jí bìo minén wee jí, à ba yí ná mu.»

O Samarii nìi na wó le hii wàhiire

²⁵ Ho *lándá bìo zéenílo búí wi ò o yí o Yeesu níi bua yi, ó o túara a yi: «Nì-kàránlo, í ko à í wé kaka à bè yi yíráa ho yìrón mukāni na máa vé?» ²⁶ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Lé mu yén túara wa lándá vūahú yi? Fo wee jí mu kaka?» ²⁷ Ó o nìi bíá nɔn wo yi: «Fo ko ù wañ ù Núhúso Dónbeenì lé ù sīi búenbúen, lè ù mànákà búenbúen, lè ù pànká búenbúen, lè ù yilera búenbúen† à ù mún wañ mi ninza làa bìo á fo waráa ūten bìo sīi.‡» ²⁸ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Fo bíá se. Bánbá ù wé bún, á fo ò yí le mukāni.»

²⁹ Ó o nìi pá wi ò o cà ho tūiá sīni, ó o bñía túara a yi: «Lé o yén lé wa ninza?» ³⁰ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Nii búí hía ló ho Zeruzalεmu yi á wee va ho Zerikoo, á ba wā-tiwa vaá tun wo ho wōhú kuio yi á fó sīa, à ba han wo bóonía yi ó o yuunia día, à ba wà. ³¹ Mu wó fò mín à le *Dónbeenì yankaro búí lá ho wōhú mu. Bìo ó o buée mɔn o nìi mu ò o díá ó o hà yòò ló á khíi lá mí wōhú wà. ³² Ó o *Levii nùwā nì-kéní búí mún lá ho wōhú mu á buée mɔn o nìi mu ò o díá, á wón mún hà yòò ló á khíi wà. ³³ Bún món ó o *Samarii nìi búí mún lá ho wōhú dà-kéní mu. Bìo ó o buée mɔn o nìi ó o màkárí buan wo yi. ³⁴ Ó o vaá bó a yi, á kúaa ho dìvén lè ho jiló o dokuaa wán á bá, ò o lá a yòò bò mí yà-yòonii wán á vannáa ba nì-hānì làanìi zīi, á vaá wee loñ wo yi ká a váanì a. ³⁵ Mu tá na lée tɔn yìnbíi ó o léra le wén-hāni bìo jun á nɔn le zīi bànsò yi, ò o bíá: «O nìi mu á ù pa bìo sese, ká í khíi bñía wà buée khíi hen, ká bìo fo wó a bìo yi á po le wárí na á í nɔn foñ, á í ì sàanì mu.» ³⁶ Ò o Yeesu màhá bñía wee túa wo yi: «Ba nùwā tìn mu tíahú ó o yén lé yia zéenia le o nùpue na ba wā-tiwa tun lé mí ninza?» ³⁷ Á ho lándá bìo zéenílo bíá: «Lé yia wó le hii làa wo.» Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Wáa lén à wé vaa wé làa bún sīi.»

O Yeesu làara a Maate là a Mari bàn zīi

³⁸ Bìo ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wi ho wōhú wán wà, ó o vaá dñn ho lóhó búí, ó o zoó làara a háa búí na ba le Maate zīi. ³⁹ O háa mu bàn hínló búí wi bín á yèni ba le Mari. Bìo ó o mɔn o Yeesu ó o wà buée kará a tá á wee jí a bíoní. ⁴⁰ Hón pàahú so yi, ò o Maate wón bèn yahó bon mí zīi tonni sáró yi. Bìo ó o mɔn mín hínló mu ò o kará, ó o wà buée wee bío là a Yeesu: «Núhúso, wán hínló bìo ó o kará yí máa séení mi á fo yí mɔn le? Bío le o híní dé mí níi mi.» ⁴¹ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi; «Héyìi, Maate. Fo wee yáa ù yilera ká ù hée tāmá mu bìo cèrèc wéró yi, ⁴² ká bìo dà-kéní lé bìo bìo here. O Mari léra bìo se po mu búenbúen, bìo á nùpue yí dà máa fé o cón máa yí.»

† 10:27 Mi loñ Levii nùwā vūahú (Lévitique) 19.18 ‡ 10:27 Mi loñ Lándá zéenílo vūahú (Deutéronome) 6.5

11

*O Yeesu wee zéeni ho fióró wéró
(Matiye 6.9-13)*

¹ Wizonle búí ó o Yeesu vaá wee wé mí fióró le lùe búí. Á bìo ó o fióra vó, ó o nì-kenínia nì-kení bía làa wo: «Núhúso, kení wen lè ho fióró làa bìo ó o Zān Batiisi keníanáa mí nì-kenínia.» ² Ó o Yeesu bía non ba yi: «Hen ká mi wé wee fio, à mi bío kà:

Wàn Maá,
wé à ba nùpua zūn le fo lé le Dónbeenì na bàn sí mia.
Dí ũ béenì hā lùà búenbúen yi.

³ Hā wen lè mu bè-dínii na ko làa wen
hā wizooní lè mí dà-kení kénii yi.

⁴ Sén wa bè-kora dí,
làa bìo á warén mún wee tà sén dí
à na bìà wó khon làa wen yi.

Pa wen bìo wee khà wen dé mu bè-kohó wéró yi bìo yi.»

⁵ Ò o pá bīnía bía non ba yi: «O búí bàn bōnlo wáa lá wi sí. Wizonle búí ó o hínnon vaá yú a ho tá tíahú á bía non yi: «Ī bōnlo, ke mi làa búurú bi-zàwa bìo tīn, ⁶ wàn bōnlo nì-kení búí ló le kúii yi á bueé ló ĩ wán, à bè-dínii mía ĩ cōn máa na a yi.» ⁷ Á yia zoó le zī yi bèn bía bìo kà: «Día mi, yí būmaka mi. Ho woohú pon, á ĩ zàwa làa mi dūma vó. ĩ yí dà máa híní máa na búurú foñ. Bōnlo na à wé bún mía.» ⁸ Le ĩ mì ho tūiá na mia: Hàrí ká a pá le mí máa híní máa na ho búurú mu wo yi ba bōnmu bìo yi, á bìo ó o yí wi ò o yèni yáa, ó o pá hía híní á à na bìo ó o wee cà búenbúen wo yi.

(Matiye 7.7-11)

⁹ «Īnén wee bío mu na mia: Mi wé fio le Dónbeenì cōn, á le è hā mia. Mi wé cànka mu bìo le Dónbeenì cōn, á mi ì yí. Mi wé búanbúa ho woohú á le è hén ho mi ì zo. ¹⁰ Lé bìo á yia wee fio á le è hā, yia wee cà bìo le cōn, ó o yí mu, yia wee búanbúa ho woohú á le è hén ho ó ò zo.

¹¹ «Minén tíahú ó o búí za* fióra a ceza o cōn, ó o so o na háa wo yi le? ¹² Tàa ká a fióra le fūaale ó o so o na naa wo yi le? ¹³ Àwa, á bìo minén na yí seka á zū bìo se naló mi zàwa yi, à sōnkú mìn Maá na wi ho wáayi á à wé kaka máa nanáa mí Hácírí bìà wee fio le o cōn yi?»

*Béeni na nùpua wee fi mín yi yí dà máa va yahó
(Matiye 12.22-30; Maaki 3.20-27)*

¹⁴ Wizonle búí ò o Yeesu wee na a cíná á à lén o nì búí na ó o cíná mu wó ó o yí dà máa bìo yi. Bìo ó o ló a yi vó, ó o nì jii dēnía fá á wee bío. Á ba zàamáa wó coon mu bìo yi.

¹⁵ Ká ba nì-kení kéníwà búí màhá pá wee bío: «Mu lé ba cínáwa núhúso *Belezebuule† lé yia non ho pánká wo yi, ó o dà wee janáa ba cínáwa lén bìà ba wi yi.» ¹⁶ Ba búí bán bèn le mì khūaa o jii yi, á ba bía non wo yi: «Wé ho yéréké bìo búí na wee zéeni le ũ dànló ló le Dónbeenì cōn le wa mi.» ¹⁷ Ká a Yeesu màhá zūna ba yilera, ó o bía non ba yi: «Kōhú lé kōhú na nùpua wee fi mín yi, á à fi ì vé. Á zī-júhú na nùpua mún wee fi mín yi á júhú á à búe. ¹⁸ Ká a *Satāni hía bīnía wee fi lè mítén ó o béeni á à wé kaka à keínáa? Bìo á mi màhá wee bío le mu lé o Belezebuule lé wón non ho pánká mì á ĩ wee na lè ba cínáwa. ¹⁹ Ká lé bún mu wóráa, á bìà làa mia lé le dà-kení bèn wee na ba cínáwa mu lè ho pánká yén? Bán mí bæere wee zéeni le mi bìo yí bon. ²⁰ Le ĩ mì ho tūiá na mia: Lé le Dónbeenì pánká lé hia á ĩ wee na lè ba cínáwa. Bún wee zéeni le le Dónbeenì mu béeni wáa bueé bó mia. ²¹ Ká a pánká bànso búí á hía sīa wi ó o kará pannáa mí lùe yi, ó o ní bìo á dèe búí

* 11:11 Le Dónbeenì bíonì vōnna búí yi á bìo kà lé bìo túara sà le bíonì mu jii: Ká a za fióra ho búurú o cōn ó ò na le huee wo yi le. † 11:15 Mi loí Matiye vūahú 10.25

máa wé. ²² Έε κά yia pànká wi po a vaá ló buara bueé dàinna a han, o ò fé o hĩa sĩa na ó o lá dó mí sĩa yi, á mún ò khuii o ní bìo á à sanká.

²³ «Yia yí tà ì bìo se wón lé ì zúkúso, á yia mún yí máa séení mi ho kúeemínwánlò bìo yi, se wón wee saawaní.

(Matiye 12.43-45)

²⁴ «Hen ká a cíná ló a nùpue na ó o lá wi yi, ò o vaa héε vará le dùure yi, à cà ho lahó na ó ò keení á à vūn yi ká a máa yí ho. Ká a wó san ò o bío mí yi: «Mu súaani à ì bīnī va hen na á ì ló yi.» ²⁵ Ká á bīnīa van bīn, ò o vaa yí ho lahó mu ká ho sàara á wíokaa sesese. ²⁶ Ká a mən mu, ò o bīnī vaa fé ba cínáwa bùaa hējun na bēn jii po arén à ba páani buee zoo keení cìcàkà ho lahó mu yi. Ká mu wó kà, à wón nùpue so bìo wíoka yáa poñ bìo mu fù karáa.»

²⁷ Bìo ó o Yeesu òon wee bío, à bún ò o háa búí na wi ba zàamáa tíahú bíá nən wo yi pónpón: «O háa na ton fo á yēenia bēntín júhú sī.» ²⁸ Ó o Yeesu bíá nən wo yi: «Bìa júná sī lé bìa wee jil le Dónbeenì bíonì à mún tà bè le yi.»

Ba le o Yeesu wé yéréké bìo à mí mi

(Matiye 12.38-42)

²⁹ Pàahú na ba zàamáa kīnīa o Yeesu yi wee jàa mín, ó o wee bío làa ba: «Ho lònbiò nùpua yiwa yí se. Ba wi à ì wé yéréké bìo búí à ba mi. Έε κά ba máa mi yéréké bìo búí ká mu yínón le *Dónbeenì jì-cúa fεero Zonaasi bìo. ³⁰ Bìo ó o Zonaasi bìo hĩa zéeníanáa ho Niniivesa, ‡ lé bún bàn síi ó o *Nùpue Za bìo mún khíi zéenínáa ho lònbiò nùpua.

³¹ «O béε háa na hĩa wi ho Sabaa kōhú júhú wán§ á hĩa ló le lùe na dání nàyi làa sòobéε á bueé já a Salomən bè-zūnminì bíoní. À bìo wi minén tíahú bún bēn po a Salomən. Lé bún nən á le Dónbeenì cítíi fī nònzoñ ó o béε háa mu á à híní ì òon ho lònbiò nùpua yahó á à kooní ba yi.» ³² «Ho Niniivesa khú mu bè-kora wéró yi lé bìo ba já a Zonaasi bíonì. À bìo wi minén tíahú bún bēn po a Zonaasi. Lé bún nən á le Dónbeenì cítíi fī nònzoñ á ho Niniivesa mu á à híní ì òon ho lònbiò nùpua yahó á à kooní ba yi.

Le fīntání wàhiire

(Matiye 5.15; 6.22-23; Maaki 4.21)

³³ «Nùpue máa dé fīntání á máa sanka, ó o mún máa bún le yi làa láahó. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi, à bìa wee zo le zīi wé mi.

³⁴ «Ū yìo lé ū sánia fīntání. Ká ū yìo se, á ū sánia búenbúen á à keñ mu khoomu yi. Ká ū yìo yáara á ū sánia á à keñ le tībírí yi. ³⁵ Àwa! Á ū cén pa ūten bìo, à ū khoomu à yí wé le tībírí. ³⁶ Ká ūnén ū bæere á wi mu khoomu yi á bìo búí yúii mía yi, á fo ò òon wé è mi làa bìo ká fo òon le fīntání khoomu yi à ū mináa bìo síi.»

O Yeesu wee kooní ho làndá júnása yi

(Matiye 23.4-36; Maaki 12.38-40)

³⁷ Pàahú na ó o Yeesu bíá wó yi, ó o *Farizēe búí bueé von wo lè ho òonlò mí zīi. Ó o Yeesu hínən á vaá zoó kará wee dí. ³⁸ O Farizēe mu na von wo á wó coon bìo ó o wee dí ò o yí sεekaa mítén làa bìo ba wee wé wéráa mu. ³⁹ Ó o Núhúso bíá nən wo yi: «Minén Farizēewa, mi ka lè mu jumu juuníi lè ho òonlò díiníi sĩa na máa mí òon wee ce wéréwéré, ká mi yiwa hñn màhá sú lè ho kōnlò lè mu sūnsūmámu. ⁴⁰ Mi lé ba bōnbúwá. Le Dónbeenì na wó bìo wee mi ho khūhū á so mún yí wó bìo wi lè ho yi le? ⁴¹ Mu hāmu wéró se, ká mi yiwa naló le Dónbeenì yi à mi yí nōnsā yi, lé bún ò na ká mu bìo búenbúen á à ce wéréwéré. ⁴² Ká minén Farizēewa, ho yéréké khíi sá mia, lé bìo á hàrí hã vñn-zà-wíníwà na ba wee kúee le zéení yi búenbúen á mi wee na bàn cúa-pírú níi, à mu húaaràmu lè le

‡ 11:30 Mi loñ Zonaasi vūahú 2.11-3.9 § 11:31 Mi loñ Bá-zàwa nín-yání vūahú (1Rois) 10.1-13

Dónbeenì waminì á mi màhá wee pǎn díá, à búnn lé bìo mi jǎn lá ko à mi wé wé ká mi yiwa mún yí nǎnsǎ bìo ká wéró yi.

⁴³ «Ho dǎhú khíi cǐ minén Farizǐewa, lé bìo mi wa ho yahón lùà kǎeníló ho kàránló zǐní yi, á mún wa à ba nùpua wé tǎenì mia lè le kǎnbii ba zǎamáa fèminló lara yi. ⁴⁴ Ho yéréké khíi sá mia, lé bìo mi ka lòn búráa na yí máa mi sese na ba wee vará wán à ba yí zū mu*.»

⁴⁵ Á ho *làndá bìo zéenílo nì-kéní bíá làa wo: «Nì-kàránlo, fo wee bío kà, se lé warén fo mún wee là.» ⁴⁶ Ó o Yeesu bíá nǎn wo yi: «Minén làndá bìo zéenílowa á ho dǎhú mún khíi cǐ, lé bìo á mi wee jǐ ho sèró na lì ba nùpua wán, à mi màhá yí máa dé mi níní ho sèró bìo yi hàrí cǐinú. ⁴⁷ Ho yéréké khíi sá mia, lé bìo á ba jǐ-cúa fǎerowà na á mìn maáwà bó bán búráa lé hǎn á minén wee so. ⁴⁸ Búnn wee zéení le bìo á mìn maáwà mu wó á mí tà á nǎn mi wee soráa ba jǐ-cúa fǎerowà mu na ba bó búráa.

⁴⁹ «Lé búnn nǎn le Dónbeenì bè-zǔnminì bíaráa bìo kà: «Ì ì tonka ba jǐ-cúa fǎerowà lè ba tonkarowà ba cǎn, á ba búí ba à búe ba tíahú, ká ba búí ba à beé lò.» ⁵⁰ Ho díímǐná jǐhú fǎráló pǎahú, á ba jǐ-cúa fǎerowà na ba bó búenbúen á ho zuia nùpua lé bán á le lònbee na wi ba húmú mǎn á à jǐ wán. ⁵¹ À lá a *Abǎele búeró pǎahú à buée dǎ a Zakari búeró yi, wón na ba bó le *Dónbeenì zǐ-beenì yi mu hǎmu wéení lahó lè le *sòobá-lùe pǎahú.† Le ì mí ho tǔiá na mia: Dén cǎni so na kúará búenbúen lé ho lònbiò nùpua lé bán á le lònbee na wi mu mǎn á à jǐ wán.

⁵² «Minén làndá bìo zéenílowa: Ho yéréké khíi sá mia, lé bìo le Dónbeenì zǔnló binbirì wǎhú á mi tun. Minén mi bæere á yí bò ho, á bìa le mí ì bè ho á mi mún hò.» ⁵³ Bìo ó o Yeesu ló le zǐi yi, à bìo ho làndá bìo zéenílowa mu lè ba Farizǐewa sǐa wee cǐ a yi làa sòobéé, á ba léé wee tùaka a yi mu bìowa lè mí sǐiwà dǎní yi. ⁵⁴ Ba le mí ì jí a jǐi yi ká a hǐa bíá khon à ba yí o ní bua yi.

12

Mi pa miten bìo

(*Matiye 10.26-27, 19-20*)

¹ Mu wee wé ká ba nùpua fò mín bínn búiríbúiríbúirí fúaa ba wee yonka mín zení lé ba booró. Ó o Yeesu wǎa sǎnsáa mi nì-kenínia á wee bíoráa: «Héyìi! Mi pa miten ba *Farizǐewa bìo yi. Ba bìo bonmín lè le ja-fǐni. Bìo ba wee kàrán lè ba nùpua á barén mí bæere yí máa bè yi. ² Mu bìo na sǎnkaa búenbúen khíi mi, á bìo sà yi búenbúen mún khíi zǔn. ³ Lé búnn nǎn á bìo mi ì bío le tíbirí yi, á ba nùpua khíi mì wéréwéré. Bìo mi wee hǔmǎnka kúee mín jǐkǎnna yi hǎ zǐní fǐkǎna á mún khíi bue hǎ lòra.

Mi wé kǎnbi le Dónbeenì

(*Matiye 10.28-31*)

⁴ «Wán bǎnlowà, ì ì bío mu ù na mia. Mi wé yí zǎn bìa wee búe o nùpue ká ba máa bínn dànn mu búí wé. ⁵ Yia mi ko à mi wé zǎn á ì ì zéení làa mia. Mi wé zǎn le Dónbeenì na dà à dé mia le Dofǐní dǎhú na máa hí yi mu húmú mǎn. Le ì bío mu na mia: Dén le diò mi ko mi wé zǎn. ⁶ Ba jǐnzà-wǐnǐwà bùaa hònú so yi máa yèé hǎ tǎmǎnwà bìo jun le? À le Dónbeenì yi pá yí máa nǎnsǎ bán yà-kéní búí yi. ⁷ Hàrí mi jún-vǎní búenbúen á le Dónbeenì zǔ jǐi. Mi wǎa yí zǎn dǎe, lé mi bìo jǐhú wi po ba minka jǐnzà-wǐnǐwà.

* 11:44 Hǎ búráa bìo: Ho làndá bìo zéenílowa cǎn ká yia dǎn o nì-hío à ba le wón tun. Lé búnn á hàrí hǎ búráa á nùpue yàá pá yí ko ò o vará wán tàá ò o dǎ, búnn ká a pá dǎenía tun. Lé búnn nǎn á ba zúifùwa fù wee wé khǔunínáa mí búráa à hǎ wé mi sese. † 11:51 O Abǎele là a Zakari húmú bìo: Le Dónbeenì bíonì vǔahú làa bìo ba zúifùwa fù túara làa ho, ó o Abǎele lé yia lé o yahón nùpue na ba bó, á ho vǔahú mu vaa véení ó o Zakari lé yia ba bó dú ho mǎn. Mi loñ Bìo Núhú Búeení vǔahú (Genèse) 4.8; Wizooní bè-wénia nín-yání vǔahú (1 Chroniques) 24.20-22

*Yia tà làa yia pá a Yeesu bìo
(Matiye 10.19-20; 10.32-33)*

⁸ «Le ì bío mu na mia: Yia òn ɓa nùpua yahó ò o bía wéréwéré le mí bìo sà miì, ó o *Nùpue Za mún khií bío le Dónbeenì wáayi tonkarowà yahó le ɓànsò bìo sà mí yi. ⁹ Ká yia ɓèn bía wéréwéré ɓa nùpua yahó le mí yí zū mi, ó o Nùpue Za mún khií bío le Dónbeenì wáayi tonkarowà yahó le mí yí zū ɓànsò. ¹⁰ Nùpue na bía le bín-kohó o Nùpue Za ðání yi, á wón ɓànsò á ɓa à sèn ñ ðía á à na yi. Ká yia khií bía le bín-kohó le Dónbeenì Hácírí ðání yi, á wón ɓànsò máa yí mu ɓàn séndíaró.»

¹¹ «Hen ká ɓa khií wé ɓuan mia vannáa ɓa *zúifúwa kàránló zíní yi, tàá ho pànká ɓànsowà yahó à bán cítí mia, à mi yí le mi yiwa dè bìo mi ì láráa mi ji-cúa làa bìo mi ì bìo bìo yi. ¹² Lé bìo á bìo mí vaá bío á le Dónbeenì Hácírí á à zéení làa mia hón pàahú so yi.»

O nàfòró ɓànsò na lé o ɓónbú wàhiire

¹³ O nì búí bía nòn o Yeesu yi ɓa zàamáa tíahú: «Nì-kàránlo, bío na wàn za yi le o sanká wàn kíá ò o na ì bìo.» ¹⁴ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Wàn ɓónlo, léé wée dó mi le ì fáa mìn tuiáwà à mún sanká mìn kíá na mia?» ¹⁵ Bún món ó o wee bío làa bìa wi bín búenbúen: «Mi pa miten bìo. Mi yí wé nùpua na yìo yí máa sè làa bìo, lé bìo hàrí ò o nùpue ní bìo wé boo kaka, á so o mukāni pá po mu.»

¹⁶ Ò o wáa wà le wàhiire na kà nòn ɓa yi: «Nì búí na nàfòró wi hía ɓó ho ðínló làa sòobéé mí mǎhú yi. ¹⁷ Ó o lon mí yi, ò o wee bío bìo kà lè mí sīi: «Lé mu yén á ì ko à ì wé? Ì ðínló na á ì yú á máa zo ì náa.» ¹⁸ Á bìo kà lé bìo ó o wáa le mí ì wé: «Ì ì fi ì náa búenbúen, ká ì bñí ì so hía ɓàaaka á à khii ì ðínló le ì bìo búenbúen á à kúee yi.» ¹⁹ Bún món á ì wáa à bío ì sīi yi: «Áyi, wàzaa, à ù bìo ɓèntín se. Fo ò wé há lúlúio zànzàn ká dèe búí máa fòo foñ. Wáa wé vūñ, wé dí, wé ju ká ù wé bìo sī foñ.» ²⁰ Ká le Dónbeenì màhá bía nòn wo yi: «Fo lé o ɓónbú. Ho tñnàhú na kà lé hón á ì ì fé ù mukāni yi. Àwa, hón pàahú so yi, ká ù bìo na á ù khiira zoó bàrá pan yi á bìo á à sè wée yi.» ²¹ Lé kà síí á yia wee khii ho nàfòró zoo pa yi ká a máa cà hìa le Dónbeenì cǎn á bìo khií wéráa.»

*Mi cà le Dónbeenì béenì vé
(Matiye 6.25-34)*

²² Bún món ó o wee bío lè mí nì-kenínia: «Lé bún nòn á ì wee bíoráa bìo kà á à na mia: Mi wé yí yáa mi yilera mi mukāni bìo yi, le mi ì yí mu bè-dínií wen à á dí, tàá mi sánía bìo yi, le mi ì yí hā sè-zínia wen á à zí. ²³ Mu bon. Le mukāni bìo po mu bè-dínií, á hā sánía bìo po hā sè-zínia. ²⁴ Mi loñ ɓa khànkhonwà, ɓa yí máa ði bìo, á mún yí máa lá ðínló. ɓa náa mía, ká le Dónbeenì màhá pá wee ðínií ɓa. À bìo mínén bìo juhú màhá wi po ɓa jínzàwa. ²⁵ Minén tíahú á yia dà mí mukāni wizooní á à dé wán cǐnú mí yilera yáaró bìo yi so wi le? ²⁶ Á bìo mí yí dà dèe woon máa wé bìo cǐnú bìo yi, á mí wee yáa mi yilera bìo kà ðání yi le we? ²⁷ Mi loñ le pùiflè. Le yí máa sá dèe, á mún yí máa tí sà. Le ì bío mu na mia: hàrí o *Salomōn lè mí cùkú búenbúen ká wón pá yí zǎ sà na se yú lerén búí yi. ²⁸ Ká le Dónbeenì wee donkhueé le jíní kà síí, ðiò wé keñ ho zuia ká ho yìró à ɓa cǐ le, à sònkú mínén á le è wé kaka máa zǐnií. Mi sǎdéró le Dónbeenì yi ɓèntín fòora. ²⁹ Mi wé yí yáa mi yilera à wé ðin cà bìo mi ì dí làa bìo mi ì ju. ³⁰ Mu bon, bìa yí zū le Dónbeenì ho ðímíjǎ yí lé bán wee wé ðin cà bún búenbúen féεε. Èε ká mínén mìn Maá Dónbeenì wón zū bìo ko làa mia. ³¹ Mi le mi yara sí le Dónbeenì béenì bìo, á bìo ká á le Dónbeenì á à na mia.»

³² «Minén nùwā yen zàwa na á ì pan bìo, mi yí zǎn dèe, lé bìo á mu wó sǐna mìn Maá Dónbeenì yi à le na mí béenì mia.

(Matiye 6.19-21)

³³ «Mi yèè mi ní bìò à sanká wá rí na mi yú à na ɓa nì-khenia yi. Mi cà ho nàfòró binbirì na máa vé bàrá ho wáayi ká lè miten. Bín á ɓa kònlowà máa juaa ho, á bùaa mún máa yáa ho. ³⁴ Mu bon, hen na mi nàfòró wi yi lé bín á mi sīa búenbúen á à dé yi.

Ba ton-sáwá na wee fání mí yìò bìò
(Matiye 24.45-51)

³⁵ «Mi zī mí tonló sīa, à zānī mí fīntēena wíoka dīnnáa. ³⁶ Mi wé lè ɓa nùpua na pan mí jùhúso na van mu yaamu cēenī bìò. Ká a buée dǎn pàahú na yi, á búanbúaa ho woohú à ɓa dēenī hén ho. ³⁷ Bán ton-sáwá so na á ɓa jùhúso buée yú à ɓa fánía mí yìò pan wo bēntín júná sī. Le ĩ mì ho tūiá na mia: O jùhúso mí beere á à lá mí tonló sīa á à zī ká a bío le ɓa kēenī, ká a lá ho dīnló á à sanká à na ɓa yi ɓa à dí. ³⁸ Hàrì ò o jùhúso mu buée dā ho tá tíahú tàá mu yàá dà bún wán, ká a buée yú ɓa ká ɓa yìò fá á kará pan wo, se bán ton-sáwá so júná bēntín sī.

³⁹ «Mi zū le ká le zī bānso lá wee wé zūn o kònlo buenló pàahú, ó o lá máa wé è díá ó o máa zo a zī. ⁴⁰ Minén mún tīnī mí yìò, lé bìò ó o *Nùpue Za khíi buen ho pàahú na á mí yí máa dé le o buen yi.» ⁴¹ Ó o Piere tūara a yi: «Jùhúso, le wàhiire mu á ũ wà nɔn warén wa dòn yi léé, tàá lé ɓa nùpua búenbúen á le wà nɔn yi?»

⁴² Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «O ton-sá na yí máa lé mí jùhúso món, na hácírí wi le o yén? Lé yia ó o jùhúso á à bàrá mí zī tonni jùhú wán, le o wé sanká ho dīnló na mí zī nùpua lè mí nì-kéní kéní yi ho pàahú na mu ko yi, ⁴³ ó o wee sá ho tonló mu ó o jùhúso bīnía buée kúaa wán. O ton-sá mu jùhú sī. ⁴⁴ Le ĩ mì ho tūiá na mia: O jùhúso á à bàrá a mí bìò búenbúen jùhú wán.

⁴⁵ «Ká a ton-sá mu díá ò o wee bío mí yi: «Ī jùhúso míana ò o máa buen.» Ò o wáa hínɔn wee ha mí ninzàwa ton-sáwá, ɓa báawa lè ɓa háawa, á wee dí ká a ju khée, ⁴⁶ wón ton-sá so ɓa jùhúso khíi buen le wizonle na ó o yí zū yi, lè ho pàahú na ó o yí dó yi. Ká a jùhúso mu khíi buée dǎn, ó o buée beé o lò là sòobé, ká a pá à dé o ɓa ton-sáwá na ló mí jùhúso món tíahú.

⁴⁷ «O ton-sá na zū mí jùhúso sī bìò, ò o yí wíokaa mítén á yí wó mu làa bìò ó o lonnáa mu, wón á ho haró ò jí. ⁴⁸ Ká yia yí zū mí jùhúso sī bìò, ò o wó hā wén-kora á ɓa ko ɓa ha, wón haró máa tà máa jí a làa yia so bìò. Yia ɓa nɔn mu bìò na boo yi, á ɓa khíi fé bìò boo cǎn, á yia ɓa kàràfáa mu bìò na boo yi, á ɓa khíi tūa yi làa bìò po bún.

Ho kharó lè lé cítí bìò

⁴⁹ «Lé ho dǎhú á ĩ buan wa buée dé ho tá yi, á ĩ bēntín lá wi à ho dēenī zà! ⁵⁰ Ká ĩ màhā ko à ĩ káa lònbe-beenī búu yi, á ĩ hácírí bēntín lùnkaa mu bìò yi, ká mu yí wó yí wó, á ĩ máa yí ĩten.

(Matiye 10.34-36)

⁵¹ «Mi wee leéka le ĩ buara wà buée dé héerà ho dímíjána yi le? Bùeé. Le ĩ bío mu na mia: Lé hā bioní á ĩ wà buée kúee á à kheéráa ɓa nùpua. ⁵² Bìò ká wán á ɓa nùpua nùwā hònu na wi le zī dà-kéní yi á à kha. Ba nùwā tīn á à fi lè ɓa nùwā jun na so, á ɓa nùwā jun á mún ñ fi lè ɓa nùwā tīn mu. ⁵³ O maá máa wé sī lè mí za, ó o za mún máa wé sī lè mín maá. O nu máa wé sī lè mí hínló, ó o hínló mún máa wé sī lè mín nu. O bùaa háa máa wé sī lè mí yàró háa, ó o yàró háa mún máa wé sī lè mín bùaa háa.»

(Matiye 16.2-3)

⁵⁴ Bún món ó o wee bío lè ɓa zāamáa: «Hen ká mi mɔn ká hā dùndúio wee vá kúee mín wán lè le wii tēenī, à mi le ho vohó ò tē, à mu bēn wé làa bún. ⁵⁵ Hen ká mi mɔn ká ho pinpiró wee lé lè le wii hēenī bān nín-káahó à buen, à mi le ho wunwuró ò kēn, à mu bēn

wé làa búnn.* ⁵⁶ Nì-khàwa yén! Mi wee loń ho tá lè ho wáayi à zūńńáa bìo wee wé pǝńna. Á lée webio nǝn á mu bìo na wee wé lònbiò á mí yí zū máa zéeni kúará?

(*Matiye 5.25-26*)

⁵⁷ «Lée webio nǝn á mínén mi bæere yí dà máa hueeka mu bìowa mín yi à zūńńáa bìo téréńna. ⁵⁸ O búí lá wó khon lè mi ninza síí, ó o von fo le cítí yi, à ũnén na wó khon bánbá à ũ fèn wé le jii dà-kéní lè mi ninza mu ho wǝhú wán ká mi dĩń yí vaá dǝn. Ká búnn míá ó o vaá dé fo o cítí-fĩ níí yi, á wón bèn á à yèrémá khíí dé o paro níí yi, á wón ñ dé ho kàsó yi. ⁵⁹ Le ĩ bío mu na mia: Ho kàsó mu á fo máa lé yi hùúu ká ũ yí wá le wárí na fo ko á ũ na búenbúen á yí tííra jii.»

13

Le vǝndèe na yí máa ha wàhiire

¹ Mu pǝahú, á nùpua nùwǝ yen búí ló buée wee bío ho Kalileesa búí bìo là a Yeesu, bìá ó o *Pilaate na wi ho *Zudee kǝhú júhú wán á nǝn le jii ba bó ká ba dĩń wee wé mu hǝmu. ² Ó o Yeesu bíá nǝn ba yi: «Mi wee leéka le bán nùpua so lé bìá híá wee wé mu bè-kora po ho Kalileesa na ká á nǝn ba bìo wóráa kà síí le? ³ Bùéé. Ká mínén mún yí khú mu bè-kora wéró yi, á mi ì hí lè ba bìo, le ĩ bío mu na mia. ⁴ Tǝá mi wee leéka le ba nùpua píru hètĩn na ho Silowee nǝnwíohú híá tò jǝ yi á ba húrún lé bán híá wee wé mu bè-kora po ho Zeruzaleemu nùpua na ká le? ⁵ Bùéé. Ká mínén mún yí khú mu bè-kora wéró yi, á mi ì hí lè ba bìo, le ĩ bío mu na mia.» ⁶ Búnn mǝn ó o wà le wàhiire na kà nǝn ba yi: «Nii búí híá fá le vǝndèe búí na ba le *fíkíyée mí vǝnsǝa buahó yi. Wizonle búí ó o le mí buée loń le mí ì yí bia ho wán á à khòo lè, ó o buée khon. ⁷ Ó o wǝá wee bío le mí ton-sá: «Bìo kà le mu lúluío bìo tĩn ká ĩ sansan le ĩ buée khòo le vǝndèe mu na kà bia, à ĩ buee khe. Mu júhú míá à ĩ díá le à le fé le lùe kǝamáa. Búe le.» ⁸ Ó o ton-sá bíá nǝn wo yi: «júhúso, díá lé ho dueera loń, ká ĩ ì búnbú le júhú á à kúee ho duioró yi. ⁹ Nún-sĩ á lóhóló ká le è ha. Ká le wǝá yí han làa búnn, à ũ màhá búe le.»»

O Yeesu wéera há-mónkú búí ho Sabaa zǝn

¹⁰ Mu híá wó *Sabaa búí zǝn ká a Yeesu wee kǝrán ba nùpua ho kǝránló zĩ yi. ¹¹ Mu zǝn à háa búí wi bíń á lò yí here yú há lúluío píru hètĩn. O cíná búí wó a là a mónkú ó o yí dà máa híńí máa yòo muin. ¹² Bìo ó o Yeesu mǝn wo, ó o von wo á buée bíá bìo kà nǝn yi: «Hǝa mu, fo wǝá yú ũten ũ vǝmú níí yi.» ¹³ Ó o yòo bò mí níńí o wán, ó o dèenía híńǝn yòo muina dĩń á wee búaaní le Dónbeenì. ¹⁴ Ká ho kǝránló zĩ júhúso màhá yí wara mu, lé bìo ó o Yeesu wéera vǝnvaro ho Sabaa zǝn, ó o bíá nǝn ba zǝamáa yi: «Hǝ wizooní bìo hèzĩn lé hǝn á ho tonló ko à ho wé sá yi ho yàwá júhú yi, á mí wé buen le ba wéé mia hǝn pǝahú so yi, ká mi yí wé mu há wizooní bìo hèjún níí na le ho Sabaa zǝn yi.» ¹⁵ Ó o Núhúso bíá nǝn wo yi: «Nì-khàwa yén! Mínén á yia yí máa fee mí nàa tǝá mí sǝnpèenì à lée juií ho Sabaa zǝn lée wéé? ¹⁶ O háa na kà na lé o *Abaraamu mǝnmàní búí na ó o *Satǝni can há lúluío píru hètĩn yi á so lá yí ko ò o fee díá ho Sabaa zǝn le?» ¹⁷ Dén bíonì so na ó o Yeesu bíá á dó há nìyio bìá làa wo wee wǝaní yi. Ká ba zǝamáa na wi bíń búenbúen bán bèn wee zǝmaka mu bè-tentewà na ó o wee wé bìo yi.

Ho mútǝàdè bæere lè le ja-fĩni wǝhio

(*Matiye 13.31-33; Maaki 4.30-32*)

* ^{12:55} Ba zúífúwa kǝhú bìo síí wi mí dǝn lè warén bìo. Mu yámú jumu wi lè le wii tènéní. Lé làa bíń á ho viðó wee wé lé yi buennáa. Ká le wii hènéní bǝn nín-káahó á ho tá henì búaa yi. Lé làa bíń á ho wunwuró wee wé lé yi buennáa.

¹⁸ O Yeesu bĩnía bía bìo kà: «Le *Dónbeenì béenì á bonmín làa webio? Lée webio á ĩ dà à tèé làa de? ¹⁹ Le bìo bonmín lè ho mútáàdè* beere na ó o nìi búii dù mí vĩnsĩa buahó yi, á le ló á hĩnɔn yòó wó mí vĩndè-beeni, á ba jĩnzàwa wee tá mí lenna yi.» ²⁰ Ò o pá bĩnía bía bìo kà: «Lée webio á ĩ dà à tèé lè le Dónbeenì béenì? ²¹ Le bìo bonmín lè le ja-fĩni na ó o háa búii zúnzúio kúaa mu dũmu kiloowa bóní làa hònú yi á khan bàrá á mu ló.»

Ho zoró lè ho zũajii na fĩnía bìo
(Matiye 7.13-14, 22-23)

²² O Yeesu hĩa tò hã ló-beera lè hã ló-zàwa yi á wee kàrán ba nùpua ká a va lè ho Zeruzaleemu cǎn. ²³ Ó o búii tũara a yi: «Núhũso, bìa á à kǎnĩ yĩnɔn ba à wé ba nì-dòndáa le?» Ó o bía nɔn ba yi: ²⁴ «Mi bánbá à mi zo lè ho zũajii na fĩnía. Le ĩ bío mu na mia: Ba nùpua cèrèè khíi cà ho zoró yahó ká mu yìo máa lé. ²⁵ Ká a zĩi bànso khíi hĩnɔn á vá mí woohú pon á dó, à búii minén lée wi ho khũuhũ á wee búanbúa ká mi ì bío bìo kà: «Núhũso, hén le wa zo.» O ò bío o na mia: «Ĭ yí zũ mi léenii.» ²⁶ Á mi bèn á à bío o na a yi: «Éee! Ká wa jɔn pánía dú á jun làa fo, á fo mún kàráanna ba nùpua wa lóhó bonfúaa yi.» ²⁷ Ó o tĩn á à bío ò na mia: «Mi vá lé ĩ nĩsání, bè-kora wérowà yén! Ĭ yí zũ mi léenii.»

²⁸ «Ká mi khíi mɔn o Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu lè le Dónbeenì jì-cúa fèerowà búenbúen le Dónbeenì bá-zàmu yi à minén ba lée kúaarà ho khũuhũ, á mi ì wá á yiwa à vá búii. ²⁹ Ba nùpua khíi lé ho dímjíná kúaràa búenbúen yi á bueé keení ká ba à dí ho sánú le Dónbeenì béenì díiníi. ³⁰ Búii ká bìa dú ho món ho zuia khíi wé ba ya-díwá, ká bìa dú ho yahó ho zuia bèn khíi wé ba món-díwá.»

O Yeesu varákaa wee va lè ho Zeruzaleemu cǎn

³¹ Hón pǎahú so yi á ba *Farizíewa nùwã yen búii vá bueé bó a Yeesu yi á wee bío làa wo: «Héyìi! Hĩnĩ lén hen à va lòn-veere, lé bìo ó o *Heroode wi ò o búe fo.» ³² Ó o bía nɔn ba yi: «Mi lén va à bío na wón cawan† so yi: «Ĭ wee ja ba cínáwa á mún wee wéé ba vánvárowà ho zuia lè ho yìró, ká mu wizooní tĩn zòh á ĩ tíi ĩ tonló jii. ³³ Ká ĩ màhá ko à ĩ lá ĩ wǒhú lén ho zuia lè ho yìró lè ho yìró níi ló, lé bìo mu yí se à le *Dónbeenì jì-cúa fèero hí lòn-veere ká mu yĩnɔn ho Zeruzaleemu yi.»

(Matiye 23.37-39)

³⁴ «Éee Zeruzaleemusa! Minén na wee búe le Dónbeenì jì-cúa fèerowà, á wee lèeka bìa le Dónbeenì wee tonka mi cǎn lè hã huua à búe. Lée zen cúa-yen á ĩ wi à ĩ vá mia kúee mín wán làa bìo ó o kùeerè wee wé veráa mí zàwa kúee mí mia tá bìo síi à mi yí tà mu! ³⁵ Àwa! Le Dónbeenì á à pí mia hùúu.‡ Le ĩ bío mu na mia: Mi máa bĩnía máa mi mi fúaa nɔnzòh na mi khíi wee bío bìo kà: «Le le Dónbeenì dúfua yìa bò o buen o Núhũso yèni yi§.»»

14

O Yeesu wéera vánváro búii ho Sabaa zòh

¹ Ho *Sabaa búii zòh ó o Yeesu á ba *Farizíewa jùhũso búii von lè ho dínló mí zĩi. Á bìa wi búii fá mí yìo wo yi le mí ì loń bìo o ò wé. ² À búii ò o nìi búii na mu vǎmú búii tò ó o sǎnía lon á òh o yahó. ³ Ó o Yeesu lá le bíonì ò o tũara ho *làndá bìo zéenílowa lè ba Farizíewa yi: «Wa làndá yi á nùpue so dà à wéé vánváro ho Sabaa zòh le?» ⁴ Á ba yí bía, à ba òh búirín. Ó o Yeesu wáa buan wo yi, á wéera, ò o le o lén khíbo. ⁵ Búii món ó o wee bío làa

* 13:19 Ba zúifúwa cǎn á ho mútáàdè beere lé dìo ka cĩinú. Ba wee wé ni ho bàn bìa kúee le zéeni yi, à le símu wíoka dé wán. † 13:32 Ba zúifúwa cǎn ó o cawan lé yìa bèn héra làa bìo ó o zanká héraráa warén cǎn bìo síi. ‡ 13:35 Mi loń Zeremii vūahú 12.7, 22.5 § 13:35 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 118.26.

bìa wi bín: «Minén á yìa za tàá o nàa tò le buii yi ó o máa dèení máa suee wo fùafùà hàrí mu wé ho Sabaa zoñ lé o yén?»⁶ Ó o búii mún yí dàrna dèe yí bía mu dání yi.

Bìo wi ho yahón lùà lè ho móndén lùà κενίλό yi

⁷ Bún món á bìo ó o Yeesu mən à bía ba von wee yí ho yahón lùà à κενί yi, ó o wà le wàhiire na kà nən ba yi: ⁸ «Hen ká a búii von fo mí yaamu sánú díiní, à ù yí dèení yí vaa κενί ho yahó, lé bìo mu dà a wé le o búii na júhú wi po fo á ba mún von. ⁹ Á fo ò κενί ù zàamu ká yìa von mia mi nùwā jun á buée wee bío làa fo: «Híní à ù na le lùe yìa kà yi.» Á fo màhá à còoní ì híní lé ù nìyio á à lén khíi κενί ho món. ¹⁰ Ba wé von fo làa bún síi, à ù buee khíi lii κενί ho món, ká yìa von fo buee dñ, o ò bío ò na foñ: «Wàn bñnlo, híní buee yòo κενί ho yahó.» Hón pàahú so yi bún ká bìa ba von mu yaamu sánú díiní búenbúen á à mi bìo ba bùaaníanaa fo. ¹¹ Lé bìo á nùpue léee nùpue na wee yòoní mítén wón à le Dónbeenì á à liiní. Ká yìa wee liiní mítén wón à le è yòoní.» ¹² Bún món ó o yèrèmaa wee bío làa yìa von wo: «Hen ká fo wé le fo ò ve nùpua à ba buee dí ù cñ, à mu wé wisoni yi tàá ho tñnahú, à ù yí le mu wé mìn bñnlowà, lè mìn zàwa lè mìn temínlowà, tàá mi ninzàwa bío bànsowà. Lé bìo ba khíi dàñ fo ò ve làa bún bìo síi á à dé bìo fo wó nən ba yi lahó yi. ¹³ Ká fo wíokaa ho dínló ho sánú bìo yi á le fo o ve lè ba nùpua, à ba nì-khenia, lè ba mùamúawà, lè ba lóní lè ba muiiwà lé bán à ù ve. ¹⁴ Ká fo wó bún, á ù bìo á à wé se, lé bìo á bán yí dà mu síi máa wé máa na foñ. Le Dónbeenì le dìo khíi sàání foñ bìa wó mu bè-tentewà vèeró zoñ.»

*Bìa ba von lè ho dínló wàhiire
(Matiye 22.1-10)*

¹⁵ Bìo á bìa làa wo páanía wee dí nì-kéní já hñn bioní so, ó o bía nən o Yeesu yi: «Yìa khíi keñ le *Dónbeenì béenì dínló díiní bèntín bìo se.» ¹⁶ Ó o Yeesu bía nən wo yi: «Nùpue búii hía le mí ì dí sñn-beenì, ó o fèra bía mu nən ba nùpua cèrèe yi. ¹⁷ Bìo ho dínló mu díro pàahú dñ, ó o le mí ton-sá vaa bío na bìa ó o von yi: «Mí híní buen, lé ho dínló wíokaa vó pan mia.» ¹⁸ Á ba lè mí nì-kéní kéní yú bìo ba à bío máa buennáa. O nín-yání nùpue bía nən o ton-sá yi: «Sábéré, ì bèntín yí dà máa buen; ì yà ho mōhú lònbiò, á ì ko à ì vaa loñ ho.» ¹⁹ Ò o búii wón bía nən wo yi: «Sábéré, ì yà ho vàró nàwa bùaa píru, lé bán á ì wi à ì díndí loñ.» ²⁰ Ò o nì-kéní wón bèn bía: «Ì yan lònbiò á ì bèntín yí dà máa buen.» ²¹ Ó o ton-sá mu bñnía buée bía mu búenbúen nən mí júhúso yi, á wón síi cã, ó o bía nən wo yi: «Wáa bánbá lén va ba nùpua fèminló lara yi, à zo ho lóhó bonfúaa yi, à ba nì-khenia, ba mùamúawà, ba muiiwà lè ba lóní na fo ò fèráa mín bñn à ù bua buennáa.» ²² Mu ù dé mí yi, ò o ton-sá bñnía buée wee bío lè mí júhúso: «Bìo fo le ì wé á ì wó ká hã lùà búii màhá pá ká.» ²³ Ó o bía nən mí ton-sá yi: «Wáa hée lá hã wāna, à léka hã manawà yi loñ, ká ù fò mín làa nùpua na, à ù bío búe ba júná le ba buen ì zii, bèra a na à le sí. ²⁴ Le ì bío mu na mia: Bìa á ì von ho yahó búenbúen á nì-kéní ká á ì dínló mu máa zo jii.»

*O Yeesu bèró yi bìo
(Matiye 10.37-38)*

²⁵ Pàahú búii ó o Yeesu lá ho wōhú á ba zàamàa bò a yi, ó o yèrèmaa wee bío làa ba: ²⁶ «Yìa le mí ì buen ì cñ, ká bànso yí pá mín maá, lè mín nu, á yí pá mín háa lè mí zàwa, á yí pá mín zàwa lè mín hínii, á yàa pá yí pá mítén mí bæere, á bànso yí dà máa wé ì nì-kenínii. ²⁷ Yìa yí máa lá mí *kùrùwá pí* à bèráa miì, wón bànso yí dà máa wé ì nì-kenínii. ²⁸ Hen ká minén ó o búii lá le mí ì so le zñ-beenì, ó o so máa κενί ká a máa le mí yi le wári na o ò dé le yi bìo yi, à loñ ká dìo wi o cñ á dà le wee so á à buée le? ²⁹ Ká bún pá ká a

* 14:27 Mi loñ Matiye vūahú 10.38

fára le jùhú á le yí dàńna yí 6on, jún-sí á bìa wee mi le wé è yáa mí jíní yí á à na a yí ká ba à bío: ³⁰ «O nìi na kà son mí zīi hūnía yí ò o yí dàńna le yí bueéra.»

³¹ «Mu mún lée dà-kéní là a bée búí na á ba ninza bée ló wà bueé tá le hā hía. O so máa keení ká a máa loń le mí dásíwá muaaseé pírú á dà wee sánsá mí zúkúso dásíwá muaaseé bóńí na wà bueé fi làa wo le? ³² Ká a zū le mí yí dà mu, o ò fèn ò tonka ba nùpua á ba à khèn vaá sí a yahó á à tùa wo yí làa bìo ó o ko ò o wé na a yí, à bè yí yíráa ho héera.» ³³ Ò o Yeesu wáa bíá: «Mí le mi yiwa sese. Minén ó o búí yí dà máa wé ĩ nì-kenínii ká bānso yí pá bìo wi o cǎn búenbúen.

Mu yámú na pànká mía bìo
(Maaki 9.50)

³⁴ «Mu yámú yoo. Èe ká mu yámú yonyoró hía ló mu yí, á ba à wé kaka á mu ù bīnì ì zoráa.† ³⁵ Mu cǎnú wáa mía, mu yí dà máa yèrémá máa wé bìo búí ho tá yí, á mu mún yí dà máa wé duioró. Ba wé yénní mu kúia. Yia wee jí bìo, à wón jí bìo bíá sese.»

15

O pio na vǔnun á bīnía yú wàhiire
(Matiye 18.12-14)

¹ Wizonle búí á ho *lànpo féwá lè ba bè-kora wérowà vá bueé kǐnía o Yeesu yí á wee jí a bíoní. ² Bìo ba *Farizēwa lè ho *làndá bìo zéenílowa mon mu á ba sīa wee cǐ á ba wee bío mín yí: «Mí loń, o nùpue mu mána mín lè ba bè-kora wérowà á wee dí làa ba.» ³ Ó o Yeesu wà le wàhiire na kà non ba yí: ⁴ «Minén ó o búí pia khīmàni lá wi, ó o yà-kéní wó wó séra vǔnun, ó o so máa kúia ba khīmàni yà-kéní mía na ká le dùure yí ká a máa vaá cànka yia vǔnun fúaa o yú a le? ⁵ Ká a hía vaá yú a, ó o sīi ì wa wa á à lá a yòó pǐ á à khíboráa. ⁶ O buee dēeníi ò ò ve mín bǎnlowà làa bìa làa wó bó mín yí á à bío ò na yí: «Ī pio yà-kéní na lá vǔnun á ĩ wáa cà yú. Mí le wa páaní zàmaka mu bìo yí.» ⁷ Le ĩ bío mu na mia: Lé ká sīi á le sī-wēe mún ò wéráa hen na le Dónbeenì lè mí tonkarowà yòó wi yí, o nùpue nì-kéní na khú mu bè-kora wéro yí bìo yí, á à poń ba nì-tentewà khīmàni nì-kéní mía na màkóo mía ho yèrémálo yí.

O háa na wén-hǎnló vǔnun ó o cà yú bìo

⁸ «Táa ká a háa búí wén-hāani bìo pírú lá wi, ó o wó wó vīnía le dà-kéní, ó o so máa dé le fǐntání á máa sàa mí zīi ká a cà le kùaráa búenbúen yí fúaa o yú le le? ⁹ Ká a yú le o ò ve mín bǎnlowà làa bìa làa wó bó mín yí á à bío ó na yí: «Ī wén-hǎnló na lá vǔnun á ĩ yú. Á mí le wa páaní zàmaka mu bìo yí.» ¹⁰ Le ĩ bío mu na mia: Lé ká sīi á le Dónbeenì wáayi tonkarowà sīa á à waráa o bè-kora wéro nì-kéní na khú mu bè-kora wéro yí bìo yí.»

O za na van vǔnun wàhiire

¹¹ Bún món ó o Yeesu pa bīnía bíá bìo kà: «Nìi búí zàwa nùwā jun hía wi. ¹² Wizonle búí ó o fēeso bíá non mín maá yí: «Ī maá, sanka wàn kǐa à ũ na ĩnén bìo.» Ó o maá bèn sankaa mí nàfòró á non mí zàwa nùwā jun mu yí.

¹³ «Wizooní bìo yen bún món, ó o fēeso yèéra bìo ó o yú búenbúen á lá wárí ò o wà van ho kǎhú búí na dǎní nàyi. Bìo ó o vaá wi bǐn ó o zon mu koomu yí á yáara mí wárí búenbúen véenía. ¹⁴ Pàahú na ó o wárí mu yáara wó yí, à bún le hīn-sūmúí búí ló ho kǎhú mu yí, á mu bìo búenbúen hīni wee tè o. ¹⁵ Ó o vaá yú ho kǎhú mu nùpue búí á wón le o wé vaa pa mí nòn bùeēnì mí mǎhú yí. ¹⁶ Á ba nòn bùeēnì dǐnló ó o sīi wee bīnì vá yí lè ho díró ká nùpue màhǎ yí máa na ho wo yí.

† 14:34 Hón pàahú so yí ká mu yámú á yí máa ce sese. Mu bìowa búí hía lúnkaa mu yí. Lé bún non á mu yonyoró hía wee wé lé mu yí ká mu búí pá ká à ba lá lée kúia.

¹⁷ «Ó o hácírí bǐnía buara bìo ó o wó khǐína wán, ó o zūna le mí wó khon, ó o wee bío mí yi: «Wàn maá ton-sáwá búenbúen wee dí ho dínló sa mítén, à ìnén wón buée wee hí hen lè le hīni. ¹⁸ Ì ì bǐnì ì va wàn maá cǎn á vaá bío ò na a yi: Ì maá, ì bènǐn wó khon lè le Dónbeenì á mún wó khon làa fo, ¹⁹ á ì wáa yí ko à ù bǐnì bua mi lè ù kùrú za tenii bìo, ká ù bua mi lè ù ton-sá bìo sí.» ²⁰ Ò o wáa hǐnnon wà nnon mín maá zǐi. Bìo ó o khèra yòó ló lua, á bàn maá fèra mnon wo, ó o màkárí buan wo yi làa sòobéε, ó o lùwa wee sí mí za mu yahó á vaá wǐira a kùkà á wee bèénì yi. ²¹ Ó o za wee bío làa wo: «Ì maá, ì wó khon lè le Dónbeenì á mún wó khon làa fo. Ì yí ko à ù bǐnì bua mi lè ù kùrú za bìo sí.» ²² Ká bàn maá màhá bía nnon mí ton-sáwá yi: «Mi bánbá zoo lońka à mi lén ho báká beenì na se po hĩa ká à buée léε zǐnì làa wo. À mi dé le nín-kíza-fǐbεere o nín-kíza yi, à mún zǐnì a lè hā nakāa. ²³ Mi léε lén o nòn-bòohú na jini wi à búε à wà dí ho sánú à weé wa sǐa. ²⁴ Lé bìo, á ì za mu lá ka lòn nì na húrun ká a bǐnía vèera. O lá vúnun, á ì bǐnía yú.» À ba wáa cùana ho sánú díró.

²⁵ «Bún búenbúen wee wé ká a nìi mu za kíinle so van hā mana. Bìo ó o ló hā mana yi buée wee sùará mín zǐi, ó o wee jí hā sǐa lè ho yoró sǎ. ²⁶ Ó o dǐn ò o von o ton-sá búii tùara yi làa bìo wee wé bàn lún yi. ²⁷ Ó o ton-sá bía nnon wo yi: «Lé mìn fèε bǐnía buara, á mìn maá léra a nòn-bòohú na jini wi á bó, lé bìo ó o za bǐnía buara lè le lòn-hebúε.» ²⁸ Ó o kíinle so dèenía sǐi cǎ bún wán á henbuua le mi máa zo. Á bàn maá ló le mi léε yanka a ò o buée zo. ²⁹ Ká a màhá bía nnon mín maá yi: «Loń, ìnén sá nnon foń hā lúlúio cèrεε yi, á hàrí wizòn-kénì á ì dǐn yí pá ù jii, ò o vio za sǎanì á ù yáa pá dǐn yí nnon mi le ì dí lè ho sánú lè wàn bǎnlowà. ³⁰ À ùnén za na lá ù nii bìo vaá yáara véenía ba há-kora wán bǐnía buara, á ù màhá le ba lén o nòn-bòohú na jini wi búε.» ³¹ Á bàn maá bía nnon wo yi: «Ì za, ìnén làa fo páanía wi mín wán fèεε, á bìo á ì te búenbúen bìo sǎ foń. ³² Ká wa màhá ko wa dí ho sánú à weé wa sǐa, lé bìo á mìn fèε mu lá ka lòn nì na húrun á bǐnía vèera. O lá vúnun á ì bǐnía yú.»»

16

O ton-sá kohó na hácírí wi wàhiire

¹ Bún mǎn ó o Yeesu wee bío lè mí nì-kenínia: «Nàfòró bànso búii hĩa lá nùpue búii bàrá mí tonni jùhú wán. Wizonle búii á ba buée bía nnon wo yi le o ton-sá mu wee yáa o níi bìo dàkhíina. ² Ó o von wo buée wee bíoráa: «Bìo á ì já ù dǎnì yi á so bon le? Wáa wa lá bìo á ù wó búenbúen bàn cǎtíi, bún mǎn á wa à kúia mín. À ù tonló wó ì cǎn zuia.» ³ Ó o nìi wee bío mí yi: «Éee! Ì jùhúso wáa léra mi mí tonni sáró yi á ì wé kaka? Bìo ho varó á ì yí dà bìo, á ho hée fio mún nìyio wi mi. ⁴ Àwa, ì wáa zū bìo á ì wé ká ì tonló yáara á ì pá à yí ba búii na à bua mi.» ⁵ Á bía búenbúen na ba jùhúso kení wi yi ó o von lè mí nì-kénì kénì. Á yia buara ho yahó ó o tùara yi: «Ì jùhúso kee na wi foń lé le yén?» ⁶ Á wón bía: «Léε oliivewa bia jiló bàrikónwa khīmàni.» Ó o bía nnon wo yi: «Lii keenì fùafùu. Fé ù kee vūahú à ù túa: Níló bàrikónwa búará-jun làa píru.» ⁷ Ó o bǐnía tùara a búii yi: «À ùnén bèn kee lé le yén?» Á wón bía: «Léε dínló pórókówá khǐá-hònú.» Ó o bía nnon wo yi: «Fé ù kee vūahú à ù túa: Dínló pórókówá khǐá-náa.» ⁸ Bìo ó o ton-sá mu yí téréna ká ba jùhúso màhá pá khònía wo hā hénnì na ó o yú bìo yi. Lé bìo á ho díimíjǎ na kà nùpua zū mín buaró á po mu khoomu nùpua.»

⁹ Ó o Yeesu mu bǐnía bía: «Le ì bío mu na mia: Mi wé yú ho díimíjǎ nàfòró à mi wé wé bìo mi ì yíráa ba bǎnlowà làa ho, ká ho khíi wó mi cǎn, á ba à fé mia á à zoráa le mukāni na máa vé lahó yi. ¹⁰ Yia yú mu bìo na cǐinú ó o zūna mu buaró, wón ba nnon bìo boo yi ó o mún n zūn mu buaró. Yia yí téréna mu bìo na cǐinú yi, ó o mún máa téréna mu bè-beera yi. ¹¹ Ká mi yú ho díimíjǎ nàfòró á mi yí zūna hón buaró, á léε wée á à tá à na ho nàfòró

tente mia? ¹² O nì-veere bìo na ɓa kàràfáa mia á mi yí zūna ɓuaró, á mi kùrú bìo á ɓa mún máa na mia.

(Matiye 6.24)

¹³ «Ton-sá woon yí dà máa sá máa na júnása nùwā jūn yi. O ò jin o nì-kéní, ká a waí yia so. O wé è jí a nì-kéní bíoní, ká yia so ó o máa kòñbi. Mi yí dà máa sá máa na le Dónbeení yi ká mi mún pá henía le wárí càró bìo.» ¹⁴ Bìo ɓa *Farizíewa já hā bíoní mu, á ɓa wee yáa mí jiní yi na a Yeesu yi, lé bìo á ɓa dó mí sīa le wárí càró yi dàkhíina. ¹⁵ Ká a Yeesu màhá bía nɔn ɓa yi: «Minén wee wé mítén lè ɓa nì-tentewà ɓa nùpua yahó, èe ká le Dónbeení dén zū bìo wi mi yiwa, lé bìo á bìo ɓa nùpua wee mi à wé lè mu bè-beení á le Dónbeení yí máa tà yi.

Ho làndá lè le Dónbeení béenì bìo

(Matiye 11.12-13)

¹⁶ «O *Moyiize làndá lè le *Dónbeení ji-cúa fεerowà vōnna á pàahú wà féεε ɓueé ɓó a Zān Batiisi buenló yi. Wón buenló jii lé bún á le *Dónbeení béenì bìo bueró jùhú ɓúa yi, á ɓa nùpua lè mí nì-kéní kéní wee jàa mín le béenì mu zoró yi wán.

(Matiye 5.18)

¹⁷ «Ho wáayi lè ho tá véro á wayi po ho làndá bín-za dèe na cīnú víló.

(Matiye 5.32)

¹⁸ «Báa na día mín háa ò o bīnía fó há-veere yan léé há-fé. Á yia fó a háa na ɓàn báa día wo á yan mún lé o há-fé.»

O nàfòró ɓànsò là a Lazaare wàhiire

¹⁹ Bún món ó o Yeesu pá bīnía bía bìo kà: «Nùpue ɓúí hía wi bín á nàfòró wi á wee zí hā sī-sení na yàwá here. Wizooní búenbúen léé sánú díró o cōn. ²⁰ Nì-khenii ɓúí na yèni ɓa le Lazaare, na sánía búenbúen vó lè hā dokuaa á hía wee ɓuee da a nàfòró ɓànsò mu khūuhū. ²¹ O sīi yàa wee wé vá a nì mu dínló na wee kùenka lii kúia yi lè ho díró. À bè bún wán, á ɓa booní wee wé ɓuee denka a dokuaa. ²² Wizonle ɓúí ó o nì-khenii mu húrún, á le Dónbeení wáayi tonkarowà ɓueé líí lá a yòó bàrá a *Abarahaamu nìsání. Bún món ó o nàfòró ɓànsò mún húrún á ɓa nùuna. ²³ Bìo ó o wi ho nì-hónbó-lóhó yi, ó o lò wee be dàkhíina. Ó o hoonía mí yahó le mí ì loí, ó o khèra mɔn o Abarahaamu ò o Lazaare kará a nìsání.

²⁴ «Ó o von wo pōnpōn: «Wàn ɓúaa Abarahaamu, loí ï màkárí yi à ù tonka a Lazaare le o dé mí nín-kíza jùhú mu jumu yi, à ɓuee wéé lè ï denle, lé bìo á ï lò ɓèntín wee be ho dōhú na ká yi dàkhíina.» ²⁵ Ká a Abarahaamu màhá bía nɔn wo yi: «Í za, le ù yi, bìo á ù yìo fù lua á ù yú mu bè-sení cèrèe á wéera lè ù sīi, ò o Lazaare bìo wó hā yinyio. Ho zuia á wón yú mí lònbee cūnú à ùnén ɓèn yú le lònbee. ²⁶ Bún pá níí ló, á ho ká-be-beenì wi warén làa mia pàahú, bèra a na ká bìa le mí ì lé hen á à khíí mí cōn à ɓa yí dàñ mu. Á nùpue mún yí dà máa lé hen na á ù khíí wi yi máa buen wa cōn.»

²⁷ «Ó o nàfòró ɓànsò bía nɔn wo yi: «Í pá à bīnì ì fio fo. Sábéré à ù tonka a Lazaare mu ò o lii wàn maá zīi. ²⁸ Wàn zàwa nùwā hònú líí wi bín, ò o lii jì ɓa zeñ wán à bán wáa yí ɓuee zo le lònbe-beenì na kà lahó yi.» ²⁹ Ó o Abarahaamu bía nɔn wo yi: «O *Moyiize làndá lè le *Dónbeení ji-cúa fεerowà bíoní wi bín, le mìn zàwa mu wé jí hōn.» ³⁰ Ó o nàfòró ɓànsò bía: «Wàn ɓúaa Abarahaamu, bún pá máa yí ɓa. Hen ká bìa húrún nì-kéní ɓúí lá lío lion ɓa cōn á ɓa à yèrémá wára.» ³¹ Ká a Abarahaamu màhá bía nɔn wo yi: «Ká ɓa yí máa jí a Moyiize lè le Dónbeení ji-cúa fεerowà cōn, á hàrí à nì-hío ɓúí vèe, á ɓa pá máa tà.»»

¹ Bún món ó o Yeesu bía n̄n mí n̄-kenínia yi: «Bìo wee vá a n̄pue dé mu bè-kohó wéró yi bún yí dà máa h̄è h̄ùúu. Èé ká yia màhá ní bò mu bìo, wón á ho yéréké è sá yi. ²Hàrí ɓa ca le hue-beenì o fonle yi à lèè dé ho muhú yi, bún pá à wé wayi á à poín le lònbee na à yí o ká mu lé orén n̄n á ɓa háyúwá na kà n̄-kéní búí wó mu bè-kohó. ³ Mi cén pa miten bìo sese.

*Mi ninza bè-kora séndíaró bìo
(Matiye 18.21-22)*

«Hen ká mi ninza búí wó khon làa fo à ù zéení a wékheró na a yi. Ká a tà le mí ì khí mu yi, à ù s̄én mu día na a yi. ⁴ Ká a wó khon làa fo le wizon-kùure yi h̄ã zen cúa-h̄èjun, à mu lè mí dà-kéní kéní ó o wee ɓuee ð̄n ù yahó le mí ì khí mu yi, à ù s̄én mu día na a yi.»

*Le s̄idéro na ka lè ho mútáàdè ɓeere bìo
(Matiye 17.20)*

⁵ Ba tonkarowà bía n̄n wo yi: «Núhúso, dé wa s̄idéro wàn.» ⁶ Ó o Núhúso bía: «Hen ká mi s̄idéro na khúekhúe lè ho mútáàdè ɓeere bìo á mi yàá pá lá tà le mí ì wé làa bìo, á mi lá dà à bío ò na* le v̄nd̄è na kà yi: «Dè ho lahó na ù wi yi a vaa zoo fá ùten ho muhú yi», á le è wé mu.

O ton-sá tonló bìo

⁷ «Hen ká minén ó o búí ton-sá lá wi á wee và a m̄hú tàà o wee pa a sáron b̄uaa síi, ká a ló h̄ã mana yi ɓuara, á mi ì bío le o ð̄ení ɓuee k̄ení ò o dí le? ⁸ Yínón bìo kà mi ì bío ò na a yi le: «Sá ho ð̄nló na miì, wíoka ùten à ù lá ho ɓuennáa le ì dí à ì ju. Bún món á ùnén màhá à dí ká ù ju.» ⁹ O so o t̄ení mí ton-sá mu yi bìo ɓa le o wé ó o wó bìo yi le? B̄ueé. ¹⁰ Minén bìo làa bún mún lée dà-kéní. Bìo le Dónbeenì le mi wé ká mi wó mu vó, à mi bío bìo kà: «Wa lée ton-sáwá na á n̄pue yí ko ò o na bìo yi. Bìo ɓa le wa wé lé bún mí ð̄n á wa wó.»»

O Yeesu weéra ɓa ɓueréwà n̄wã píru

¹¹ Bìo ó o Yeesu wee va ho Zeruzalemu, ó o bò le súii na wi ho *Samaríi lè ho Kalílee p̄ahú yi. ¹² Ó o vaá wee s̄arà ho lóhó búí yi, à *ɓueréwà n̄wã píru wee sí a yahó. Á ɓa khèra ð̄n ¹³ à ɓa wee w̄amaka p̄np̄n: «Yeesu! N̄-kàránlo! Z̄ún wa màkárí.» ¹⁴ Bìo ó o Yeesu m̄n ɓa, ó o bía n̄n ɓa yi: «Mi lén vaa zéení míten lè le *Dónbeenì yankarowà.»†

Á bìo ɓa bò mín wee va b̄ín, á ɓa wan. ¹⁵ Bìo ɓa n̄-kéní m̄n ò o wan, ó o b̄nía tò mí làa yi á wee khòní le Dónbeenì p̄np̄n ká a ɓuen, ¹⁶ á ɓueé líí ɓúrá a Yeesu tá, á yahó ɓó ho tá yi, ò o wee dé o b̄arákà. O lée Samaríi n̄i. ¹⁷ Ó o Yeesu w̄áa bía: «Ba mí n̄wã píru búenb̄uen yí wan le? Á ɓa n̄wã ð̄nú na ká ɓ̄èn zon wen? ¹⁸ Bán tíahú ó o búí yí leékaa ò o b̄nì ɓuee ɓ̄aanì le Dónbeenì ká mu yínón ho síi veere n̄pue na kà mí ð̄n le?» ¹⁹ Bún món ó o Yeesu bía n̄n wo yi: «Lii híni lén, à ù s̄idéro miì weéra fo.»

O N̄pue Za b̄nì ɓuenló bìo

²⁰ Wizonle búí á ɓa *Fariz̄ewa t̄uara a Yeesu yi le lé ho p̄ahú yén á le *Dónbeenì béenì á à ɓuen yi. Ó o bía n̄n ɓa yi: «Le Dónbeenì béenì ɓuenló yínón bìo na wee mi làa yìo. ²¹ Ba máa bío le: «Mí loín, mu wi hen» tàà «Lé vaá hen á mu wi yi.» Lé bìo á mi ko à mi z̄ún mu le le Dónbeenì béenì wi làa mia vó.» ²² Bún món ó o bía n̄n mí n̄-kenínia yi: «P̄ahú búí ɓueé ð̄á ó o *N̄pue Za wizoní dà-kéní búí á mi s̄ia á à vá yi lè ho miló ká mi máa mi le.

(Matiye 24.23-28)

* 17:6 Bìo ó o Yeesu bía binbirì lé bìo kà: «Hen ká mi s̄idéro lá ɓ̄uaa yú ho mútáàdè ɓeere na c̄ínú yi.» Ba z̄úf̄uwa c̄n̄ á ho mútáàdè ɓeere lé ð̄io ka c̄ínú po mu bè-ð̄inii bia búenb̄uen. Ba wee wé ni ho ɓàn bia kúee le zéení yi, à le s̄imu wíoka dé wán. † 17:14 Le Dónbeenì yankarowà mí ð̄n lé bìa hía wee wé bío le o n̄pue na mu ɓ̄uemu v̄mú lá wi yi á wán, ó o w̄áa dà à zo ɓa n̄pua tíahú. Mi loín Levii n̄wã (Psaumes) 13.49.

²³ «Ba à bío ò na mia: <O wi hen> tàá <Lé vaá làa hen ó o wi yi.> Èε ká mi yí va bíń, mi yí lùwí mu bìo yi. ²⁴ Làa bìo ká ho viohó juińna ho wáayi lùe búí à mu khoomu dèení keń lùe búenbúen, lé búń bàn síi ó o Nùpue Za bĩní buenlò wizonle bìo khíi wéráa. ²⁵ Èε ká a màhá ko ò o lò be làa sòobéε vé, à ho pàahú na kà nùpua pí a bìo.

(Matiye 24.37-41)

²⁶ «Bìo wó a Nòwee pàahú lé bìo bàn síi khíi wé o *Nùpue Za bĩní buenlò pàahú.‡ ²⁷ Ba nùpua hía wee dí ká ba à ju, á wee ya mín ká ba a yeé mí zàwa mín yi fúaa nònzoń na ó o Nòwee zon ho won-beeni yi á mu jun-beeni buara buée bó ba búenbúen. ²⁸ Mu mún khíi wé làa bìo hía wó a Loote pàahú.§ Ba nùpua hía wee dí á wee ju, á wee yà ká ba a yeé mí bìowa, á wee dì ká ba a so. ²⁹ Èε ká nònzoń na ó o Loote ló ho Sodɔmu yi, á ho dǎhú lè ho kírĩbì ló ho wáayi á tò ba wán, á bó ba véenía. ³⁰ Lé búń bàn síi mún khíi wé nònzoń na ó o Nùpue Za ko ò o mi wán. ³¹ Mu zoń à yà wi mí zĩi lòho yí bío le mí ì lii á zoó khuii mí sĩa, à yà hã mana yi mún yí bío le mí ì bĩní ì buen mí zĩi. ³² Mi leéka a Loote bàn háa bìo.* ³³ Yia wi ò o fení mí mukānì wón á à vĩnĩ le. Ká yia vĩnĩ mí mukānì wón á à yí le.

³⁴ «Le ĩ bío mu na mia: Mu zoń tĩnàahú á ba nùpua nùwã jun na páanía dũma le dãmu dèe dà-kení wán, ó o nì-kení á à fé è lénnáa, ká yia so á à día. ³⁵ Ba háawa nùwã jun na páanía wee ni mu bìo, ó o nì-kení á à fé è lénnáa, ká yia so á à día. ³⁶ [Ba báawa nùwã jun na wi hã mana yi, ó o nì-kení ba à fé è lénnáa, ká ba à día a nì-kení.] ³⁷ Ó o nì-kenĩnia tũara a yi: «Núhúso, lé wen á mu ù wé yi?» Ó o bía non ba yi: «Hen na ó o yà-hĩnii día yi, lé bíń á ba dùbúawá wee wé fè mín yi.»

18

O maháa là a cíti-fĩ wàhiire

¹ Bìo ó o Yeesu wi ò o zéeni lè mí nì-kenĩnia le ba ko ba wé fio féεε à bàra yí tè hùúu, ó o wà le wàhiire na kà non ba yi: ² «Cítĩ-fĩ búí hía wi lóhó búí yi. O yí máa zǎn Dónbeeni, á mún yí máa kǎnbi nùpue. ³ Maháa búí mún hía wi ho ló-kení mu yi á wee buen o nì mu cǎn féεε à buee bío bìo kà na a yi: <Mì ĩnén le ĩ fioso tũiá.> ⁴ O wó mu míana ò o nì mu wee pí a bìo. Ká mu màhá a va à yí, ò o sá san ó o wee bío mí yi: <Ĩ yí máa zǎn le Dónbeeni, á ĩ mún yí máa kǎnbi nùpue búń bon, ⁵ ká a maháa na kà bènĩnĩ lan miì dàkhĩna. ĩ ì wé bìo ó o wee cà, ò o wé yí buee dǎn seé mi.> ⁶ Ò o Núhúso bĩnía bía non ba yi: «Mi loń bìo ó o cíti-fĩ-kohó mu na kà wó. ⁷ Mi wee leéka le le Dónbeeni so máa na ho tũiá sĩni bìa le hueekaa yi na wee ve le pǎnpǎn le wisoni lè ho tĩnàahú yi le? ⁸ Le ĩ bío mu na mia: Le è na ho tũiá sĩni ba yi ho pàahú na mu ko yi. Èε ká a *Nùpue Za màhá khíi bĩnía buara, ó o buée yí ba nùpua na dó mí sĩa le Dónbeeni yi ho tá wán le?»

O Farizĩe là a lànpo fé wàhiire

⁹ O mún bĩnía wà le wàhiire búí á bò bìa wee leéka le mí téréna à ba wee zũarĩ bìa ká yi wán: ¹⁰ «Nùpua nùwã jun búí hía wà yòó wé ho fioró le *Dónbeeni zĩ-beeni yi. O nì-kení léε *Farizĩe ká yia so léε *lànpo fé. ¹¹ Ó o Farizĩe zoó fára dǎn ho wáayi á wee fio mí yi kà: <Dónbeeni, ĩ wee dé ũ bǎrákà, lé bìo á ĩ yí ka lè ba nùpua na ká bìo. Ba wee tè ba nùpua wán, á wee juuaa, á lé ba há-féwá, sǎnkú o lànpo fé na kà. ¹² ĩnén wee lì ĩ jii hã cúa-jun ho yàwá júhú dà-kení yi, á bìo á ĩ wee yí bàn cúa-pírú ní á ĩ mún wee na foń.> ¹³ Ò o lànpo fé wón vá líi dǎn le kùéère yi á yàá yí wi ò o hooni mí yahó ho wáayi á wee hiimika ká a bío mí ji-káa yi kà: <Dónbeeni, màkárĩ miì, ĩ léε bè-kora wéro.>» ¹⁴ Ó o Yeesu bĩnía bía bìo kà: «Le ĩ bío mu na mia: Ba nùwã jun mu tĩahú ó o lànpo fé lé yia bĩnía van

‡ 17:26 Mi loń Bìo Núhú Búεenĩ vũahú (Genèse) 6–9 § 17:28 Mi loń Bìo Núhú Búεenĩ vũahú (Genèse) 19 * 17:32 Mi Loń Bìo Núhú Búεenĩ vũahú (Genèse) 19.26

mí zīi ká a térénná le Dónbeenì yahó. Lé bìo á yìà wee yòoní míten á le Dónbeenì á à liiní, ká yìà wee liiní míten á le è yòoní.»

Ba buan ba háyúwá buararáa o Yeesu cǎn
(*Matiye 19.13-15; Maaki 10.13-16*)

¹⁵ Hàrì ba háyúwá á nùpua búí buan buararáa o Yeesu cǎn le o bè mí níní ba wán. Bìo ó o nì-kenínia mǎn mu, á ba wee zá làa ba. ¹⁶ Ká a Yeesu màhá von ba, ò o bía: «Mí díá le ba háyúwá wé buen ì cǎn, mi yí hè ba, lé bìo le *Dónbeenì béenì bìo sà bìà ka le ba bìo sí yì. ¹⁷ Le ì mì ho tǔiá na mia: Yìà yí tà le Dónbeenì béenì bìo là a háyónza bìo sí, á bǎnso yí dà máa zo le yì hùúu.»

Ho nàfòró bǎnsowà le le Dónbeenì béenì bìo
(*Matiye 19.16-30; Maaki 10.17-31*)

¹⁸ Ba *zúifùwa júnása nì-kení búí tǔara a Yeesu yì: «Nì-kàránlo tente, ì ko à ì wé mu yén à yíráa le mukǎni na máa vé.» ¹⁹ Ó o Yeesu bía nǎn wo yì: «Lée webio nǎn á fo wee veráa mi làa nì-tente? Nì-tente mía ká mu yínǎi le Dónbeenì mí dǎn. ²⁰ Fo zū le Dónbeenì làndáwá na kà: Yí wé há-fénló tàá bá-fénló, yí búe nùpue, yí juuaa bìo, yí fí sáberé mi ninza jii, kǎnbi mìn maá le mìn nu.*» ²¹ Ó o nìi bía nǎn wo yì: «Bún búenbúen á ì bò yì hàrì ì yàrónzàmu pǎahú.» ²² Bìo ó o Yeesu já a jì-cúa vó, ó o bía nǎn wo yì: «Bìo dà-kéní pá fòora foñ. Vaa yèé bìo wì ù cǎn búenbúen à sanká bǎn wárí na ba nì-khenia yì, bún ká fo ò yì ho nàfòró ho wáyì. Bún mǎn à ù bǐni buee bè miì.»

²³ Ká a nìi mu já há bióní mu, ó o sǎnía tò, lé bìo ó o níi bìo boo dà. ²⁴ Bìo ó o Yeesu mǎn ò o yahó so, ó o bía bìo kà: «Ho nàfòró bǎnsowà zoró le Dónbeenì béenì yì bǎntǐn á à wé here. ²⁵ O cón-júmúkù zoró le ho mísímí kǎhú á à wé wayì á à poñ o nàfòró bǎnso zoró le Dónbeenì béenì yì.» ²⁶ Á bìà dǐn wee jí a bióní tǔara a yì: «Éee! Á yìà wáa dà à fen lée wée?» ²⁷ Ó o Yeesu bía nǎn ba yì: «Bìo yí dà máa wé ba nùpua cǎn á dà wee wé le Dónbeenì cǎn.»

²⁸ Bún mǎn ó o Piere bía nǎn wo yì: «Loñ, warén ló díá bìo lá wi wa cǎn à wa bò foñ.» ²⁹ Ó o Yeesu bía nǎn ba yì: «Le ì mì ho tǔiá na mia: Yìà ló díá mí zīi, tàá mín háa, le mín zàwa, le mín nùwǎ, le mí zàwa le Dónbeenì béenì bìo yì, ³⁰ ó ò yì bìo cèrèe á à poñ bún ho pǎahú na wa wi yì, á mún pá à yì le mukǎni na máa vé ho yìró na lua yì.»

O Yeesu wíokaa wee bío mí húmú le mí vèeró bìo
(*Matiye 20.17-19; Maaki 10.32-34*)

³¹ O Yeesu fó mí nì-kenínia píru jun mí júhú wán á bía nǎn ba yì: «Mí loñ, wa wee yòo ho Zeruzalemu, á bìo búenbúen na le *Dónbeenì jì-cúa fèerowà tǔara o *Nùpue Za dǎní yì á jii yòó sí bǐn. ³² Lé bìo ba à dé o bìà yí zū le Dónbeenì níi yì, á bán n zùan yì, á à là, á à pǔiní mí jinsǎni ì kúee o wán. ³³ Ba à ha a le há làbàani, á à búe o. Ká mu wízoní tǐn zòñ, o ò vèe.» ³⁴ Ká a nì-kenínia màhá yí zūna dèe woon mu yì. Há bióní mu bǎn kúará á sà ba yì á ba yì zū bìo ó o Yeesu wì ò o bío júhú.»

O Yeesu héra a muui búí yìo ho Zerikoo yì
(*Matiye 20.29-34; Maaki 10.46-52*)

³⁵ Bìo ó o Yeesu vaá wee sùará ho Zerikoo yì, à bún ò o muui búí kará ho wǎhú nǐsǎni wee fioka. ³⁶ Bìo ó o já ba zǎamáa na wee khíi sǎ, ó o tǔara bìo wee wé. ³⁷ Á ba bía nǎn wo yì le lé o Nazareete nìi Yeesu lé yìà wee khíi. ³⁸ Ó o wee bío pǎnpǎn: «*Daviide Za, Yeesu, màkárí mi!» ³⁹ Á bìà wi ho yahó wee nàmaka a yì le o wé tété. Ká a yáa wíokaa wee wáama le mí sòobé: «Daviide Za, màkárí mi!» ⁴⁰ Ó o Yeesu dǐn ò o le ba bua a muui mu buennáa. Bìo ó o búee dǎn, ó o tǔara a yì: ⁴¹ «Lée webio á fo le ì wé na foñ?» Ó o bía:

* 18:20 Mi loñ Léro vǎhú (Exode) 20.12-16; Làndá zéeni lo vǎhú (Deutéronome) 5.16-20

«Núhúso, wé le ì yìò à wé mi.» ⁴² Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Wáá mi, bìò fo dó ù sīi mì lé búń á ì wééraráa fo.» ⁴³ Mí lahó yi ó o dèenía wee mi, á bò a Yeesu yi á wee khòoní le Dónbeenì. Á ba zàamáa búenbúen mòn mu á ba mún wee khòoní le Dónbeenì.

19

O Yeesu là a Zasee bìò

¹ Bìò ó o Yeesu vaá zon ho Zerikoo, ó o tò ho yi wee káa. ² O nìi búii wi ho lóhó mu yi á yèni ba le Zasee. O lé ho *lànpo féwá júhúso búii, á nàfòró wi. ³ O wee cà ò o mi a Yeesu à zūń, ó o wó san, lé bìò ba nùpua boo dà, ò o mún lé o nì-búinbúii. ⁴ Ó o lùwa dú ho yahó á vaá yòora le vîndè-beenì búii na ba le sikomɔore, na òòò hen na ó o Yeesu wà buee khíí yi, ò o dàń mináa wo.

⁵ Bìò ó o Yeesu bueé dǝn le lùe mu, ó o hóonía mí yahó ò o von wo: «Zasee, buee lii fùafùu. Lé fo á ì ko à ì làa wán ho zuia.» ⁶ Ó o Zasee dèenía bánbáa lion, á líí fó a Yeesu vannáa mí zīi lè hā zàmakaa.

⁷ Á bìa búenbúen na mòn mu á mu yí sī yi á ba wee hùahúaaaka: «O nùpue mu vaá làara a bè-kora wéro wán.» ⁸ Ká a Zasee wón màhá hínòn yòó òòò o Yeesu yahó ò o wee bío: «Núhúso, loń, ì níi bìò bàn sanká màní á ì ì na ba nì-khenia yi, ká ì mún tò a búii wán mu búii yi, á ì ì na mu bàn cúa-náa bànso yi.» ⁹ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Le zīi na kà nùpua wáa kánía ho zuia, lé bìò ó o nìi na kà mún lé o *Abarahaamu mòmmaníi búii. ¹⁰ Lé bìò ó o *Nùpue Za buara wà bueé cà bìa khèra lè le Dónbeenì, á à fení.»

Ho sánú kùráa wàhiire (Matiye 25.14-30)

¹¹ Ó o Yeesu bīnía wà le wàhiire dà-kéní á nòn bìa òòò òòò ná hā bioní mu yi. Lé bìò ó o sùaràa lè ho Zeruzaleemu, á ba mún wee leéka le le *Dónbeenì béeenì á à dèenì ì zéeni mīten mí lahó yi. ¹² Bìò kà lé bìò ó o bía: «Nìi búii na sà se mún zīi á ko ò o lá le béeenì, ó o ló van ho kǝhú búii na dǝní nàyi á wà vaá lá le bīn ká a bīn ì buen.* ¹³ Sǝní ò o lén, ó o von mí ton-sáwá nùwá píru á sankaa ho sánú kùráa† dà-kéní kéní nòn yi, ò o bía: «Mí bánbá duan làa ho ká ì ì buen.» ¹⁴ Ká ba kǝhúsa màhá jina a á ba tonkaa ba nùpua le ba ja a món à vaa bío bìò kà: «Wa yí wi ò o nìi mu wé wa bée.»

¹⁵ «Bìò ó o vaá lá mí béeenì bīnía buara mún kǝhú, ó o von ba ton-sáwá na ó o kàràfáa mí sánú yi. O wi ò o zūń bìò ba sá yú làa ho.

¹⁶ «Ó o nín-yání nùpue buara á bía: «Núhúso, ù sánú kùúrè na á ù nòn mìi á ì bīnía yú hā kùráa bìò píru séenía.» ¹⁷ Ó o bée bía nòn wo yi: «Fobúa, fo wó se. Fo léé ton-sá tente, bìò á fo téréenna mu bè-wíníwà yi, á ì ì bàrá fo hā ló-beera bìò píru júhú wán.»

¹⁸ «Á yia sà buara bueé bía: «Núhúso, ù sánú kùúrè na á ù nòn mìi á ì bīnía yú hā kùráa bìò hònú séenía.» ¹⁹ Ó o bée bía nòn wo yi: «À ùnén á ì ì bàrá hā ló-beera bìò hònú júhú wán.»

²⁰ «Ó o búii bīnía buara bueé bía: «Núhúso, ù sánú kùúrè na á ù nòn mìi, nín-dìo. Ì lá dó le le nín-kéní yi bàrá, ²¹ lé bìò á ì zǝna fo. Fo lé o nùpue na mukānii jii. Fo wee lá bìò á ù yí bàrá, á wee lá ho dǝnló na á ù yí dù.»

²² «Ó o bée bía nòn wo yi: «Ton-sá kohó yén! Ì ì cítí fo ù kùrú jii-cúu wán. Fo fù zū le ì jii, á wee lá bìò á ì yí bàrá, á mún wee lá ho dǝnló na á ì yí dù, ²³ ká búń fo zū, á léé webio nòn á ù yí vaá bàrá le ho banki yi? Se bìò á ì bīnía buara, á ì lá bueé fé le lè le bàn cùnú.»

* ^{19:12} Mu bàn síi hía wó ho pǝahú mu yi: Bìò ó o Heroode Nì-beenì hía húrún, ó o za Heroode Aakelayuusi ló van ho Oroomu á wà vá cà le béeenì á bueé zoráa mún maá lahó yi, á ba zúifùwa tonkaa ba nùpua le ba ja a món à vaa bío le mí yí tà a bìò. † ^{19:13} Mu pǝahú ká ho sánú kùúrè dà-kéní á ba yèera a ho bàn wárá á à yí ó nùpue nì-kéní wizooní khīmàni sámú sàání.

²⁴ «Bún món ó o bía nnon bìa wi bín yi: «Mi fé ho sánú kùúrè mu o cón à na hã kùráa bìo pírú bànso yi.» ²⁵ Á ba bía nnon wo yi: «Núhúso, wón á hã bìo pírú wi cón vó.» ²⁶ Ó o bía nnon ba yi: «Le ì bío mu na mia: Yia bìo wi á ba à bīnī ì na mu búí wo yi á à bè mu wán. Èε ká yia bìo mía, á hàrí mu bè-za na wi o cón á ba pá à fé. ²⁷ Ká ì zúkúsa na yí wi á ì wé ba béε á mí bua buennáa hen à buée búé ì yìo yi.» ²⁸ Bìo ó o Yeesu bía bún vó, ó o khiína dú ba yahó á nnon ho Zeruzaleemu.

O Yeesu zoró ho Zeruzaleemu yi

(Matiye 21.1-11, 15-17; Maaki 11.1-10; Zãn 12.12-16)

²⁹ Bìo ó o Yeesu vaá sùaràa ho Betefazee lè ho Betanii yi, le búee na ba wee ve làa Oliivewa v̄ns̄ià búee nis̄ání, ó o tonkaa mí n̄i-ken̄inia n̄uwā jun á bía nnon yi: ³⁰ «Mi lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi, ká mi vaá d̄ñ, á mi ì mi s̄ñp̄è-za na á n̄upue d̄ñ yí yòora yí m̄on h̄uúu ká a can d̄ñ. Mi fee wo bua buennáa. ³¹ Ká a búí t̄uara mia le lée webio nnon mi wee feeráa wo, à mi bío na bànso yi: «O Núhúso màkóo wi o yi.» ³² Á bìa ó o tonkaa wà van, á mu búenbúen vaá wó làa bìo ó o Yeesu bíaràa mu.

³³ Bìo ba wee fee o s̄ñp̄è-za mu, á bìa te o wee t̄uà ba yi: «Lée webio nnon á mi wee feeráa o s̄ñp̄è-za mu?» ³⁴ Á ba bía: «O Núhúso màkóo wi o yi.» ³⁵ Bún món á ba buan o s̄ñp̄è-za mu buararàa o Yeesu cón, à bò mí kánbunwà o wàn, à ba buan wo yi ó o Yeesu yòora. ³⁶ Bìo ó o lá ho w̄h̄ú wà, á ba n̄upua wee bá mí kánbunwà ho w̄h̄ú wàn o yahó. ³⁷ Bìo ó o búakáa wee birón hã Oliivewa v̄ns̄ià búee á wà vaá sùaràa ho Zeruzaleemu yi, á ba z̄amàa na lé o n̄i-ken̄inia búenbúen wee z̄amaka, á ba búakáa wee khon̄í le Dónbeenì p̄ñp̄ñ ho yéréké bè-beera na ba m̄on bìo yi: ³⁸ Ba wee bío:

«Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewà

là a béε *Daviide na bò o buen o Núhúso yèni yi.

Ho héerà keñ ho wáayi,

à ho cùkú lè le yèn-beenì bìo s̄i le Dónbeenì

na dà mu bìo búenbúen n̄uhú wán yi.»

³⁹ Á ba *Fariz̄iēwa búí na wi ba z̄amàa tíahú bía nnon o Yeesu yi: «N̄i-kar̄ánlo, bío le ù n̄i-ken̄inia wé tété.» ⁴⁰ Ó o Yeesu bía: «Ká ba wó tété, á hã huua pá à w̄amaka.»

O Yeesu wee wá ho Zeruzaleemu bìo yi

⁴¹ Bìo ó o Yeesu vaá sùaràa ho Zeruzaleemu yi, á yìo m̄on ho, ó o wee wá ho n̄ipomu bìo yi, ⁴² ká a bío: «Èee Zeruzaleemusa, mi yàá mún lá z̄una bìo dà à na ho héerà mia ho zuia bìo há. Èε ká mu màhá w̄á s̄ankaa mia. Mi yí dà mu máa mi. ⁴³ Lé bìo ho p̄ahú búí khíi d̄ā, á mi zúkúsa á à keñí ì k̄íní mia, á à f̄f̄aka yi. ⁴⁴ Ba à fi mi lóhó lè minén búenbúen dúkúdukúdukú. Ba máa díá á hàrí huee máa keñ mí ninza huee wán mi lóhó mu yi, lé bìo mí yí z̄una ho p̄ahú na le Dónbeenì buara mi bìo yi.»

O Yeesu nnon ba bè-yèérowà

(Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Zãn 2.13-16)

⁴⁵ Bún món ó o Yeesu zon le *Dónbeenì z̄i-beenì yi á zoó wee na ba bè-yèérowà ká a bío na ba yi: ⁴⁶ «Le Dónbeenì bía mí bíonì v̄onna yi: «Ì z̄i á à wé fioró z̄i,»[‡] ká minén wó le lé ba k̄ñlowà l̄ue.»

⁴⁷ O Yeesu lá wee wé kar̄án ba n̄upua le Dónbeenì z̄i-beenì yi làa wizon̄í búenbúen. Á le *Dónbeenì yankarowà n̄únása, lè ho *làndá bìo z̄éenilowa, lè mu n̄ipomu n̄únása wee cà bìo ba à wé è búeráa o Yeesu. ⁴⁸ Ká bìo ba à wé è yíràa wo á ba yí z̄ū, lé bìo ó o bíonì n̄iló s̄i ba n̄upua búenbúen yi.

[‡] 19:46 Mi loñ Ezayii v̄uahú 56.7

20

Ba wi ba zūn hen na ó o Yeesu pànká ló yi
(*Matiye 21.23-27; Maaki 11.27-33*)

¹ Wizonle búí ká a Yeesu wee kàrán ba nùpua le *Dónbeenì zī-beenì yi ká a bue le bín-tente, á ba *yankarowà júnása, lè ho *làndá bìo zéenílowa, lè ba *zúifùwa nì-kíá ² bueé wee tùa wo yi: «Zéení bìo nòn á ù wee wéráa hã wárá mu? Lée wée nòn mu bàn níi fo?»

³ Ó o Yeesu bíá nòn ba yi: «Ìnén mún ò tùa mia, mi bío na mi: ⁴ Lée wée híá nòn le níi le o Zān wé bátízé ba nùpua? Lé le Dónbeenì lée, tàá lé ba nùpua?»

⁵ Á ba òn wee bío mín yi: «Hen ká wa le lé le Dónbeenì, o ò bío le lée webio nòn á wa yí tàráa o bìo. ⁶ Ká wa mún le lé ba nùpua tonkaa wo, á ba zàamáa á à lèeka wen lè hã huua á à búe. Lé bìo á ba láa mu yi kénkén le o Zān lé le *Dónbeenì ji-cúa fεero.» ⁷ Á ba wáa bíá le mí yí zū yia nòn le níi mu o Zān yi. ⁸ Ó o Yeesu bèn bíá nòn ba yi: «Àwa, ìnén mún máa zéení yia nòn le níi mì á ì wee wéráa bìo kà.»

Ho èrészén vînsîa buahó vârowà wâhiire
(*Matiye 21.33-46; Maaki 12.1-12*)

⁹ Bún món ó o Yeesu wà le wâhiire na kà nòn ba zàamáa yi: «Nii búí híá léra mí èrészén vînsîa buahó á nòn ba nùpua na làa wó wàanía tò bìo ba khíi na a yi wán, le ba wé vâ ho, ò o wà van le khúii na nàyi á wà vaá míá bín. ¹⁰ Pàahú na ho èrészén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sá nì-kéní le o va ba nùpua mu cón le ba khé bìo bìo sà mí yi à na. Á ba nùpua mu vaá han wo, á díá ó o wà lè mí nín-káamáa. ¹¹ Ó o mǎhú bànso bīnía tonkaa mí ton-sá veere, á ba mún vaá là wón á han jǎn, ó o wà à ba yí nòn dèe wo yi. ¹² Ó o pá bīnía tonkaa ba nùwā tīn níi, á wón ba mún vaá han bóoníkaa yi, á jǎn.

¹³ «Ó o mǎhú bànso wáa bíá: «Éee ì wáa à wé kaka coon? Àwa, ì ì tonka ì za na á ì wa làa sòobé, jún-sī á wón ba à kǎnbi.» Ò o bíá nòn mí za mu yi le o híni lén, á wón hínon wà. ¹⁴ Èe ká bìo ba nùpua mu yère dá a wán, á ba wee bío mín yi: «Yia lua ká lé yia á ho mǎhú bìo khíi sǐ yi. Mi wa búe o, á ho mǎhú bìo wáa à sǐ wen.» ¹⁵ À ba hínon wíira a á khèra lée bó díá.» Ó o Yeesu wáa tùara ba yi: «Àwa! Lé mu yén á ho mǎhú bànso ò wé làa ba? ¹⁶ Ó o buen bueé búe ba nùpua mu, ká a cà nì-vio á à kúee mí mǎhú mu yi.» Bìo ba nùpua já hã bíoní mu, á ba bíá: «Póon! Bún máa wé.»

¹⁷ Ká a Yeesu màhá fá mí yìo ba yi ò o bíá: «Le Dónbeenì bíonì vūahú bíoní na kà kúará lé mu yén?

«Le huee na ba so-sowa lá pá díá,

lé dìo híá bīnía bueé buan ho soró dīnía.»

¹⁸ Yia lùwá le huee mu wán á bànso sánía á à yáa.

Ká yia á le bèn kùera lion wán, á bànso á à fùfúuka.»*

¹⁹ Á ba *yankarowà júnása lè ho *làndá bìo zéenílowa zūna le lé barén á le wâhiire mu wà bò wán, á ba dèeníá wee cà a wíiró yahó, ká ba màhá zána ba nùpua.

Ho lànpo cǎló à na ho Oroomu béε yi bìo
(*Matiye 22.15-22; Maaki 12.13-17*)

²⁰ Bún món á ba wee hùen o Yeesu. Ba tonkaa ba nìnbáwa búí na wee wé mítén lòn nùpua na téréna. Ba le bán khūaa o jii yi à yí o bín-kohó búí bè yi dérää wo yia wi ho kǎhú jǎhú wán níi yi. ²¹ Á ba tùara a yi: «Nì-kàránlo, wa zū le bìo fo wee bío làa bìo fo wee kàrán lè ba nùpua á téréna. Fo yí máa kà nùpue yìo. Bìo le Dónbeenì le ba nùpua wé bua lè mítén lé bún bàn kàránló binbirí á fo wee na. ²² Àwa! Á ù bío na wen: Wa làndá yi á ho lànpo ko ho wé cǎ na ho Oroomu kǎhú béε yi lée, tàá mu yí ko làa wéró?»

* 20:18 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 118.22

²³ Ó o Yeesu zūna ɓa hénní bìò, ó o bía nɔn ɓa yi: ²⁴ «Mi zéení le wén-hǒnló búí làa mi. Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hǒnló mu wán á wée te?» Á ɓa bía: «Lé o béε.» ²⁵ Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Àwa. Bìò sà a béε yi à mi na a yi, ká bìò ɓèn bìò sà le Dónbeenì yi à mi na mu dén yi.» ²⁶ O bióní na ó o bía á ɓa yí mɔn bín-kohó búí na ɓa dà a bè yi á à wìiráa wo ɓa nùpua yahó. Bìò ó o bía wó ɓa coon, á ɓa ðìn tétété.

Ba nì-hía vèeró bìò
(Matiye 22.23-33; Maaki 12.18-27)

²⁷ ɓa *Sadusīewa lé bìa le ɓa nì-hía máa vèe. Lé bán nùwā yɛn búí ɓuara a Yeesu cǔn bueé tùara a yi: ²⁸ «Nì-kàránlo, bìò ó o *Mɔyiize túara henía nɔn wen lé bìò kà: Hen ká a búí yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo, á ɓàn za ko ò o fé ɓàn háa ya, à te ɓa zàwa yi mín za mu yèni yi.† ²⁹ Ka lòn nùpua nùwā hɛɓun búí lá lée zàwa síi, ó o yahón so yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo. ³⁰ Ó o ɓun ní so fó a maháa mu yan, ³¹ búñ món ó o tīn ní so fó yan, á ɓa mí nùwā hɛɓun yan wo bèenia á húrunka, ò o búí yí yú za làa wo. ³² Mu ɓàn véenii ó o háa mu mún húrun. ³³ Àyà, nònzoñ na ɓa nì-hía á à vèe yi, ó o háa mu bìò ò sà a yén yi? Bìò ɓa mí nùwā hɛɓun màhá yan wo bèenia.»

³⁴ Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Ho ðímíjána na lònbiò báawa lè ɓa háawa wee ya mín. ³⁵ Èε ká ɓa báawa lè ɓa háawa na ko ɓa khíi vèe à yí le mukāni ho ðímíjána na bò o ɓuen yi bán máa ya mín. ³⁶ ɓa yí dà máa bīnii máa hí, lé bìò ɓa ɓonmín lè le Dónbeenì wáyai tonkarowà. ɓa lé le Dónbeenì zàwa lé bìò ɓa vèera. ³⁷ Ho lahó na bía le vīndè-za na ho dǒhú wi yi bìò, ó o Mɔyiize zéenia mu wéréwéré le ɓa nì-hía khíi vèe, ò o von o Núhúso le *Abarahaamu ɓàn Dónbeenì là a *Izaaki ɓàn Dónbeenì là a *Zakoobu ɓàn Dónbeenì.‡ ³⁸ Le Dónbeenì lé bìa yìo wi lua ɓàn Dónbeenì, ká le yínɔñ nì-hía ɓàn Dónbeenì. Lé bìò ɓa búenbúen yìo wi lua lerén bìò yi.»

³⁹ Á ho *làndá bìò zéenílowa nùwā yɛn búí bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, fo bía se.» ⁴⁰ Lé bìò ɓa yí wi à ɓa bīnii khà mítén tùa wo yi làa bìò búí.§

O Krista sīnii zūnló bìò
(Matiye 22.41-46; Maaki 12.35-37)

⁴¹ O Yeesu bīnii tùara ɓa yi: «ɓa da à wé kaka à bīoráa le o *Krista lé o *Daviide mɔnmànii? ⁴² Lé bìò ó o Daviide mí beere bía mu hā Leni vūahú yi:

«O Núhúso Dónbeenì bía nɔn ĩ Núhúso yi:

Buee keení ĩ nín-tíani,
⁴³ fúaa ká ĩ búrá ũ zúkúsa ũ tá,
á ũ bò ũ zení wán*»

⁴⁴ Bìò ó o Daviide wee ve o Krista lè mí Núhúso, o ò wé o ɓuhúso ká a mún pá à wé o mɔnmànii kaka?»

Mi pa mítén ho làndá bìò zéenílowa bìò yi
(Matiye 23.6; Maaki 12.38-40)

⁴⁵ Bìò ɓa zàamáa ðìn wee jí a bióní, ó o bía nɔn mí nì-kenínia yi: ⁴⁶ «Mi pa miten ho *làndá bìò zéenílowa bìò yi. ɓa wa hā báká-beera zíló à wé héekaráa. ɓa wa ɓa wé tēení ɓa yi lè le kǔnbii ɓa zàamáa fémínló lara yi. Ho kàránló zīnii yahón lùu, lè ho ðínló ðíinii keenínia na seka ɓa wé hueeka keení yi. ⁴⁷ ɓa wee khà ɓa maháawa ɓuua bìò, á mún wa ho fioró na túee wéró à ɓa nùpua leéka le ɓa téréenna. Lé búñ búenbúen nɔn á ɓa lònbee khíi wíoka à dérāa wán.»

† 20:28 Mi loñ Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 25.5 ‡ 20:37 Mi loñ Léro vūahú (Exode) 3.6 § 20:40 Mi loñ Léro vūahú (Exode) 3.6 * 20:43 Mi loñ Leni vūahú (Psaumes) 110.1

21

O mahá-khenii hãmu bìo
(Maaki 12.41-44)

¹ O Yeesu hóníá mí yahó á lora khíi fò, ó o mən ho nàfòró b̀ansowà na wee kúee mí hãmu hã bonkoní yi le *Dónbeenì zĩ-beenì yi. ² Ó o mún mən o mahá-khenii búii ò o wee kúee mí tòmónwà bìo jun, ³ ó o bíá: «Le ĩ mì ho tũíá na mia: O mahá-khenii na kà bìo na ó o kúaa á boo po bìá ká búenbúen bìo. ⁴ Lé bìo le wárí na ba búenbúen wó lè mí hãmu lé dìo ba yú puuníá. Ò orén lè mí khemu, ò o pá kúaa bìo wi o c̀n búenbúen na ó o lá wé è dí.»

Le Dónbeenì zĩ-beenì fíoró bìo
(Matiye 24.1-8; Maaki 13.1-8)

⁵ Bìo ba nùpua nùwã yen búii wee bío le Dónbeenì zĩ-beenì bìo, le le donkhueéra lè hã *hue-senì lè mu bìowa na ba wó lè mu hãmu, ó o Yeesu bíá nən ba yi: ⁶ «Pàahú búii khíi dā ká bìo mí yìo wi wán kà á à fi. Hàrí huee máa keń mí ninza huee wán.»

Ho yéréké bìowa na khíi wé á ho dímíjńá á à véráa

⁷ Á ba t̀ara a yi: «Nì-kàránlo, lé ho pàahú yén á bún bìo so ò wé yi, á lé mu bìo yén khíi zéeni le mu bìo mu wéror pàahú d̄n?» ⁸ Ó o Yeesu bíá: «Mi pa miten bìo. Mi yí díá le ba víini mia. Lé bìo á nùpua c̀èèè khíi buen ĩ yèni yi á à bío: «Ĭ lé o *Krista, ho pàahú d̄n.» Ká mi màhá yí bè ba yi. ⁹ Hen ká mi khíi wee jí hã hĩa táró, lé ho káaló bìo, à mi yí dèé mi yiwa. Lé bìo á bún bìowa so ko mu wé ho yahó. Ká bún d̀enía máa wé ho dímíjńá véror pàahú.»

¹⁰ Ò o b́nía bíá bò mu wán: «Ho síi búii khíi wé è lé vaá fi lè ho síi veere, á ho k̄hú búii khíi wé è lé vaá fi lè ho k̄-veere. ¹¹ Ho tá d̀ekéǹn sũmáa khíi wé hã l̀a búii yi, á le hĩni lè mu v̄n-kora khíi keń l̀a c̀èèè yi. Mu bè-beera búii na bìo á à wé le z̄nii á à wé ho wáayi lè ho tá yi.

(Matiye 10.17-22; Maaki 13.9-13)

¹² «Èε ká s̄ni à bún búenbúen d̄a, á ba à w̄ika mia á à beé lò. Ba à bua mia á à varáa ba *zúif̀wa k̀ránl̀o z̄ni yi á vaá cítí, á à kúee mia ho k̀só yi. Ba wé è bua mia á vaá d̄ni hã k̄na júnása lè ba bá-zàwa yahó bìo mi tà mi bìo yi. ¹³ Lé bún mi ì bè yi á à zéeniáa ĩ bìo. ¹⁴ Mi bè mi hácirí bìo kà lè bìo wán: Mi yí dèé mi yiwa bìo mi vaá bío á à feníáa miten bìo yi. ¹⁵ ĩnén ĩ b̄eere lé yà á à na hã bíoní lè mu bè-zũminì mia, á mi zúkúsa ó o búii máa d̄n máa s̄nsá mia á mún máa kán. ¹⁶ Hàrí mìn maáwà lè mìn nuwà, mìn zàwa lè mìn nùwã na ká, lè mìn b̄nlowà míten lé bán á à dé mia á à na, á mi c̀èèè búii ba à búe. ¹⁷ Ba nùpua búenbúen á à jin mia bìo mi tà mi bìo yi. ¹⁸ Èε ká hàrí mi jún-v̄ni dà-kéni búii máa ví. ¹⁹ Mi f̄ará d̄in sese, bún lé bìo á à na ká mi ì yí le muk̄ni na máa vé.

O Yeesu wee bío ho Zeruzaleemu fíoró bìo
(Matiye 24.15-21; Maaki 13.14-19)

²⁰ «Pàahú na mi khíi mi ba hĩn-táwá lè mí kuio ká ba k̄nía ho Zeruzaleemu yi, bún ká mi ì z̄n lè c̄inú ká ho f̄ioró yi. ²¹ Hón pàahú so yi á bìá á à keń ho *Zudee yi ko ba l̀wí yòo hã búaa. Bìá á à keń ho Zeruzaleemu yi ko ba lé ho yi lén, à bìá wi hã mana yi yí b̄ni buee zo ho yi. ²² Lé bìo mu ù wé le cítí filó wizooní na le Dónbeenì bíonì v̄ahú bè-bíonii búenbúen á jii ì sí yi. ²³ Ho yéréké khíi sá ba há-s̄enasa lè ba há-j̄aawa yi mu zoñ. Lé bìo mu ù wé le yi-véè làa s̀obéè ho k̄hú mu yi, á le Dónbeenì á à zéeni le le síi wee c̀ ba nùpua mu yi. ²⁴ Ba à búe ba búii lè hã hĩa khàra, ká ba búii ba à bua à varáa hã k̄-vio yi, á bìá yínón ba zúif̀wa bueé fi ho Zeruzaleemu á à keeni ho yi fúaa ba pàahú jii sú.

O Nùpue Za b̄ni buenl̀o bìo
(Matiye 24.29-35; Maaki 13.24-31)

²⁵ «Mu bìowa búí na sí yí zū khíí wé le wii le ho p̄ihú lè hã mànàayio yi. Ho dímjá kánasa búenbúen á yilera à yáa mu yámú jumu na wee kúrún sã jíló bìo yi. ²⁶ Ba nùpua búí yiwa á à dè dè è yuunika ká ba leékaa bìo khíí wé ho tá wán mu p̄ahú, lé bìo á ho wáayi bìo búenbúen á à dèké. ²⁷ Bún ká ba à mi a *Nùpue Za hã dùndúio wán ká a yòo lua lè mí dànló lè mí cùkú beeni. ²⁸ Ká bún bìowa so wéró jii khíí héra, à mi híni òn à hóoní mi júná lé bìo á mi kãnló wáa sùaráa.»

*O Yeesu lá ho fíkíyee bìo á kàrána lè ba nùpua
(Matiye 24.32-35; Maaki 13.28-31)*

²⁹ Bún món ó o Yeesu wà le wàhiire na kà nòn ba yi: «Mi loń ho *fíkíyee v̄ndèe lè hã v̄nsià na ká. ³⁰ Ká hã hía wee sà mí v̄n-yórowà, se mi zū le ho v̄ohó t̄eró òn. ³¹ Làa bún síi ká mi khíí m̄n ká bún bìowa so wee wé, à mi zūn le le *Dónbeenì béenì sùaráa. ³² Le ï mi ho t̄iá poni na mia: Ho p̄ahú na kà nùpua máa hí máa vé ká bún bìowa so búenbúen yí wó. ³³ Ho wáayi lè ho tá khíí vé, ká ï bíoní h̄n ñ k̄n b̄n f̄ee.»

Mi wé fání mí yìo

³⁴ «Hen ká mi wee pa miten bìo sese, á mi máa na miten ho d̄nd̄nló lè ho ja-junló, lè ho dímjá bìo yilera yi. Ká bún mia le wizonle mu khíí v̄i mia lè ho z̄án bìo síi. ³⁵ Lé bìo le khíí yòoka ho dímjá nùpua búenbúen wán. ³⁶ Mi fání mí yìo. Mi wé fio f̄ee, á mi ì yí ho p̄nká à fenínaa miten bìo wà buée wé búenbúen yi, á à dàń ñ ònnaa o *Nùpue Za yahó.»

³⁷ Le wisoni yi ó o Yeesu f̄u wee wé kàrán ba nùpua le *Dónbeenì z̄i-beenì yi. Ká ho z̄ihú ò o lén yòo c̄a hã Oliivewa v̄nsià búee wán. ³⁸ Ba nùpua búenbúen f̄u wee wé buen le Dónbeenì z̄i-beenì yi le yìnb̄i b̄irì, à buee jí a c̄n.

22

*O Yeesu dénaló bìo
(Matiye 26.1-5, 14-16; Maaki 14.1-2, 10-11; Z̄n 11.47-53)*

¹ Ho *búurú na á ja-f̄ini yí dó yi s̄nú na ba le Paaki wà buée sùará. ² Á ba *yankarowà júnása lè ho *làndá bìo z̄eniflowa wee cà bìo ba à wé wé è búeráa o Yeesu, lé bìo ba z̄ána ba z̄amáa. ³ Á bún ó o *Sat̄ani dó hã yile-kora ò Zudaa na ba wee ve làa Isikariote yi. O lé ba n̄i-kenínia píru jun n̄i-kéní. ⁴ Ó o Zudaa mu wà vaá w̄anía lè ba yankarowà júnása lè le *Dónbeenì z̄i-beenì parowà júnása, à z̄únnaa bìo o ò wé wé è déráa o Yeesu ba ní yi. ⁵ Á bán s̄ia wan wan le mí ì na le w̄arí wo yi. ⁶ Ó o Zudaa wáa tà, á hínon wee cà bìo o ò òn wán á à déráa wo ba ní yi kà ba z̄amáa yí z̄ún mu.

*O Yeesu le ba wíoka ho Paaki dínló bìo
(Matiye 26.17-19; Maaki 14.12-16; Z̄n 13.21-30)*

⁷ P̄ahú na ba wee dí ho búurú na á ja-f̄ini yí dó yi s̄nú yi, á le wizonle na ba ko ba f̄uaa ho Paaki piozawa yi à wé lè mu h̄mu òn, ⁸ ó o Yeesu tonkaa o Piere là a Z̄n á bía nòn yi: «Mi lén vaa wíoka ho Paaki dínló bìo.» ⁹ Á ba t̄uara a yi: «Lé wen á fo wi à wa wíoka mu yi?» ¹⁰ Ó o bía nòn ba yi: «Mi loń! Hen ká mi hía wà líi zo ho lóhó yi, á mi ì f̄e mín làa n̄i búí na sò mu jumu lè ho dúuhú, à mi bè o yi va le z̄i na ó o vaá zo yi, ¹¹ à vaa bó na le z̄i mu bànso yi: «O n̄i-kàranlo le wa t̄ua fon: Ho lahó na á ïnén lè ï n̄i-kenínia á à dí ho Paaki dínló yi lé ho yén?» ¹² O ò z̄enì la-beenì búí làa mia ho n̄onwíohú yi na s̄ia bàraka vó. Lé b̄n à mi wíoka ho dínló bìo yi.» ¹³ Á ba wà vaá yú mu búenbúen làa bìo ó o Yeesu bíaráa mu á ba wíokaa ho Paaki dínló bìo.

*O Nuhúso dínló
(Matiye 26.26-29; Maaki 14.22-25; 1 Kor̄ente 11.23-25)*

¹⁴ Bìo ho pàahú dǎn, ó orén lè mí tonkarowà páanía kará ho dínló jùhú yi. ¹⁵ Ó o bía non ba yi: «Ĩ bènín wee cà à ĩ dí ho Paaki sánú dínló na kà làa mia à bè yi lò beráa. ¹⁶ Lé bìo á ĩ máa bīnī máa dí ho làa mia hùúu, fúaa nònzoñ na á mu ù wé á jii á à sí yi le *Dónbeenì béenì yi, le ĩ bío mu na mia.» ¹⁷ Ò o wáa lá le juuníi dèe á buan, ò o dó le Dónbeenì bárákà, ò o bía: «Mí fé le juuníi dèe na kà à ju fé mín yi. ¹⁸ Le ĩ bío mu na mia: À lá ho zuia jii wán, á ĩ máa bīnī máa ju ò wé hùúu, ká mu yínóñ le Dónbeenì béenì buenlò món.»

¹⁹ Bún món ó o lá ho búurú, á dó le Dónbeenì bárákà, ò o cèekaa ho non ba yi, ò o bía: «Hia kà lé ĩ sánía [na non mi bìo yi. Mi wé wé mu à leékaráa ĩ bìo.» ²⁰ Lé bún bàn síi ó o mún láráa le juuníi dèe ho dínló díró món, ò o bía: «Le juuníi dèe na kà lé le páaníi fínle na bò lè ĩ cāni na á à kúia mi bìo yi.]

(Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21)

²¹ «Èe ká mi màhá loí, yia á à dé mi ì na làa mi á páanía kará ho dínló jùhú yi hen. ²² Mu bon, o *Nùpue Za á à hí làa bìo le Dónbeenì le mu wéráa. Ká yia màhá ní ì bè mu á ho yéréké è zo jùhú. ²³ Á ba búakáa wee tũaka mín yi le lé o yén màhá à wé mu mí tíahú coon?»

Yia po bìa ká lé o yén?

(Matiye 20.25-28; Maaki 10.42-45)

²⁴ O Yeesu nì-kenínia wee wàaní mín yi à zūnńáa yia po barén na ká. ²⁵ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Ho dímjńá kána bá-zàwa wee wé mí pánká hã wán, á bìa ho pánká wi níni yi le ba wé ve mí làa «bè-tente wérowà». ²⁶ Èe ká minén bìo yí ko à mu keń kà. Minén á yia jùhú wi po bìa ká wón ko ò o wé míten cínú bìa ká yahó. À yia á ho pánká wi níni yi wé bìa ká ton-sá. ²⁷ Yia jùhú wi lée wée? Lé yia ba wee lá ho dínló na yi ò o dí lée, tàá lé yia wee lá ho na? Yínóñ yia ba wee lá ho na yi le? Àwa! ĩnén wi mi tíahú lòn ton-sá bìo síi.

(Matiye 19.28)

²⁸ «Bìo á mi wee tà keń làa mi féee le lònbee na wee yí mi yi, ²⁹ le bún non á le béenì na á ĩ Maá non mi à ĩ mún non mia. ³⁰ Mí khíi dí á à ju làa mi ĩ béenì yi, á mi mún khíi keeni ba bá-zàwa kanmúini wán á à cítiráa o *Isirayeele zĩ-júná píru jun.»

O Yeesu bía le o Piere hía pí mí bìo

(Matiye 26.31-35; Maaki 14.27-31; Zãn 13.36-38)

³¹ O Yeesu bía non o Simon Piere yi: «Simon, Simon, héyii! Loí! O *Satāni flora ho wǎhú le Dónbeenì cǎn yú à didiráa mia làa bìo ba wé didiráa mu dũmu à lén zàn-bìo. ³² Èe ká ĩ màhá flora non foñ, à le sǐidéro yí fòo foñ. Ká ũ khíi tà yèrèmaa buara ĩ cǎn, à ũ hení mìn zàwa sã.» ³³ Ó o Piere bía non wo yi: «Núhúso, hàrí à mu wé kàsó, á ĩ ì zo ho làa fo. À mu wé hómú, á ĩ ì hí làa fo.» ³⁴ Ó o Yeesu bía: «Piere, le ĩ bío mu na foñ: Ho zuia ó o kò-bée máa wá, ká ũ pǎ le fo yí zũ mi a dǎn hã cúa-tĩn.»

Mi wé wíoka miten hã fio bìo yi

³⁵ Bún món ó o Yeesu bía non ba yi: «Bìo á ĩ hía tonkaa mia, à ĩ le mi yí bua wárí à yí bua puure làa nakáa, á bìo búii cén fòora mia le?» Á ba bía: «Dèe búii yí fòora wen.» ³⁶ Ó o wáa bía non ba yi: «Àwa! Bìo kà wán ká yia wárí wi ò o lá le bua, à yia puure wi mún lá le bua. Yia khà-tóní mía à wón yéé mí báká beenì, ò o yà ho búii. ³⁷ Le ĩ bío mu na mia: Le Dónbeenì bíonì vūahú bíonì na kà bìo ko à mu sá mi à jii sí: «Ba mà a dó ba bè-kora wérowà jii.» * Mu bon. Bìo túara ĩ dǎni yi á à wé jii ì sí.» ³⁸ Ó o nì-kenínia bía non wo yi: «Núhúso, lé hã khà-túa bìo jun na.» Ó o Yeesu bía: «Mí wáa díá kà.»

O Yeesu flora hã Oliivewa Búee wán

(Matiye 26.36-45; Maaki 14.32-41)

* 22:37 Mi loí Ezayii vūahú 53.12

³⁹ O Yeesu ló ho lóhó yi á wà van hã Oliivewa búee wán làa bìo ó o wee wé wéráa mu. Ó o nì-kenínia bò a yi. ⁴⁰ Bìo ó o vaá dǎn ho lahó mu ó o bía nǎn ba yi: «Mi wé fio bèra a na à mi yí zo mu bè-kora wéró yi.» ⁴¹ Bún món ó o khèra làa ba á à yí lòn hen na ó o nùpue hue-lèenii dà vaá dǎ yi síi, á líí fàrá mí nǎnkónúná wán ò o wee fio kà síi: ⁴² «Í Maá, ká fo tà, à ù yí le le lònbee na kà dǎ mi. Èe ká mu yí wé ìnén síi bìo ká ùnén síi bìo lé bìo wé.» ⁴³ [Bún món á le Dónbeenì tonkaro búí buée zéenia míten làa wo, á híina a síi. ⁴⁴ O Yeesu wíokaa wee fio lè mí sòobéé, lé bìo á bìo wà buée wé làa bìo á à sá a yi búenbúen ó o mǎn, á mu wee beé o lò dàkhíina, ó o fèenì yèrémáa ka lòn cǎni, á wee luioka lii kúia ho tá yi.] ⁴⁵ Bìo ó o fióra vó, ó o bínía buara mí nì-kenínia cǎn á buée yú ba à mu dǎmu bó ba, lé bìo ba yiwa wee váráa. ⁴⁶ Ó o bía nǎn ba yi: «Mi yí da. Mi híni fio à mi yí zo mu bè-kora wéró yi.»

Ba wìira a Yeesu
(*Matiye 26.47-55; Maaki 14.43-49; Zǎn 18.2-11*)

⁴⁷ Bìo ó o Yeesu dǎn wee bío, à bún ba zǎamáa búí vaá ló lua. Yia dú ba yahó lé o Zudaa, wón na lé o nì-kenínia píru jun nì-kéní mi bæere. O buée dǎenii, ó o wà buée bó a Yeesu yi, á le mí ì tǎenii a yi lè le kǎnbii. ⁴⁸ Á wón bía nǎn wo yi: «Èee, Zudaa, lé le kǎnbii tǎenii á fo ò bè yi á à dérása o *Nùpue Za á à na le?» ⁴⁹ Ká bía làa wo bò mín zǎna bìo híá à wé, á ba tùara a yi: «Núhúso, wà dà à fi lè wa khà-túa le?» ⁵⁰ Á ba nì-kéní búí dǎenía hà ba *yankarowà núhúso ton-sá nín-tǎni níkáahú kúio. ⁵¹ Ká a Yeesu màhá bía: «Héyì! Mi día kà.» Ò o dǎn o nì níkáahú ó o dǎenía wan. ⁵² Bún món ó o Yeesu yèrémáa bía nǎn ba yankarowà júnása, lè le *Dónbeenì zǐ-beenì parowà júnása lè ba nì-kǐa na wà buée wii wo yi: «Mi buan mi khà-túa lè mi búaa buararása í wán le we? Í léee nì-kǎanii le? ⁵³ Hã wizooni búenbúen á í lá wee wé kǎn làa mia le Dónbeenì zǐ-beenì yi á mi yí wìira mi hón pǎahú so yi. Èe ká ho pǎahú na kà hón bìo sà minén lè le tǐbíri pǎnká núhúso yi.»

O Piere pá a Yeesu bìo
(*Matiye 26.57-58, 69-75; Maaki 14.53-54; Zǎn 18.12-18, 25-27*)

⁵⁴ Bún món á ba wǎa wìira a Yeesu á buan vaá zonnáa ba yankarowà núhúso zǐi. O Piere bò ba yi ká a màhá khèra wi. ⁵⁵ Ba zoó lò ho dǎhú ho lún síi yi á ba búí kará kǐnía yi. Ó o Piere buée zoó kará làa ba. ⁵⁶ Ó o ton-sá háa búí mǎn wo ho dǎhú khoomu yi ò o kará, ó o fá mí yìo wo yi, ò o bía: «O nì na kà mún fù wi làa wo.» ⁵⁷ Ó o Piere pá mu, ò o bía: «Héyì! Háa mu, í yàá yí zǐ a.»

⁵⁸ Mu ù dé mí yi ò o búí tǐn mǎn wo, á wón bía nǎn wo yi: «Ùnén mún lé o nì mu bàn nì-kéní búí.» Ká a Piere màhá bía: «Nii mu, í yí nǎn wo.» ⁵⁹ Bìo mu dá dò mí yi lòn léèrè dà-kéní síi ó o nì-veere búí tǐn pá bínía bía mu: «Mu bon kǎnkǎn. O nì mu fù wi làa wo, lé bìo ó o mún lé o Kalilee nìi.» ⁶⁰ Ká a Piere màhá bía: «Bìo á ùnén yàá wee bío á í yí zǐi.» Ho pǎahú dà-kéní kéní na ó o wee bío mu yi ó o kò-béé wá. ⁶¹ Ó o Núhúso yèrémáa fá mí yìo o Piere yi. Lé bún ó o Piere hácirí màhá buara bìo ó o Núhúso bía nǎn wo yi wán: «Ho zuia ó o kò-béé máa wá ká ù pá le fo yí zǐi mi á dǎn hã cúa-tǐn.» ⁶² Ó o Piere hínon ló á léee wá búbùbù.

Ba dásíwá wee ha a Yeesu ká ba a là a
(*Matiye 26.67-68; Maaki 14.65*)

⁶³ Ba nùpua na pan o Yeesu yi wee yáa mí jiní yi na a yi ká ba a ha a. ⁶⁴ Ba wee pe o yahó yi ká ba tùa wo yi: «Ká fo lé le *Dónbeenì jí-cúa fèero bìo bon, à ù zéeni yia vína fo.» ⁶⁵ Hã bín-kora lè mí síwá á ba wee bío na a yi.

Ba buan o Yeesu vannáa ho làndá tǐiá fèerowà cǎn
(*Matiye 26.59-65; Maaki 14.55-65; Zǎn 18.19-24*)

⁶⁶ Bìo ho tá tǝn, á ba *zúifùwa nì-kíá, lè ba *yankarowà júnása *lè ho làndá bìo zéénfìlowa kúaa mín wán, à ba le ba bua a Yeesu buennáa minén na lé ho làndá tǝiá fèerowà yahó. ⁶⁷ Á ba tǝara a yi: «Fo lé o *Krista à ù bío mu le wa jí.» Ó o bía nǝn ba yi: «Í bía mu nǝn mia á mi máa tà mu, ⁶⁸ ká í mún tǝara mia á mi máa bío dèe. ⁶⁹ Ká hǝ là na kà wán, ó o *Nùpue Za á à kèenì le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen nín-tǝáni.»† ⁷⁰ Á ba búenbúen wǝa bía: «À bún à fo lé le Dónbeenì Za lon?» Ó o bía nǝn ba yi: «Lé minén miten bía le í lé orén.» ⁷¹ Á ba wǝa bía: «Wa màkóo wǝa mía sèéràsa yi. Warén waten wǝa já a ji-cúa.»

23

Ba buan o Yeesu buararàa o Pilaate cǝn
(*Matiye 27.2, 11-14; Maaki 15.1-5; Zǝn 18.28-38*)

¹ Ho làndá tǝiá fèerowà búenbúen hínǝn buan o Yeesu vannáa o *Pilaate cǝn. ² Bìo ba vaá dǝn bín, á ba wee bá a ká ba a bío: «O nì na kà á wa yú ò o wee khà wa nìpomu víinì le ba yí cǝ ho lànpó à na a bée yi. Ò o mún wee bío le mí lé o *Krista, o bée.» ³ Ó o Pilaate tǝara a yi: «Lé ùnén lé ba *zúifùwa bée le?» Ó o Yeesu bía nǝn wo yi: «Fo bía mu.» ⁴ Ó o Pilaate bía nǝn ba yankarowà júnása lè ba zǝamáa yi: «Bíonì na à í ì dǝn wán á à síinínaa o nì na kà jǝhú á í yí mǝn.» ⁵ Ká ba màhá pá wíokaa wee bío lè mí pànká: «O wee kǝaní wa nìpomu lè mí kàránlò. O búa mu jǝhú ho Kalilee yi á tò ho *Zudee yi fèe wà bueé bó hen.»

⁶ Bìo ó o Pilaate já hǝ bíonì mu, ó o tǝara: «O nì mu léee Kalilee nì le?» Á ba le ùuu. ⁷ Á bìo ó o zǝna mu kà, ó o le ba bua a varáa o *Heroode cǝn, lé bìo ó o Heroode lé yà wi ho Kalilee jǝhú wán, à wón mún wi ho Zeruzaleemu yi mu pǝahú.

Ba buan o Yeesu buararàa o Heroode cǝn

⁸ Bìo ó o Heroode mǝn o Yeesu, ó o sǝi wan, lé bìo ó o já a sǝ míana, á lá wi ó o mi a wán hàrí hàánì. O lá wi ò o mi a ká a wee wé yéréké bìo búí. ⁹ O tǝara a yi làa bìo cèrèe ká a Yeesu màhá yí dó mí jii wo yi hùúu.

¹⁰ Ba *yankarowà júnása lè ho *làndá bìo zéénfìlowa dǝn wee koonì a Yeesu yi lè le hèerè. ¹¹ O Heroode lè mí dásíwá wee yáa mí jinì yi na a Yeesu yi ká ba a zǝánka a yi. Ba zǝinía wo lè ho báká beenì na se làa sòobée, à ba bǝnía buan wo vannáa o Pilaate cǝn. ¹² Lé bún zoñ ó o Heroode là a Pilaate bǝnía wó ba bǝnlowà ká ba jǝn lá wee fi.

Ba le o Yeesu ko ò o búe

(*Matiye 27.15-26; Maaki 15.6-15; Zǝn 18.39-40; 19.4-16*)

¹³ Bún mǝn ó o Pilaate von ba yankarowà júnása, lè ba ya-díwá lè ba zǝamáa á kúaa mín wán, ¹⁴ ò o bía nǝn ba yi: «O nì na kà á mi buan buararàa í cǝn, á le o wee kǝaní mu nìpomu. Àwa! Í mún wǝa tǝara a yi mi búenbúen yò yi, á hǝ wén-kora na mi le o wó na dà à dé o jǝhú á í yí mǝn. ¹⁵ O Heroode bǝnía buan wo bueé nǝn wen, lé bìo á wón mún yí mǝn o wékheró. O bènǝn yí wó bìo búí na nǝn ó o koráa lè mu húmú. ¹⁶ Í ì bío le ba ha a lè hǝ làbàaní, ká í ì día wo o ò lén.» ¹⁷ [Hen ká ho Paaki sǝnú díró dǝn, ó o Pilaate ko ò o lén o kàsó nì búí día.]

¹⁸ À bún ba búenbúen páanía wee bío pǝnpǝn: «Búe o, à ù día o Barabaasi!» ¹⁹ Wón Barabaasi so kàsó zoró jǝhú lé bìo ó o hǝ wi ho kǝaló fio yi, á bó a nì búí. ²⁰ Bìo ó o Pilaate wi ò o día a Yeesu, ó o wíokaa tǝara ba zǝamáa yi. ²¹ Ká ba màhá wee wǝamaka: «Búee wo ho *kùrùwá wán ò o hí! Búee wo ho kùrùwá wán ò o hí!»

²² Mu cúa-tǝn ní ó o Pilaate bía nǝn ba yi: «Lée webio ó o wó khon yi? Í yí mǝn bìo búí na nǝn ó o koráa lè mu húmú. Í ì bío le ba ha a lè hǝ làbàaní, ká í ì día wo o ò lén.» ²³ Ká barén bán pá lan wee wǝamaka pǝnpǝn le ba búee o Yeesu ho kùrùwá wán. Á barén

† 22:69 Mi loñ Lení vǝahú (Psaumes) 110.1, Daniyèele vǝahú 7.13

wāamakaa lé hĩa yú ho pànká. ²⁴ Ó o wáa tà le mí ì wé bìo ba wee cà. ²⁵ O nì na ba le o díá, wón na kera ho káaló fio yi á wó le nì-búee ba dó ho kàsó yi, ó o léra díá, ò o nòn o Yeesu ba dásíwá yi le ba wé làa bìo ba zúifùwa sĩa vá yi.

Ba dásíwá buan o Yeesu wàráa
(*Matiye 27.32-34; Maaki 15.21-23; Zãn 19.17-22*)

²⁶ Bìo ba buan o Yeesu wàráa, á ba vaá fò mín làa Sirɛna* nì búí na ba le Simɔn, ò o ló hã mana yi lua. Á ba dásíwá wìira a buée séenia lè ho kùrùwá, ò o bèráa o Yeesu món. ²⁷ Ba minka zàamáa bò a yi á séenia ba háawa búí na wee wá kùaará a bìo yi. ²⁸ Ó o Yeesu yèrémáa wee bío làa ba: «Zeruzalemu háawa, mi yí wá ìnén bìo yi, ká mi wá minén miten lè mí zàwa bìo yi. ²⁹ Lé bìo hã wizooní búí na lua yi, á ba khíi wé è bío: «Ba háawa na yí máa te làa bìa òn yí ton za yí yènia yí mɔn bán júná bèn-tín sī.» ³⁰ Hón pàahú so yi ká ba à bío ò na hã búaa yi: «Mi tètè wèn» á mún nì bío lè hã dòn búaa: «Mi pe wèn»† ³¹ Lé bìo ká ba wee wé ìnén na ka lòn bèn-siire kà síi, á minén na ka lòn bèn-heni bìo khíi dà bún wán.»

Ba búaa o Yeesu ho kùrùwá wán
(*Matiye 27.35-44; Maaki 15.24-32; Zãn 19.17-27*)

³² Ba mún buan nì-wàna nùwã jun búí na ba à páanì ì búe là a Yeesu. ³³ Bìo ba vaá dòn ho lahó na ba wee ve làa «Nún-bòkuee» á ba búaa o Yeesu ho *kùrùwá wán bín. Ba nì-wàna nùwã jun á ba mún búaa hã kùrùwá wán bín. O nì-kéní wi là a Yeesu nín-tíani ká yia so wi là a nín-káahó. ³⁴ [Ó o Yeesu bía: «Í Maá, sèn díá na ba yi, lé bìo ba yí zū bìo ba wee wé.»] Bún món á ba dásíwá wó le jún-sini bìo á sankaaráa o sī-zínia. ³⁵ Ba zàamáa òn bín á wee loí. Ba *zúifùwa júnása bán wee yáa mí jini yi na a yi ká ba à bío: «O fenía ba búí, le orén mún fení miten ká a lé o *Krista bìo bon, yia le Dónbeenì mɔn léra.» ³⁶ Ba dásíwá mún wee yáa mí jini yi na a yi. Ba vá buée bó a yi, á hónia mu bè-jia yòó nòn wo yi ³⁷ à ba wee bío: «Hen ká fo lé ba zúifùwa béε, à ù fení ùten ùten.» ³⁸ Yòó o jùhú yi á bìo ká lé bìo ba túara: «YÌA KÀ LÉ BA ZÚIFÙWA BÉε.» ³⁹ Ba nì-wàna na ba búaa nì-kéní wee là a ká a bío: «Fo yínón o Krista le, á ù fení ùten ùten à ù mún fení warén lon!» ⁴⁰ Ká a nì-kéní na so wón bèn wee zá lè mí ninza mu ká a bío: «Fo yí máa zón Dónbeenì le? Yínón le lònbee dà-kéní mu á ù wi yi le? ⁴¹ Warén bán ko lè le lònbee, lé bìo wa wékhe lé hĩa dó wèn mu yi, ká arén wón yí wó bè-kohó.» ⁴² Bún món ó o bīnía bía: «Yeesu, hen ká fo khíi buara lè ù béeni, à ù pa ì bìo.» ⁴³ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Le ì mì ho tūiá poni na foñ: Ho zuia ká fo ò keñ làa mi le Dónbeenì cón.»

O Yeesu húmú
(*Matiye 27.45-56; Maaki 15.33-41; Zãn 19.28-30*)

⁴⁴⁻⁴⁵ Mu wó à le wii wà yòó fàrá, á ho kǎhú búenbúen òn òn wó le túbíri á míana fúuu fúaa le wi-háarè. Ho pǎnsòró na zoó le *Dónbeenì zī-beeni yi á lenkaa mín tíahú. ⁴⁶ Ó o Yeesu bía pǎnpǎn: «Í Maá, ì wee dé ì mànákà ù ní yi.» Bìo ó o bía bún wó, ó o húrun. ⁴⁷ Bìo ho Oroomu dásíwá kuure jùhúso mɔn bìo wó, ó o khòniá le Dónbeenì, ò o wee bío: «O nì na ká bèn-tín lá téréna.» ⁴⁸ Ba zàamáa na buara buée lora mu bìo mu á mɔn bìo wó, á ba bīnía wá ká ba yara sò làa sòobéε. ⁴⁹ O Yeesu bán bǎnlowà búenbúen lè ba háawa na bò làa wó hàri ho Kalilee yi á buée khèra òn wee loí bìo wee wé.

O Yeesu nùuló bìo
(*Matiye 27.57-61; Maaki 15.42-47; Zãn 19.38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Nì búí hĩa wi bín á yèni ba le Zozεfu. O wee lé ba *zúifùwa lóhó na ba le Arimatee yi. O fù léé nì-tente na téréna, á hĩa wee lòní le *Dónbeenì béeni buenlò. O fù lé ba

* ^{23:26} Sirɛna: Ho léé lóhó búí na wi ho Afiriiki kǎhú yi á sùaráa yi lè ho Mɛditeranɛe yámú numu. O Yeesu pàahú á ba zúifùwa búí hĩa wi ho lóhó mu yi. † ^{23:30} Mí loí Ozee vūahú 10.8.

zúifùwa làndá tùíá fεerowà nì-kéní, ká a màhà fù yí tà bìo ba ninzàwa jini tò wán wó. ⁵² Ó o wà van o Pilaate cón vaá fióra a Yeesu nì-hínmu. ⁵³ Bún món ó o huera a ho *kùrùwá wán, á líí pon yi lè ho bunló, á lá vaá nùuna le búure na có ho búaa hó yi, na á nì-hío lá dñh yí nùuna yi yí mɔn. † ⁵⁴ Mu wó ho yèzúmá zoñ zīhú á ho *Sabaa júhú búaráa. ⁵⁵ Ba háawa na bò là a Yeesu hàrí ho Kalilee yi á bò mín là a Zozεfu vaá mɔn le búure, á lora bìo ó o Yeesu nì-hínmu dūmanáa. ⁵⁶ Bún món á ba bñía vaá wee wíoka ho jiló lè mu bìo na sãmu sī o Yeesu mu sãnía bìo yi. Ho Sabaa zoñ á ba vūñna làa bìo ho làndá heníanáa mu.

24

O Yeesu vèeró bìo

(Matiye 28.1-9; Maaki 16.1-8; Zãn 20.1-10)

¹ Ho dimaasi zoñ yìnbíi bùirìi á ba háawa hínɔn lá ho jiló na sãmu sī na ba lá wíokaa, á buan vannáa le búure wán. ² Ba vaá yú le hue-beeni na lá pon le búure jii à le bñía khíi día. ³ Á ba yòo zon, ká ba màhà yí zoó mɔn o Nùhúso Yeesu sãnía. ⁴ Á ba dñh yilera lùnkaa, à bún à báawa nùwã jun na sñ-zínia wee juiika dñh ba yahó. ⁵ Bìo ba zãna dñh cúiorá mí júná, á ba nùpua mu bía làa ba: «Lée webio nɔn á yia yìo wi lua á mí buée wee cà ba nì-hía lùe yi? ⁶ [O mía hen. O vèera.] Mi le mi yiwa bìo ó o hía bía nɔn mia wán ká a wi ho Kalilee yi: ⁷ <O *Nùpue Za ko ò o dé ba bè-kora wérowà níi yi, à búε ho *kùrùwá wán, à vèe hã wizooní tñn níi zoñ.>»

⁸ Á ba háacíri màhà bñía buara o Yeesu bíoní wán. ⁹ Á ba bñía wà vaá bía mu búenbúen nɔn ba tonkarowà píru dòn làa bìa ká búenbúen yi. ¹⁰ Ba lé o Makadala Mari, là a Zaana, là a Zaaki bàn nu Mari. Ba há-vio na lá páanía wi làa ba á mún bía mu bìo dà-kéní mu nɔn ba tonkarowà yi. ¹¹ Èε ká ba tonkarowà màhà lá hã bíoní mu lòn bín-conconwà, á ba yí tà ba bìo. ¹² [Ká a Piere màhà pá hínɔn lùwa van le búure wán à vaá líí lúnlúrá ò o lora le yi. Á ho nùuló dèε lé dño ó o mɔn. Ó o wó coon bìo wó bìo yi á bñía vannáa mí zñi.]

O Yeesu zéénia mítén lè mí nì-kenínia búii

(Maaki 16.12-13)

¹³ Le wizoonle mu mí beere zoñ, ó o Yeesu nì-kenínia nùwã jun búii bò mín nɔn ho lóhó na ba le Emayuusi. Horén lè ho Zeruzaleemu á à yí léèrèwa bìo jun veeni síi. ¹⁴ Bìo wó khíina búenbúen lé bún bàn láakáwá á ba wee tà. ¹⁵ Bìo ba wee bío ká ba à wãaní mín ká ba wà, ó o Yeesu mí beere buée bó ba yi á bò làa ba. ¹⁶ Ba nɔn wee mi a, ká bìo búii màhà hò ba á ba yí zūna a. ¹⁷ Ó o Yeesu tũara ba yi: «Lée webio á mi wee wãaní wán ká mi wà?»

Á ba dñh sò mí yara. ¹⁸ Á ba nì-kéní na ba le Keliopaasi bía nɔn wo yi: «Ba nùpua na buara ho Zeruzaleemu yi búenbúen, á ùnén ù dòn lé yia yí zū mu biowa na wó hã wizooní yen na kà yi le?» ¹⁹ Ó o tũara ba yi: «À bún biowa so lè mu yén?» Á ba bía nɔn wo yi: «Bìo wó a Nazareete nìi Yeesu yi há. O lá lé le *Dónbeeni jii-cúa fεero. Le Dónbeeni lè ba nùpua zūna le o pánká wi mí bè-wénia lè mí bíoní yi. ²⁰ Wa *yankarowà júnása lè wa ya-díwá nɔn wo bìa yí zū le Dónbeeni yi à bán síinia júhú à búe, á ba búaa wo ho *kùrùwá wán. ²¹ Wa lá wee leéka le orén lè yia ko ò o kãní a *Isirayεele nìpomu, ká mu yìo wãa máa lé. Ho zuia lé mu biowa mu wéror wizooní bìo tñn. ²² Wa kuure háawa nùwã yen búii wó wen coon. Ba fù hínɔn le yìnbíi bùirìi á van le búure wán, ²³ ká ba màhà yí vaá yú a sãnía. Á ba bñía buée bía mu nɔn wen, à ba mún bía le Dónbeeni wáayi tonkarowà búii zéénia mítén làa mí, à ba bía nɔn mí yi wérewéré le o yìo wi lua. ²⁴ Wa ninzàwa nùwã yen búii mún van

† 23:53 Ba zúifùwa búráa: O Yeesu pãahú ká ba zúifùwa na níni se fù wee wé cé mí búráa hã búaa ra yi. Hã búii wee wé hã bú-kãní à ho zñ-júhú dà-kéní nùpua wé nùu yi. Hã búráa mu ba fù wee wé pe jini lè hã hue-beera. Bìi yí dà hñn búráa so síi máa cé, bán búráa fù wee wé cé ho tá kãamáa yi. Ba fù wé khūuní hã à hã wíoka wé mi, lé bìo ká yia vará hã wán táa o dñn hã, se bànso tun.

le búure wán á waá mən mu búenbúen làa bìo ba háawa bíaràa mu, ò o Yeesu wón ba yí mən.»

²⁵ Ó o Yeesu màhá wáa wee bío làa ba: «Mi lé ba bñnbúwá. Mi yí máa dé mí sĩa le Dónbeenì jì-cúa fεerowà bè-bíonii yi fúa. ²⁶ O *Krista so lá yí ko ò o lò be kà síi à yíràa mí cùkú beenì le Dónbeenì cǝn le?» ²⁷ Bún mǝn ó o wáa zéenia bìo bía a dǎní yi le Dónbeenì bíonì vūahú yi búenbúen bàn kúará. O búa mu jùhú là a *Məyiize vǝnna á waá lá lè le Dónbeenì jì-cúa fεerowà vǝnna búenbúen.

²⁸ Bìo ba waá bó ho lóhó na ba wee va yi, ó o Yeesu wó lòn nì na le mí ì khíí á à va làa yahó. ²⁹ Ká ba màhá hò a le o yí wé mu, à ba bía nǝn wo yi: «Día à ũ cǎa làa wen, ho tá wee hĩ.»

Ó o Yeesu wáa zoó làara ba wán. ³⁰ Bìo ba wee dí, ó o lá ho búurú, á dó le Dónbeenì bǎrákà, ò o cèekaa ho nǝn ba yi. ³¹ Lé bún wán á ba yìo màhá fá, á ba zūna a. Ó o dèenia juuna vúnun ba yahó. ³² Á ba wee bío làa mín: «Bìo ó o fù wee bío ká a zéení le Dónbeenì bíonì kúará làa wen ho wǝhú wán á wa sĩa so fù yí hǎ le?»

³³ À ba dèenia hínǝn bñnia jǝn ho Zeruzaleemu. Ba waá yú ba tonkarowà píru dòn le mí ninzawa mín wán bñ, ³⁴ á bán wee bío làa ba: «O Núhúso vèera bìo bon. O Simǝn mən wo.» ³⁵ Á bǎrén mí bæere lá bìo wó ho wǝhú wán bía nǝn ba yi, làa bìo ba zūnnanàa o Yeesu pǎahú na ó o wee cèeka ho búurú yi.

*O Yeesu wókaa zéenia mítén lè mí tonkarowà
(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Zǎn 20.19-23; Bè-wénia 1.6-8)*

³⁶ Bìo ba wi bún bíoró yi, à bún ò o Yeesu mí bæere dèenia wi ba tíahú [ó o bía nǝn ba yi: «Le ho héerà keń làa mia.»] ³⁷ Á ba zǎna dǎkhíina, lé bìo ba mən wo wó làa nì-hǝnbónì. ³⁸ Ká a Yeesu màhá bía làa ba: «Mi yilera yáara le we? Léee webio nǝn hǎ titikaa wiráa mí sĩa yi? ³⁹ Mi loń ĩ níni le ĩ zení. Mu lé ĩnén ĩ bæere. Mi buee dǎ mi loń, lé bìo ó o nì-hǝnbónì sǎnia mía làa bìo mi mən à ĩnén sǎnia wiráa bìo síi.» ⁴⁰ [O bía hǝn bíonì so nǝn ba yi, ò o zéenia mí níni lè mí zení làa ba.] ⁴¹ Ká ba minka sǐ-wee làa bìo mu wó ba coon bìo yi, á ba pá yí tà yí tà le o Yeesu vèera bìo bon, ó o wáa bía nǝn ba yi: «Bè-dínii wi mi cǝn le?» ⁴² Á ba nǝn o ceza na sǝn sǝn-kénì wo yi, ⁴³ ó o fó a là ba yìo yi.

⁴⁴ Bún mǝn ó o bía nǝn ba yi: «Bìo kà lé bìo á ĩ bía nǝn mia pǎahú na á ĩ làa mia páania wi: Bìo túara ĩ dǎní yi búenbúen o Məyiize làndá lè ba jì-cúa fεerowà vǝnna, lè hǎ leni vūahú yi á lá ko mu wé.» ⁴⁵ Bún mǝn ó o Yeesu wó á ba wee zūn le Dónbeenì bíonì vūahú bíonì kúará, ⁴⁶ ò o bía nǝn ba yi: «Mu túara kà: O *Krista ko ò o lò be, bún mǝn ò o vèe hǎ wizoonì tǝn níi zoń. ⁴⁷ Bìo kà lé bìo mi bue o yèni yi à na hǎ síiwà nùpua búenbúen yi: «Mì yèrémá mi yilera lè mi wára à mi yí mu bè-kora séndíaró.» Mi búa mu jùhú ho Zeruzaleemu yi. ⁴⁸ Bìo mi mən à mi bío na ba nùpua yi. ⁴⁹ ĩnén ĩ bæere á à tonka le Dónbeenì Hácírì na le dó mí jii le mí ì na á le è lii mi wán, ká mi màhá ko mi keení ho lóhó yi fúaa le Dónbeenì pǎnká lé ho wáayi à lii mi wán.»

*O Yeesu yòora le Dónbeenì cǝn
(Maaki 16.19-20; Bè-wénia 1.9-11)*

⁵⁰ Bún mǝn ó o Yeesu fó ba á ba ló ho lóhó yi wà waá sùaràa ho Betanii yi, lé bún ó o hóonia mí níni ò o dúbuua ba yi. ⁵¹ Pǎahú na ó o wee dúbua ba yi, ó o làa ba saawaa mín yi, [ó orén wón buan yòora ho wáayi.] ⁵² [Ká bǎrén bán bùaanía wo] à ba bñnia van ho Zeruzaleemu ká ba sĩa wan làa sòobéε. ⁵³ Ba yí máa khí le *Dónbeenì zǐ-beeni yi. Ba wee buee bùaaní le bñ fεεε.

Le Dónbeenì bín-tente vūahú na ó o Zãn túara

Vūahú túaró jùhú

O Zãn na hía lé o Yeesu nì-kenínia nì-kéní lé wón túara ho vūahú na kà. O sansan wee bío míten bìo, ò o le o nì-kenínii búí (18.15), tàá o nì-kenínii na ó o Yeesu wa (13.23; 19.26; 20.2; 21.7, 20,41).

Bìo o Matiye là a Maaki là a Luki túara cèrèe ó orén wáa yí bñía yí tò yi mí vūahú yi. Bìo o Zãn túara mí vūahú lé bìo kà:

1. O zééní le o Yeesu lé le Dónbeenì bíonì na wi fέεε, le o wó míten là a nùpue á bueé kará làa wen. O zééní bìo ó o Zãn Batiisi fεera a Yeesu tũíá poni dǎní yi. O mu zééní bìo ó o Yeesu fòráa mín lè ba nùpua lè mí sǐwà (1).
2. O Zãn zééní le o Yeesu ló le Dónbeenì cǎn, á mún zééní bìo o Yeesu kàráanna lè ba nùpua (2-12).
3. O zééní bìo ó o Yeesu kàráanna lè mí nì-kenínia ho tǐnàahú na ba wìira a yi (13-17).
4. O Zãn bíá bìo wó a Yeesu yi bìo (18-19).
5. Ho vūahú vaa véení, ó o mún bíá a vèeró, làa bìo ó o zééníanaa míten lè mí nì-kenínia mí vèeró món bìo (20-21).

O Yeesu Krista lé le Dónbeenì Bíonì

¹ Mu jùhú búεení, á yia lé le Bíonì á wi ká bìo búí òn yí léra. O páanía wi lè le Dónbeenì. Orén mí bæere lé le Dónbeenì. ² Mu bìo búenbúen jùhú búεení, ká arén lè le Dónbeenì páanía wi. ³ Lé orén á le Dónbeenì òn wán léraráa mu bìo búenbúen. Bìo ó o níi yí kera lénló yi búnn mía. ⁴ Orén lé yia le mukāni wee lé cǎn. Dén mukāni so ka lòn khoomu na wee zéení bìo le Dónbeenì karáa lè ba nùpua. ⁵ Mu khoomu mu wee dé le tǐbíri yi, á bìa wi le tǐbíri mu yi wee pí mu bìo.*

⁶ Nii búí hía wi bǐn á le Dónbeenì tonkaa. O yèni ba le Zãn.† ⁷ Lé orén buara bueé wó yia ka lòn khoomu seéràso, á wee mì ho tũíá o nii, bèra a na à ba búenbúen tà le yia ka lòn khoomu á bìo bon orén pànká yi. ⁸ Orén mí bæere hía yínón yia ka lòn khoomu, ká a bueé wó o seéràso, á mà ho tũíá o nii. ⁹ Yia lé mu khoomu binbirì á buara ho òmíjǎa yi á bueé wee dé mu khoomu ba nùpua búenbúen wán.

¹⁰ Yia lé le Bíonì á wi ho òmíjǎa yi, ho òmíjǎa na le Dónbeenì òn orén wán á léra. Èε ká ho òmíjǎa mu nùpua màhá yí zūna a. ¹¹ O buara mín kùrú lùe yi, á bìa bìo sǎ a yi pá a bìo. ¹² Ká ba tíahú á ba búí màhá tà a bìo, á dó mí sǐa wo yi. Bán ó o wó á ba wó le Dónbeenì zàwa. ¹³ Ba yí wó le Dónbeenì zàwa làa bìo ba nùpua wee teráa ba zàwa bìo. Ba mún yí wó le Dónbeenì zàwa làa bìo ó o báa là a hǎa wee páaní à yíráa ba zàwa bìo. Le Dónbeenì míten lé òn wó á ba lé le zàwa.

¹⁴ Yia lé le Bíonì á bueé wó a nùpue, á kará làa wen. O sǎamu jii mía. Lé orén wee zéení ho tũíá poni binbirì làa wen. Wa fá wa yio o cùkú yi, hía ó o Za kéní na ló mín Maá Dónbeenì cǎn wé yí.

¹⁵ O Zãn na lé o seéràso á bíá bìo ká pǎnpǎn o dǎní yi: «Yia ká lé yia á ò fèra bíá bìo òn mia. Ì bíá le o wi ò món bò o buen, ká a màhá po mi lé bìo ó o wi ò yahó hàáni.»

¹⁶ Mu bè-tentewà lè mí sǐwà na lé o sǎamu na jii mía á wa búenbúen yú jàmaa mín wán. ¹⁷ Ho làndá lé o *Moyiize á le Dónbeenì bò yi nǎnnáa ho wen. Ká mu sǎamu lè ho

* 1:5 á bìa wi le tǐbíri mu yi wee pí mu bìo: Le Dónbeenì bíonì vǎnna búí yi, á mu bíá ká sǐi: á le tǐbíri máa òn mu bìo. † 1:6 O Zãn na bìo bíá hen lé yia hǎa wee bátízé ba nùpua. Mi loñ Matiye vūahú 3.1-17

tùíá poni lé orén na lé o Yeesu *Krista á le Dónbeenì bò yi zéenanáa mu làa wen. ¹⁸ Nùpue na òn m̀on le Dónbeenì wón míá. Ká arén na lé o Za kéní na lé le Dónbeenì, yia páanía wi là a Maá Dónbeenì, lé wón ǹon ó o Maá bìo zúnáa.

Bìo ó o Zãn Batiisi bíá míten d̀ání yi

(Matiye 3.1-12; Maaki 1.2-8; Luki 3.15-17)

¹⁹⁻²⁰ Wizonle búí á ba *zúífùwa júnáa na wi ho Zeruzaleemu yi á tonkaa ba yankarowà là a Levii nùwã le ba buee t̀ua o Zãn yi le o lé o nùpue yén síí. Ó o yí sà mu, ò o mà ho t̀uía wéréwéré ǹon bíá ba tonkaa yi: «Ìnén yínóh o Krista, yia le Dónbeenì m̀on léra.» ²¹ Á ba t̀uara a yi: «Á fo lé o nùpue yén síí? Fo lé le *Dónbeenì jì-cúa f̀ero *Elii[‡] le?» Ó o Zãn le mí yínóh Elii. Á ba b̀íníá t̀uara: «Á fo lé le *Dónbeenì jì-cúa f̀ero na wa wee l̀oní[§] le?» Ó o Zãn le bùeé. ²² Á ba wáa bíá ǹon wo yi: «Ûnén b̀èn lé o nùpue yén síí? Wa ko wa vaa zéení bìo búí à na bíá tonkaa wen yi. Fo léé wée?» ²³ Ó o Zãn bíá: «Ìnén lé yia le *Dónbeenì jì-cúa f̀ero *Ezayii bíá bìo:

«Nìi búí wee bío p̀ónp̀ón le dùure yi ká síí:

Mi wíoka ho wóhú ká a Nùhúso o buen.»^{*}

²⁴ Bìá ba tonkaa o Zãn c̀ón búí lé ba Farizíewa. ²⁵ Á bán t̀uara a Zãn mu yi: «Ká fo yínóh yia le Dónbeenì m̀on léra, á yínóh o Elii, á mún yínóh le Dónbeenì jì-cúa f̀ero na wa wee l̀oní, á léé webio ǹon fo wee bátízéa ba nùpua?» ²⁶ Ó o Zãn wáa bíá ǹon ba yi: «Ìnén wee bátízé ba nùpua lè mu numu. Èé ká a búí wi mi tíahú á mi yí zū bìo. ²⁷ Ìnén f̀era dú wón yahó. O nakáa tenló á ìnén yàá pá yí koráa.» ²⁸ Bìo ká búenbúen wó ho Betanii[†] lóhó yi, ho muhú na ba le Zurudèn m̀on, hía ó o Zãn hía wee bátízé ba nùpua yi.

O Yeesu ka lòn muinì pioza á le Dónbeenì ǹon

²⁹ Mu tá na léé t̀on, ó o Zãn m̀on ò o Yeesu mà a wee buen, ó o bíá: «Yia ká ka lòn muinì pioza á le Dónbeenì ǹon à sennáa ho dímjíá nùpua bè-kora díá.[‡] ³⁰ Lé orén lé yia á ì bíá bìo ká síí: Nùpue búí wi ì m̀on bò o buen, ká a màhá po mi lé bìo ó o wi ì yahó hàánì. ³¹ Ì lá yí zū yia lé orén, ká ì màhá bueé wee bátízé ba nùpua lè mu numu, bèra a na ò o *Isirayele nìpomu à zún wo.» ³² O Zãn mu pá b̀íníá bíá bìo ká wéréwéré: «Ì m̀on le Dónbeenì Hácírí à le lion o wán lòn háponi, á líí wi làa wo. ³³ Ì lá òn yí zū yia lé orén, ká le Dónbeenì na tonkaa mi le ì bátízé ba nùpua lè mu numu màhá bíá ǹon mi: «Fo ó mi le Dónbeenì Hácírí ká le yòó ló wee lii o nùpue búí wán. Wón lé yia á à bátízé ba nùpua lè le Dónbeenì Hácírí.» ³⁴ Ì m̀on mu, á ì wee bío mu wéréwéré le o lé le Dónbeenì Za.»

O Yeesu lé yia le Dónbeenì m̀on léra

³⁵ Mu tá na léé t̀on, ká a Zãn t̀ín wi ho lahó dà-kéní mu yi lè mí nì-kenínia nùwã jun, ³⁶ ó o m̀on o Yeesu ò o wee khíí, ó o bíá: «Yia wee khíí ká lé le *Dónbeenì Pioza.» ³⁷ Ó o Zãn nì-kenínia nùwã jun mu jà bìo ó o bíá, á ba d̀ènía bò a Yeesu yi. ³⁸ Ó o Yeesu yèrèmaa khíí lora á m̀on à ba bò a yi, ó o t̀uara ba yi: «Lée webio mi wee cà.» Á ba bíá: «Arabii (b̀ún kúará le: «nì-kàránlo»), lé wen fo wi yi?» ³⁹ Ó o Yeesu bíá ǹon ba yi: «Mi buen, á mi vaa mi hen na á ì wi yi.» Á ba wáa bò a yi á vaá zūna b̀ín. Mu wó le wi-háarè. Á ba wáa kará tò le wii b̀ín làa wo.

[‡] 1:21 Bìo le Dónbeenì jì-cúa f̀ero Elii tonló sá vó, ó o buan yòora ho wáayi. Ba búí hía wee leéka le o ko ò o b̀íní buen à dí yia le Dónbeenì m̀on léra yahó, à buee wíoka a búenlò bìo. Mi loí Malasii 3.23 [§] 1:21 O jì-cúa f̀ero na ba Farizíewa t̀uara bìo lé o jì-cúa f̀ero na ó o M̀oyiize bíá bìo le o ka lè mínén bìo síí á le Dónbeenì khíí tonka. Mi loí Lándá zéeníló vūahú (Deutéronome) 18.15 ^{*} 1:23 Mi loí Ezayii vūahú 40.3 [†] 1:28 Ho Betanii na ba bíá bìo hen hón wi ho Zurudèn muhú nìsání. Ho wi mí dòn làa hía wi ho Zeruzaleemu nìsání. [‡] 1:29 Ba zúífùwa f̀u wee wé ya hã muinì lè ba bà-kùio, à càráa mí bè-kora sèndíaró. O Zãn le o Yeesu ka lòn muinì pioza á le Dónbeenì ǹon, lé bìo ó o Yeesu mu á ba à búe ba nùpua bè-kora sèndíaró bìo yi. Mi loí Ezayii vūahú 53.

⁴⁰ O Zãn nì-kenínia nùwā ñun na já a bíoní á bò a Yeesu yi nì-kení ba le Ændere, o Simøn Piere bàn za. ⁴¹ Yìa ó o Ændere mu nín-yání van cǎn lé bàn za Simøn mu á vaá bía ñon wo yi: «Wa møn o Mesii.» (Mesii lé mu heberemu. Ká mu kúará lè mu kerεekimu ba le Krista, búñ kúará le yìa le Dónbeenì møn léra.) ⁴² Ò o fó a buararáa o Yeesu cǎn. Ó o Yeesu lora a yi ò o bía: «Fo lé o Simøn, o Zãn za. Àwa! Bìo kà wán á ba wé è ve fo làa Sefaasi.» (Sefaasi lé mu heberemu. Mu kerεekimu yi ba le Piere, búñ kúará le búaaahó.)

⁴³ Mu tá na lée tǎn, ó o Yeesu le mí ì va ho Kalilee kǎhú, ó o fò mín là a nìi búí na yèni ba le Filiipu, ó o bía ñon wo yi: «Bè miì.» ⁴⁴ O Filiipu mu wee lé ho Betesayidaa lóhó yi, hen na ó o Ændere là a Piere wee lé yi. ⁴⁵ Búñ món ó o Filiipu bèn vaá fò mín là a Natanayεele, ó o bía ñon wón yi: «Yìa ó o *Mǎyiize bía bìo ho làndá wǎnna yi, wón na ba ñi-cúa fεerowà mún bía bìo, á wa yú. O lé o Nazareete nìi Yeesu, o Zozεefu za.» ⁴⁶ Ó o Natanayεele bía ñon wo yi: «Bè-tente so dà a lé Nazareete yi le?» Ó o Filiipu bía ñon wo yi: «Buen á fo vaá mi a.» ⁴⁷ Bìo ó o Yeesu møn o Natanayεele ò o vará mà a, ó o bía bìo kà o dǎní yi: «Yìa kà á kúaaakúaaamu mía yi. O lé o *Isirayεele nìi binbirì.» ⁴⁸ Ó o Natanayεele tùara a Yeesu yi: «Fo wó kaka zūnanáa mi?» Ó o Yeesu bía ñon wo yi: «Ì fèra møn fo ká ù kará le vǎndè na ba le fíkíyée tá, ká a Filiipu yàá dǎn yí von fo.» ⁴⁹ Ó o Natanayεele bía ñon wo yi: «Nì-kàránlo, fo lé le Dónbeenì Za. Fo lé o Isirayεele ñipomu béε.» ⁵⁰ Ó o Yeesu bía ñon wo yi: «Fo dó ù sǐi miì lé bìo á ì bía le ì møn fo ho *fíkíyée tá. Àwa! Bè-beera búí yàá khíi wé fo ò mi ká mu po bìo kà.» ⁵¹ Ò o pá bǐnía bía: «Le ì mì ho tǔiá na mia: Mi khíi mi ho wáayi ká ho héra, á le Dónbeenì wáayi tonkarowà wee bè o *Nùpue Za yi à liiráa à bǐnì yò. §»

2

O Yeesu yéréké bìo na ó o nín-yání wó

¹ Hã wizooní bìo tǐn zoñ, à búñ mu yaamu sǎnú búí wee dí ho Kalilee kǎhú lóhó na ba le *Kanaa yi. Ó o Yeesu bàn nu kera bǐn. ² Ba mún von o Yeesu lè mí nì-kenínia mu yaamu mu sǎnú diíní. ³ Bìo ho *dǐvén hǐa wó, ó o Yeesu bàn nu buée bía ñon wo yi: «Ba dǐvén wó.» ⁴ Ká a Yeesu màhá bía ñon wo yi: «Hǎa mu, lé ùnén ko ù zéení bìo á ì ko à ì wé làa mi le? Ì pǎahú dǐn yí dǎn.» ⁵ Ó o Yeesu bàn nu wǎa bía ñon ba ton-sáwá yi: «Bìo búenbúen na ó o hǐa à bío le mi wé, à mi wé mu.»

⁶ Numu sǐa bìo hèzǐn wi bǐn. Hã lé hǎ huua á ba tan. Hã mí dà-kení kení á liiterewa khímàni sǐi dà à kúee yi. Ba *zúifúwa wee wé kúee mu numu hǎ yi, à sεeka lè míten làa bìo ba làndá bòráa mu à ceéráa míten. ⁷ Ó o Yeesu bía le ba ton-sáwá hà mu numu sǐnì hǎ sǐa mu. Á bán sǐnía hǎ yòó bó mí ñi-kǎa yi. ⁸ Ó o Yeesu wǎa bía ñon ba yi: «Mi kǐ mu cǐnù à vaa na yìa dú ho sǎnú tonni yahó yi.» Á ba kǎ mu vaá ñon wo yi, ⁹ ó o dǐndío à mu lé ho dǐvén. Ó o yí zǔ hen na á hón dǐvén so ló yi, ká ba ton-sáwá na hà mu numu, bán zǔ hen na ho ló yi. Ó o von o hǎ-fǐa bàn báa ¹⁰ á bía ñon wo yi: «Ba nùpua búenbúen wee wé dá ho dǐvén na sǐ ho yahó. Ká pǎahú na á bìa ba von yìo hǐa wee ví ba, à ba màhá wé dà hìa yí tà yí sǐ. À ùnén wón bèn bàrá hìa sǐ fúuu fúaa hǎ làa na kà wán.»

¹¹ Bìo kà lé o Yeesu nín-yání yéréké bìo na wee zéení le o ló le Dónbeenì cǎn na ó o wó. Mu wó ho Kalilee kǎhú lóhó na ba le Kanaa yi. Bìo ó o wó kà lé búñ zéení o beemu, ó o nì-kenínia wíokaa dó mí sǐa wo yi. ¹² Búñ món ó o Yeesu lè mín nu, lè mín zàwa, lè mí nì-kenínia á bò mín van ho *Kapεenayuumu lóhó yi. Ba kará bǐn wó hǎ wizooní bìo yen.

O Yeesu zoó ñon ba duanlowà

(*Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Luki 19.45-46*)

§ 1:51 Bìo ó o Yeesu bía hen á bìo bonmín lè le yòonì na ó o Zakoobu hǐa møn hǎ kònkórá yi ká ho wáayi tonkarowà wee lii à bǐnì yòo làa de. Mu wee zéení le o Yeesu ka lòn yòonì na wi le Dónbeenì lè ba nùpua pǎahú. Mi loñ Bìo ñuhú búεení vǔahú (Genèse) 28.12-13

¹³ Bìo ba *zúifùwa sánú na ba le *Paaki díró wà bueé sùará, ó o Yeesu wà yòdora ho Zeruzaleemu lóhó yi. ¹⁴ Bìo ó o vaá zon le *Dónbeenì zĩ-beenì lún yi, ó o zoó yú ba nùpua bín à ba wee yèé ba nàwa, lè ba pia, lè ba bùaabúuní. O mún zoó yú bìa wee pùarí le wárí bín, à ba karáka mí tàbáriwa júná yi.* ¹⁵ Ó o wáa lá ho hũlò pá lè le làbàani, á nòn lè ba búenbúen á ba ló lè mí nàwa lè mí pia. Á ba wén-pùarílowà wárí ó o pónkaa kúaará, á líikaa ba tàbáriwa kúaaka. ¹⁶ Ò o bía nòn ba bùaabú-yèérowa yi: «Mi khuii ba le ba lé. Mi yí wé ĩ Maá zĩ làa duanlò zĩ.» ¹⁷ Ó o nì-kenínia hácírí yòò buara le Dónbeenì bíonì vūahú bíonì na kà wán: «Dónbeenì, bìo á ĩ heníanáa ũ zĩ bìo bènín hĩa máa ká mi†» ¹⁸ Á ba zúifùwa júnáa na wi bín tùara a yi: «Lé mu yéréké bìo yén á fo dà à wé á à zéení le bìo fo wó kà bàn wéró pánká á fo yú le Dónbeenì cón?» ¹⁹ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Ká le Dónbeenì zĩ-beenì na kà mi lá fù, á ĩnén ñ bíní ì so le hã wizooní bìo tĩn yi.» ²⁰ Á ba zúifùwa júnáa bía nòn wo yi: «Le Dónbeenì zĩ-beenì na ba son hã lúlúio búará-jun làa bìo hèn† lé dén á ũnén le ká ba lá fù, á fo dà à bíní ì so hã wizooní bìo tĩn yi le?»

²¹ Èé ká le Dónbeenì zĩ-beenì na ó o Yeesu wee bío bìo lé orén mí bæere sánía. ²² O Yeesu vèeró món lé hón pàahú so ó o nì-kenínia hácírí bínía buara hã bíoní na ó o hĩa bía wán. Á ba tà le le Dónbeenì bíonì vūahú bíonì á bon, á mún tà le o Yeesu bíoní á bon.

O Yeesu zũ bìo wi ba nùpua sĩa yi

²³ Pàahú na ó o Yeesu hĩa wi ho Zeruzaleemu yi ho *Paaki sánú bìo yi, á ba nùpua cèrèe mòn mu yéréké bìowa na ó o wee wé, á ba tà a bìo. ²⁴ Ká a Yeesu màhá yí dó mí sĩa ba yi, lé bìo ó o zũ bìo wi ba nùpua búenbúen yi. ²⁵ O màkóo mía à ba zéení bìo wi o nùpue yi làa wo. Orén mítén zũ bìo wi o nùpue sĩa yi.

3

O Yeesu zéénía le mukāni binbirì bìo

¹ Nii búí hĩa wi bín á yèni ba le Nikodeemu. O lé ba *zúifùwa jùhúso búí á mún lé ba *Farizíewa kuure nùpue búí. ² Tínaahú búí, ó o buara a Yeesu cón á bueé wee bío làa wo: «Nì-kàránlo, wa zũ le ũnén lé yia le Dónbeenì tonkaa. Lé bìo á nùpue yí dà máa wé mu yéréké bìowa làa bìo ũnén wee wéráa mu ká le Dónbeenì yí nòn mu wéró pánká bànso yi.» ³ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Le ĩ mì ho tũíá na foñ: Nùpue yí dà máa zũn le *Dónbeenì béenì bìo, ká bànso yí bínía yí ton.*» ⁴ Ó o Nikodeemu tùara a Yeesu yi: «O nùpue na yìo tōn dà à bíní ì te kaka? Bìo ó o màhá yí dà máa bíní máa zo mín nu píohó yi á máa te.» ⁵ Ó o Yeesu bía nòn o Nikodeemu yi: «Le ĩ mì ho tũíá na foñ: Nùpue yí dà máa keñ le Dónbeenì béenì dííní, ká bànso yí ton mu jumum lè le Dónbeenì Hácírí yi. ⁶ Yia ton o nùpue yi, wón mu nìpomu mukāni wi yi. Á yia ton le Dónbeenì Hácírí yi, wón le Dónbeenì Hácírí na wee na le mukāni binbirì wi yi. ⁷ Àwa, á bìo á ĩ bía nòn foñ le mi búenbúen ko à mi bíní te, ũ cén yí le mu wé fo coon. ⁸ Ho pinpiró wee wé và lùe lée lùe na bìo sĩa ho yi. Á fo ò jí ho sã, ká fo yí zũ hen na ho ló yi, làa hen na ho wee va yi. Lé ká sí ó o nùpue na ton le Dónbeenì Hácírí yi á bìo karáa.» ⁹ Ó o Nikodeemu wáa bía nòn o Yeesu yi: «Ho bíní teró mu bìo á dà à wé kaka?» ¹⁰ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Ũnén nì-kàránlo na yèni ló a *Isirayeele nìpomu tíahú, á pá yí zũ bún le? ¹¹ Le ĩ mì ho tũíá na foñ: Bìo wa zũ làa bìo wa mòn á lé mu sèéràa, bún lé bìo wa wee bío bìo wéréwéré. Ká mi màhá yí wi à mi tà mu yi. ¹² Hen ká ĩ wee bío

* 2:14 Le wárí pùaríló: Ba zúifùwa na hĩa wee lé hã kã-vio yi buen á wee buee pùaríka hã kã-vio wárí na ba buan lè mín kōhú wárí, à dàñ yàráa ba bà-kúio ba muiní yaró bìo yi, lè le Dónbeenì zĩ-beenì lànpo cālò bìo yi. † 2:17 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 69.10 ‡ 2:20 Le Dónbeenì zĩ-beenì soró jùhú búa yú hã lúlúio bóóní ó o Yeesu tonnáa. Bún pàahú ká a Heroode Nì-beenì lé yia lé ho Zudee kōhú béé. O Yeesu teró món lúlúio búará-tĩn làa bìo náa lé bún le zĩ-beenì mu son vó yi. Bún pàahú ká a Heroode Akiripaa lé yia bèn lé o béé. * 3:3 Yí bínía yí ton: Mu kerékimu yi á le bíonì mu na yèrémáa kà bàn kúará mún lé bìo kà: Yí ton ho wáayi.

bìo wee wé ho tá wán làa mia, à mi máa tà bìo á ì wee bío yi. Á mi bèn ò wé kaka à tàràa bìo á ì wee bío yi ká ì wee bío bìo wee wé ho wáayi làa mia?»

¹³ Nùpue ò ì yí yòora ho wáayi. O *Nùpue Za mí dòn lé yia ló ho wáayi á lion.

¹⁴ Bìo ó o Isirayeele nìpomu híia wi ho tá henì yi, ó o *Moyiize híia can ho hõnló háa le bùeèni yi á hóonía fàrá.† O Nùpue Za mún ko ò o ca le bùeèni yi à hóoní fàrá làa búnn sîi, ¹⁵ bèra a na ká nùpue léee nùpue dó mí sîi wo yi, à bànso yí le mukāni binbirì na máa vé.

¹⁶ Mu bon. Le Dónbeenì wara ho díimíná nùpua dàkhíina, fúaa le non mí za kéní, bèra a na ká nùpue léee nùpue na dó mí sîi wo yi, à bànso bìo yí yáa, ká a yí le mukāni binbirì na máa vé. ¹⁷ Le Dónbeenì yí tonkaa mí Za ho díimíná yi à síinínáa ba nùpua júná, ká le tonkaa wo ò o buee kǎní ba. ¹⁸ Yia dó mí sîi wo yi, wón bànso jùhú máa sí. Ká yia yí dó mí sîi wo yi, wón jùhú sú vó. Bànso jùhú sú lé bìo ó o yí dó mí sîi le Dónbeenì Za kéní yi. ¹⁹ Bìo non á ba nùpua júná súráa lé bìo kà: Yia na lé mu khoomu binbirì ló buara ho díimíná yi. Ká bìo ba nùpua wára yí seka á ba wara le tóbíri á po a. ²⁰ Mu bon, nùpue léee nùpue na wee wé mu bè-kora, wón wee jin mu khoomu. O yí máa tà léee ò ì mu yi ò o wén-kora à mi wéréwéré. ²¹ Èe ká yia wee bè le Dónbeenì tuiá poni yi, wón wee wé lé mu khoomu yi, à ba mi wéréwéré le o wee bè le Dónbeenì bíonì yi.

Bìo ó o Zãn Batiisi bíia a Yeesu dání yi

²² Búnn món ó o Yeesu lè mí nì-kenínia ló ho Zeruzaleemu yi wà van la-veere ho *Zudee kǎhú yi. O vaá kará búnn á cáakaa làa ba, á wee bátizé ba nùpua. ²³ O Zãn wón mún híia wee bátizé ba nùpua ho lahó na ba le Enon yi, ho wi ho Saliimu lóhó nísání, lé bìo mu jummu boo búnn. Ba nùpua híia wee buen o cǎn ò o bátizé ba. ²⁴ Mu wee wé ká a Zãn ba ò ì yí dó ho kàsó yi.

²⁵ Wizonle búii, ó o Zãn nì-kenínia nùwā yen búii wāanía là a zúifù nì búii bìo ho làndá le ba wé wé ceeráa míten wán. ²⁶ Ó o Zãn nì-kenínia mu wà van o cǎn, á vaá bíia non wo yi: «Nì-kàránlo, ù hácirí so buara a nùpue na nonzon wi làa fo khíi ho Zurudēn món bìo yi le? Yia fo mà ho tuiá jii. Àwa, lé o wáa wee bátizé ba nùpua, á ba nùpua cèrèe mún wee va a cǎn.» ²⁷ Ó o Zãn bíia non ba yi: «Nùpue yí dà máa yí bìo ká Dónbeenì yí non mu wo yi. ²⁸ Minén mi beere já ho tuiá na á ì mà le ì yínón yia le Dónbeenì mon léra, ká ì léee nùpue na le Dónbeenì tonkaa á ì dú a yahó buara. ²⁹ Mu ka lòn há-fia, wón bìo sà mín báa yi. Èe ká bàn báa mu bàn búnnlo wón wee wé ò ì nísání, à wé jí a bíoní. O sîi wé wa a há-fia bàn báa bíoní yi. Lé búnn á ìnén sîi mún wee waráa. Lé ì sîi-wee mu jii màhá wáa sú bìo ká wán. ³⁰ Yia mi bíia bìo ko ò o bìo jùhú wé, à wé dé wán, ká ìnén bìo ko mu tì yi.

³¹ «Yia ló ho wáayi lion, wón po ba nùpua búenbúen. Yia bìo sà ho tá yi, wón wee wé ba nùpua wára, á wee bío ba nùpua bíoní. Ká yia ló ho wáayi lion wón po ba nùpua búenbúen. ³² Bìo ó o mon làa bìo ó o já ho wáayi le Dónbeenì cǎn, lé búnn bàn tuiá ó o wee mì na ba nùpua yi. Ká ba nùpua màhá yí máa tà bìo ó o wee zéeni yi. ³³ Yia tà ho tuiá na ó o mà non ba yi, se bànso wee zéeni le bìo le Dónbeenì bíia léee tuiá poni. ³⁴ Yia le Dónbeenì tonkaa wón wee fèe le ji-cúa, lé bìo le Dónbeenì wee na mí Hácirí bànso yi à yòo puuní. ³⁵ O Maá Dónbeenì wa a Za, á bàrà a mu bìo búenbúen jùhú wán. ³⁶ Yia dó mí sîi o Za yi, se bànso yú le mukāni binbirì na máa vé. Ká yia pá a Za mu bìo, se wón yí yú dén mukāni so. Ká le Dónbeenì sîi pá wé è cǎn bànso yi fèe.»

4

O Yeesu là a Samarii hínzoró fò mín le buii wán

† 3:14 Pàahú búii ó o Isirayeele nìpomu á ba háwá híia wee hàa ho tá henì yi, à ba hí. Ká yia yòo lora a háa na o Moyiize wó lè ho hõnló á hóonía fàrá yi, à wón fen. Mí loñ Mìlò vūahú (Nombres) 21.9

¹ Ba *Farizīewa já le o Yeesu món nùpua á po a Zãn nùpua, ó o mún wee bátízé ba nùpua po a. ² (O Yeesu mí bæere yí máa bátízé ba nùpua. O nì-kenínia lé bìa wee bátízé ba). Bìo ó o Yeesu já bìo ba bíá a dání yi, ³ ó o ló ho *Zudee kōhú yi lè mí nì-kenínia á bīnía j̄n̄n ho Kalilee kōhú. ⁴ Ká ba màhá ko ba káa ho *Samarīi kōhú yi à varáa bín. ⁵ Ba wà á vaá sùaráa ho Samarīi lóhó búí na ba le Sikaare yi. Ho lóhó mu bó ho mōhú na ó o *Zakoobu yánkaa n̄n mí za Zozēfu yi.* ⁶⁻⁸ Buii búí ó o Zakoobu yánkaa có bín. Bìo ó o Yeesu buée d̄n̄n dé n̄n buii so j̄hú yi, ò o san le veenì yi, ó o líí kará bín wee vūnka. Ò o nì-kenínia bán wà zoó yà mu bè-dínii ho lóhó yi. Mu wó à le wii yòó fàrá.

Ó o Samarīi hínzoró búí ló wà buée hà mu jumu, ó o Yeesu bíá làa wo: «Háa mu, há mi lè mu jumu le ĩ ju.» ⁹ Ó o háa bíá n̄n wo yi: «Éee! Ūnén zúifù n̄i wó kaka wee fio mu j̄n̄n-j̄n̄nii ĩnén na lé o Samarīi hínzoró c̄n̄n?» O háa bíá bún lé bìo ba *zúifùwa fù yí máa páaní bìo búí yi lè ba Samariisa hùúu. ¹⁰ Ó o Yeesu bíá n̄n o háa mu yi: «Fo lá zū bìo na le Dónbeenì le mí ĩ há làa fo, á lá zū yia wee fio mu jumu ũ c̄n̄n, ūnén lé fo lá à fio mu jumu, ó o lá à na mu jumu na wee na le mukān̄i binbirì foñ.» ¹¹ Ó o háa bíá n̄n o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, le buii nà yi, á ũ hūló mún mía máa hàráa. Á fo lá à wé kaka á à yíráa mu jumu na wee na le mukān̄i binbirì mu? ¹² Wàn bùaa Zakoobu lé yia có le buii mu. Orén mí bæere j̄n̄n le jumu, ó o zàwa là a sání mún j̄n̄n mu. Á ūnén so dà à bío le fo po wón le?» ¹³ Ó o Yeesu bíá n̄n wo yi: «Nùpue lé nùpue na wee ju le buii na kà jumu, wón á le ju-hān̄i pá wé è dàñ. ¹⁴ Èe ká nùpue na à ju mu jumu na á ĩ na bànso yi, wón á ju-hān̄i máa bīn̄i máa dàñ hùúu. Mu jumu na á ĩ na a yi, á à wé lòn j̄n̄n-dání na yí máa f̄i hùúu bànso yi, á mu ù na le mukān̄i binbirì.» ¹⁵ Ó o háa bíá n̄n o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, yàa wáa na bún jumu so miì, à le ju-hān̄i yí bīn̄i yí dàñ mi, à ĩ wáa yí bīn̄i yí buee hà jumu hen.»

¹⁶ Ó o Yeesu bíá n̄n o háa yi: «Lén zoo ve mìn báa à mi buee lé.» ¹⁷ Ó o háa bíá n̄n wo yi: «Ī yí yan.» Ó o Yeesu bíá n̄n wo yi: «Ū t̄iá s̄i à ũ bío le fo yí yan. ¹⁸ Bìo fo bíá bon. Ba báawa na fo yan yú ba nùwā hònú, á yia làa fo páanía wi kà yín̄n̄i mìn báa.» ¹⁹ Ó o háa wáa bíá n̄n o Yeesu yi: «Wàn yàró, ĩ wáa zū le ūnén lé le *Dónbeenì j̄i-cúa f̄ero búí. ²⁰ Warén wàn bùaawa á bùaanía le Dónbeenì le búee na kà wán, ká minén zúifùwa bán wee bío le hen na le Dónbeenì ko le wé bùaaní yi á wi ho Zeruzaleemu yi. Á lé mu yén wáa bìo bon?» ²¹ Ó o Yeesu bíá n̄n wo yi: «Háa mu, tà bìo á à ĩ bío yi. Pàahú búí khíi dā, á le Dónbeenì bùaanílo le búee na kà wán lè ho Zeruzaleemu yi á bìo j̄hú máa wé. ²² Minén Samariisa wee bùaaní le Dónbeenì ká mi yí zū le. Warén zúifùwa bán zū le Dónbeenì na wa wee bùaaní lé bìo le Dónbeenì d̄n̄n warén wán á wee kánínaa ba nùpua. ²³ Èe ká pàahú búí khíi dā, ho yàa wáa d̄n̄n vó, á le Dónbeenì bùaanílowa binbirì á wé è bùaaní a Maá Dónbeenì lè lerén mí bæere Hácírí pánká, lè ho t̄iá poni na le zéénia làa ba. Mu bon, bán bùaanílowa so lé bìo ó o Maá s̄ií vá yi. ²⁴ Le Dónbeenì lé le hácírí, á bìa wee bùaaní le ko ba bùaaní le lè lerén mí bæere Hácírí pánká, lè ho t̄iá poni na le zéénia làa ba.»

²⁵ Ó o háa bíá n̄n o Yeesu yi: «Ī zū mu le *Yia le Dónbeenì m̄n̄n léra yia ba le *Krista, á wà à buen. Ká a khíi buée d̄n̄n, ó o buée zéénika mu biowa búenbúen yara làa wen.»

²⁶ Ó o Yeesu bíá n̄n wo yi: «Īnén na wee bío làa fo kà lé orén mí bæere.»

²⁷ Bún pàahú ò o Yeesu nì-kenínia bīnía buée d̄n̄n. Bìo ba buée m̄n̄n ò o Yeesu wee bío làa háa, á mu wó ba coon. Ká barén ó o búí màhá yí t̄iara a yi le mu wó kaka tàa lée webio n̄n ó o wee bíoráa làa háa mu. ²⁸ Ó o háa wáa día mí jumu d̄e bín, ò o wà zon ho lóhó yi à zoó wee bío lè ba nùpua ²⁹ le ba buee lée loñ o n̄i na zūnna bìo á mí wó búenbúen á bíá. Le o màhá à wé Yia le Dónbeenì m̄n̄n léra na ba le Krista lée? ³⁰ Á ba nùpua ló mà a Yeesu.

* 4:5 Mí loñ Bìo j̄hú búeení vūahú (Genèse) 33.19; 48.22; Zozue vūahú 24.32

³¹ Hón pàahú so yi, ó o Yeesu nì-kenínia le o dí. 'Ba wee bío: «Nì-kàránlo, sáberé à ù dí.» ³² Ká a màhá bía nòn ba yi: «Í bè-dínii á mi yí zū sī.» ³³ Á ba nì-kenínia wee tũaka mín yi le o búii màhá buan bè-dínii buée nòn wo yi lé. ³⁴ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Yia tonkaa mi sī bìo wéró, lè ho tonló na ó o le í sá à síní jii, búnn lé bìo lé í dínló. ³⁵ Minén wee wé bío le hen làa pīina bìo náa ká ho dínló láró dñn. Ká ìnén bèn wee bío na mia: Mi loí hã manawà sese, ho dínló bon dñn á pan mí láró. ³⁶ Yia wee lá ho dínló dèenía búakáa mí tonló á wee yí mí sàání. Ho dínló na ó o wee lá lé ba nùpua na à keń le mukānì binbirì na máa vé yi. Lé kà sīi ó o ñiro là a láro sīa wee wé páaní waráa. ³⁷ Bìo bía kà bènťín bon: O ñiro wi, á yia wee lá ho dínló wi. ³⁸ Àwa, ìnén wáa tonkaa mia ba nùpua cón bèra a na à mi yí ba buennáa làa bìo ho dínló lárówà wee láráa ho ho mǎhú na á ba yí sá yi bìo sīi. Nì-vio lé bía búaa ho tonló mu nùhú, á minén á à sá à sī jii.»

³⁹ Ho Samariisa na wi ho lóhó mu yi cèrèe dó mí sīa o Yeesu yi, lé bìo ó o háa mítén bía nòn ba yi le o Yeesu bía bìo mí wó búenbúen nòn mí yi. ⁴⁰ Lé búnn nòn ká ba Samariisa buée dñn, á ba yankaa wo le o keení làa mí. Ó o Yeesu kará bñn hã wizooní bìo jun. ⁴¹ Á bía dó mí sīa wo yi wíokaa dó wán hã bíoní na ó orén mí bæere bía nòn ba yi bìo yi. ⁴² Á ba bía nòn o háa yi: «Bìo kà wán, á wa wáa dó wa sīa wo yi lé bìo warén wa bæere já a jii-cúa, ká mu yínón bìo fo bía nòn wen mí dòn bìo yi. Wa wáa zū le orén lé ho dímíjása kǎnfló.»

O Yeesu wéera a ya-dí beeni búii za

⁴³ Bìo ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wó hã wizooní bìo jun ho lahó mu yi, á ba ló bñn wà van ho Kalilee kǎhú yi. ⁴⁴ O Yeesu mítén hía bía le *Dónbeenì jii-cúa fεero máa wé yí le kǎnbii mín kùrú kǎhú yi. ⁴⁵ Èε ká bìo ó o vaá dñn ho Kalilee, á ho kǎhú mu nùpua buan wo se. Lé bìo á bán mún van ho *Paaki sánú díró ho Zeruzaleemu yi, á vaá mǎn bìo búenbúen na ó o wó bñn.

⁴⁶ O Yeesu bñnia van ho Kalilee kǎhú lóhó na ba le *Kanaa, hen na ó o hía yèrémáa mu jummu wó lè ho ñivén yi. Ho kǎhú mu béε tonni ya-dí beeni búii wi bñn á za lò yí here wi ho *Kapεenayuumu yi. ⁴⁷ Bìo ó o tonni ya-dí beeni mu já le o Yeesu ló ho *Zudee kǎhú yi á buara ho Kalilee, ó o ló van o cón, á vaá yankaa wo le o buen ho Kapεenayuumu, à buée wéé mí za na día mu húmú jii wán. ⁴⁸ Ó o Yeesu bía nòn o ñii yi: «Yínón mi wé yí mǎn mu yéréké bìowa na wee zéení le Dónbeenì pánká, á mi máa dé mi sīa mì lon?» ⁴⁹ Ó o béε tonni ya-dí beeni bía nòn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, sáberé à ù wa bè mín va hen na á í za wi yi ò o yí hí.» ⁵⁰ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Lén va, ù za á dèe búii máa wé.» Ó o ñii dó mí sīi bìo ó o Yeesu bía nòn wo yi ó o bñnia wà.

⁵¹ Mu tá na lée tñn, ó o ton-sáwá ló buée sá a yahó, á bía nòn wo yi le o za wáa wan. ⁵² Ó o tũara ho pàahú na ó o za mu bìo díká dó yi làa ba. Á ba bía nòn wo yi le mu wó ho hīihú ká le wii dá yeenía. Lé hón pàahú so á le tēenì búakáa ló a sánia yi. ⁵³ Ó o za bǎn maá wáa zūna le mu wó ho pǎn-kéní na ó o Yeesu bía nòn wo yi le o za á dèe búii máa wé. Ó orén lè mí zīi nùpua búenbúen dó mí sīa o Yeesu yi. ⁵⁴ Búnn lé bìo wó a Yeesu cúa-jun ní yéréké bìo na wee zéení le o ló le Dónbeenì cón na ó o bñnia buée wó ho Kalilee kǎhú yi, ká a ló ho Zudee kǎhú yi buara bñn.

5

O Yeesu wéera a mùamúa búii

¹ Wizooní bìo yen búnn mǎn, à búnn ba *zúifùwa sánú búii díró dñn, ó o Yeesu wà yòora ho Zeruzaleemu. ² Ho lóhó mu yi á súdeení la-beeni búii wi yi á ba wee ve lè mu heberemu le Betezadaa. Le bó ho zūajii na ba wee ve làa Pia Zūajii. Hã sànsáwá bìo hònú son kínia le súdeení la-beeni mu yi. ³ Lé hǎn tá á ba vǎnvárowà cèrèe hía wee wé da yi. 'Ba vǎnvárowà

mu tíahú á ɓa muiwà, lè ɓa lóní, lè ɓa mùamúawà wi yi. [Ba híá wee da bín à pa bìo mu jummu híá à bùcán. ⁴ Lé bìo á pònna búí, à le Dónbeenì wáyí tonkaro buée bùcán mu. Ká a wánváro na zon mu yi ho yahó, hàrí mu wé wámú lée wámú tò à o ò pá wa.] ⁵ Wánváro búí híá wi bín á wámú míana a wán yú hã lúlúio bóńí làa pírú làa bìo hètín. ⁶ Bìo ó o Yeesu mɔn wo ò o dũma, ó o zũ le o lò yí here míana, ó o tũara a yi: «Fo wi à ũ wa le?» ⁷ Ó o nì bíá nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, nùpue na à lá mi líí dé mu jummu yi mu bùcánló pàahú á mía. Hen ká ĩ dãmákaa le ĩ líí zo, bún ká a búí zon vó.» ⁸ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Lii híńí, lá ũ dāmu dēe à ũ varáka.» ⁹ Mí lahó yi ó o nì mu dēenia wan, á lá mí dāmu dēe ò o wee varáka.

Èe ká bìo mu wó ɓa *zúífùwa vũńlò wizonle na ɓa le *Sabaa zoń, ¹⁰ á ɓa zúífùwa júnása wee bío là a nì na wan: «Wa làndá yi, á fo yí ko à ũ lá ũ dāmu dēe bua, lé bìo ho Sabaa lé ho zuia.» ¹¹ Ó o nì bíá nɔn ɓa yi: «Yia weéra mi lé yia bíá nɔn mi le ĩ lá ĩ dāmu dēe à ĩ varáka.» ¹² Á ɓa wáa tũara a yi: «Yia le ũ lá ũ dāmu dēe ũ varáka lée wée?» ¹³ Ká a nì màhá yí zũ yia weéra a, lé bìo ó o Yeesu vúnun ɓa nùpua na wee jàa mín bín tíahú.

¹⁴ Bún mɔn, ó o Yeesu vaá fò mín là a nì mu le *Dónbeenì zĩ-beenì lún yi, ó o bíá nɔn wo yi: «Loń lon. Bìo ká wán, á fo wáa wan. Àwa. Ká fo yí wi à mu búí na po bìo yú fo khíina à bĩní yí fo, à ũ yí bĩní yí wé bè-kohó.» ¹⁵ Ó o nì wá vaá bíá nɔn ɓa zúífùwa júnása yi le lé o Yeesu weéra mí. ¹⁶ Lé bún nɔn á ɓa zúífùwa júnása và bòráa o Yeesu yi wee seé, bìo ó o weéra a nùpue ho Sabaa zoń bìo yi. ¹⁷ Ká a Yeesu màhá bíá nɔn ɓa yi: «Ĭ Maá Dónbeenì wee sá fēēē, á ĩnén mún wee sá.» ¹⁸ Dén bíonì so na ó o Yeesu bíá bìo yi, á ɓa zúífùwa júnása wíokaa sòobáa míten o búeró bìo yi. Lé bìo á mu yínɔń bìo ó o wó khon ho Sabaa bìo yi mí dòn, ká lé bìo ó o le le Dónbeenì lé mín kùrú Maá. Bún wee zéení le o màńía míten lè le Dónbeenì.

Le Dónbeenì Za pànká

¹⁹ O Yeesu wíokaa lá le bíonì ò o bíá nɔn ɓa yi: «Le ĩ mì ho tũia na mia: O Za* yí máa wé bìo búí míten. Bìo á bàn Maá Dónbeenì wee wé ò o mi, bún lé bìo ó o wee wé. Bìo á bàn Maá wee wé búenbúen ó o mún wee wé. ²⁰ Mu bon, o Maá wa a Za, á bìo ó orén mí bæere wee wé ó o wee zéení làa wo. O pá à bĩní ì zéení a lè mu bè-beera na po bìo mi mɔn á buée bó ho zuia yi, ó o ò wé, á mu ù wé mia coon. ²¹ Làa bìo síí ó o Maá wee vèenínáa ɓa nì-hía à na le mukānì binbirì ɓa yi, lé làa bún síí ó o Za mún wee nanáa le mukānì binbirì bìá ó o wi ò o na le yi. ²² O Maá mún yí máa cítí nùpue, ká a màhá nɔn le cítí fíló pànká búenbúen o Za yi, ²³ bèra a na à ɓa nùpua búenbúen wé kɔnbi o Za, làa bìo ɓa wee kɔnbiráa o Maá. Yia yí máa kɔnbi o Za, se bànso mún yí máa kɔnbi o Maá na tonkaa wo. ²⁴ Le ĩ mì ho tũia na mia: Yia wee tà jí ĩ bóńí, á dó mí sī ĩ Maá na tonkaa mi yi, wón bànso yú le mukānì binbirì na máa vé hã làa na ká wán. Bànso á ĩ máa cítí. O dēenia ló mu húmú yi, á yú le mukānì binbirì. ²⁵ Le ĩ mì ho tũia na mia: Ho pàahú búí khíi dā, ho yáa wáa dɔn vó, á bìá yí yú le mukānì binbirì, na ka lòn nì-hía á à jí le Dónbeenì Za tãmu. Bìá á à jí mu, bán á à yí le mukānì binbirì. ²⁶ Mu bon, làa bìo ó o Maá á le mukānì binbirì wee lé cɔn, lé làa bún síí ó o wó ó o Za á le mukānì binbirì mún wee lé cɔn. ²⁷ O nɔn ho pànká wo yi ò o fínáa le cítí, lé bìo ó o lé o *Nùpue Za.

²⁸ «Mí yí le bìo bíá ká wé mia coon, lé bìo á pàahú búí khíi dā, ká ɓa nì-hía búenbúen á à jí a Nùpue Za tãmu, ²⁹ á ɓa à vèe. Á bìá wó mu bè-tentewà á à yí le mukānì binbirì na máa vé. Ká bìá wó mu bè-kora bán júná à sí. ³⁰ ĩnén yí dà dēe máa wé ĩten. ĩ wee wé fí le cítí à héha lè ĩ Maá jì-cúa na ó o mà nɔn mi. Á ĩ cítí fíló mún téréna, lé bìo á ĩ yí máa fí le làa bìo á ĩ sīí vá yi. ĩ wee fí le làa bìo ó o Maá na tonkaa mi sīí vá yi.

* 5:19 Hen ká a Yeesu sansan le Za tàá Dónbeenì Za se lé orén Yeesu mí bæere wee bío míten bìo.

³¹ «Mu lá lé ìnén ì dòn á wee mì ho tũíá ì jii, á mi lá dà a pí ì tũíá. ³² Èe ká nì-veere lé ì seérà, á ì zũ le ho tũíá na ó o wee mì ì jii á bon. ³³ Minén lé bìa tonkaa ba nùpua á ba van o Zǎn Batiisi cǎn, á wón vaá mà ho tũíá ì jii á nɔn ba yi. ³⁴ Ìnén wón màkóo mía à nùpue wé ì bìo seéràso. Ká ì màhá bíá mu bèra a na à mi dà ì kǎní.

³⁵ «Bìo ó o Zǎn híá wee bío ka lòn fǐntǎní na khoomu yenkeen, á mi tà zǎmakaa mu khoomu mu bìo yi ho pǎn-za dèe yi. ³⁶ Bìo búí wi bíń á wee zéení bìo á ì bìo karáa. Bún po ho tũíá na ó o Zǎn mà ì jii. Mu bìo mu lé mu bè-wénia na á ì Maá le ì wé, bìo á ì wee wé kà, lé bún wee zéení le lé ì Maá tonkaa mi bìo bon. ³⁷ Á ì Maá na tonkaa mi wón mí bæere mún wee mì ho tũíá ì jii. Mi yí já a bíonì, á mi mún yí zũ a. ³⁸ Mi yí tà a bíonì yi binbirì, lé bìo mi yí tà yia ó o tonkaa bìo. ³⁹ Mi wee kàrán le Dónbeenì bíonì à cikon, lé bìo mi wee leéka le lé lerén wee na à mi zũn bìo mi ì wé á à yíráa le mukānì binbirì na máa vé. Àwa, lé dén bíonì so lé dìo wee zéení bìo á ì bìo karáa wéréwéré, ⁴⁰ à mi màhá pá yí wi à mi buen ì cǎn à yíráa le mukānì binbirì.

⁴¹ «Ìnén màkóo mía à ba nùpua khòní mi. ⁴² Èe ká minén bán á ì zũ bìo mi karáa. Le Dónbeenì mi yí wa. ⁴³ Ì Maá lé yia á ì buara yèni yi, á mi pá ì bìo. Ká a búí màhá lá buara mí kùrú yèni yi, á mi ì tà wón bìo. ⁴⁴ Minén na wi mi wé khòní mín, à mi yí wi à mi cà à dìo lé le Dónbeenì mí dòn à khòní mia, á à wé kaka à dérää mi sǎa ìnén yi? ⁴⁵ Mi yí leéka le lé ìnén khíi koonì mia le Dónbeenì yahó dé. Bùeé. O *Mɔyize na mi wee lònì le o ò séení mia lé wón wee koonì mia le Dónbeenì yahó. ⁴⁶ O Mɔyize bìo mi lá tà kǎnkǎn, se ìnén á mi mún lá à tà bìo, lé bìo á ìnén lé yia ó o Mɔyize bíá bìo mí vǔnna yi. ⁴⁷ Èe ká bìo ó o túara ì dǎn yi á mi yí tà yi, á mi mún yí dà máa tà ìnén bíonì yi.»

6

O Yeesu díníá ba zǎamáa
(Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17)

¹ Bún món ó o Yeesu lè mí nì-kenínia zon ho woohú á khú ho Kalilee vǔ-beeni món, hía ba mún wee ve làa Tiberiade vǔ-beeni. ² Á ba minka zǎamáa bò a yi, lé bìo ba vǎnvárowà na ó o wee wéé à ba mi á bìo wee wé ho yéréké. ³ Ó o Yeesu wà vaá yòora le búee búí, á yòó kará bíń lè mí nì-kenínia. ⁴ Mu wee wé, à ba *zúifùwa sǎnú na ba le *Paaki díró sùarää. ⁵ Ó o Yeesu le mí ì loń, à ba minka zǎamáa wee buen wo yi, ó o túara a Filiipu yi: «Lé wen á wa à yí mu bè-dínii yi á à na ba minka nùpua na kà búenbúen yi?» ⁶ O Yeesu túara a Filiipu yi kà, lé bìo ó o wi ò o khén o kúará, ká arén wón zũ bìo ó o ò wé. ⁷ Ó o Filiipu bíá nɔn o Yeesu yi: «Hàrí wa lá yí le wén-hǎani khíá-jun* à vaa yà lè ho búurú buee cèeka wíníwíní, á ba búenbúen pá máa yí.» ⁸ Ó o nì-kenínia nì-kéní, o Simɔn Piere bàn za Āndere á bíá nɔn o Yeesu yi: ⁹ «Yàronza búí wi hen á ba cezàwa búaa jun, lè ho búurú bi-zàwa bìo hònú na wó lè mu bìo búí na ba le ooze† dũmu á wi cǎn. Ká léee webio á bún ñ wé lè ba minka zǎamáa na kà?» ¹⁰ Ó o Yeesu wǎa bíá: «Mi bío le ba búenbúen lii keení.» Le jíní sà le lùe mu yi boo, á lé dén ba wǎa líí kará wán. Ba báawa mí dòn á à yí muaaseé hònú síi. ¹¹ Ó o Yeesu fó ho búurú bi-zàwa, á dó le Dónbeenì bǎrákà, ò o nɔn ho le ba sanká na bìa kará bíń búenbúen yi. Lé bún bàn síi ó o mún wó lè ba cezàwa, á ba búenbúen dú làa bìo ba sǎa vá yi. ¹² Bìo ba búenbúen dú sù, ó o Yeesu bíá nɔn mí nì-kenínia yi: «Mi yí díá le bìo dú ká à yáa. Mi khuii mu búenbúen.» ¹³ Á ba khuiira mu, á ho ooze búurú bi-zàwa bìo hònú bìo na là ká á sú hǎ sàkíwá píru jun. ¹⁴ Bìo ba nùpua mɔn mu yéréké bìo na ò o wó, á ba bíá: «O nìi na kà fèntín lé le *Dónbeenì jii-cúa fèero,

* 6:7 Le wén-hǎnló dà-kéní wee yí o nùpue nì-kéní wizon-kùure sámú sǎání. † 6:9 Ooze: Mu léee bè-vànii búí na ba zúifùwa híá wé và à wé lè ba nàwa dínló. Ho ooze mu dũmu á ba nì-khenia wee è wé lè ho búurú. Horén dũmu yàwá sǎ.

yia lá ko ò o ɓuen ho dímíjǎ yi.»¹⁵ Bìo ó o Yeesu zũna le ɓa nùpua ɓueé fé mí á à wé le mí béé le ho pànká, ó o tǐn wà yòora le búee wán mí dòn.

*O Yeesu varákaa mu numu wán
(Matiye 14.22-27; Maaki 6.45-52)*

¹⁶ Ho zĩhú, ó o Yeesu nì-kenínia wà lion ho vũ-beenì jii, ¹⁷ á líí zon ho woohú wee khí le ho *Kapɛɛnyuumu lóhó cǔn. Ho tá hũn ká a Yeesu dǐn yí ɓueé dǔn ɓa. ¹⁸ Ho pinpiró wee và le mí pànká, á ho vũ-beenì numu wee yànbónka. ¹⁹ Bìo ɓa vá zon á à yí lòn kilomɛterewa bìo hònú tàà bìo hèzìn síi le le ɓónbóore‡, á ɓa mɔn o Yeesu ò o wee varáka mu numu wán wà ɓueé sùará ɓa yi, á ɓa zǎna. ²⁰ Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Mu lé ìnén, mi yí zǔn.» ²¹ Á ɓa wǎa wi ɓa bío le o Yeesu yòo zo ho woohú yi, à búnn ɓa dèenía dǔn hen na ɓa wee va yi vó.

O Yeesu ka lòn dǐnló na wee na le mukǎni binbirì

²² Mu tá na lée tǔn, á ɓa zǎamáa na khíi wi le ho vũ-beenì món á zũna le lée woohú dà-kéní mí dòn lá wi búnn. ɓa zũna le o Yeesu yí zon ho woohú le mí nì-kenínia, ká lé ɓarén wà mí dòn. ²³ Èe ká wonna búii ló ho Tiberiade lóhó yi ɓueé dǔn ho lahó na ó o Yeesu dó le Dónbeenì ɓarákà ò o nɔn ho búurú ɓa là yi. ²⁴ Bìo ɓa zǎamáa mɔn ò o Yeesu mía búnn, ó o nì-kenínia mún mía búnn, á ɓa yòo zon hǔn wonna so yi nɔn ho *Kapɛɛnyuumu lóhó, á wà khíi cà a.

²⁵ Bìo ɓa búnní khíi yú a Yeesu ho vũ-beenì món, á ɓa wee tùa wo yi: «Nì-kàránlo, fo ɓuara hen dǐà?» ²⁶ Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Le ì mí ho tǔiá na mia: Mi wee cà mi yínóhì bìo mi zũna mu yéréké bìo na á ì wó ɓàn kúará, ká lé bìo mi yú ho búurú á là sù bìo yi. ²⁷ Mi wé yí sá ho dǐnló na dà wee yáa bìo yi, ká mi wé sá hía yí máa yáa bìo yi, hón na wee na le mukǎni binbirì na máa vé. Hón dǐnló so lé o Nùpue Za á à na ho mia, lé bìo ó orén lé yia ó o Maá Dónbeenì zéenia bìo le mí nɔn mu bìo búenbúen wéró pànká yi.» ²⁸ Á ɓa tùara a yi: «Lé ho tonló yén á le Dónbeenì wi à wa sá?» ²⁹ Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Bìo le Dónbeenì le mi wé, lé à mi dé mi sía yia le tonkaa yi.»

³⁰ Bìo ó o bía kà síi, á ɓa bía nɔn wo yi: «Ûnén ɓèn lé mu yéréké bìo yén fo dà à wé á wa à mi á à dérǎa wa sía foñ? Wé mu búii le wa mi! ³¹ Pǎahú na á wàn ɓùaaawǎ hǐa wi ho tá henì yi, á ɓa yú ho *maane á là, làa bìo mu túararǎa le Dónbeenì bíonì vǎahú yi: «O hǐa nɔn ho dǐnló na ló ho wáayi ɓa yi á ɓa dú.» ³² Ó o Yeesu ɓèn bía nɔn ɓa yi: «Le ì mí ho tǔiá na mia: Mu yínóhì o *Mɔyiize lé yia hǐa nɔn ho búurú na ló ho wáayi mia. Lé ì Maá Dónbeenì nɔn ho mia. Lé orén mún wee na ho dǐnló binbirì na ló ho wáayi mia. ³³ Mu bon, ho dǐnló binbirì na le Dónbeenì wee na lé yia ló ho wáayi lion. Lé orén wee na le mukǎni binbirì ho dímíjǎa yi.» ³⁴ Á ɓa bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, wé na hón dǐnló so wen féee.»

³⁵ Ó o Yeesu wǎa bía nɔn ɓa yi: «Ìnén lé yia lé ho dǐnló na wee na le mukǎni binbirì. Yia bò miì á dó mí síi miì, á hǐni làa ju-hǎní máa búe ɓànsò hùúu. ³⁶ Ì bía mu nɔn mia le mi mɔn bìo á ì wó, à mi nɔn pá yí dó mi sía miì. ³⁷ Bìo á ì Maá wee wé à ɓa bìo síi miì le mí nì-kéní kéní wé è bè miì. Yia bò miì, á ì máa bío le o búnni hùúu. ³⁸ Lé bìo á ì yí ló ho wáayi yí wà ɓueé wé ì síi bìo. Yia tonkaa mi lé wón síi bìo á ì wà ɓueé wé. ³⁹ Yia tonkaa mi síi bìo lé à ì yí vǐnì bìo ó o kàràfǎa miì nì-kéní búii, ká ì vèení ɓa ho dímíjǎa vé nɔnzòh. ⁴⁰ Mu bon, ì Maá síi bìo lé à bìa búenbúen na fá mí yio o Za yi á dó mí sía wo yi, à yí le mukǎni binbirì na máa vé, à ì vèení ɓa ho dímíjǎa vé nɔnzòh.»

‡ 6:19 Ho Kalilee vũ-beenì: Ho vũ-beenì mu tóntómú á à yí kilomɛterewa ɓóní síi, ká ho ɓùaaró á à yí kilomɛterewa píru jun síi. § 6:31 Mi loñ Lení vǎahú (Psaumes) 78.24; Léró vǎahú (Exode) 16.1-15. ɓa zǎamáa bía le bíonì mu à zéeni le o Mɔyiize lé yia hǐa nɔn ho dǐnló mín ɓùaaawa yi.

⁴¹ Á ɓa *zúifùwa wáa wee khí mí kíó yi, lé bìo ó o bía le mínén lé ho dínló binbirì na ló ho wáayi lion. ⁴² Á ɓa bía: «Yínón orén lé o Zozεfu za Yeesu le? Wa zū bàn maá lè bàn nu. Ó o wáa à wé kaka á à bíoráa le mí ló ho wáayi lion?» ⁴³ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Mí yí khí mí kíó yi. ⁴⁴ Nùpue woon yí dà máa bè miì, ká a Maá na tonkaa mí yí ɓuan wo yí buararáa, á ìnén á à vèní bànso ho dímjá vé nònzoñ. ⁴⁵ Bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì jì-cúa fεcrowà vónna yi: «Le Dónbeenì khí kàrán ɓa búenbúen.*» Nùpue léé nùpue na wee jí a Maá Dónbeenì tãmu, á wee día mítén ò o kàrán, wón á à bè miì. ⁴⁶ Bún yí máa zéeni le ì le nùpue búí mən o Maá. Yia ló le Dónbeenì cón ɓuara, lé wón mí dòn mən wo. ⁴⁷ Le ì mí ho tuiá na mia: Yia dó mí sī wo yi, wón yú le mukāni binbirì na máa vé. ⁴⁸ Ìnén lé ho dínló na wee na le mukāni binbirì. ⁴⁹ Mìn ɓuawa là ho *maane ho tá henì yi, εε ká bún màhá yí hò ɓa húmú. ⁵⁰ Ká ìnén lé ho dínló binbirì na ló ho wáayi lion. Yia dú ho, á bànso ò yí le mukāni binbirì na máa vé. ⁵¹ Ìnén lé ho dínló na wee na le mukāni binbirì, hia ló ho wáayi lion. Yia dú ho, á bànso á à yí le mukāni binbirì na máa vé. Ho dínló na á ì na bèra a na à ho dímjása yí le mukāni binbirì, lé ì sánía.»

⁵² Bìo ɓa *zúifùwa já hā bíoní mu, á ɓa wee kán mín lè mí sòobεε. ɓa wee bío: «O nì mu dà a wé kaka a nanáa mí sánía wen á wa a là?» ⁵³ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Le ì mí ho tuiá na mia: Hen ká mí yí là a Nùpue Za sánía, á yí jun o cāni, á le mukāni binbirì máa keñ mia. ⁵⁴ Yia là ì sánía, á jun ì cāni, wón bànso yú le mukāni binbirì na máa vé. Ì ì vèní bànso ho dímjá vé nònzoñ. ⁵⁵ Mu bon, ìnén sánía lé ho dínló binbirì, á ì cāni lé mu bè-junii binbirì. ⁵⁶ Yia là ì sánía á jun ì cāni, se wón páanía làa mi á ìnén páanía làa wo. ⁵⁷ O Maá na tonkaa mí lé wón mí beere wee na le mukāni binbirì. Á lé orén pánká yi á le mukāni binbirì mún wiráa ìnén yi. Lé làa bún sí, á yia là ì sánía, á bànso mún ò yí le mukāni binbirì ìnén pánká yi. ⁵⁸ Ìnén lé ho dínló na ló ho wáayi lion, hón yí ka làa hia á mìn ɓuawa yánkaa dú bìo síi. Bán dú hón à ɓa pá hurun. εε ká yia dú ho dínló na ló ho wáayi lion, á bànso á à yí le mukāni binbirì na máa vé.» ⁵⁹ O Yeesu bía hā bíoní na kà, ká a wee kàrán ɓa nùpua ɓa zúifùwa kàránlò zī ho *Kapeenayuumu lóhó yi.

Le mukāni binbirì na máa vé bíoní

⁶⁰ Bìo á bìa bò a yi já a bíoní, á ɓa cèrεε bía: «O nì mu bíoní ɓèntín hereka. Nùpue na dà à tà hā yi á mía.» ⁶¹ Ó o Yeesu zūna le bìa bò a yi wee khí mí kíó yi bìo ó o bía bìo yi, ó o bía: «Hā bíoní mu ɓóonía mia léé? ⁶² εε ká mí ɓèn wáa khí mən o *Nùpue Za ká a bñía wee yò hen na ó o ló yi ɓuara há? ⁶³ Le Dónbeenì Hácírí lé dìo wee na le mukāni binbirì. O nùpue mítén yí dà dεε máa wé. Hā bíoní mu na á ì bía non mia kà lé le Dónbeenì Hácírí á hā ló cón. Hā wee na le mukāni binbirì. ⁶⁴ εε ká ɓa nùwā yen búí mi tía hú á yí dó mí sīa miì.» À mu ɓèn bon, mu jùhú búεní á bìa yí dó mí sīa o Yeesu yi ó o zūna bìo, á mún zūna yia á à dé o ò na bìo. ⁶⁵ Ó o Yeesu pá bñía bía ká síi: «Lé bún te bìo á ì bía mu non mia le nùpue yí dà máa bè miì, ká a Maá Dónbeenì yí non mu wéro pánká bànso yi.»

⁶⁶ À wáa lá bún jii wán, á bìa bò a yi cèrεε bñía o món, á yí máa bè làa wo. ⁶⁷ Ó o wáa túara mí nì-kenínia píru jun yi: «Minén mún máa bñí le?» ⁶⁸ Ó o Simon Pierre bía non wo yi: «Núhúso, lé o yén á wa à bñí vaá bè yi? Ìnén lé yia le mukāni binbirì na máa vé bíoní wee lé cón. ⁶⁹ Warén dó wa sīa foñ, á zū le ùnén lé yia lé le Dónbeenì nùpue yi poni bànso na le tonkaa.» ⁷⁰ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Mu so yínón ìnén hueekaa minén píru jun le? εε ká mí nì-kéní búí màhá pá lé o *Satāni nùpue.» ⁷¹ Mu lé o Simon Isikariote za Zudaá ó o wee bío bìo. Mu bon, ɓa píru jun mu tía hú ó orén lé yia à dé o ò na.

7

O Yeesu bàn zàwa yí dó mí sīa wo yi

* 6:45 Mí loñ Ezayii vūahú 54.13

¹ Bún món, ó o Yeesu tò ho Kalilee kǎhú yi. O yí wi ò o zoo tè ho *Zudee kǎhú yi, lé bìo ba *zúifùwa júnása wi ba búe o. ² Bìo ba zúifùwa sánú na ba le *Bùkúwá Sánú díró wà bueé sùará, ³ ó o Yeesu bàn zàwa bía nɔn wo yi: «Fo lá ko à ù lé hen à lén va ho Zudee kǎhú yi, à bìo bò foñ bín mún mi mu bè-wénia na fo wee wé. ⁴ Nùpue na wi ba zún wo, wón bè-wénia máa wé sanka wé. Mu bè-beera na fo wee wé, á fo ko à ù wé à ba nùpua búenbúen mi.» ⁵ Mu bon, o Yeesu bàn zàwa mí beere yí dó mí sĩa wo yi. ⁶ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Ínén á ho pǎahú dĩn yí dĩn cǎn, ká minén bán á ho pǎahú wi cǎn wà féεε. ⁷ Ho díímíjá nùpua yí dà máa jin mia, ká ínén wón ba jina, lé bìo á ì wee mì ho tũíá le ba wára yí seka. ⁸ Minén lén va ho sánú dĩnfi. Ínén wón máa va, lé bìo ho pǎahú dĩn yí dĩn ì cǎn.» ⁹ O Yeesu bía hǎn bíoní so nɔn ba yi ò o kará ho Kalilee kǎhú yi.

O Yeesu van hǎ bùkúwá sánú dĩnfi

¹⁰ Bìo ó o Yeesu bàn zàwa wà van ho sánú dĩnfi, ó orén mún wà van. Ká a màhá sanka míten vannáa, ò o bìo yí zún. ¹¹ Ba *zúifùwa júnása wee cà a ho sánú mu dĩnfi. Ba wee hée tũaka hen na ó o Yeesu mu wi yi. ¹² O Yeesu bìo wó le wǎanfi làa sòobéε ba zàamáa tíahú. Ba búí wee bío le o nì mu lée nì-tente. Ba búí bèn le o wee vǐnfi ba nùpua. ¹³ Ká nùpue na màhá à hení mí sǐi á à bío mu wéréwéréε ba nùpua yahó wón mía, lé bìo ba zána ba zúifùwa júnása.

¹⁴ Ho sánú dú zon ho tíahú lòn wizooní bìo náa sǐi ó o Yeesu zonnáa le *Dónbeenì zĩ-beenì lún yi, á zoó wee kàrán ba nùpua. ¹⁵ Ba zúifùwa wee wé coon o bìo yi, á ba wee bío: «O nì mu kàránlò jɔn yí van yahó ò o pá zũ le Dónbeenì bíonì vũahú bìo kà sǐi le we?»

¹⁶ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Bìo á ì wee kàrán làa mia á yí ló ínén ì beere cǎn. Yìa tonkaa mi lé yìa mu ló cǎn. ¹⁷ Yìa tà wee wé le Dónbeenì sǐi bìo, wón bànso á à zún ká ì kàránlò ló le Dónbeenì cǎn, tàá ká ì wee bío ì kùrú bíoní. ¹⁸ Yìa wee bío mí kùrú bíoní, wón wee cà le yèni. Ká yìa wee cà le yèni à na yìa tonkaa wo yi, wón wee mì ho tũíá, o téréna. ¹⁹ O *Moyiize so yí nɔn ho làndá mia le? À yìa màhá wee bè ho yi mi tíahú wón mía. Lée webio nɔn mi wi mi búeráa mi?» ²⁰ Á ba zàamáa bía nɔn wo yi: «O cǐná wi foñ! Yìa wi ò o búe fo lé o yén?» ²¹ Ó o Yeesu bǐnfi lá le bíonì ò o bía nɔn ba yi: «Ì wó mu yéréké bìo dà-kéní mí dòn wa vũnló wizonle na lé ho *Sabaa zoñ, á mi búenbúen wó coon mu bìo yi. ²² O Moyiize bò mu henía nɔn mia le mi wé *kúio mi zà-báawa, á mi yáa wee kúio ba hàrì ho Sabaa zoñ. Ho làndá mu yáa yínɔñ Moyiize búá ho jũhú, mu lé mìn bùaawa. ²³ Àwa, ká minén dà wee kúii o za báa ho Sabaa zoñ, bèra a na à mi yí wé yí khe o Moyiize làndá dǎnfi yi, á lée webio nɔn á mi sĩa wee cǐnáa mì, lé bìo á ì wó ó o nì-kũure wan cun ho Sabaa zoñ? ²⁴ Bìo mi wee mi à dĩn wán cǐtráa o nùpue à mi khí yi. Mi wé cǐtí o nùpue làa bìo téréna le Dónbeenì cǎn.»

O Yeesu lé yìa le Dónbeenì mɔn léra

²⁵ Á ho Zeruzaleemusa búí wáa wee bío: «Éee! Yìa kà so yínɔñ o nì na á wa júnása wi ba búe le? ²⁶ Nín-yìa wee bío ba nùpua yahó, ò o búí yí dó mí jii wo yi. Wa júnása màhá wáa zũna le lé orén lé yìa le Dónbeenì mɔn léra lée? ²⁷ Yìa kà wón á warén zũ léenfi. Èε ká yìa le Dónbeenì mɔn léra khíi buara, á nùpue woon máa zún hen na ó o ló yi.» ²⁸ Bìo ó o Yeesu wee kàrán ba nùpua le *Dónbeenì zĩ-beenì lún yi, ó o bía bìo kà pǎnpǎn: «Mi so zũ mi kénkén, á zũ ì léenfi le? Ínén yí buara ìten, ká ho tũíá poni bànso lé yìa tonkaa mi. Mi yí zũ a, ²⁹ ká ínén wón zũ a, lé bìo á mu lé orén á ì ló cǎn buararáa. Orén lé yìa tonkaa mi.» ³⁰ Á ba wáa wee cà a wìiró yahó, ká nùpue woon yí wìira a, lé bìo ó o pǎahú dĩn yí dĩn. ³¹ Èε ká ba zàamáa mu tíahú, á ba cèrèε jɔn pá tà a bìo. Ba wee bío: «*Yìa le Dónbeenì mɔn léra khíi buara, ó o so bueé wé yéréké bìowa na po bìo ó o nì na kà wee wé le?»

Ba tonkaa ba parowà le ba vaa wìi o Yeesu

³² Á ɓa *Farizīewa búí jńá bìò ɓa zàamáa wee hùahúaaaka a Yeesu dńńí yí, á ɓa Farizīewa mu kuure lè le *Dónbeenì yankarowà júnása tonkaa ɓa parowà búí le ɓa vaa wìi wo. ³³ Ó o Yeesu bía: «Ī keńlò mi tíahú máa wé bìò na á à mía. Hen làa cǐńú ká ĩ ì bĩní ì va yìa tonkaa mi cǐn. ³⁴ Mi khíi wé è cà mi, ká mi máa yí mi, á hen na á ĩ ì keń yí á mi mún yí dà máa va yí.» ³⁵ Á ɓa *zúifùwa wee tùaka mún yí le lé wen o ò va ká mí máa yí o coon? Lé ɓa zúifùwa na héera wika bìa yínón ɓa zúifùwa tíahú ó o màhá wi ò o lén va cǐn lée? O màhá wi o ò vaa kàrán bìa yínón ɓa zúifùwa lée? ³⁶ Bìò ó o bía le wa khíi wé è cà mí ká wa máa yí mí, á hen na mí ì keń yí á wa yí dà máa va yí, bún kúará lée webio?

O Yeesu le bìa le ju-hǎní dà buen mí cǐn

³⁷ Ho sǎnú dí vé nònzoñ déñ wizonle so lé ðiò júhú wi po hǐa ká. Bún zoñ ó o Yeesu ðiñ ɓa zàamáa yahó ò o bía pǎnpǎn: «Hen ká yìa le ju-hǎní dà, à ɓànsò buen ĩ cǐn á ĩ ì na mu jummu wo yí ó o ò ju. ³⁸ Yìa dó mí sǐi miì, làa bìò mu túararáa le Dónbeenì bióni vūahú yí kà síi: «Á wón ɓànsò sǐi á à wé lòn jun-dńńí, á mu jummu na wee na le mukāni wé è tá á à lé yí.» ³⁹ Mu lé le Dónbeenì Hácírí ó o Yeesu wee bíò bìò kà síi, ðiò á bìa dó mí sǐa wo yí khíi yí. Mu pàahú ká le Dónbeenì ðiñ yí nòn mí Hácírí bìa dó mí sǐa o Yeesu yí, lé bìò le Dónbeenì ðiñ yí léra a yèni.

Ba zàamáa ji-cúa wi mún júná yí o Yeesu bìò yí

⁴⁰ Ká ɓa zàamáa na wi bǐn jńá a Yeesu bióni mu, á ɓa búí wee bíò le yìa kà wón ɓèntǐn lé le *Dónbeenì ji-cúa fεero. ⁴¹ Ba búí bán ɓèn le o lé *Yìa le Dónbeenì mǎn léra. Ba búí ɓèn le mu so bon ká yìa le Dónbeenì mǎn léra ko ò o lé ho Kalilee kǎhú yí le. ⁴² Mu so yí túara le Dónbeenì bióni vūahú yí le o *Daviide nǎnkāni, là a Daviide mu ɓa lóhó Betelehemu lé bǐn á Yìa le Dónbeenì mǎn léra ko ò o lé yí le? ⁴³ Á ɓa zàamáa ji-cúa wó mún júná yí o Yeesu mu bìò yí. ⁴⁴ Ba zàamáa mu tíahú á nùwā yen búí wi ɓa wìi wo, ká nùpue woon yí túaa wo yí.

Ba zúifùwa júnása yí tà a Yeesu bìò

⁴⁵ Bìò ɓa parowà na le Dónbeenì yankarowà júnása lè ɓa Farizīewa tonkaa bĩnía ɓuara, á bán tùara ɓa yí: «Lée webio nòn á mi yí ɓuannáa wo yí ɓuararáa?» ⁴⁶ Á ɓa parowà bía: «Hǎ bióni na ó o nùpue mu wee bíò ɓàn síi á wa ðiñ yí jńá a búí jii yí yí mǎn hùúu.» ⁴⁷ Á ɓa Farizīewa bía nòn ɓa yí: «Minén mún día miten ó o khà lon? ⁴⁸ Warén júnása tíahú le warén Farizīewa tíahú á nì-kení kà so tà a bìò le? ⁴⁹ Ká lé ɓa zàamáa na kà mí ðòn, bán na yí zū ðèe o Mǎyĩize làndá bìò yí, bán le Dónbeenì dǎnkánía.» ⁵⁰ Á ɓa Farizīewa nì-kení na ɓa le Nikodeemu, yìa van o Yeesu cǐn ho tǐnàahú búí, ⁵¹ á bía nòn ɓa yí: «Wa làndá yí, á wa yí dà máa síiní nùpue júhú ká wa yí jńá ɓànsò ji-cúa, á yí zūna ká a wó khon.» ⁵² Á ɓa bía nòn wo yí: «Ūnén mún wee bíò lòn Kalilee nì! Kàrán le Dónbeenì bióni vūahú à cikon, á fo ò mí mu le *Dónbeenì ji-cúa fεero nì-kení kà yí máa lé Kalilee yí.»

[⁵³ Lé bún á ɓa ɓúenɓúen wà khííon wán,

8

¹ ò o Yeesu wón wà yòdora le ɓúee na ɓa le Oliivewa ɓúee wán.

O há-bá-fé na ó o Yeesu kǎnía

² Mu tá na lée tǎn yǐnbíi bùiiríi, ó o bĩnía van le *Dónbeenì zĩ-beenì lún yí, á ɓa zàamáa ɓueé kǐnía wo yí. Ó o líi kará ò o wee kàrán ɓa. ³ Á ho *làndá bìò zéenílowa lè ɓa *Farizīewa ɓuan o háa búí na ɓa zù yí là a bá-veere ɓueé zonnáa, á zoó ðiñía wo ɓa nùpua ɓúenɓúen yahó, ⁴ à ɓa bía nòn o Yeesu yí: «Nì-kàránlo, o háa na kà ɓa zù yí là a báa. ⁵ À wa làndá yí, ó o *Mǎyĩize bò mu henía nòn wen le ká wa wé yú bán háawa so síi, à wa lèeka ɓa lè

* ^{7:42} Mí loń Samuwεele jun ní vūahú 7.12; Miseen vūahú 5.1

hã huua búe.* Àwa, ùnén bèn le we mu dãní yi?»⁶ Ba bía bún à khũaanáa o Yeesu jii yi à yíráa wo kooní yi. Ká a Yeesu màhá líí lúnlúra, ò o wee túa ho tá púnpuró yi lè mí nín-kíza.⁷ Bìo ba òò lan wee túa wo yi, ó o líí hínnon yòò òò, ò o bía non ba yi: «Yia òò yí wó bè-kohó hùúu mi tíahú, à wón wáa lèe wo lè le huee ho yahó.»⁸ Ò o Yeesu bñía líí lúnlúra, á wee túa ho tá púnpuró yi.⁹ Bìo ho làndá bìo zéenílowa lè ba Farizíewa mu já hñn bioní so, á ba wee lén lè mí nì-kéní kéní, à búaká lè ba nì-kíá, á ká a Yeesu là a háa ho tíahú.¹⁰ Ó o Yeesu wáa líí hínnon yòò òò ò o wee bío là a háa: «O, o, háa mu, ba nùpua mu bò làa wen? O búí mía máa síní ù jùhú le?»¹¹ Ó o háa bía non o Yeesu yi: «Núhúso, o búí mía máa síní ho.» Ó o Yeesu wáa bía non wo yi: «Àwa, á ìnén mún máa síní ù jùhú. Fo dà a lén, ká ù bèn yí bñí yí wé bè-kohó.»]

O Yeesu ka lòn khoomu ho díímíjása cón

¹² O Yeesu pá bñía bía bìo kà non ba zàamáa yi: «Ìnén ka lòn khoomu ho díímíjása cón. Yia tà bò mì, se bñso yú mu khoomu na wee na le mukāni binbirì. O máa keñ tíbíyí yi hùúu.»¹³ Á ba Farizíewa bía non o Yeesu yi: «Ùnén wáa wee mì ho tuiá ù jii, à bún à bìo fo wee bío á nùpue yí ko ò o tà yi.»¹⁴ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Hàrí ká ì wee mì ho tuiá ì jii, se bìo á ì wee bío ó o nùpue ko ò o tà yi. Lé bìo á ì zū hen na á ì ló yi buararáa, á ì mún zū hen na á ì wee va yi. Ká minén bán yí zū ì léení, á mún yí zū hen na á ì wee va yi.¹⁵ Minén wee fí ba nùpua cítí fíló sí, ká ìnén wón máa cítí nùpue.¹⁶ Ká ì lá ko à ì fí cítí, á ì cítí mu jùhú á à wé. Lé bìo mu yínón ìnén ì dòn á à fí le cítí mu. Mu lé ìnén lè ì Maá na tonkaa mi á à páaní ì fí le.¹⁷ Mi làndá vūahú yi á mu túara le ká seéràsa nùwā jun mà ho tuiá mu bìo dà-kéní bìo yi, se bún bìo so á nùpue ko ò o tà yi.¹⁸ Ìnén wee mì ho tuiá ì jii. Á ì Maá na tonkaa mi mún wee mì ho tuiá ì jii.»¹⁹ Á ba túara a yi: «Mìn maá mu wi wen?» Ó o Yeesu bía non ba yi: «Mi yí zū mi, á mún yí zū ì Maá. Ká mi lá zū mi, se mi mún lá à zū ì Maá.»²⁰ O Yeesu bía hñn bioní so ká a wee kàrán ba nùpua le *Dónbeenì zì-beenì lún yi, mu hãmu kúeení lahó nìsání. Nùpue yí wìira a lé bìo ó o pàahú òò yí dñn.

O Yeesu wee bío mí varó mìn Maá cón bìo

²¹ O Yeesu pá bñía bía bìo kà non ba yi: «Ìnén ò lén á mi ì càráa mi. Èε ká mi màhá à hí lè mi bè-kora. Hen na á ìnén wee va yi, á minén yí dà máa va yi.»²² Á ba *zúífūwa wee bío mìn yi: «O wi ò o búe mítén léé? Bìo ó o màhá le hen na minén wee va yi á warén yí dà máa va yi.»²³ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Minén ló ho tá yi. Ká ìnén ló ho wáayi. Minén bìo sà ho díímíjá na kà yi, ká ìnén wón bìo yí sà ho yi.²⁴ Lé bún te bìo á ì le mi ì híráa lè mi bè-kora. Mu bon, hen ká mi yí tà le ìnén lé yia wi féeε, á mi ì hí lè mi bè-kora.»²⁵ Á ba túara a yi: «Ùnén lé o yén?» Ó o Yeesu bía non ba yi: «Ì wee bío mu na mia féeε hàrí mu jùhú búeení.²⁶ Ì dà à bío bìo cèrèε mi dãní yi, á dà à fí le cítí mi bìo cèrèε wán. Ká yia tonkaa mi lé ho tuiá poni bñso, á bìo á ì já a cón, bún lé bìo á ì wee bío na ho díímíjása yi.»

²⁷ Ba yí zū ká lé o Maá Dónbeenì ó o wee bío bìo.²⁸ Ó o Yeesu wáa bía non ba yi: «Ká a *Nùpue Za á mi can le búeenì wán hóonía fàrá, bún ká mi ì zūn ká ìnén lé yia wi féeε. Á mi ì zūn ká ì yí máa wé bìo woon ìten. Bìo á ì Maá bía non mì, bún lé bìo á ì wee bío.²⁹ Ì Maá na tonkaa mi á wi làa mi, o yí díá mi ì dòn, lé bìo á ì wee wé bìo sí a yi féeε.»³⁰ Bìo ó o Yeesu wee bío kà, á ba nùpua cèrèε dó mí sãa wo yi.

Le Dónbeenì tuiá poni wee wé ó o nùpue keñ mítén

³¹ Ó o Yeesu wáa bía non ba zúífūwa na dó mí sãa wo yi: «Ká mi wee bè ì bioní yi, se mi màhá lé ì nì-kenínia bìo bon.³² Mi ì zūn ho tuiá poni binbirì na ló le Dónbeenì cón. Lé

* 8:5 Mi loñ Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 17.6-7

bún ñ wé á mi ì keń miten.»³³ Á ɓa bía nɔn wo yi: «Warén lé o *Abarahaamu mɔnmànía. Wa yí wó a búí wobáaní yí mɔn. Á léé webio nɔn á ùnén bíaráa le wa à keń waten?»³⁴ Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Le ï mì ho tuiá na mia: Nùpue léé nùpue na wee wé mu bè-kora wón ka lòn wobá-nì mu bè-kohó ní yi.³⁵ Á mi zū le o wobá-nì bìo yí sà ho zī-júhú yi féεε. Ká a za na ton ho zī-júhú yi, wón bìo sà ho yi féεε.³⁶ Ká le Dónbeenì Za wáa wó mia lè ɓa nùpua na wi mítén, á mi ì wé miten binbirì.³⁷ Ì zū le mi lé o Abarahaamu mɔnmànía, èε ká mi màhá wee cà à mi búe mi, lé bìo á bìo á ï wee kàrán làa mia yí máa zo mia.³⁸ Bìo á ï Maá zéeniá làa mi, lé bún á ï wee bío, ká minén ɓèn wee wé bìo á mìn maá bía nɔn mia.»³⁹ Á ɓa bía nɔn wo yi: «Warén wàn maá lé o Abarahaamu.» Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Ká mi lá lé o Abarahaamu zàwa bìo bon, se mi lá wee wé hã wára na ó o Abarahaamu wó ɓàn síi.⁴⁰ Á mi yí máa wé hñn, à mi wi mi búe ïnén na mà ho tuiá poni nɔn mia, hì na á ï já ï Maá Dónbeenì cón. Bún ó o Abarahaamu yí wó.⁴¹ Mi wee wé mìn maá wára.» Á ɓa bía nɔn wo yi: «Wàn maá lé le Dónbeenì mí dòn. Wa yínón zīnì zàwa.»⁴² Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Ká mìn maá lá lé le Dónbeenì, á mi lá à wañ mi, lé bìo á ïnén ló le Dónbeenì cón buara. Ì yí buara ïten. Lé lerén tonkaa mi.⁴³ Bìo nɔn á mi yí máa zūhnáa hã bíoní na á ï wee bío na mia kúará lé mu yén? Lé bìo á mi yí wi mi jí hã.⁴⁴ Yà lé mìn maá lé o *Satāni. Á mìn maá sī bìo lé bún á mi wi à mi wé. O lé o nì-búe hàrí ho dímjá lénló pàahú. O yí dà máa mì ho tuiá poni, lé bìo á tuiá poni mía wo yi. Hen ká a fà le sabéré, se lé orén mí ɓεεre síí ó o wee zéeni, lé bìo ó o lé o sabín-fūaalo. Orén lé yia á hã sabíoní wee lé yi.⁴⁵ Èε ká ïnén wee mì ho tuiá poni, lé bún nɔn á mi yí tàráa ï bíoní yi.⁴⁶ Minén tíahú, ó o búí so dà a bío le ï wó bè-kohó le? Ká ï wee mì ho tuiá poni, á léé webio nɔn mi yí tàráa ï bíoní yi?⁴⁷ Bìo na lé le Dónbeenì zàwa binbirì wee wé jí le Dónbeenì bíoní. Èε ká minén yínón le Dónbeenì zàwa, lé bún nɔn mi yí máa jínáa le bíoní.»

O Yeesu le mínén po a Abarahaamu

⁴⁸ Á ɓa *zúifūwa bía nɔn wo yi: «À bún wa tuiá sī à wa bío le fo lé o *Samaríi nì†, á wa mún tuiá sī à wa bío le o cíná wi foñ.»⁴⁹ Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Ïnén á cíná mía yi. Ì Maá lé yia á ï wee kònbi. Ká minén bán wee zàán miì.⁵⁰ Ïnén yí máa bío le nùpue dé cùkú miì. O búí wi á à bío le ɓa dé ho miì, á lé wón mún lé o cítí-fí.⁵¹ Le ï mì ho tuiá na mia: Yia tà bò ï bíoní yi, á ɓànso máa hí máa cén.»

⁵² Á ɓa zúifūwa bía nɔn wo yi: «Hã làa na kà wán, á wa wáa láa mu yi kénkén le o cíná wi foñ. O *Abarahaamu húrun, á le *Dónbeenì jì-cúa fεεrowà húrunka. À ùnén pá wee bío le ká yia tà bò ï bíoní yi á ɓànso máa hí máa cén.⁵³ Ïnén ɓèn wee leéka le ù júhú so wi po a Abarahaamu le? Wón húrun, á le Dónbeenì jì-cúa fεεrowà mún húrunka, á ùnén ɓèn wee leéka le fo léé wée?»

⁵⁴ Ó o Yeesu bía: «Ì lá wee dé ho cùkú ïten yi, se mu júhú mía. Yia wee dé ho cùkú miì lé ï Maá, yia mi le o lé mìn Dónbeenì.⁵⁵ À mi jòn yí zū a. Ká ïnén wón zū a. Ì lá le ï yí zū a, se ï lé o sabín-fūaalo lè mi bìo síi. Èε ká ï zū a, á wee bè o bíoní yi.⁵⁶ Mìn maá Abarahaamu hía wee leékaa le mí ì mi ï buenló, ó o zàmakaa mu bìo yi. Ó o ɓèn mɔn ï buenló, á sī wan mu bìo yi.»⁵⁷ Á ɓa zúifūwa bía nɔn wo yi: «Ïnén na lúlúio máa yí ho búará-jun làa píru á mɔn o Abarahaamu wen?»⁵⁸ Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Le ï mì ho tuiá na mia: O Abarahaamu á à bío le mí ì te, à bún à ïnén wi.»

⁵⁹ Á ɓa wáa sèekaa hã huua le mí ì lèeka làa wo á à búe. Ó o Yeesu sà mítén ló le *Dónbeenì zī-beeni lún yi léé wà.

9

O Yeesu weéra a nì na ton ká a lé o muui

† 8:48 Samaríi nì: ɓa zúifūwa cón á ɓa Samariisa yí máa ce le Dónbeenì yahó. ɓa yí máa bè le Dónbeenì làndá yi. ɓa von o Yeesu lè le yèni mu hen á là làa wo.

¹ Bìo ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wee khíí, á ba fò mín làa nìi búii na ton ká a lé o muui.
² Ó o nì-kenínia tùara a yi: «Nì-kàránlo, lée webio nòn ó o nìi na kà ton ká a lé o muui? Lé orén kùrú bè-kora bìo yi lée, tàá lé bàn nùwā bè-kora bìo yi?» ³ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Mu yínón orén bè-kora bìo yi, á mu mún yínón bàn nùwā bè-kora bìo yi. O nìi mu ton ká a lé o muui, lée bèra a na à bìo le Dónbeenì dà a wé à ba nùpua búenbúen mi a yi.
⁴ Bìo mu khoomu wi hã laà na kà wán, á wa ko wa wé le Dónbeenì na tonkaa mi bè-wénia. Le tíbírí hía wi, á nùpue máa dàń máa wé bìo búii. ⁵ Bìo á ì wi ho dímjá yi hã laà na kà wán, á ì ka lòn khoomu ho yi.» ⁶ Bìo ó o Yeesu bía hñn bíoní so vó, ó o pùinía mí jinsāní, á khan lè le tñí, á khiira là a muui yìo, ⁷ ò o bía nòn wo yi: «Lén vaa σεε ù yahó le sùeení la-beenì na ba le Silowee yi.» (Ho Silowee mu kúará le «tonkaro».) Ó o muui wà vaá σεε mí yahó, á bñía wee buen, ò o wee mi. ⁸ Á bìo làa wo kará bó mín yi, làa bìo lá wee wé mi a ká a wee fioka, á wáa wee tùaka mín yi: «Yia kà so yínón o nìi na lá wee wé κενί fioka le?» ⁹ Á ba búii le mu lé orén. Ba búii bèn le mu yí bon, le o làa wo bonmín. Ó o nìi le mu lé mínén. ¹⁰ Á ba tùara a yi: «Fò wó kaka wee mináa?» ¹¹ Ó o nìi bía nòn ba yi: «O nìi na ba le Yeesu, lé wón khan le tñí lè mí jinsāní, á khiira lè ì yìo, ò o le ì lén vaa σεε ì yahó ho Silowee yi. Á ì wà van bñn vaá σεε ì yahó, á ì wee mi.» ¹² Á ba tùara a yi le o nìi mu wi wen, ó o le mí yí zū.

Ba Farizēwa wee tùaka a muui yi là a waró bìo

¹³ Á ba bò là a nìi na lá lé o muui vannáa ba *Farizēwa cñn. ¹⁴ Yaa bìo ó o Yeesu khan le tñí lè mí jinsāní á wéera a nìi yìo, á wó ho *Sabaa zoñ. ¹⁵ Lé búnn nòn á ba Farizēwa bèn sàa wee tùa o nìi yi làa bìo wó wó ó o wee mináa. Á wón bía nòn ba yi: «O khiira le tí-sio lè ì yìo, á ì σεερα ì yahó, á ì wáa wee mi.» ¹⁶ Á ba Farizēwa nùwā yen búii wáa bía: «O nìi na wó bìo ká á Dónbeenì yí tonkaa, lé bìo ó o yí bò ho Sabaa làndá yi, ò o sá ho tonló.» Ba búii bán bèn wee bío: «Bè-kora wéro so dà wee wé yéréké bìo na wee zéeni le Dónbeenì pánká na á yia kà wó bàn síi le?» Á barén ji-cúa bñía wi mín júná yi. ¹⁷ Á ba bñía tùara a nìi yi: «Lé mu yén ùnén bèn wee leéka o nìi mu dání yi, bìo á lé orén wéera ù yìo?» Á wón bía: «O nìi mu lé le *Dónbeenì ji-cúa fεero.»

¹⁸ Bìo ó o nìi lá lé o muui, á yìo bñía wee mi, á ba zúifùwa júnása yí tà yi. ¹⁹ Á ba von bàn nùwā wee tùa yi: «Yia kà lé mínén te mi za le? Lé orén á mi le o ton ká a lé o muui le? Á mu wó kaka ó o wee mináa?» ²⁰ Ó o nìi bàn nùwā bía: «Lé warén te wa za, á ton ò o lé o muui. ²¹ Ká bìo wó wó ó o wee mináa á wa yí zū, á yia wéera a yìo á wa mún yí zū. Mi tùa wo yi, o yìo tñn, o dà wee bío mí bìo mítén.» ²² Ba bía ká síi lé bìo ba zána ba zúifùwa júnása. Bán wó le jii le ká nùpue bía wéréwéré ba nùpua yahó le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenì mñn léra, á bànso ba à hè lè mí kàránló zñ zoró. ²³ Lé búnn nòn á bàn nùwā bíaráa le ba tùa orén mí bæere yi, le o yìo tñn.

²⁴ Á ba zúifùwa júnása bñía von o nìi na lá lé o muui, á bía nòn wo yi: «Loñ le Dónbeenì yi à ù bñntñn mì ho tñiá. Warén bán zū le o nìi mu lé o bè-kora wéro.» ²⁵ Ó o nìi bía nòn ba yi: «O nìi mu lé o bè-kora wéro lée, o yínón o bè-kora wéro lée, búnn á ìnén yí zū. Bìo dà-kení lé bìo á ì zū, ì lá lé o muui, ká bìo kà wán á ì wee mi.» ²⁶ Á ba bía nòn wo yi: «Lée webio ó o wó làa fo. O wó kaka á wéeraráa ù yìo?» ²⁷ Ó o nìi bía nòn ba yi: «Ì lá bía mu nòn mia, á mi yí já lè ì cñn. Á lée webio nòn á mi wi à ì bñn bíoráa mu na mia? Minén yáa mún wáa wi à mi wé o nì-kenínia sá?» ²⁸ Á ba wee là a, à ba bía: «Ùnén lé yia lé o nìi mu nì-keníni kèe. Warén bán lé o *Moyiize nì-kenínia. ²⁹ Wa zū le le Dónbeenì bía là a Moyiize. Ká yia kà wón á wa yí zū léení.» ³⁰ Ó o nìi bía nòn ba yi: «Mu bñntñn lée bè-vñnkani. Mi yí zū a léení, èe ká arén lé yia màhá wéera ì yìo. ³¹ Wa zū le le Dónbeenì yí máa jí a bè-kora wéro fioró. Ká yia wee kñnbi le, á wee wé le síi bìo, wón lé yia á le wee jí fioró. ³² Bìo ho dímjá wi wi, á wa ññn yí já ká nùpue na ton ká a lé o muui ó o búii wéera yìo. ³³ O nìi na kà lá yí ló le Dónbeenì cñn, á bìo ó o wó ká ó o lá máa dàń máa wé.»

³⁴ Á ɓa bía nɔn wo yi: «Ūnén na ton lè mu bè-kora mí jii yi lé fo wee kàrán warén le?» À ɓa nɔn wo ó o ló, á hò a lè mí kàránló zī zoró.

Bia lé ɓa muiwà binbirí

³⁵ Bìo ó o Yeesu já à ɓa hò a nì lè mí kàránló zī zoró, ó o wà vaá yú a, á bía nɔn wo yi: «Fo dó ū sī o *Nùpue Za yi le?» ³⁶ Ó o nì bía: «Nì-kàránlo, zéení a làa mi bèra a na á ĩ dàí dé ĩ sī wo yi.» ³⁷ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo mɔn wo, ĩnén na wee bío làa fo lé orén.» ³⁸ Ó o nì wáa bía: «Núhúso, ĩ dó ĩ sī foñ.» Ò o líí búrá a yahó. ³⁹ Ó o Yeesu wáa bía: «Īnén buara ho díínjá yi le cítí bìo yi, bèra a na à ɓa muiwà à wé mi. Ká bia wee mi, à bán wé ɓa muiwà.» ⁴⁰ Bìo ɓa *Farizēwa nùwā yēn búí na wi bín já hā bióní mu, á ɓa bía nɔn o Yeesu yi: «Á lé warén mún lé ūnén muiwà le?» ⁴¹ Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Ká mi lá lé ɓa muiwà binbirí, á bè-kohó bìo lá máa mì máa léé mia. Èé ká bìo mi le mi wee mi, lé búñ nɔn á mu bè-kohó bìo wee mì lééráa mia.»

10

Le pi-loore wàhiire

¹ O Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Le ĩ mì ho tūiá na mia: Yia yí máa zo le pi-loore yi lè le bàn zūajii, ká a wee zo le yi làa lòn-veere, wón bànso léé kǎnlo làa nì-wàahú. ² Yia wee zo lè ho zūajii, wón lé o pi-pa. ³ Yia wee pa le pi-loore yi wee hén le jii ò o zo. Á ɓa pia wee jí a cǎn. O wee ve mí pia lè ɓa yènnáa à léráa ho khūhū. ⁴ Ká a von mí pia búenbúen ɓa ló, ò o dí ɓa yahó lén à ɓa bè mǎn, lé bìo ɓa zū a tāmū. ⁵ Ká yia ɓa yí zū wón ɓa máa bè mǎn. ɓa yáa à lùwí á à khèn làa wo, lé bìo ɓa yí zū a tāmū.»

⁶ O Yeesu wà dén wàhiire so nɔn ɓa yi, ká bia ó o wà le nɔn yi màhá yí zūna a bióní kúará.

O Yeesu ka lòn pi-pa tente

⁷ O Yeesu pá bīnía bía: «Le ĩ mì ho tūiá na mia: Īnén ka lòn pi-loore bàn zūajii. ⁸ Bìo dú ĩ yahó búenbúen léé kǎnlowà làa nì-wàanna. Èé ká ĩ pia yí já ɓa cǎn. ⁹ Īnén ka lòn zūajii. Yia zon làa ho, á wón ñ fen. Bànso dà wé è zo ká a lé mítēn, á mún ñ yí mí bè-díni. ¹⁰ O kǎnlo wón wee wé buen ho juaàlò, lè ho búeró, lè ho yáaró bìo yi mí dòn. Èé ká ĩnén wón buara, bèra a na à ĩ pia yí le mukāni binbirí na bàn síi mia.

¹¹ «Īnén ka lòn pi-pa tente. O pi-pa tente wee tà dé mí mukāni na mí pia bìo yi. ¹² Ká yia wee pa ɓa pia le wáí bìo yi, wón ká a mɔn o dakhínkhín ò o lùwí ká a díá ɓa, à wón yí ɓa búí wika, à bia ká kénná. O wé lùwí lé bìo ɓa pia bìo yí sà a yi. O yínón pi-pa binbirí. ¹³ O wee sá le wáí bìo yi, ká ɓa pia bìo yí ciran wo.

¹⁴ «Īnén ka lòn pi-pa tente. Bìo bìo sà mì ka lòn pia. ĩ zū ɓa, á ɓa mún zū mi, ¹⁵ làa bìo ó o Maá zūnáa mi á ĩ mún zūnáa wón bìo síi. ĩ wee dé ĩ mukāni na ĩ pia bìo yi. ¹⁶ ĩ pia búí pá wi, á dĩñ yí zon le pi-loore na kà yi. Bán á ĩ mún ko à ĩ hē buennáa. ɓa à jí ĩ tāmū, á ɓa à wé pi-ɓoohú dà-kéní, làa pi-pa nì-kéní. ¹⁷ O Maá wa mi, lé bìo á ĩ wee tà dé ĩ mukāni na, à bīnī yíráa le. ¹⁸ Nùpue yí dà máa vīnī ĩnén mukāni làa pànká. Īnén lé yia wee tà dé le na ĩten. Le bàn naló pànká wi ĩ cǎn, á le bàn bīnī yíró pànká mún wi ĩ cǎn. Bún lé bìo á ĩ Maá nɔn le jii le ĩ wé.»

¹⁹ Hǎn bióní so bìo yi, á ɓa *zúifūwa jii-cúa tǎn wó mín júná yi. ²⁰ ɓa tǎhú, á ɓa cèrèe wee bío bìo kà: «O cǎná wi o yi, o wee khée. Mí yí jí a cǎn.» ²¹ ɓa búí bèn wee bío: «Nùpue na á cǎná wi yi yí dà máa bío hā bióní na kà bàn síi. Cǎná so dà a wéé muiwà yìo le?»

Ba zúifūwa júnáa pá a Yeesu bìo

²² Mu wó le tēnì pàahú, ká ɓa *zúifūwa wee dí le *Dónbeenì zī-beenì ceéro sánú ho Zeruzalemu yi, ²³ ó o Yeesu zoó wee varáka ho sànsá na ɓa le Salomɔn sànsá yi, le Dónbeenì zī-beenì lún yi. ²⁴ Á ɓa zúifūwa wáa ɓueé kǎnía wo yi, à ɓa tūara a yi: «Fo màhá

à díá wen hã yilera yi á vaá dã ho pàahú yén coon? Hen ká fo lé *Yia le Dónbeenì m̀on lera, à ù bío mu wéréwéré na wen.»²⁵ Ó o Yeesu bía ǹon ba yi: «Í bía mu ǹon mia, á mi yí tà mu. Hã wára na á ìnén wee wé lè Ì Maá pànká, lé h́n wee zéení Ì léení. ²⁶ Èé ká bìo ǹon á minén yí tàráa mu, lé bìo á mi yí máa mì dé bìa bìo sà miì jii. ²⁷ Bìo bìo sà miì wee jí Ì c̀n làa bìo ba pia wee jínáa o pi-pa c̀n bìo. Í zū ba, á ba wee bè miì. ²⁸ Í wé è na le mukānì binbirì na máa vé ba yi. Ba bìo máa yáa hùúu. O búí máa fé ba Ì ní yi. ²⁹ O Maá na kàràfáa ba miì, wón po mu búenbúen, ó o búí máa fé ba Ì Maá ní yi máa yí. ³⁰ Ìnén lè Ì Maá lée dà-kéní.»

³¹ Á ba zúifúwa t́n khuiira hã huua le mí ì lèeka làa wo ò búe. ³² Ó o Yeesu wáa bía ǹon ba yi: «Í wó mu bè-tentewà c̀èrèè lè Ì Maá pànká á mi m̀on. Á lé mu yén bìo yi á mi le mí ì lèekaráa mi lè hã huua á à búe?» ³³ Á ba bía ǹon wo yi: «Mu yínón ù bè-tente búí na fo wó bìo yi á wa le wa à lèekaráa fo lè hã huua á à búe. Ká lé bìo fo wee là le Dónbeenì. Ùnén ǹupue káamáa á le fo lé le Dónbeenì.» ³⁴ Ó o Yeesu wáa bía: «Mu túara mi làndá vūahú yi ká sí: «Ìnén Dónbeenì bía le mí lè hã dofína.»* ³⁵ À wa ǹon zū le bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi á yí dà máa khíní yi. Wa mún zū le minén làndá yi á le Dónbeenì bía le ba ǹupua na le ǹon mí bíoní yi lè hã dofína. ³⁶ Ká ìnén wón ó o Maá Dónbeenì m̀on lera á Ì bìo sà a yi á tonkaa ho díímíjá yi. Á mí ì wé kaka à bíoráa le ìnén wee là le Dónbeenì lé bìo á Ì bía le Ì lé le za? ³⁷ Hen ká Ì yí máa wé bìo á Ì Maá wee wé, à mi yí tà Ì bìo. ³⁸ Ká Ì wee wé mu, hàrí ká mi le mí máa tà Ì bíoní yi, à mi pá wáa tà bìo á Ì wee wé yi, bèra a na à mi zūn k̀nk̀n le o Maá páanía làa mi, á Ì páanía làa wo.»

³⁹ Á ba t́n le mí ì wì wo, ká a màhá porónna wà ò o díá ba.

⁴⁰ O Yeesu b́nía khú lè ho Zurudēn muhú m̀on, hen na ó o Zãn láa wee bátízé ba ǹupua yi, á khíi kará b́n. ⁴¹ Ǹupua c̀èrèè buara a c̀n. Ba wee bío: «O Zãn yí wó hàrí yéréké bìo dà-kéní na wee zéení le Dónbeenì pànká. Ká bìo búenbúen na ó o bía a ǹi mu d́nì yi b̀ent́n lée t̀iá.» ⁴² Á ba ǹupua c̀èrèè dó mí s̄a o Yeesu yi b́n.

11

O Lazaare húmú làa vèeró bìo

¹ Ǹi búí na ba le Lazaare h́a lò yí here. O Lazaare mu lè mín h́nni ǹwã jun, o Maate là a Mari, á wi ho Betanii lóhó yi. ² O Mari mu lé yà h́a kúaa ho jiló na s̄amu s̄i o Yeesu zení wán á b́nía s̀uukaa lè mí jún-vānì.* Lé wón bàn za Lazaare á lò yí here. ³ Ó o Lazaare mu bàn h́nni mí ǹwã jun tonkaa o búí le o vaa bío bìo kà na a Yeesu yi: «Núhúso, m̀n b́nlo á lò yí here.» ⁴ Bìo ba vaá bía mu ǹon o Yeesu yi, ó o bía: «Mu v́mú mu yínón bìo na à wé o ò hí ì cén. Mu ù wé á le Dónbeenì yèni á à lé. Mu ù wé á le Dónbeenì Za c̀kú á à mi.»

⁵ O Yeesu á wa a Maate là a Mari lè bàn yàró Lazaare. ⁶ Èé ká bìo ó o j́a a Lazaare v́mú bìo, ó o b́nía wó hã wizooní jun hen na ó o wi yi. ⁷ B́n m̀on, ó o bía ǹon mí ǹ-kenínia yi: «Mí b́nì le wa lén va ho *Zudee k̄hú.» ⁸ Ó o ǹ-kenínia bía ǹon wo yi: «Ǹ-ka_ránlo, yínón b́n á ba c̀onía le mí ì lèeka fo lè hã huua á à búe le? À lé b́n á ù pá wi à ù b́nì va yi le?» ⁹ Ó o Yeesu bía ǹon ba yi: «Hã léèrèwa píru jun lé h́a wi le wizon-kùure yi, tàá? Ká a ǹupue wee varáka le wisoni yi, ò o máa húaa mítén, lé bìo á mu khoomu wi. ¹⁰ Èé ká a ǹupue wee varáka ho t́nàahú, ò o wé húaa mítén, lé bìo mu khoomu mía.» ¹¹ Bìo ó o Yeesu bía h́n bíoní so wó, ó o pá b́nía bía: «Wán b́nlo Lazaare dūma, ká Ì màhá vaá s̀nì a.» ¹² Ó o ǹ-kenínia bía: «Hen ká a dūma, se o v́mú díka wee dé, o ò wa.» ¹³ O Yeesu wì ò o bío le o Lazaare húrun. Ká a ǹ-kenínia bán wee leéka le lé mu dāmu binbirì ó o bía bìo. ¹⁴ Ó o Yeesu wáa bía mu wéréwéré ǹon ba yi: «O Lazaare húrun. ¹⁵ Bìo mu yí wó yí yú mí b́n á Ì wee zàmaka minén bìo yi, lé bìo á lé b́n á à na á mí ì wíoka à dérāa mi s̄a miì.

* 10:34 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 82.6 * 11:2 Mi loí Zãn vūahú 12.3

Mi wáa wa lén va hen na ó o Lazaare mu wi yi.»¹⁶ Ó o Toma na ba wee ve làa Hénbéní á wáa bía nòn ba nì-kenínia na ká yi: «Mi mún wa lén va, à vaa páaní hí làa wo.»

¹⁷ Bìo ó o Yeesu wà vaá zo ho Betanii lóhó yi, ó o já à ba le o Lazaare nùuna á yú hã wízoní bìo náa. ¹⁸ Ho Betanii lè ho Zeruzalæmu yí nà yi mín yi. Mu máa yí kilomæterewa bìo tĩn sese, ¹⁹ á ba *zúifùwa cèrèè ló ho Zeruzalæmu yi buara a Maate là á Mari cǎn, á wà buée tèní bàn yàró yúmú. ²⁰ Bìo ó o Maate já à ba le o Yeesu bò o buen, ó o ló léé sá a yahó, ò o Mari wón kará le zĩ yi. ²¹ Bìo ó o léé yú a, ó o bía nòn wo yi: «Núhúso, fo nònzoñ lá wi hen, se wàn yàró yí húrun. ²² Èé ká ĩ zũ le hã làa na kà wán pá, á bìo búenbúen na fo ò fio le Dónbeenì cǎn, á le è wé.» ²³ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Mìn yàró á à vèe.» ²⁴ Ó o Maate bía: «Ĩ zũ le ká le Dónbeenì wee vèení ba nì-hía ho dímjá vé nònzoñ, ó o ò vèe.» ²⁵ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Ĩnén lé yia wee vèení ba nì-hía á wee na le mukānì binbirì. Yia dó mí sī miì, ó o mukānì á à kerì, hārì à bànso hí. ²⁶ Á nùpue léé nùpue na dó mí sī miì á yú le mukānì binbirì, wón máa hí máa cén. Maate, fo tà bún le?» ²⁷ Ó o Maate bía: «Ūuu Núhúso, ĩ tà le fo lé *Yia le Dónbeenì mən léra, le Dónbeenì Za na ko ò o buen ho dímjá yi.»

²⁸ Bìo ó o Maate bía bún vó, ó o wà buée von mín hínló wee hūmənkaráa: «O nì-kàránlo léé wi hen. O le ũ buen.» ²⁹ Bìo ó o Mari já bìo bía, ó o dèenía hínòn bánbáa mà a Yeesu. ³⁰ Mu pàahú ò o Yeesu lá òo yí buée zon ho lóhó yi. O wi hen na ó o Maate léé sá a yahó yi. ³¹ Bìo ba zúifùwa na lá wi le zĩ yi làa Mari, á wee hĩí o sī mən wo ò o hínòn bánbáa ló, á ba bò a món. Ba wee leéka le o bò ò lé le búure wán á léé wá. ³² Bìo ó o Mari vaá òo hen na ó o Yeesu wi yi, ó o líí búrá a yahó, ò o bía nòn wo yi: «Núhúso, fo nònzoñ lá wi hen, se wàn yàró yí húrun.» ³³ Ká a Yeesu mən ò o wee wá, á ba nùpua na bò làa wo mún wee wá, á mu vá a yi làa sòobéé, ó o sò mí yahó. ³⁴ Ó o tùara ba yi: «Lé wen á mi nùuna a yi?» Á ba bía nòn wo yi: «Núhúso, buen buee loñ.» ³⁵ Ó o Yeesu yèn-caa wee lé. ³⁶ Á ba zúifùwa na wi bún á wee bío: «Mi loñ bìo ó o lá wa làa wo.» ³⁷ Ká ba nùwā yen búí bán bèn wee bío: «Orén na wéera a muì yìo, á so mún lá yí dà máa hè o Lazaare hómú le?»

³⁸ Bìo ba wee va hen na le búure wi yi, ó o Yeesu á mu wíokaa vá yi làa sòobéé. Le búure mu léé ó-ò hó búí kǎhú, á jii pon lè le hue-beenì. ³⁹ Ó o Yeesu bía: «Mi bīnì le huee lén bīn.» Ó o Maate na lé yia húrun bàn hínló, á bía nòn o Yeesu yi: «O sãmu á à wé, lé bìo ó o wi le búure yi yú hã wízoní bìo náa.» ⁴⁰ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Ĩ so yí bía yí nòn foñ le ká fo dó ũ sī miì, á fo ò mi le Dónbeenì cùkú beenì le?» ⁴¹ Á ba wáa bīnía le huee léra. Ó o Yeesu yòó dá mí yahó ho wáayi, ò o bía: «Ĩ Maá, ĩ wee dé ũ bārákà, lé bìo fo tà já ĩ fioró. ⁴² ĩ zũ le fo wee jí ĩ cǎn fèèè, èé ká ĩ wee bío làa fo bìo kà wán ba nùpua na kīnía miì kà bìo yi, bèra a na ba tà le lé ũnén tonkaa mi bìo bon.» ⁴³ Bìo ó o Yeesu bía hǎn bioní so vó, ó o bía pǎnpǎn: «Lazaare, buee lé.» ⁴⁴ Ó o Lazaare na lá húrun buée ló, ká a zení là a níní bá lè hã nín-kéníwà, á yahó pon yi. Ó o Yeesu bía: «Mi fee wo, à díá le o lén.»

*Ba zúifùwa júnása le mí ì na a Yeesu ba à búe
(Matiye 26.1-5; Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2)*

⁴⁵ Bìo ba *zúifùwa na buara a Mari cǎn mən bìo ó o Yeesu wó, á ba cèrèè dó mí sīa wo yi. ⁴⁶ Ká ba tǎhú á ba nùwā yen búí wà vaá yú ba *Farizíewa, á lá bìo ó o Yeesu wó á fèera nòn ba yi. ⁴⁷ Á ba Farizíewa lè le *Dónbeenì yankarowà júnása á von mí ninzàwa *làndá tuiá fèerowà na ká à ba kúaa mín wán, á bía nòn mín yi: «Wa bènín ko à wa wé bìo búí. O nì mu sòobáa wee wé mu yéréké bìowa dàkhíina. ⁴⁸ Ká wa díá ó o wee wé mu, á ba nùpua búenbúen hĩa yèrémá à dé mí sīa wo yi. Á ho Oroomusa júnása á à híní ì fi wa *Dónbeenì zī-beenì, á à búe wa nìpomu júhú.†» ⁴⁹ Á ba nì-kéní na ba le Kayiifu, yia lé le Dónbeenì yankarowà júhúso beenì le lúlúure mu yi, á bía nòn ba yi: «Mi yí zũ bìo búí

† 11:48 Ho pàahú mu yi, ká ho Oroomusa pànká wi ba zúifùwa wán.

mu yi. ⁵⁰ Mi so yí zũ le warén cõn á mu sũaaní ò o nùpue nì-kéní hí wa nìpomu búenbúen bìo yi à mu bè yi fennáa le?» ⁵¹ O Kayiifu mu yí bía hã bíoní mu míten. Ká bìo ó o lé le Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì le lúlúure mu yi, lé bún non ó o wee fεε le Dónbeenì jì-cúa kà síi, le o Yeesu ko ò o hí mín nìpomu bìo yi. ⁵² Mu yínón bán mí dòn bìo yi. O mún ko ò o hí, à le Dónbeenì zàwa búenbúen na saawaa wi ho dímjá búenbúen yi, ò o vá kúee mín wán, à wé lè mu nìpomu dà-kéní.

⁵³ Lé bún bìo yi, á ba zúifùwa júnása bía tò mu wán mu zoñ le mí ì na a Yeesu ba à búe. ⁵⁴ Á lé bún non ó o Yeesu wáa yí máa héε ba zúifùwa tíahú à ba mi, ò o wà van ho lóhó búí na ba le Efarayiimu, hía bó le dùure yi, á vaá kará bín lè mí nì-kenínia.

⁵⁵ Hen ká ba zúifùwa sánú na ba le Paaki wà buée dā, à ba cèrèε léka à fèn va ho Zeruzaleemu, á vaa ceé míten à dàñ díráa ho sánú mu. ⁵⁶ Ba nùpua wee cà a Yeesu, á wee tùaka mín yi le Dónbeenì zĩ-beenì lún yi le o Yeesu mu á à yí ì buen ho sánú díiní léε, tàà o máa buen. ⁵⁷ Mu ù wé à le *Dónbeenì yankarowà júnása lè ba *Farizíewa á non le jii le ká yia zũ hen na ó o Yeesu wi yi, à bànso buee bío mu, à mí wii wo.

12

O Mari kúaa ho jiló na sãmu sī o Yeesu zení wán
(*Matiye 26.6-13; Maaki 14.3-9*)

¹ Bìo á ho *Paaki sánú díró ká hã wizooní bìo hèzìn, ó o Yeesu buara ho Betanii lóhó, hen na ó o Lazaare wee lé yi, yia ó o vènia. ² Ba wee dí ho sánú o Yeesu bìo yi bín, ó o Maate wee na ho dínló ba nùpua yi. Bìà là a Yeesu páania kará ho dínló jùhú yi ó o Lazaare wi tíahú.

³ Ó o Mari buan ho jiló na sãmu sī á yàwá here liitere sanká mànì, hía wó lè mu bìo búí na ba le náàrè mí jii yi, á buée kúaa o Yeesu zení wán, á bñía sùukaa lè mí jún-vānì. Á ho jiló sãmu híñon sú le zĩ mu búenbúen. ⁴ Ó o Yeesu nì-kenínia nì-kéní na ba le Zudaa Isikariote, yia á à dé wo ò na, á wáa bía: ⁵ «Lée webio non ba yí yèérarāa ho jiló mu lè wén-hāani khíá-tín, á yí non ba nì-khenia yi?» ⁶ O Zudaa bía bún yínón bìo ba nì-khenia bìo here wo yi, ká lé bìo ó o lé o kònló. Ba bunbua-wárí na wi o cõn ó o wee lén dí. ⁷ Ká a Yeesu màhá bía: «O háa mu á ù díá. Ho jiló mu ó o lá bàrá pan lè ì sãnia wíokaró hã nùuló bìo yi. ⁸ Ba nì-khenia á à keñ làa mia fεεε, ká ìnén wón máa keñ làa mia fεεε.»

⁹ Ba minka *zúifùwa já le o Yeesu wi ho Betanii yi, á ba wà van bín. Mu yínón o Yeesu bìo yi mí dòn ba vannáa, ba mún wi ba vaa mi a Lazaare na ó o Yeesu vènia. ¹⁰ Á le *Dónbeenì yankarowà júnása mún wàanía tò le mí ì na a Lazaare ba à búe ¹¹ lé bìo á mu lé o Lazaare mu vèrò bìo yi á ba zúifùwa cèrèε wee yèrè má dé mí sīa o Yeesu yi.

O Yeesu zoró ho Zeruzaleemu lóhó yi bìo
(*Matiye 21.1-11; Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40*)

¹² Mu tá na lée tñ, á ba minka zàamāa na buara ho sánú díró bìo yi, á já le o Yeesu wà buée zo ho Zeruzaleemu, ¹³ á ba khó hã yùkúio vōnna na ba lée dérāa ho cùkú wo yi buan, à ba wà lée sá a yahó. Ba wee bío bìo kà pñpñ: «Le ho cùkú à bìo sī le Dónbeenì yi. Le o Núhúso Dónbeenì wé mu bè-tentewà làa yia bò o buen o yèni yi, o *Isirayεele béε.» ¹⁴ O Yeesu yòora a sùnpè-bòohú búí, làa bìo le Dónbeenì bíonì vūahú bíaráa mu kà síi:

¹⁵ «*Sion lóhó nìpomu, yí zñ dèε.

Loñ, lé ù béε bò o buen,
o yòora a sùnpè-bòohú.»

¹⁶ Pāahú na mu wee wé yi, ó o Yeesu nì-kenínia yí zūna mu kúará. Ká pāahú na le Dónbeenì léra a Yeesu yèni yi, á ba hácirí màhá buara bìo le Dónbeenì bíonì vūahú bía a dání yi wán. Á bìo ho vūahú mu bía, lé bún ó o bìo wórāa.

¹⁷ Bìà nònzon pàaníá wi là a Yeesu pàahú na ó o von o Lazaare á wón vèera ló le búure yi, bán búenbúen wee mì bìo ba mən tũíá. ¹⁸ Bìo mún non ba minka zàamáa lée sánáa o yahó, lé bìo mu yéréké bìo na wee zéeni le o ló le Dónbeenì cón tũíá na mà á ba já. ¹⁹ Á ba *Farizēwa wáa wee bío mín yi: «Mi yí mən mu le, mi yí dà dēe búí máa wé. Ba nùpua búenbúen wee yèrémá bè o yi.»

O Yeesu wee bío mí húmú bìo

²⁰ Bìà wà buée bùaaní le Dónbeenì ho Zeruzaleemu yi ho sánú díró pàahú á bìà yínóí *zúifùwa búí wi tíahú. ²¹ Ba vá buée bó a Filiipu na wee lé ho Kalilee kōhú lóhó na ba le Betesayidaa yi, á bíá non wo yi: «Wa wi à wa mi a Yeesu wán.» ²² Ó o Filiipu wáa bíá mu là a Àndere, á ba mí nùwā jun wà vaá bíá mu là a Yeesu. ²³ Ó o Yeesu bíá non ba yi: «Hìà kà lé ho pàahú na le Dónbeenì á à lén o *Nùpue Za yèni yi. ²⁴ Le ì mì ho tũíá na mia: Ká ho dínló bæere á yí dù, á mukāni yí hà á bìo ká yí soora, á le è dīn kà. Ká le mukāni hà, á bìo ká soora, á le è ha hā bia na boo. ²⁵ Yìà heníá mí mukāni bìo, wón á à víiní le. Ká yìà yí máa càtí mí mukāni bìo hùúu ho dímjá na kà yi, wón á à yí le mukāni binbirì na máa vé. ²⁶ Yìà wi ò o sá na miì, à wón bè miì. Á hen na á ì wi yi, á ì ton-sá mún ñ keñ yi. Yìà wee sá na miì, wón á ì Maá á à dé ho cùkú yi. ²⁷ Bìo kà wán, á ì hácírí yáara. Lé mu yén á ì bío? Ì bío le ì Maá kǎni mi le lònbee na à yí mi hā laà na kà wán lée? Èe ká lé bún bìo yi á ì non buararāa. ²⁸ Ì Maá, zéeni ù cùkú le ba nùpua mi.» Á tãmu búí sã já ho wáayi á bíá: «Ì zéeniá ì cùkú, á ì pá à wíoka à zéeni ho.» ²⁹ Ká ba zàamáa na dīn bún já mu, á ba le lée viohó vā. Ba búí bèn le lée tonkaro na ló ho wáayi bíá làa wo.

³⁰ Ó o Yeesu bīnía bíá: «Mu yínóí ìnén bìo yi á mu tãmu sã jánáa. Mu lé minén bìo yi. ³¹ Bìo kà wán lé ho dímjá na kà nùpua cítíró pàahú. Lé bìo kà wán á le Dónbeenì lùwáara ho dímjá na kà júhúso. ³² Ká ìnén ba khíi can le bùeenì wán hóonía yòó fárá, á ì wé á ba nùpua búenbúen á à buen ì cón.» ³³ O bíá kà síi á zéeniánáa bìo ó o ò híráa síi. ³⁴ Á ba zàamáa bíá non wo yi: «Wa zū le le Dónbeenì lándá vūahú yi á mu bíá le *Yìà le Dónbeenì mən léra ko ò o keñ bún fēe, á ù wó kaka wee bíorāa le o *Nùpue Za ba ko ba ca le bùeenì wán hóoní yòó fárá? À wón Nùpue Za so bèn lé o yén?» ³⁵ Ó o Yeesu bíá mítén bìo non ba yi: «Mí yú mu khoomu, ká ho pàahú na mu ù wé á yí túee. Á bìo mi yú mu khoomu, á mi wáa wé varáka mu yi, à le tībírí híá yí yòoka mi wán. Mu bon, yìà wee varáka le tībírí yi á yí máa mi bìo wi o yahó. ³⁶ Mi tà dé mi sīa yìà lé mu khoomu yi, pàahú na mi yú mu yi, à mi wé mu khoomu nùpua.»

Bìo ó o Yeesu bíá hǎn bioní so wó, ó o khèra vaá sà mítén ba yi.

Ba zúifùwa cèrèe pá pá a Yeesu bìo

³⁷ Bìo ó o wó mu yéréké bìowa cèrèe na wee zéeni le o ló le Dónbeenì cón ba mən mí cúee, ká ba pá yí dó mí sīa wo yi. ³⁸ Mu wó ò o *Ezayii jì-cúa na ó o fèera, à jii sí. O bíá: «Núhúso, lé o yén yáá dó mí sīi le bín-tente na wa wee bue yi?

Á lé o yén ó o Núhúso zéeniá lè mí pànká?»*

³⁹ Bìo non ba yí dà máa tàráa mu yi, lé bìo ó o Ezayii mu pá bīnía bíá:

⁴⁰ «Le Dónbeenì wó á ba ka lòn muiiwà,
bèra a na à ba wé yí mi.

Le wó á ba yiwa tunka

bèra a na à ba wé yí dàni zūn bìo á le wee wé.

Le wó kà síi bèra a na

à ba yí dàni yèrémá buen le cón à le wéé ba.»†

⁴¹ O Ezayii bíá hǎn bioní so lé bìo ó o mən ho cùkú na le Dónbeenì á à dé o Yeesu yi, ó o bíá a bìo yi. ⁴² Èe ká ba *zúifùwa ya-díwá mí bæere tíahú, á ba cèrèe non pá dó mí sīa o

* 12:38 Mi loñ Ezayii vūahú 53.1 † 12:40 Mi loñ Ezayii vūahú 6.10

Yeesu yi. Ká ɓa màhà yí máa tà bío mu wéréwéré, lé ɓa *Farizīewa bìo yi, à bán yí hè ɓa lè ɓa zúifùwa kàránló zī zoró. ⁴³ ɓa wa le yèni càró ɓa nùpua cǎn á po le yèni càró le Dónbeenì cǎn.

Yia yí máa tà a Yeesu bíonì bìo, wón jùhú á à sí

⁴⁴ O Yeesu bía bìo kà pǎnpǎn: «Yia dó mí sī mi, se yínón ìnén ì dòn á bànso dó mí sī yi. Bànso dó mí sī yia tonkaa mi yi. ⁴⁵ Yia mǎn mi, se lé yia tonkaa mi á bànso mún mǎn. ⁴⁶ Ìnén ka lòn khoomu á ɓuara ho díímíjǎ yi, bèra a na ká nùpue lée nùpue na dó mí sī mi, à bànso yí keñ le tǐbíri yi. ⁴⁷ Ká a ɓúí jǎ ì bíoní ò o yí bò hǎ yi, á mu máa wé ìnén lé yia á à síní bànso jùhú. Mu bon, ìnén yí wà ɓueé síní ho díímíjǎ nùpua júná, ká ì wà ɓueé fení ɓa. ⁴⁸ Yia pǎ ì bìo, á yí máa tà ì bíoní yi, wón jùhú á à sí. Hǎ bíoní na á ì bía lé hǎn á à síní bànso jùhú ho díímíjǎ vé nònzoñ. ⁴⁹ Lé bìo á ì yí bía lè ì pánká. Ká a Maá na tonkaa mi, wón mítén lé yia nǎn le jii mi, á zééníà bìo á ì ì bío binbirì lè ɓa nùpua. ⁵⁰ Á ì mún zū le bìo ó o wee na le jii à ì hení na ɓa nùpua yi, búñ wee na le mukǎni binbirì na máa vé. Hǎ bíoní na á ì wee bío lé hǎa ó o Maá nǎn le jii le ì bío.»

13

O Yeesu sɛera mí nì-kenínia zení

¹ Sǎni ho *Paaki sǎnú díró ɓúaká, á bìo ó o Yeesu zūna le mí léró ho díímíjǎ yi à va mín Maá cǎn pǎahú dǎn, á bía bìo sǎ yi na wi ho díímíjǎ yi ó o wa, ó o wíokaa zééníà le bìo mí wa làa ɓa bàn síi mía.

² O Yeesu lè mí nì-kenínia lan wee dí ho zīihú jii. À búñ, ò o *Satāni wó ó o Yeesu dénaló bìo wi o Zúdaa na lé o Simǎn Isikariote za sī yi wó. ³ O Yeesu zū le o Maá dó mu bìo búenbúen mí ní yi. Ó o mún zū le mí ló le Dónbeenì cǎn, á bǐnía wà à va le cǎn. ⁴ Ó o wǎa líí hínǎn ho díínló jùhú yi, á tɛra mí báká beenì, ò o lá le nín-kéní can lè mí kuio. ⁵ Ò o kúaa mu jummu le dɛɛ ɓúí yi, ò o wee sɛɛ mí nì-kenínia zení, à bǐnì sùuka lè le nín-kéní na ó o can lè mí kuio.

⁶ Bìo o ɓueé dǎn o Simǎn Piere, á wón bía nǎn wo yi: «Núhúso, lé ùnén wi à ù sɛɛ ìnén zení le?» ⁷ Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Bìo á ìnén wee wé bìo kà wán á ùnén yí zū kúará. Èɛ ká fo khíi zūñ mu làa mǎn.» ⁸ Ó o Piere bía: «Búee, ùnén máa sɛɛ ì zení hùúu.» Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Ká ì yí sɛɛra ù zení, á ùnén làa mi máa páani bìo ɓúí yi.» ⁹ Ó o Simǎn Piere wǎa bía: «Núhúso, ká mu ka kà, à ù yí sɛɛ ì zení mí dòn, ká ù sɛɛ ì níni lè ì jùhú.» ¹⁰ Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Yia súaa, wón bìo búenbúen wee ce. O hǐa le mí ì sɛɛ bìo, se mu lé o zení. Minén bán wee ce, èɛ ká mu yínón mi búenbúen.» ¹¹ O Yeesu zū yia á à dé o ò na, lé búñ te bìo ó o le ɓa búenbúen yí máa ce.

¹² Bìo ó o sɛɛra ɓa zení wó, ó o lá mí báká beenì zǎ ò o bǐnía líí kará ho díínló jùhú yi, ò o wǎa wee bío lè mí nì-kenínia: «Mi so zū bìo á ì wó kà kúará le? ¹³ Mi wee vɛ mi làa nì-kàránlo, làa Núhúso, á mi tǔiá sí, ì lé o nì-kàránlo á lé o Núhúso. ¹⁴ Ká ìnén hǐa sɛɛra minén zení, se minén mún ko mi wé sɛɛ mín zení. ¹⁵ Ì wó mu zééníà làa mia, bèra a na, à minén mún wé wé mu làa mín, làa bìo á ì wórǎa mu làa mia. ¹⁶ Le ì mì ho tǔiá na mia: Ton-sá na po mí jùhúso wón mía. Ó o tonkaro na po yia tonkaa wo, wón mún mía. ¹⁷ Bìo mi zū búñ, ká mi wee wé mu, se mi júná sí.»

*O Yeesu le mí nì-kenínia nì-kéní á à dé mí ì na
(Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21; Luki 22.21-23)*

¹⁸ O Yeesu bía: «Mu yínón mi búenbúen á ì wee bío bìo. Ìnén lé yia zū bía á ì hueekaa. Èɛ ká bìo túara le Dónbeenì bíonì vǔahú yi ko mu wé à jii sí. Mu túara kà síi: «Yia làa mi páanía dú ì díínló á bǐnía wee fi làa mi.» ¹⁹ Ì wee bío mu na mia bìo kà wán ká mu bìo mu dǐñ yí dǎn, bèra a na ká mu khíi dǎn, à mi tà le ìnén lé yia wi féɛɛ. ²⁰ Le ì mì ho tǔiá na

* 13:18 Mi loñ Lení vǔahú (Psaumes) 41.10

mia: Nùpue na khíi buan ì tonkaro sese, se lé ìnén á bànso buan sese. Á yia buan mi sese, se lé yia tonkaa mi á bànso buan sese.»

²¹ Bìo ó o Yeesu bía hñn bioní so vó, ó o hácirí wíokaa yáara, ó o wáa bía wéréwéré: «Le ì mì ho tuiá na mia: Minén nì-kéní lé yia á à dé mi ì na.» ²² Á ba nì-kenínia wee lońka mìn yi. Ba yí zũ yia ó o wee bío bìo. ²³ Mu wee wé, ò o Yeesu nì-kenínia nì-kéní, yia ó o wa, á kará bó a yi. ²⁴ Ó o Simõn Piere bía làa wón lè mí ní le o tũa o Yeesu yi le lé o yén ó o wee bío bìo. ²⁵ Ó o nì-kenínii mu búera van là a Yeesu cñn, á tũara a yi: «Núhũso, lé o yén fo wee bío bìo?» ²⁶ Ó o Yeesu bía: «Ì zoó cĩ ho búurú, ká yia á ì nñn ho yi, se wón lé orén.» Ó o Yeesu wáa lá ho búurú zoó cã á nñn o Zudaa na lé o Simõn Isikariote za yi. ²⁷ O Zudaa féenii lè ho búurú, ó o Satãni dèenía zon wo. Ó o Yeesu bía nñn o Zudaa yi: «Bìo fo le fo ò wé, à ù wé fũa.» ²⁸ Á ba nì-kenínia na ká tĩahú á nì-kéní woon yí zũ bìo nñn ó o Yeesu bíarãa làa wo kà síi. ²⁹ Bìo ó o Zudaa ba bunbua-wári wi cñn, á ba búii wee leéka le o Yeesu wi ò o bío le o vaa yà bìo ba màkóo wi yi ho sánú bìo yi. Tàá ká a Yeesu wi ò o Zudaa mu na bìo búii ba nì-khenia yi. ³⁰ Bìo ó o Zudaa wáa fó ho búurú kà síi, ò o dèenía hĩnñn yòò ló. Mu wee wé à ho tá hũn.

O Yeesu bín-finle búii na ó o bía bìo henía

³¹ O Zudaa léró mónđen, ó o Yeesu bía: «Hã làa na kà wán, ó o *Nùpue Za cùkú wee mi, ó o Nùpue Za mún wee zéeni le Dónbeenì cùkú. ³² [Ká a Nùpue Za wee zéeni le Dónbeenì cùkú] á le mún ñ wé ó o Nùpue Za cùkú mún ñ mi, á le è wé mu hen làa cĩnú. ³³ Ì nì-kenínia na á ì wa làa sòobéε, ho pãahú na á ì ì wé làa mia á yí túee. Mi khíi wé è cà mi. Èε ká bìo á ì bía nñn ba *zúifũwa yi, lé bún bàn síi á ì mún ñ bío á à na minén yi: Mi yí dà máa va hen na á ì wee va yi. ³⁴ Ì ì bío bín-finle búii á à hení ì na mia: Mi wé wań mìn. Mi ko mi wé wań mìn, làa bìo á ì warãa mia bìo síi. ³⁵ Ká mi wa mìn, á ba nùpua búenbúen màhá à zũn le mi lé ì nì-kenínia.»

³⁶ Ó o Simõn Piere tũara a yi: «Núhũso, lé wen á fo ò va yi?» Ó o Yeesu bía nñn wo yi: «Hã làa na kà wán, á fo yí dà máa bè làa mi máa va hen na á ì wee va yi. Ká fo màhá khíi bè làa mi làa mónđen.» ³⁷ Ó o Simõn Piere bía nñn wo yi: «Núhũso, lée webio nñn á ì yí dà máa bè làa fo hã làa na kà wán? Ì tà à ì ì dé ì mukãni na ù bìo yi.» ³⁸ Ó o Yeesu bía: «Fo ò tà á à dé ù mukãni ñ na ìnén bìo yi kénkén le? Le ì mì ho tuiá na foñ: Sáni o kò-béε wá, ká fo bía le fo yí zũ mi hã cúa-tĩn.»

14

O Yeesu lé yia lé ho wõhú

¹ O Yeesu bía nñn mí nì-kenínia yi: «Mi yí yáa mi yilera. Mi dé mi sã le Dónbeenì yi, à mún dé mi sã mi. ² Wàn Maá zĩ á hã keenínía lùà cèrèε wi yi. Ká mu lá yí bon, se ì lá yí bía le ì vaá wíoka lùè á à ká làa mia. ³ Ká le lùè vaá wíokaa vó, á ì bĩní buéé fé mia, à mi vaa páaní keení làa mi hen na á ì ì keń yi. ⁴ Mi zũ ho wõhú na wee va hen na á ì wà à va yi.»

⁵ Ó o Toma bía nñn wo yi: «Núhũso, bìo wa yí zũ ù veení, á wa à zũn ho wõhú kaka?» ⁶ Ó o Yeesu bía nñn wo yi: «Ìnén lé yia lé ho wõhú, á lé ho tuiá poni bànso, lé ìnén le mukãni binbirì wee lé cñn. Nùpue yí dà máa va a Maá cñn ká bànso yí ló ì wán. ⁷ Ká mi lá zũ mi, ó o Maá á mi mún ñ zũn. Hã làa na kà wán, ó o Maá mi zũ, á mñn wo.» ⁸ Ó o Filiipu bía nñn o Yeesu yi: «Núhũso, zéeni a Maá làa wen, á bún wáa à yí wen.» ⁹ Ó o Yeesu bía nñn wo yi: «Éee! Filiipu, ìnén wi làa mia míana, à ù pá yí zũ mi le? Yia mñn mi, se bànso mñn o Maá. Á fo tĩn le ì zéeni a Maá làa fo le we? ¹⁰ Á le fo yí tà le ìnén páanía là a Maá ó o Maá páanía làa mi lon? Hã bioní na á ì wee bío na mia á ìnén yí te. Hã bioní mu wee lé o Maá na wi làa mi cñn. Lé orén wee wé bìo ó o sũi vá yi. ¹¹ Mi tà bìo á ì bía nñn mia yi le ìnén páanía là a Maá ó o Maá páanía làa mi. Ká bún mía à mi pá wáa tà mu bè-wénia

na á ã wó á mi mɔn bìo yi. ¹² Le ã mì ho tũíá na mia: Yìà dó mí sǐi miù, á bànso ò wé hã wára na á ã wee wé bàn síi. O yáá à wé hĩa po hõn, lé bìo á ã wee va a Maá cõn. ¹³ Á bìo búenbúen na mi wé è fio ã yèni yi á ã ì wé, bèra a na ò o Maá yèni lé ãnén na lé o Za pánká yi. ¹⁴ Ká mi wé fìora bìo búí ã yèni yi, á ã ì wé mu.»

O Séenílo veere naló bìo

¹⁵ «Ká mi wa mi, á mi wé è bè bìo á ã henía nɔn mia yi. ¹⁶ Á ãnén á à fio o Maá yi, ó o na a Séenílo veere mia, ò o wé keń làa mia féεε. ¹⁷ O Séenílo mu lé le Dónbeenì Hácírí tũíá poni bànso, dén na á ho díímíjása yí dà máa yí, lé bìo á ba yí máa mi le, á yí zũ le. Minén bán zũ le, lé bìo le wi làa mia, á khíi keń mia.

¹⁸ «Ì máa díá á mi máa wé lòn híimíní, ã ì bĩní ì buen mi cõn. ¹⁹ Hen làa cǐnú ká ho díímíjása máa mi mi, ká minén bán ñ mi mi, lé bìo á le mukāni binbirì wi miù á minén le mukāni binbirì mún ñ wé yi. ²⁰ Ká mu pàahú khíi dõn, á mi ì zũn le ãnén páanía lè ã Maá, á minén páanía làa mi, á ãnén páanía làa mia. ²¹ Yìà wee pa ã bíoní na á ã bò henía bìo, á wee bè hã yi, wón lé yìà wa mi. ã Maá á à wań yìà wa mi, á ãnén mún ñ wań bànso, á wé è zéení ãten làa wo.»

²² Ó o Zúdaa, yìà wi mí dòn làa Zúdaa Isikariote, bíá nɔn wo yi: «Fo ò wé kaka à zéení ũten làa wen ká fo máa zéení ũten lè ho díímíjása?» ²³ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Yìà wa mi, wón wee bè bìo á ã wee bío yi. ã Maá á à wań bànso, á ã Maá làa mi á à buen bànso cõn, á buée keń làa wo. ²⁴ Yìà yí wa mi, wón yí máa bè ã bíoní yi. Hã bíoní na á ã wee bío ká yí ló ãnén ã bæere yi. Mu lé ã Maá na tonkaa mi á hã ló yi.

²⁵ «Ì bíá bìo ká nɔn mia ho pàahú na á ã wi làa mia. ²⁶ Èε ká a Séenílo na lé le Dónbeenì Hácírí, dìo ó o Maá Dónbeenì á à tonka ã yèni yi, dén wé è keń mia lè mu bìo búenbúen, á à bĩní ì leéka mia lè mu bìowa búenbúen na á ã bíá nɔn mia.

²⁷ «Ì wee lén, ká ã màhá a na ho héεrà mia. ã héεrà lé hĩa á ã wee na mia. Ho wi mí dòn lè ho díímíjá héεrà. Mi yí le mi yilera yáa. Mi yí zõn. ²⁸ Mi já à ã bíá le ã wee lén, ká ã bĩní ì buen mi cõn. Mi lá wa mi, se bìo á ã bíá le ã va a Maá cõn á mi sĩa lá à wa bìo yi, lé bìo ó o Maá po mi. ²⁹ ã bíá mu nɔn mia hã làa na ká wán, ká mu bìowa mu wéró dĩn yí dõn, bèra a na, ká mu khíi dõn, à mi wíoka dé mi sĩa miù. ³⁰ ã máa bĩní máa bío bíoní cèrèε làa mia, lé bìo á ho díímíjá na ká júhúso wà a buen. O yí yú pánká ã wán. ³¹ Èε ká ho díímíjása ko ba zũn le ã wa a Maá, á bìo ó o bò henía nɔn miù lé búń á ã wee wé. Mi lii híńí, mi wa lén hen.»

15

O Yeesu lé ho èrézén vǐndèε binbirì

¹ O Yeesu bíá: «Ìnén lé ho èrézén vǐndèε binbirì, ká ã Maá lé ho èrézén vǐndèε bànso. ² Ká lakahó léé lakahó na can miù à ho yí máa ha, ó o ò kúii ho. Ká hĩa wee ha, hõn búenbúen ó o wee kí, à hã wíoka wé ha lè mí sòobéε. ³ Làa búń síi á minén dèenía wee ce vó lòn lakara na ba kú ã kàránló na á mi tà yi bìo yi. ⁴ Mi páaní làa mi, á ã mún ñ páaní làa mia. Lakahó yí dà máa ha bia ká ho yí can le vǐndèε yi. Làa búń síi, ká minén mún yí páanía làa mi, á le Dónbeenì Hácírí bìá máa keń mia.

⁵ «Ìnén ka lòn vǐndèε, ká minén ka lòn lakara. Yìà páanía làa mi, á ãnén páanía làa wo, á wón bànso á le Dónbeenì Hácírí bìá á à keń yi cèrèε. ãnén bìo níi mía, á mi yí dà dèε woon máa wé. ⁶ Yìà yí páanía làa mi ka lòn vǐndèε lakara na ba kúiora léé kúaará. Ká hã lakara mu hon à ba khuii hã bè mín wán à dé ho dõhú yi cǐí. ⁷ Ká mi páanía làa mi, á wee bè ã bíoní yi sese, à bìo mi wee cà, à mi fio, á mi ì yí mu. ⁸ Ká le Dónbeenì Hácírí bìá wi mia cèrèε se mu wee zéení le mi lé ã nì-kenínia binbirì, á ba nùpua búenbúen á à mi ã Maá cùkú mu bìo yi. ⁹ Làa bìo ó o Maá waráa mi, lé búń bàn síi á ãnén mún waráa mia. Mi páanía làa mi, á mi ì wíoka à zũn bìo á ã waráa mia. ¹⁰ Ká mi wee bè bìo á ã bò henía yi, se mi páanía làa mi á mi ì zũn bìo á ã waráa mia bìo, làa bìo ãnén páanía làa a Maá á zũ bìo ó o waráa mi, lé bìo á ã bò bìo ó o bò henía yi.

¹¹ «Ī bía búnn n̄n̄n mia, bèra a na à ĩnén sī-w̄eε b̄àn s̄í à keń mia, à mi sī-w̄eε j̄ii sí. ¹² Bìo á ĩ ì hení á à na mia lé bìo kà: Mi wań mín làa bìo á ĩ waráa mia bìo s̄í. ¹³ N̄pue na dà à wań mín b̄ónlowà á à poń yia n̄n̄n mí mukānì ba bìo yi wón mía. ¹⁴ Ká mi wee bè bìo á ĩ b̄ò henía n̄n̄n mia yi, á mi ì wé wàn b̄ónlowà. ¹⁵ Ī wáa máa b̄íní máa ve mia làa ton-sáwá, lé bìo ó o ton-sá yí zū bìo ba j̄úhúso wee wé. Mi lé wàn b̄ónlowà, lé bìo á bìo ó o Maá bía n̄n̄n miì búenbúen á ĩ f̄eera n̄n̄n mia. ¹⁶ Minén yí léra mi. ĩnén lé yia hueekaa mia á tonkaa, à mi lén vaa wé h̄ã wárá na se, h̄ã le Dónbeenì Hácírí bia wee mi yi, á bìo á à mía, bèra à na ká bìo mi wee fio o Maá c̄ón ĩ yèni yi à mi yí mu. ¹⁷ Bìo á ĩ ì wíoka à hení á à na mia lé bìo kà: Mi wań mín.»

Ho dímíjása jina a Yeesu lè mí n̄i-kenínia

¹⁸ «Ká ho dímíjása jina mia, à mi zūn le ba jina mi ló mia. ¹⁹ Ká minén lè ho dímíjása lá léé dà-kéní, á ba lá à wań mia làa bìo ba waráa bìo bìo s̄ã ba yi. Bìo n̄n̄n á ho dímíjása jinanáa mia, lé bìo á ĩ hueekaa mia á mi wi mí dòn làa ba. Mi bìo wáa yí s̄ã ho dímíjáy yi. ²⁰ Mi liiní mi hácírí bìo á ĩ bía n̄n̄n mia wán: «Ton-sá na po mi j̄úhúso wón mía.» Ká ĩnén á ba beéra lò, á minén á ba mún ñ beé lò. Ká ba b̄ò bìo á ĩ kàráanna làa ba yi, á ba mún ñ bè minén kàránló yi. ²¹ Èε ká lé ĩnén bìo yi á ba wé è beéráa mi lò, lé bìo ba yí zū yia tonkaa mi. ²² Bìo á ĩ buara á bueé bía làa ba á ba pá, lé búnn n̄n̄n á mu bè-kohó bìo wee mi léera ba yi. Á bìo ká wán, á ba wáa yí dà máa bío le mí yí zū mu. ²³ Yia jina mi, se wón mún jina ĩ Maá. ²⁴ Ī lá yí wó wárá na á n̄i-veere yí dà máa wé huúu ba tíahú, á se bè-kohó bìo máa mi máa léé ba yi. Èε ká bìo ba m̄n̄n mu mí cúee, à ba pá jina ĩnén, á jina ĩ Maá. ²⁵ Èε ká bìo túara ba làndá yí á ko mu wé à j̄ii sí: «Ba jina mi ká mu j̄úhú j̄n̄n̄n mía.»*

²⁶ «O Séenílo khíi buen. Orén lé le Dónbeenì Hácírí t̄uía poni b̄anso. ĩ ì tonka a, ó o ò lé ĩ Maá c̄ón á à buen. Ká a khíi buara ó o buee mi ho t̄uía ĩ j̄ii. ²⁷ Á minén mún wé è mi ho t̄uía ĩ j̄ii, lé bìo mi wi làa mi hàrí ĩ tonló búakáro p̄ahú.»

16

¹ «Ī wee bío búnn na mia à mi yí b̄íní ĩ m̄n̄n. ² Mi kàránló z̄íní zoró á ba khíi wé è h̄è làa mia. Hàrí p̄ahú búu khíi d̄ã, á b̄ia wee búe mia pá à leéka le mí wee sá na le Dónbeenì yi ká s̄í. ³ Ba à wé mu lé bìo ba yí zū a Maá Dónbeenì, á mún yí zū ĩnén ⁴ Ká ĩ wee bío mu làa mia bèra a na ká ba khíi h̄ín̄n̄n wee wé mu, à mi b̄íní leéka le ĩ bía mu n̄n̄n mia. ĩ tonló búakáro p̄ahú, á ĩ yí bía mu làa mia, lé bìo á ĩ lá wi làa mia.»

Le Dónbeenì Hácírí bè-wénia

⁵ «Hã làa na ká wán, á ĩ b̄ínía wee va yia tonkaa mi c̄ón, á mi tíahú á n̄i-kéní ká yí túara miì le lé wen á ĩ wee va yi? ⁶ Èε ká lé bìo á ĩ bía mu n̄n̄n mia lé búnn wee vá mia. ⁷ Ká mu b̄èn lé ho t̄uía á ĩ mì á à na mia: Mu s̄úaaní minén c̄ón à ĩ lén. Ká ĩ yí wà, ó o Séenílo máa buen mi c̄ón. Èε ká ĩ van, á ĩ ì tonka a ó o buen mi c̄ón. ⁸ Ká a khíi buara, ó o bueé zéení lè ho dímíjása le ba wee v̄íní míten mu bè-kora, làa bìo t̄érenna, lè le Dónbeenì cítí bìo d̄ání yi. ⁹ O ò zéení le ba wó mu bè-kohó, lé bìo ba yí dó mí s̄ia miì. ¹⁰ O ò zéení le ĩ t̄érenna bìo á ĩ wee va a Maá c̄ón á mi máa b̄íní máa mi mi bìo yi. ¹¹ Le Dónbeenì cítí bìo d̄ání yi, o ò zéení le le Dónbeenì d̄enía cítí ho dímíjána na ká j̄úhúso á s̄ínía j̄úhú.

¹² «Bìo c̄èr̄è á ĩ lá wi à ĩ bío na mia, ká ĩ d̄ín̄n̄n máa bío mu lé bìo mu here po mia. ¹³ Ká le Dónbeenì Hácírí t̄uía poni b̄anso khíi bueé d̄n̄n, á le è wé á mi ì zūn le Dónbeenì t̄uía poni búenbúen. Hã b̄ióní na le è bío máa lé lerén mí beere c̄ón. Ká bìo le j̄á ĩ c̄ón búenbúen lé búnn á le khíi bío, á à bue bìo ko à mu buen bìo. ¹⁴ Le è zéení ĩ cùkú lé bìo le è lá bìo á ĩ le le zéení á à bue è na mia. ¹⁵ Bìo bìo s̄ã a Maá yi búenbúen bìo s̄ã miì, lé búnn n̄n̄n á ĩ wee bíoráa mu na mia le le è lá bìo á ĩ le le zéení búenbúen á à bue è na mia.»

* 15:25 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 35.19; 69.5

Mi yara sèró món mi sĩa á à wa

¹⁶ «Hen làa cǐnú ká mi máa mi mi, ká cǐnú bún món á mi ì bǐní ì mi mi.» ¹⁷ Ó o nì-kenínia nùwā yen wee bío mín yi: «Bìo kà kúará lée webio coon? O bía: «Hen làa cǐnú ká mi máa mi mi, ká cǐnú bún món á mi ì bǐní ì mi mi» làa bìo ó o bǐnía bía: «Bìo á ì wee va a Maá cǐn.» ¹⁸ Ho cǐnú na ó o wee bío bìo kúará lée webio? Wa bènǐn yí zū bìo ó o wee bío.»

¹⁹ Bìo ó o Yeesu zūna le ba wi ba tùa wo yi, ó o bía non ba yi: «Bìo á ì bía le hen làa cǐnú ká mi máa mi mi, ká cǐnú bún món á mi ì bǐní ì mi mi, lé bún bìo yi á mi wee tùakaràa mín yi le? ²⁰ Àwa, le ì mì ho tǔiá na mia: Mi khíi wé è wá ká mi ì zúnzúra ká ho dímíjása bán wee zàmaka. Mi yara khíi sè, è ká mi yara sèró mu màhá á à yèrè má à wé le sǐ-wee.

²¹ Hen ká a háa wee te à mu wé le lònbee o wán hón pàahú so yi. Ká a ton vó, ò o sǐi wa, lé bìo ó o yú a kúnkúza. O wé nǐnsá le lònbee na yú a yi. ²² Minén mún bìo ka kà. Bìo kà wán, á mi yara sò, è ká ì bǐní ì mi mia, hón pàahú so ká mi sĩa á à wa. Dén sǐ-wee so á nùpue máa hè yi làa mia. ²³ Ká dén wizonle so khíi dǔn, á mi máa bǐní máa tùa mì làa bìo búii. Le ì mì ho tǔiá na mia: Bìo búenbúen na mi khíi fio o Maá cǐn ì yèni yi ó o ò na mia. ²⁴ Mi lá dĩn yí fiora bìo búii ì yèni yi. Mi wé fio, á mi ì yí, bèra a na à mi sǐ-wee jii sí.

²⁵ «Ì wà há wàhio á bíaràa bìo kà búenbúen non mia. Ká pàahú búii khíi dǎ, ká ì máa wé è wà wàhio máa na mia. Ì khíi wé è bío bìo bìo ciran o Maá wéréwéré á à na mia. ²⁶ Ká hón pàahú so khíi dǔn, á mi wé è fio o Maá Dónbeenì yi ì yèni yi. Ì máa bío máa na mia le ì wé è fio o Maá mu yi mi bìo yi. ²⁷ Mu bon. O Maá Dónbeenì mí beere wa mia, lé bìo mi wa mi á tà le ì ló a cǐn bìo bon á buara. ²⁸ Ì ló a cǐn á buara ho dímíjáy yi. Bìo kà wán, á ì wee lé ho dímíjáy yi á à bǐní ì va a Maá cǐn.» ²⁹ Ó o nì-kenínia bía non wo yi: «Ó, o! Fo màhá wáa wee bío làa wen wéréwéré ká fo máa wà wàhio. ³⁰ Bìo kà wán, á wa wáa zū le fo zū mu bìo búenbúen. Ì màkóo mía à ù pa le o búii tùa foñ. Bún lé bìo non á wa tà le fo ló le Dónbeenì cǐn bìo bon.» ³¹ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Mi tà mu há làa na kà wán le? ³² È ká ho pàahú lua, ho yáa buéé dǔn vó, ká mi ì kénná á à lén mìn júná yi á à día mi ì dòn. È ká ì mía ì dòn, o Maá Dónbeenì wi làa mi. ³³ Ì bía bún búenbúen non mia bèra a na à mi yí ho héerà mi páaníló làa mi bìo yi. Mi lò ò be ho dímíjáy pánká-súmáa níi yi, è ká mi hení mi sĩa, lé ì dàina há.»

17

O Yeesu fioró na ó o wó

¹ Bìo ó o Yeesu bía kà síi vó, ó o hóonía mí yahó ho wáayi, ò o bía: «Ì Maá, ho pàahú dǔn. Wé zéeni ìnén na lé ù Za cùkú, bèra a na à ìnén bèn mún wé zéeni ùnén cùkú. ² Fo non ho pánká mìi ba nùpua búenbúen wán bèra a na à ì dàin nanáa le mukāni binbirì na máa vé bìa búenbúen na fo kàràfáa mìi yi. ³ Le mukāni binbirì na máa vé lé à ba zūn ùnén na lé le Dónbeenì binbirì na bàn síi mía, à zūn ìnén Yeesu *Krista na fo tonkaa. ⁴ Ì wó á ba nùpua mǎn ù cùkú ho tá wán ho tonló na fo le ì sá á ì sá á ho jii sú bìo yi. ⁵ Ì Maá, bìo kà wán, á ù wé le ì bǐní yí ho cùkú ù nísání, hía á ì yú lè ho yahó ká bìo búii dĩn yí léra.» ⁶ «Ì zéenia ù bìo lè ba nùpua na fo hueekaa ho dímíjása tíahú á kàràfáa mìi. Ba bìo sà foñ, ká fo kàràfáa ba mìi, á ba bò ù bíoni yi. ⁷ Bìo kà wán á ba zū le bìo búenbúen na fo non mìi á ló ùnén ù beere cǐn. ⁸ Mu bon. Há bíoní na ù non mìi lé hĩa á ì fèera non ba yi. Á ba tà há yi. Á ba zūna kénkén le ìnén ló ù cǐn buara, á tà le ùnén lé yia tonkaa mi.

⁹ «Ì yí máa fio foñ ho dímíjása búenbúen bìo yi. Bìa fo kàràfáa mìi lé bán á ì wee fio bìo yi, lé bìo ba bìo sà foñ. ¹⁰ Bìa búenbúen na bìo sà mìi á bìo sà foñ, á bìa búenbúen na bìo sà foñ á mún bìo sà mìi, á ì cùkú wee mi ba yi. ¹¹ Ìnén bǐnía wee buen ù cǐn, ì wáa máa keñ ho dímíjáy yi, ká barén bán wi ho yi. Ì Maá na bàn síi mía, pa ba yi lè ù pánká, hía fo non mìi, bèra a na à ba wé le dà-kéní làa bìo á ùnén làa mi lé le dà-kénínaa. ¹² Bìo

á ĩ hĩa wi làa ba, á ĩ wó á ba bò bìo á ùnén karáa yi, ù bìo na fo le ĩ zéení. ĩ pan ba bìo á hàrí nì-kéní yí vúnun, ká mu yínón yia ko ò o ví, bèra a na à bìo túara le Dónbeenì biónì vūahú yi à jii sí. ¹³ Hã làa na kà wán á ĩ bĩnía wee buen ù cón, ká bìo á ĩ pá wi ho dímíná yi, á ĩ wee bío hã bióní na kà búenbúen, bèra a na à barén mí bæere yí le sī-wæe na á ĩ yú á le jii sú bàn síí. ¹⁴ Û bióní á ĩ fæera non ba yi. Ká ho dímínása màhá jina ba, lé bìo ba bìo yí sà ho dímíná yi làa bìo á ĩnén bìo yí sánáa ho yi. ¹⁵ ĩ yí le ù lén ba ho dímíná yi, ká ù màhá kàní ba o *Satāni ní yi. ¹⁶ Ba bìo yí sà ho dímíná yi làa bìo á ĩnén bìo yí sánáa ho yi. ¹⁷ ĩ Maá, wé à ba bìo sī fòn búenbúen ù tũíá poni pánká yi. Mu bon, ù biónì lé ho tũíá poni. ¹⁸ Bìo fo tonkaa làa mi ho dímíná yi, lé bún á ĩ mún wee tonkaráa barén ho yi. ¹⁹ ĩnén ĩ bæere non ĩten fòn búenbúen ba bìo yi, bèra a na à barén bèn mún na mítén fòn búenbúen ù tũíá poni pánká yi.

²⁰ «ĩ yí máa fio fòn bìa dó mí sĩa mi bìo yi mí dòn. Ká bìa á à dé mí sĩa mi ba bióní pánká yi, á ĩ mún wee fio bìo yi. ²¹ ĩ wee fio fòn bèra a na à ba búenbúen wé le dà-kéní. ĩ Maá, làa bìo á ùnén páanía làa mi, á ĩnén páanía làa fo, mún wé le barén páaní làa wen, bèra a na à ho dímínása zūn le lé ùnén tonkaa mi. ²² Bìo fo wó ù cùkú wee mi mi, lé bún bàn síí á ĩ mún wó ù cùkú mu wee mi ba yi, bèra a na à ba wé lé dà-kéní làa bìo á ĩnén làa fo lée dà-kénínáa. ²³ Mu bon, ĩnén páanía làa ba, á ùnén páanía làa mi. Bún wó bèra a na à ba páaníló làa wen jii sí, à ho dímínása zūn le lé ùnén tonkaa mi, á fo wa ba làa bìo fo waráa mi. ²⁴ ĩ Maá, bìa fo kàràfáa mi á ĩ wi à ba keń hen na á ĩnén ñ keń yi, bèra a na à ba mi ĩ cùkú, ho cùkú na fo dó mi lé bìo fo wara mi ká ho dímíná ðìn yí léra. ²⁵ ĩ Maá na téréna, ho dímínása yí zū fo, ká ĩnén wón zū fo, á bìa fo kàràfáa mi zū le lé ùnén tonkaa mi. ²⁶ ĩ zéení ù bìo làa ba á ba zū fo. ĩ pá à wíoka wé è zéení mu làa ba, bèra a na à bìo fo wa le ĩnén, à dén waminì so mún wé mi barén yi, à ĩnén làa ba páaní.»

18

*O Yeesu wìiró bìo
(Matiye 26.47-56; Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53)*

¹ Bìo ó o Yeesu fiara wó, ó o Yeesu lè mí nì-kenínia hínnon ló lée wà, á vaá káa ho Sedoron bonconì. Vĩnsĩa buahó búí wi bín ó o vaá zon yi làa ba. ² O Zudaa na à dé o ò na zū ho lahó mu. Lé bìo ó o Yeesu lá dàn buen bín lè mí nì-kenínia. ³ Ho *Oroomu dásíwá kuure lè ba parowà na ba yankarowà júnása lè ba *Farizēwa tonkaa, lé bán ó o Zudaa mu wáa dú yahó buararáa hã vĩnsĩa buahó mu yi. Ba nupua mu buan hã fĩntéena, lè hã káaní na ba zánía, lè hã fio sĩa. ⁴ Bìo ó o Yeesu zū bìo á à sá a yi búenbúen, ó o vá buéé bó ba yi, ò o túara: «Lé o yén mi wee cà?» ⁵ Á ba bíá non wo yi: «Lé o Yeesu, o Nazareete nì.» Ó o Yeesu le mu lé mínén. Bún wee wé ká a Zudaa na dó a non wi bín làa ba. ⁶ Bìo ó o Yeesu bíá le mu lé mínén, á ba ló lè mí món á lée lùiorá. ⁷ Ó o Yeesu túara ba yi mu cúa-jun ní le lé o yén á ba wee cà. Á ba le lé o Yeesu, o Nazareete nì. ⁸ Ó o Yeesu bíá non ba yi: «ĩ mà mu non mia le mu lé ĩnén. Á bìo mu lé ĩnén mi wee cà, á mi wáa día bìa kà le ba lén.» ⁹ O Yeesu bíá bún bèra a na à le biónì na ó o bíá à jii sí: «Bìá á ù kàràfáa mi, á hàrí nì-kéní á ĩ yí vĩnía.» ¹⁰ Mu wee wé ò o Simon Piere buan ho khà-tóní. Ó o dèeníà dò ho, á hà lè le *Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì ton-sá nín-tĩáni jikāahú kúio. O ton-sá mu yèni ba le Malekuusi. ¹¹ Ó o Yeesu bíá non o Piere yi: «Dé ù khà-tóní mí lóorè yi. Fo wee leéka le ĩ máa tà le lònbee na á ĩ Maá le le yí mi lon?»

*Ba buan o Yeesu vannáa o Aana cón
(Matiye 26.57-58; Maaki 14.53-54; Luki 22.54)*

¹² Á ba dásíwá lè mí jùhúso, lè ba *zúífùwa júnása parowà wáa wìira a Yeesu á can.
¹³ Á yia ba buan wo vannáa cón ho yahó lé o Aana. O Aana mu lé o Kayiifu bàn hio báa.

Wón Kayiifu so lé le *Dónbeenì yankarowà jùhúso le lúlúure mu yi. ¹⁴ Lé orén hía zéenia ba zúífùwa júnása, le mu súaaní ò o nùpue nì-kéní hí mu nìpomu búenbúen bìo yi.

O Piere pá le mí yínón o Yeesu nì-kenínii

(Matiye 26.58, 69-70; Maaki 14.54, 66-68; Luki 22.55-57)

¹⁵ O Simòn Piere lè mí ninza nì-kenínii búí bò a Yeesu món. O nì-kenínii mu lè ba yankarowà jùhúso zū mín. Lé búñ nòn ó o dàinna yòó zonnáa ba yankarowà jùhúso zĩ-beenì lún yi là a Yeesu. ¹⁶ Ò o Piere wón òò ho khũuhũ ho zũajii. Ká a nì-kenínii na so, yia lè le Dónbeenì yankarowà jùhúso zū mín, wón bĩnía yòó ló á lée bía là a ton-sá hãa na pan ho zũajii, ò o fó a Piere zonnáa. ¹⁷ Ó o ton-sá hãa na lá pan ho zũajii wãa tũara a Piere yi: «Ûnén so yínón o nì mu nì-kenínii búí le?» Ó o Piere bía: Ì yínón o nì-kenínii búí. ¹⁸ Bìo le tènè wi, á ba ton-sáwá lè ba parowà zàniá hã hía wee huee, ó o Piere mún páania wee huee làa ba.

O Aana túakaa o Yeesu yi

(Matiye 26.59-66; Maaki 14.55-64; Luki 22.66-71)

¹⁹ Le Dónbeenì yankarowà jùhúso wee tũa o Yeesu yi, là a nì-kenínii bìo làa bìo ó o wee kàrán lè ba nùpua dání yi. ²⁰ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Ì bía mu wéréwéré ba zãamãa yahó. Pãahú lée pãahú, á ì lá wee wé kàrán ba nùpua ba zúífùwa kàránlò zĩnì yi lè le *Dónbeenì zĩ-beenì lún yi, hen na ba zúífùwa wee wé kúee mín wán yi. Ì yí sà ìten yí wórãa bìo búí. ²¹ Lée webio nòn fo wee tũarãa mi? Tũa bìa jã ì bioní yi. Bán zũ bìo á ì bía.»

²² Bìo ó o Yeesu bía búñ, á ba parowà nì-kéní búí na òò ho nìsání dó a sãahó yi, ò o bía nòn wo yi: «Lé làa búñ á ù ko à ù bío sĩnãa le Dónbeenì yankarowà jùhúso le?» ²³ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Ká ì bía khon, à ù zéeni hen na á ì bía khon yi. Ká ì bèn bía se, á lée webio nòn á fo vĩnanãa mi.» ²⁴ Ó o Aana wãa le ba bua a Yeesu varãa le Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì Kayiifu cõn ká a pá can.

O Piere tĩn pá le mí yínón o Yeesu nì-kenínii

(Matiye 26.71-75; Maaki 14.69-72; Luki 22.58-62)

²⁵ Búñ wee wé ká a Simòn Piere pá wi ho lahó dà-kéní na ó o lá wi yi á wee huee ho dõhú. Ó o búí bía nòn wo yi: «Ûnén so yínón o nì mu nì-kenínii búí le?» Ó o Piere pá ò o bía: «Ìnén yínón o nì-kenínii.» ²⁶ Búñ món á le *Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì ton-sá nì-kéní na te mín làa yia ó o Piere hà jikãahú kúio á bía nòn wo yi: «Ì so yí mòn fo là a nì mu hã vĩnsiã buahó yi le?» ²⁷ Ó o Piere tĩn pá mu. Mí lahó yi ó o kò-bée wá.

Ba buan o Yeesu vannãa o Pilaate cõn

(Matiye 27.1-2, 11-14; Maaki 15.1-5; Luki 23.1-5)

²⁸ Ba *zúífùwa júnása wãa fó a Yeesu o Kayiifu cõn vannãa o *Oroomu nì *Pilaate zĩ-beenì yi, yia ho Oroomu bée bàrá ho Zudee kõhú jùhú wán. Mu wó hã tá-tĩa yi. Bìo bò là a Yeesu mí bæere yí zon le zĩ yi. Lé bìo ba wi ba bua mĩten sese le Dónbeenì yahó à díráa ho Paaki sãnú ká ba wee ce. ²⁹ Lé búñ te bìo ó o Pilaate lórãa ba cõn ho khũuhũ á lée tũara ba yi: «Lé mu yén á mi le o nì mu wó khon bìo yi?» ³⁰ Á ba bía: «O lá yí wó yí khon se wa yí buan wo yí buararãa ù cõn.» ³¹ Ó o Pilaate bía: «Mí bĩnì lén làa wo. Mí vaa cítí o à héha lè mi làndá.» Á ba bía: «Mí yí nòn níi wen le wa búe nùpue.» ³² Mu wó kà sũ à le bioní na ó o Yeesu bía á zéeniããa bìo o ò híráa sũ, à jii sí.*

³³ Ó o Pilaate wãa yèrèmaa yòó zon le zĩ-beenì yi ò o le ba bua a Yeesu buee zorãa. Bìo ó o Yeesu buee zon ó o tũara a yi: «Lé ùnén lé ba zúífùwa bée le?» ³⁴ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Fo zũna mu ùten bía lée, tàà lé ba búí bía ì bìo nòn fo?» ³⁵ Ó o Pilaate bía: «Ìnén

* 18:32 Hen ká ba zúífùwa le mí ì búe o nùpue, à ba lèeka a lè hã huua. Ká ho Oroomusa le mí ì búe o nùpue, à ba búee wo ho kùrùwá wán.

so lée zúifù le? Mìn sì nùpua lè mìn yankarowà júnása lé bìà dó fo ì ní yi. Lée webio á fo wó?»³⁶ Ó o Yeesu bíà nòn wo yi: «Ì béenì bìo yí sà ho dímíná na kà yi. Ká mu bìo lá sà ho dímíná na kà yi, se ì nùpua lá à híní ì fi hã fio à ì yí yí yí zo ba zúifùwa júnása níní. Èé ká bùéé, ìnén béenì yínón ho dímíná na kà béenì.»³⁷ Ó o Pilaate bíà nòn wo yi: «Á fo lé o bée lon, tàá?» Ó o Yeesu bíà nòn wo yi: «Lé ùnén ùten bíà mu, ì lé o bée. Ì bùéé ton ho dímíná yi à zéení ho tuiá poni lè ba nùpua. Yìà bìo sà ho tuiá poni yi wón wee jí bìo á ì wee bío.»³⁸ Ó o Pilaate tùara a yi: «Tuiá poni lée webio?»

(*Matiye 27.15-31; Maaki 15.6-20; Luki 23.13-25*)

Bìo ó o bíà bún vó ó o tìn ló lée yú ba zúifùwa á bíà nòn ba yi: «Ìnén cón ó o nìi mu yí wó yí khon bìo woon yi.³⁹ Hen ká ho *Paaki sánú sansan dõn, à mi le ì lén o kàsó nìi búí díà. Àwa, á mi wi à ba zúifùwa bée lé yìà à ì díà le?»⁴⁰ Á ba wee bío na a yi ká ba wãamaka: «Bùéé! Yí díà wón. O Barabaasi lé yìà á ù lén díà.» Ò o Barabaasi nòn hía lé o nì-kãanii.

19

¹ Ó o *Pilaate wãa nòn le jii ba dásíwá yi le ba bua a Yeesu lée ha lè hã làbàani. ² Ba dásíwá mu tá ho kírì lè hã kíkara á dó a jùhú yi, à ba zíníá wo lè ho kánbun muhú.* ³ Ba wee buée dìn o yahó ká ba bío: «*Zúifùwa bée, Foó!» Ká ba à dé o sàará yi.

⁴ Ó o Pilaate tìn zoó ló mí zii yi, á lée bíà nòn ba zúifùwa yi: «Àwa, ì bíà le ba bua a buée léráa à mi zún le ìnén cón o nìi mu yí wó yí khon bìo woon yi.»⁵ Ó o Yeesu ba wãa buan lóráa ho khũuhũ, ká hã kíkara kírì wi o jùhú yi, á mún zá ho kánbun muhú. Ó o Pilaate bíà nòn ba zúifùwa yi: «Lé o nìi mu na wãa.»⁶ Bìo ba yankarowà júnása lè ba parowà mòn o Yeesu á ba wee bío pónpón: «Búéé wo ho *kùrùwá wán! Búéé wo ho kùrùwá wán!» Ó o Pilaate bíà nòn ba yi: «Minén mi bæere wãa fé o vaa búéé ho kùrùwá wán. Ìnén cón ó o nìi mu yí wó yí khon bìo woon yi.»⁷ Á ba zúifùwa bíà nòn wo yi: «Warén làndá yi, ó o nìi mu ko lè ho búeró lé bìo ó o le mí lé le Dónbeenì Za.»†

⁸ Bìo ba bíà ká wíokaa záníá o Pilaate làa sòobéé. ⁹ Ó o wãa bò mín là a Yeesu yòó zon le zì-beenì yi, á zoó tùara a yi: «Lée wen ùnén wee lé yi?» Ó o Yeesu yí dó mí jii wo yi. ¹⁰ Ó o Pilaate wãa bíà nòn wo yi: «Èéé! Lé ìnén á fo le fo máa bíoráa le? Fo so yí zũ le ù díaró tàá ù búéeró ho kùrùwá wán bàn pánká wi ìnén cón le?»¹¹ Ó o Yeesu bíà nòn wo yi: «Fo yí dà máa yí pánká ìnén wán, ká le Dónbeenì yí nòn ho foñ. Lé bún nòn á yìà dó mi ù níi yi wékheró bùaa á po ùnén wékheró.»

¹² À lá bún jii wán ó o Pilaate wãa wee cà bìo ó o ò díaráa o Yeesu ó o ò lén. Ká ba zúifùwa wíokaa wee bío pónpón: «O nìi na ká á fo díà ó o wà se fo yínón ho *Oroomu bée bàn bõnlo. Nùpue na le mí lée bée se wón wee penka lè ho Oroomu bée.»¹³ Bìo ó o Pilaate já hõn bíoní so, ó o le ba bua a Yeesu léráa ho khũuhũ à vaá dìní ho lahó na ba le «Lún na hã hue-penlenwà bá yi.» Mu heberemu ba le «Kabataa.» Lé hón lahó so ó o Pilaate lée kará yi mí cítii fiiní. ¹⁴ Mu wó le wizonle na lée híní ì wé ba ho *Sabaa zoñ, ho *Paaki sánú díro pãahú, ká le wii yòó fàrá. Ó o Pilaate wãa bíà nòn ba zúifùwa yi: «Lé mi bée na.»¹⁵ Á ba wee bío pónpón: «Búéé o! Búéé o! Búéé wo ho kùrùwá wán.» Ó o Pilaate bíà: «Mi wi à ì búéé mi bée ho kùrùwá wán kénkén le?» Á le *Dónbeenì yankarowà júnása bíà nòn wo yi: «Wa bée búí míá ká mu yínón ho Oroomu bée.»¹⁶ Ó o Pilaate wãa dó a ba níi yi le ba búéé ho kùrùwá wán.

* 19:2 Ba bá-zàwa lè ba nì-beera lé bìà yánkaa dà hã sì-muna wee zí. Hã yàwá fù here. Hã kírìwà na wó lè ho sánú ba wee wé kúee ba bá-zàwa júná yi à zéeníáa ba bá-zàmu pánká bìo. Ká bìo ba wi à ba zùaríka a Yeesu yi, á ba yú ho kánbun muhú búí á ba lá zíníá làa wo á dó hã kíkara kírì o jùhú yi. † 19:7 Mi loñ Levii nùwã vūahú (Lévitique) 24.16

*O Yeesu húmú**(Matiye 27.32-56; Maaki 15.21-41; Luki 23.26-39)*

Á ba dásíwá wáa fó a Yeesu. ¹⁷ Ba nɔn o *kùrùwá wo yi, ó orén mí bæere pà á lóràa ho lóhó món, ho lahó na ba le «Nún-òòkuee» yi. Mu heberemu á ba wee ve ho lahó mu làa «Kolokota.» ¹⁸ Lé hón lahó so ba búaa wo yi ho kùrùwá wán. Ba mún búaa ba núpua nùwã jun búí hã kùrùwáwá wán làa wo. O nì-kéní wi là a nín-tiáni, ká a nì-kéní wi là a nín-káahó, ó orén zoó wi ho tíahú. ¹⁹ O Pilaate nɔn le jii le ba túa bìo kà yòò búee o Yeesu jùhú yi ho kùrùwá wán: «YEESU, NAZAREETE NÌI, ZÚIFÙWA BÉE.» ²⁰ Ba *zúifùwa cèrèe kàrána bìo túara a Yeesu jùhú yi, lé bìo ho lahó na ba búaa wo yi yí nàyi lè ho lóhó, á mu mún túara lè mu heberemu lè mu latenmu, lè mu kerɛkimu.† ²¹ Á le Dónbeenì yankarowà júnása wà buara a Pilaate cón á buée bíá nɔn wo yi: «Fo lá yí ko à ù túa <zúifùwa bée>, ká ù túa <o núpue mu le mí le ba zúifùwa bée.>» ²² Ó o Pilaate bíá: «Bìo á ì túara á à òò làa bìo mu òònnáa.»

²³ Bìo ba dásíwá búaa o Yeesu wó, á ba nùwã náa na búaa wo sankaa o sǐ-zǐnia á ká a báká na ba tá á bìiminì míá yi. ²⁴ Á ba dásíwá wee bío mín yi: «Mí yí le wa lèeka ho à sankaràa ho. Mí wa wé le jún-sǐni bìo à zǐnnáa yia ho ò sǐ yi.» Mu wó ká sǐ à le Dónbeenì bíonì vūahú bìo na túara à wé à jii sí: «Ba sankaa ì sǐ-zǐnia, á wó le jún-sǐni bìo à zǐnnáa yia á ì dà-zǐni dà-kéní búí sà yi.»§ Á bún lé bìo ba dásíwá bèn wó.

²⁵ Bìo òò bía a Yeesu kùrùwá yi, lé bàn nu, lè bàn nu bàn hínló, là a Mari, o Kolopaasi bàn háa, á séenia a Mari na wee lé ho lóhó na ba le Makadala yi. ²⁶ Bìo ó o Yeesu mɔn mín nu, á mɔn mí nì-kenínii na ó o wa à wón òò bàn nu nísání, ó o Yeesu bíá nɔn mín nu yi: «Háa mu, lé ù za na.» ²⁷ Ò o bíá nɔn o nì-kenínii mu yi: «Lé mìn nu na.» À wáa lá hón pàahú so jii wán, ó o nì-kenínii wáa fó a á vaá buan.

²⁸ Bún món, ó o Yeesu wáa zū le mu bìo búenbúen jii sú, ó o bíá bìo kà: «Nu-hǎní dà mí»*, à sǐnínáa le Dónbeenì bíonì vūahú bíonì jii. ²⁹ Mu wee wé à dèe búí bàrá sùaràa bín á sú lè ho òò òò bè-jia†, á ba dásíwá lá le dèe na wee kùiní mu jummu á cú le vǐndè-za búí na ba le *izoo pu òò ènèni yi á zǐra ho òò òò bè-jia yi yòò dá a Yeesu yi. ³⁰ Bìo ó o Yeesu yèera mu, ó o bíá: «Mu bìo búenbúen jii wáa sú.» Bìo ó o bíá bún, ó o búera mí jùhú ò o húrun.

³¹ Mu wó le wizonle na lée híni ì wé ho *Sabaa zoñ, à bìo á hón Sabaa so lée Sabaa beeni‡, á ba zúifùwa júnása yí wi à ba díá bìo ba búaa hã kùrùwáwá wán. Á ba buée fíora a Pilaate le o bío le ba fí ba zení à ba hí fúafúà à ba liini ba. ³² Á ba dásíwá wáa buée fù ba nùwã jun na ba búaa o nísáa zení, ³³ À ba le mí ì loñ ò o Yeesu húrun. Lé bún te bìo ba yí fúráa o Yeesu zení. ³⁴ Ká ba dásíwá nì-kéní màhá pá cú a òò kóní lè mí cànóua. Á le cǎni lè mu jummu dèenía ló bín. ³⁵ Yia mà mu bìowa mu tǐiá á mɔn mu míten. Bìo ó o wee mì bon. O zū kǎnkǎn le bìo mí wee mì lé ho tǐiá poni. O wee mì mu tǐiá bèra a na à minén mún dé mí sǐa o Yeesu yi. ³⁶ Mu bon. Mu wó kà bèra a na à bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi à jii sí: «Hàrí o hūule dà-kéní á yí fù.»§ ³⁷ Á mu mún pá bǐniá túara: «Ba à fá mí yìo yia ba cú wán.»*

*O Yeesu nùuló bìo**(Matiye 27.56-61; Maaki 15.42-47; Luki 23.50-56)*

† 19:20 Mu heberemu lé ba zúifùwa bàn bíonì, á mu latenmu lé ho Oroomusa bàn bíonì, ká mu kerɛkimu dén lé le bíonì na ba dà wee bíoràa làa mín. Mu túara lè hã bíonì bìo tǐn mu à ba búenbúen dàn mu wé kàrán. § 19:24 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 22.18 * 19:28 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 69.22; 22.16 † 19:29 Ho òò òò bè-jia fù lé ba nì-khenia lè ba dásíwá bè-junni. Ho yàwá sǐ. ‡ 19:31 Ho Sabaa beeni: Ho Sabaa mu wi mí òò lè hã Sabaawa na ká lé bìo ho lù mín yi lè ho Paaki sánú. § 19:36 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 34.20 * 19:37 Mí loñ Zakari vūahú 12.10

³⁸ Bìo á búnn wó khíína, ó o Zozεfu na wee lé ho Arimatee lóhó yi á vaá fíora a *Pilaate le o na le ní mí yi le mí lá a Yeesu sánía vaá nùu. Orén mún lé o Yeesu nì-kenínii búí, ká a màhá lá yí wi à mu zūn lé bìo ó o wee zǔn ba *zúífùwa júnása. Ó o Pilaate nɔn mu ní wo yi. Ó o Zozεfu wáa bueé lá a Yeesu nì-hínmu. ³⁹ Ó o Nikodεmu, yia hía buara a Yeesu cǔn ho tǔnàahú búí yi, á mún buara. O buan mu bìo búí na sãmu sǐ na wó lè ho mǔrè á lùnkaa làa bìo ba le alowεsi á buararãa. Mu búenbúen yú hã kiloowa bóni làa píru. ⁴⁰ Ó orén là a Zozεfu páanía lá a Yeesu nì-hínmu à ba kúaa mu bìo mu ho nùuló dèe wán á bá là a Yeesu nì-hínmu, làa bìo ba zúífùwa wee wé nùunãa mí nì-hía. ⁴¹ Vĩnsĩa buahó búí wi hen na ba búaa o Yeesu ho *kùrùwá wán nìsání á bú-finle búí wi yi á nùpue dĩn yí nùuna yi. ⁴² Lé dèn ba dó a Yeesu yi, lé bìo mu zòh à ba zúífùwa wee wíoka mítén á lée híni í wérãa ho Sabaa, à le búure mu mún sùarãa yi bǐn.

20

O Yeesu vèera

(Matiye 28.1-10; Maaki 16.1-8; Luki 24.1-12)

¹ Ho dimaasi zòh yìnbíi búirìi, ó o Makadala Mari wà van le búure wán. Mu wee wé ká ho tá pá ka yùíí. Ó o Mari mɔn à le hue-beeni na lá pon le búure jii á héra. ² Ó o lùwa vaá yú a Simɔn Piere là a nì-kenínii na ó o Yeesu wa, á bía nɔn ba yi: «Ba léra a Núhúso le búure yi, á wa yí zū hen na ba dó a yi.» ³ Ó o Piere là a nì-kenínii na so wáa wà van le búure jii. ⁴ Ba mí nùwã jun wee lùwí ká a nì-kenínii na so màhá dàn lùwí po a Piere, ó o vaá dǔn ló a. ⁵ Ó o zoó búεera lora le búure yi, ó o mɔn ho nùuló dèe à le día, ká a màhá yí zon. ⁶ Ó o Simɔn Piere jɔn o mɔn bueé dǔn, á wón yòó zon le búure yi, á zoó mɔn ho nùuló dèe à le día. ⁷ O mún zoó mɔn le nín-kéní na lá pon o yahó yi à le bun sese bàrá mí dòn, dèn yí páanía yí bàrá lè ho nùuló dèe. ⁸ Ó o nì-kenínii na lá bueé dǔn ho yahó màhá yòó zon. Bìo ó o mɔn mu kã, ó o tà le o Yeesu vèera bìo bon. ⁹ Mu bon. Le Dónbeeni bíonì vūahú bía le o Yeesu ko ò o vèe, ká ba nì-kenínia lá dĩn yí zū le bíonì mu kúará. ¹⁰ Bún món á ba nì-kenínia nùwã jun bǐnía khííbon.

O Yeesu zéenia mítén là a Makadala Mari

(Matiye 28.9-10; Maaki 16.9-11)

¹¹ Ká a Mari wón bǐnía buara bueé dĩn le búure jii wee wá. O wee wá ká a búεe loí le búure yi. ¹² Ó o mɔn le Dónbeeni tonkarowà na ló ho wáayi nùwã jun na zã hã sǐ-poa. Ba kará ho lahó na ó o Yeesu nì-hínmu lá wi yi. O nì-kéní kará làa hen na ó o júhú lá dó yi, ò o nì-kéní kará làa hen na ó o zení lá dó yi. ¹³ Á ba tonkarowà mu wee tùa o Mari yi: «Hãa mu, lée webio nɔn fo wee wárãa?» Ó o Mari bía nɔn ba yi: «Ba bueé léra í Núhúso á í yí zū hen na ba dó a yi.» ¹⁴ Bìo ó o Mari bía búnn wó, ó o yèrémãa khíi mɔn o Yeesu ò o dĩn. Ká a màhá yí zūna a. ¹⁵ Ó o Yeesu wee tùa wo yi: «Hãa mu, lée webio nɔn fo wee wárãa? Lée wée á fo wee cà?» Ó o Mari wáa wee leéka le lé o vĩnsĩa buahó bànso wee tùa mí yi, ó o bía: «Hen ká lé ùnén bueé léra a Yeesu mu à ù zéeni hen na fo dó a yi làa mi, á í vaá lá a.» ¹⁶ Ó o Yeesu von wo: «Mari!» Ó o Mari dèenía zūna a, ó o von o Yeesu lè mu heberemu: «Arabunii!» Mu kúará le: «Nì-kàránlo.» ¹⁷ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Día mi. Í dĩn yí yòora í Maá cǔn. Lén vaa yí bìa dó mí sĩa mìl búenbúen, bìa lé wàn zàwa, à bío na ba yi le í wee yòo í Maá Dónbeeni na mún lé mìn Maá Dónbeeni cǔn.» ¹⁸ Ó o Makadala Mari mu wáa wà vaá bía bìo kà nɔn ba nì-kenínia yi: «Í mɔn o Núhúso!» Ò o Mari lá bìo ó o Yeesu bía á fεera nɔn ba yi.

O Yeesu zéenia mítén lè mí nì-kenínia

(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49)

¹⁹ Ho dimaasi kéní kéní mu zòh zǐihú, ó o Yeesu nì-kenínia kúaa mìn wán le zǐi búí yi. Ba pon hã wonna búenbúen á dóka, lé bìo ba zãna ba *zúífùwa júnása. Yìo bueé tí, ò o

Yeesu buée ðin ɓa t̄iáhú, ò o bía n̄on ɓa yi: «Le ho héerà keń làa mia.»²⁰ Bìo ó o bía búnn wó, ó o zéenia mí níní lè mí dòkóní làa ba. Á ɓa n̄i-kenínia s̄ia wan làa sòobéè bìo ɓa m̄on o Nùhúso bìo yi.²¹ Ó o Yeesu t̄in b̄inía bía n̄on ɓa yi: «Le ho héerà keń làa mia. Bìo á ì Maá tonkaaráa mi ho d̄im̄iná yi, lé búnn ɓàn síí á ìnén mún ò tonkaráa mia.»²² Bìo ó o bía búnn wó, ó o p̄era mí jii s̄ons̄amu kúaa ɓa wán ò o bía: «Mi yí le Dónbeenì Hácírí.²³ Hen ká mi wé tà s̄era n̄upue lée n̄upue bè-kora díá n̄on wo yi, á le Dónbeenì mún ò s̄én ɓànso bè-kora á à díá. Ká mi wé p̄á le mi máa s̄én n̄upue lée n̄upue bè-kora máa díá, á le Dónbeenì mún máa s̄én wón ɓànso bè-kora máa díá.»

O Yeesu zéenia míten là a Toma

²⁴ P̄ahú na ó o Yeesu buée zéenia míten lè mí n̄i-kenínia, ká ɓa n̄i-kéní lá míá b̄inn. O yèni ɓa le Toma, ɓa mún wee ve o làa Hénnbéní.²⁵ Á ɓa n̄i-kenínia na ká bía n̄on wo yi le mí m̄on o Nùhúso. Ó o Toma bía n̄on ɓa yi: «Ká ìnén yí m̄on h̄a h̄ia f̄aani o níní yi, á yí bò ì nín-kíza h̄a wán, á yí bò ì níi o dòkóní f̄nló wán, á ì máa tà mu.»

²⁶ Ho dimaasi na s̄á b̄inn, á ɓa n̄i-kenínia t̄in kúaa mí wán le z̄ii yi ká a Toma wi làa ba. Á ɓa pon h̄a wanna á dóka. Ó o Yeesu t̄in ɓuara buée ðin ɓa t̄iáhú, ò o bía n̄on ɓa yi: «Le ho héerà keń làa mia.»²⁷ Ò o bía n̄on o Toma yi: «Buee bè ù nín-kíza ì níní f̄aani wán loń, à bè ù níi ì dòkóní f̄nló wán. W̄áa yí b̄iní yí titika, ká ù tà le ì v̄era bìo bon.»²⁸ Ó o Toma bía n̄on o Yeesu yi: «Fo lé ì Nùhúso á lé ì Dónbeenì.»²⁹ Ó o Yeesu bía n̄on wo yi: «Fo dó ù s̄ii miì lé bìo á fo m̄on mi. Ká ɓia màh̄á dó mí s̄ia miì à ɓa yí m̄on mi bán júná s̄i.»

³⁰ O Yeesu pá b̄inía wó yéréké bìowa c̄èrèè á ɓa n̄i-kenínia m̄on ká mu yí túara ho v̄uahú na ká yi.³¹ Bìo túara ká lée bìo na à na à mi ðàn tà le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenì m̄on léra, le o lé le Dónbeenì Za bìo bon, à bìo mi ì dé mi s̄ia wo yi, à mi yí le mukānì binbirì orén p̄anká yi.

21

O Yeesu wíoka zéenia míten lè mí n̄i-kenínia

¹ B̄inn m̄on, ó o Yeesu b̄inía zéenia míten lè mí n̄i-kenínia. B̄inn wó ho Tiberiade v̄u-beenì jii. Bìo ká lé bìo ó o zéenia lè míten làa ba.² Wizonle búii, ó o Yeesu n̄i-kenínia búii páania wi. ɓa lé o Sim̄on Piere, là a Toma na ɓa wee ve làa Hénnbéní, là a Natanayeele na wee lé ho Kalilee k̄dh̄ú lóhó na ɓa le *Kanaa yi, là a Zebedee zàwa, là a Yeesu n̄i-kenínia n̄uw̄a jun búii.³ Ó o Sim̄on Piere bía n̄on ɓa ká yi: «Ì ì lén vaá pa ɓa cewà.» Á ɓa le mí ì bè làa wo. Á ɓa w̄áa zon ho woohú wà, á vaá pan f̄éèè ho tá t̄on à ɓa yí f̄ò h̄arí ceza yà-kéní.

⁴ Bìo ho tá wee t̄i, à búnn ò o Yeesu buée ðin mu jummu jii. Ká a n̄i-kenínia màh̄á yí z̄una a.⁵ Ó o Yeesu von ɓa túara yi: «Wàn b̄nnlowà, mi yú cewà le?» Á ɓa bía n̄on wo yi: «Wa yí f̄ò ðèè.»⁶ Ó o bía n̄on ɓa yi: «Mi w̄áa lèè mi z̄úan dé lè ho woohú nín-t̄iání á mi ì yí ɓa cewà.» Á ɓa lèera ho z̄úan dó á vá le mí ì h̄óní yòó dé ho woohú yi, á ɓa h̄ónía san lé bìo ho sú lè ɓa cewà.⁷ Ó o n̄i-kenínii na ó o Yeesu wa w̄áa bía n̄on o Piere yi: «Yia ðin ká lé o Nùhúso.»

Bìo ó o Piere já le o lé o Nùhúso, ó o lá mí báká na ó o lá t̄era á z̄á ò o yéran zon mu jummu yi wee lé o Yeesu c̄on.⁸ ɓa n̄i-kenínia na ká bán pà ho woohú vá lè ɓa cewà na ɓa v̄un c̄èrèè buée lóráa. ɓa lá yí n̄ayi lè le ɓónbóore, ɓa à yí lòn m̄eterewa kh̄im̄ani síí làa de.⁹ Bìo ɓa lée ðon á ɓa m̄on h̄a donf̄uaa à ɓa cezàwa bò h̄a wán, á m̄on ho búurú.¹⁰ Ó o Yeesu bía n̄on ɓa yi: «Mi lén ɓa cewà na mi v̄un bùaa yen búii buennáa.»¹¹ Ó o Sim̄on Piere yòó zon ho woohú ò o vá ho z̄úan lè ɓa cewà lée díá. Ce-beera búará-h̄èpnun làa píru làa bùaa t̄in lé ɓia ló ho z̄úan mu yi, à ho pá yí fáara.¹² Ó o Yeesu bía n̄on ɓa yi: «Mi buée dí.» ɓa búenbúen á yia henía mí s̄ii túara a Yeesu yi le o lé o yén wón míá. ɓa z̄u le mu lé o Nùhúso.¹³ Ó o Yeesu vá buée bó ɓa yi, ò o lá ho búurú lè ɓa cezàwa sankaa n̄on ɓa yi.¹⁴ Bìo ká lé mu zen cúa-t̄in ká a Yeesu wee zéení míten lè mí n̄i-kenínia o v̄èeró m̄on.

Bìo ó o Yeesu bíá nɔn o Piere yi

¹⁵ Bìo ɓa dú wó, ó o Yeesu t̀àara a Simɔn Piere yi: «Zãn za Simɔn, fo wa mi po bìo á bà ká waráa mi le?» Ó o Simɔn le: «Ũuu, Nùhùso, fo zũ le ĩ wa fo.» Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Wé pa bà bìo sà mi bìo làa bìo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bìo.» ¹⁶ Ó o Yeesu bĩnía t̀àara a yi mu cúa-jun ní: «Zãn za Simɔn, fo wa mi le?» Ó o Simɔn le: «Ũuu, Nùhùso, fo zũ le ĩ wa fo.» Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Wé pa bà bìo sà mi bìo làa bìo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bìo.» ¹⁷ Ó o Yeesu pá bĩnía t̀àara a yi mu cúa-tĩn ní: «Zãn za Simɔn, fo wa mi le?» Á mu bóonía a Simɔn Piere yi lé bìo ó o Yeesu t̀àara a yi mu cúa-tĩn ní le o wa mí le. Ó o bíá nɔn o Yeesu yi: «Nùhùso, fo zũ bìo ɓúenɓúen. Fo zũ le ĩ wa fo.» Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Wé pa bà bìo sà mi bìo làa bìo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bìo. ¹⁸ Le ĩ mi ho t̀úúá na fo: Bìo á fo hía lé o yàró ká ũ wee ca ũ kuió ká ũ lén va hen na á ũ sĩ vá yi. Ká fo khíi kĩna po bìo kà, á ũ wé è ben ũ bàra á nì-veere ɓueé ca ũ kuió mu á à ɓua fo ò varáa hen na á fo yí wi á ũ va yi.» ¹⁹ O Yeesu bíá hĩn bíoní so à zéenináa bìo ó o Piere á à híráa sĩ á à déráa ho cùkú le Dónbeenì yi. Bìo ó o bíá hã bíoní mu wó, ó o le o Piere bè mí yi féεε.

²⁰ Ó o Piere yèrémáa khíi mɔn o nì-kenínii na ó o Yeesu wa ò o bò ɓa yi. O lé yia ǹnzoñ ɓúera van là a Yeesu c̀n ká ɓa kará ho d̀nló jùhù yi á t̀àara a yi: «Nùhùso o, lé o yén á à dé fo ò na?» ²¹ Bìo ó o Piere wáa mɔn o nì-kenínii mu, ó o t̀àara a Yeesu yi: «Nùhùso o, á wón na kà bìo bèn khíi wé kaka?» ²² Ó o Yeesu bíá nɔn o Piere yi: «Hen ká ĩ wi ò o keń bĩn à ĩ bĩnì ɓuee yí, se bũn wáa yí ciran fo. Ũén día à ũ bè mi.» ²³ Dén bíoní so bìo yi, á bà tà a Yeesu bìo wáa wee hée bó le o nì-kenínii mu máa hí. Ò o Yeesu jɔn yí bíá là a Piere le o nì-kenínii mu máa hí. O bíá le: «Hen ká ĩ wi ò o keń bĩn à ĩ bĩnì ɓuee yí, se bũn wáa yí ciran fo.»

²⁴ Wón nì-kenínii nì-kéní kéní so lé yia mà bìo wó kà t̀úúá, á túara mu. Á wa mún zũ le bìo ó o mà, á bon. ²⁵ O Yeesu pá bĩnía wó bìo cèrèε. Ká ɓa lá le mí ì t̀è mu yi lè mí dà-kéní kéní á à túa, á hã v̄nna na mu ù túa yi á kúeení lá máa yí lé hã booró.

O Yeesu tonkarowà Bè-wénia vũahú

Vũahú túaró jùhú

Ho vũahú na kà lé o Luki vōnna bìo jun ní na o túara.

Bìo zéénia wéréwéré ho vũahú mu yi, lé bìo ba kèrètíewa kuure wee dérää wán ká le wà:

1. O Yeesu yòoró ho wáayi lè le Dónbeenì Hácírí liiró o nì-kenínia wán bìo (1.1–2.36).
2. Ba kèrètíewa kuure jùhú búaró ho Zeruzaleemu yi o Yeesu yòoró ho wáayi món (2.37–7).
3. Le bín-tente bueró ho kōhú lùna na ká yi bìo (8–12).
4. Bìo le wó wó dōnnáa ho dímjá kána búenbúen yi (13–28).

Ho vũahú mu yi á wa mún ò mi le lònbee lè mí síwà na ba kèrètíewa kuure káa yi.

Mu bìowa na bìo bía ho vũahú mu yi, lé bún héra ho tonló na ba kèrètíewa ko a ba sá lén fée jii: O Yeesu *Krista bín-tente bueró ho dímjá lè mí kùaràa búenbúen yi.

O Yeesu dó mí jii nòn le le Dónbeenì Hácírí á à lii

¹⁻² Tiofiile,* bìo ó o Yeesu hía wee wé làa bìo búenbúen na ó o hía wee kení lè ba nùpua mí tonló jùhú búaró pàahú à vaa búe bìo le Dónbeenì buan wo yòoraràa ho wáayi á ì bía bìo ì nín-yání vũahú yi. Sáni ò o yòo ho wáayi, ó o bía mí sòobá-bíoní lè le Dónbeenì Hácírí pànká á nòn ba nùpua na ó o hía hueekaa wó lè mí tonkarowà yi. ³ Bìo ó o húrùn bñía vèera ó o zéénikaa mítén làa ba hã wizooní búarà-jun yi á wó bìo cèrèè à ba zūn ká a yìo wi lua bìo bon. Hón wizooní so yi ká ba páanía wi mín wán, ó o wee bío le *Dónbeenì béenì bìo na ba yi.

⁴ Wizonle búí ká a làa ba wee dí, ó o henía bìo kà nòn ba yi: «Mí yí lé ho Zeruzaleemu yi. Mí kèní bún à pa bìo á ì fèra bía bìo làa mia, mu hãmu na á ì Maá dó mí jii le mí ì na.

⁵ O Zãn hía wee bátízé lè mu numu ká minén bán á à bátízé lè le Dónbeenì Hácírí hen làa wizooní bìo yen.»

O Yeesu buan yòora ho wáayi

⁶ Á bía làa wo páanía kará túara a yi: «Núhúso, lé hón pàahú so á fo ò wíoka a *Isirayeele nìpomu bìo á ba à kèní mítén le?» ⁷ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Ho pàahú lè le wizonle á mí yí ko mí túa zūn. O Maá mí dòn lé yia bàrá mu mítén. ⁸ Èé ká pàahú na le Dónbeenì Hácírí á à lii mí wán yi, á mí ì yí ho pànká. Mí ì wé ì seéràsa á à bío ì bìo ho Zeruzaleemu yi, lè ho *Zudee lè ho *Samaríi kána búenbúen yi, lè ho dímjá kùaràa búenbúen yi mún.»

⁹ Bìo ó o bía hñn bíoní so vó, ó o buan yòó wà ho wáayi ká ba dìn wee loñ. Á le dùndúure búí ló bueé tun wo yi, á ba yí máa mi a. ¹⁰ Bìo ba dìn fá mí yìo ho wáayi, hen na ó o Yeesu yòó wà yi, yìo bueé tí à báawa nùwã jun na zã hã sì-poa á dìn ba nisání, ¹¹ á wee bío làa ba: «Kalileesa, mí dìn hen wee loñ ho wáayi lée webio? O Yeesu mu na le Dónbeenì léra mí tíahú á buan yòoraràa ho wáayi á khíi bñí ì buen làa bìo mí mōnnáa wo ká a yòó wà bìo síi.»

O Yeesu tonkarowà kuure

¹² Bún món á ba tonkarowà ló le búee na ba wee ve làa Oliivewa vñnsiá búee wán á bñía lion ho Zeruzaleemu. Le búee mu lè ho lóhó á à yí kilomētere dà-kéní síi. ¹³ Bìo ba líí zon ho Zeruzaleemu yi, á ba vaá yòora ho nónwíohú na ba lá wee wé kúee mín wán yi.

* 1:1-2 Tiofiile: Le yèni mu kùarà lé bìo kà «Yia le Dónbeenì wa.» Yia ó o Luki von lè le yèni mu á bìo yí tà yí zū sese.

Bìa kera b́ín lé o Piere, o Zān, o Zaaki là a Āndere, o Filiipu là a Toma, o Baatelemii là a Matiye, o Alifee za Zaaki, o Simōn na ba le Zeloote†, là a Zaaki za Zudaa. ¹⁴ Ba búenbúen fù wó mí yilera làa dà-kéní, á wee kúee mín wán túntún à páaní fio le Dónbeenì yi là ba háawa búí, là a Yeesu bàn zàwa là bàn nu Mari.

Yia zon o Zudaa laho

¹⁵ Wizonle búí, ká bìa tà a *Krista bìo na kúaa mín wán á à yí lòn nùpua búará-hèzín síí, ó o Piere hínnon yòó d́ín ba tíahú ò o bía: ¹⁶ «Wàn zàwa, bìo le Dónbeenì Hácírí bía là a *Daviide jii le Dónbeenì bíonì vūahú yi á lá ko à mu wé. Le fèra bía mu ho vūahú mu yi o Zudaa d́ání yi, wón na dú bìa wìira a Yeesu yahó. ¹⁷ O Zudaa lá lé wa kuure nùpua nì-kéní, á níí lá wi ho tonló dà-kéní yi làa wen.» ¹⁸⁻¹⁹ Ho Zeruzaleemusa búenbúen zū mu le o wékheró wárí na ba sàánía làa wo, lé dìo ó o yà là ho mōhú. Hón mōhú so lé hia ó o lion yi là mí yahó, á píohó nà, á fín-sānìwà ló kúaarà ho tá yi. Lé búnn te bìo ba wee veráa ho mōhú mu làa «Hakelidama.» Bàn bíonì yi á mu kúará le «cāni mōhú.»

²⁰ Ó o Piere b́ínía bía: «Bìo túara hā lení vūahú yi lé bìo kà: <O zīi ko le d́ín coon à nùpue yí zo>‡ Mu mún pá b́ínía túara: <O búí ko ò o zo a laho>.§ ²¹⁻²² Lé búnn nōn ó o nùpue búí ko ó o dé wa wán à wé o Núhúso Yeesu vèeró seéràso. Bìa ó o nùpue mu ko ò o lé tíahú, lé bìa làa wen páanía bò mín ho pàahú búenbúen na ó o Núhúso Yeesu làa wen vará yi, à lá pàahú na ó o Zān Batiisi bátízera wo jii wán, à vaa búe pàahú na ó o buan yòora ho wáayi.» ²³ Á ba wáa zéénía ba nùpua nùwā jun, o Matiasi là a Zozeefu na ba wee ve làa Baasabaasi tàa Zusituusi. ²⁴ Búnn món á ba búenbúen páanía fióra kà síí: «Núhúso, ūnén lé yia zū ba nùpua búenbúen sīa. Zéení yia á ū léra ba nùwā jun na kà tíahú làa wen, ²⁵ yia á à zo a Zudaa laho ū tonkarowà tonló yi, hón na á wón ló díá ò o van hen na ó o ko ò o va yi.» ²⁶ Á ba wó le jún-sīni bìo à zūnnáa yia le Dónbeenì léra, ó o Matiasi lé yia á mu tò wán. Lé wón dó ba tonkarowà píru dòn na ká wán.

2

Le Dónbeenì Hácírí lion

¹ Ho Pāntekoote zon, á bìa tà a *Krista bìo búenbúen kúaa mín wán laho dà-kéní yi. ² Yio bueé tí à mu bìo búí sã wee jí ho wáayi lòn pinpi-beenì na wee và là mí pánká bìo síí, á bueé líí sú le zīi na ba kará yi. ³ Á ba le mí ì loñ à bìo búí lòn dōhú denní á sankaa là mí dà-kéní kéní, á wi ba búenbúen wán. ⁴ Á ba búenbúen sú là le Dónbeenì Hácírí, á ba wee bío hā sī-viò bíoní, làa bìo le Dónbeenì Hácírí mu le ba bíoráa.

⁵ Mu pàahú ká ba *zúifùwa búí na wee bè le Dónbeenì yi sese á ló ho dímjná kána búenbúen yi, á bueé kará ho Zeruzaleemu yi. ⁶ Bìo ba já mu bìo mu sã, á ba dèeníá bueé fò mín bùirí bùirí. Bìa tà a Krista bìo bìo na á ba wee bío á bìa wi b́ín là mí nì-kéní kéní wee jí là mín kùrú bíoní, á mu sòobáa v́íníkaa ba dà. ⁷ Mu wó ba coon dàkhína á ba wee bío: «Ba nùpua mu na wee bío kà búenbúen so yínōñ Kalileesa le? ⁸ Á mu bèn wó kaka á wa là wa nì-kéní kéní wee jínáa bìo ba wee bío là wán kùrú bíoní? ⁹ Warén na wi hen, á ba búí lé ba Paatewa. Ba búí ló ho Medii là ho Elaamu là ho Mezopotamii kána yi. Ba búí ló ho *Zudee, là ho Kapadoosi, là ho Pōn, là ho Azii kána yi. ¹⁰ Ba búí ló ho Firizii, là ho Pānfilii, là ho *Ezipite kána, là ho Libii kōhú sōn-kéní na sùaràa là ho Sirēna yi. Bìa ló ho *Oroomu yi mún wi wa tíahú. ¹¹ Ba zúifùwa binbirí làa bìa yèrémáa bò ba zúifùwa mu bàn Dónbeenì yi á mún wi hen. Ho Kerētesa là ba araabuwà mún wi hen. Wa búenbúen á yia yí máa jí le Dónbeenì bè-beera na le wó na ba wee bío là wán kùrú bíoní wón mía.»

¹² Ba búenbúen wó coon, ba yí zū mu sī. Á ba wee bío làa mín: «Bìo kà màhá lée webio coon?» ¹³ Ká ba búí bán bèn wee yáa mí jini yi ká ba à bío: «Áyì, ba bùaa jun sù wee khée.»

† 1:13 Mi loñ Matiye vūahú 10.4 ‡ 1:20 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 69.26 § 1:20 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 109.8

O Piere ji-cúa na ó o fεera

¹⁴ Ó o Piere wáa hínɔn yòó òò òò lè mí ninzàwa tonkarowà píru dòn, ò o bía pónpón nɔn ba zàamáa yi: «Minén *zúifùwa lè minén na kará ho Zeruzaleemu yi búenbúen, mi jí bìo á ì ì bío á a na mia sese: Mi ko à mi zūn bìo kà jùhú. ¹⁵ Ba búí wee leéka le ba nùpua mu jun sú wee khée, èε ká bùeé. Lé bìo á mu lé le yìnbíi léèrèwa bìo dènú ní á wa wi yi! *
¹⁶ Bìo ó o ji-cúa fεero Zowεele hía bía lé bún lan wee wé hã laà na kà wán. ¹⁷ Bìo kà lé bìo le Dónbeenì bía:

«Hã pónna vaa véenì á ì ì ben ì Hácírì
à le è fè ba nùpua búenbúen.

Mi zà-báawa lè mi zà-hínni
á wé è fεε ì ji-cúa.

Mi yàrón-fíá á wé è mi mu bìowa búí na ba lá yí dà máa mi.

Mi nì-kíá á hã kònkórá wé è jì yi.

¹⁸ Mu bon. Hón pónna so yi á ì ì ben ì Hácírì
á le è fè ba báawa lè ba háawa na lé ì ton-sáwá,
á ba wé è fεε ì ji-cúa.

¹⁹ Mu bìowa búí na sí yí zū
á ì ì lén yòó ho wáayi,
á à wé mu yéréké bìowa ho tá wán.

Le cāni, lè ho dōhú,
lè le minka yìinì á à kerí.

²⁰ Le wii á à dé mí yuumu
á ho pīhú á à wé cúencúen lòn cāni.
Bún bìowa so búenbúen á à wé è vé
ó o Núhúso wizon-beenì na cùkú wi á à dānāa.

²¹ Hón pāahú so yi ká nùpue léé nùpue na tà von o Núhúso yèni
à wón á à fen.†

²² «*Isirayεlesa, mi jí bìo á ì ì bío á à na mia: O Nazarete nìi Yeesu fù léé nùpue na le Dónbeenì zéénia bìo làa mia le mí wiráa. Mu yéréké bìowa na wee zéení le Dónbeenì pánká na le wó là a ní mi tíahú, lé bún wee zéení mu. Minén miten yáá zū mu. ²³ O nìi mu á le Dónbeenì dó mí níni yi làa bìo á le wi à mu wéráa. Le fèra zū bìo mi ì wé làa wo. Minén lé bìa dó a bìa yí zū le Dónbeenì níi yi, á ba búaa wo ho *kùrùwá wán, ó o húrún.

²⁴ Ká le Dónbeenì màhá fáa wo mu hómú níi yi, le vèénia wo. Mu hómú lá yí dà máa yí pánká o wán hùúu. ²⁵ O *Daviide hía bía bìo kà o dānì yi:

Ì hía wee wé mi a Núhúso ì yahó fεεε.
Orén lé yia wee bua mìl bèra a na á ì yí dèdèeka.

²⁶ Lé bún nɔn á ì sīi wan,
á bíonì búenbúen léé sī-wεε bíonì.

Hàrí à ì zūn ì hómú bìo,
á ì sīi pá à hì.

²⁷ Lé bìo á fo máa día mi
á ì máa va hen na ba nì-hía wee va yi.
Fo máa tà ù ton-sá na á ù wa á máa soo.

²⁸ Fo zéénia mi lè ho wōhú na wee va le mukānì laho yi.

Hen ká ì wi ù nìsání à ì sīi wa wa dà khíí.‡

²⁹ «Wàn zàwa, mi le ì bío wàn bùaa Daviide bìo wéréwéré na mia: O Daviide hía húrún á ba nùuna, á búure pá dà wee zéení ho zuia. ³⁰ Bìo ó o hía lé le *Dónbeenì ji-cúa fεero, á

* 2:15 Ba zúifùwa fù yí máa hínì dí bìo yìnbíi hùúu, ká mu yínón ba fioró na ba wee wé hã léèrèwa bìo dènú pāahú wó vó. † 2:21 Mi loñ Zowεele vūahú 3.1-5 ‡ 2:28 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 16.8-11

zū le le Dónbeenì hía baa á dóráa mí jii nɔn le mí ì na a béenì o mɔnmánia nì-kénì búí yi,
³¹ ó o fèra zūna bìo wa bueé wé, ó o wáa bía a *Krista vèeró bìo kà síi: Le Dónbeenì máa
 díá ó o máa va hen na ba nì-hía wee va yi, le máa díá ó o máa soo. §

³² «O Yeesu mu le Dónbeenì vènia, á warén búenbúen lé mu seéràsa. ³³ O buan yòora
 le Dónbeenì nín-tíani. Lé bín ó o yú le Hácírí yi, dìo ó o Maá dó mí jii le mí ì na. O bera
 le fò wa nì-kénì kénì. Á bún lé bìo mi wee mi á wee jí lònbiò. ³⁴ O Daviide wón yí yòora
 ho wáayi ká a màhá bía bìo kà:

«O Núhúso bía nɔn ì Núhúso yi:

Buee keení ì nín-tíani,

³⁵ fúaa ká ì búrá ù zúkúsa ù tá,

á ù bò ù zení wán.» *

³⁶ «Minén Isirayeele nìpomu búenbúen ko à mi zūn mu kénkén le o Yeesu mu na mi búaa
 ho kùrùwá wán lé wón le Dónbeenì wó là a Núhúso là a Krista.»

Bia tà a Krista bìo nín-yání kuure

³⁷ Bìo ba já há bióní mu, á há zon ba dàkhíina, á ba tùara a Piere lè mí ninzàwa
 tonkarowà yi: «Wàn zàwa, á lé mu yén á wa ko à wa wé.»

³⁸ Ó o Piere bía nɔn ba yi: «Mi yèrè má mi yilera lè mi wára, à mi nì-kénì kénì bátízé
 o Yeesu *Krista yèni yi, á mi bè-kora á à sèn ò díá. Bún ká le Dónbeenì á à na mí Hácírí
 mia. ³⁹ Le Dónbeenì dó mí jii nɔn minén lè mi mɔnmánia yi, làa bia na dání nàyi, bìo
 búenbúen na ó o Núhúso á à ve.» ⁴⁰ O Piere pá bínia bía há bióní cèrèe á bó lè ba júhú, á
 henía ba sía. O bía: «Ho lònbiò nùpua yí se, mi lé ba món, à tà ho kánlò bìo.» ⁴¹ Ba cèrèe
 tà a Piere bióní yi á ba bátízera ba. Mu zoñ á bia zon sà bia tà a *Krista bìo yi jii, á à yí
 nùpua muaaseé tìn síi. ⁴² Ba wee tà jí ba tonkarowà kàránlò na á bán wee na ba yi sese,
 á hácírí wó dà-kénì, á wee páaní sanká ho búurú†, à páaní fio.

⁴³ Barén lè mí nì-kénì kénì á mu zon dà. Ba tonkarowà wee wé ho yéréké bìowa na wee
 zéeni le Dónbeenì pànká. ⁴⁴ Bia tà a Krista bìo búenbúen fù bunbuaa, á wee páaní kúee
 mí ní bìo mín wán. ⁴⁵ Ba fù wee yèé mí manawà, lè mí zíní, lè mí bìowa, à sanká wárí na
 mín yi làa bìo ba nì-kénì kénì koráa. ⁴⁶ Làa wizooní búenbúen ká ba wee páaní kúee mín
 wán le *Dónbeenì zī-beeni lún yi à máa khí. Ba wee páaní sanká ho búurú mí zíní yi, à
 dí mí dínlò lè le sī-wee ká bióní mia mu yi. ⁴⁷ Ba wee khòoní le Dónbeenì, á mu nìpomu
 búenbúen wee wíoka ba yèni. Làa wizooní búenbúen ká a Núhúso wee vá bia ó o kánia à
 kúee ba kuure nùpua wán.

3

O Piere là a Zān weéra a mùamúa

¹ Wizonle búí, ó o Piere là a Zān hínɔn wee yòo le *Dónbeenì zī-beeni lún yi le wi-háare
 fioró pàahú. ² Ba yòo wee dā ò o nì búí na ton ká a le o mùamúa a kará le *Dónbeenì zī-
 beeni zūajii na ba wee ve làa Zūajii-seni* jii. Làa wizooní búenbúen ká ba wee lá a buee
 díá bín ò o wé fioka le wárí bia wee buee zo le zī-beeni lún mu yi cón. ³ Bìo ó o Piere là
 a Zān wà bueé zo ó o mɔn, ó o le ba há mí. ⁴ Á bán fá mí yìo wo yi, ò o Piere bía: «Loñ
 wen sese.» ⁵ Ó o nì bèn wáa wíokaa fá mí yìo ba yi. O wee leéka le ba hía a na bìo búí mí
 yi. ⁶ Ó o Piere wáa bía nɔn wo yi: «Wárí bèntín mia ì cón máa na foñ. Bìo ì cón lé bìo á ì

§ 2:31 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 132.11 * 2:35 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.1 † 2:42 Ba zúifùwa fù
 wee wé cèeka ho búurú là vé, à bè yi díráa. Ká a Yeesu dínlò na ó o dú lè mí nì-kenínia món,
 á bia tà a bìo wáa wee wé mu à leékaráa o Yeesu mu bìo. * 3:2 Zūajii-seni: Ba wee leéka
 le ho lé le Dónbeenì zī-beeni zūajii búí na lée wi bìo yínɔn ba zúifùwa lahó na ba wee keení
 yi le há lara na bìo sà ba zúifùwa binbirí yi pàahú.

na foñ. O Nazareete nìi Yeesu *Krista pànká yi, à ù lii híní yòo varáka.»⁷ Ò o buan o nín-tíání bàhó yi á wee hóoní làa wo. Mí lahó yi à búnn ò o mùamúa mu zení là a nònkíkàá-yìo dèenía fá,⁸ ó o tá yòó dǐn mí zení wán á wee varáka. O varákaa bò làa ba a zon le Dónbeenì zǐ-beenì lún yi, á wee yénka ká a khòoní le Dónbeenì.⁹ Ba zàamáa búenbúen mən wo ò o wee varáka ká a khòoní le Dónbeenì.¹⁰ Bìo ba zūna le lé o nìi na wee buee kèenì fioka le Dónbeenì zǐ-beenì Zūajì-senì jii, á ba búenbúen zǎna á wó coon bìo wó a yi bìo yi.

O Piere wee zéení bìo nən ó o nìi wannáa

¹¹ Bìo ó o nìi yí máa lé o Piere là a Zǎn mǎn á ba nùpua búenbúen wee bùuni buee zo ba cǎn o *Salomən Sànsá † yi. Ba búenbúen wó coon bìo wó bìo yi. ¹² Bìo ó o Piere mən mu, ó o bía bìo kà nən ba zàamáa yi: «*Isirayeelesa, léee webio nən ó o nìi mu waró bìo wóràa mia coon? Léee webio nən mi wee loínáa wen kà síi, ka lè mu lé warén waten lè wa pànká á nən ó o wee varákaráa, tàá lé bìo wa bò le Dónbeenì yi bìo yi. ¹³ O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu ‡ lè wàn bùaawa na ká bàn Dónbeenì lé yia dó ho cùkú mí ton-sá Yeesu yi. Minén miten lé bìa dó a ho pànká bǎnsowà níi yi, á pá a bìo o *Pilaate yahó, ká wón jòn wǎa lá tà le mí ì día a. ¹⁴ O nì-térénnii na bìo sǐ le Dónbeenì yi á mi pá bìo, ò o nì-búe na ho kàsó yi lén díaró á mi sǐa màhá vá yi á fìora a Pilaate cǎn. ¹⁵ Lé búnn mi wó bóràa yia le mukǎnì bìo wi níi yi. Ká le Dónbeenì màhá vèenía wo. Warén lé mu bàn seéràsa. ¹⁶ O Yeesu yèni pànká, làa bìo wa dó wa sǐa o yi lé búnn wéera a nìi mu na mi búenbúen zū á yìo wi wán kà. Bìo wa dó wa sǐa o Yeesu yi lé búnn nən ó o nìi mu wan cunnáa làa bìo mi búenbúen mən làa wo.

¹⁷ «Wàn zàwa, ì zū le bìo minén lè mi júnása wó là a Yeesu á mi yí zū júhú. ¹⁸ Èe ká lé kà síi á le Dónbeenì wóràa, à bìo le híia bía mí jì-cúa fèerowà búenbúen jìní yi á yìo lé. Le bía le o *Krista ko ò o lò be. ¹⁹ Á mi cén yèrémá mi yilera lè mi wárà, à na miten le Dónbeenì yi, á dén á à sèn mi bè-kora á à día. ²⁰ Búnn ká le è na hǎ pǎnna na mi ì yí ho héerà yi mia, á mi ì yí á à vūn yi, á mún n na a *Krista na le fèra léra mia, o Yeesu. ²¹ O Yeesu ko ò o kèenì ho wáayi mǎnì fúaa pǎahú na mu bìo búenbúen khíi yèrémáa wó mu bè-fíia yi làa bìo le Dónbeenì bíaràa mu hàànì mí jì-cúa fèerowà jìní yi. ²² O *Moyiize bía bìo kà: «Mí Núhúso Dónbeenì á à lén o jì-cúa fèero búii mìn zàwa tíahú na ka lè ì bìo. Bìo búenbúen na ó o wé è bío á à na mia à mi wé jí sese. ²³ Nùpue léee nùpue na khíi yí máa jí a jì-cúa fèero mu bíonì, wón á à lén le Dónbeenì nìpomu tíahú á à búe.»[§] ²⁴ Á lá a Samuwèele jii wán á ba jì-cúa fèerowà na khíina lè mí nì-kénì kénì búenbúen á mún bía hǎ wìzoonì na kà bìo.

²⁵ «Bìo le Dónbeenì dó mí jii nən mìn bùaawa yi lè mi jì-cúa fèerowà jìní á bìo sǎ mia. Mi níi mún wi le *páanii yi, dìo le Dónbeenì bò lè mìn bùaawa pǎahú na le bía bìo kà nən o *Abarahaamu yi: «Ū mǎnmǎnía bìo yi, á hǎ zǐ-júná búenbúen na ho tá wán á ì ì dúbua yi.»^{*} ²⁶ Èe ká mu nín-yání, á lé minén lé bìa le Dónbeenì tonkaa mí ton-sá Yeesu ó o buara bìo yi. Le tonkaa wo ò o buee dúbua mia, à mi lè mi nì-kénì kénì khíi mi wén-kora yi orén bìo yi.»

4

O Piere là a Zǎn dǐn ho làndá tuiá fèerowà yahó

¹ Bìo ó o Piere là a Zǎn wee bío lè ba zàamáa, à búnn le *Dónbeenì yankarowà, lè le *Dónbeenì zǐ-beenì parowà júnása lè ba *Sadusíewa buee dǎn. ² Ba sǐa bèntín yí wan ba tonkarowà nùwǎ jùn mu bìo yi huúu, lé bìo ba wee kàrán ba nùpua, á wee bío le o Yeesu

† 3:11 O Salomən Sànsá: Ho lé le Dónbeenì zǐ-beenì sànsá na wi lè le wii hènìi. Ho son á pon le zǐ-beenì mu lún sǎn-kénì na á bìa yínòñ ba zúifùwa dà wee zo yi. Lé bǐn á ho làndá bìo zéenílowa híia wee kàrán ba nùpua yi. ‡ 3:13 Mi loí Léró vūahú (Exode) 3.6, 15 § 3:23 Mi loí Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 18.15, 18, 19 * 3:25 Mi loí Bìo júhú búeennì vūahú (Genèse) 22.18, 26.4

vèera, á búnn bìo yi á ba òn-hía mún dà à vèe. ³ Á ba wìira ba kúaa ho kàsó yi á pannáa ho tá tìlò, lé bìo le wii tò vó. ⁴ Búnn pá yí hò bìo á bìa ná hã bíoní mu á cèrèè tà hã yi, á bìa dó mi sía a *Krista yi á dó wán á yú báawa muaaseé hònú síi.

⁵ Mu tá léé tǝn á ba *zúifùwa júnása, lè ba *nì-kíá, lè ho *làndá bìo zéeníflowa kúaa mín wán ho Zeruzaleemu yi. ⁶ Ba nùpua búii na wi bìa kúaa mín wán bínn tíahú lé o Aana na lé ba yankarowà júhúso beenì, là a Kayiifu là a Zǝn là a Alekisǝndere, à séení ba yankarowà júhúso beenì zǝi nùpua búenbúen. ⁷ Ba le ba bua ba tonkarowà buée ðíní mí tíahú. Bìo ba buée ðǝn á ba tùara ba yi: «Lé o yén pànká yi tàà lé o yén yèni yi á mi wèéraràa o nìi mu?»

⁸ Á búnn ò o Piere wǝa sú lè le Dónbeenì Hácírí, ó o wee bío làa ba: «Minén nìpomu júnása lè mí nì-kíá, ⁹ bìo mi wee tùa wen ho zuia lè mu bè-tente na wó nǝn o mùamúa yi bìo, làa bìo ó o wó wó wannáa. ¹⁰ Àwa, mi búenbúen ko à mi zǝn mu, ò o Isirayele nìpomu mún zǝn mu. Bìo nǝn ó o nìi na kà wannáa á ðǝn mi yahó lé o Nazareete nìi Yeesu yèni pànká yi, yia mi búaa ho *kùrùwá wán ó o hùrun, na le Dónbeenì vèniá. ¹¹ O Yeesu lé yia le Dónbeenì bíonì vǝahú bíá bìo le o lé le huee na á ba sorowà pá bìo, minén sorowà. Dén huee so lé ðìo bíniá buan ho soró ðǝniá.* ¹² O Yeesu mí ðǝn lé yia dà wee kǝnì ba nùpua. Mu yínǝn orén yèni, á yèni búii na kǝn dà à kǝnì wen á le Dónbeenì yí nǝn nìi woon yi ho ðímíjǝa yi.»

¹³ Á ba zúifùwa làndá tǝiá fèerowà mu á mu wó coon dàkhíina, lé bìo ba mǝn ò o Piere là a Zǝn wee bío ká ba ponì séra. Ba mún zǝna le ba lé ba nùpua na yí kàrána. Ba zǝna mu le barén là a Yeesu kera mín wán míana. ¹⁴ Ká bìo ba mún mǝn o nìi mu ò o wan á ðǝn o Piere là a Zǝn nìsǝnì, á ba wǝa yí dà bìo máa bío. ¹⁵ Á ba wǝa le ba tonkarowà léé ðǝn ho khǝuhǝ vé, à barén bán kará wee wǝanì. ¹⁶ Ba wee bío mín yi: «Lée webio wa yǝá à wé lé ba nùpua mu coon? Ho Zeruzaleemusa búenbúen zǝ mu kǝnkǝn le ho yéréké bìo na wó á ba mǝn lé barén wó mu, á warén mún yí dà máa bío le mu yí bon. ¹⁷ Á mi cén wa là le hèerè làa ba, à hè ba à ba yí bíni yí bío o Yeesu bìo là a búii hùúu. Lé búnn á à na ká bìo wó kà máa ben máa fè ba zǝamáa.»

¹⁸ Búnn mǝn á ba bíniá von o Piere là a Zǝn á bíá henía nǝn yi le ba khí à yí bío, tàà à yí kàrán ba nùpua o Yeesu yèni yi hùúu. ¹⁹ Ká a Piere là a Zǝn màhǝ bíá nǝn ba yi: «Minén mi bæere wǝa loí le mu so téréna le Dónbeenì cǝn à wa bè mi bíonì yi ká wa pí lerén bíonì le? ²⁰ Warén cén yí dà máa pe wa jini ká bìo wa mǝn làa bìo wa ná á wa yí máa bío bìo.» ²¹ Á ho làndá tǝiá fèerowà wíokaa là le hèerè làa ba, à ba kúaará ba. Bìo ba à ðǝn wán á à beéráa ba lò á ba yí zǝ, lé bìo ba zǝamáa búenbúen wee khòonì le Dónbeenì bìo wó bìo yi. ²² O nìi na waró bìo wó ho yéréké á teró lúlúio po búará-jun.

Bìà tà a Krista bìo wee fio

²³ Bìo ó o Piere là a Zǝn ló ho kàsó yi, á ba wà van mí kuure nùpua cǝn, á vaá lá bìo búenbúen na ba yankarowà júnása lè ba nì-kíá bíá nǝn ba yi á fèra nǝn mí ninzàwa mu yi. ²⁴ Bìo ba ná mu vó, á ba búenbúen wó mí yilera làa dà-kénì á wee fio le Dónbeenì yi kà síi: «Núhúso, ùnén lé fo léra ho wáayi lè ho tá, lè ho muhú lè mu bìo búenbúen na wi ho yi. ²⁵ Ùnén lé fo bíá lè ù Hácírí ù ton-sá *Daviide na lé wǝn bùaa jii yi kà: «Lée webio nǝn á hã síi-vìò nùpua wee kǝnkǝrǝa?»

Lée webio nǝn á ho ðímíjǝa wee lè ká mu júhú míá?

²⁶ Ho ðímíjǝa bá-zàwa wíokaa míten ðǝn hã fio bìo yi.

Ba júnása mún hínnon von mín kúaa mín wán à ba lò.

Ba búenbúen wó mí jii làa dà-kénì là a Núhúso làa yia o mǝn léra wán.»†

* 4:11 Mi loí Lení vǝahú (Psaumes) 118.22 † 4:26 Mi loí Lení vǝahú (Psaumes) 2.1-2

²⁷ À mu bèn bon ò o *Heroode là a *Pōnsi Pilaate wó le jii dà-kéní ho lóhó yi hen, barén là a *Isirayeele nìpomu, lè hã sîi-viò nùpua à ba hínòn ù ton-sá Yeesu na bìo sî foñ wán, yia fo mən léra. ²⁸ Bìo fo hía fèra bía le fo ò wé á à kájna lè ù pànká lè ù sîi bìo yi, bún búenbúen lé bìo ba wó kà à tíira jii. ²⁹ Nùhúso, wáa loñ ba hæèrè na ba wee là. Na le sî-hebúee warén na lé ù ton-sáwá yi à wa wé bue lè ù bíonì. ³⁰ Dé ù ní, à ba vánvárowà waró lè mu yéréké biowa na wa wee wé ù ton-sá Yeesu na bìo sî foñ yèni pànká yi, à zéení ká ù bìo bon.» ³¹ Bìo ba fìora vó, á ho lahó na ba wi yi á zà kíkìkì, á ba búenbúen sú lè le Dónbeenì Hácírí, á ba hínòn wee bue le Dónbeenì bíonì lè le sî-hebúee.

Bìa tà a Krista bìo wee páanì sanká mí ní bìo

³² Bìa tà a *Krista bìo búenbúen á fù bunbuaa, á sîa lè ba hácírí wó dà-kéní. O búí fù yí máa bío mí ní bìo á mí te mí dòn. Ba bìo búenbúen na fù wi ba cón á ba bunbuaa yi. ³³ Ba tonkarowà fù wee zéení a Nùhúso Yeesu vèeró bìo lè ho pànká beenì, á le Dónbeenì wee na hã dúbuaa cèrèè ba búenbúen yi. ³⁴ Nì-khenii fù mía ba tíahú, lé bìo á bìa manawà lè ba zíní wi á fù wee yèè hã, ³⁵ à bua wáí buee dé ba tonkarowà ní yi, à ba bíní wé sî sanká na mín yi làa bìo ba nì-kéní kéní koráa. ³⁶ Mu bàn síí ó o Zozeefu hía wó. O lé o *Levíi nùwã nì-kéní na wee lé ho Siipere[‡] yi. Ba tonkarowà wee ve o làa Baanabaasi, mu kúará le yia wee hení hã sîa. ³⁷ O hía yèèra mí mōhú á buan wáí bueé nòn ba tonkarowà yi.

5

O Aniasii lè mín hãa Safiraa bìo

¹ Nii búí hía wi bín ba le Aniasii, ká bàn hãa ba le Safiraa. O hía yèèra mí mōhú, ² á fá wáí sǝn-kéní bàrá, á bàn hãa mún zū mu, à diò ká ó o buan vaá nòn ba tonkarowà yi. ³ Ó o Piere bía nòn wo yi: «Aniasii, lée webio nòn ó o *Satāni dórāa hã yile-kora foñ, ù fà le sabéré le Dónbeenì Hácírí jii, á fá ho mōhú wáí sǝn-kéní bàrá? ⁴ Bìo ho mōhú mu lá dĩn yí yèèra ká yínǝn fo te ho le? Á bìo ho yèèra, á ho bàn wáí bìo sǝ a yén yi? Yínǝn fo le? Á lée webio nòn á fo wórāa bìo kà? Fo yí fǝ sabéré nùpua jii, le Dónbeenì lé diò á fo fǝ le sabéré jii.» ⁵ Bìo ó o Aniasii já hã bíoní mu, ó o ló lùwá, á líí húrún. Á bìa já mu búenbúen zǝna dàkhíina. ⁶ Á ba yàrówá hínòn cà le dèè pon o yi, á buan vaá nùuna. ⁷ Lèèrèwa bìo tǝn síí bún món á bàn hãa wà bueé zon ká a yí zū bìo wó. ⁸ Ó o Piere tùara a yi: «Mi ho tǝiá na miì: Mìn mōhú na mi yèèra bàn wáí búenbúen lé diò kà le?» Ó o le ũuu, le dén lé lerén. ⁹ Ó o Piere wáa bía nòn wo yi: «Ūnén lè mìn báa wó kaka wǝanía tòráa á wee khénnaa le Dónbeenì Hácírí kúará? Loñ, bìa lée wi ho zūajii kà lé bìa vaá nùuna mìn báa. Ūnén ba mún ñ lá á à lénnāa.» ¹⁰ Mí lahó yi ó o hãa mu bèn dèenía ló lùwá o Piere tá, á líí húrún. Bìo ba yàrówá bueé zoó dĩn ò o húrún, á ba lá a buan vaá nùuna bàn báa nisání. ¹¹ Bìa tà a *Krista bìo kuure làa bìa já mu búenbúen zǝna dàkhíina.

Ba tonkarowà wee wé mu yéréké biowa

¹² Mu yéréké biowa cèrèè na wee zéení le Dónbeenì pànká á ba tonkarowà hía wee wé mu nìpomu tíahú. Bìa tà a Krista bìo búenbúen hía wee wé mí yilera làa dà-kéní à wé kúee mín wán le *Dónbeenì zǝ-beenì lún yi o *Salomǝn Sǝnsá* yi. ¹³ Nì-vio yí máa hení mí sǝa zo ba tíahú, èè ká ba zǝamāa màhá pá wee wíoka ba yèni. ¹⁴ Ba báawa lè ba háawa na wee dé mí sǝa o Nùhúso yi á wee wé boo ká ba wà. ¹⁵ Á ba wáa wee bua ba vánvárowà à buee lée bàráka hã wǝna nisáa hã dǝmu sǝa wán, bèra a na ká a Piere hía bueé wee khíí, ò o bóní pá wáa yí kúia ba búí wán. ¹⁶ Hàrí hã lórā na sùarāa lè ho Zeruzalèemu à nùpua mún

[‡] 4:36 Siipere: Lé ho kǝhú búí na ho Mèditeranèe yámú jumú kǝnía yi. Ho wi lè mu yámú jumú mu bàn wii hèníí. Ba tonkarowà pǝahú ká ba zúífùwa na wi bín á boo. * 5:12 Mí loñ Bè-wénia vǝahú 3.11

wee bùuni buen lè mí vánvárowà lè ba nùpua na ba cínáwa wee beé lò. Á ba búenbúen wee wa.

Ba wee beé o Krista tonkarowà lò

¹⁷ Á ba yankarowà júhúso beenì làa bìà làa wo páanía wi na lé ba *Sadusīewa kuure nùpua á le yandee sú ba tonkarowà bìo yi. ¹⁸ Á ba wìikaa ba tonkarowà á kúaa ba zàamáa kàsó yi. ¹⁹ Ká a Núhúso wáyai tonkaro búii màhá lion ho tìnàahú à lii héra ho kàsó zīi wonna, ò o léra ba á bía nòn yi: ²⁰ «Mi lén va le *Dónbeenì zī-beenì lún yi á vaa bue le mukānì binbirì na máa vé bìo búenbúen à na ba zàamáa yi.» ²¹ Á ba tonkarowà bò bìo ó o bía yi. Le yìnbíi bùirìi á ba wà van le Dónbeenì zī-beenì lún yi á vaá zoó wee kàrán ba nùpua.

Ba yankarowà júhúso beenì làa bìà làa wo páanía wi á von o *Isirayēele nìpomu *nì-kíá. Á barén na lé ho làndá tūiá fēerowà búenbúen kúaa mín wán, à ba tonkaa ba búii le ba lén vaa lén ba tonkarowà ho kàsó yi bua buennáa. ²² Ká ba parowà màhá yí vaá yú ba bíi, á ba wà buée bía bìo kà nòn ba yi: ²³ «Wa vaá yú ho kàsó zīi wonna ká hā pon òn sese, á ba parowà na bíi búenbúen mún ònka mí lara yi. Èε ká bìo wa héra à wa zon, á wa yí zoó yú nùpue.»

²⁴ Bìo le Dónbeenì zī-beenì parowà júhúso lè ba yankarowà júnáasa já hā bíoní mu, á ba wáa yí zū hen na ba à dé mítén yi ba tonkarowà mu vílò bìo yi, á ba wee tūa mítén yi le mu yàá wó kaka wóráa coon. ²⁵ Hón pàahú so yi ò o búii buée òn, á bía nòn ba yi: «Mi loí, ba nùpua mu na mi pon jii ho kàsó yi, lé barén vaá wi le Dónbeenì zī-beenì lún yi á wee kàrán ba nùpua.» ²⁶ Á le Dónbeenì zī-beenì parowà júhúso ònka hínòn fó mí nùpua à ba vaá buan ba tonkarowà buararáa ká ba màhá yí wó mu làa hēerè, lé bìo ba zána le ká mí wó mu, á ba nùpua á à lèeka mí lè hā huua.

²⁷ Bìo ba buée òn ho làndá tūiá fēerowà yahó làa ba, á ba yankarowà júhúso beenì tūara ba yi: ²⁸ «Wa so nònzoñ yí hò mia lè le sòobéε le mi yí bíi yí kàrán ba nùpua o nìi mu yèni yi le? Á mi wáa loí bìo mi wó. Ho Zeruzaleemu lóhó búenbúen á mi vó lè mi kàránlò, á mún wi à mi bàká warén yi là a nìi mu húmú bìo.»

²⁹ Ó o Piere lè ba tonkarowà bía nòn ba yi: «Wa ko à wa bè le Dónbeenì bíoní yi á súaaní bìo wa à bè ba nùpua bíoní yi. ³⁰ O Yeesu mu na mi búaa ho *kùrùwá wán ó o húrun, á wàn bùaawa bàn Dónbeenì vèenía, ³¹ á buan yòò bàrá mí nín-tíànì. Le wó a là a júhúso na lé o kànflò, ò o *Isirayēele nìpomu bè yi á yèrè má mí yilera lè mí wára, à yí mu bè-kora séndiáró. ³² Warén, lè le Dónbeenì Hácírí na le nòn bìa wee tà le bìo yi, á lé mu bè-wénia mu bàn seéràsa.»

³³ Bìo ho làndá tūiá fēerowà já hā bíoní mu, á ba yiwa cà cà, á wi ba búe ba tonkarowà. ³⁴ Èε ká *Farizīe búii màhá kera ba tíahú á yèni ba le Kamaliyeli. O lé ho *làndá bìo zéénflowa nì-kéní na ba zàamáa búenbúen wee kònbi. Wón lé yia líi hínòn yòò òn ba tūiá fēerowà tíahú ò o le ba bío le ba tonkarowà mu lée òn ho khūuhū mání. ³⁵ Bún món ó o bía nòn bìa kúaa mín wán yi: «Isirayēlesa, mi cà hácírí bìo mi ò wé lè ba nùpua na kà bìo yi. ³⁶ Nii búii buée cònía hínòn á yèni ba le Tedaasi. O hía wee wé mítén lòn nùpue na bìo júhú wi. Nùpua na buée tà bò a yi á à yí báawa khíá-náa síi. Bìo ó o húrun, á bìa búenbúen na tà bò a yi mu pàahú á saawaa, ó o bìo júhú bó. ³⁷ Bún món á ho mìlò pàahú, ó o Kalilee nìi Zudaa bèn hínòn á yú ba nùpua cèrèε á ba bò a yi. Á wón ba mún bó, á bìa bò a yi búenbúen saawaa. ³⁸ Àwa, á mi le í bío mu na mi: Ba nùpua mu á mi día bìo. Mi día ba le ba lén. Lé bìo ká ba tonlò mu á bìo ló nùpue ní yi, á ho júhú á à búe. ³⁹ Ká ho bìo bèn ló le Dónbeenì ní yi, á mi yí dà dèε búii máa wé làa ho. Mi yí wó sese á mi ò kèñ lòn nùpua na wee fi lè le Dónbeenì.»

Bìo ó o fɛera mí ji-cúa vó, á ho làndá tũíá fɛerowà tà a bìo. ⁴⁰ Á ba von ba tonkarowà, á buée han lè hã làbàaní, á ba le ba yí bíní yí bío bìo o Yeesu yèni yi, á ba wáa díá ba à ba wà.

⁴¹ Ba tonkarowà ló le zĩ yi ká ba sã wan, lé bìo le Dónbeenì le ba ko lè le lònbee o Yeesu yèni bìo yi. ⁴² Làa wizooní búenbúen ká ba wee kàrán ba nùpua, á wee bue le bín-tente le Dónbeenì zĩ-beenì lún yi lè hã zĩnì na ká yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenì mɔn léra á wó là a kãnílo.

6

Ba nùpua na wé è séení ba tonkarowà

¹ Mu pãahú ká ba nì-kenínia wee dé wán ká ba wà. Á ba *zúifùwa na wi ba tíahú na wee bío mu kerɛkimu sã yí wan bìo á bàn zàwa na lé ba zúifùwa binbirí wee wé yi. Ba wee zá le làa wizooní búenbúen le mínén maháawa á ba yí máa loń yi sese ho dínló sankaró pãahú. ² Á ba tonkarowà píru jun von ba nì-kenínia búenbúen kúaa mín wán bía nɔn yi: «Wàn zàwa, wa yí ko à wa díá le Dónbeenì bíonì bueró ká wa yèrémá wa yara sí ho dínló bìo. ³ Mi cén hueeka ba nùpua nùwã hènun mi tíahú na mi zũ le ba téréna, á sú lè le Dónbeenì Hácírí lè mu bè-zũnminì. Bán lé bìa á wa à dé mu ní yi. ⁴ Bún ká warén bèn dà à na waten ho fioró lè le Dónbeenì bíonì bueró yi lè wa sòobéε.»

⁵ Bìo ba tonkarowà fɛera mí ji-cúa vó, á ba kuure nùpua tà ba bìo. Bìa ba hueekaa lé o Etièna na lé o nùpue na siidéro wi, na sú lè le Dónbeenì Hácírí. À séení a Filiipu, là a Porokoore, là a Nikonɔre, là a Timɔn, là a Paamenaasi, là a Āntiosi nì Nikolaa na hía yèrémáa bò ba zúifùwa mu bàn Dónbeenì yi. ⁶ Ba buan ba vannáa ba tonkarowà cɔn, á bán bò mí níni ba wán à ba fiara nɔn ba yi.

⁷ Le Dónbeenì bíonì wee ben fè hã lara ká le wà, á ba nì-kenínia wee dé wán ho Zeruzaleemu yi, á ba yankarowà cèrèε á wee tà dé mí sã o *Krista yi.

O Etièna ba wìira

⁸ O Etièna le Dónbeenì dúbuua nɔn ho pànká yi, ó o wee wé mu yéréké bè-beera na wee zéení le Dónbeenì pànká ba nùpua tíahú. ⁹ Á ba zúifùwa nùwã yɛn búí á hínɔn pá a bìo. Ba búí lé ba zúifùwa kàránló zĩ nùpua na ba wee ve làa wobáaní na wi mítén. Ba lé bìa ló ho Sirɛena lè ho Alekisāndiri lórá yi. Ká ba búí lé bìa ló ho Silisii lè ho Azii kãna yi. Lé bán lé bìa buée wee wãaní là a Etièna. ¹⁰ Ká ba màhá yí dàńna a bìo, lé bìo le Dónbeenì Hácírí bè-zũnminì na le wee na a yi lé bìo ó o wee bíoráa. ¹¹ Á ba yà ba nùpua jini à ba le ba bío bìo kà: «Wa já ò o nì mu bía khon o *Mɔyiize lè le Dónbeenì dání yi.» ¹² Lé bún ba bía á súkúra lè ba zãamáa, lè ba *nì-kía, lè ho *làndá bìo zéenílowa. Bún món á ba buée wìira a Etièna á buan vannáa ho làndá tũíá fɛerowà yahó. ¹³ Ba mún fó ba nùpua búí bòráa na buée fúaa hã sabíoní o Etièna mu jii. Á bán buée bía: «Féεε ká a nì mu wee bío hã bín-kora à léε le *Dónbeenì zĩ-beenì là a Mɔyiize làndá yi. ¹⁴ Wa já ò o bía le o Yeesu, wón Nazareete nì so, á à fío le Dónbeenì zĩ-beenì, á mún ò yèrémá hã làndáwá na ó o Mɔyiize nɔn wɛn.»

¹⁵ Ho làndá tũíá fɛerowà na wi le zĩ yi mu zòh búenbúen fá mí yìo o Etièna yi, á mɔn ò o yahó bonmín lè le Dónbeenì wáayi tonkaro yahó.

7

O Etièna ji-cúa na ó o fɛera

¹ Ba yankarowà jùhúso beenì tũara a Etièna yi: «Hã! Bìo ba wee bío ũ jii so bon le?»

² Ó o Etièna bía: «Minén wàn maáwà lè wàn zàwa, mi jí bìo á ĩ bío á à na mia. Le Dónbeenì cùkúso hía zéení míten lè wàn búaa *Abarahaamu ká a wi ho Mezopotamii yi á diń yí ló yí vaá kará ho Haran lóhó yi, ³ á bía nɔn wo yi: «Lé díá mìn kǎhú lè mìn zĩ á lén va ho kǎhú búí na á ĩ zéení làa fo yi.» ⁴ Ó o Abarahaamu wáa hínɔn díá ho Kalidee

kōhú á vaá kará ho Haran yi. Bìo ó o Abarahaamu bàn maá húrun á le sà léra a ho Haran yi á buararáa ho kōhú mu na mi wi yi ho zuia. ⁵ Dónbeenì á yí n̄n tá wo yi bín. Hàrí hìà lè le nín-tàahú bìo ó o yí yú. Ká le Dónbeenì màhà n̄n le jii le mí ì na ho kōhú mu na ká wo yi, orén lè mí m̄nmànía na à híní o m̄n. Á ho p̄ahú na le Dónbeenì wee bío mu yi làa wo ká za woon mía o c̄n. ⁶ Bìo kà lé bìo á le bía n̄n wo yi: «Û m̄nmànía khíi kerí k̄a-veere yi, á à wé ba wobáaní bín. Ba à beé ba lò hã lúlúio khíi-náa yi. ⁷ Èé ká ho síi na à wé ba lè mí wobáaní á ínén Dónbeenì màhà à cítí. Bún m̄n á ba à lé bín á à lén wé buéé bùaani mi ho lahó na kà yi.» ⁸ Bún m̄n á le bò le *páanii là a Abarahaamu. Bìo wee zéeni le páanii mu bìo lé ho *kúiiro. Lé bún n̄n ó o Abarahaamu za *Izaaki teró wizooní bìo hētīn níi yi ó o *kúio wo. Lé bún ó o Izaaki mún kúio o *Zakoobu, á wón b̄en kúiora mí zàwa píru jun na lé wa zī-júná bàn bùaawa.

⁹ «O zàwa mu dú le yandee lè mín f̄eso Zozeefu †, á yèera a ó o wó a wobá-nii ho *Ezipite yi. Ká le Dónbeenì màhà kera làa wo. ¹⁰ Le léra a mí lònbee búenbúen yi. Le wó ó o dàrina d̄in ho Ezipite béé yahó á zéenia mí bè-zūm̄ni, ó o bìo wó s̄ina a yi. Á wón bàrà a mí zī bìowa lè ho Ezipite kōhú bìowa búenbúen júhú wán.

¹¹ «Mu p̄ahú á le híni ló ho Ezipite kōhú búenbúen yi lè ho Kanan kōhú yi mún. Mu wó lònbee làa sòobéé, á wán bùaawa mu yí máa yí bìo ba à dí. ¹² Bìo ó o Zakoobu já à ba le ho d̄inló wi ho Ezipite yi, ó o nín-yání tonkaa wán bùaawa le ba va bín. ¹³ Mu cúa-jun níi na ba b̄inía van bín, ó o Zozeefu wáa zéenia m̄iten lè mín zàwa. Lé bún ó o béé bò yi zūnnanáa hen na ó o Zozeefu n̄nkāni can yi. ¹⁴ Ó o Zozeefu wáa tonkaa mín zàwa le ba vaa fé mín maá lè mín zī n̄pua búenbúen. Ba à yí n̄pua búará-náa hònú mía. ¹⁵ Ó o Zakoobu wáa buara ho Ezipite. Lé bún ó o buéé húrun yi, á wán bùaawa mún húrun bín. ¹⁶ Ba buan ba n̄-hínmu vannáa ho Sisemu yi, á vaá n̄una le búure na ó o Abarahaamu hía yà a Ham̄ore zàwa c̄n.

¹⁷ «Bìo ho p̄ahú na le Dónbeenì ko à le tíi bìo le hía dó mí jii n̄n o Abarahaamu yi jii wà buéé s̄ará, á bún wa n̄pomu boo, á wee dé wán ho Ezipite yi. ¹⁸ Bún m̄n ó o béé búii na yí zūna a Zozeefu á kará ho Ezipite kōhú júhú wán. ¹⁹ O khà wa n̄pomu, á beera wán bùaawa lò, á k̄k̄áa ba yi le ba pí mí zàwa kúia à ba hí. ²⁰ Lé bún p̄ahú ó o *M̄yiize ton yi. O hía léé kúnkúza na se, na bìo s̄i le Dónbeenì yi. P̄ina bìo t̄in ká a wi mín zī á bàn nu wee yèení. ²¹ Ba dí a yí máa loñ yi, ó o béé hínló lé yia lá a buan á h̄n lè mí k̄urú za bìo. ²² Lé o béé zī á ba kenía o M̄yiize yi lè ho Ezipitesa bìo na ba zū búenbúen, ó o wó a n̄pue na p̄anká wi mí bíoní lè mí wárá yi.

²³ «Bìo ó o M̄yiize lúlúio yú ho búará-jun, ó o kará lon mí yi, ó o hínn̄n le mí vaá loñ mín zàwa na lé o *Isirayele n̄pomu. ²⁴ Ó o vaá m̄n o Ezipite n̄i búii ò o wee ha bàn za n̄-kéní, ó o tà mín za na ba wee ha jii, ò o bó a Ezipite n̄i. ²⁵ O lá wee leéka le o Isirayele n̄pomu na lé bàn zàwa á à zūn le le Dónbeenì le mí ì d̄in orén wán à lénnáa ba júná, yaa ba yí zūna mu. ²⁶ Mu tá na léé t̄n, ó o M̄yiize f̄ò mín lè mín síi n̄pua n̄wā jun ká ba wee fi. Ó o le mí ì yanka ba, ó o bía bìo kà: «Wán zàwa, minén na lé lè dà-kéní á b̄inía wee fi mín yi le?» ²⁷ Á yia dà mí ninza na so á lío o M̄yiize ò o bía n̄n wo yi: «Lé o yén bàrà fo wa júhú wán le ù wé cítí wen?» ²⁸ Fo wi à ù búe mi làa bìo á fo híhú bóráa o Ezipite n̄i bìo síi le?» ‡ ²⁹ Bìo ó o M̄yiize já h̄n bíoní so, ó o lùwa á vaá kará ho Mad̄ia kōhú yi. Lé bún ó o yú ba zàwa n̄wā jun yi.

³⁰ «Lúlúio búará-jun bún m̄n, á le Dónbeenì wáyii tonkaro búii zéenia m̄iten làa wo le v̄indè-za d̄hú na wee c̄i yi, ho tá henì yi, ho Sinayii búee n̄sání. § ³¹ Bún bè-minii so wó a

* 7:7 Mí loñ Bìo júhú búeenii v̄uahú (Genèse) 15.13-14, Léró v̄uahú (Exode) 12.40 † 7:9 Mí loñ Bìo júhú búeenii v̄uahú (Genèse) 37-50 ‡ 7:28 Mí loñ Léró v̄uahú (Exode) 2.14 § 7:30 Mí loñ Léró v̄uahú (Exode) 3.2

Mɔyzi coon. Á bìo ó o wi ò o vaa sùará mu yi à wíoka loń sese, ó o já a Nùhúso tãmu na bía làa wo: ³² «O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu na lé mìn bùaawa bàn Dónbeenì lé mi.»* Ó o Mɔyzi zãna, á wee zà wàwàwà, á yí wi ò o loń mu yi. ³³ Ó o Nùhúso wãa bía làa wo: «Ten ũ nakãa, lé bìo á ho lahó na á ũ wi yi lée tá na bìo sã mi. ³⁴ Le lònbee na á ĩ nìpomu wi yi ho Ezipite yi á ĩ mɔn. ĩ já ba wée sã, á ĩ lion wà lí kãní ba. Wãa buen. ĩ ì tonka fo ho *Ezipite yi.»†

³⁵ «O Mɔyzi nì-kéní mu na ó o *Isirayeele nìpomu fù pá bìo le lé o yén dó a le o wé mí jùhúso lè mí cíti fĩ,‡ wón lé yia le Dónbeenì tonkaa ò o wé o jùhúso làa yia wee lén hã júná. Le wó mu ho wáyí tonkaro pánká yi, yia hía zéeniá mítén là a Mɔyzi le vëndè-za na wee cĩ yi. ³⁶ O Mɔyzi lé yia léra a Isirayeele nìpomu ho *Ezipite yi. O wó mu yéréké bìowa na wee zéeni le Dónbeenì pánká ho kòhú yi, lè ho muhú na ba wee ve làa muhú na mùia yi, lè ho tá henì yi hã lúlúio búará-jun pàahú. ³⁷ Lé o Mɔyzi mu lé yia pá bía bìo kà nɔn o Isirayeele nìpomu yi: «Le Dónbeenì á à lén o jì-cúa fèero búí mìn zàwa tíahú na ka lè ĩ bìo síi á à tonka mi cǎn.»§ ³⁸ Bìo mu nìpomu hía kúaa mín wán ho tá henì yi, á lé orén pá hía wee vará wán bùaawa lè le Dónbeenì wáyí tonkaro pàahú, yia hía wee bío làa wo ho Sinayii búee wán. Lé orén á le Dónbeenì bíonì na wee na le mukãní á nɔn yi, ò o buee lii na wen. ³⁹ Ká wán bùaawa màhá yí tà ká ba à bè hã bíoní mu yi. «Ba pá a bìo, á wi ba bĩní va ho Ezipite yi. ⁴⁰ Ba bía nɔn o *Aaron yi: «Cà hã wǎnna búí na wen na à dí wa yahó, lé bìo á wa yí zū bìo wó a Mɔyzi mu na léra wen ho Ezipite yi.»* ⁴¹ Á ba wãa pá a nòn-za kansi á wee wé mu hãmu na yi, á dú ho sǎn-beeni bìo barén mítén dàina wó bìo yi. ⁴² Ká le Dónbeenì màhá bĩnía ba món, á día ba á ba wee bùaaní ho wáyí bìowa, làa bìo mu túararãa ba jì-cúa fèerowà vūahú yi:

«Isirayeele nìpomu,

hã lúlúio búará-jun na mi wó ho tá henì yi,

á ba bà-kúio na mi fūaana lè mu hãmu na mi wó,
lé ĩnén á mi so wó mu nɔn yi le?

⁴³ Bùee. Mu lé mi Mǎlooki wàahú bùkú za
lè mi Erefã† wàahú mànàayiire á mi buan,

hǎn na á mi wó mitén á wee bùaaní,

lé búń nɔn á ĩ ì sèráa mia á à dàráa ho *Babiloona wán.»‡

⁴⁴ «Hã pǎnsòni bùkú na hía wi wán bùaawa cǎn ho tá henì yi lé hón á hã penminí na le Dónbeenì làndá túara wán wi yi. Lé hǎn pǎnsòni bùkú so hía wee zéeni le le Dónbeenì wi ba tíahú. O *Mɔyzi hía wó ho làa bìo le Dónbeenì zéeniá le o wé làa ho. Le hía le o wé ho làa hia ó o mɔn bìo síi. ⁴⁵ Búń món á hã pǎnsòni bùkú mu á wán bùaawa lè mí mǎnmánia na sã mín á mún buan. Pàahú na le Dónbeenì jɔn hã kãna nùpua á fó táwá nɔn ba yi ká a Zozue dú ba yahó ká lé horén ba buan. Á ho bèn wi búń fúuu fúaa o *Daviide pàahú. ⁴⁶ O Daviide bìo hía wó sína le Dónbeenì yi, ó o fióra le ní le cǎn, à sorãa ho lahó búí à na a *Zakoobu bàn Dónbeenì yi. ⁴⁷ Ká a *Salomɔn lé yia màhá son le zĩ mu nɔn le Dónbeenì yi. ⁴⁸ Èe ká le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen wán màhá yí máa zo zoo kɛeni ba nùpua zĩ-sonia yi làa bìo ó o jì-cúa fèero bíarãa mu.

⁴⁹ Ho wáyí lé ĩ béeni kanmúini,

ká ho tá lé ĩ zení bèeni.

Lé le zĩ yén síi á mi dà à so á à na mi.

* 7:32 Mi loń Léro vūahú (Exode) 3.6 † 7:34 Mi loń Léro vūahú (Exode) 3.7, 8, 10 ‡ 7:35 Mi loń Léro vūahú (Exode) 2.14 § 7:37 Mi loń Làndá zéeni lo vūahú (Deutéronome) 18.15 * 7:40 Mi loń Léro vūahú (Exode) 32.1, 23 † 7:43 Mǎlooki: Lé ho Kanan kòhú hãani nùpua wàahú na ba fù wee hã. Erefã: Lé le mànàayiire búí na ho Ezipitesa fù pá síi, á wó lè mí wàahú à wee hã. ‡ 7:43 Mi loń Amɔsi vūahú 5.25-27

Lé ho lahó yén á ĩ dà a κενί yi?

⁵⁰ Bún biowa so búenbúen so yínōí mi wó mu ĩten le?§

⁵¹ «Búi! Isirayēlesa, mi yiwa tunka dà, mi yí máa tà hén mi sĩa lè mi jikōnna le Dónbeenì veró yi. Minén lè mìn bùaawa lée dà-kéní. ⁵² Lé o jì-cúa fεero yén á mìn bùaawa mu á yí beéra lò? Bì buera yìa mí dòn na wee wé le Dónbeenì sī bìo bùenlò bìo, bán à mìn bùaawa bó. Bìo kà wán, lé orén nì-kéní mu á minén ló món á mún bó. ⁵³ Minén na le Dónbeenì wáayi tonkarowà dó ho làndá níi yi, lé minén miten yí bò ho làndá mu bè-bíonii yi.»

O Etiēna búeró bìo

⁵⁴ Bìo ho làndá tũíá fεerowà já hā bíoní mu á ba sĩa ka le hā à fáa o Etiēna bìo yi lè le sī-cĩlè. ⁵⁵ Ká arén wón sú lè le Dónbeenì Hácírí, ó o hoonía mí yahó á lora ho wáayi, ó o mōn le Dónbeenì cùkú là a Yeesu ò o wi le Dónbeenì nín-tĩání, ⁵⁶ ó o bía: «Mi tántá mi jikōnna, ho wáayi nii héra, á ĩ mōn o *Nùpue Za ká a ãn le Dónbeenì nín-tĩání.» ⁵⁷ Á ba wee wāama pñpñ à ba tun mí jikōnna. ⁵⁸ Bún món á ba búenbúen dēniá kúaaka a wán á wĩra lórāa ho donkíahú á lée wee lēeka lè hā huua á à búe. Bìo wee wé mu á tenkaa mí sĩa bàrá a yàronza búí na ba le Soole tá le o pa yi. ⁵⁹ Bìo ba wee lēeka a Etiēna lè hā huua, ó o wee fio kà síi: «Núhúso Yeesu, tà fé ĩ mànákà.» ⁶⁰ Bún món ó o ló lion mí nōnkójúná wán, ò o wāamaa pñpñ: «Núhúso, yí bè mu bè-kohó na kà ba wán.» Bìo ó o bía hñn bíoní so vó, ó o húrūn. **8**

¹ O Etiēna búeró ó o Soole tà.

O Soole wee beé bìà tà a Krista bìo lò

Mu nñzoñ mí beere, á bìà tà a *Krista bìo na ho Zeruzalemu yi, á ba búakáa wee beé lò làa sòobéε. Ba tonkarowà níi ló, ká bìà ká búenbúen saawaa zon ho *Zudee lè ho *Samaríi kána yi. ² Ba nùpua búí na wee bè le Dónbeenì yi sese lé bìà lá a Etiēna vaá nùuna, à ba wá wá a bìo yi. ³ O Soole wón bèn lé bìà tà a Krista bìo júhú búeró ó o hínōn can mí kuio bìo yi. O wee héε wĩika ba báawa lè ba háawa hā zĩní yi, à bua vaa kúεε ho kàsó yi.

O Filiipu wee bue le bín-tente ho Samaríi yi

⁴ Bìà saawaa wà bán tò hā kána yi, á wee bue le bín-tente. ⁵ O Filiipu wà van ho Samaríi kōhú ló-beenì yi, á vaá wee bue o Krista bìo à na ho nùpua yi. ⁶ Bìo ba zāamāa já bìo ó o Filiipu wee bío, á mún mōn mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeenì pánká na ó o wee wé, á ba wíokaa wee tántá mí jikōnna sese bìo ó o wee bío yi. ⁷ Ba nùpua cèrèε na ba cínáwa wi yi, á ba wee fáara lé yi ká ba à wāamaka pñpñ. Á ba mùamúawà lè ba lóní cèrèε mún wee wa. ⁸ Á mu wó sī-wε-beeni ho lóhó mu yi.

⁹ Nii búí na ba le Simōn à hĩa wi ho lóhó mu yi, á wó mí níi símú bñn míana. Ho Samaríi nùpua búenbúen wee wé coon bìo ó o wee wé bìo yi. O lá wee wé mítēn lòn nùpue na bìo júhú wi. ¹⁰ Ba nùpua búenbúen hĩa wee jí a cñn sese, à lá ba háyúwá yi à yòo búe ba nì-kĩa yi. Ba wee bío: «O nìi na kà á le Dónbeenì pánká na ba wee ve làa pánká beenì á wi cñn.» ¹¹ Bìo nōn ba wee ãn jínáa o cñn sese kà síi, lé bìo ó o wee wé ba coon lè mí níi símú biowa mu míana. ¹² Ká bìo ba yèrēmāa dó mí sĩa le bín-tente na ó o Filiipu buera nōn ba yi le *Dónbeenì béeni là a Yeesu *Krista bìo yi, á ba báawa lè ba háawa á ba bátízera. ¹³ O Simōn mí beere mún dó mí sī le yi, á ba bátízera a. Bún nii wán, ó o wáa yí máa tà lé o Filiipu món. Mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeenì pánká na ó o wee mí, ó o wee wé coon bìo yi.

¹⁴ Bìo ba tonkarowà na ho Zeruzalemu yi já le ho Samariisa búí tà le Dónbeenì bíoní bìo, á ba tonkaa o Piere là a Zān ba cñn. ¹⁵ Bìo ba vaá ãn á ba fiōra nōn ba nì-kenínia nì-fīa yi bèra a na à ba yí le Dónbeenì Hácírí. ¹⁶ Le Dónbeenì Hácírí mu lá ãn yí lion barén búí wán: Ba bátízera ba o Núhúso Yeesu yèni yi mí dòn. ¹⁷ Ó o Piere là a Zān wáa bò mí

§ 7:50 Mí loñ Ezayii vūahú 66.1-2

níní ɓa wán á ɓa yú le Dónbeenì Hácírí. ¹⁸ Bìo ó o Simɔn mɔn à bìa dó mí sã o Krista yi yú le Dónbeenì Hácírí pàahú na á ɓa tonkarowà bò mí níní ɓa wán yi, ¹⁹ ó o bía nɔn o Piere là a Zãn yi: «Mí fé le wárí à mi na ho dànló mu ɓàn síi miì, bèra a na ká ì wé bò ì ní nùpue wán à wón yí le Dónbeenì Hácírí.» ²⁰ Ó o Piere bía nɔn wo yi: «Le ùnén là ù wárí búenbúen páaní cì, lé bìo fo wee leéka le le Dónbeenì bè-hānii á dà a yà. ²¹ Mu bìo mu á ù ní yí túee yi, á fo mún yí ko làa búñ, lé bìo á le Dónbeenì cǝn á fo yínɔn húaarà. ²² Bìo wi ù sī yi yínɔn bìo na se. Cén día mu à ù fio o Núhúso yi ká mu dà a wé, ò o sén día na foñ hā yile-kora na wi foñ bìo yi. ²³ Ì mɔn à mu koomu zon fo dàkhíina ù yí dà máa fé ũten mu bè-kora níi yi.» ²⁴ Ó o Simɔn wáa bía nɔn o Piere là a Zãn yi: «Minén miten fio o Núhúso yi à na miì, bèra a na à bìo mi bía kà búí yí yí mi.» ²⁵ O Piere là a Zãn wee zéeni bìo ɓa zū a Núhúso dání yi là ɓa nùpua, á wee bue o bióni. Búñ món á ɓa bīnía nɔn ho Zeruzaleemu, á wee bue le bín-tente ho Samarii lórá cērēe yi ká ɓa wà.

O Filiipu buera le bín-tente nɔn o Etiopii nìi yi

²⁶ Mu pàahú ó o Núhúso wáayi tonkaro búí bía nɔn o Filiipu yi: «Híní dé ù yahó là le wii hēenii ɓàn nín-káahó. Lá ho wǝhú na ló ho Zeruzaleemu yi á lion ho Kazaa, ho bèrowà yí boo lònbiò.» ²⁷ Ó o Filiipu dēenía hínɔn wà. Ho wǝhú na ó o lá, á Etiopii nìi búí bò. O lé ho Etiopii kǝhú bée háa Kandaasi ton-sá beeni na wi o nàfdró púhú wán. O buera ho Zeruzaleemu buée ùaania le Dónbeenì ²⁸ á bīnía wee ɓo. Le *Dónbeenì jì-cúa fεero *Ezayii vūahú lé hia ó o kará mí wòtóro yi wee kàrán. ²⁹ Á le Dónbeenì Hácírí bía nɔn o Filiipu yi: «Bánbá vaa búe ho wòtóro na kà yi à bí ho lén.» ³⁰ Ó o Filiipu lùwa vaá bó ho yi, á já ò o Etiopii nìi wee kàrán o jì-cúa fεero Ezayii vūahú, ó o tūara a yi: «Bìo fo wee kàrán kà á fo zū kúará le?» ³¹ Ó o nìi bía: «Ì ì wé kaka á à zūrnáa mu ká a búí yí zéeni mu làa mi.» Ò o wáa le o Filiipu buee yòo kēeni mí nisání. ³² Ho vūahú bìo na ó o nìi wee kàrán lé bìo kà:

O bìo ɓonmín là a pio

na ɓa ɓuan wà vaá búe,

O bìo ɓonmín là a pioza

na ɓa wee khè vará,

ká a ðin cèkè yí máa wá.

³³ Ba zīra a púhú,

yà dà a fε ho tūiá o nìi á yí ló.

Ba vīnía o mukānì ho tá wán,

á lé o yén á à ðān ñ bío

ɓa zàwa bìo á a léé wo yi?*

³⁴ Ó o Etiopii nìi tūara a Filiipu yi: «Lée wée ó o jì-cúa fεero mu wee bío bìo kà? Lé orén mítén bìo ó o wee bío lée tàá lée nì-veere?» ³⁵ Ó o Filiipu wáa ðin ho vūahú bìo na ó o nìi kàráanna wán á láráa le bióni, ò o buera a Yeesu *Krista bín-tente nɔn wo yi.

³⁶ Bìo ɓa wi ho wǝhú wán wà, cúa-yen à ɓa vaá ðñ ho saahó búí na mu jummu wi yi. Ó o Etiopii nìi bía: «Lé mu jummu na. Bìo á à hē mi á ì máa bátízé lé mu yén.» ³⁷ [Ó o Filiipu bía nɔn wo yi: «Ká fo tà a Krista bìo là ù sī búenbúen á fo dà à bátízé.» Ó o nìi bía nɔn wo yi: «Ūuu, ì tà le o Yeesu Krista lé le Dónbeenì Za.»] ³⁸ Ò o dēenía le ɓa ðinì ho wòtóro. Ó orén là a Filiipu lion líi zon mu jummu yi, á wón bátízera a. ³⁹ Bìo ɓa ló mu jummu yi, á le Dónbeenì Hácírí lá a Filiipu wàráa, ó o Etiopii nìi yí bīnía yí mɔn wo. Ó o wáa lá mí wǝhú wà ká a sīi wan làa sòobēe. ⁴⁰ O Filiipu le mí ì loñ ò o wi ho Azooto lóhó yi. Lé bín ó o ðin yi á wee hēe bue le bín-tente hā lórá búenbúen na ó o wee káa yi, fúaa bìo ó o vaá ðñ ho *Sezaaree.

* 8:33 Mí loñ Ezayii vūahú 53.7-8

9

Bìo wó a Soole yi ho Damaasi wǒhú wán

¹ Hón pàahú so yi à bìo ó o Soole pá can mí kuio bìo yi, lé bìa tà a *Krista bìo lò beéro lè ba búero. Ó o wà van ba yankarowà jùhúso cǎn, ² à wón na ho vūahú wo yi, ò o bua varáa ho Damaasi lóhó yi, à vaa zéeni lè ba *zúifùwa kàránlò zǐní júnása. Hón vūahú so lé hía á à zéeni le ká a yú ba báawa lè ba háawa na bò a Krista wǒhú, ò o wika ba bua varáa ho Zeruzaleemu. ³ Bìo ó o lá ho Damaasi wǒhú á wà vaá sùará ho yi, yìo buéé tǐ à khoomu búí ló ho wáyí líí kúará a wán. ⁴ Ó o ló lùwá ho tá yi, á mu tǎmu búí wee bío làa wo: «Soole, Soole. Fo wee beé ì lò kà síí lé we?» ⁵ Ó o tùara: «Núhúso, fo léé wée?» Á mu tǎmu bíá nǎn wo yi: «Ì lé o Yeesu na á fo wee beé lò. ⁶ Wáa líí híní vaa zo ho lóhó yi. Ká fo zoó dǎn, á ba à zéeni bìo fo ko à ù wé.» ⁷ Á ba nùpua na bò là a Soole á òn coon yí dà máa bío. Ba wee jí mu tǎmu sǎ ká ba yí mǎn nùpue. ⁸ Ó o Soole líí hínǎn á héra mí yìo, ká a màhá yí máa mi bìo. Á ba fù a ní yi á zonnáa ho Damaasi lóhó yi. ⁹ Wizooní bìo tǐn ká a yí máa mí. O yí máa dí, á yí máa ju.

¹⁰ Nì-keníni búí hía wi ho Damaasi lóhó yi á yèni ba le Ananiasi. O Núhúso zéeniá mítén làa wo á von wo: «Ananiasi.» Ó o tà: «Núhúso, lé mi na.» ¹¹ Ó o Núhúso bíá nǎn wo yi: «Dèeni lén vaa lá ho wǒhú na ba le «Wǒhú na muina», à va a Zudaa zǐi, à vaa túa o Taasi ní na ba le Soole bìo. Bìo ká wán ó o lan wee fio. ¹² Á bìo búí zéeniá mítén làa wo. O mǎn ní búí na ba le Ananiasi na buéé wee bè mí níni o wán, ò o yìo dàn bǐní mí.» ¹³ Ó o Ananiasi bíá: «Núhúso, nùpua cèrèe bíá a ní mu bìo nǎn miì, á mún zéeniá mu bè-kora búenbúen na ó o wó lè ù nùpua na ho Zeruzaleemu yi nǎn miì. ¹⁴ Ba yankarowà júnása á nǎn ho pànká wo yi ò o buéé wíkaráa bia búenbúen na wee ve ù yèni hen.» ¹⁵ Ká a Núhúso màhá bíá nǎn wo yi: «Lén va, lé bìo ó o ní mu á ì léra le o sá ì tonló. Orén lé yia á à zéeni ì bìo á a na hǎ síí-viò lè mí bá-zàwa là a *Isirayeele nìpomu yi. ¹⁶ Le lònbee búenbúen na a yí o ìnén bìo yi á ì zéeni làa wo.»

¹⁷ Ó o Ananiasi wáa hínǎn wà, á vaá zon le zǐi yi, á zoó bò mí níni o Soole wán ò o bíá nǎn wo yi: «Wàn za Soole, o Núhúso Yeesu na zéeniá mítén làa fo ho wǒhú na fo lá wee buennáa wán lé wón tonkaa mi ù cǎn, à ù bǐní wé mi, à ù mún sí lè le Dónbeenì Hácírí.» ¹⁸ Mí lahó yi, á bìo búí lòn donkuaa á ló a yìo yi, á kùenkaa líí kúará ó o wáa wee mí. Ó o hínǎn á ba bátízera a. ¹⁹ Bún món ó o dú ó o bǐnía yú ho pànká.

O Soole wó a Yeesu Krista seéràso

O Soole wó hǎ wizooní bìo yèn lè ba nì-kenínia na wi ho Damaasi yi. ²⁰ Mí lahó yi ó o dèeniá wee zéeni le Dónbeenì bìo ba *zúifùwa kàránlò zǐní yi, á wee bué le o Yeesu lé le Dónbeenì Za. ²¹ Bia búenbúen na já a bíoní á mu vǎ, á ba wee bío: «Bia wee ve o Yeesu yèni ho Zeruzaleemu yi ó o ní na kà so hía yí máa beé lò lè mí sòobéé le? Á yínǎn barén ó o so ló bìo yí buara á wà buéé wika hen á vaá na ba yankarowà júnása yi le?» ²² Ká a Soole yàá wíokaa wee zéeni le Dónbeenì bìo lè mí pànká fèe. Bìo ó o wáa wee zéeni mu wéréwéré le o Yeesu lé o *Krista, á ba zúifùwa na ho Damaasi yi wáa yí zū bìo ba à bío á à na a yi.

²³ Wizooní bìo yèn bún món, á ba zúifùwa wǎnía tò à ba le mí ì búe o Soole. ²⁴ Ká a búí màhá já a zeñ wán. Ho lóhó zūajini á ba wee pa yi le wisoni lè ho tǐnàahú à dàn yíráa wo búe. ²⁵ Hón pàahú so yi ó o Soole nì-kenínia fó a ho tǐnàahú á dó ho lío-beeni yi, á léé liinía lè ho dándá na ba son kònia ho lóhó yi món.

²⁶ O Soole wà vaá dǎn ho Zeruzaleemu, ó o wi ò o zo ba nì-kenínia tǐahú, ká ba búenbúen màhá zǎna a lé bìo ba yí láa mu yi le o léé nì-keníni binbirì. ²⁷ Ó o Baanabaasi lé yia wáa fó a á dú yahó á vannáa ba tonkarowà cǎn, á vaá lá bìo ó o Soole mǎnnáa o Núhúso ho wǒhú wán làa bìo á wón bíaráa làa wo á fèera nǎn ba yi. O mún fèera bìo ó o Soole ponì

séaràa á zéenia lè le Dónbeenì biò o Yeesu yèni yi ho Damaasi yi á nòn ba yi. ²⁸ À lá hón pàahú so yi ó o Soole wáa wi làa ba, á wee bue le Dónbeenì bíonì à tè ho Zeruzalemu yi yòò lé ká a ponì séra. ²⁹ O mún wee bío lè ba zúifùwa na wee bío mu kerεkimu, á wee wàanì làa ba. Ká bán màhá wee cà biò ba à yíráa wo ò búe. ³⁰ Biò á bià tà a Krista biò zūna mu, á ba lèenia o Soole vannáa ho *Sezaaree, á díá a bín ó o nòn ho Taasi.

³¹ Mu pàahú á bià tà a Krista biò wi ho héera yi ho *Zudee, lè ho Kalilee, lè ho *Samaríi kána yi. Ba pànká wee dé wán, á wee bua mítén là a Núhúso kǝnbii, á le Dónbeenì Hácírí wee dé mí níi ba yi á ba wee jin.

O Piere weéra a Enεε

³² O Piere hínòn tò ho kǝhú búenbúen yi. Wizonle búí ó o wà van bià tà a *Krista biò yi cǝn ho Lidaa lóhó yi. ³³ O vaá yú nìi búí bín na yèni ba le Enεε. O lé o mùamúa, á wi le dāmu dεε yi yú hā lúliúo biò hētīn. ³⁴ Ó o Piere bíá nòn wo yi: «Enεε, o Yeesu Krista wee weé fo. Híní hooní ũ dāmu dεε.» Ó o Enεε dēnia líi hínòn. ³⁵ Ho Lidaa lóhó lè hā lórá na wi ho Saarøn kǝhú tá pēerú yi nùpua búenbúen møn wo, á ba tà nòn mítén o Núhúso yi.

O Piere vèenia o Tabita

³⁶ Hāa búí na tà a Krista biò na yèni ba le Tabita á hía wi ho Zopee lóhó yi. Le yèni mu lè mu kerεkimu á ba le Dookaasi. Mu kúará le «há-wonì.» O hía wee wé mu bè-tentewá fēεε, á wee séení ba nì-khenia. ³⁷ Mu pàahú ò o tò mu vāmú á húrún. Biò ba súdeenia wo vó, á ba yòò bàrá a ho nónwíohú yi. ³⁸ Ho Lidaa lè ho Zopee sùaràa mín yi. Biò ba nì-kenínia já ò o Piere wi ho Lidaa yi, á ba léra ba nùpua nùwā jun tonkaa á bíá biò kà nòn yi: «Wa wee fio fo, bánbá à ũ buen wa cǝn fūafūa.» ³⁹ Á ba vaá bíá mu nòn wo yi, ó o dēnia hínòn bò làa ba. Biò ó o bueé dǝn, á ba fó a yòoraràa ho nónwíohú na ó o nì-hío wi yi. Á ba maháawa búenbúen wee vá buee búe o yi ká ba à wá. Hā sǝ-zínia na ó o Dookaasi mu bà ká a dĩn yí húrún á ba wee lá zéení làa wo. ⁴⁰ Ó o Piere le ba búenbúen lé, ò o líi fàrá mí nǝnkójúná wán, ò o flora. Bún món ó o yèrémáa sánsáa o nì-hío ò o bíá: «Tabita, lii híní.» Ó o héra mí yìo. Biò ó o møn o Piere, ó o lii hínòn yòò kará. ⁴¹ Ó o Piere buan o níi yi, á séenia wo ó o líi hínòn yòò dĩn. Bún món ó o von bià tà a Krista biò, lè ba maháawa, á bueé zéenia wo làa ba ká a yìo wi lua.

⁴² Ho Zopee nùpua búenbúen já mu, á ba cèrèε tà a Núhúso biò. ⁴³ Bún món ó o Piere dá cāakaa ho Zopee yi o sǝn-fi búí na yèni ba le Simøn cǝn.

10

O Piere veró bià yínǝn ba zúifùwa cǝn

¹ Nii búí hía wi ho *Sezaaree lóhó yi á yèni ba le Koronεeye. O hía lé ho Oroomu dásíwá ku-beenì búí kuure júhúso, dìo ba wee ve làa Italií dásíwá kuure. ² O nùpue mu hía wee bè le Dónbeenì làndá yi sese, orén lè mí zīi nùpua búenbúen wee kǝnbi le Dónbeenì. Ba *zúifùwa nì-khenia ó o hía wee séení lè mí sòobéε, á wee fio le Dónbeenì yí máa khí. ³ Wizonle búí wi-háarè yi, á biò búí zéenia mítén làa wo. O møn le Dónbeenì wáyai tonkaro wéréwéré ò o bueé zoó wee bío làa wo: «Koronεeye.» ⁴ Ó o yòò lora wo yi lè le záníi ò o bíá: «Núhúso, mu wan le?» Á ho wáyai tonkaro bíá: «Le Dónbeenì tà já ũ fioró, á mún møn le séení na fo wee wé na ba nì-khenia yi, á le leékaa ũ biò. ⁵ Áwa, wáa tonka ba nùpua biò kà wán le ba va ho Zopee lóhó à vaa fé o nìi búí na ba le Simøn buennáa, yia ba mún wee ve le Piere. ⁶ O làara a nìi búí na wee fi hā sǝnna wán. O yèni ba le Simøn, á zīi wi mu yámú jumu jii.»

⁷ Biò ho wáyai tonkaro na bíá làa wo wà, ó o Koronεeye von mí ton-sáwá nùwā jun lè mí dásíwá nì-kéní na sá a cǝn míana á wa le Dónbeenì, ⁸ á bíá biò wó búenbúen nòn ba yi, ò o tonkaa ba le ba va ho Zopee.

⁹ Á ba wà. Ho tá tǝn yú ba ká ba pá wi ho wǝhú wán. Le wii á a bío le mí yòó fàrá à òò, à ba sùaràa ho Zopee. Lé hón pàahú so yi ó o Piere yòora le zii lòho á wà yòó wé mí fioró. ¹⁰ Bìo ó o yòó wi bún, á le hĩni dà a, ó o le mí ì dí. Bìo ba lan wee sǝ ho òòlò, á bìo búii bueé zéénia míten làa wo. ¹¹ O mǝn ho wáayi à ho héra. Á dèe búii lòn pǝnsò-beeni á ba buan ji-káa bìo náa yi, á yòó ló wee lii, á wà líi búe ho tá yi. ¹² Le dèe mu yi á nǝuwà làa náa náa sowa, làa bìa wee vará mí píora wán, lè ba jínzàwa lè mí sǝwà búenbúen wi yi. ¹³ Á tǝmu búii bíá nǝn wo yi: «Piere, lii hĩni búe ba à là.» ¹⁴ Ó o Piere bíá: «Ébé, Núhúso, ì máa wé mu. Òòlò na ù hò yi, làa hía tun á ì òò yí dú yí mǝn hùú.» ¹⁵ Á mu tǝmu bíniá sǝ já á bíá nǝn wo yi: «Bìo na le Dónbeeni le mu wee ce vó à ùnén yí wé làa bìo na tun.» ¹⁶ Mu wó làa bún á òò hǝ zen cúa-tǝn. Bún mǝn á le dèe mu dèeniá buan yòora ho wáayi.

¹⁷ Ó o Piere wáa wee túa míten yi lè mu bìo na ó o mǝn bàn kúará. Hón pàahú so yi, ò o Koroneye nùpua na ó o tonkaa le ba buen o Simǝn zii á tǝakaa bueé òò le bàn zǝajii. ¹⁸ Á ba von à ba túara: «Lé hen kà ó o Simǝn na ba le Piere á làara yi le?» ¹⁹ Bìo ó o Piere pá lan wee le mí yi mí bè-minii bàn kúará wán, à bún le Dónbeeni Hácíri wee bío làa wo: «Loń, ba nùpua nùwǝ tǝn wi hen á wee cà fo. ²⁰ Yí titika bìo, hĩni lii bè làa ba, ìnén lé yia tonkaa ba.» ²¹ Ó o Piere wáa hĩnǝn lion ba nùpua mu cǝn, á líi bíá nǝn ba yi: «Yia mi wee cà lé ìnén ì beere, lée webio nǝn mi buararàa hen?» ²² Á ba bíá: «Ba dásíwá jǝhúso búii na ba le Koroneye lé yia tonkaa wen ù cǝn. O lée nǝ-tente á wee kǝnbi le Dónbeeni, á ba *zúifùwa búenbúen wee wíoka a yèni. Le Dónbeeni wáayi tonkaro búii bíá nǝn wo yi le o bío le ba buee ve fo buennáa mí cǝn, ò o jí bìo fo ò bío á à na a yi.» ²³ Ó o Piere fó ba, á ba zoó cǝana làa wo.

Bìo wó a Koroneye zii

Mu tá na léé tǝn, ó o Piere làa ba páania lá ho wǝhú, á bìa tà a *Krista yi nùwǝ yen búii lò ho Zopee yi á lèeniá ba. ²⁴ Ba vará cǝana á tá léé tǝn vaá òònnáa ho Sezaaree. Bún ù wé ò o Koroneye, lè mín zii nùpua, lè mín bǝnlowà binbirí na ó o von á kará pan wo bún. ²⁵ Pàahú na ó o Piere wà bueé zo yi, ó o Koroneye hĩnǝn sǝ a yahó, á vaá líi búrá a tá, ò o tèeniá wo yi lè le kǝnbii. ²⁶ Ká a Piere màhá fù a yi á hónia ò o bíá nǝn wo yi: «Lii hĩni, ìnén mún lé o nùpue lè ù bìo sí.» ²⁷ Bún mǝn ó o pá lan wee bío làa wo á vaá zonnáa le zii yi, á zoó yú ba nùpua cèrèe ká ba kúaa mín wán, ²⁸ ó o bíá nǝn ba yi: «Mi zǝ le ba zúifùwa cǝn, á ho va ho sǝ veere nùpue cǝn, tàá à páani kèeni làa wo léé bìo na yí ko à mu wé, ká le Dónbeeni màhá zéeniá mu nǝn mi le ì yí ko à ì lá nùpue woon lòn nǝ-tinii na á nùpue yí ko ò o wé va cǝn. ²⁹ Lé bún nǝn á ì yí pá mi veró à ì dèeniá buara. Àwa, á mi wáa zéeni ì veró jǝhú.»

³⁰ Ó o Koroneye bíá: «Mu wizooní tǝn léé zuia, ho pàahú dà-kéni kèni na kà yi, le wi-háarè, á ì wee fio ì zii. Yìo bueé tǝ à nùpue búii na dà-zinii wee juiika á òò ì yahó, ³¹ ò o bíá: «Le Dónbeeni tà já ù fioró, á mún mǝn le séeniá na fo wee wé à na ba nǝ-khenia yi, á le leékaa ù bìo. ³² Wáa tonka ba nùpua ho Zopee yi le ba vaa bío le o Simǝn na ba le Piere à buen. O làara a Simǝn wán, yia wee fi hǝ sǝnna, na zii wi mu yámú jumu jii.» ³³ Á ì dèeniá tonkaa ba nùpua le ba vaa ve fo, á fo tà buara bún se. Hǝ làa na kà wán, á wa búenbúen wi le Dónbeeni yahó hen à jínáa bìo búenbúen na ó o Núhúso dó ù jii yi le ù bío.»

³⁴ Ó o Piere wáa lá le bíni á bíá: «Bìo kà wán á ì wáa zǝ kǝnkǝn le le Dónbeeni yí máa hueeka ba nùpua mín yi. ³⁵ Nùpue léé nùpue, ò o lé kǝhú léé kǝhú yi, ká a wee kǝnbi le, á wee wé le sǝ bìo, se wón bìo sí le yi. ³⁶ Mi zǝ bìo le Dónbeeni bíá nǝn o *Isirayeele nǝpomu yi ká le nǝn ho héerà bín-tente ba yi, òò ó o Yeesu *Krista buararàa, wón na lé ba nùpua búenbúen Núhúso. ³⁷ Bìo ó o Zǝn bíá le Dónbeeni bìo lè ba nùpua á bátízera ba, á bìo búakáa wó ho Kalilee yi, à lá bìo wó ho Zudee yi búenbúen á mi mún zǝ. ³⁸ Mi mǝn bìo le

Dónbeenì liiníanaa mí Hácírí pànká o Nazareete nìi Yeesu wán. Mi mún zū bìo ó o Yeesu mu varáráa ho kōhú yi, á wee wé mu bè-tente ká a weé bìa ó o *Satāni pànká wi wán búenbúen, lé bìo le Dónbeenì hía wi làa wo. ³⁹ Bìo búenbúen na ó o wó ba zúifùwa kōhú lè ho Zeruzaleemu yi á wa mōn, á lé mu seéràsa. Ba búaa wo ho *kùrùwá wán ó o húrūn. ⁴⁰ Ká le Dónbeenì màhá vèenía wo mu wizooní tīn níi zòn á ba nùpua mōn. ⁴¹ Mu yínóí ba nùpua búenbúen mōn wo. Warén na lé fèra hueekaa wó lè ba seéràsa lé warén mōn wo. Bìo le Dónbeenì vèenía wo mōndén, á warén làa wo páanía dú á jun. ⁴² O henía mu nōn wen le wa zéení le Dónbeenì bìo, á mún bue na ba nùpua yi le orén lé yìa le Dónbeenì bàrá ò o cítí ba yèn-vèeniasa lè ba nì-hía. ⁴³ Le *Dónbeenì jì-cúa fèerowà búenbúen bía a bìo, le nùpue léee nùpue na dó mí sīi o yi, ó o ò yí mu bè-kora séndiaró o yèni pànká yi.»

⁴⁴ Pàahú na ó o Piere lan wee bío yi, á le Dónbeenì Hácírí lion bìa wee jí a bíoní wán. ⁴⁵ Bìa tà a *Krista bìo na lé ba *zúifùwa binbirí na bò là a Piere guararàa á wó coon dàkhíina le Dónbeenì Hácírí na le nōn á le bera fò bìa yínóí ba zúifùwa bìo yi. ⁴⁶ Lé bìo ba wee jí à ba wee bío hā sīi-viò bíoní na ba yí zū, á wee khòoní le Dónbeenì le bè-beera na le wó bìo yi. Ó o Piere bía: ⁴⁷ «Ba nùpua na kà á ba dà à hè le ba yí bátízé ba lè mu jummu, ká ba jòn yú le Dónbeenì Hácírí lè wa bìo sīi le?» ⁴⁸ Ò o nōn le jii le ba bátízé ba o Yeesu Krista yèni yi. Bún mōn á ba flora a Piere le o wé hā wizooní bìo yèn làa mí.

11

O Piere fèera bìo wó a Koroneeye zīi

¹ Ba tonkarowà làa bìa tà a *Krista bìo na wi ho *Zudee yi á jà le bìa yínóí ba *zúifùwa á mún tà le Dónbeenì bìo. ² Bìo ó o Piere bīnía van ho Zeruzaleemu, á bìa tà a Krista bìo na lé ba zúifùwa binbirí á wee zá làa wo: ³ «Lée webio nōn á fo vannáa bìa yínóí ba zúifùwa cōn á páanía dú làa ba?» ⁴ Ó o Piere wáa líi lá bìo mu wóràa lè mí dà-kéní kéní búenbúen á fèera nōn ba yi kà sīi: ⁵ «Mu wee wé ká ĩ wi ho Zopee lóhó yi á wee wé ĩ fioró. Yìo bueé tī à bìo búii zéenía mīten làa mi. Mu léee dèe búii lòn pōnsò-beenì á ba buan jì-káa bìo náa yi, na yòò ló ho wáayi á bueé líi bó mi. ⁶ Á ĩ lora le yi sese, á mōn ba napuwà làa náa náa sowa, bìa ho lóhó yi làa bìa hā mana yi, làa bìa wee vará mí píora wán, lè ba jínzàwa. ⁷ Á ĩ jà tāmū búii sã na wee bío làa mi: «Piere, lii híni búe ba à là.» ⁸ Ká ĩ màhá bía: «Ébé, Núhúso, ĩ máa wé mu. Dínló na ũ hò yi, làa hía tun á ĩ dīn yí dú yí mōn hūúu.» ⁹ Á mu tāmū tīn pá bīnía sã jà á bía nōn mi: «Bìo na le Dónbeenì le mu wee ce vó ũnén yí wé làa bìo na tun.» ¹⁰ Mu wó làa bún á dñn hā zen cúa-tīn. Bún mōn á le dèe mu dèenía bīnía buan yòora ho wáayi. ¹¹ Hón pàahú dà-kéní so yi, à bún ba nùpua nùwā tīn búii na ba tonkaa á ló ho *Sezaaree yi á bueé dñn le zīi na á ĩ wi yi. ¹² Á le Dónbeenì Hácírí bía le ĩ yí titika, le ĩ híni bè làa ba. Wàn zàwa nùwā hèzīn na bò làa mi buara hen, lé bán lèenía mi vannáa ho Sezaaree, á wa vaá páanía zon o Koroneeye zīi. ¹³ Á wón lá bìo ó o wó wó mōnnáa ho wáayi tonkaro mí zīi ká a dīn wee bío làa wo kà sīi: «Tonka ba nùpua le ba va ho Zopee à vaa ve o Simōn na ba le Piere le o buen. ¹⁴ Hā bíoní na á à kání ũnén lè ũ zīi nùpua búenbúen lé hñn ò o bío á a na fōn.»

¹⁵ «Bìo á ĩ búakáa wee bío à bún le Dónbeenì Hácírí lion ba wán, làa bìo le hía lionnāa warén wán mu júhú búeeníi bìo sīi. ¹⁶ Á ĩ hácírí màhá buara bìo ó o Núhúso hía bía wán: «O Zān hía wee bátízé lè mu jummu, èe ká minén bán á à bátízé lè le Dónbeenì Hácírí.» ¹⁷ Bìo le Dónbeenì hía hñn làa wen, pàahú na wa tà a Núhúso Yeesu Krista yi, lé bún á le mún hñn lè barén. Á ĩnén léee wé á à pí bìo le Dónbeenì le mí ĩ wé.» ¹⁸ Bìo ba jà hñn bíoní so, á ba yòò wan tēen, á wee khòoní le Dónbeenì kà sīi: «Mu bēntīn bon. Le Dónbeenì mún tà nōn ho wōhú bìa yínóí ba zúifùwa yi à ba dàñ yèrémá mí yilera lè mí wárá, à yí le mukāni binbirí na máa vé.»

Bìo ho Āntiosi kèrètíewa kuure júhú búakáaráa

¹⁹ Bìa tà a *Krista bìo lò beéro na búakáa o Etiéna búéro pàahú lé bún non á ba saawaaráa. Ba búí wà fúaa ho Fenisii lè ho Siipere kãna, lè ho Āntiosi lóhó yi. Ká ba màhá vaá yí máa bue le Dónbeenì bíonì à na nì-vio yi, ká mu yínóh ba *zúífùwa. ²⁰ Èé ká bìa tà a Krista bìo nùwã yen búí na wee lé ho Siipere lè ho Siréena yi, á ló van ho Āntiosi, á mún vaá wee bue le Dónbeenì bín-tente na bìo ciran o Núhúso Yeesu à na bìa yínóh ba zúífùwa yi. ²¹ O Núhúso dànló fù wi làa ba, á nùpua cèrèè á tà yèrèmaa bò a Núhúso yi.

²² Ho Zeruzaleemu kèrètíewa kuure já mu bìo mu, á ba wáa tonkaa o Baanabaasi le o va ho Āntiosi. ²³ Bìo ó o vaá dōn bín ó o mōn bìo le Dónbeenì dúbuaaráa bìa tà a Krista bìo yi, ó o zãmakaa mu bìo yi, ò o henía ba búenbúen sĩa, à ba yí lé o Núhúso mōn, ká ba tà a bìo mí sĩa yi. ²⁴ Mu bon, o Baanabaasi bènťín fù lée nùpue na se, á sú lè le Dónbeenì Hácírí, á dó mí sīi o Núhúso yi. Nùpua cèrèè tà non mīten o Núhúso yi.

²⁵ Bún mōn ó o Baanabaasi wà van ho Taasi lóhó, á wà vaá cà a Soole. ²⁶ Bìo ó o vaá yú a, ó o bò mín làa wo buara ho Āntiosi yi. Ba mí nùwã jun á wó le lúlú-kùure ká ba wee páaní kúee mín wán lè ho Āntiosi kèrètíewa, á kàrána nùpua cèrèè. Lé ho Āntiosi yi á ba búakáa wee veráa bìa tà a Krista bìo làa kèrètíewa.

²⁷ Mu pàahú á le *Dónbeenì ji-cúa fεerowà búí ló ho Zeruzaleemu yi á van ho Āntiosi. ²⁸ Ba nì-kéní na ba le Akabuusi á le Dónbeenì Hácírí bía non yi, ó o hínnon yòó đĩn ò o bía le hen làa cīnú ká le hīn-sūmúí á à lé ho tá búenbúen wán. Á le bèn ló pàahú na ó o Koloode wó ho *Oroomu bá-zàwa béε yi. ²⁹ Á ba nì-kenínia wàanía tò, le mí nì-kéní kéní á a na bìo na mí dà a na á à wé lè le séení á à toní ì na bìa tà a Krista bìo ho *Zudee yi. ³⁰ Á bún lé bìo ba wó, à ba tonkaa o Baanabaasi là a Soole le ba bua mu vaa na ho Zudee kōhú kèrètíewa kuio ya-díwá yi.

12

O Piere léro ho kàsó yi bìo

¹ Mu pàahú ká a béε *Heroode* wee beé ba kèrètíewa nùwã yen búí sãnía lò. ² O bó a Zãn bàn kínle Zaaki lè ho khà-tóní. ³ Bún mōn, á bìo ó o mōn à mu sī ba *zúífùwa yi, ó o mún wīira a Piere. Bún wó ho *búurú na á ja-fīni yí dó yi sánú díró pàahú. ⁴ Bìo ó o Piere ba wīira, ó o Heroode non le jii le ba dé o ho kàsó yi, ò o bàrá ba dásíwá nùwã náa náa kuio bìo náa le ba pa a yi. O lá wee leéka le ká ho *Paaki sánú dú khīina, o ò cíti o ba nùpua yìo yi. ⁵ O Piere wón ba wáa pan yi ho kàsó yi, ká ba kèrètíewa kuure bèn wee fio le Dónbeenì yi na a yi lè mí sòobéε.

⁶ Ho tĩnàahú na tá lée tĩ ó o Heroode á à cíti o ba nùpua yìo yi, ká a Piere ba can lè hã zúakùaríwà bìo jun ó o dūma ba dásíwá nùwã jun pàahú. Á ba parowà mún đĩn mí lara yi ho kàsó zīi zūajii. ⁷ Yìo bueé tĩ à wáayi tonkaro búí đĩn, á mu khoomu búí juiina zoó ho kàsó zīi. Ó o Núhúso wáayi tonkaro líf búanbúaa o Piere dòkóní, á sīnía wo, ò o bía non wo yi: «Lii hīnĩ fūafūa.» Hón pàahú so yi á hã zúakùaríwà feera a níní yi líf kúaará. ⁸ Á ho wáayi tonkaro bía non wo yi: «Ca ũ kírí à ũ zĩ ũ nakãa.» Ó o Piere wó bún. Ó o bía non wo yi: «Lá ũ kánbun zĩ à ũ bè miì.»

⁹ Ó o Piere wó bún ò o ló lée bò a yi. O yí máa leéka le bìo ho wáayi tonkaro wee wé á bon. O wee leéka le hã lée kònkórá. ¹⁰ Ba lée khīina ba nín-yání parowà, á bīnía vaá khīina bìa sã, á wà vaá bó ho hōnló woohú na sãnsáa ho lóhó yi, á hón héra mīten á ba yòó ló. Bìo ba lá ho wōhú wà, yìo bueé tĩ à ho wáayi tonkaro wà ò o día a Piere.

¹¹ Ó o Piere wáa zūna le bìo wó kà bon, ó o bía: «Hã làa na kà wán á ĩ wáa zū mu kénkén le o Núhúso lé yia tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi ó o bueé líf kánía mi o Heroode níi yi, á mún kánía mi le lònbee búenbúen na ba zúífùwa lá wee fan le le yí mi yi.» ¹² Bìo

* 12:1 O Heroode na ba wee bío bìo hen lé o Heroode Akiripaa nín-yániso.

ó o lon mí yi wó, ó o wà van o Zān na ba le Maaki bàn nu Mari zīi. Ba nùpua cèrèe kúaa mín wán bín á wee fio. ¹³ O vaá búanbúaa ho zūajii woohú, ó o ton-sá háa búii na ba le Oroode á hínɔn wà bueé hén ho. ¹⁴ Bìo ó o bueé zūna a Piere tāmū, ó o sīi wan wan á yí héra ho woohú ò o bīnía lùwa zoó bía le o Piere lée wi ho zūajii. ¹⁵ Á ba bía nɔn wo yi: «Fo yàá wee khée.» Ká a màhá wee bío le mu bon kénkén. Á ba wáa bía: «Áyì! Mu lé o nì-hónbómu.» ¹⁶ Ó o Piere pá dīn wee búanbúa ho woohú. Bìo ba wó san héra ho, á ba mɔn wo á mu wó ba coon. ¹⁷ Ó o lá mí níi dá ba yi le ba wé tété, ò o zéénia bìo ó o Nùhúso wó wó léraráa wo ho kàsó yi làa ba, ò o pá bīnía bía: «Mí bío mu na a Zaaki lè wàn zàwa na so yi.» Bún món ó o ló á wà van lòn-veere.

¹⁸ Bìo ho tá tōn á ba dásíwá búenbúen kánkáa, á wee cà à ba zūi bìo ó o Piere bìo wóráa. ¹⁹ Ó o Heroode le ba cà a, á ba cà a san ba yí yú a, ó o tūakaa bìa lá pan wo yi, ò o nɔn le jii le ba búe ba. Bún món ó o Piere ló ho *Zudee yi á vaá kará dóka mí yi ho *Sezaaree yi.

O bée Heroode húmú bìo

²⁰ O Heroode sīi háa wee cì ho Tiire lè ho Sidōn lórása yi dàkhīina. Á bìo ba bè-dīnii wee lé o Heroode mu bàn kōhú yi, á ba wó le jii dà-kéní à ba le mí ì va a cōn. À ba bueé dīn o Bilasutuusi wán, yia wi o Heroode mu zīi tonni júhú wán. Ba wà zoó yanka a ò o le mí véení hā bíoní. ²¹ Bìo le wizonle na ba bàrá dōn, ó o Heroode lá mí bá-zàmu sà zà, ò o kará mí béenì kanmúiní wán, ò o lá le bíonì ba zàamáa yahó. ²² Á mu nìpomu búenbúen bía pōnpōn: «Mu yí nɔn nùpue wee bío, mu lée dofīnì búii.» ²³ Pàahú na ba wee bío mu yi, à bún le Dónbeenì wáayi tonkaro búii vína a Heroode, lé bìo ho cùkú na bìo sà le Dónbeenì yi ó o fó bò mítén wán. Á ba sūnbowa zon wo ó o húrún.

²⁴ Le Dónbeenì bíonì wee ben fè hā lùu ká le wà. ²⁵ Bìo ó o Baanabaasi là a Soole tonló wó ho Zeruzaleemu yi, á ba fó a Zān na ba le Maaki á wàráa.

13

Ba hueekaa o Baanabaasi là a Soole á tonkaa

¹ Ho Āntiosi kèrètíewa kuure yi á ba jì-cúa fèerowà lè ba nì-kàránlowà háa wi yi. Ba lé o Baanabaasi là a Soole, là a Simiɔn na ba wee ve làa Nì-bírí, là a Sirɛena nìi Lisiyuusi, là a Manajee na páanía dōn là a bée *Heroode.* ² Wizonle búii, ká ba wee fùaaní a Nùhúso, á lù mí jini, á le Dónbeenì Hácírí bía nɔn ba yi: «Mí lén o Baanabaasi là a Soole mí dòn à ba sá ho tonló na á ï von ba bìo yi.» ³ Á bìo ba lù mí jini à ba fióra wó, á ba bò mí níni ba wán à ba nɔn ho wōhú ba yi á ba wà.

⁴ Bìo ó o Baanabaasi là a Soole á le Dónbeenì Hácírí wáa von kà síi, á ba wà van ho Selesii lóhó. Lé bín á ba zon ho won-beenì yi vannáa ho Siipere kōhú na wi mu jumu tíahú. ⁵ Bìo ba vaá dōn ho Siipere kōhú lóhó na ba le Salamiina á ba wáa wee bue le Dónbeenì bíonì ba *zúifúwa kàránló zīnì yi. Yia kera bín làa ba á wee séení ba lé o Zān Maaki. ⁶ Ho kōhú búenbúen ba tò yi yòó ló, á vaá bó ho Pafuosi lóhó yi. Lé bín á ba fò mín là a zúifù nìi búii na wee wé mu nín-símú na ba le Bara-Yeesu yi. O lá wee lá mítén lòn jì-cúa fèero. ⁷ O háa wi ho kōhú mu júhúso na ba le Sèeziyuusi Poluusi cōn. O nìi mu fù lée nùpue na hácírí wi. O wi ò o jí le Dónbeenì bíonì. Ó o von o Baanabaasi là a Soole le ba buen mí cōn. ⁸ Ká a nín-símú bànso Elimaasi á yí wi à ho kōhú mu júhúso à tà a *Krista bìo ó o wi ò o hè ba. (Ba *Kerɛsisisáa wee ve o Bara-Yeesu mu làa Elimaasi.) ⁹ Hón pàahú so yi, ó o Soole na ba mún wee ve làa Poole† á le Dónbeenì Hácírí wáa sú ó o fá mí yìo wo yi, ¹⁰ ò o

* 13:1 O Heroode na ba wee bío bìo hen lé o Heroode Āntipaasi na wi ho Kalilee júhú yi.

† 13:9 Bìo nɔn ó o Soole ba yèrémáa wee ve là a Poole: Ba zúifúwa na bìo sà ho Oroomu yi á yènnáa fù lé mu bìo jun jun. Ba zúifúmu yèni wee kén. Ká yia bìo sà ho Oroomu yi, à wón ba bīnì cé le búii na yi. Ho Soole lé ba zúifúwa yèni. Ká ho Poole lé bìo ó o bìo sà ho Oroomu yi.

bía: «Ūnén *Satāni za sabín-fūaalo yén. Fo wee víini ba nùpua. Mu bìo na se búenbúen fo wee firáa. O Núhúso sī bìo bún téréna, à ūnén wón wee báaráka làa bŭ. Cén khí mu yi. ¹¹ Áwa, wáa loń mu. O Núhúso á à bóoní foń. Fo ò wé o muui, á à cāaka ká ū máa mi le wii khoomu.» Mí lahó yi ó o Elimaasi yìo dèenía coora, á wó mí tībírí. Ó o wee hée víná, á wee cà yà á à tè o níi yi ì lénnáa. ¹² Bìo ho kǎhú júhúso mən bìo wó, ó o tà dó mí sī o Krista yi. O Núhúso bìo na ó o wee jí á zon wo dà.

O Baanabaasi là a Poole van ho Āntiosi

¹³ O Poole lè mí ninzàwa á zon ho won-beeni ho Pafosii yi á van ho Pānfilii kǎhú lóhó na ba le Pεεze. Bìo ba vaá dǎn bín, ó o Zān Maaki día ba, ò o bīnía van ho Zeruzaleemu. ¹⁴ Barén bán đin ho Pεεze yi à ba lá ho won-beeni, á vaa dǎn ho Pizidii kǎhú lóhó na ba le Āntiosi. Ho *Sabaazòn, á ba zon ho kàránló zī yi á zoó kará. ¹⁵ Bìo ba kàrána ho làndá vūahú lè le *Dónbeeni ji-cúa fεerowà vūahú vó, á ho kàránló zī júhúso le ba bío bìo kà na ba yi: «Wàn zàwa, hen ká bíoní wi mi cǎn á mi le mi ì hǐi lè ba nùpua sīa se mi wáa dà à bío.»

¹⁶ Ó o Poole líi hǐnɔn yòo đin ò o dá mí níi le ba wé tété, ò o bía: «Minén *Isirayεlesa, lè minén na wee kǎnbi le Dónbeeni búenbúen, mi jí bìo á ì bío: ¹⁷ O Isirayεele nìpomu na kà bàn Dónbeeni lé dén hueekaa wàn òuaawa. Le wó á mu nìpomu na kà jina ho *Ezipite yi pǎahú na ba wi mu nì-hāmu yi bín. Bún món á le léra ba bín lè mí pànká. ¹⁸ Le buan ba hā mana tá hení yi á yú lòn lúlúio búará-jun sīi. ¹⁹ Ho Kanan kǎhú yi á hā sǐwà bìo hènun nùpua á le bó júhú, á fó táwá nɔn mí nìpomu yi, à hā bìo sǐ ba yi. ²⁰ Mu búenbúen wó á míana yú hā lúlúio khǐá-náa làa búará-jun làa píru sīi.

«Bún món á le Dónbeeni hueekaa ba búu wàn òuaawa tíahú á wó lè ba júnása, à bán wé fáa ba tǔiáwà. Á mu wó làa bún fεεε á buéé bó a ji-cúa fεero Samuwεele pǎahú yi. ²¹ Bún món á ba fìora a bée le Dónbeeni cǎn á le nɔn o Kiisi za Sayuule ba yi. Wón na wee lé o Bēnzameε zī-júhú yi. Á wón kera ba júhú wán á đin hā lúlúio búará-jun. ²² Bìo le hǐa pá a Sayuule día á le nɔn o *Daviide ba yi á wó lè ba bée. Wón Daviide so á le bía bìo kà đání yi: «Ī sīi nùpue á ĩ wáa yú, o lé o Zesee za Daviide † wón lé yà á à wé bìo búenbúen na á ì bío le o wé á à tíi jii.» ²³ O Daviide mǎnmǎní nì-kéní búu lé o Yeesu. Lé wón le Dónbeeni wó là a Isirayεele nìpomu kǎnǐlo, làa bìo á le hǐa dóráa mí jii le mí ì wé làa bŭ. ²⁴ Sǎni ò o Yeesu buen, à bún ó o Zān buera nɔn o Isirayεele nìpomu búenbúen yi le ba yèrémá mi yilera lè mi wára à ba bátízé ba. ²⁵ Pǎahú na ó o Zān mukǎni véro wà buéé dǎ, ó o wee bío: «Mi wee leéka le ĩ léé wée? Yà mi wee lòoní wi mí dòn le ĩnén. Èε ká mi màhá loń, bànso wi ĩ món lù. Hàri o nakāa tenló á ĩ pá yí koráa.»

²⁶ «Wàn zàwa, minén na lé o *Abaraamu mǎnmǎnía làa bìa mi tíahú na wee kǎnbi le Dónbeeni, lé warén á ho fenló bíoní na kà á buera nɔn yi. ²⁷ Ho Zeruzaleemusa lè mí júnása á yí zūna a Yeesu bìo bàn júhú á mún yí zūna ba ji-cúa fεerowà bíoní na wee kàrán ho *Sabaazòn lè mí dà-kéní kéní yi kúará. O Yeesu mu á ba sínía júhú á tíraráa ba ji-cúa fεerowà bíoní jii. ²⁸ Bìo ba à đin wán á à búeráa wo á ba yí yú, á ba le o *Pilaate bío le ba búe o. ²⁹ Bìo á bìo búenbúen na le Dónbeeni bíoní vūahú bía a Yeesu đání yi á ba wó á mu jii tun á ba liinía wo ho *kùrùwá wán á líi nùuna. ³⁰ Ká le Dónbeeni màhá vèenía wo. ³¹ Hā wizoní cèrèε yi ó o Yeesu zéenía mítén làa bìa na hǐa lèenía wo ho Kalilee yi fúaa ho Zeruzaleemu. Lé bán wáa wó a seérása á wee bío o bìo à na a Isirayεele nìpomu yi.

³² «Warén lé bìa wee bue le Dónbeeni bín-tente à na mia: Le Dónbeeni jii na le dó nɔn wàn òuaawa yi ³³ á bìo jii sú. Le vèenía o Yeesu á tíraráa mu jii bìo kà wán á nɔn warén na lé ba mǎnmǎnía yi, làa bìo mu túraráa hā Lení vūahú lení bìo jun níi yi: «Fo lé ĩ Za.

† 13:22 Mi loń Samuwεele nín-yání vūahú 13.14

Ho zuia nii wán á ĩ lé mìn Maá». § 34 Le Dónbeenì hía bía mu le mí ì vèní a ó o máa bñí máa hí. Bìo kà lé bìo le hía bía: «Ĭ ì dúbua mia lè hã dúbuaa na láayi wi. Hía á ĩ dó ĩ nii nòn o Daviide yi le ĩ na». * 35 Lé bún nòn ó o pá wíokaa bía mu le Dónbeenì bíonì vūahú lahó búí yi: «Fo máa díá á yà bìo sà foñ máa soo le búure yi». † 36 O Daviide pàahú, ó o hía tà sá ho tonló na le Dónbeenì le o sá. Bún món ó o húrun á ba nùuna a bàn búaawa nìsání ó o soora. 37 Ká yà le Dónbeenì vèniá wón yí soora.

38-39 «Wàn zàwa, mi ko mi zūn mu le lé o Yeesu bìo yi á mu bè-kora séndíaró bìo á bueraráa nòn mia. Orén lé yà á nùpue léé nùpue dó mí sīi yi, ó o ò fen mí bè-kora búenbúen yi, bìo ó o *Mōyiize làndá lá yí dà máa fení mia yi. 40 Á mi cén pa miten bìo, à bìo ba ñi-cúa fεerowà bía à yí yí mia, mu bía kà síi: 41 «Mínén khònlowà, mi loñ. Mi bìo á à vñka mia. Mi ì hí á à lé bñ. Bìo mi yìo wi lua, á ĩ ì wé yéréké bìo búí na ba bía bìo nòn mia, á mi máa dé mi sīa mu yi.» ‡»

42 Bìo ó o bía bún vó, ó orén là a Baanabaasi ló ba *zúifùwa kàránló zīi yi. Á bìo wi bñ fìora ba le ba bñí buen ho *Sabaa wizonle na sà yi, à wíoka buée bío mu bìo dà-kéní mu dání yi. 43 Ho kúeemínwánló món dé n á ba zúifùwa cèrèε, lè ba nì-vio na yèrè máa zon ba yi, á tà bò a Poole là a Baanabaasi yi. Á bán wee bío làa ba ká ba à hení ba sīa à ba ca tñ le Dónbeenì sāamu yi.

44 Ho Sabaa na sà zòn, léé cīnù ká, ká ho lóhó nùpua búenbúen á lá à lé è vé, á buée jí a Núhúso bíonì. 45 Bìo ba zúifùwa mòn ba zāamáa, á le yandee sú ba, á ba wee kán o Poole ká ba à là a. 46 Ó o Poole là a Baanabaasi wáa wee bío bìo kà làa ba ká ba poní séra: «Le Dónbeenì bíonì á lá ko à le bue na minén yi vé. Ká bìo mi pá le, á wee leéka le mi yí ko lè le mukānì binbirì na máa vé, à wa wáa a yèrè má à va bìo yínón ba zúifùwa cñ. 47 Bìo kà lé bìo le Dónbeenì bía nòn wen: «Ĭ bàrá fo á wó lè hã kāna búenbúen nìpomu khoomu, bèra a na à ũ bue ho fenló bìo ho dímjñá kùarāa búenbúen yi.» 48 Bìo á bìo yínón ba zúifùwa jí hñn bíonì so, á ba wee zāmaka ká ba à khòní a Núhúso bíonì. Bìo búenbúen na bìo sà le mukānì binbirì na máa vé yi, á tà nòn miten.

49 O Núhúso bíonì wee ben fè ho kōhú búenbúen nìpomu. 50 Ká ba zúifùwa màhá hñn sūna ba háawa na níní se na wee kōnbi le Dónbeenì, lè ho lóhó ya-díwá, á wó le nii dà-kéní làa ba, à ba wee beé o Poole là a Baanabaasi lò, á ñòn ba léra mín kōhú yi. 51 Á ba báawa nùwā ñun mu púaara mí zení khúnkhūnì á kúaa ba wán, § à ba wà van ho Ikoniyuumu lóhó. 52 Ba nì-kenínia á sīa wan làa sòobéε, á sú lè le Dónbeenì Hácírí.

14

O Poole là a Baanabaasi van ho Ikoniyuumu

1 Bìo ó o Poole là a Baanabaasi vaá dñn ho Ikoniyuumu lóhó yi, á ba vaá zon ba *zúifùwa kàránló zīi. Á bìo ba zoó bía á wó, á ba zúifùwa làa bìo yínón ba zúifùwa cèrèε á tà a *Krista bìo. 2 Ká ba zúifùwa na pá a Krista bìo á súkúra bìo yínón ba zúifùwa, fúaa ba wee leéka mu bè-kora làa bìo tà a Krista bìo. 3 Bún lé bìo nòn ó o Poole là a Baanabaasi á kará míana ho Ikoniyuumu yi. Ba wee bío ká ba poní séra, á dó mí sīa o Núhúso yi. O Núhúso wee na mí pánká ba yi à ba wéráa mu yéréké bìowa na wee zéení le Dónbeenì pánká, à zéení le bìo ba wee bío o sāamu dání yi léé tūiá. 4 Á ho lóhó nùpua sankaa lè hã kuio bìo ñun. Ba sñn-kéní tà ba zúifùwa nii, ká bìo so bèn tà ba tonkarowà nii. 5 Ba zúifùwa làa bìo yínón ba zúifùwa lè mí ñúnása wee wíoka mítén ká ba à beé o Poole là a Baanabaasi lò, á à lèeka ba lè hã huua á à búe. 6 Bìo ba mí nùwā ñun zūna mu, á ba lùwa, á dó mí yara lè ho Lisitere lè ho Dεεbe na lé ho Likawonii kōhú lórá cñ, lè hã lórá na bāmakaa hã. 7 Bìo ba vaá dñn á ba lan wee bue le bñ-tente bñ.

§ 13:33 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 2.7 * 13:34 Mi loñ Ezayii vūahú 55.3 † 13:35 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 16.10 ‡ 13:41 Mi loñ Habakuuki vūahú 1.5 § 13:51 Mi loñ Matiye vūahú 10.14

O Poole là a Baanabaasi wi ho Lisitere là ho Dεεbe yi

⁸ Nii búí wi ho Lisitere yi á zení húrun kará. O ton ká a lé o mùamúa, á dĩn yí varákaa yí mən hùúu. ⁹ O kará wee jí bìo ó o Poole wee bío. Ó o Poole fá mí yìo wo yi, á mən à bìo ó o dó mí sīi o *Krista yi á dà à wee wéé, ¹⁰ ó o wáa bía nən wo yi pǎnpǎn: «Lii híní yòo muin dĩn ũ zení wán.» Ó o nìi yéran fára mí zení wán á varákaa wà. ¹¹ Bìo ba zàamáa mən bìo ó o Poole wó, á ba bía pǎnpǎn là ho Likawonii kǎhúsa bíoni: «Éee! Hã doffina búí lá a nùpue sīi á bueé líí bó wen.» ¹² O Baanabaasi ba wee ve làa Zeesi, ká a Poole ba wee ve làa Hεεμεεσι, lé bìo ká mu léé bìo na ò o Poole lé yia bío.* ¹³ Ho Zeesi na lé ba doffíní búí á zīi hía wi ho lóhó jii. Dén doffíní so yankaro lé yia buan ba dāaní na ba donkhueéra là le pūiflè á bueé dĩnnáa ho lóhó dándá na son kǎonia ho zūajiní jii. O wi ò orén là ba zàamáa à wé mu hāmu à na a Poole là a Baanabaasi yi.

¹⁴ Bìo ba tonkarowà mí nùwā jun zūna mu, á ba lèekaa mí sǐ-zǐnia à zéeni ká ba yí wa bìo ba le mí ì wé, à ba fáara yòo zon ba zàamáa tíahú, ¹⁵ ká ba à bío pǎnpǎn: «Éee! Minén nùpua mu, léé webio nən á mi wee wéráa bìo kà? Warén mún lé ba nùpua là mí bìo sīi, á wee bue le bín-tente na mia le mi ko à mi día hǎn wǎn-káamáawa so, ká mi yèrémá sánsá le Dónbeení na wi féeε, dìo léra ho wáayi, là ho tá, là mu yámú numu làa bìo wi mu yi búenbúen. ¹⁶ Hã pǎnna na khíina yi, á le Dónbeení día hã síwà nùpua búenbúen á ba bò mí sīi wāna. ¹⁷ Ká le nǎn wee zéeni mítén là mu bè-tentewà na le wee wé: Làa lúlúio ká le wee na ho viohó mia, à ho dĩnló be wé se, à mi wé dí sǐ à sǐa wa.» ¹⁸ Hári hã bíoní na ó o Poole là a Baanabaasi bíi ká à hèráa ba zàamáa mu hāmu na ba le mí ì wé á à na ba yi bìo yi, á pá wó le lònbee. ¹⁹ Mu pàahú, à ba zúifùwa búí ló ho Āntiosi là ho Ikoniyuumu lórá yi á buara ho Lisitere yi. Lé bán là ba zàamáa wó le jii à ba lèekaa o Poole là hã huua, á vára wo lóráa ho donkíahú, lé bìo ba wee leéka le o húrun. ²⁰ Bìo ba nì-kenínia ló léé dĩn kínia wo yi, ó o líí hínnən, á zon ho lóhó yi. Mu tá na léé tǎn, ó orén là a Baanabaasi bò mín van ho Dεεbe.

O Poole là a Baanabaasi bīnia buara ho Āntiosi

²¹ O Poole là a Baanabaasi buera le bín-tente ho Dεεbe yi, á ba nùpua cèrèε tà wó ba nì-kenínia. Bún mǎn, á ba yèrémáa van ho Lisitere là ho Ikoniyuumu yi, là ho Āntiosi na wi ho Pizidii kǎhú yi. ²² Ba wee hení bìi tà a *Krista bìo sǐa, á wee hení mu na ba yi le ba fára dĩn, à dé mí sǐa o Krista yi. Ba wee bío bìo ká na ba yi: «Wa ko wa káa lònbee cèrèε yi à bè yi zoráa le *Dónbeení béeni yi.» ²³ Ba hueekaa ba nùpua búí ba kèrètíewa kuio là mí dà-kéní kéní yi á wó là ba ya-díwá. Bún mǎn á ba lù mí jiní à ba fióra, á dó ba bìo o Núhúso na ba tà nən mítén yi ní yi.

²⁴ Bún mǎn á ba káa ho Pizidii kǎhú yi á vaá dĩn ho Pǎnfilií kǎhú. ²⁵ Ba buera le Dónbeení bíoni ho Pεεze lóhó yi à ba wà nən ho Atalii lóhó. ²⁶ Lé bín á ba dĩn yi láráa ho won-beeni á van ho Āntiosi. Lé hón lóhó so yi á ba hía dó ba bìo le Dónbeení sāamu bànso ní yi, à le séení ba ho tonló na ba vaá sá á ho jii sú bìo yi. ²⁷ Bìo ba vaá dĩn ho Āntiosi, á ba von ba kèrètíewa kúaa mín wán, á lá bìo búenbúen na le Dónbeení làa ba páanía wó á fεera nən ba yi, làa bìo á le mún h́eraráa ho wǎhú á nən bìi yínǎn ba zúifùwa yi, à bán mún dàn tà a Krista bìo. ²⁸ Á ba kará dá míana bín làa bìi tà a Yeesu bìo là ba nì-kenínia.

15

Ba kèrètíewa ya-díwá kúaa mín wán

¹ Nùpua nùwā yen búí ló ho *Zudee yi á buara ho Āntiosi yi, á bueé wee kàrán bìi tà a *Krista bìo làa bìo ká: «Mi yí dà máa fen ká mi yí kúiora làa bìo mu bòráa o *Moyiize

* ^{14:12} Ho Kεεεsisa là ho Oroomusa doffina boo. Dìo ba le Zeesi lé dén wi hã búenbúen júhú wán. Ká dìo ba le Hεεμεεσι dén lé hã tonkaro.

làndá yi.»² Ó o Poole là a Baanabaasi pá ɓa biò, á wàanía làa ba le mí sòobée mu biò yi. Mu véenii, á ɓa le o Poole là a Baanabaasi, le ho ãntiosi nùpua nùwã yen búí ko ɓa va ho Zeruzaleemu, à vaa fɛe ho tũíá mu na a Krista tonkarowà le ɓa kèrètíewa ya-díwá yi.³ Á ɓa kèrètíewa kuure non biò ɓa màkóo wi yi le veeni mu biò yi ɓa yi. ʼBa káa ho Fenisii le ho *Samarrii kãna yi ká ɓa à bío biò á bìa yínón ɓa *zúifùwa wó wó yèrémáa tàráa le Dónbeenì biò le mí dà-kéní kéní. Á mu wó sī-wɛ-beeni bìa búenbúen na tà a Krista biò cón.⁴ Ba vaá dɛenii ho Zeruzaleemu yi á ɓa wà van ɓa kèrètíewa cón á bán le ɓa tonkarowà, le ɓa ya-díwá, á bèénia ɓa yi. Á ɓarén ɓèn lá biò búenbúen na ɓa wó le le Dónbeenì pànká á fɛera non ɓa yi.⁵ Ká ɓa *Farizíewa kuure nùpua nùwã yen búí na tà a *Krista biò á hínnon bía: «Bìa yínón ɓa zúifùwa na tà a Krista biò ko ɓa *kúio. Ò o Mɔyiize làndá bèrò biò mún hení na ɓa yi.»

⁶ Á ɓa tonkarowà le ɓa ya-díwá kúaa mín wán, à loínáa le bíonì mu yahó yi.⁷ Ba kára mín míana. Bún món ó o Piere líí hínnon lá le bíonì ò o bía non ɓa yi: «Wàn zàwa, mi zū le le Dónbeenì mɔn mi léra mi tíahú mu míana à ï bue le bín-tente à na bìa yínón ɓa zúifùwa yi, bèra a na à ɓa ní le, à tà le biò.⁸ Le Dónbeenì zū biò wi ɓa nùpua sīa yi. Le non mí Hácírí ɓa yi làa biò warén yúráa le biò síí, à zéení le le tà ɓa biò.⁹ Le yí wó biò woon na wee zéení le warén làa ba wi mín júná yi. Le ceéra ɓa sīa, lé biò ɓa tà le biò.¹⁰ Á léee webio non á mi wáa wi à mi sèení ɓa le ho sèró na á wàn bùaawa le warén wa beere á yí dànná yí sò, á à khūaanáa le Dónbeenì nii yi? ¹¹ Bùee dé. Biò warén kãnía o Núhúso Yeesu sãamu biò yi, lé bún ɓarén biò mún wórãa.»¹² Á bìa wi bín búenbúen wó tété. Bún món á ɓa wee ní á Baanabaasi là a Poole cón. ʼBa wee bío mu yéréké biowa na wee zéení le Dónbeenì pànká na le wó le ɓa níni bìa yínón ɓa zúifùwa cón.¹³ Biò á ɓa bía vó, ó o Zaaki hínnon lá le bíonì ò o bía: «Wàn zàwa, mi ní biò á ï ì bío.¹⁴ Biò le Dónbeenì tà lora bìa yínón ɓa zúifùwa biò hàrí mu júhú búeenii, á léraráa mu nìpomu na biò sà le yi ɓa tíahú, ó o Simɔn* zéénia.

¹⁵ «Mu fò mín le le *Dónbeenì jì-cúa fɛerowà bíoní, lé biò mu túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi kà síi:

¹⁶ O Núhúso bía: «Bún mónɗén á ï ì bīnì ì buen

á bueé so a *Daviide zīi na lá tò.

Le soni na fù á ï ì bīnì ì hóoní,

á le è fárá á à ðīn.

¹⁷ Hón pàahú so yi á ɓa nùpua na ká búenbúen,

le hã kãna búenbúen na á ï von à hã biò sī mi à à cà a Núhúso.†

«Hĩa kà lé o Núhúso jì-cúa,

yia non á mu biowa mu ¹⁸ biò zūínanãa hàànì.»

¹⁹ O Zaaki pá bīnía bía: «Lé bún non á ï le mu sūaaní à bìa yínón ɓa zúifùwa na yèrémáa bò le Dónbeenì yi à ɓa yí seé.²⁰ Ká mi màhá wa túa ɓa yi, à bío na ɓa yi le ɓa wé yí là le muini taa, lé biò hã tun. À pa mítén ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síwà yi. À yí là bùaa na yí fūaana taa. À yí dí cãni.‡

²¹ Hàànì bín ká ɓa nùpua wee kàrán o Mɔyiize làndá làa mín hã lórã le mí dà-kéní kéní yi, à kàrán ho ɓa zúifùwa kàránló zīnì yi hã *Sabaawa búenbúen zoñ.»

Ba kèrètíewa na yínón ɓa zúifùwa vūahú biò

²² Á ɓa tonkarowà, le ɓa ya-díwá, le ɓa kèrètíewa kuure wàanía tò le mí ì hueeka ɓa búí mí tíahú á à dé o Poole là a Baanabaasi wán, á à tonka ho ãntiosi yi. Á ɓa hueekaa o Silaasi là a Zude na ɓa wee ve làa Baasabaasi. ʼBa mí nùwã jun á bìa tà a *Krista biò wee kòñbi.

* 15:14 Simɔn: Le le o Piere zúifumu yèni na có non wo yi. Ká ðio ɓa le Piere dén lé o Yeesu có le. † 15:17 Mi loí Amɔosi vūahú 9.11-12 ‡ 15:20 Mi loí Léró vūahú (Exode) 34.15-16; Levii nùwã vūahú (Lévitiqwe) 18.6-23; 17.10-16

²³ Bìo kà lé bìo túara ho vūahú na ba a bua á à varáa yi:

«Warén tonkarowà lè ba kèrètíewa ya-díwá wee tèní minén na lé wàn zàwa na yínón ba *zúifùwa yi, bìa ho Āntiosi lóhó yi lè ho Siirii lè ho Silisii kāna yi.

²⁴ Wa já à ba nùpua búí ló wa cón, ká warén nòn yí tonkaa ba, á buée lùnkaa mi yilera lè mí bíoní, á mi yí zū bìo mi ì wé. ²⁵ Lé búñ nòn á wa wàanía tò à wa le wa à hueeka ba búí á à tonka mi cón. Ba à bè là a Baanabaasi là a Poole na lé wàn bónlowà na wa wa làa sòobéε, ²⁶ bán na zàanía mí mukāní wa Núhúso Yeesu *Krista tonló bìo yi. ²⁷ Ó o Zude là a Silaasi lé bìa wa wáa tonkaa mi cón, à bán mítén buée wíoka fεε bìo túara ho vūahú yi à na mia. ²⁸ Warén á tò mu wán á le Dónbeenì Hácírí mún tà mu le wa máa jì sèró mi wán máa dà máa khíí. Hã landáwá na bìo henía nòn mia na mi ko mi bè yi lé hĩa kà: ²⁹ Mi wé yí là le muinì taa. Mi yí dí cāni. Mi yí là bùaa na yí fūaana taa. Mi pa miten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà yi. Ká mi wee dàñ pa miten bìo búñ búenbúen yi, se mu se.

Ká mi foó.»

³⁰ Búñ món á ba nòn ho wǎhú bìa ba le mí ì tonka yi á ba wà van ho Āntiosi. Bìo ba vaá dǎn bín, á ba von bìa búenbúen na tà a Krista bìo á kúaa mín wán, à ba nòn ho vūahú mu ba yi. ³¹ Bìo ba kàráanna ho, á ba búenbúen zàmakaa ho bàn bíoní na henía ba sĩa bìo yi. ³² Bìo ó o Zude là a Silaasi hĩa lé ba ji-cúa fεerowà búí, á ba kará bín míana lè mín zàwa kèrètíewa, á henía ba sĩa, à ba wíoka yí ho pánká. ³³ Ba dá dóka mí yi ho Āntiosi yi. Búñ món á ba dó ba cāawése, á bán le ba bè wā-tente, à ba día ba á ba yèrémáa van bìa tonkaa ba cón, ³⁴ [§] ³⁵ ò o Poole là a Baanabaasi kará ho Āntiosi yi. Á barén làa bìa tà a Krista bìo cèrèε búí wee kàrán ba nùpua, á wee bue o Núhúso bíonì.

O Poole là a Baanabaasi saawaa mín yi

³⁶ Wizooní bìo yen búñ món, ó o Poole bíá nòn o Baanabaasi yi: «Wa bīnì tē hã lórá búenbúen na wa buera le Dónbeenì bíonì yi, à búεεkí wàn zàwa kèrètíewa à loñ le ba bìo wó kaka.» ³⁷ O Baanabaasi lá wi ò o fé o Zān na ba le Maaki à bèráa. ³⁸ Ká a Poole màhá yí tà a féró, lé bìo ó o bīnía ba món ho Pāñfilii kǎhú yi, á yí bīnía yí sá tonló làa ba.* ³⁹ Wàaní na here kera ba pàahú mu bìo yi, fúaa ba saawaa. Ó o Baanabaasi fó a Maaki á ba lá ho won-beenì à ba nòn ho Siipere kǎhú. ⁴⁰ Ò o Poole wón bèn léra a Silaasi. Sáni ò o lén, á bàn zàwa kèrètíewa kàràfáa wo o Núhúso yi. ⁴¹ O káa ho Siirii lè ho Silisii kāna yi, á wee séenì ba kèrètíewa kuio à ba sīadéro o Krista wíoka fárá tīn.

16

O Poole fó a Timotee á ba bò mín

¹ Búñ món ó o Poole wà van ho Dεεbe lóhó, á dīñ bín vannáa ho Lisitere lóhó. Nii búí na ba le Timotee na tà a *Krista bìo á wi ho lóhó mu yi. O lé o zúifù hínzoró na lé o kèrètíε háa á te mí za. Ká bàn maá lé o *Kεεεki nìi. ² Ba kèrètíewa na wi ho Lisitere lè ho Ikoniyuumu lórá yi á wee wíoka a yèni. ³ O Poole lá wi ò o fé o à ba wé páaní bè mín. Ó o le ba kúii wo ba *zúifùwa na wi bín bìo yi, lé bìo ba búenbúen zū mu le bàn maá lé o Kεεεki nìi. ⁴ Hã lórá búenbúen na ba wee káa yi, á ba wee bío bìo ba tonkarowà lè ba kèrètíewa ya-díwá wàanía tò wán ho Zeruzaleεmu yi à na bìa tà a Krista bìo yi, ká ba à bío na ba yi le ba wé bè mu yi. ⁵ Ba kèrètíewa kuio wíokaa fárá dīñ, á sīadéro o Krista yi wi, á bìa tà a Krista mu bìo wee dé wán làa wizooní.

Le Dónbeenì le o Poole lén va ho Maseduana

§ 15:34 Le Dónbeenì bíonì vǎnna búí yi á bìo kà lé bìo túara sà lè bíoní mu jii: «Ká a Silaasi wón le mí ì kεenì bín.» * 15:38 Mí loñ Bè-wénia 13.13

⁶ Le Dónbeenì Hácírí hò ɓa le ɓa yí vaá bue le Dónbeenì bíonì ho Azii kǎhú yi. Á ɓa káa ho Firizii lè ho Kalasii kǎna yi á wà. ⁷ Bìo ɓa vaá dǎn ho Mizii kǎhú jii á ɓa le mí ì va ho Bitinii kǎhú yi á à loñ. Ká a Yeesu Hácírí màhá yí nɔn mu wǎhú ɓa yi. ⁸ Á ɓa wáa káa ho Mizii kǎhú yi á lion ho Torowaasi lóhó wonna ðinní. ⁹ Ho tǎnàahú á bìo búí zéenia míten là a Poole. O mɔn ho Maseduana kǎhú nùpue búí ò o muina ðin á wee fio wo kà síi: «Buen ho Maseduana yi à buee séení wen.» ¹⁰ Mí lahó yi á wa ðènia wee cà bìo wa à wé wé á à varáa ho Maseduana, lé bìo wa wáa zū le lé bín á le Dónbeenì von wen le wa vaa bue mí bín-tente à na ho kǎhú mu nùpua yi.

Ho Filiipu yi, ó o háa na ɓa le Lidi tà a Núhúso bìo

¹¹ Wa zon ho won-beenì ho Torowaasi yi á téréna van ho Samotaraasi kǎhú na mu jummu kínia yi. Mu bàn tá na lée tǎn, á wa van ho Niapoliisi lóhó. ¹² Lé bín á wa ðin yi vannáa ho Maseduana kǎhú sǎn-kéní na bìo sà ho Oroomu yi bàn ló-beenì na ɓa le Filiipu. Ho Oroomusa cèrèe hía kará ho lóhó mu yi. Hón lóhó so á wa wó wizooní bìo yen yi. ¹³ Ho *Sabaá zoñ, á wa hínɔn ló ho donkíahú á wà lion ho vǎhú jii, le jún-sí á wa líí yí ɓa *zúifúwa fióro lahó bín. Wa líí yú ɓa háawa búí à ɓa kúaa mín wán, á wa kará tà há láakáwá làa ba. ¹⁴ Ba háawa mu nì-kéní ɓa le Lidi. O wee lé ho Tiatiiire lóhó yi, á wee duan lè há pǎnsò-muna na yàwá here. O wee kǎnbi le Dónbeenì. O kará wee tántá mí jikǎnna wa bíoní yi, ó o Núhúso wó ó o wíokaa wee jí bìo ó o Poole wee bío sese. ¹⁵ Orén lè mí zǐi nùpua á ɓa bátízera. Bún món ó o bía bìo kà á vonnáa wen: «Ká mi wee leéka le ì tà a Núhúso yi bìo bon, à mi buee làa ì zǐi.» Ò o ðin lan wen fúuu á wa tà van.

Bìo wó ho Filiipu kàsó zǐi yi

¹⁶ Wizonle búí, ká wà wee va ho fióro lahó yi, á ton-sá háa búí na lé o tǎhánì buée sá wa yahó. O wee yí wári cèrèe ho tǎnló mu bìo yi à na mí júnása yi. ¹⁷ O bò warén là a Poole món, á wee bío pǎnpǎn kà síi: «Ba nùpua na kà lé le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen wán ton-sáwá. Ho wǎhú na wee kǎnì ɓa nùpua lé hón bìo ɓa wee bue à na mia.» ¹⁸ Wizooní cèrèe yi ká lé bún ó o háa mu wee wé. Fúaa o Poole síi cà cà, á yèrèmaa bía nɔn o cíná na ó o wee sáráa yi: «Le ì bío mu na foñ: O Yeesu yèni pànká yi, à ù lén día a háa mu lònbi.» Mí lahó yi ó o cíná ðènia wà día a háa. ¹⁹ Bìo ó o háa mu júnása mɔn à bìo ó o lá wee yí na ɓa yi á jǎhú wáa bó, á ɓa wǐira a Poole là a Silaasi vannáa ho pànká bànso wà cǎn ɓa zàamáa fèminló lahó yi. ²⁰ Ba buan ɓa vannáa bán na lé ho *Oroomusa tǔiá fèerowà cǎn, à ɓa bía: «Ba nùpua na kà ðin wee kánká wa lóhó. Barén lé ɓa *zúifúwa, ²¹ à warén na lé ho Oroomusa á ɓa màhá wee kàrán lè mu bè-wénia búí na wa làndá le wa yí wé.» ²² Á ɓa zàamáa mún sía cà a Poole là a Silaasi yi. Á ɓa tǔiá fèerowà le ɓa ten ɓa sía, à ɓa le ɓa ha ɓa lè há fínfoóní. ²³ Bìo ɓa han ɓa wó, á ɓa kúaa ɓa ho kàsó yi, à ɓa henía mu nɔn o paro yi le o pa ɓa yi sese. ²⁴ Bìo ó o paro jǎ bún kà síi, ó o buan ɓa zoó kúaa ho kàsó zǐi fǐkǎhú, á kúaa há súrúkúwa ɓa zení yi.

²⁵ Bìo ho tá wà vaá sanká à mànì, ó o Poole là a Silaasi wee fio ká ɓa à khòoní le Dónbeenì. Á ɓa kàsósa na ká wee jí ɓa cǎn. ²⁶ Yìo buée tǐ à ho tá zà lè mí sòobéé, á ðèkíó ho kàsó zǐi. Há wonna búenbúen ðènia hénkaa, á ɓa kàsósa búenbúen zúakuaríwà feera. ²⁷ Ó o paro sína. Bìo ó o mɔn à ho kàsó zǐi zǔajiní hénkaa, ó o wee leéka le ɓa kàsósa búenbúen lùwa, ó o dò mí khà-tóní le mí ì búe lè míten. ²⁸ Ó o Poole wáamaa pǎnpǎn o wán: «Yí yáa ũten. Wa búenbúen wi hen.» ²⁹ Ó o paro le ɓa buen lè mu khoomu. Á ɓa buan mu buararáa ó o fó ò o bánbáa vaá zon le zǐ-za yi ká a wee zà lé le zǎní, á zoó búrá a Poole là a Silaasi tá. ³⁰ Bún món ó o fó ɓa lóráa ò o tǔara ɓa yi: «Minén nùpua mu, lé mu yén á ì ko à ì wé à fennáa?» ³¹ Á bán bía nɔn wo yi: «Tà a Núhúso Yeesu bìo, á ũnén lè ù zǐi nùpua á à fen.» ³² Á ɓa bía a Núhúso bìo nɔn orén là a zǐi nùpua búenbúen yi. ³³ Ho

tínàahú mu yi, ho pàahú dà-kéní kéní mu yi, ó o nìi fó ba vaá sɛera dokuaa. Ó orén lè mí zīi nùpua búenbúen á ba dɛɛnía bátízera. ³⁴ Bún món ó o fó a Poole là a Silaasi yòoraráa mí zīi, á yòò nòn mu bè-dínií ba yi. O nìi mu lè mí zīi nùpua búenbúen sía wan, lé bio ba tà le Dónbeenì bio.

³⁵ Bìo ho tá tǝn, á ho Oroomu tǝiá fɛerowà tonkaa ba nùpua le ba vaa bío le yia wee pa ho kàsó zīi yi à kúia ba nùpua mu le ba lén. ³⁶ Ó o paro bueé bía mu nòn o Poole yi kà síi: «Ba tǝiá fɛerowà á nòn le jii le ba kúia mia. Mi wáa dà a lé á à lén làa héerà» ³⁷ Ká a Poole màhá bía nòn bìa ba tonkaa yi: «Warén na bìo sà ho Oroomu yi á ba han ba zàamáa yio yi à ba yí cítíio wen làa bìo mu lá ko mu wéráa, á buan wen vaá kúaa ho kàsó yi. À ba wáa dǝn dǝn le mí ì kúia wen ká mu sá máa jí. Bún léé bìo na yí dà máa wé. Mi vaa bío le barén mítén buen bueé kúia wen.» ³⁸ Á bán bǝnía vaá bía mu nòn ho Oroomu tǝiá fɛerowà yi. Bìo ba jí le o Poole là a Silaasi á bìo sà ho Oroomu yi, á ba zǝnkaa. ³⁹ Á ba wáa buara bueé bía nòn ba yi le mí wó khon. Bún món á ba kúaará ba, à ba yankaa ba le ba lé ho lóhó yi à lén. ⁴⁰ Bìo ó o Poole là a Silaasi ló ho kàsó yi, á ba wà van o Lidi zīi. Ba mǝnka mín zàwa kèrètǝewa wán, á henía ba sía. Bún món á ba wà.

17

O Poole là a Silaasi wà van ho Tesaloniiki lóhó

¹ O Poole là a Silaasi ló lè ho Anfipoliisi lè ho Apolonii lórá yi á vaá dǝnnáa ho Tesaloniiki. Ho lóhó mu á ba *zúifùwa kàránlò zīi wi yi. ² Ó o Poole wà van bǝn làa bìo ó o lá wee wé wéráa mu. Orén lè ba nùpua na bǝn wàanía le Dónbeenì bíonì vǝahú bíonì wán hǝ *Sabaawa bìo tǝn na sà mín yi. ³ O wee zéení hǝ bíonì mu yara làa ba, le mu túara ho vǝahú mu yi le yia le Dónbeenì mǝn léra ko ò o lò be, à hí, à vèe. O wee bío na ba yi: «O Yeesu mu na á ì wee bío bìo làa mia, wón lé *Yia le Dónbeenì mǝn léra.» ⁴ Ba nùwǝ yen búii tà mu yi, á léera là a Poole là a Silaasi. Ho *Kerɛɛsisa cèrɛɛ na wee kǝnbi le Dónbeenì á mún tà ba bìo á wee bè làa ba, lè ba háawa cèrɛɛ búii na níni se mún. ⁵ Ká ba zúifùwa á le yandee màhá sú mu bìo yi. Á ba hǝnǝn cǝnkaa ba nì-kora nùwǝ yen búii hǝ bonfúaa yi á kúaa mín wán, á súkúra ba zàamáa séení, á kánkáa lè ho lóhó dǝnía. Ba fiira van o Zasǝn zīi á wà vaá zoó cà a Poole là a Silaasi á à léráa ho lóhó nùpua na kúaa mín wán yahó. ⁶ Á bìo ba zoó khon ba yi, á ba fó a Zasǝn làa bìa tà a *Krista bìo nùwǝ yen búii á lóráa ho lóhó tǝiá fɛerowà cǝn, à ba wee bío pǝnpǝn: «Ba nùpua na kà héera kánkáa ba nùpua hǝ lùà búenbúen yi lè mí kàránlò. Ba mún wáa bueé dǝn hen, ⁷ ó o Zasǝn tà á ba làara a wán. Ba búenbúen yí máa tà bè ba bá-zàwa bée Sezaare làndá yi. Ba le bée búii wi á yèni ba le Yeesu.» ⁸ Hǝ bíonì mu á cǝina ba zàamáa lè ho lóhó tǝiá fɛerowà sía. ⁹ O Zasǝn làa bìa tà a Krista bìo á sàanía le wári na ba ko ba sàaní á ba día ba.

O Poole là a Silaasi wà van ho Beeree

¹⁰ Ho tá hǝiní, á ba kèrètǝewa na bǝn dɛɛnía le o Poole là a Silaasi lé à lén va ho Beeree lóhó. Bìo ba vaá dǝn bǝn á ba wà van ba zúifùwa kàránlò zīi yi. ¹¹ Ba zúifùwa na ba vaá yú bǝn á wee tà hén mí yiwa á po bìa ho Tesaloniiki lóhó yi. Ba tà jí le Dónbeenì bíonì sese. Làa wizooní ká ba wee kàrán le Dónbeenì bíonì sese, à loñ le bìo ó o Poole wee bío so bon le. ¹² Bìà tà a Krista bìo ba tíahú á boo. Ho Kerɛɛsisa tíahú, á ba háawa na níni se cèrɛɛ lè ba báawa cèrɛɛ á mún tà a Nùhúso bìo. ¹³ Ká bìo ho Tesaloniiki zúifùwa jí ò o Poole wee bue le Dónbeenì bíonì ho Beeree yi, á ba wà buara bǝn á tǝn bueé kánkáa hón lóhó so nùpua, á lùnkaa ba yilera. ¹⁴ Á ba kèrètǝewa dɛɛnía le o Poole hǝnì lén à dé mí yahó lè mu yámú jummu cǝn. Ò o Silaasi là a Timotee bán kará ho Beeree yi. ¹⁵ Bìà bò là a Poole á lèení wo fúuu fúaa ho Ateena lóhó. Bìo ba le mí ì bǝnì á à va ho Beeree, ó o Poole háanía ba le ba vaa bío le o Silaasi là a Timotee bánbá ja mí món buen fúafúu.

O Poole ji-cúa na ó o fɛera ho Ateena yi

¹⁶ Pàahú na ó o Poole wi ho Ateena yi á pan o Silaasi là a Timotee, ó o mən à ho lóhó mu sú là hã dofi-kansiwa, á mu wee vá a yi. ¹⁷ O wee wàani là ba *zúifúwa làa bìa yínó ba *zúifúwa na wee bùaani le Dónbeenì na ó o wee yí ba kàránlò zī yi. Làa wizooní ká a wee wàani là ba nùpua na ó o wee yí ba fèminlò lahó yi. ¹⁸ Ba Epikurēwa* là ba Sitoyisēwa† nùwā yen mún wee buue wàani làa wo. Ba búí wee tũaka mín yi kà sí: «O dàn bíoro mu, léé webio ó o yàá dìn wee bío kà.» Ba búí bán bèn le: «Mu ka lòn dofi-vio bìo ó o wee bue.» Ba wee bío bún lé bìo ó o Poole wee bío o Yeesu bìo, là ho vèeró bìo.

¹⁹ Á ba buan wo vannáa ho lóhó tũia fèrowà cón, à ba bíá nən wo yi: «Mu bè-fínle na á ũ wee kàrán là ba nùpua á fo dà a zéeni yahó làa wen le? ²⁰ Bìo wa wee jí kà léé bè-fia wa cón, á wa wi à wa zūn mu kúará.» ²¹ À bìo ho Ateenasa búenbúen là mí kàyáwá bèn wa là mí sòobéé lé mu bè-fia na wee wé bán jíló là mu láakáwá tàró.

²² Ó o Poole wáa líi hínən yòó dìn ho lóhó tũia fèrowà yahó ò o bíá: «Ateenasa, ĩ mən mu le hã dofiina bùaanílò bìo bènín wi mia làa sòobéé. ²³ Lé bìo á ĩ héekaa mí lóhó yi á mən mu bìowa na mí sonka mí dofiina bùaanílò bìo yi. ĩ yàá pá mən le muini yeeni lahó búí à bìo kà lé bìo túara le wán: «Dofini na á nùpue yí zū.» Àwa! Á bìo mí wee bùaani ká mí yí zū mu, lé bún á ĩnén buara wà buéé zéeni làa mia. ²⁴ Le Dónbeenì na léra ho dímjá là mu bìowa na wi ho yi búenbúen, na lé ho wáyí là ho tá Núhúso, á yí máa zoo keeni hã zīn na ba nùpua wee so míten na le yi. ²⁵ Le màkóo míá à nùpue wé bìo búí na le yi. Lerén lé dìo wee na le mukāni ba nùpua yi, là mu bìo búenbúen. ²⁶ Le dìn o nùpue nì-kéní wán á léraráa hã síwà nùpua búenbúen héera bàráka ho tá wán, á wáana ba kána súaa, á fúaana hã pōnna jini dīnía. ²⁷ Le Dónbeenì wó kà sí bèra a na à ba nùpua cànka le. Hàrí ká ba wee héé vīná càráa le, jún-sī ba à yí le. Tũia poni, le Dónbeenì yí khèra là wa nì-kéní kéní. ²⁸ «Lé bìo wa mukāni ló lerén lé dìo ní yi. Lé lerén nən wa wee dàni varákaráa.» Mí len-béwá búí yàá mún bíá mu wéréwéré kà sí: «Wa lé le zàwa.» ²⁹ Á bìo wa lé le zàwa, á wa yí ko à wa tée le Dónbeenì làa sánú tàá wáí tàá huua kansiwá hūúu, bún na ba nùpua kará lon mí yiwa á wó míten. ³⁰ Hã pōnna na ba nùpua fū yí zū mu bìo yi, bún le Dónbeenì wáa yí máa loí yi ho zuia. Bìo kà wán á ba nùpua búenbúen lé bìa le wee ve hã làa búenbúen yi, le ba yèrémá mí yilera là mí wára. ³¹ Wizonle dà-kéní búí lé dìo le Dónbeenì bàrá, ò o nùpue na le léra à cítí ho dímjá búenbúen là ho térénló. Le vèenia o nùpue mu, à zéeni là ba nùpua le orén lé yia le léra ò o fí le cítí mu.» ³² Bìo ba já ò o Poole wee bío ho vèeró bìo, á ba búí wee yáa mí jini yi na a yi. Ba búí bèn wee bío: «À ũ bíoní mu jíló á wa à pa làa pōn-veere.» ³³ Lé bún wán ó o Poole bèn wà ò o díá ba. ³⁴ Ká ba nùwā yen búí bán pá bò a Poole yi, á tà a *Krista bìo. O búí lé ba tũia fèrowà nì-kéní na ba le Denii, là a háa búí na ba le Damariisi, à pá bini séeni ba búí.

18

O Poole van ho Korente

¹ Bún mún ó o Poole ló ho Ateena yi á van ho Korente* lóhó yi. ² O vaá fò mín làa zúifú nì búí na ba le Akilaasi bín. O nì mu ton ho kōhú na ba le Pōn yi. Orén là mín háa Pirisiye ló ho Italii kōhú yi á buara ho Korente yi yí míana, lé bìo ho *Oroomu bá-zàwa béé Koloode nən le jii le ba *zúifúwa búenbúen lé ho Oroomu lóhó yi. Ó o Poole wà van

* ^{17:18} Epikurēwa: Ba lé ho Kerēesi kōhú bè-zūnlo búí na lé o Epikuure nì-keninia. Ba wee cà bìo ba a wé ká le lònbee máa yí ba. Ba wee leéka le ho dímjá bìo búenbúen lé ho wé fèráa mín. † ^{17:18} Sitoyisēwa: Ba lé ho Kerēesi kōhú bè-zūnlo búí na ba le Zenon nì-keninia. Ba wi ba zūn bìo ho dímjá bìowa wee wéráa, á wi ba yí le sī-hebúee à sánsá le lònbee là mí síwà búenbúen. * ^{18:1} Korente: Ho lé ho Akayii kōhú ló-beeni. O Poole pàahú ká ho nìpomu boo làa sòobéé. Ho yèni hía wee lé ho há-fénlò là ho bá-fénlò là mí síwà na wee wé ho yi bìo yi.

ba cǎn. ³ À bìo ó orén làa ba tonló lée dà-kéní, á ba wáa páanía kará wee bì hã sǎnna na wee tá lè hã bùkúwá. ⁴ Hã *Sabaawa lè mí dà-kéní kéní yi ó o Poole wee wé lá le bíoní ba zúifùwa kàránló zǐ yi, á wee cà ò o bío búe ba zúifùwa lè ho *Κερεεσιςa júná.

⁵ Bìo ó o Silaasi là a Timotee ló ho Maseduana yi bueé dǎn, ó o Poole yahó wáa sǎ le Dónbeenì bìo zéeníló mí dǎn, á wee bío mu wéréwéré na ba zúifùwa yi le o Yeesu lé *Yìa le Dónbeenì mǎn léra. ⁶ Ká ba zúifùwa mu màhá pá a bìo à ba wee là a, ó o Poole pùrúnna mí sǐ-zǐnia khúkhūnì kúaa ba wán† ò o bía nǎn ba yi: «Hen ká mi vúnun, se mu lé minén mi beere á mu ló yi. Nùpue máa tùa mi bìo làa mi. Bìo ká wán á ì wáa à va bìa yínǎn ba zúifùwa cǎn.»

⁷ Ò o ló bǐn á wà van nìi búii na ba le Titiyuusi Zusituusi cǎn. O nìi mu wee kǎnbi le Dónbeenì, á zǐi wi ba zúifùwa kàránló zǐi nǐsǎnì. ⁸ Ba zúifùwa kàránló zǐi jùhúso na ba le Kirisipuusi lè mí zǐi nùpua búenbúen á tà a Núhúso bìo. Á ho Korentesa cèrèe na já a Poole bíoní á mún tà a Núhúso bìo á ba bátízera.

⁹ Ho tǐnàahú búii yi, ó o Núhúso zéenia míten là a Poole, á bía nǎn wo yi: «Yí zǎn bìo búii. Yí wé tété, wé bío ká ù wà. ¹⁰ Ìnén wi làa fo á nùpue na dà a sánsá fo á à bóoní yi wón mía, lé bìo ba nùpua na bìo sǎ mi à boo ho lóhó na ká yi.» ¹¹ O Poole wó le lúlú-kùure lè mí sanká ho Korente yi, á kàráanna ba nùpua bǐn lè le Dónbeenì bìo.

¹² Bún mǎn á ho Oroomu nìi Kaliyon á ba bàrá ho Akayii kǎhú jùhú wán. Lé bún pàahú á ba zúifùwa lò a Poole wán. Ba wǐira a buan vannáa le cítíi fǐnìi, ¹³ à ba wee bío: «Bìo ó o nìi na ká le ba nùpua wé búaanínaa le Dónbeenì á wi mí dǎn làa bìo á wa làndá le mu wéráa.» ¹⁴ Bìo ó o Poole le mí zoó bío, ó o Kaliyon kúio o jii ò o wee bío lè ba zúifùwa: «Minén zúifùwa, mu lá lée wékhe búii na búaa tàa bè-vio búii na wa làndá hò á ì lá à tà á à jí mí cǎn làa bìo mu lá ko mu wéráa. ¹⁵ Ká bìo mu lé hã bíoní, lè hã yènnáa, lè mí kùrú làndá bìo, á lé minén miten ko à mi loí mu yahó yi. Ìnén máa fǐ hǎn tǐiáwà so síi bǎn cítíi.» ¹⁶ Ò o le ba lén. ¹⁷ Á ba búenbúen wáa wǐira a Sositeena na lé ba kàránló zǐi jùhúso á wee ha le cítíi fǐnìi. Ó o Kaliyon cèkè ò o yí dó mí jii ba yi.

O Poole bǐnia van ho Āntiosi

¹⁸ O Poole pá kará dá dóka mí yi ho Korente yi. Bún mǎn ó o día mín zàwa kèrètíewa ò o wà van ho Sǎnkeree lóhó wonna dǐnnii. Sǎni ò o zo ho won-beenì ó o nǎn mí jùhú á ba læera, lé bìo ó o lá dó mí jii nǎn le Dónbeenì yi bìo búii dǎnì yi.‡ Ò orén là a Pirisiye lè mín báa Akilaasi á zon ho won-beenì á vannáa ho Siirii kǎhú. ¹⁹⁻²¹ Bìo ba vaá dǎn ho Efεeze yi, ó o Poole wà van ba *zúifùwa kàránló zǐi yi, á vaá zoó wee wǎanì làa ba. Ba fiora a le o cǎaka cúa-yen, ó o yí tà. Ò o bía bìo ká nǎn ba yi á wà díaràa ba: «Ká le Dónbeenì tà á ì ì va ká ì ì bǐnì ì buen mi cǎn.» Ò o Poole zon ho won-beenì ho Efεeze yi á wà ò o día a Pirisiye là a Akilaasi. ²² Bìo ba vaá dǎn ho *Sezaaree lóhó, ó o ló van ho Zeruzalemu, á vaá tènía ba kèrètíewa kuure yi. Bún mǎn ó o wà van ho Āntiosi. ²³ O cǎakaa yú bǐn á bò yi wàráa. O kǎa ho Kalasii lè ho Firizii kǎna yi, á wee hení ba kèrètíewa búenbúen sǐa le Dónbeenì bìo yi.

O Apoloosi van ho Efεeze lè ho Korente

²⁴ Zúifù búii na ba le Apoloosi á buara ho Efεeze yi. O wee lé ho Alekisǎndiri lóhó yi. O lé o nùpue na zǐi hã bíoní. O mún zǐi le Dónbeenì bíoní vǔahú bíoní làa sòobée. ²⁵ Ba kàráanna a là a Núhúso wǎhú bìo. O nǎn míten á wee bue ká a zéení bìo ó o Yeesu bìo wóràa binbirì à na ba nùpua yi. Ho *bátéemù bìo dǎnì yi, ó o Zǎn bátéemù bìo na ba kàráanna làa wo lé bún mí dǎn ó o zǐi. ²⁶ O wee bío ba *zúifùwa kàránló zǐi yi ká a ponì

† 18:6 Mi loí Matiye vǔahú 10.14 ‡ 18:18 Mi loí Miló vǔahú (Nombres) 6.1-21. Ba zúifùwa cǎn ká yìa fù wé dó mí jii le mí ì wé bìo búii á à na le Dónbeenì yi, à bǎnso jùhú à foohú máa bǐnì bè wán. Ká ho pàahú na ó o wee leéka bìo á jii sú, ò o màhá læe mí jùhú.

séra. Bìo ó o Pirisiiye là a Akilaasi já a bíoní, á ba fó a, á wíokaa zéénia le Dónbeenì wǒhú bío binbirì á nǎn wo yi. ²⁷ Bún món ó o Apoloosi wi ò o va ho Akayii kǒhú, á bàn zàwa kèrètíewa henía o sǐi mu bìo yi. Ba yàá túara ho vǔahú tonía nǎn bìà tà a *Krista bìo na wi ho kǒhú mu yi, le ká a Apoloosi mu vaá dǎn ba, à ba bua a sese. Bìo ó o vaá dǎn bín á le Dónbeenì sǎamu wó ó o séénia bìà tà a Krista bìo làa sòobéé. ²⁸ O ji-cúa na ó o wee lá búenbúen á ba zúifùwa yí máa dàń bío bìo búí dǎní yi. O wee dǐn le Dónbeenì bíonì vǔahú bíonì wán à zéénináa mu wéréwéré na ba yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenì mǎn léra.

19

O Poole van ho Efēeze

¹ Pǎahú na ó o Apoloosi wi ho Korēnte yi, ó o Poole lá ho wǒhú na ló hǎ búaa yi á van ho Efēeze. Kèrètíewa nùwǎ yen búí ó o vaá yú bín, ² ó o tùara ba yi: «Pǎahú na mi tà a *Krista bìo á mi so yú le Dónbeenì Hácírí le?» Á ba bíá nǎn wo yi: «Wa yàá dǐn yí já Dónbeenì Hácírí bìo yí mǎn.» ³ Ó o Poole bǐnía tùara ba yi: «Ó, o, á lé ho *bátéèmu yén á mi yú?» Á ba bíá: «Lé o Zǎn bátéèmu.» ⁴ Ó o Poole wǎa bíá: «O Zǎn hía wee bátízé bìà wee tà yèrémá mí yilera lè mí wára, á wee bío là a *Isirayēele nìpomu le ba tà yia wà a buen orén món bìo, o Yeesu.»

⁵ Bìo ba já hǎn bíonì so vó, á ba tà ó o bátízera ba o Núhúso Yeesu yèni yi. ⁶ Ó o Poole bò mí níní ba wán, á le Dónbeenì Hácírí lion ba wán. Á ba wee bío hǎ sǐi-viò bíonì, á wee fēe le Dónbeenì ji-cúa. ⁷ Ba nùpua mu búenbúen á à yí píru jun sǐi.

⁸ O Poole yí máa khí ba zúifùwa kàránló zǐi yi. Pǐina bìo tǐn ká lé bín ó o wee buee bío yi ká a ponì séra. O wee bue le *Dónbeenì béenì bìo, á wee cà à bìà wee jí a cǎn à tà mu yi. ⁹ Ká ba búí màhá tun mí yiwa, á pá le mí máa tà a Yeesu bìo, á wee zùaríka a Núhúso wǒhú yi ba zàamáa yìo yi. Ó o Poole fó bìà tà a Krista bìo á wàraa ò o díá ba. Làa wizooní búenbúen ká a wee buee wàanì lè ba nùpua o Tiranuusi kàránló zǐi yi. ¹⁰ O wó mu á dǎn hǎ lúlúio bìo jun. Lé bún nǎn á ba zúifùwa làa bìà yínǎn ba zúifùwa na wi ho Azii kǒhú yi búenbúen á jánaa o Núhúso bìo.

O Sevaa zàwa nùwǎ hẹjun bìo

¹¹ Le Dónbeenì wee wé mu yéréké bè-beera là a Poole níi. ¹² Hàrí hǎ sǐ-zǐnia lè hǎ nín-kéníwà na dǎn o Poole sǎnía á ba wee bè ba vǎnvárowà wán à ba wa, à ba cǐnáwa lé bìà ba wi yi. ¹³ *Zúifùwa nùwǎ yen búí na wee héé léka hǎ lùà yi à ja ba cǐnáwa lén bìà ba wi yi, á mún le mí ì wé è loń ká mí dà a ja ba là a Yeesu yèni pǎnká. Ba wee bío lè ba cǐnáwa kà sǐi: «Mí lé là a Yeesu yèni pǎnká, yia ó o Poole wee bue bìo.» ¹⁴ Bìà wee wé mu lé o zúifù nìi na ba le Sevaa na lé ba yankarowà júhúso beenì zàwa nùwǎ hẹjun. ¹⁵ Ká a cǐná màhá bíá nǎn ba yi: «O Yeesu á ì zǐ, á mún zǐ a Poole. Ká minén bèn lé ba yén?» ¹⁶ Ò o nìi na ó o cǐná wi yi á zon ba wán, á dàńna ba, á han lè mí sòobéé bóoníkaa yi á ba lùwa ló le zǐi yi mí káamáa. ¹⁷ Ho Efēeze zúifùwa làa bìà yínǎn ba zúifùwa búenbúen já bìo wó, á ba búenbúen zǎna, á wíokaa wee kǎnbi o Núhúso Yeesu yèni. ¹⁸ Bìà tà a *Krista bìo cèrèè búí wee buee bío à zéení bìo ba wó ká mu yí se wéréwéré ba zàamáa yìo yi. ¹⁹ Mu nín-símú wérowà cèrèè á buan mí vǔnna á buee cǐina ba nùpua búenbúen yahó. Ba càtío hǎ vǔnna mu yàamu, á mu yú wén-hǎani* muaaseé búará-jun làa píru. ²⁰ Lé kà sǐi ó o Núhúso bíonì wee ben fèraa hǎ lùà ká le wà. Le bàn pǎnká á ba nùpua wee mi.

O Demetiriyuusi bíonì na ó o kánkáa ho Efēeze yi

* 19:19 wén-hǎnló: Hón pǎahú so yi, ká le wén-hǎnló dà-kéní lé o nùpue nì-kéní wizon-kùure sǎmú sǎání.

²¹ Ká búnn bîowa so búennbúenn wó khíina, ó o Poole le mí ì káa ho Maseduana lè ho Akayii kána yi á à va ho Zeruzalæmu. O wee bío bìo kà mí yi: «Hen ká ì vaá dñn bñn, á ì mún ko à ì dā ho *Oroomu.» ²² Ó o tonkaa o Timotee là a Erasiite na làa wo wee séení mín le ba va ho Maseduana, ò orén mí bæere wón kará dóka mí yi ho Azii kōhú yi.

²³ Mu pāahú ò o Núhúso wōhú bìo á kánkáa ba núpua dàkhíina ho Efæeze yi. ²⁴ O donkhue-sî-pà búii na ba le Demetiriyuusi á hía wi ho Efæeze yi. Orén lé yia wee pà a dofiní há-nii Aatemiisi† zî-beeni bàn bè-zàwa lè le wén-hāani. Bìa wee sá a cōn á wee yí le wári na boo mu bìo yi. ²⁵ Wizonle búii ó o nii mu von mí ton-sáwá làa bìa làa ba tonló le mí ì wé dà-kéní á kúaa mín wán, ò o bía non ba yi: «Minén núpua mu, mi zū mu kénkén le lé ho tonló na kà bìo yi á wa ní bìo wee dérāa wán. ²⁶ Háya! Ò o nii mu na ba le Poole bìo na ó o wee wé á mi wee mi, á wee jí. O wee bío le hā dofi-kansiwa na ba núpua wó mítén á yínón dofiina. Á ba núpua cèrèe tà a bìo ho Efæeze yi. Hàri ho Azii kōhú núpua ó o vó ká cīnú. ²⁷ Mu wà làa búnn, á wa tonló yèni á à yáa. Mu yínón búnn mí dōn. Wa dofiní há-nii Aatemiisi zî-beeni na ba son non wo yi á bìo júhú mún máa keí. Orén mí bæere á bìo mún máa bñní máa wé here ba núpua yi. Wón na á ho Azii kōhúsa lè ho dímjá núpua búennbúenn wee fūaaní.» ²⁸ Bìo ba já hā bioní mu, á ba sīa cā, á wee wāamaka ká ba a bío: «Ho Efæezesa Aatemiisi léé dofiní há-beeni!»

²⁹ Ho lóhó núpua búennbúenn kánkáa. Ho Maseduana kōhú núpua nūwā jun búii na là a Poole lá wee bè mín va hā khúio, á ba wīkaa á fūunia bò yi buararāa le wāanii la-beeni yi. Ba lé o Kayuusi là a Arisitaaki. ³⁰ O Poole lá wi ò o va a zoo dñn ba núpua yahó, ká ba kèrètíewa hò a. ³¹ Ho pánká ton-sáwá búii na wi ho Azii kōhú yi na lé o Poole mu bàn bōnlwà le ba bío na a yi le o wé mí sáberé ò o yí va bñn. ³² Hón pāahú so yi, à ba zāamāa yí máa jí mín yi. Ba wee hée bío mín júná yi fúaa ba cèrèe búii yāá wāa yí zū mí kúeemínwánló júhú. ³³ Ba zúifūwa pàana a núpue búii na ba le Aleksāndere á léé dñnia ba núpua yahó. Á ba búii ló ba tíahú á zéenia bìo ó o ko ò o bío na ba zāamāa yi. Ó o Aleksāndere wāa hoonía mí ní dá ba zāamāa yi le ba wé tété, ò o wi ò o lá le bioní ba zāamāa yahó ká a zéení le orén lè mín zàwa á níni mía mu yi. ³⁴ Ká bìo ba núpua zūna mu le o lé o zúifū, á mu bìo dà-kéní na kà lé bìo á ba búennbúenn páania wee wāama á yú hā léèrèwa bìo jun sí: «Ho Efæezesa Aatemiisi léé dofiní há-beeni!» ³⁵ Mu véení, á ho lóhó pánká ton-sá vñn-túaro beeni lé yia dàina bía lè ba zāamāa á ba wó tété, ò o bía non ba yi: «Efæezesa, ba núpua búennbúenn zū le ho Efæeze lóhó lé hia pan wa dofiní há-nii Aatemiisi zî-beeni yi, á pan o bàn kansi na ló ho wāayi lion yi. ³⁶ Núpue yí dà máa kán mu. Èe ká mi màhá ko à mi wé wayi, ò o búii hía yí wé bìo ká bànso á yí lon mí yi. ³⁷ Ba núpua na ká á mi buan buararāa hen à ba non yí yāara bìo búii wa dofiní há-nii zī, á mún yí bía yí khon yí non wo yi. ³⁸ Hen ká a Demetiriyuusi lè mí ton-sáwá le o búii wó khon làa mí, á le cítí filó wizonle wi, á bìa wee fī le mún wi. Le ba va bán cōn. ³⁹ Ká bioní pá bñnia wi mi cōn bìo búii dñní yi, á bìa wee kúee mín wán à loí ho lándá bìo, á dà à loí mu yahó yi. ⁴⁰ Wa yí wó sese, á ba hía bío le lé warén wee káani ba núpua bìo wó ho zuia kà bìo yi. Lé bìo ho kúeemínwánló na kà á júhú mía máa zéeni.» Bìo ó o bía hñn bioní so vó, ó o le ba zāamāa saawaa.

20

O Poole van ho Maseduana lè ho Keræesi

† 19:24 Aatemiisi: O lé le dofiní há-nii búii. Ho Efæeze yi, á ba wee bío le orén lé yia á ho tá lè mí bìo búennbúenn sà yi. Orén lé yia ba wee wé fio yi à búerāa ho dínló, à sánii mún jinnāa. Ba zî-beeni na ba hía son o dofiní há-nii mu bìo yi bàn sīwà hía yí boo mu pāahú.

¹ Bìo mu bìo na lá wee kánká ho lóhó yòó kǎhíina, ó o Poole von bìa tà a *Krista bìo kúaa mín wán, á henía ba sǎa. Bún món ó o dó ba cǎawése ò o wà jǎn ho Maseduana. ² O kǎa hón kǎhú so yi á bía bìo cèrèè á heníanáa bìa tà a Krista bìo sǎa, ò o ló bín wà van ho *Kerεεsi kǎhú. ³ O kará bín á dǎn hǎ pǎina bìo tǎn. Bún món ó o wi ò o lá ho won-beeni à va ho Siirii kǎhú yi. Lé hón pǎahú so yi á ba bía non wo yi le ba *zúifúwa lò a wán. Ó o díá ò o yèrémáa kǎa ho Maseduana. ⁴ Bìá lèenía wo lé o Beeree nìi Sopateere na lé o Piruusi za, là a Arisitaaki, là a Sekūnduusi na páanía wee lé ho Tesaloniiki yi, là a Dεεbe nìi Kayuusi, là a Timotee. À séení ho Azii kǎhúsa Tisiiki, là a Torofiimu. ⁵ Ba dú wa yahó á vaá pan wen ho Torowaasi yi. ⁶ Warén bán lá ho won-beeni ho Filiipu yi ho *búurú na á ja-fini yí dó yi sǎnú díró món á wó hǎ wizooní bìo hònú á bò yi vaá dǎnnáa. Bún món á wa vaá yú ba ho Torowaasi yi. Léé yàwá jǎhú dà-kéní á wa wó bín.

Bìo wó ho Torowaasi yi

⁷ Ho tǎbírí zòh ká le wii wà líí zo, á wa kúaa mín wán le wa à sanká ho búurú* á à là. À bìo ó o Poole léé sǎn á à lén, ó o tà hǎ láakáwá lè ba nùpua fúuu fúaa ho tá sanká màní. ⁸ Lé hǎ nónwíora bìo jun níi yi á wa yòó kúaa mín wán yi. Hǎ fǐntéena cèrèè á ba zǎnía bín. ⁹ Yàrónza fεε búí na ba le Etiisi á kará le bonkεε jii. Bìo ó o Poole wee bío ká a wà fεεε, á mu dǎmu bó a yàrónza fεε mu. Ó o yòó kùera hǎ nónwíora bìo jun níi yi, á líí lùwá. Á ba le mí buée hóonía a ò o húrun. ¹⁰ Ó o Poole yòó lion, á líí bánbáa vaá lá a buan mí bàra yi ò o bía: «Mi yí dèé mi yiwa, lé o yìo wi lua.» ¹¹ Ò o bǎnía wà yòora, á yòó cèεkaa ho búurú là. Bún món ó o pá bǎnía bía fúuu fúaa ho tá tǎn á wii hà, ó o màhǎ wà. ¹² O yàrónza fεε ba buan wàráa ká a yìo wi lua. Á ba búenbúen á mu wó sǎ-hǐlè cǎn làa sòobée.

O Poole dǎn ho Torowaasi yi á vannáa ho Milee

¹³ Bìo ó o Poole lon, lé ho bè ho wǎhú à varáa ho Asoosi lóhó, hen na á wa ko wa vaa yí o yi à wa páaní zo ho won-beeni. Á warén zon ho won-beeni dú a yahó jǎnnáa bín. ¹⁴ Bìo ó o buée yú wen ho Asoosi yi, ó o páanía zon làa wen á wa wà van ho Mitileena lóhó. ¹⁵ Wa dǎn bín vaá ló ho Siyoo kǎhú na mu jumu kǎnía yi mu tá na léé tǎn. Bún bàn tá na kǎn bǎnía léé tǎn, á wa vaá dǎn ho Samwəsi kǎhú na mu jumu kǎnía yi. Mu bàn tá na bèn bǎnía léé tǎn lé bìo wa vaá dǎnnáa ho Milee lóhó. ¹⁶ O Poole yí wi ò o dǎn bǎmaka míten ho Azii kǎhú yi. Lé bìo ó o wi ò o bánbá vaa dǎ ho Zeruzaleemu à ho Pǎntekoote dí yí bín ká mu dà a wé. Lé bún non ó o yí ló lè ho Efεεze cǎn.

O Poole bía lè ho Efεεze kèrètíewa kuure ya-díwá

¹⁷ O Poole tonkaa ba nùpua ho Milee yi le ba va ho Efεεze, à vaa ve ba kèrètíewa kuure ya-díwá na bín le ba buen. ¹⁸ Bìo ba buée dǎn, ó o bía non ba yi: «À lá í buen-nǎnzoñ ho Azii kǎhú yi jii, á bìo á í buan lè iten ho pǎahú búenbúen na á í làa mia kará mín wán á mi zǎ. ¹⁹ Í liinía iten á sá a Núhúso tonló lè le wée lè le lònbee na yú mi, bìo ba *zúifúwa lò í wán bìo yi. ²⁰ Mi zǎ mu le bìo dà a séení mia bàn dèe woon á í yí sǎnkaa mia. Mu búenbúen á í buera, á kàráanna làa mia ba zǎamáa yahó lè mi zǎnía yi. ²¹ Ba zúifúwa làa bìa yínón ba zúifúwa á í henía mu non yi le ba yèrémá mí yilera lè mí wárá, à tà wa jǎhúso Yeesu bìo. ²² Bìo ká wán lé mi tǎn wee ja ho Zeruzaleemu làa bìo le Dónbeení Hácírí le í wéráa mu konloon, ká í mún yí zǎ bìo wà vaá yí mi bín. ²³ Hǎ lórá lè mí dà-kéní kéní yi á le Dónbeení Hácírí wee fèn jì í zèn wán le ho kàsó zoró, lè le lònbee lè mí síiwá á pan mi bín. Bún mí dòn lé bìo á í zǎ. ²⁴ Ínén cǎn á í mukǎnì bìo jǎhú mía, díká à bìo le Dónbeení tonkaa mi bìo yi à yìo lé, à le Dónbeení sǎamu bín-tente bìo zéeníló tonló na ó o jǎhúso Yeesu kàráfáa mi à í sá à tíi jii. ²⁵ Í héera buera le *Dónbeení béenì bìo mi búenbúen tíahú, ká bìo ká wán á í wǎa zǎ le minén ó o búí máa bǎnía máa mi mi. ²⁶ Lé bún

* 20:7 Mi loñ Bè-wénia vǎahú 2.42

nɔn á ĩ wee bíoráa bìo kà á à na mia ho zuia: Mi nì-kéní búí v́íníá ḿiten á bànso bìo máa t̀ua làa mi. ²⁷ Lé bìo le Dónbeenì bìo na á lé le mí ì wé búenb́úen á ĩ zééníá làa mia á yí ká d̀è. ²⁸ Minén miten pa miten bìo, à mún pa ba k̀èrètíewa kuure bìo làa bìo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia yi bìo síi bìa le Dónbeenì Hácírí k̀aráfáa mia le mi pa yi. Ba k̀èrètíewa kuure á mi wé loń bìo sese. Lé le Dónbeenì k̀urú Za cãni kúaará ba bìo yi á ba bìo sà le yi. ²⁹ ĩ zū mu le ĩ lénlò món ká ba ǹpua búí na bonmín lòn dakhínkhínwa na zání wi á à zo mi t́áhú. Ba à dé le bóoní ho pi-boohú yi. ³⁰ Hàrí minén t́áhú á ba ǹpua búí ì lé yi, á à h́íní wé è f̀uaa hã sabíoní á à khàráa bìa tà a *Krista bìo à bán bè ba yi. ³¹ Mi cén t́íní mi yìo, à zūn mu le ĩ jà mi zeń wán hã lúlúio bìo t́ín yi, hã wisonáa lè mí t́ínonna yi ká ĩ wee wá.

³² «Hã làa na kà wán, á ĩ wáa à dé mí bìo le Dónbeenì lè mí sãamu bíonì níi yi. Dén bíonì so lé d̀io pánká á à na ká mi s̀adéro á à f́ará à t́ín. Lè è na ho nàfòró mia, hía le bàrá ká làa bìa bìo sà le Dónbeenì yi. ³³ ĩ síi yí v́a ǹpue búí wárí là a sánú, là a s̀-zínia yi yí m̀on. ³⁴ Minén mi bæere zū le ĩ níni na kà lé hía á ĩ sáráa, á j̀ánanáa ĩnén làa bìa làa mi lá páanía wi màkóo. ³⁵ Lé bún á ĩ wó á zééníá làa mia à mi wé sá làa bún à séenínáa ba ǹ-kenhia. Mi wa b́íní leéka le o j̀uhúso mí bæere á b́ía bìo kà: Yia wee hã mu bìo wón c̀unú na ó o yú á bùaa po yia ba wee na mu yi.»

³⁶ Bìo ó o b́ía làa ba vó, ó orén làa ba búenb́úen líí f́ará mí ǹnkójúná wán, ò o fìora. ³⁷ Ba búenb́úen wee wá, á wee wìi o Poole bua yi à ỳè kío à déráa o cãawése. ³⁸ Ba yara sò dàkhíina, lé bìo ó o Poole b́ía le ba máa b́íní máa mi mí. Bún món á ba lèeníá wo vannáa ho won-beenì lahó yi.

21

O Poole wà van ho Zeruzalɛmu

¹ Bún món á wa saawaa ḿín yi. Wa zon ho won-beenì t́érénna van ho Koosi lóhó. Mu tá na lée t̀on lé bìo wa vaá d̀onnáa ho Oroode lóhó, á d̀in b́ín vannáa ho Pataraa lóhó. ² Wa yú ho won-beenì búí b́ín na wà a va ho Fenisii k̀ohú, á wa zon hón wàráa. ³ Bìo wa vaá s̀uaráa ho Siipere k̀ohú, á wee mi ho, á wa hà ho dó lè wa ńín-káara. Wa dó wa yara lè ho Siirii k̀ohú c̀ón á vannáa ho Tiire lóhó. Lé b́ín á ho won-beenì s̀eró ko ho bùen yi. ⁴ Wa yú ba k̀èrètíewa búí b́ín á wa wó ho yàwá j̀uhú dà-kéní làa ba. Le Dónbeenì Hácírí jà ba zeń wán, á ba b́ía là a Poole le o yí va ho Zeruzalɛmu. ⁵ Ká bìo ho p̀ahú na wa ko à wa wé b́ín vó, á wa lá wa ẁohú wà. Á ba k̀èrètíewa lè mí háawa lè mí háyúwá búenb́úen ló á lèeníá wen lée cúa ló ho lóhó yi. Bìo wa líí d̀on mu yámú jumu jii á wa líí f́ará wa ǹnkójúná wán à wa fìora. ⁶ Bún món á wa dó ḿín cãawése, á t̀eníkkaa ḿín yi, à wa yòo zon ho won-beenì, à barén b̀en b́ínía khíbon.

⁷ Wa d̀in ho Tiire yi á vannáa ho Pitolemayiisi lóhó, á t̀eníá wán zàwa k̀èrètíewa na b́ín yi, à wa kará làa ba le wizon-k̀uure. Lé b́ín á wa veení mu yámú jumu wán vó yi. ⁸ Mu tá na lée t̀on á wa ló wà á van ho *Sezaaree. Le Dónbeenì b́ín-buero búí wi b́ín á yèni ba le Filiipu. Lé wón á wa làara z̀ii. O lé ba ǹpua ǹwã h̀ejun na ba hueekaa ho Zeruzalɛmu yi nì-kéní.* ⁹ O h́inni ǹwã náa wi á yí yan, á wee f̀e le Dónbeenì jì-cúa na ba ǹpua yi.

¹⁰ Wa wó hã wizooní c̀èrèe b́ín, á le *Dónbeenì jì-cúa f̀ero búí na ba le Akabuusi ló ho *Zudee yi á bueé yú wen b́ín. ¹¹ Ó o wà buara wà c̀ón, á bueé fó a Poole ku-c̀èní, ò o can mí zení lè mí níni ò o b́ía: «Bìo kà lé bìo le Dónbeenì Hácírí b́ía: «Lé kà síi á ba *zúífùwa á à ca làa yia te le ku-c̀èní na kà ho Zeruzalɛmu yi, á à dé bìa yí zū le Dónbeenì níi yi.»»

¹² Bìo wa jà hã bíoní mu, á warén lè wán zàwa na ho Sezaaree yi á yankaa o Poole le o yí va ho Zeruzalɛmu. ¹³ Ká a màhá b́ía nɔn wen: «Mí wee wá á wi à mi yáa ĩ yilera le we? ĩ wíokaa ĩten vó ĩ caró bìo yi ho Zeruzalɛmu yi. Hàrí ĩ búero b́ín o j̀uhúso Yeesu bìo yi á ĩ pá wíokaa ĩten vó bìo yi.» ¹⁴ Bìo wa hò a san làa bìo ó o le mí ì wé, á wa khú a yankaró

* 21:8 Mi loń Bè-wénia v́iahú 6.1-6

yi à wa bía: «O Nùhúso lé yia sī bìo wé.»¹⁵ Wa wó hã wizooní bìo yèn bín. Bún món á wa wíokaa waten à wa jɔn ho Zeruzaleemu.¹⁶ Ho Sezaaree kèrètíewa búí lèení wèn. Ba dú wa yahó vannáa Siipere nì búí na ba le Munasōn cōn. O lé o kèrètíe míana. Lé wón zī á wa làara yi.

O Poole van o Zaaki cōn

¹⁷ Bìo wa vaá dōn ho Zeruzaleemu, á wàn zàwa kèrètíewa na bín á sá wa yahó lè hã zãmakaa. ¹⁸ Mu tá na lée tōn, ó o Poole làa wèn bò mín van o Zaaki cōn. Lé bín á ba kèrètíewa kuure ya-díwá búenbúen kúaa mín wán yi. ¹⁹ Ó o Poole tènía ba yi, ò o lá bìo le Dónbeenì dóráa mí ní wo yi ho tonló na ó o sá bìa yínōn ba *zúifùwa tíahú á fɛera lè mí dà-kéní kéní nɔn ba yi. ²⁰ Bìo ba já à cōn vó, á ba wee khòoní le Dónbeenì, à ba bía nɔn wo yi: «Wàn za Poole, wáa loń bìo ba kèrètíewa na lé ba zúifùwa booráa. Ba búenbúen sòobáa o *Moyiize làndá bìo dàkhíina. ²¹ Ba bía nɔn ba yi le ba zúifùwa búenbúen na wi hã sī-viò nùpua tíahú á fo wee kàrán le ba pí ho làndá mu. Le fo wee bío le ba wé yí *kúio mí zàwa, le o búí yàá yí bīnì yí bè ba zúifùwa làndá yi hùú. ²² Háyà! Á mu wáa à wé kaka? Bìo ba màhá à jí mu kénkén le fo wi hen. ²³ Àwa! Á bìo wa à bío á à na foń lé bìo à ù wé. Nùpua nùwā náa búí wi hen á dó mí jini le mí ì wé bìo búí á à na le Dónbeenì yi. ²⁴ Wáa fé bán bèráa à ba ceéro làndá à ù páaní wé làa ba, à bìo ba ko ba lén mu bìo yi à ù sàání, à ba bè yi à dàn lɛráa mí júná.† Ká mu wó kà sī á ba nùpua búenbúen á à zūn le bìo ba wee bío ù jii yí bon. ²⁵ Ká mu lé bìa yínōn ba zúifùwa na tà a *Krista bìo, bán wa túara ho vūahú nɔn yi á zénía bìo wa wi à ba bua lè mítén: Ba yí ko ba là le muinì taa, à yí dí cāni, à yí là bùaa na yí fūaana taa, á mún pa mítén ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí sīwà yi.» ²⁶ Ó o Poole wáa fó ba nùpua nùwā náa mu, á mu tá na lée tōn ó o làa ba páanía wó ba ceéro làndá. Bún món ó o wà zon le *Dónbeenì zī-beenì lún yi, ò o bía le mí ceéro làndá á à vé hã wizooní bìo hɛjun yi. Bún wee zéeni le lé ho pàahú na á ba à wé mu hāmu yi ba nì-kéní kéní bìo yi.

O Poole ba wìira le Dónbeenì zī-beenì lún yi

²⁷ Hã wizooní bìo hɛjun mu wáa lá ká véro, à bún à ho Azii kōhú *zúifùwa búí mɔn o Poole le Dónbeenì zī-beenì lún yi. Á ba hínɔn súkúra ba zāamáa búenbúen, à ba wìira a Poole. ²⁸ À ba wee bío pōnpōn: «*Isirayɛlesa, mi buen wèn, yia kà lé o nì na wee hɛe kàrán ba nùpua le ba yí kōnbi o Isirayɛle nìpomu búenbúen là a Moyiize làndá, lè le Dónbeenì zī-beenì na kà. Hã làa na kà wán ó o yàá bò mín làa bìa yínōn ba zúifùwa á zonnáa le Dónbeenì zī-beenì lún na bìo sà ba zúifùwa yi á zoó tíira dén sòobá-lùe so.» ²⁹ Ba wee bío bún, lé bìo ó o Efɛeze nì Torofiimu á ba lá mɔn ò orén là a Poole páanía bò mín ho lóhó yi. Á ba wee leéka le lé o Poole buan wo zonnáa le Dónbeenì zī-beenì lún na bìo sà ba zúifùwa yi. ³⁰ Ho lóhó búenbúen kánkáa yòó ló, á ba nùpua wee lé lùu búenbúen à lùwí buen. Ba buéé wìira a Poole le Dónbeenì zī-beenì lún yi á buan lóráa ho khūuhū, à ba dèení pon hã wonna. ³¹ Ba wi ba búe ó Poole à bún ba buéé bía á nɔn ho *Oroomu dásíwá kuure núhúso yi le ho Zeruzaleemu búenbúen kánkáa. ³² Mí lahó yi ó o dèení fó ba dásíwá búí lè mí júnása, à ba lùwa mà ba zāamáa. Bìo á bán mɔn ba dásíwá kuure lè mí núhúso á ba día a Poole haró. ³³ Á ba dásíwá núhúso vá vaá bó a Poole yi ò o nɔn le jii le ba wii wo à ca lè hã zúakùaríwà bìo jun. Bún món ó o tùara a léení làa bìo ó o wó. ³⁴ Ká ba zāamáa màhá wee hɛe wāamaka ká ba a bío mín júná yi, á ba dásíwá núhúso yàa wáa yí máa jí bìo ba wee bío sese. Ó o nɔn le jii le ba bua a Poole vaa dé ba dásíwá lún yi. ³⁵ Bìo ó o Poole á ba dásíwá buan vaá dōnnáa ho lún zūajii, á bán sá san lá à buan lé

† 21:24 Mi loń Bè-wénia vūahú 18.18

bìo ba zàamáa wee jàa buennáa o wán lè le heere. ³⁶ Ba búenbúen bura bò a yi ká ba a bío pónpón: «O ò búe.»

O Poole wee *φε* ho tuiá mí jii

³⁷ Pàahú na ó o Poole vaá wee zo ba dásíwá lún yi ó o bía lè ba dásíwá núhúso lè mu kerεekimu: «Fo dà a na le ní mì á ì ì bío bìo búí làa fo le?» Á wón bía non wo yi: «Éee! Yaa fo wee jí kerεekimu. ³⁸ Ì lá mən le lé fo lé o *Ezipite nì na còonía káa á fó ba nì-búewá muaaseé náa zonnáa le dùure yi.» ³⁹ Ó o Poole bía non wo yi: «Ìnén léé zúifù nì. Ì wee lé ho Silisii kōhú ló-beenì búí na ba le Taasi na yèni ló yi. Sábéré à ù na le ní mì le ì bío lè ba zàamáa.» ⁴⁰ Á ba dásíwá núhúso non mu ní wo yi. Ó o Poole wáa dìn ho lún zūajii ò o dá mí ní ba zàamáa yi á ba búenbúen wó tétété, ò o lá le bíonì ò o wee bío làa ba lè mu zúifumu.

22

¹ «Wàn maáwà lè wàn zàwa, mi jí bìo á ì bío hã làa na kà wán, á a lénnáa ì júhú.» ² Bìo ba já ò o wee bío mu zúifumu, á ba wíokaa wan tétété. Ó o Poole wíokaa lá le bíonì ò o bía: ³ «Ìnén léé zúifù nì. Ì ton ho Silisii kōhú lóhó na ba le Taasi yi, ká ì màhá dñn ho Zeruzaleemu yi hen. O Kamaliyeli lé yia kenía mi lè wàn búaawa làndá sesese. Ìnén mún lá can ì kuio le Dónbeenì bìo yi làa bìo minén wee wéráa mu ho zuia bìo sí. ⁴ Bìo wee bè o Núhúso wōhú búí á ì beéra lò á bó, á wíkaa ba báawa lè ba háawa búí kúaa ho kàsó yi. ⁵ Le *Dónbeenì yankarowà núhúso beenì lè ba *nì-kía búenbúen á zū le bìo á ì wee bío bon. Bán lé bìo á ì fó hã vōnna cñn, na á ì ì bua á à varáa wàn zàwa *zúifúwa na ho Damaasi yi cñn, hĩa wee zéeni le ì dà vaá wíika bìo tà a *Krista bìo bín á à bua à buennáa ho Zeruzaleemu yi á bueé beé lò.

⁶ «Bìo á ì wi ho wōhú wán á wà vaá sùará ho Damaasi yi, ká le wii yòò fàrá, yìo bueé tí à khon-beenì búí ló ho wáyai lí kúaará ì wán á kínía mì. ⁷ Á ì ló lùwá ho tá yi, á tãmu búí wee bío làa mi: «Soole! Soole! Léé webio non á fo wee beéráa ì lò.» ⁸ Á ì tùara: «Núhúso, fo léé wée?» Á mu tãmu bía: «Ìnén lé o Nazareete nì Yeesu na á fo wee beé lò.» ⁹ Bìo làa mi bò mín á mən mu khoomu ká ba màhá yí já bìo bía. ¹⁰ Á ì tùara: «Núhúso, léé webio á ì ko á ì wé?» Ó o Núhúso bía non mì: «Lii híni vaa zo ho Damaasi yi. Bìo le Dónbeenì wi à ù wé búenbúen á ba zoó bío á à na foñ.» ¹¹ Ká bìo mu khoomu cueéra ì yìo á ì yí máa mi, á bìo làa mi bò mín tò ì ní yi á zonnáa ho Damaasi yi.

¹² «Nì búí na yèni ba le Ananiasi wi bín. O wee kñnbi le Dónbeenì á wee bè wa làndá yi sese. Ba zúifúwa búenbúen na ho Damaasi yi wa a bìo. ¹³ Wón lé yia buara bueé yú mi á bía non yi: «Wàn za Soole, bíní wé mi.» Mí lahó yi á ì yìo héra á mən wo. ¹⁴ O pá bínía bía: «Wàn búaawa bàn Dónbeenì fèra léra fo bèra a na à ù zūn le sí bìo, à dàñ mi a Yeesu, o nì-térénnii, à jí a bíoní. ¹⁵ Á ùnén lé fo á à wé o seéràso á à zéeni bìo fo mən làa bìo fo já á à na ba nùpua búenbúen yi. ¹⁶ Fo tñn pan mu yén? Híní ve o Núhúso le ba bátízé fo, à ù bè-kora à sèn díá.»

¹⁷ «Bìo á ì bínía van ho Zeruzaleemu, á wizonle búí ká ì wee wé ì fioró le *Dónbeenì zī-beenì lún yi, ¹⁸ ó o Núhúso zéeniá mīten làa mi á bía non mì: «Híní fua fua lé ho Zeruzaleemu yi, lé bìo á ba nùpua máa tà ho tuiá na á fo wee mì ì dání yi bìo.» ¹⁹ Á ì bía non wo yi: «Núhúso, ba zū mu kénkén le ìnén ìten lá wé va ba kàránlò zíní yi, à ha bìo tà ù bìo, à fé ba vaa kúee ho kàsó yi. ²⁰ Á pàahú na á ù seéràso Etièna ba bó yi ká a ìnén ì beere wi bín, á tà mu wéro á pan ba sì-zínia yi.» ²¹ Ó o Núhúso wáa bía non mì: «Día à ù lén va, ì ì tonka fo á fo ò khèn ò va làa bìo yínón ba zúifúwa cñn.»

O Poole bìo sà ho Oroomu yi

²² Ba zàamáa jà mí yiwa á já a Poole cñn fúuu á vaá bó dén bíonì so yi, á ba wee bío pónpón: «Wón nùpue so sí á ko ò o búe. O mukāni ko le ví.» ²³ Ba wee wāamaka á wee

ten mí sè-zínia yò dáká ká ba a wé le t́nì yò m̀i ho wáayi. ²⁴ Á ba dásíwá kuure júhúso n̄n le jii le ba bua a Poole zoo dé ba dásíwá lún yi, à ba ha a lè hã làbàanì ò o zéénì bìo ó o wó á n̄n ba zàamáa wee wāamakarāa o wán kà sí. ²⁵ Bìo ba wee ca a Poole lè hã hūnì á à ha, ó o bía n̄n o dásí n̄i na wi b̄n yi: «Ní so n̄n mia à mi ha n̄pue na bìo s̄à ho *Oroomu yi ká mi yí cítíó wo le?» ²⁶ Bìo ba dásíwá júhúso j́a mu ó o wà vaá bía mu lè mí kuure júhúso: «Páa! Loñ bìo fo lá à wé. O n̄i mu bìo s̄à ho Oroomu yi.» ²⁷ Á ba kuure júhúso wà van o Poole c̄n, á vaá t̀ara a yi: «À ù bìo s̄à ho Oroomu yi k̄k̄n à ù bío mu làa mi.» Ó o Poole le «Ũuu.» ²⁸ Á ba dásíwá kuure júhúso bía: «Īnén léra le wén-kúii á bò yi yúráa mu.» Ó o Poole b̄n bía: «Īnén wón ton làa b̄.» ²⁹ Á bía lá ko ba ha a d̄énia día a. Ba dásíwá kuure júhúso mí bæere á zána bìo ó o le ba ca yia bìo s̄à ho Oroomu yi bìo yi.

O Poole ð̄n ba zúifùwa t̀iá f̄erowà yahó

³⁰ Lé b̄n n̄n á mu b̄n tá na lée t̄n á bìo ba dásíwá kuure júhúso wi ò o z̄n bìo n̄n á ba zúifùwa le o Poole wó khonnáa, ó o feera a, ò o bía le ba yankarowà júnása lè ba t̀iá f̄erowà búenb̄un kúee mín wán. B̄n m̄n ó o buan o Poole vannáa ba yahó.

23

¹ Ó o Poole wáa fá mí yìo ho làndá t̀iá f̄erowà yi ò o bía: «Wàn zàwa, ĩ yi yí máa dè. Īnén ĩ bæere z̄ le ĩ bò le Dónbeenì yi sese á bueé bó ho zuia yi.» ² Á le *Dónbeenì yankarowà júhúso beenì Ananiasi n̄n le jii bìa ð̄n bó à Poole yi le ba vúaa o jii. ³ Ká a Poole màhá bía n̄n wo yi: «Fo la lòn soró na ba khūunía.* Le Dónbeenì á à vúaa fo. Fo ð̄n ho làndá wán á kará wee cítíráa mi, à ù màhá le ba vúaa mi ká ho làndá j̄n ho mu.» ⁴ Á bìa bó a Poole yi bía n̄n wo yi: «Cáa, yaa fo yàa wáa wee là le Dónbeenì yankarowà júhúso beenì.» ⁵ Ó o Poole bía: «Wàn zàwa, ĩ lá yí z̄ ká a lée Dónbeenì yankarowà júhúso beenì. Bìo á ĩ màhá z̄ le le Dónbeenì bíonì bía bìo kà: «Yí mì bín-kohó à léé mì n̄pomu júhúso yi.»†» ⁶ O Poole z̄ mu le ho làndá t̀iá f̄erowà s̄n-kénì lé ba *Sadus̄ewa, ká ba s̄n-kénì lé ba *Fariz̄ewa, lé b̄n n̄n ó o bíaráa bìo kà p̄np̄n ba yahó: «Wàn zàwa, wàn maáwà lé ba Fariz̄ewa, á ĩnén mún lé o Fariz̄e. Bìo á ĩ dó ĩ s̄i ba n̄-hía v̄eró bìo yi, lé b̄n n̄n ba wee cítíráa mi.» ⁷ Bìo ó o bía h̄n bíonì so wó á ba Fariz̄ewa lè ba *Sadus̄ewa wee kán mín, á ba khan, á sankaa mín lè hã kuio bìo j̄n. ⁸ Ba Sadus̄ewa bán wee bío le n̄-hía máa v̄e. Le wáayi tonkarowà mía, á bè-vio búí na yí dà máa mi mún mía. À ba Fariz̄ewa b̄n tà b̄n búenb̄un bìo. ⁹ Hã wāamakaa wee dé wán ká hã wà, á ho *làndá bìo zéenílowa na lè ba Fariz̄ewa lé le kuure á h̄n̄n pá, á wee là mí hæerè ká ba a bío: «Wa yí m̄n bè-kohó o n̄i na kà yi. Mu ù wé bìo búí zéénia m̄ten là wo, tàa wáayi tonkaro búí bía làa wo.»

¹⁰ Le wāanì wó herera dà fúaa ba dásíwá kuure júhúso zána le ba hía lèeka a Poole. Ó o le mí dásíwá búí lii fé o Poole ba zàamáa t̄ahú à zoráa ba dásíwá lún yi. ¹¹ Mu zoñ t̄nàahú, ó o Núhúso zéénia m̄ten là a Poole á bía n̄n wo yi: «Hení ù s̄i. Fo zéénia ĩ bìo ho Zeruzalemu yi hen, fo mún ko à ù zéení ĩ bìo ho Oroomu yi.»

Ba lò a Poole wán le mí ì búe

¹² Mu tá na lée t̄n ȳnb̄i, á ba *zúifùwa lò. Ba dó mí j̄nì n̄n le Dónbeenì yi á le mí máa dí, á máa j̄n ká mí yí yú a Poole yí bó. ¹³ Bìo lò hã lio mu á po n̄pua búará-j̄n. ¹⁴ Ba wà vaá yú ba yankarowà júnása lè ba ya-díwá á bía n̄n yi: «Wa dó wa j̄nì n̄n le Dónbeenì yi lè le s̄obéé le wa máa dí, á máa j̄n ká wà yí yú a Poole yí bó. ¹⁵ Minén lè ho làndá t̀iá f̄erowà búenb̄un, mi wáa fio mu ba dásíwá kuure júhúso c̄n le o bío le ba bua a Poole buennáa mí c̄n, à wé le mí wi à mi wíoka loñ o bìo yahó yi sese. Warén

* 23:3 Ho p̄ahú mu yi ká hã soni ba wee wé khūunì à hã f̄ianí wé yí mi. † 23:5 Mì loñ Léró v̄uahú (Exode) 22.27

bán wáa wíokaa waten vó dǐn pan, á à búe o ká a dǐn yí bueé dǎn hen.»¹⁶ Ká a Poole bàn hín-za màhá dǐn ná hã liò mu. Ó o wà zon ba dásíwá lún yi, á zoó bía mu nòn o Poole yi.¹⁷ Ó o Poole von ba dásíwá jùhúso nì-kéní, á bueé bía nòn yi: «Bè là a yàronza na kà varáa mí kuure jùhúso cǎn. O bióni wi làa wo.»¹⁸ Á wón fó a vannáa mí jùhúso cǎn, ò o bía: «O kàsó nì Poole le ì bua a yàronza na kà buennáa ù cǎn, le o bióni wi làa fo.»¹⁹ Á ba dásíwá kuure jùhúso fù a yàronza ní yi, á ba khèra vaá dǐn ò o tùara a yi: «Lée webio á fo le fo ò bío á à na mì.»²⁰ Á wón bía: «Ba zúifùwa wó lè jii dà-kéní à ba le mí ì fio fo, à ho yíró, à ù bío le ba bua a Poole à varáa ho làndá tùíá fèerowà yahó, le lé bìo á ba wi ba wíoka loń o bìo yahó yi sese.²¹ Èe yí jí mu. Ba búí wíokaa mítén vó, á wi ba párá wì wo. Ba po nùpua búará-jun. Ba dó mí jiní nòn le Dónbeenì yi, á le mí máa dí, á máa ju ká mu yínón o Poole á ba yú bó. Ba wíokaa mítén vó, á pan à ùnén lé yia jii.»²² Á ba dásíwá kuure jùhúso henía mu nòn o yàronza mu yi le bìo ó o bía nòn mí yi ò o yí bío le nùpue jí. Ò o dí a ó o wà.

Ba buan o Poole vannáa o kuvεεεεε Felikisi cǎn

²³ Bún món á ba dásíwá kuure jùhúso von mí dásíwá júnása nùwã jun á bía nòn yi: «Mi ve ba dásíwá khíá-jun à kúee mín wán, à bè ba cón-yòrowà búará-tǐn làa píru wán, à séení ba nùpua khíá-jun na buan hã càn búawá, à mi wíoka mitén ho *Sezaaree varó bìo yi ho tǐnàahú léèrèwa bìo dènú pàahú.²⁴ Mi mún cà ba cúawa na mi ì lá là a Poole, à bua vaa dé o kuvεεεεε Felikisi ní yi ká mi yí le dèe búí wé o.»²⁵ Ò o túara hã bióni na kà ho vūahú yi á nòn ba yi:

²⁶ «Ìnén Koloode Liziasi á wee tènì ùnén Felikisi na lé o kuvεεεεε yi.

²⁷ Ba *zúifùwa lá wìira a nì na kà, á lá wi ba búe o. Ká ì zūna mu le o bìo sã ho *Oroomu yi, á ìnén dásíwá á kǎnía wo.²⁸ Ì wi à ì zūn bìo nòn ba zúifùwa wee koonínáa wo yi, lé bún á ì buan wo vannáa barén làndá tùíá fèerowà cǎn.²⁹ Á ì zūna le lé barén kùrú làndá bìo á nòn ba wee koonínáa wo yi, ká nùpue màhá yí dà máa bío le o wó khon ó o ko ò o búe, tàá ò o dé ho kàsó yi.³⁰ Bún món, á ba jà ì zeń wán le ba zúifùwa wee lè o wán, lé bún nòn á ì dèení le ba bua a varáa ù cǎn, à ì mún le bìa wee kooní a yi à ve o ù cǎn.»

³¹ Á ba dásíwá wó bìo ba jùhúso bía nòn ba yi. Ba fó a Poole ho tǐnàahú mu yi á buan wàráa fúaa ho Āntipatiriisi lóhó.³² Mu tá na lée tǎn, á ba dásíwá na wee varáka bǐnía buara mí lún yi, à ba día bìa yòora ba cúawa á bán bò là a Poole.³³ Ba vaa dèení ho Sezaaree yi, á ba dó ho vūahú o kuvεεεεε ní yi, à ba nòn o Poole wo yi.³⁴ Ó o kuvεεεεε kàrána ho ò o tùara a Poole yi le o wee lé ho kǎhú yén yi? Ó o Poole bía: «Ì wee lé ho Silisii yi.» Bìo ó o zūna le o ló ho Silisii yi,³⁵ ó o Felikisi bía nòn wo yi: «Bìa wee kooní foń hía bueé dǎn, á ì màhá à tùa foń.» Ò o nòn le jii le ba dé o o *Heroode béení zǐ-beení[‡] yi à pa yi.

24

O Poole á ba zúifùwa le o wó khon

¹ Wizooní bìo hònú bún món, á ba yankarowà jùhúso beenì Aniansi, lè ba ya-díwá nùwã yen búí, à séení nùpue búí na zū ho *Oroomu làndáwá na bueé bío ba jii á bò mín buara ho *Sezaaree. O yèni ba le Tεεtuluusi. Ba wà vaá von o Poole o Felikisi na le o kuvεεεεε cǎn.² Á ba buan o Poole buararáa. Ó o Tεεtuluusi wáa wee zéení bìo ó o wó khonnáa kà síi: «Wa jùhúso, ùnén lé yia nòn wa yúráa ho héera. Mu bè-yèrémákana na wíokaa wa kǎhú lé ù bè-zūnminì nòn á bún búenbúen wóráa.³ Mu bìowa na wa wee yí

[‡] 23:35 Heroode béení zǐ-beení: Le lée zǐ-beení búí ó o Heroode hía son ho Sezaaree lóhó yi. Le zǐ-beení mu lé dìo á ho Oroomu kuvεεεεεewà hía wee wé keń yi.

búenbúen fée hã lùà búenbúen yi á wa zũ bìò, á wa yiwa yí dà máa nɔnsã fòh hùúu. ⁴ Ì yàá máa òn máa yáa ù pàahú. Ì wee fio fo, sáberé à ù jí ì cǎn cǎnú. ⁵ Wa mɔn mu le o nì na kà dà à yáa bìò ká mu bùaa. Ba *zúífùwa na ho òmíjǎ yi búenbúen ó o wee kánká. Lé orén lé ho Nazaretesa kuure búí jùhúso. ⁶ Le *Dónbeenì zǐ-beenì na bìò sà le yi ó o lá wi o ò tií, lé búñ te o wìró. Wa lá le wa à òn [wa làndá wán á à cǐtǐráa wo, ⁷ ká ba dásíwá jùhúso Liziasi lé yia fáa wo wa ní yi lè le sǐ-suee, ⁸ ò o nɔn le jii bìà wee kooní a yi le ba buen ù cǎn.] Fo tùara a nì mu yi, á ùnén à ùten á à mi bìò ba le o wó khonnáa.» ⁹ Á ba zúífùwa bíá sá a nì mu jii le bìò ó o bíá lé ho tùíá.

O Poole wee fée mí tùíá o Felikisi yahó

¹⁰ Ó o kuvεεεere wáa dá mí ní o Poole yi le o bíò. Ó o Poole lá le bíonì ò o bíá bìò kà: «Ì zũ le fo fã le cǐtǐ ho kǎhú na kà yi mu míana. Lè búñ te bìò á ì láaráa fòh á à fεεráa ì tùíá á à lénnáa ì jùhú ù yahó. ¹¹ Fo dà à tùaka à loí. Ì buara ho Zeruzalemu yi á wà buée bùaaní le Dónbeenì mu wizooní á òn máa dà píru jun wán. ¹² Ba yí yú mi ká ì wee wàanì là a búí le Dónbeenì zǐ-beenì lún yi. Ba mún òn yí yú mi ká ì wee khà nùpua kúee mín yi ba zúífùwa kàránlò zǐnì yi, tàá ho lóhó yi. ¹³ Ba yí dà máa zéení le bìò ba wee bíò ì jii á bon. ¹⁴ Bìò á ì zũ à ì wee wé lé bìò kà: Ho wǎhú na á barén le ho bìò yí bon, hón lé hía á ìnén bò á wee sá na wán bùaawa bàn Dónbeenì yi. Bìò búenbúen na wi ho làndá lè le *Dónbeenì jii-cúa fεεrowà vǔnna yi á ì tà bìò. ¹⁵ Bìò á ì dó ì sǐi yi, lé búñ á barén mún sǐa dó yi le ba nì-tentewà lè ba nì-kora á khí vèe. ¹⁶ Lé búñ nɔn á ì wee hení ì lò à bua ìten sese le Dónbeenì lè ba nùpua yahó.

¹⁷ «Mu ù yí lúlúio bìò yen ká ì máa va ho Zeruzalemu. Ká ì bíní buenlò bíñ jùhú lé le séení wáí á ì buan buée nɔn wán nìpomu yi, lè mu hãmu na á ì buée nɔn le Dónbeenì yi. ¹⁸ Búñ lé bìò bàn tonlò á ì kera yi le Dónbeenì zǐ-beenì lún yi á ba buée zoó yú, à búñ ho ceéró làndá wó vó. Nùpua na boo yí kera bíñ làa mi, á wòronlè mún yí wó. ¹⁹ Ho Azii kǎhú zúífùwa nùwã yen búí lé bìà nònzoñ wi bíñ. Bán lé bìà lá ko à ba buée òn ù yahó, à kooní mì ká ba mɔn ì wékheró. ²⁰ Tàá le ì tùà barén na kà yi: Nònzoñ na á ì òn ho làndá tùíá fεεrowà yahó à fεera ho tùíá léráa ì jùhú vaá vó, ká bìò ba le ì wó khonnáa búí ba mɔn à ba zéení mu. ²¹ Ká yínǎn bìò á ì bíá pǎnpǎn ba yahó le ì tà ba nì-hía vèeró bìò, á nɔn ba wee cǐtǐráa mi ho zuia.»* ²² O Felikisi zũ bìò o Núhúso wǎhú bìò karáa sese, ó o bàrá le cǐtǐ fǐlò pǎn-veere yi, ò o bíá: «Hen ká ba dásíwá kuure jùhúso Liziasi buara, á ì màhá à fǐ mi cǐtǐ.» ²³ Ò o nɔn le jii ba dásíwá jùhúso na pan o Poole yi le o dé o ho kàsó yi, ká a màhá díá le o dá wé mítén, ò o mún na ho wǎhú bàn bǎnlowà yi à ba wé dàñ buée búεkí o à yí o séení.

O Poole òn o Felikisi là a Durusiiye yahó

²⁴ Wizooní bìò yen búñ món, ó o Felikisi lè mín háa zúífù híñzoró Durusiiye á bò mín buara. O le ba vaa ve o Poole le o buen, ó o buée jí bìò á wón bíá le sǐidéro o *Krista yi bìò yi. ²⁵ Ká bìò ó o Poole híá wee bíò ho téréen mítén lè ho bua mítén sese, lè le cǐtǐ na wà a buen bìò, ó o Felikisi zána, ó o bíá: «Fo wáa dà a lén. Ká ì yú ní pàahú na yi, á ì bíní ì ve fo.» ²⁶ O mún lá wee cà ò o Poole na le wáí wo yi, lé búñ nɔn ó o wee veráa wó túntún à buée tà lè hã láakáwá. ²⁷ Lúlúio bìò jun búñ món, ó o Poosiyuusi Fesituusi á zon o Felikisi lahó, á wó a kuvεεεere. O Felikisi wi ò o wéé ba zúífùwa sǐa, ó o díá a Poole ho kàsó yi.

25

O Poole le ba bá-zàwa béε lé yia á à cǐtǐ mí

* 24:21 Mi loí Bè-wénia vūahú 23.6

¹ O Fesituusi buenlò ho kǎhú mu yi wizooní tǐn bún món, ó o dĩn ho *Sezaaree yi á vannáa ho Zeruzaleemu. ² Bìo ó o vaá dĩn bún, á le *Dónbeenì yankarowà júnása lè ba *zúifùwa ya-díwá á bueé bía a Poole wékheró bìo nǎn wo yi. Ba fióra a Fesituusi ³ le o jìá mí yi ò o na ho wǎhú mí yi à mí bua a Poole varáa ho Zeruzaleemu. Yaa ba lò a wán, á wi ba búe o ho wǎhú wán. ⁴ Ká a Fesituusi màhá bía nǎn ba yi: «O Poole wi ho kàsó yi ho Sezaaree yi, á hen làa cǐinú ká ìnén ì bēere á a bǐnì ì va bún.» ⁵ Ò o bǐnì bía: «Hen ká ba búí wi mi tíahú á dà vaá zéenia a wékheró, à bán wáa le wa bè mín va.»

⁶ O Fesituusi wó hǎ wizooní bìo hētīn, tàá bìo pírú mí dòn làa ba, bún món ó o bǐnì van ho Sezaaree. Mu tá na lée tǎn, ó o Fesituusi lée kará mí cítí fǐiní lahó yi, ò o le ba bua a Poole buennáa. ⁷ Ká a Poole bueé dĩn, á ba zúifùwa na ló ho Zeruzaleemu yi kǐnía wo yi á wee kooní a yi làa bìowa síwà cēere na á barén mí bēere yàá yí dà máa zéení yara. ⁸ Ká a Poole màhá pá ò o fēera ho tǔiá léraráa mi jǔhú kà sí: «Ì yí wó bè-kohó búí ba zúifùwa làndá lè le *Dónbeenì zǐ-beenì dǎnì yi. Ì mún yí wó yí khon lè ho *Oroomu bēe.» ⁹ Bìo ó o Fesituusi wi ò o wéé ba zúifùwa sía, ó o wáa tǔara a Poole yi: «Fo o tà á à va ho Zeruzaleemu á ba vaá cítí fo ì yìo yi bún le bíonì mu dǎnì yi le?» ¹⁰ Ó o Poole bía: «Ì wi o bēe cítí fǐiní, á le bún á ì ko à ì cítí yi. Ì yí wó yí khon lè ba zúifùwa. À ùnén ù bēere yàá zū mu. ¹¹ Ká ì buan khon, á wó mu búí na bìo yi á ba ko ba búe mi, á ì máa pǐ ì húmú. Ká bìo ba bèn le ì wó khonnáa á yí bon, á nǔpue búí bèn mún yí ko ò o dé mi ba níi yi. O bēe lé yia á à fēe ì tǔiá.» ¹² Ó o Fesituusi lè ba nǔpua na wee na hǎ yile-tentewà wo yi mǎn mín. Bún món ó o bía: «O bēe lé yia á à fēe ù tǔiá làa bìo fo le mu wéráa.»

O Poole dĩn o Akiripaa là a Bereniisi yahó

¹³ Wizooní bìo yen bún món, ó o bēe *Akiripaa lè mín hínló Bereniisi á van ho *Sezaaree á wà vaá tēenia a Fesituusi yi. ¹⁴ Ba wó hǎ wizooní bìo yen bún, ó o Fesituusi yú zéenia a Poole bìo là a bēe Akiripaa kà sí: «Nǔpue búí wi hen ó o Felikisi á dó ho kàsó yi día. ¹⁵ Pǎahú na á ì van ho Zeruzaleemu, á ba yankarowà júnása lè ba *zúifùwa ya-díwá bueé bía a nìi mu wékheró bìo nǎn mi, à ba le ì bío le o ko ò o búe. ¹⁶ Á ì bía nǎn ba yi le ho Oroomusa yí máa tà síinì nǔpue jǔhú kà sí, ká bànso làa bìa le o wó khon yí dĩn mín yara ó o yí mà ho tǔiá yí léraráa mi jǔhú bìo ba le o wó khon dǎnì yi. ¹⁷ Ba bò mín làa mi á buara hen, á ì wáa yí día á mu yí míana, à mu bàn tá na lée tǎn, à ì van le cítí fǐiní, à ì le ba bua a nǔpue mu buennáa. ¹⁸ Á bìa le o wó khon á buara. Ká hǎ wékhewa na á ìnén lá wee leéka bìo bàn dēe woon á ba yí mà a jii. ¹⁹ Mu lé barén kùrú làndá bìo á ba làa wo wǎanía wán, là a nìi búí na ba le Yeesu na húrun ó o Poole wee bío le o yìo wi lua bìo yi. ²⁰ Bìo á ì ì wé wé è fáaráa hǎ tǔiáwà mu á ì yí zū. Lé bún nǎn á ì tǔara a Poole yi le o tà á à va ho Zeruzaleemu á ba vaá cítí o ho tǔiá mu dǎnì yi le? ²¹ Ká a Poole màhá cà mu le o bēe lé yia à cítí mí. Á ì wáa nǎn le jii le ba día le o wé ho kàsó yi fúaa ká ì yú a nǎn o Sezaaree yi.» ²² Ó o Akiripaa wáa bía nǎn o Fesituusi yi: «Mu mún ò wé sí ìnén yi à ì jí a nìi mu bíonì.» Ó o Fesituusi bía nǎn wo yi: «Ho yíró ká ù jí hǎ.»

²³ Mu tá na lée tǎn, ó o Akiripaa là a Bereniisi lè ba dásíwá júnása lè ho lóhó nì-beera á bò mín, á bán dó ho cùkú ba yi lēenia bueé zonnáa le cítí fǐiní. Ó o Fesituusi nǎn le jii le ba bua a Poole buennáa. ²⁴ Bìo ó o bueé dĩn, ó o Fesituusi bía: «À ùnén bēe Akiripaa, lè minén na làa wen páanía wi hen ká búenbúen, o nìi na dĩn mi yahó ká lé yia bìo yi nǎn á ba zúifùwa búenbúen vonnáa mín ì cǐn hen, lè ho Zeruzaleemu yi, á wee wāamaka le o ko ò o búe. ²⁵ Ìnén cǐn á ì yí mǎn bìo búí na nǎn ó o koráa lè mu húmú. Èe ká bìo ó orén mítēn le ba bá-zàwa bēe lé yia ko ò o cítí mí, á ì le bún lé bìo á mu wáa à wéráa. ²⁶ Bìo á ì ì túa sese o nìi mu dǎnì yi á à na ba bá-zàwa bēe mu yi á mía. Lé bún nǎn á ì buan wo á bueé dĩnía mi yahó, sǎnkú à ùnén Akiripaa ù bēere yahó. Ká fo tǔara a yi, á ì ì yí bìo

búi á à túa. ²⁷ Lé bìo mu jùhú míá ì cǎn à ì bío le ba bua kàsó nì varáa ho Oroomu ká ì yí zéénia o wékheró.»

26

O Poole lá le bíoni o béé Akiripaa yahó

¹ Ó o *Akiripaa bíá nǎn o Poole yi: «Ho wǎhú nǎn foñ, wáa fεε ù tǔiá à lénnáa ù jùhú.» Ó o Poole wáa dó a Akiripaa kàféré ò o wee fεε ho tǔiá à lénnáa mí jùhú kà síi: ² «Béé Akiripaa, ì sǐi bèntín wan ho wǎhú na á ì yú ho zuia bìo yi à fεε ì tǔiá à lénnáa ì jùhú ùnén yahó, làa bìo búenbúen na ba zúifùwa le ì wó khon bìo yi. ³ À ùnén ùten yàá zū ba zúifùwa làndáwá búenbúen làa bìo ba wee wé kán mín wán. Á ì bǐná wee fio fo à ù jì ù yi à jínáa ì cǎn. ⁴ Ba zúifùwa búenbúen zū bìo á ì karáa hàrì ì yàronmu pàahú. Ba zū bìo á ì buan lè ìten hàànì wàn sǐi nùpua tíahú lè ho Zeruzaleemu yi. ⁵ Ba zū mi míana, á lá tà mu á ba à bío mu wéréwéré le ìnén mún lé wa kuure nùpua na wee hení ho làndá bìo nì-kénì, bìa ba le Farizéwa. ⁶ Ho zuia á ba wee cítí mi lé bìo á ì dó ì sǐi bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na wàn bùaawa yi. ⁷ Wàn sǐi nùpua zǐ-júná píru jun á mún dó mí sǐa le mi wé è sá máa khí á wé è bùaanì le Dónbeenì fúuu le wisoni lè ho tǐnàahú. Béé Akiripaa, bún lé bìo nǎn ba zúifùwa wee koonínáa mi. ⁸ Minén zúifùwa, léé webio nǎn á mi wee leéka le le Dónbeenì yí dà máa vèní ba nì-hía?

⁹ «Ìnén ì bæere lá wee leéka le ì ko à ì wé bìo búenbúen à hèráa o Nazareete nì Yeesu bìo. ¹⁰ Bún lé bìo á ì wó ho Zeruzaleemu yi. Mu bàn wéró wǎhú á ì yú ba yankarowà júnáa cǎn á wíkaa le Dónbeenì nùpua cèrèe kúaa ho kàsó yi. Ká ba le mí ì búe ba à ì mún tà bún. ¹¹ Pǎnna cèrèe yi ká ì wee héé léka ba zúifùwa kàránló zǐnì búenbúen yi à beé ba lò, á wi à ì kǐká ba yi à ba yèrémá mí jini à pí a Yeesu bìo. Ì lá jii ba wán dà, fúaa ì wee màjá lé vaa beé ba lò hǎ kǎ-vio búí lórà yi.

¹² «Wizonle búí á ì ló nǎn ho Damaasi mu bìo yi lè le *Dónbeenì yankarowà júnáa jii na ba nǎn mi. ¹³ Béé Akiripaa, mu wó le wisoni yi ká ì lá ho wǎhú wà, á ì mǎn mu khoomu na pànká wi po le wii khoomu à mu yòó ló ho wáayi á líí kǐnía ìnén làa bìa làa mi bò mín yi. ¹⁴ Á wa búenbúen ló lùiorá, á ì wee jí à mu tǎmu búí wee bío bìo kà làa mi lè wàn bíoni: «Soole, Soole, fo wee beé ì lò kà síi le we? Fo ka lòn varó nàa na wee yén tá mín so ká wón vína a. Èε ká ù màhá à wé á à sa.» ¹⁵ Á ì tǔara: «Núhúso, fo léé wée?» Ó o bíá: «Ìnén lé o Yeesu na fo wee beé lò. ¹⁶ Èε ká ù lii híni yòó òò. Ì wi à ù wé ì ton-sá. Lé bún nǎn á ì zéénianáa ìten làa fo. Fo ò wé ì seéràso á à zéení ì na ba nùpua yi le fo mǎn mi, á mún ì bío bìo á ì bǐnì ì zéení làa fo á à na ba yi. ¹⁷ Ìnén á à kǎnì fo ba zúifùwa làa bìa yínó ba zúifùwa níi yi. Ì wee tonka fo ba cǎn, ¹⁸ bèra a na à ù hén ba yò, à vá bìa wi le tǐbírì yi léráa mu khoomu yi, á mún fé ba o *Satāni pànká níi yi à na le Dónbeenì yi. Ká ba tà ìnén bìo yi, á ba bè-kora á à sén ì díá á à na ba yi, á ba à yí ho lahó bìa bìo sǎ le Dónbeenì yi tíahú.»

¹⁹ «Béé Akiripaa, lé kà síi mu wóráa. Ì yí pǎ mu bìo na zéénia míten làa mi bìo. ²⁰ Ì nín-yání bíá le Dónbeenì bìo ho Damaasi yi. Bún món á ì zéénia mu ho Zeruzaleemu yi, à lá ho *Zudee kǎhú búenbúen, á zéénia mu làa bìa yínó ba zúifùwa. Ì wee bío na ba yi le ba yèrémá mí yilera lè mí wárá, à sí mí yara lè le Dónbeenì, à wé wé hǎ wárá na wee zéení le ba yèrémáa bìo bon. ²¹ Lé bún bìo yi ba zúifùwa wíraráa mi ká ì wi le Dónbeenì zǐ-beeni lún yi, á le mí ì búe. ²² Ká le Dónbeenì màhá pan mi fúuu á buéé bó ho zuia. Á ì tǐn òò mí yahó á wee zéení bìo á ì mǎn làa bìo á ì já à na ba nì-beera làa bìa ká búenbúen yi. Bìo á ì wee bío yí wi mí òò làa bìo ba jì-cúa fεerowà là a *Moyiize bíá le mu ù wé. ²³ Ba bíá le yia le Dónbeenì mǎn léra á lò ò be, le orén lé yia á à wé o nín-yání nùpue na à vèe. Le lé orén lé yia á à zéení ho kǎnìlò bìo na lé mu khoomu á à na wàn nìpomu lè hǎ síi-viò yi.»

²⁴ Bìo ó o Poole wee fεε ho tũíá á à lénnáa mí jũhũ kà síi, ó o Fεsituusi wāamaa o wán: «Éεe Poole. Fo wee khée le? À ù minka bè-zũnminì lé bìo wāa nɔn á ù jũhũ míanāa bín.»

²⁵ Ó o Poole bía nɔn wo yi: «Fεsituusi cùkúso, ì yí máa khée. Hā bíoní na á ì wee bío kà á jũhũ wi, á hā mún bon. ²⁶ O bée Akiripaa já mu bàn tũíawà. Ì dà a bío o yahó ká ì ponì séra. Ì zũ mu kénkén le mu lè mí dà-kéní kéní ó o zũ. Lé bìo mu yínɔn bìo na sànkāa wó kùéèrè yi. ²⁷ Bée Akiripaa, fo dó ù sī bìo le *Dónbeenì jì-cúa fεεrowà bía yi le? Ì zũ mu le fo dó ù sī mu yi.» ²⁸ Ó o Akiripaa bía nɔn o Poole yi: «Fo wāa wi à hen làa cíinú à ì yèrémá wé o kèrètíε.» ²⁹ Ó o Poole bía nɔn wo yi: «À mu wé lònbiò, tàá à mu mía pon bín, á ì pá wee fio le Dónbeenì yi le mu yí kájna ùnén ù dòn yi, ká bìa búenbúen na wee jí ì bíoní ho zuia à wé le ì bìo, ká hā zúakuaríwà na can làa mí níi ló.»

³⁰ Ó o bée, là a Bereniisi, là a kuvεεnεεre, làa bìa búenbúen na làa ba wi mín wán á hínɔn yòó òò, ³¹ à ba fó mín ba ló á lée wee bío làa mín: «Wékheró búii na nɔn ó o nni na kà ko ò o búe, tàà ò o dé ho kàsó yi hón mía.» ³² Ó o Akiripaa bía nɔn o Fεsituusi yi: «Mu yínɔn bìo ó o nni mu le o bée fī mí cítíi, ó o lá dà à díá.»

27

Ba buan o Poole jɔnnáa ho Oroomu

¹ Bìo mu bía le wa ko wa lá ho won-beenì à varáa ho Italii kōhũ yi, á ba nɔn o Poole lè ba kàsósa nùwā yen búii ba dásíwá jũhũso na ba le Zuliyuusi yi. O dásí nni mu á ló ho *Oroomu dásíwá kuure búii yi, dìo ba wee ve làa bá-zàwa bée dásíwá kuure. ² Wa zon ho Adaramiite lóhó won-beenì dà-kéní na ko ho dé mí yahó lè ho Azii kōhũ wanna òònní cón á hínɔn wà. Nii búii na ba le Arisitaaki á zon làa wen. O ló ho Maseduana kōhũ lóhó na ba le Tesaloniiki yi. ³ Mu tá na lée tōn, á wa vaá òò ho Sidōn lóhó. O Zuliyuusi buan o Poole se, ó o nɔn le níi wo yi ò o léka mín bōnlowà wán à ba yí o séení. ⁴ Bún món á wa hínɔn bín wà. Ká ho pinpiró wee sí wa yahó, á wa kun á khii tun waten yi lè ho Siipere kōhũ na wi mu jumu tíahũ, á bá hón wà. ⁵ Wa tò mu yámú jumu yi á ló ho Silisii lè ho Pānfilii kána nìsání yi á vaá òò ho Lisii kōhũ lóhó na ba le Miraa. ⁶ Lé bín á ba dásíwá jũhũso yú ho Alekisāndiri lóhó won-beenì búii na wà a va ho Italii kōhũ. Á hón lé hia ó o kúaa wen yi. ⁷ Wa wó wizoní ká hā boo ho wōhũ wán. Wa wà yèrèdèdè, á lò bon làa sòobée á bò yi vaá òònnáa ho Kīniide lóhó jii. À bìo ho pinpiró hò wen á wa yí dà máa lá dén dání so, á wa kun vaá ló lè ho Salamōnεε cón, á bá ho Kerεete kōhũ na wi mu jumu tíahũ wà. ⁸ Wa bá ho kōhũ mu, ká mu màhá wó lònbee làa sòobée. Wa vaá òò ho lahó búii na ba wee ve làa «Wonna Òònní La-seni.» Ho wi ho Lasee lóhó nìsání. ⁹ Wa míana le veeni mu yi dà, á ba *zúifùwa jini lírò pàahũ* khíina yú, á ho won-beenì paró lònbee wíokaa wee wé. Lé bún ó o Poole jánáa ba zeñ wán kà síi: ¹⁰ «Wàn zàwa, ì mɔn mu le le veeni na wa wi yi á à wé lònbe-beeni. Ho won-beeni lè mí sèró á ho yáaró na búaa á à yí. À bè bún wán, á warén wa beere yí bánbáa á wa mukāní á à ví mu yi.» ¹¹ Èε ká ba dásíwá jũhũso màhá dó mí sī bìo ho won-beeni jũhũso làa yia te ho leékaa le mí ì wé yi, á po bìo ó o Poole bía. ¹² Ho keeni hā wanna òònní na kà yi yínɔn bìo na se le tēni pàahũ. Lé bún te bìo á bìa wi ho won-beeni yi boomuso á wó le jii dà-kéní à ba le mí ì híní ho lóhó mu yi á à lén. Ba lá wi à ba vaa dā ho Kerεete kōhũ wanna òònní la-veere búii na ba le Fenikisi. Hā yèrémáa wi lè lé wii tēní. Lé bún ba wi à ba vaa cāaka yi, à le tēni pàahũ khíi ká mu lá dà à wé.

¹³ Ho pinpi-zàwa búii hínɔn lè le wii hēni bían nín-káahó á wee pèeka, á ba wee leéka le mí dà à wé bìo ba lá le mí ì wé. Ba hínɔn á vá lée bá lè ho Kerεete kōhũ bàn jì-kání á

* ^{27:9} Ba zúifùwa jini lírò: Ba zúifùwa wee wé lì mí jini hā wiso-poa pīhũ vaa véeni lè ho tá khóorè pīhũ búakárò pàahũ. Ba jini mu lírò món lé bìo á hā pinpi-beera wee wé va yi. Hā wanna paró yidèèrè wé keñ hón pàahũ so yi.

wà. ¹⁴ Cúa-yen á pinpi-beenì búí na ba le Erakiyon á ló ho kōhú mu wii hēnīi bàn nín-tīáni. ¹⁵ Á ho yèrémá sí ho pinpiró lée biò na yí dà máa wé. Á wa sá san díá waten, á ho buan wàráa. ¹⁶ Ho kōhú dà-za búí na wi mu numu tíahú á yèni ba le Koda, ká ho wi le wii hēnīi bàn nín-káahó, lé hón á wa khíina nísání, á ho dá tun wen cíinú, á wa màhá wáa yú ho won-za na ba wee wé zo fenínáa mítén ká mu here na can wa món á lá yòó dó. Ká wa lò màhá bon wóráa mu. ¹⁷ Biò wa lá ho yòó dó vó, á ba won-pàwa canka hā hūni á bánbáa ho won-beenì à ho hía yí hekenka. Ba zána ho hía vaa fūuní le hònlè yi ho Libii nii, á ba lá le dèe na wee tí ho won-beenì lùwí yi á can ho won-beenì yi lè ho hūló á líí dó mu numu yi, à ba wáa díá mítén á ho pinpiró lá wàráa. ¹⁸ Biò ho tá tōn à ho pinpiró pá lan wee vínvā ho won-beenì lè mí sòobéε, á ba búakáa wee bùen ho sèrò à kúee mu numu yi. ¹⁹ Mu bàn tá na bínía lée tōn, á ho won-beenì biowa búí á barén lè mí nín-bia wee khūaa yénní kúee mu numu yi. ²⁰ Mu yú wizooní biò yen ká nùpue yère máa dá lé wii lè hā mànaayio wán, à ho pinpiró pá lan wee và lè mí pánká. Mu ù va à yí, à wa yáa wáa yí máa leéka le o búí ì fen.

²¹ Bìá wi ho won-beenì yi míana à ba máa dí biò. Ó o Poole wáa hínōn dīn ba yahó ò o bíá nōn ba yi: «Mí nōnzōn lá zū se biò á ĩ le mí yí le wa lé ho Kerεete yi á mi tà yi. Se mu minka biowa na wee yáa kà á lá máa yí máa wé. ²² Èε ká hā làa na kà wán á mi hení mi sīa. O búí mukānì máa ví. Ho won-beenì mí dōn lé hía á à yáa. ²³ Ho hīihú tīnāahú, á le Dónbeenì na á ĩ biò sá yi á wee bùaaní, lé dén wáayi tonkaro á buara ĩ cōn, ²⁴ á buéé bíá nōn mì: «Poole, yí zōn. Fo ko à ū vaa dīn ho Oroomu béε yahó. Le Dónbeenì á à fení ūnén làa bìá làa fo páanía wi búenbúen.» ²⁵ Wa nùwā, mi cén hení mí sīa. ĩ dó ĩ sīi le Dónbeenì yi. Mu ù wé làa biò mu bíá nōnnáa mì. ²⁶ Ho pinpiró á à dōn wen á à varáa ho kā-veere búí yi.»

²⁷ Mu tīnōnna píru náa yú ká ho pinpiró buan wen wàráa ho *Mediteranεe yámú numu wán. Ho tá tíahú, á ho won-beenì ton-sáwá wee leéka le wa wà vaá sùará le bónbóore yi. ²⁸ Á ba lèera ho hūló na ho hònló dèe búí na lì á can yi á dó mu numu yi, á mu booró yú hā mēterewa bóní làa píru làa biò hējun. Biò ba vá van cíinú, á ba tīn lèera ho dó, á ba yú mēterewa bóní làa biò hētīn. ²⁹ Ba zána le wa won-beenì hía vaá hén hā hue-beera búí. Lé búin nōn á ba khūaana ho hònló biowa biò náa na lika na wee bua ho dīnì á can ho won-beenì yi á kúaa mu numu yi lè ho món, à ba wáa kará wee lòoní ho tá tīló. ³⁰ Ho won-beenì ton-sáwá wi ba lùwí, á ba vá ho won-za na ba wee wé zo fenínáa mítén ká mu here á dó mu numu yi, à ba wee bío le lé mu biowa na wee bua ho dīnì á mí wee kúee lè ho yahó. ³¹ Ó o Poole bíá nōn ba dásíwá núhúso lè ba dásíwá na ká yi: «Héyìi! Ba nùpua mu á yí kará ho won-beenì yi, á mí máa fen.» ³² Á ba dásíwá wáa fáara ho won-za mu hūni á díá á ho wà.

³³ Biò ba wee lòoní ho tá tīló, ó o Poole henía ba sīa le ba dí mu biò. O bíá làa ba kà: «Biò ká lé mu wizooní píru náa ká mi yí máa dí biò hūúu. ³⁴ Mi cén cà mu biò dí, à mí pánkáwá à keí. Mi nì-kéní woon á dèe búí ká máa khuee yi.» ³⁵ Hōn bóní so bío vaa véenii, ó o Poole lá ho búurú, á dó le Dónbeenì bāraká, ò o cèεkaa ho wee là. ³⁶ Á ba búenbúen màhá wáa yú le sī-hebúee á wee dí. ³⁷ Warén na wi ho won-beenì mu yi lée nùpua khíá-jun làa búará-tīn làa píru làa nùwā hēzīn. ³⁸ Biò ba dúka sù á ba khūaana ho dīnló á kúaa mu numu yi bèra a na à ho won-beenì wé záyi.

³⁹ Biò ho tá tōn, á ho won-beenì ton-sáwá á yí zū ho lahó na ba wi yi. Lahó búí na sùaráa lè le bónbóore na ho pinpiró yí tà yí here yi, lé bíin á ba lá wi à ba vaa zoo dīnì ho won-beenì yi ká mu lá dà à wé. ⁴⁰ Á ba feera mu biowa na lika na wee bua ho dīnì á kúaará. Ho won-beenì mu bàn pēnía á ba mún feera kúaará, á ba can ho pōnsò-beenì ho won-beenì mu yahó, à ho pinpiró wáa dón ho à janáa hón lahó so yi. ⁴¹ Ká ba màhá vaá bó le hònlè yi. Ho won-beenì mu bàn yahó á fūunía le hònlè yi á ho yí dà máa va lùe. Ká

ho bàn món á mu numu na wee híni lè mí pànká á háakaa. ⁴² Á ba dásíwá wi à ba búe ba kàsósa, ò o búí hía yí wáa lén à fen. ⁴³ Ká ba dásíwá júhúso màhá wi ò o fení a Poole, ó o pá le ba yí wé mu. Ò o bía nòn bìa zū mu numu yi le ba yénka lé ho yahó à bánbá ja le bónbóore. ⁴⁴ Ká bìa ká bán á à buaka hã penminí tàá ho won-beeni biowa búí yi á janáa ba món. Lé ká síí á wa búenbúen wóráa á dàina lóráa mu numu yi à dèe woon á yí wó a búí.

28

Bìo wó ho Malite yi

¹ Bìo wa mən à wa fera vó, á wa já à ba le ho kōhú na wa wi yi yèni ba le Malite. ² Ho nùpua buan wen se. Mu wó à ho vlohó wee tè á le tènèni wi, á ba lò ho dōhú á wa kará kíniá yi. ³ Ó o Poole khuiira hã bùèni le mí ì yénní á à kúee ho dōhú yi. À bìo ho dōhú wunwuró wi, ó o dīhioni ló hã bùèni mu yi, á cūaana a Poole ní buan yi wee dándu. ⁴ Bìo ho Malitesa mən mu, á ba wee bío làa mín: «Wa nùwã, o nìi na kà léè nì-búe. O fera yí húrun mu numu yi ká le dofíni na téréna màhá pá yí tà le o mukāni keí.» ⁵ Ká a Poole màhá pàrána a fá dó ho dōhú yi. O yàá yí mən o vía. ⁶ Ba búenbúen wáa pan le cúa-yen ká a Poole wee le, tàá le o ò dīn dīn á à lé è lùwá líí hí. Á ba pan san à dèe búí máa wé, á ba yèrémáa mí jini á wee bío bìo kà: «Yia kà léè dofíni búí.»

⁷ Ho kōhú mu na wa wi yi ya-dí á lún beeni wi. Ho sùaráa yi làa hen na wa wi yi. O nìi mu yèni ba le Pubiliyuusi. O buan wen sese hã wizooní bìo tīn yi. ⁸ O nìi mu bàn maá lò yí here wi le dāmu dèe yi. Léè tènèni làa fīn-lonloòró vāmú tò a. Ó o Poole wà zon o cōn, á fióra nòn wo yi, ò o bò mí níni o wán ó o wan. ⁹ Bún món á ho kōhú mu vánvárowà na ká wee buen, à bán mún wa. ¹⁰ Le kēnbii buaró lè mí síwà á ba buan làa wen. Á bìo wa lénlò dōn, á bìo wa màkóo wi yi le veeni bìo yi á ba nòn wen.

O Poole vaá dōn ho Oroomu

¹¹ Hã pīina tīn lé hīa wa wó bín á bò yi wàráa. Won-beeni búí mún kera bín làa wen á le tènèni pàahú khīina yú. Ho ló ho Aleksāndiri yi. Ba wee ve ho làa Dofí-hénbéní.* Bìo á ho wee lén á hón lé hīa wa zon. ¹² Wa dīn ho Sirakuusi yi, á wó hã wizooní tīn bín. ¹³ Lé bín wa dīn yi á bá le búee vannáa ho Erekio lóhó. Mu bàn tá na léè tōn á ho pinpiró và, á wee lé lè le wii hēenii bàn nín-káahó buen. Bún bàn wizooní jun ní lé bìo wa vaá dōnnáa ho Puzoole lóhó. ¹⁴ Wa fò mín lè wàn zàwa kèrètíewa búí bín, á ba fióra wen le wa wé hã wizooní bìo hēnun làa mí. Lé ká síí á wa wà jōnnáa ho *Oroomu. ¹⁵ Wàn zàwa na tà a *Krista bìo ho lóhó mu yi na já wa buenlò sã, á ló bueé sá wa yahó ho Apiyuusi yàwá, lè ho lahó na ba le «Làania bìo tīn» yi. Bìo ó o Poole mən ba ó o dó le Dónbeenì bārakà á yú le sī-hebúee.

¹⁶ Bìo á wa vaá dōn ho Oroomu, ó o Poole ba nòn le zīi búí yi ó o làara yi mí dòn, à ba le o dásí nìi búí wé pa a yi.

O Poole wee bue le Dónbeenì béenì bìo

¹⁷ Mu wizooní tīn níi zōn, ó o Poole von ba *zúifūwa júnása le ba le mí kúee mín wán. Bìo ba bueé fò mín o zīi ó o bía nòn ba yi: «Wàn zàwa, ho Zeruzaleemu zúifūwa wìira mi á dó ho Oroomusa níi yi. Á ì jòn yí wó yí khon le wàn nìpomu. Ì mún yí yàara wàn bùaawa làndá. ¹⁸ Ba tùara mìi á bìo búí na ba à dīn wán á à búeráa mi á ba yí yú, á ba le mí ì día mi. ¹⁹ Ká bìo ba zúifūwa pá mu, á ì wó san le ba bua mi buennáa ho Oroomu béè cōn á wón fēe ì tūiá. Ká mu yínōn wàn sīi nùpua á ì wà bueé kooní yi. ²⁰ Lé bún nòn á ì le mi buen à ì bueé bío làa mia. Yia ó o *Isirayele nìpomu dó mí sīi yi lé wón bìo yi á ho zúakuarí na kà

* 28:11 Dofí-hénbéní: Hã dofíina mu yènnáa ba le Kasitoore làa Polukusi. Hã yènnáa hīa wee lé ho Kerēsisa cōn. Lé hārén á ho won-beeni ton-sáwá na hón pàahú so yi á hīa wee kàràfá mítén yi à hã pa ba yi.

cannáa làa mi.» ²¹ Á ba zúifùwa bía nɔn wo yi: «Warén yí yú vūahú búi na ló ho *Zudee kōhú yi na bía à ũ bìo làa wɛn. Á nùpue búi mún yí ló bín yí bueé bía bìo búi làa wɛn. Wa mún yí já ũ yèn-kohó sã. ²² Ká wa màhà wi à ũ zéeni bìo á ũ wee leéka à wa jí. Lé bìo le kuure na á fo wi yi, dén ba nùpua pá bìo hã lùà búenbúen yi.» ²³ Á ba dó le wizonle nɔn o Poole yi. Ba cèrèe wee buen o cǝn hen na ó o wi yi, ò o bue le *Dónbeenì béeni bìo na ba yi, ká a zéeni a *Mɔyiize làndá bìo lè le *Dónbeenì jí-cúa fɛerowà bíoní yara làa ba, á wee cà ò o bío bue ba jùhú o Yeesu bìo dǎní yi. Ba kúaa mín wán le yìnbíi fúaa ho zīihú. ²⁴ Ba búi tà bìo ó o Poole wee bío yi, ba búi bèn yí tà mu yi. ²⁵ Bìo ba bíoní wáa wi mín júná yi wee saawaráa, ó o Poole bía hã bíoní na ká á véeníanáa: «Yaa hã bíoní na le Dónbeenì Hácírí bía á nɔn mìn ùaawa yi là a jí-cúa fɛero *Ezayii jii á bon. Bìo ká lé bìo le bía:

²⁶ Lén vaa bío na mu nìpomu na ká yi:

Mi wé è jí mu bìo kǝnkǝn

ká mi máa zūn mu kúará.

Mi wé è loí lè mí yìo,

ká mi máa mi dèe.

²⁷ Ba nùpua na ká yí máa jí dèe.

Ba tun mí jikǝnna

le mí máa jí bìo.

Ba muunía mí yìo

á yí wi ba mi.

Ba yí wi ba jí bìo lè mí jikǝnna.

Ba tun mí yiwa.

Ba pá le mí máa yèrè má máa buen ì cǝn à ì wɛé ba.

²⁸ Àwa, á mi wáa zūn mu. Le Dónbeenì wó á ho fenló bíoní mu á à bue á à na bìa yínɔí zúifùwa yi. Bàn ò tà á à jí le.» ²⁹ [Bìo ó o Poole bía hǝn bíoní so wó, á ba zúifùwa saawaa wà ká ba a kán mín.] ³⁰ Zīi búi na ó o Poole wee da yi ká a sàání, lé dén ó o kará yi lúlúio bìo jùn. Bìo wi ba mi a wán búenbúen wee buee yí o bín. ³¹ O wee bue le Dónbeenì béeni bìo, á wee kàrán o Yeesu Krista bìo lè ba nùpua ká a ponì séra, á bìo búi yí máa hè.

Ho vūahú na ó o Poole túara n̄n ho
Oroomu
kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró n̄hú

Ho vūahú mu lé o Poole túara ho n̄n ho Oroomu kèrètíewa kuure yi.

O bía le ba n̄pua búenbúen wó khon lè le Dónbeenì, ká bìa màhá tà dó mí s̄ia o Yeesu *Krista yi á le Dónbeenì á à wé á ba à téréen le yahó. Le è k̄n̄í ba mu bè-kora yi á à na le muk̄n̄i binbirì na máa vé ba yi (1–8).

O Poole bía lè ba *zúif̄uwa na wee p̄í a Yeesu bìo le ba yí dà máa p̄í le Dónbeenì máa lén f̄éé. (9–11).

O le h̄ã làa na kà wán á le Dónbeenì s̄amu na le wee wé làa b̄ia yín̄ó ba zúif̄uwa á ko mu wé à ba na mít̄en búenbúen o Yeesu yi, à bìo s̄ì le Dónbeenì yi f̄éé (12.1–15.13).

O mún bía le mí wi à mí va ho Oroomu, à òn b̄in varáa ho εsipaape. Ò o t̄en̄ia b̄ia ó o zū ho Oroomu lóhó yi búenbúen (15.14–16.27).

Le t̄en̄i

¹ Ìn̄én Poole na lé o Yeesu *Krista ton-sá, lé mi wee túa ho vūahú na kà á à na mia. Le Dónbeenì von mi à ì wé o Yeesu Krista tonkaro. Le léra mi à ì bue le Dónbeenì b̄in-tente, ² ò le f̄era òn mí ji-cúa f̄erowà wán dóráa mí jii n̄n mí b̄ion̄i vūahú yi.* ³ Le b̄in-tente mu bìo ciran le Za Yeesu Krista. O lé o *Daviide m̄onm̄an̄ii mu n̄pomu òn̄i yi. ⁴ Èé ká le Dónbeenì Hácírí z̄en̄ia mu lè mí p̄nká le o lé mí za bìo le v̄en̄ia wo bìo yi, wón na lé wa Núh̄uso Yeesu Krista.

⁵ Lé o Yeesu Krista mu p̄nká yi á le Dónbeenì s̄amu wóráa mi là a tonkaro, bèra a na h̄ã k̄ana búenbúen n̄pua à dé mí s̄ia wo yi, à wé bè o b̄ion̄i yi, à déráa ho cùkú wo yi. ⁶ Minén mún lé bán n̄pua so búu, minén na le Dónbeenì von, á mi bìo s̄à a Yeesu Krista yi.

⁷ Àwa! Ì wee túa ho vūahú na kà á à na minén búenbúen na le Dónbeenì wa làa s̄obéé á von á mi bìo s̄à le yi ho Oroomu lóhó yi. Le wán Maá Dónbeenì lè wa Núh̄uso Yeesu Krista wé mí s̄amu làa mia, à na ho h̄erà mia.

O Poole wi o ò vaa búekí ho Oroomu

⁸ Ì búaká lè wán Dónbeenì b̄arákà déró mi búenbúen bìo yi o Yeesu Krista p̄nká yi. Lé bìo mí s̄iáderó le Dónbeenì yi á bìo wee bío ho òn̄i ná l̄ua búenbúen yi. ⁹ Le Dónbeenì na á ì wee s̄a na yi lè ì s̄ii búenbúen le b̄in-tente na á ì wee bue bìo yi, ò bìo ciran le Za, dén zū le bìo á ì wee mì lé ho t̄iáa poni. Le zū le ká ì wee fio à ì leéka mi bìo. ¹⁰ P̄ahú lée p̄ahú ká ì wee fio, à ì le ká mu lé le Dónbeenì s̄ii bìo, à le tà na mu ní, à ì òn̄i b̄uen mi c̄n̄. ¹¹ Mu bon, ì b̄ent̄in̄ wi à ì mi mi wán làa s̄obéé, bèra a na à mu bìo wéró p̄nká na le Dónbeenì Hácírí dó mi à mi mún yí, à mi p̄nká wíoka k̄é. ¹² Á h̄ã s̄iáderó le Dónbeenì yi na wa leéra yi á wa à hení mín s̄ia bìo yi.

¹³ Wán zàwa lè wán h̄inni kèrètíewa, ì wi à mi zūn̄ le ì wi à ì b̄uen mi c̄n̄ ká h̄ã b̄umakaa màhá hò mi á ì òn̄i yí yú mu w̄h̄ú. Ì ì b̄uen mi c̄n̄, bèra a na à ì tonlò c̄n̄ú k̄é làa bìo ho keraráa h̄ã k̄ana na ká n̄pua c̄n̄ bìo sí. ¹⁴ Ì ko à ì bue le Dónbeenì b̄in-tente na ba n̄pua búenbúen lè mí s̄iwà yi, b̄ia yìo h̄era làa b̄ia yìo yí h̄era, b̄ia k̄áranna, làa b̄ia yí k̄áranna. ¹⁵ Lé b̄in̄ te bìo á ì wi à ì b̄uee bue le b̄in-tente mu à na minén na mún wi ho Oroomu lóhó yi.

Le Dónbeenì b̄in-tente p̄nká wi

* 1:2 Mí loñ Ezayii vūahú 52.7; 61.1

¹⁶ Mu bon, le bín-tente bueró nìyio yí máa dí mi. Le bín-tente mu lé le Dónbeenì pànká na le wee kànníáa bìa búenbúen na wee dé mí sĩa le yi, à búaká làa bìa lé ba *zúífùwa, à dānāa bìa ká. ¹⁷ Le bín-tente mu wee zéení le le Dónbeenì wee wé à ba nùpua téréen le yahó ba sīadéro le yi mí dòn bìo yi, làa bìo mu túararāa: «Yia téréenna le Dónbeenì yahó bìo á bànso dó mí sīi le yi bìo yi, wón á à keń le mukānì binbirì yi.»†

Ba nùpua wee wé mu bè-kora lè mí sīwà

¹⁸ Le Dónbeenì wi ho wáayi, á wee zéení le mí yi wee cǐ ba nùpua yi bìo ba pá le à ba wee wé bìo yí se bìo yi. Ba wee ti ho tũia poni yi lè mi wén-kora. ¹⁹ Lé bìo á bìo ó o nùpue dà à zūn le Dónbeenì bìo dǎnì yi á yí sà ba yi, lerén mítén zéení mu wéréwéré làa ba. ²⁰ À lá ho dímíjǎ nǐhú búeení, á le Dónbeenì pànká na jii mía, làa bìo le karāa bún ó o nùpue yìo yí máa mi. Èε ká mu màhá wee zūn le bè-wénia yi. Lé bún te bìo ba tũia yí dà máa wé sīnāa. ²¹ Ba zū le le Dónbeenì dà, à ba yí dó le bārākà làa bìo mu korāa. Lé bún wó á bìo ba wee leéka á nǐhú mianāa, á háciira mía, á wi le tǐbíri yi. ²² Ba le mí lé mu bè-zūnminì bànsowà, à ba màhá wó ba bǐnbúwá. ²³ Sǎni ba fùaaní le Dónbeenì cùkúso na máa hí, á ba día ba wee fùaaní mu bè-lénnia na ba wee ta lòn nùpue, tàá jínza, tàá naju làa náa so, tàá bìa wee vǎrá mí píorà wán, bán na búenbúen wee hí.

²⁴ Lé bún bìo yi á le Dónbeenì díarāa ba á ba wi mu bìo na tun wéro yi, à héha lè ba sĩa wǎrá na yí se, á wee wé hǎ nìyi-wǎrá làa mín. ²⁵ Ba pá le Dónbeenì tũia poni à ba bò hǎ sabióní mǎn. Ba wee fùaaní bìo le Dónbeenì léra, á wee sá na mu yi, à lerén Dónbeenì na léra mu á ba día, dén na màhá ko lè le khòní féeε. Amiina!

²⁶ Lé bún bìo yi á le Dónbeenì díarāa ba á ba wee wé hǎ nìyi-wǎrá na bìo sǐ ba yi. Ba háawa wee da làa mín, à ba yí máa da làa báawa. ²⁷ Lé làa bún sǐ á ba báawa mún yí máa da làa háawa, à ba sĩa wee bǐnì vǎ mín yi làa sòobéε. Lé bún bìo yi á le lònbee na ko làa ba wee yǐrāa ba bìo ba vúnun wee wé bìo yi.

²⁸ Bìo ba pá le mí máa zūn le Dónbeenì, á le bèn día á ba bò mí hácin-kora mǎn, á wee wé bìo yí ko. ²⁹ Mu bìo na yí téréenna lè mí sīwà búenbúen ba wee wé: Ba wee wé mu yikomu, ba yìo wee lé mí ninzàwa bìo, ba lé ba nì-sūmāa, le yandee wi ba yi làa sòobéε. Ba lé ba nì-búewá, á wa hǎ warà. Ba wee khà ba nùpua, ba wa mu bè-kora wéro lè ba nùpua. Ba wee fūaa hǎ sabióní ba nùpua jini, ³⁰ á wee yáa mín yènnāa. Ba lé le Dónbeenì zúkúsa. Ba wee là ba nùpua, á wee yòoní mítén. Ba wee khòn, ba dà mu bè-kora wéro làa sòobéε. Ba wee pí mín nùwā bióní. ³¹ Ba lé ba bǐnbúwá. Ba dó mí jini le mí ì wé bìo na, à ba máa wé mu. Ba yiwa tunka, ba yí zū màkǎri. ³² Ba nǎn zū le Dónbeenì cítii bìo le bìa wee wé hǎn wǎrá so sǐ bìo sǎ mu húmú yi. Èε ká barén mí beere màhá pá wee wé mu, á ba mún wee tà bìa wee wé mu jii.

2

Ba nùpua cítíró bìo

¹ Ũ wé nùpue lée nùpue á wee cítí bìa ká, á ũ nǐhú máa lé, fo wee sǐnì ho ũten. Lé bìo á bìa fo wee cítí, bán wǎrá bàn sǐi lé hǎa ũnén mún wee wé. ² À wa bèn zū le bìa wee wé hǎn wǎrá so sǐi á le Dónbeenì á à cítí làa bìo téréenna. ³ À ũnén na wee cítí ba nùpua à ũ nǎn wee wé ba wǎrá bàn sǐi, fo so wee leéka le ũ nǐhú á à lé le Dónbeenì cítii yi le? ⁴ Tàá bìo le Dónbeenì sǐi se, á wee jì mí yi, á zū mu bè-tente wéro, á fo so wee lá làa bè-kāamāa le? Zūn le lé bún tentemu so wee nàa fo à ũ yèrémá ũ yilera lè ũ wǎrá. ⁵ Àwa, á bìo fo yí wi ũ ní dèε, á yí wi ũ yèrémá ũ yilera lè ũ wǎrá, á le lònbe-sūmú lé dìo fo bèn n dé ũten yi le Dónbeenì sǐ-cǐlè wizonle zòn. Bún zòn ká le è fǐ le cítí làa bìo téréenna. ⁶ Le è sǎnì ba nùpua yi á à héha lè ba bè-wénia.* ⁷ Bìo wee wé mu bè-tentewà làa sòobéε, á wee cà ho

† 1:17 Mí loń Habakuuki vūahú 2.4 * 2:6 Mí loń Lení vūahú (Psaumes) 62.13

cùkú lè le yèni le Dónbeenì cǎn, lè le mukāni binbirì, bán le è na le mukāni na máa vé yi. ⁸ Ká bìa káa le Dónbeenì yi, na pá ho tǔiá poni à ba tà mu bè-kora bìo, bán le è zééníáa le mí yi wee cǐ ba yi làa sòobéé. ⁹ Le lònbee lè le yi véé á à yí bìa búenbúen na wee wé mu bè-kora. Mu ù búaká làa bìa lé ba *zúifùwa, á à dǎnáa bìa yínón ba zúifùwa. ¹⁰ Èé ká bìa wee wé mu bè-tentewà, bán le Dónbeenì á à dé ho cùkú yi, le è wé á ba à yí le kǎnbii á à kéí ho héerà yi. Le nín-yání ì wé mu làa bìa lé ba zúifùwa, á bìa yínón ba zúifùwa màhá à sǐ. ¹¹ Mu bon, le Dónbeenì yí máa hueeka nùpua mín yi.

¹² Lé bún non á bìa búenbúen na wó mu bè-kora à ba yí zū a *Moyiize làndá, bán húmú bìo á làndá níi mía yi. Ká bìa zū ho làndá mu à ba wee wé mu bè-kora, bán á à cítí lè ho làndá. ¹³ Mu bon, bìa téréna le Dónbeenì yahó yínón bìa wee ní a Moyiize làndá mí dòn ká ba máa bè ho yi. Bìa wee wé bìo ho làndá le ba wé, bán lé bìa le Dónbeenì wee wé à ba téréna le yahó. ¹⁴ Hen ká bìa yínón ba zúifùwa na ó o Moyiize làndá mía cǎn á wee wé bìo ho làndá bò, se ho làndá mu wi ba yiwa. ¹⁵ Bún wee zéení le bìo ho làndá le ba wé wé á wi ba sǐa yi, á ba yiwa lé mu seéràsa. Lé bìo á pàahú búí à barén míten yilera pí ba bìo, ká pàahú búí à hǎ tà ba nii. ¹⁶ Le Dónbeenì cítí fǐ nònzoñ, ká mu bìo á à zūí. Bún zoñ ká le è dǐn o Yeesu *Krista wán á à cítíráa ba nùpua ba bìo búenbúen na sà yi dǎní yi, làa bìo le Dónbeenì bín-tente bíaráa mu, dìo á ì wee bue.

Ba zúifùwa yí máa bè ho làndá yi làa bìo mu koráa

¹⁷ Èé ká ùnén na lé o zúifù, á zū a *Moyiize làndá, á le ù sǐi wan le Dónbeenì bìo yi, ¹⁸ fo zū bìo sǐ le Dónbeenì yi. Lé ho làndá non á fo zúnáa bìo se. ¹⁹ Fo láa mu yi le fo lé ba muuwa ya-dí, á lé bìa wi le tǐbírí yi koomu. ²⁰ Fo le fo lé bìa yí zū mu bìo nì-kàránlo, á lé ba háyúwá nì-kàránlo. Lé bìo fo zū le mu bìo zúíló lè ho tǔiá poni á wi ho làndá yi.

²¹ Àwa, ùnén na màhá le fo lé bìa ká nì-kàránlo bèn wó kaka yí máa kàránnáa ùten? Fo wee hení mu na ba nùpua yi le ba yí juuaa bìo, à ùnén màhá wee juuaa le we? ²² Fo wee kàrán ba nùpua le ho há-fénló lè ho bá-fénló ba khí yi, à ùnén màhá wee wé mu le we? Fo jina hǎ wǎnna à ù màhá wee zoo juuaa mu bìo hǎ wǎnna zǐní yi le we? ²³ Fo wee yòní ùten ho làndá bìo yi, à le Dónbeenì yèni dén bèn wee yáa bìo fo yí máa bè ho làndá mu yi bìo yi. ²⁴ Mu bon, bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Lé minén bìo yi á bìa yí zū le Dónbeenì wee yáaráa le yèni.»†

²⁵ Mu bon, ká fo wee wé bìo ho làndá bò, se ù *kúiiró‡ bìo júhú wi. Ká fo *kúio à ù màhá yí máa bè bìo ho làndá bò henía yi, se fo ka lòn nùpue na yí kúio. ²⁶ Ká yia yí kúio ò o bèn wee bè bìo ho làndá bò henía yi, á le Dónbeenì so máa càtí bǎnso lòn nùpue na kúio le? ²⁷ Á yia yí kúio ò o wee bè bìo ho làndá bò henía yi lé wón khíi cítí ùnén na yí máa bè ho yi, ká ùnén ho làndá mu juñ wáa túara non yi, á fo mún kúio. ²⁸ Mu bon, mu yínón o nùpue sǎnía wee wé bǎnso là a zúifù, á mu mún yínón ho kúiiró wee wé o là a zúifù. ²⁹ Ká a zúifù binbirì lé yia lé orén zoó mí sǐi yi. Á ho kúiiró binbirì, hón lé le sǐi na yèrémáa. Bún lé le Dónbeenì Hácírí wee wé mu, ká yínón ho kúiiró na ó o Moyiize làndá bò. O zúifù binbirì yí máa yí le yèni nùpua cǎn. Le Dónbeenì lé dìo ó o wee yí le yèni cǎn.

3

Le Dónbeenì le mí ì wé bìo à le wé mu

¹ Àwa, á mu zúifumu lè ho kúioró lée bìo na cǔnú wi le? ² Mu cǔnú wi làa sòobéé hǎ dǎa búenbúen yi. Barén lé bìa le Dónbeenì kàráfáa mí bíonì yi ho yahó. ³ Àwa, á hàrí ká ba búí ba tíahú á yí bò bìo le Dónbeenì le ba wé yi, á bún so ò hè lerén á le máa bè mí bíonì yi le? ⁴ Bùéé. Wa ko wa zūí le le Dónbeenì dén wee dǐn ho tǔiá poni wán, ká ba

† 2:24 Mí loñ Ezayii vūahú 52.5 ‡ 2:25 Mí loñ Luki vūahú 1.59

nùpua búenbúen lé ba sabín-fùaalowa, làa bìo mu túararáa le Dónbeenì bíonì vūahú yi
lerén mīten dání yi:

«Ba nùpua ko ba zūn

le bìo fo wee mì búenbúen lé ho tūiá poni.

Á hàrí ba yáa ū yèni,

se ū bìo pá bon.»*

⁵ Ká bìo warén wee wé à mu yí téréna lé búnn wó á le Dónbeenì térénló bìo wíokaa zūnanáa, se ĩ wáa dà à bío bìo kà á à héha lè ba nùpua leékaró: Hen ká le Dónbeenì wee beé wa lò bìo búii dání yi, búnn so wee zéeni le le yí téréna le? ⁶ Bùéé dé! Búnn lé ba nùpua leékaró. Lé bìo ká le Dónbeenì yí téréna, á le è cítí ho dímjá nùpua kaka?

⁷ Ká ĩnén lá fà le sabéré á le Dónbeenì tūiá poni bìo wíokaa zūna á dóráa ho cùkú le yi, á lé mu yén bèn wáa non á ĩ júhú á à síráa le ĩ lé o bè-kora wéro? ⁸ Ba búii na wee là wen á yáa wee bío le wa wee bío bìo kà: Mí wé wa wé mu bè-kora à mu bè-tentewà lé yi. Bán nùpua so júna á à sí.

Nùpue na téréna le Dónbeenì yahó á mía

⁹ Àwa, á warén *zúifùwa màhá bèn wee leéka le wa bìo júhú so wi po bìa ká léé? Bùéé dé! ĩ zéeniá mu le ba *zúifùwa làa bìa yínó ba *zúifùwa búenbúen á mu bè-kohó pánká wi wán, ¹⁰ làa bìo mu túararáa le Dónbeenì bíonì vūahú yi:

«Ba nùpua búenbúen yi

á nì-kéní kà yí téréna,

¹¹ hácirí bānsò nì-kéní kà á mía,

hàrí nì-kéní kà yí máa cà le Dónbeenì.

¹² Ba búenbúen día ho wā-tente,

ba páanía wó ba nùpua na bìo júhú mía.

Bè-tente wéro nì-kéní kà

á mía ba tīahú.

¹³ Ba jini ka lòn búráa na hénkaa.

Ba wee khà ba nùpua.

Ba bíoní ka lòn díhioni súró.

¹⁴ Ba wee dánkání ba nùpua làa sòobéε,

ba wee bío hā bín-kora.

¹⁵ Ba can mí kuio le nì-búee bìo yi.

¹⁶ Hā dáa na ba wee tè yi

búenbúen á ba wee fi mu bìo yi,

à dé hā yinyio ba nùpua yi.

¹⁷ Ba yí zū héerà wōhú.

¹⁸ Ba yèn-dání yi á Dónbeenì kōnbii júhú mía.»†

¹⁹ À wa jòn zū le ho làndá bò non bìa wee bè bìo ho wee bío yi. Búnn wó bèra a na à bío léeni yí keń o búii cǎn, à ho dímjá nùpua búenbúen mún zūn le mí wó khon le Dónbeenì yahó. ²⁰ Nii woon yí dà máa wé bìo ho làndá le o wé búenbúen á máa téréna le Dónbeenì yahó. Mu bon, ho làndá júhú, léé bèra a na à ba nùpua zūn le mí wó khon.

Bìo le Dónbeenì wee kání là a nùpue

²¹ Èε ká hā làa na kà wán, á bìo le Dónbeenì wee wé à wa wé ba nùpua na téréna le yahó ká ho làndá níi ló, búnn le Dónbeenì mu wáa zéeniá làa wen. O *Moyiize làndá mí bæere lè le Dónbeenì jì-cúa fεrowà zéeniá mu wéréwéré. ²² Le Dónbeenì wee wé à ba nùpua téréna le yahó ba sīadéro o Yeesu *Krista yi bìo yi. Le wee wé mu làa bìa búenbúen na wee dé mí sīa wo yi, hueekaró mía mu yi. ²³ Lé bìo ba nùpua búenbúen wó mu bè-kohó,

* 3:4 Mí loń Lení vūahú (Psaumes) 51.6 † 3:18 Mí loń Lení vūahú (Psaumes) 14.1-3; 53.2-4; 5.10; 10.7; 140.4; Ezayii vūahú 59.7-8

á ba búenbúen khèra lè le Dónbeenì cùkúso. ²⁴ Èε ká le Dónbeenì sãamu bìo yi, á le wó á ba térénna o Yeesu Krista pànká yi, wón na wó á ba yú míten mu bè-kohó níi yi. Le wó mu káamáa. ²⁵ Le Dónbeenì wó a lè le muinì yia. Lé búnn bìo yi ó o Krista mu húmú pànká yi á bia dó mí sĩa wo yi búenbúen á yúráa mu bè-kora séndíaró. Le Dónbeenì wó kà síi, à zéénínáa bìo le wee wé à ba nùpua térén le yahó. Hàrí ho yánkaa, á ba nùpua bè-kora na ba wó ²⁶ á le hà mí síi bìo yi, à zéénínáa bìo le wee wé à ba térén le yahó. Hàrí lòn zuia ká le Dónbeenì pá térénna, á wee wé à ba nùpua térén le yahó ba sīadéro o Yeesu yi bìo yi.

²⁷ Lé bìo á mu lé le sīidéro le Dónbeenì yi wee wé ò o nùpue térén le yahó, á mu jùhú míá ò o yòní mítén mí wára bìo yi. ²⁸ Mu bon, wa wee leéka le o nùpue wee térén le Dónbeenì yahó o sīidéro le yi bìo yi, ká yínón o Mɔyiize làndá na ó o wee bè yi bìo yi. ²⁹ Tàá le Dónbeenì mu so lé ba *zúífúwa mí dòn bàn Dónbeenì le? Le so yínón há síiwà na ká búenbúen bàn Dónbeenì le? Ūuu, le mún lé há síiwà na ká bàn Dónbeenì. ³⁰ Mu bon, lerén lé le Dónbeenì dà-kéní mí dòn. Lé lerén wee wé à ba zúífúwa térén le yahó ba sīadéro le yi bìo yi, á le mún wee wé à há síiwà na ká nùpua mún térén le yahó ba sīadéro le yi bìo yi. ³¹ Á búnn so wee zéení le lé dén sīidéro so le yi bìo yi ó o Mɔyiize làndá jùhú wáa míanáa le? Bùéé dé! Ho làndá mu bìo jùhú kénló á wa yáa wíokaa wee tíi jii lè wa sīadéro le Dónbeenì yi.

4

O Abarahaamu sīidéro le Dónbeenì yi bìo

¹ Á bìo wa wáa à bío wàn bùaa *Abarahaamu dání yi lé mu yén? Lé mu yén ó o yú? ² Ká a Abarahaamu lá térénna le Dónbeenì yahó bìo ó o wó bìo yi, se o dà à yòní mítén, ká a màhá yí dà máa yòní mítén le Dónbeenì yahó. ³ Mu bon, bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bíoní vūahú yi: «O Abarahaamu dó mí síi le Dónbeenì yi, lé búnn nòn le càtío wo là a nùpue na térénna le yahó.»* ⁴ O ton-sá wón sàání ko làa wo, ká le yínón dèe na ba wé há làa wo. ⁵ Èε ká a búí yí máa wé dèe, à bànso màhá dó mí síi le Dónbeenì na wee wé ò o bè-kora wéro à térén le yahó, wón le Dónbeenì wee càtí le o térénna mí yahó o sīidéro le yi bìo yi. ⁶ Lé búnn te bìo ó o nùpue na le Dónbeenì wee càtí le o térénna le yahó ká mu bè-wénia níi ló ó o *Daviide wee bío jún-sīni bìo kà síi:

⁷ «Bia le Dónbeenì séra wékheró díá, á bó bè-kora jùhú,
bán júná sí.

⁸ O nùpue na bè-kora ó o Núhúso yí nà a jùhú yi,
wón jùhú sí.»†

⁹ Dén jún-sīni so bìo ciran bia kúiora mí dòn lée, tàá bia yí kúiora á mu mún ciran? Mu bon, wa wee bío bìo kà: «O Abarahaamu sīidéro le Dónbeenì yi lé búnn wó a là a nùpue na térénna le yahó.» ¹⁰ Ká lé o *kúiiro mónđen á le wóráa wo là a nùpue na térénna lée, tàá le wó mu wó ó o kúioráa? Bùéé, le Dónbeenì wó a Abarahaamu là a nùpue na térénna wó ó o kúioráa. ¹¹ Sáni ò o Abarahaamu kúii, à búnn le Dónbeenì wó a là a nùpue na térénna le yahó o sīidéro le yi bìo yi. Ká ho kúiiro hón lée fīiminì na bò a wán, à zéení le le Dónbeenì wó a là a nùpue na térénna mí yahó o sīidéro le yi bìo yi. Lé búnn bìo yi ó o Abarahaamu mu wóráa bia búenbúen na dó mí sĩa le Dónbeenì yi à ba yí kúiora bàn maá. ¹² Èε ká a mún lé bia kúiora bàn maá, bán na yí kánaa ho kúioró mí dòn yi, à ba bò bìo á wàn maá Abarahaamu wó yi, wón na dó mí síi le Dónbeenì yi sáni ò o kúii.

Há kía wee yí le sīidéro le Dónbeenì yi pànká yi

¹³ Le Dónbeenì dó mí jii nòn o *Abarahaamu là a mònmanía yi, le mí ì na ho díimíjá ba yi á ho ò wé ba kía.‡ Ká mu màhá yínón bìo ó o Abarahaamu wee wé bìo ho làndá le

* 4:3 Mí loń Bìo jùhú búeeníi vūahú (Genèse) 15.6 † 4:8 Mí loń Lení vūahú (Psaumes) 32.1-2 ‡ 4:13 Mí loń Bìo jùhú búeeníi vūahú (Genèse) 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18

o wé bìo yi. Le wó mu lé bìo ó o téréna le yahó o sīidéro le yi bìo yi. ¹⁴ Ká hã kĩa bìo lá sà a *Moyiize làndá bèrowà yi mí dòn, se le sīidéro le Dónbeenì yi jùhú mía, á bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na mí nìpomu yi mún lá à khí. ¹⁵ Lé bìo á bìo ba nùpua yí máa wé bìo ho làndá le ba wé sese, lé bún wee cǐ le Dónbeenì sīi. Ká làndá lá mía, se làndá yáaró bèn mún mía.

¹⁶ Lé bún bìo yi á hã kĩa bìo sãnáa bìa dó mí sĩa le Dónbeenì yi, bèra a na à hã wé bìo na hõn làa ba, à bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na à bìo sǐ bìa lé o Abarahaamu mòmmanía búenbúen yi. Mu yínón bìa mí dòn na wee wé bìo ho làndá le ba wé, ká mu mún lé bìa búenbúen na dó mí sĩa le Dónbeenì yi. ¹⁷ Làa bìo mu túararãa le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Í wó fo là hã kãna cèrèe nìpomu bàn maá.»[§] Le Dónbeenì na ó o dó mí sīi yi yahó, ó o lé wa maá. Dén Dónbeenì so lé dìo wee dé le mukãni ba nì-hía yi, le wee wé à bìo lá mía à kerí.

¹⁸ O Abarahaamu dó mí sīi lònía mu bìo na lònílo do, á dó mí sīi le Dónbeenì yi, lé bún te bìo ó o wórãa hã sǐwà na boo bàn maá, làa bìo le Dónbeenì bíarãa mu kà síi: «Ū mòmmanía jii máa zūn.»^{*} ¹⁹ O lúlúio á à yí ho khĩmàni mu pàahú, á ká mu húmú, á mún zū mín hãa Sara máa teró bìo, èe ká a sīidéro le Dónbeenì yi màhá pá fãrá dǐn. ²⁰ Bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé ó o yí titikaa bìo yi hàrí cǐinú. Ká a sīidéro le Dónbeenì yi bìo yi ó o wíokaa yú ho pànká, á dórãa ho cùkú le yi. ²¹ O Abarahaamu láa mu yi binbirì le bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé á wéro pànká mún wi le cǐn.

²² Lé bún non á mu túara a Abarahaamu dǎni yi le «le Dónbeenì càtío wo là a nùpue na téréna.»[†] ²³ Èe ká le bíonì mu «le Dónbeenì wó a là a nùpue na téréna» á yí túara orén mí dòn bìo yi. ²⁴ Le mún túara warén bìo yi, warén na le Dónbeenì càtío là ba nì-térénnia, warén na dó wa sĩa le yi, lerén na vènia wa Núhúso Yeesu ba nì-hía tíahú. ²⁵ Le Dónbeenì día á ba bó a wa bè-kora bìo yi, á wó ó o vèra, bèra a na à wa wé ba nùpua na téréna le yahó.

5

Le Dónbeenì wó á ba nùpua làa de bĩnía sī

¹ Bìo le Dónbeenì wó wen là ba nùpua na téréna wa sīadéro le yi bìo yi, á warén làa de á ho héerà wãa wi pàahú wa Núhúso Yeesu *Krista pànká yi. ² Lé orén pànká yi á wa wee zàmakarãa mu sãamu na wa wi yi wa sīadéro le Dónbeenì yi bìo yi, á sĩa wan bìo wa dó wa sĩa wee lòní wa páanílo le Dónbeenì mu cùkú yi làa de. ³ Mu yáa yínón bún mí dòn, wa wee zàmaka le lònbee na wee yí wen bìo yi, Lé bìo wa zū le le wee wé à wa hǐ wa sĩa. ⁴ Ká wa hà wa sĩa, lé bún n wé á wa à dàni n yí le sée ho kúarã khénlò wán. Ká wa dàna kãa ho kúarã khénlò mu yi, á wa à dàni n dé wa sĩa á à lòní bìo le Dónbeenì le mí ì wé. ⁵ Wa sīadéro à lòní á bìo máa dé nìyio wen, lé bìo le Dónbeenì zéenia le mí wa wen làa sòobé le Hácíri na le non wen pànká yi. ⁶ Mu bon, wa lá yí dà dèe búí máa wé waten. Á bìo ho pàahú na le Dónbeenì bàrà á dǐn, ó o Krista bueé húrun ba bè-kora wérowà bìo yi. ⁷ Ho tà à hí o nùpue na téréna bìo yi lònbee wi. Nún-sĩ á nùpue dà à hení mí sīi á à hí yia wee wé mu bè-tente bìo yi. ⁸ Èe ká le Dónbeenì wee zéeni le le wa wen làa bìo kà: Bìo wa lá lé ba bè-kora wérowà mí cúee, ká a Krista màhá pá tà húrun wa bìo yi. ⁹ Wa wó ba nùpua na téréna le Dónbeenì yahó o Krista húmú cãni pànká yi. Á lée kénkén ká wa mún khí kãni le Dónbeenì sī-cǐlè yi.

¹⁰ Mu bon, bìo wa lá lé le Dónbeenì zúkúsa, ó o za húmú pànká yi á wa làa de wãa bĩnía sī. Á bìo wa sī làa de kà síi, á wa láa mu yi kénkén le wa à kãni bìo ó o yìo wi lua pànká yi.

§ 4:17 Mí loí Bìo jùhú búeení vūahú (Genèse) 17.5 * 4:18 Mí loí Bìo jùhú búeení vūahú (Genèse) 15.5 † 4:22 Mí loí Bìo jùhú búeení vūahú (Genèse) 15.6

¹¹ Mu yàá yínón búnn mí dòn, wa wee zàmaka le Dónbeenì bìo yi wa Nùhúso Yeesu Krista pànká yi, wón na wó á wa lè le Dónbeenì mu bñíá sǐ.

O Adāma là a Yeesu Krista bìo

¹² Lé o nùpue nì-kéní wékheró bìo yi á mu bè-kohó wéró zonnáa ho díímíná yi. Á lé mu bè-kohó wéró bèn non á mu húmú wiráa. Á ba nùpua búenbúen mún wee hí, lé bìo ba búenbúen lé ba bè-kora wérowà. ¹³ Sáni le Dónbeenì bè o *Moyiize làndá, à búnn mu bè-kohó wi ho díímíná yi wó. Ká bìo á ho làndá lá dñn mía, á le Dónbeenì bèn lá yí máa mì mu bè-kohó bìo dé dèe yi. ¹⁴ À lá a Adāma pàahú à vaa búe o Moyiize pàahú yi, á mu húmú yú le sée ba nùpua wán. Hàrì bìo á bán nùpua so wékheró yí ka là a Adāma wékheró bìo síi, wón na wó bìo le Dónbeenì le o yí wé, à ba búenbúen pá húrun, o Adāma na bìo wee zéení yia khíi buen bìo. ¹⁵ Ká ho wékheró na wó, búnn lè le Dónbeenì sāamu yí dà máa tée. Lé bìo ká lé o nùpue nì-kéní mí dòn wékheró bìo yi á ba nùpua cèrèe húrunnáa, á le Dónbeenì sāamu na le wó lè ba nùpua cèrèe o nùpue nì-kéní pànká yi, wón na lé o Yeesu Krista, búnn sāamu so bìo bèn yí dà máa bío. ¹⁶ Le Dónbeenì sāamu là a nùpue nì-kéní wékheró á wi mín júná yi. Mu bon, o nùpue nì-kéní wékheró lé búnn wó á le Dónbeenì síinía ba nùpua júná. Èe ká mu bè-kora cèrèe wéró món, á le wó mí sāamu lè ba nùpua, le wó á ba téréenna le Dónbeenì yahó. ¹⁷ Mu bon, o nùpue nì-kéní wékheró lé bìo wó á mu húmú yú ho pànká. Èe ká a Yeesu *Krista mí dòn pànká yi, á ba nùpua na wee yí mu sāamu lè mí síiwà, bìo le wee wé à ba téréen le yahó, bán yìo á à wé lua, á à páaní ì dí le béenì làa wo. ¹⁸ Lé ká síi ó o nùpue nì-kéní wékheró non á ba nùpua búenbúen júná sùráa. Làa búnn síi, ó o nùpue nì-kéní bè-wénii na téréenna, lé búnn bèn wee wé à ba nùpua búenbúen téréen, à bè yi yíráa le mukānì. ¹⁹ O nùpue nì-kéní mí dòn lé yia yí bò bìo le Dónbeenì bíá yi, lé búnn non á ba zāamāa wóráa ba bè-kora wérowà. Làa búnn síi, ó o nùpue nì-kéní na tà le Dónbeenì bìo lé yia bèn wó á ba zāamāa á à téréen le yahó.

²⁰ Bìo ho làndá bò, á mu bè-kora bèn mún wee dé wán ká mu wà. Èe ká hen na mu bè-kora wee dé wán yi, lé búnn á le Dónbeenì sāamu bèn mún wíokaa wee dé wán yi ká mu wà. ²¹ Búnn wee wé bèra a na à bìo síi mu bè-kora yúráa ho pànká á wee wé à ba nùpua hí, lé làa búnn bàn síi á le Dónbeenì sāamu bèn mún wee yíráa ho pànká, à wé à ba nùpua téréen le yahó, à na le mukānì binbirì na máa vé ba nùpua yi ba páaníló là a Nùhúso Yeesu Krista bìo yi.

6

Bìo ho bátéèmmù bìo wee zéení

¹ Àwa, á bìo wa wáa à bío lé mu yén? Wa so ko wa wíoka wé wé mu bè-kora à le Dónbeenì wé wéráa mí sāamu cèrèe làa wen lée? ² Bùeé dé! Mu bè-kora dání yi, á wa ka lòn nùpua na húrun. Á wa so ko à wa bñí wé wé bè-kora le? ³ Mì so yí zū le warén búenbúen na bátízera wa páaníló là a Yeesu *Krista bìo yi, á ka lè wa páanía húrun làa wo le? ⁴ Àwa, ho *bátéèmmù wó á wa ka lè wa páanía húrun làa wo, á páanía nùuna làa wo, bèra a na à bìo síi ó o Maá Dónbeenì vèeníanáa o Krista léra ba nì-hía tíahú lè mí pànká na cùkú wi, lé làa búnn síi á warén mún wiráa le mukōn-fñle yi.

⁵ Mu bon, wa ka lòn nùpua na húrun wa páaníló làa wo bìo yi. Làa búnn síi á wa mún khíi vèe wa páaníló làa wo bìo yi làa bìo ó orén vèeraráa bìo síi. ⁶ Mì wa zūn le bìo wa fù karáa, búnn là a Krista páanía búaa ho *kùrùwá wán, bèra a na à mu bè-kora wéró jùhú búe wa cōn, à wa yí bñí yí wé mu bàn wobáaní. ⁷ Mu bon, O nùpue na húrun, wón wáa jùhú ló mu bè-kora wéró yi.

⁸ Á bìo wa páanía húrun làa wo, á wa láa mu yi kénkén le wa mún nì páaní ì keñ le mukānì yi làa wo. ⁹ Wa zū le bìo ó o Krista wáa vèera, ó o máa bñí máa hí. Húmú máa bñí máa dànn o bìo, ¹⁰ lé bìo ó o húrun mu bè-kora bìo yi le cúekúee á mu wóráa. Á le

mukāni na ó o wáa wi yi ó o wi yi le Dónbeenì bìo yi. ¹¹ Lé làa búnn bàn síi á minén mún zūn le mi ka lè mi húrun mu bè-kora dǎnì yi, á le mukāni na mi wi yi á mi wáa wi yi le Dónbeenì bìo yi mi páaníló là a Yeesu Krista bìo yi. ¹² Á warén na wi le mukāni yi ho tá wán á mu bè-kora wáa yí ko mu bīnì yí pànká wán. ¹³ Mi yí bīnì yí día mi sǎnía mu bè-kora níi yi à hǎ wé mu bìo na yí téréna tonló sǎa, ká mi wé lòn nùpua na húrun bīnía vèera bìo síi, à sǎnía wé mu bìo na téréna tonló sǎa, à wé sá na le Dónbeenì yi. ¹⁴ Bìo mi ka lòn nùpua na húrun vèera, á mi le mi sǎnía wé mu bìo na téréna tonló sǎa, à wé sá na le Dónbeenì yi. Lé bìo ó o M̄oyiize làndá pànká wáa mía mi wán, mu lé le Dónbeenì sǎamu á mi wi yi.

Wa yí máa sá na mu bè-kora yi

¹⁵ Àwa, á bìo ó o *M̄oyiize làndá pànká wáa mía wa wán à wa wi le Dónbeenì sǎamu yi, á lé búnn bìo yi á wa wé è wéráa mu bè-kora le? Bùeé dé! ¹⁶ Ká mi wee wé mu bè-kora, se mi lé mu bè-kora bàn wobáanì. Búnn wee buen lè mu húmú. Ká mi bèn wee bè bìo le Dónbeenì wee bío yi, á dén ñ wé mia lè ba nùpua na téréna le yahó. ¹⁷ Mi wa dé le Dónbeenì bǎrǎkà! Mi fù lé mu bè-kora wobáanì. Èε ká hǎ làa na kà wán, á bìo ba kàrána làa mia na mi tà yi, á mi bò yi lè mí sǎa búenbúen. ¹⁸ Mi júná ló mu bè-kora wéró yi, á wáa lé bìo téréna wobáanì. ¹⁹ Ì wee bío làa mia làa bìo ba nùpua wee bíoráa, lé bìo mi yí máa wé zūn mu bìo yara fùafù. Mi fù ka lòn wobáanì, á wee dé mítén mu koomu wárá lè mí síwà yi, à káa le Dónbeenì yi. Làa búnn bàn síi á hǎ làa na kà wán, á mi mún día mítén lòn wobáanì, à wé wé bìo téréna, à bìo sǐ le Dónbeenì yi.

²⁰ Bìo mi fù ka lòn wobáanì mu bè-kora wéró níi yi, á bìo téréna wéró bìo mía mia. ²¹ Àwa, á lé ho cùnú yén mi wáa yú hǎ wárá na mi wee nìyi bìo yi hǎ làa na kà wán. Bìo wee lé mu món lé mu húmú. ²² Èε ká hǎ làa na kà wán, á le Dónbeenì fáa mia mu bè-kora níi yi, á mi wáa lé le ton-sáwá. Cùnú na wi mu yi, lé bìo mí bìo sǎ le yi, á bìo wee lé mu món lé le mukāni binbirì na máa vé. ²³ Mu bon, mu bè-kora wéró sǎanìi lé mu húmú. Èε ká le Dónbeenì bìo na le wee hǎ làa wen wa páaníló là a Yeesu *Krista na lé wa Nùhúso bìo yi, búnn lé le mukāni binbirì na máa vé.

7

O kèrètíε á ho làndá pànká wáa mía wán

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo á ì bío ò na mia á mi zū kénkén, lé bìo mi zū ho làndá: O nùpue na yìo wi lua, wón lé yia ho làndá pànká wi wán. ² Làa bìo síi ká a háa yan o báa, à ho làndá cèé wo bàn báa mu yi ho pàahú búenbúen na á wón yìo wi lua yi. Ká bàn báa hía húrun, se o háa jùhú ló hón làndá so yi. ³ Ká bàn báa mu yí húrun ò o bīnía yan bá-veere, se o lé o bá-fé. Èε ká bàn báa húrun ó o bò yi yannáa, se làndá mía o wán, se o yínorí bá-fé. ⁴ Lé làa búnn síi á minén bìo mún karáa. Mi páaníló là a *Krista bìo yi á minén mún ka lè mi húrun, á ho làndá wáa bīnía mía mi wán. Mi bìo wáa sǎ yia vèera ló ba nì-hía tíahú yi, bèra a na à wa wé sá ho tonló na bìo sǐ le Dónbeenì yi. ⁵ Mu bon, pàahú na á mu bìo na yí se poni fù yú ho pànká wa wán, á ho làndá wee wé à mu bè-kora poni búe wen. Á wa sá hǎ ton-kora na wee buen lè mu húmú. ⁶ Èε ká hǎ làa na kà wán, á wa ka lè wa húrun ho làndá dǎnì yi, á wáa yú waten mu bìo na á wa lá lé ba wobáanì níi yi. Wa wáa dà à sá à na le Dónbeenì yi lè le hácín-finle, lerén mí bæere Hácírì pànká yi, ká wa wáa máa bīnì máa bè *M̄oyiize làndá yi máa sá máa nanáa le Dónbeenì yi.

Bìo n̄on ho làndá bòráa

⁷ Àwa, á wa wáa bío mu yén? Ho làndá lée bè-kohó le? Bùeé. *Làndá lá mía se ì yí zū bè-kohó. Mu bon, ká ho làndá lá yí bíá le: «Yí le ù yìo lé mi ninza bìo,»* á ì lá máa zūn le

* 7:7 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 20.17; Làndá zééníló vūahú (Deutéronome) 5.21

bún lée bè-kohó. ⁸ Lé ho làndá á mu bè-kohó bò yi dóráa le sīi bìo na yí se lè mí síiwà bàn wéró ponì miì. Làndá lá mía, se bè-kohó mún mía. ⁹ Bìo á ì fù yí zū ho làndá, á ì yìo wi lua. Ká bìo ho làndá bò, á mu bè-kohó bèn yú ho pànká, ¹⁰ á ì wáa ká mu húmú. Lé bún te bìo á ho làndá na lá à wé á ì yí le mukāni, lé hón á à dé mi mu húmú yi. ¹¹ Mu bon, mu bè-kohó bò ho làndá yi á khà mi yáara.

¹² Ká ho làndá hón wee ce, á bìo bò henía mún wee ce, á térénna, á se. ¹³ Àwa, á lé mu bìo na se bīnía wó ìnén búero le? Bùeé! Èé ká mu bè-kohó màhá dīn mu bìo na se wán á bóráa mi. Lé bún wa zūnanáa le mu bè-kohó yí se làa sòobéé, á mún zūnanáa mu bè-kohó sūnsūmámu bìo le Dónbeenì bò henía pànká yi. ¹⁴ Mu bon, wa zū le ho làndá hón lé le Dónbeenì bò ho le Dónbeenì mu Hácírí pànká yi. Ká ìnén wón lé o nùpue, pànká mía miì. Ì ka lòn wobá-nì na ba yèéra mu bè-kohó yi.

O nùpue á mu bè-kohó pànká wi wán

¹⁵ Ho tūiá ponì, bìo á ì wee wé á ì bènṭín yí zū nùhú: Bìo á ì wi à ì wé á ì yí máa wé, ká bìo á ì jina, bún lé bìo á ì màhá wee wé. ¹⁶ Ká ì hía wee wé bìo á ì yí wi à ì wé, se ì tà le ho làndá se. ¹⁷ Àwa, se bìo á ì wee wé ká á yí ló miì, ká lé bìo mu bè-kohó yú ho pànká ì wán. ¹⁸ Mu bon, ì zū le mu bìo na se wéró pànká mía miì. Ì wee wé le ì wé mu bìo na se, ká ho pànká na á ì wé làa bũ lé hía mía. ¹⁹ Bìo se na á ì wi à ì wé á ì yí máa wé, à mu bìo na yí se na á ì yí wi à ì wé, bún lé bìo á ì màhá wee wé. ²⁰ Ká ì wee wé bìo á ì yí wi à ì wé, se bún wáa yí ló miì. Lé mu bè-kohó na yú ho pànká ì wán á mu ló yi.

²¹ Lé bún bìo yi á ì zūnanáa bìo kà: Hen ká ì le ì wé mu bìo na se, à bìo yí se lé bún à ì día ká ì wé. ²² Le Dónbeenì làndá à ìnén ì bæere sīi wee wa bìo yi. ²³ Èé ká bè-veere búii màhá wi, bún bèn wee fi làa bìo á ì tà bìo. Mu wee wé mi lè mu bè-kohó bìo na wi miì kàsò nìi. ²⁴ Á hía bèn lée yéréké wee sá miì! Yia màhá à kàní mi mu nì-hínmu mu yi lé o yén coon? ²⁵ Èé ká mi wa dé le Dónbeenì bārākà o Yeesu *Krista na lé wa Nùhúso pànká yi.

Àwa, ì hácírí yi, á le Dónbeenì làndá pànká wi ì wán. Ká hã sãnía dání yi, á mu bè-kohó bèn pànká wi ì wán.

8

Le Dónbeenì Hácírí wee wé ò o nùpue nùhú lé

¹ Hã làa na ká wán á bìa wáa páanía là a Yeesu *Krista, bán júná máa sí. ² Mu bon, le Dónbeenì Hácírí, dío wee na le mukāni o nùpue yi o páaníló là a Krista bìo yi, á kãnía mi mu bè-kohó bìo lè mu húmú níi yi. ³ O *Moyiize làndá lá yí dà máa wé bún, lé bìo ba nùpua yídàmu tun mu wéró wōhú. Èé ká le Dónbeenì wó mu. Le non mí za ó o bueé lá hã sãnía lè ba bè-kora wérowà bìo, á léraráa ba júná mu bè-kora níi yi. Lé ká síi le Dónbeenì wó á bóráa mu bè-kora nùhú, bún na lá wee yí ho pànká ba nùpua wán. ⁴ Le Dónbeenì wó ká síi bèra a na à wa dàí wé bìo ho làndá le wa wé à mu jii sí, warén na yí máa wé bìo wa sīa wee vá yi na yí se, à wa wee wé bìo sí le Dónbeenì Hácírí yi. ⁵ Mu bon, bìa wee bua mítén héha làa bìo sí ba yi na yí se, bán yilera bò bìo sí ba yi wán. Ká bìa wee bua mítén làa bìo le Dónbeenì Hácírí le ba buaráa miten, bán yilera bèn bò bìo sí le Hácírí mu yi wán. ⁶ Yia wee bua mítén héha làa bìo sí a yi, wón lá mu húmú wōhú. Á yia wee bè bìo le Dónbeenì Hácírí le o wé yi, wón bèn lá le mukāni na máa vé lè ho héerà wōhú. ⁷ Lé bìo á bìa wee bua mítén héha làa bìo sí ba sãnía yi, bán lé le Dónbeenì zúkúsa. Ba yí máa wé bìo le Dónbeenì làndá le ba wé. Ba yáa yí dà mu máa wé hùúu. ⁸ Bìa wee bua mítén héha làa bìo sí ba yi, bán bìo yí dà máa wé sí le Dónbeenì yi.

⁹ Èé ká minén bán yí máa bua miten làa bìo sí mi sãnía yi. Mi wee wé bìo le Dónbeenì Hácírí le mi wé, lé bìo le Hácírí mu wi mia. Hen ká a Krista Hácírí* mía nùpue na yi, se wón bànso bìo yí sà a yi. ¹⁰ Èé ká a Krista wi minén yi, á mi yú le mukāni le Dónbeenì

* 8:9 O Krista Hácírí na bìo bía hen dén lè le Dónbeenì Hácírí búenbúen lée dà-kení.

Hácírí pànká yi, lé bìo mi téréna le Dónbeenì yahó. Mi ì hí búnn bon, ¹¹ Èé ká le Dónbeenì na vèniá o Yeesu á Hácírí wi mia, á lerén na vèniá o Krista mu á mún ò na le mukāni mi sǎniá yi le Hácírí mu na wi mia pànká yi, hǎn sǎniá so na bìo sǎ mu húmú yi.

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo lé hǎ kíkǎa wa wán lé à wa wé bìo sǎ le Dónbeenì yi, ká yínǎn à bua waten héha làa bìo sǎ wen. ¹³ Ká mi wee bua miten héha làa bìo sǎ mia, á mi ì hí. Èé ká mi khú mi kùrú sǎ bìo wéró yi le Dónbeenì Hácírí pànká yi, á mi ì keñ le mukāni yi.

¹⁴ Mu bon, bìa le Dónbeenì Hácírí wee dí yahó, bán búenbúen lé le Dónbeenì zàwa. ¹⁵ Le Hácírí na mi yú máa wé mia làa wobáani, le máa dé zǎni mia. Le wee wé mia lè le Dónbeenì zàwa, á wa dà wee veráa le le «Abaa.» Mu kúará le: Ī Maá. ¹⁶ Le Dónbeenì Hácírí mí bæere yáa wee bío mu wéréwéré wa sǎ yi le wa lé le Dónbeenì zàwa. ¹⁷ Àwa, á bìo wa lé le Dónbeenì zàwa, á hǎ kǎ na le dó mí jii le mí ì na mí zàwa mu yi á bìo mún sǎ warén yi. Wa à páani hǎ yi là a Krista. Mu bon, ká wa tà wee páani le lònbee yi làa wo, á wa mún khí páani a cùkú yi làa wo.

Le Dónbeenì wi à ba nùpua keñ le cùkú yi

¹⁸ Le lònbee lè mí síwà na wee yí wen ho zuia á yí dà máa tèè lè ho cùkú na wa khí yi le Dónbeenì cǎn. ¹⁹ Mu bon, mu bìo búenbúen na le Dónbeenì léra á sǎi vá làa sòobéè wee lóni bìo le Dónbeenì khí zéeniáa bia lé le zàwa. ²⁰ Mu bon, mu bìo búenbúen á wi ho pànká na bìo jùhú mía ní yi. Yínǎn munén màkóo kera mu yi, yà léra mu lé yà wó mu.† Èé ká ho dé mí sǎi lóni á jùhú pá wi mu bìo mu cǎn. ²¹ Le Dónbeenì khí fé mu bè-lénni búenbúen ho yáaró pànká na mu wi ní yi lòn wobá-ni ní yi, á mu ù keñ miten, á à keñ ho cùkú yi làa bìo le Dónbeenì zàwa wiráa miten bìo sí. ²² Mu bon, wa zū le hàrí lòn zuia á mu wee jinika là a hǎa na sǎni wee búe bìo sí. ²³ Ká mu màhá yínǎn mu bè-lénnia mu mí dòn wee jinika. Warén na yú le Dónbeenì Hácírí wó, dén na lé le nín-yáni bè-hǎni, warén mún wee jinika á pannáa bìo le khí màjá à lén wa júná, à zéeni le wa lé le zàwa. ²⁴ Wa fera búnn bon. Ká wa fenló mu màhá lée bìo na wa dó wa sǎa wee lóni. Èé ká a nùpue hía mǎn mu bìo na ó o wee lóni, se búnn bìo so ó o máa bíni máa lóni. Mu bìo na ó o nùpue yìo wi wán ó o so tǎn bíni ì lóni le? ²⁵ Èé ká wa dó wa sǎa wee lóni bìo wa yìo mía wán, se wa hǎ wa sǎa wee lónináa mu.

²⁶ Á le Dónbeenì Hácírí mún wee séeni wen, lé bìo wa lé ba yídàwa le Dónbeenì bìo dǎni yi. Mu bon, wa yí zū bìo wa à fioráa. Lé búnn te bìo le Hácírí mu wee fio wa bìo yi lè hǎ jinikaa na bìo yara yí dà máa zéeni. ²⁷ Á le Dónbeenì na wee mi bìo khíina zoó wi hǎ sǎa yi, dén zū bìo le Hácírí wi le fio. Mu bon, le Hácírí mu wee fio bìa dó mí sǎa le Dónbeenì yi bìo yi. Le wee wé mu làa bìo le Dónbeenì le mu koráa.

²⁸ Le Dónbeenì wee wé à mu bìo búenbúen wé ho cùnú bìo bìa wa le cǎn, bán na le hueekaa làa bìo le lon làa bǎ. ²⁹ Mu bon, le Dónbeenì fera hueeka ba, á le mún fera lon à le wé à ba bonmín lè le za, bèra a na à wón wé ba zà-kúii kǎleso. ³⁰ Bán na le Dónbeenì fera le mí ì wé bìo ká sí á le mún von, á bìa le von á le mún wó á ba téréna le yahó, á bìa le wó á ba téréna le yahó á le mún wó á ba yú le cùkú.

Le Dónbeenì wamini bìo

³¹ Bìo wa yáa wáa à bíni ì bío lé mu yén? Bìo le Dónbeenì wi làa wen, á yà dà à sǎnsá wen lé o yén? ³² Le Dónbeenì na yí pá mí za húmú, à le tà nǎn wo ó o húrun wa búenbúen bìo yi, á so máa na mu bìo búenbúen wen máa bè mí za mu wán le? ³³ Nùpue na dà à bàká bìa le Dónbeenì hueekaa yi wón mía. Lé bìo le Dónbeenì wó á ba téréna le yahó. ³⁴ Nùpue na wáa dà à síni ba júná wón mía. Lé bìo ó o *Krista húrun. Mu yáa yínǎn búnn mí dòn, o vèera, á wi le Dónbeenì nín-tǎni, á wee fio le yi wa bìo yi. ³⁵ Lée wée dà à fáa wen o Krista na wa wen ní yi? Lé ho yéréké na wé sá a nùpue yi lée, tàá lé le yidèère? Tàá lé bìo ba nùpua wee beé wa lò bìo yi le? Á lé le híni lè mu khemu lée, tàá lé mu bìo na

† 8:20 Mí lon Bìo jùhú búeni vǎahú (Genèse) 3.17

dà wee dé le b́ooní. Tàá lé mu húmú le? ³⁶ Mu ù wé wen làa bìo mu túararáa le Dónbeenì b́ionì v́uahú yi: «Lé ùnén Dónbeenì bìo yi á wa wee zàanínáa wa mukānì làa wizoonì búenb́úen. Ba nùpua wee lá wen lòn pia na ba wà vaá búe.»[‡] ³⁷ Èε ká mu búenb́úen yi, á warén lé bìà lé ba san-báa binbirì o Krista na wa wen pànká yi. ³⁸ Ì láa mu yi binbirì le mu húmú, lè ho keñ le mukānì yi, lè le Dónbeenì tonkarowà na ho wáayi, lè hã pànkáwá búenb́úen, làa bìo hã làa na kà wán, làa bìo khíi wé, ³⁹ lè ho wáayi pànkáwá, làa hĩa ho tá yi, lè mu bè-lénna búenb́úen, á dèe woon yí dà máa fáa wen le Dónbeenì waminì na le òn wa Nùhúso Yeesu Krista wán zéenia làa wen ní yi.

9

O Isirayele nìpomu bìo sà le Dónbeenì yi

¹ Ì ì mì ho tũíá poni, ì máa fì sabéré lé bìo á ì bìo sà a *Krista yi. Á le Dónbeenì Hácírí mún wee zéeni mu wéréwéré ì s̄i yi le bìo á ì bío á bon. ² Ì yi wee dè làa sòobéε, á lò wee be mu bìo yi. ³ Mu bon, ìnén ì beεre lá à fan le le Dónbeenì dánkání mi, à ì là a Krista fáa mín yi ká búñ lá dà à séeni wán zàwa lè wán hínni na làa mi lé ho s̄i kénì bìo yi. ⁴ Ba lé o *Isirayele nìpomu. Le Dónbeenì wó ba lè mí zàwa, á zéenia mí cùkú làa ba, á bò le páanì lè mí síiwà làa ba. Le non ho làndá ba yi, á zéenia bìo ba wé è bùaanì làa de làa ba. Le dó mí jii non ba yi bìo cèrèε dání yi. ⁵ Lé barén lé o *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu m̀nmanía, á mu nìpomu dání yi, á lé barén bàn s̄i ó o Krista mún bueé ton yi, wón na wi mu bìo búenb́úen jùhú wán, á lé le Dónbeenì, á le khòonì bìo sà yi f̄εε. *Amiina.

Bìà lé o Isirayele nìpomu binbirì

⁶ Búñ wee zéeni le bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé á le so khú yi le? Bùéε. Èε ká bìà ba wee ve làa Isirayele zàwa yínón bán búenb́úen lé bìà lé o zàwa binbirì. ⁷ Ó o Abarahaamu zàwa mún yínón bán búenb́úen lé bìà lé o zàwa binbirì. Mu bon, bìo kà lé bìo le Dónbeenì bíá non o Abarahaamu yi: «Ba zàwa na á ì dó ì jii le ì na foñ, lé o Izaaki á ì ì òn wán á fo ò yíráa ba.»^{*} ⁸ Búñ wee zéeni le o Abarahaamu zàwa na ó o ton búenb́úen yínón Dónbeenì zàwa. Bìà lé le zàwa lé bìà le Dónbeenì dó mí jii bìo yi, na lé o Abarahaamu m̀nmanía. ⁹ Mu bon, hã jii-cúa na kà lé hĩa le Dónbeenì mà á dóráa mí jii: «Lóhó ló tíká ká ì b̄nì ì buen ù c̄n ká mìn háa Sara ton o za báa.»[†] ¹⁰ Búñ pá yínón mu mí dòn. O Erebekea mún ton ba hénbénì lè wán maá Izaaki. ¹¹⁻¹² Pàahú na ba yàá òn yí ton yi á yí wó bìo se làa bìo yí se, á le Dónbeenì bíá bìo kà: «O k̄nleso á à wé o f̄εeso ton-sá.»[‡] Le Dónbeenì bíá búñ bèra a na à bìo le le mí ì wé à wé à lén. Le wee hueeka ba nùpua làa bìo s̄i le yi. Mu yí máa lé ba nùpua wárá yi, ká mu wee lé lerén na wee ve ba yi. ¹³ Làa bìo mu túararáa le Dónbeenì b́ionì v́uahú yi kà s̄i: «O wara a Zakoobu ò o díá a Ezayuu.»[§]

Le Dónbeenì le mí ì wee bìo na à le wé mu

¹⁴ Àwa, á búñ kúará lé mu yén? Mu so wee zéeni le le Dónbeenì yí térinna le? Bùéε dé! ¹⁵ Mu bon, bìo kà lé bìo le bíá non o *Moyiize yi: «Ì le ì wé hii làa nùpue na, à ì wé le lè bànso. Ì le ì z̄n nùpue na màkárí à ì z̄n bànso màkárí.»^{*} ¹⁶ Búñ wee zéeni le yínón bìo ba nùpua wee cà mu, tàá bìo ba wee jì mí lò bìo yi. Ká le Dónbeenì na wee wé le hii lé òn mu wee lé yi. ¹⁷ Bìo kà lé bìo bíá le Dónbeenì b́ionì v́uahú yi: «Ì dó fo lè ho *Ezipite k̄hú b̄ε bèra a na à ì dànló bìo z̄n, à ì yèni mún lé ho dímijá búenb́úen yi.»[†] ¹⁸ Lé búñ non ká le Dónbeenì le mí ì z̄n nùpue na màkárí, à le z̄n bànso màkárí. Le le mí ì wé ò o nùpue yi ti, à le wé à bànso yi ti.

[‡] 8:36 Mi loñ Lení v́uahú (Psaumes) 44.23 * 9:7 Mi loñ Bìo jùhú búεenì v́uahú (Genèse) 21.12 † 9:9 Mi loñ Bìo jùhú búεenì v́uahú (Genèse) 18.10, 14 ‡ 9:11-12 Mi loñ Bìo jùhú búεenì v́uahú (Genèse) 25.23 § 9:13 Mi loñ Malasii v́uahú 1.2-3 * 9:15 Mi loñ Léro v́uahú (Exode) 33.19 † 9:17 Mi loñ Léro v́uahú (Exode) 9.16

¹⁹ Ká lé búnn mu karáa, jún-sĩ ó o búii á à tùa miì le lée webio nnon le Dónbeenì mu pá wee záráa lè ba nùpua? Mu bon, yia dà à pí bìo le Dónbeenì le mí ì wé wón mía. ²⁰ Nùpue so dà à pí bìo le Dónbeenì le mí ì wé le? Dà-mínii so dà à tùa yia má le yi le lée webio nnon ó o má mi kà le? ²¹ O sî-mí so yí dà máa mí ho córó làa bìo ó o sîi vá yi le? O le mí ì mí dèe na bìo jùhú wi làa sòobéε, tàá dìo bìo jùhú tà mía lè ho córó mu, ò o mí.

²² Àwa, le Dónbeenì wi le zéeni le mí sîi wee cî, á wi le zéeni mí pánká. À le jnon pá jà mí yi làa sòobéε bia le sîi wee cî yi bìo yi, na bìo sà ho yáaró yi. ²³ Ká le màhá mún wi le zéeni mí cùkú beenì làa bia le zūna màkárí, bán na le fèra wíokaa à ba keñ le cùkú beenì mu yi. ²⁴ Bán sowaso lé warén. Le von wen léra ba *zúifùwa làa bìa yínón ba zúifùwa tíahú. ²⁵ Bìo kà lé bìo le Dónbeenì bíá mí ji-cúa fεero Ozee vūahú yi:

«Bia lá yínón ì nìpomu

á ì wé è ve le ì nìpomu.

Mu nìpomu na á ì lá yí wa,

á ì wáa wañ làa sòobéε.

²⁶ Hen na ba lá wé le:

«Mí yínón ì nìpomu»,

á ba wée ve mia yi lè

le Dónbeenì na wi fεεε zàwa.»[‡]

²⁷ O ji-cúa fεero *Ezayii wón bèn bíá bìo kà pónpón o *Isirayεele nìpomu dání yi: «Hàrí ò o Isirayεele nìpomu wé boo lè mu yámú jumu jii hñnlè bia bìo síi, á ba sñn-kéní mí dòn lé bìa á à fen. ²⁸ Mu bon, bìo ó o Núhúso bíá le mí ì wé o ò wé fūafūa ho tá wán.»[§] ²⁹ Làa bìo ó o Ezayii mu mún pá fèra bíaràa bìo kà:

«Le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen

lá yí ká bìa wa nōnkāni can yi,

se wa bìo lá à keñ

lè ho Sodōmu lóhó bìo síi,

wa bìo lá à bonmín

lè ho Komōre lóhó bìo síi.»^{*}

Le Dónbeenì wee wé à ba nùpua téréen le yahó

³⁰ Àwa, á bìo wa wáa à bío lé mu yén? Bìá yínón ba *zúifùwa na yí cà à ba téréen, á le Dónbeenì wó á ba téréenna le yahó ba sñadéro le yi bìo yi. ³¹ O *Isirayεele nìpomu bán bèn lá wi ba ñn ho làndá wán à téréennáa le Dónbeenì yahó á mu yí wó yí yú. ³² Lée webio nnon ba yí wóràa mu yí yú? Lé bìo ba yí cà à ba téréen le Dónbeenì yahó lè ba sñadéro le yi, à ba wi ba téréen le yahó lè hã wára na ba wee wé. Á ba kākāna le huee na wee wé ò o nùpue lùwá wán.

³³ Làa bìo mu túararàa le Dónbeenì bíonì vūahú yi:

«Mí loí, ho Sion lóhó yi,

á ì bàrá le huee

na wee kōkōn wán,

ho búaaahó na wee lùwá a nùpue.

Èε ká yia màhá dó mí sîi ho yi,

á bānsō máa nìyi.»[†]

10

Ba zúifùwa làa bìa yínón ba à bìo sà a Núhúso yi

¹ Wán zàwa lè wán hínni, bìo wi ì sîi yi làa sòobéε na á ì wee fio le Dónbeenì cñn ba *zúifùwa dání yi, lé ba kñnló bìo. ² Mu bon, ì dà à bío mu ba jii le ba bñntín henía le Dónbeenì bìo làa sòobéε, èε ká mu yara binbirì á ba yí zū. ³ Bìo le Dónbeenì wee wé ò o

[‡] 9:26 Mí loí Ozee vūahú 2.1-3, 25 [§] 9:28 Mí loí Ezayii vūahú 10.22-23 ^{*} 9:29 Mí loí Ezayii vūahú 1.9; Bìo jùhú búeenii vūahú (Genèse) 19.23-28 [†] 9:33 Mí loí Ezayii vūahú 28.16

nùpue téréen le yahó á ba yí zū, á barén míten wi ba cà bìo ba à wé ká ba à téréen le yahó. Lé kà síi á ba pánáa bìo wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeenì yahó. ⁴ Mu bon, lé o *Krista nòn ó o *Məyiize làndá bèró bìo jii sùráa, bèra a na à bìa búenbúen na wee dé mí sĩa o Krista mu yi, à bán téréen le Dónbeenì yahó.

⁵ Bìo ó o Məyiize bíá ho làndá na wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeenì yahó dání yi lé bìo kà: «Yìa wee wé bìo ho làndá bò henía wón yìo á à wé lua ho pánká yi.»^{*} ⁶ Le sīdéro o Krista yi dání yi na wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeenì yahó á bìo kà lé bìo bíá: Yí bío ũ sīi yi le «lé o yén á à yòo ho wáayi?» Mu wee zéeni le lé o yén á yòo wé ó o Krista buée lii. ⁷ Mún yí bío ũ sīi yi le «lé o yén á à lii ho nì-hónbó-lóhó yi?» Mu wee zéeni le lé o yén á líi vèeni a Krista ba nì-hía tíahú.

⁸ Ká bìo kà lé bìo bíá: «Le bíoni buée bó foñ. Dén bíoni so lé dìo wee zéeni le sīdéro o Krista yi bìo.»[†] Lé lerén bíoni mu á wa wee bue. ⁹ Ká fo tà bíá wéréwéré le o Yeesu lé o Núhúso, ká fo dó ũ sīi binbirì le le Dónbeenì vèeni wo léra ba nì-hía tíahú, á fo ò fen. ¹⁰ Mu bon, le sīi na wee dé le Dónbeenì yi binbirì lé bìo wee wé ò o nùpue téréen le yahó. Yìa bíá mí sīdéro o *Krista yi bìo wéréwéré, wón bànso á le Dónbeenì á à fení. ¹¹ Mu bon, bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bíoni vūahú yi: «Nùpue léee nùpue na dó mí sīi le Dónbeenì yi wón máa nìyi.»[‡] ¹² Ba *zúifūwa làa bìa yínón ba zúifūwa á hueekaró mía yi. Ba búenbúen léera o Núhúso nì-kéní yi, wón na wee wé mu tentemu làa bìa búenbúen na wee fio mu o cón. ¹³ Mu bon, bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bíoni vūahú yi: «Nùpue léee nùpue na à ve o Núhúso, ó ò kání.»[§]

¹⁴ Èe ká ba so dà à ve o Núhúso ká ba yí dó mí sĩa wo yi le? Á ba so dà à dé mí sĩa wo yi ká a búii yí zéeni o bìo á ba yí ná le? Á ba so dà à jí mu ká a búii yí buera mu le? ¹⁵ Á mu so dà à bue ká a búii yí tonkaa mu bìo yi le? Làa bìo mu túararáa le Dónbeenì bíoni vūahú yi kà síi: «Bìa wee buen lè hã bín-tentewà á miló sī-weε bèntín wi làa sòobée.»^{*} ¹⁶ Ká ba búenbúen màhá yí bò le Dónbeenì bín-tente yi. Mu bon, bìo kà lé bìo ó o *Ezayii bíá: «Núhúso, lé o yén yàá dó mí sīi le bín-tente na wa wee bue yi?»[†] ¹⁷ Lé kà síi á le sīdéro le Dónbeenì yi wee lé le bíoni na ó o nùpue wee jí yi, á le bíoni mu lé o Krista bìo bueró.

¹⁸ Àwa, le ĩ tùa mia: O *Isirayeele nìpomu á yí ná le bín-tente mu le? Ba ná le. Bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bíoni vūahú yi:

«Le Dónbeenì bín-tente
á bènbéra hã lùà búenbúen.
Le buera nòn
ho díimíná nùpua búenbúen yi.»[‡]

¹⁹ Le ĩ wíoka tùa mia: Á lé o Isirayeele nìpomu yí zūna mu kúará le? Àwa, á bìo kà lé bìo ó o *Məyiize fèra bíá mu dání yi:

«Ĭ ì wé á bìa yínón ĩ nìpomu
á mi ì dí lè le yandee.

Ĭ ì wé á mi sĩa á à cì
mu nìpomu na hácirí mía yi.»[§]

²⁰ Le *Dónbeenì jì-cúa fεero Ezayii yàá henía mí sīi ò o bíá bìo kà:

«Bìa lá yí máa cà mi
á yú mi.

Bìa lá yí máa fio dèε ĩ cón
á ĩ zéeni lè ĩten.»^{*}

* 10:5 Mí loñ Levii nùwā vūahú (Lévitiq̄ue) 18.5 † 10:8 Mí loñ Làndá zéeniłó vūahú (Deutéronome) 30.12-14

‡ 10:11 Mí loñ Ezayii vūahú 28.16 § 10:13 Mí loñ Zowεele vūahú 3.5 * 10:15 Mí loñ Ezayii vūahú 52.7

† 10:16 Mí loñ Ezayii vūahú 53.1 ‡ 10:18 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 19.5 § 10:19 Mí loñ Làndá zéeniłó

vūahú (Deutéronome) 32.21 * 10:20 Mí loñ Ezayii vūahú 65.1

²¹ Ká a Isirayeele ñipomu dání yi, á le Dónbeenì ñi-cúa fεero Ezayii pá bīnía le le Dónbeenì bía bìo kà: «Làa wizooní búenbúen ká ï wee dá ï ní ve o Isirayeele ñipomu na yí máa bè ï bíonì yi, à ba káa.»†

11

Le Dónbeenì yí pá a Isirayeele ñipomu bìo

¹ Àwa, le ï tùa mia: Le Dónbeenì pá a *Isirayeele ñipomu le? Bùéé dé! Lé bìo á ïnén mún lé ba ñi-kéní, á lé o *Abarahaamu mòmàní. Ì ló a Bēnzamεε nùwā bàn zī-ñúhú yi.

² Le Dónbeenì ñipomu na le fεera hueekaa á le yí pá. Mi bīnì leéka le Dónbeenì bíonì vūahú bíonì na kà bìo, hĩa ó o ñi-cúa fεero *Elii mà ñon le Dónbeenì yi ká a sīi yí wan o Isirayeele ñipomu bìo na ba wó yi. O le: ³ «Núhúso, ũ ñi-cúa fεerowà á ba bó. Ũ muini yeení lùà á ba fù. Lé ïnén ï dòn ká, á ïnén ba mún wi ba búe.»* ⁴ Á bìo kà lé bìo le Dónbeenì bìà ñon wo yi: «Ba báawa muaaseé hēpnun á ï ká lè ïten. Bán yí búrá le dofiní na ba le Baale yahó á yí bùaanía le.»† ⁵ Mu mún ka kà síi ho zuia. Le Dónbeenì sāamu bìo yi, á ba sōn-kéní lé bìà le léra. ⁶ Lé le sāamu bìo yi á le hueekaa ba, ká yínón bìo ba wó bìo yi. Ká búñ míà se le sāamu wáa yínón sāamu.

⁷ Léé webio á mu wee zéení? Mu wee zéení le bìo ó o Isirayeele ñipomu lá wee cà á ba yí yú. Bìa le Dónbeenì hueekaa lé bìà yú mu. Ká bìà ká bán yiwa wáa tunka. ⁸ Mu bon, bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi:

«Le Dónbeenì wó á ba háciira míà.

Le wó á hàrí lòn zuia
à ba yí dà máa mi,
á yí dà máa ní bìo.»‡

⁹ O *Daviide mún bía bìo kà:
«Le ba bè-díni wé lòn dádá,
lòn kōhú na ba à tè yi,
à bìo ko làa ba à sá ba yi.

¹⁰ Le ba wé ba muiwà,
à yí bīnì yí mi dèe.

Ñi le lònbee ba púná yi.»§

¹¹ Àwa, le ï tùa mia: Mi wee leéka le lé ba *zúifùwa lùwá á mu vóráa le? Bùéé dé! Èε ká lé ba wékheró pánká yi á hā síiwà na ká nùpua bò yi feraràa. Á búñ lé bìo dó le yandee ba zúifùwa mu yi. ¹² Ba wékheró wó á ho dímjána nùpua yú mu bè-tentewà le Dónbeenì bìo dání yi. Á bìo ba khon ho kàníló yi wó á bìà yínón ba zúifùwa yú mu bè-tentewà le Dónbeenì bìo dání yi. Búñ wee zéení le ká barén zúifùwa hía tà ho kàníló bìo, á mu bè-tentewà mu á à wíoka à dé wán.

Le vëndèe na ló mítén làa dìo ba fá bìo

¹³ Hā làa na kà wán, á minén na yínón ba *zúifùwa lé mia á ï wee bíoràa. Ì lé o Yeesu tonkaro bìà yínón ba zúifùwa cón, á ï sīi wan ho tonló mu bìo yi. ¹⁴ Ì wi à mu yandee zo wán síi nùpua na lé ba zúifùwa à kànínáa ba ñi-dòndáa. ¹⁵ Mu bon, bìo le Dónbeenì ñàana ba bánía, á búñ wó á ho dímjána làa de bīnía sī. Àwa, ká le Dónbeenì bīnía tà ba bìo, á búñ so máa kení lè ba húrún vèera le? ¹⁶ Ká ho dínló bè-yáa bìo sà le Dónbeenì yi, se hĩa ká búenbúen bìo mún sà le yi.* Ká le vëndèe naní bìo sà le Dónbeenì yi, se le bàn lakara bìo mún sà le yi. ¹⁷ O *Isirayeele ñipomu ka lòn oliivewa vëndèe na fá, á ba kúiora lakara búí. Ũnén na yínón o zúifù ka lòn oliivewa vëndèe na ló mítén lakahó á ba séra buéé céera

† 10:21 Mi loñ Ezayii vūahú 65.2 * 11:3 Mi loñ Bá-zàwa nín-yání vūahú (1 Rois) 19.10, 14 † 11:4 Mi loñ Bá-zàwa nín-yání vūahú (1 Rois) 19.18 ‡ 11:8 Mi loñ Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 29.3; Ezayii vūahú 6.10 § 11:10 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 69.23-24 * 11:16 Mi loñ Miló vūahú (Nombres) 15.19-21

hã oliivewa vîndêe na fá yi, á ho lakahó mu bò yi wee yíráa dén yuaamu. ¹⁸ Lé búnn nòn á fo yí ko à ù yòoní ũten, à zuañ bìa ka lòn lakara na ba kúiora yi. Fo ò yòoní ũten le we? Yínón ũnén nòn á hã naní yìo wi luaráa, hã naní lé hĩa nòn á ũnén yìo wi lua.

¹⁹ Nún-sĩ fo dà à bío: Hã lakara mu kúiora bèra a na à ìnén dàí cɛé. ²⁰ Mu bon, ba ka lòn lakara na kúiora, lé bìo ba yí dó mí sĩa le Dónbeenì yi. ũnén ba bèn cɛéra, lé bìo ù dó ù sĩa le Dónbeenì yi. Èe ká ù màhá pa ũten bìo, yí yòoní ũten mu bìo yi. ²¹ Mu bon, ká le Dónbeenì hĩa wee kúio le vîndêe na fá lakara, se le mún dà à wé mu bàn sĩa le ũnén. ²² Àwa, loñ: Le Dónbeenì wee wé mu tentemu lè ba nùpua, á le mún jii. Le jii bìa yí máa bè le Dónbeenì mu bíonì yi wán, ká ũnén á le è wé lè mí tentemu ká fo tà bò mu wõhú. Ká búnn mía á ũnén á le mún ò sɛn lòn lakahó. ²³ Ká ba zúifùwa khii bínía tà dó mí sĩa le Dónbeenì yi, á le è bíní ò cɛé ba hen na ba fù wi yi lè ho yahó, mu wéró pánká wi le cǎn. ²⁴ Mu bon, ũnén wón sɛ binbirì ka lòn vîndêe na ló mítén bàn lakahó. Fo séra á buée cɛéra le vîndêe na fá yi, ká hón yínón ù sĩa. Ba zúifùwa bán lá lé le vîndêe na fá bàn lakara. Á ba bíní cɛéro le vîndêe na ba ló yi á lònbee máa keñ le Dónbeenì cǎn.

O Isirayeele nìpomu kǎnìlò bìo

²⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo le Dónbeenì le mí ò wé na sà yi á ì zéení làa mia, bèra a na à mi yí wé miten lè mu bè-zūnminì bànso: O *Isirayeele nìpomu sǎn-kéní á à dìn máa zūn bìo búí yara, fúaa ká hã sɛ-viò nùpua na le Dónbeenì hueekaa búenbúen yú ho kǎnìlò vó. ²⁶ Búnn món ó o Isirayeele nìpomu màhá à kǎnì, làa bìo mu túraráa le Dónbeenì bíonì vūahú yi:

«O kǎnìlò á à lé ho Sion lóhó yi.

O *Zakoobu zĩ-júhú nùpua

pílò làa de á le è khíní yi.

²⁷ Dén lé le páaní na á ìnén Dónbeenì

á à bè làa ba ká ì séra ba bè-kora día.»†

²⁸ Bìo ba zúifùwa pá le bín-tente bìo, á ba wó le Dónbeenì zúkúsa, lé búnn bìo yi á minén yíráa ho kǎnìlò. Ká bìa le Dónbeenì hueekaa wó lè mí nìpomu, á le wa bàn maáwà bìo yi. ²⁹ Mu bon, le Dónbeenì hĩa hǎn bìo, à le máa bíní fé mu. Le hĩa von nùpue na, à le máa bíní pí bànso. ³⁰ Bìo mi yánkaa yí bò le Dónbeenì bíonì yi, á hã làa na ká wán á le Dónbeenì wó le hii làa mia ba *zúifùwa pílò làa de bìo yi. ³¹ Lé làa búnn á barén mún yí bò le Dónbeenì bíonì yi hã làa na ká wán, bèra a na à bìo le Dónbeenì zūnanáa minén màkárí, à le mún zūn barén màkárí làa búnn bìo. ³² Mu bon, le Dónbeenì díá á ba nùpua búenbúen wee pí le bíonì bìo, à le bè yi bíní zūnnáa ba búenbúen màkárí.

Le Dónbeenì dà po mu bìo búenbúen

³³ Éee! Le Dónbeenì bìo búenbúen gèntín jii sú. Le bè-zūnminì lè le bìo zūnlò á jii yí zū. Bìo le le mí ò wé á nùpue yí dà máa zūn. Á mu wéró yara á nùpue mún yí dà máa zūn. Bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi:

³⁴ «Lée wée dà à zūn o Núhúso yilera?

Lée wée dà le zéení á à na a yi?

³⁵ Á lée wée dà mu bìo á à hã làa wo

ò o bè yi hǎn áa bànso?»‡

³⁶ Lé bìo mu bìo búenbúen wee lé o cǎn. Lé orén pánká yi á mu búenbúen wiráa, á bìo sà a yi. Le ho cùkú bìo sĩa a yi féεε. *Amiina!

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo le Dónbeenì wáa zééníá mí tentemu làa wen kà síi, á ìì hénì bìo kà làa sòobéé á à na mia: Mi na miten búenbúen le Dónbeenì yì lòn muinì yia ká mi yìo jòn wi lua, à bìo sî le yi, à bìo wé sî le yi. Bún lé le búaaní binbirì na mi ko mi búaaní lè le Dónbeenì. ² Mi yí bè ho díímíná biowa na yí se yi, ká mi díá le le Dónbeenì yèrémá mí hácírí à wé lè le hácírí dà-finle. Lé bún á à na ká mi ì zūn bìo le Dónbeenì sī vā yi, bún na se, á bìo sī le yi, á jii tun.

³ Le Dónbeenì sāamu na le wó làa mi bìo yi, á ìì bío bìo kà á à na mi búenbúen yi: O búí yí leéka le mí bìo júhú wi po bìo ó o bìo karáa. Ká mi nì-kéní kéní wé bua miten làa bìo mi bìo karáa à héha lè mi síadéro le Dónbeenì yi, bìo le non pànká mia. ⁴ Mu bon, o nùpue sáníá léé dà-kéní, ká bìo céékaa mín yi wó hā bún lé bìo boo, á mu lè mí dà-kéní kéní bè-wénia mún wi mín júná yi. ⁵ Làa bún síi á warén mún boo, ká wa búenbúen lé hā sáníá dà-kéní wa páaníló là a *Krista bìo yi. Wa búenbúen céékaa mín yi, yia lè mí lahó, yia lè mí lahó, làa bìo ó o nùpue sáníá biowa céékaaráa bìo síi. ⁶ Mu bio wéro pànká á le Dónbeenì non wa nì-kéní kéní yi mín júná yi. Yia le Dónbeenì non mí jì-cúa fèeró pànká yi, à bànso wé wé mu à héha lè le síidéro le Dónbeenì yi. ⁷ Yia le non ho pànká yi ò o wé séení ba nùpua, à wón wé séení ba. Yia le non ho pànká yi ò o wé kàrán ba nùpua, à wón wé kàrán ba. ⁸ Yia le non ho pànká yi ò o wé híi ba nùpua sīa, à wón wé híi ba sīa. Yia le Dónbeenì non ho pànká yi ò o wé hā ba nùpua lè mu bìo, à wón wé hén mí yi à hānáa ba. Yia le non ho pànká yi ò o wé dí ba nùpua yahó, à wón sòobá miten mu wéro yi. Yia le non ho pànká yi ò o wé zūn ba nùpua màkàrí, à wón wé wé mu lè le sī-wee.

⁹ Mi le bìo mi wa làa mín à bìo wé ho túiá poni. Mi jin mu bè-kora, à ca mi kuio mu bè-tente wéro yi. ¹⁰ Mi waí mín làa sòobéé làa bìo á ba zàwa mín yi ko ba waínáa mín bìo síi. Mi wé kònbi mín, à dé mí sòobéé mu yi. ¹¹ Mi ca mi kuio o Núhúso tonló sáró yi, mi yí dí parí, à wé mu lè mí sīa búenbúen. ¹² Mi wé zàmaka bìo mi dó mi sīa wee lònì bìo yi. Mi wé hí mi sīa le lònbee pàahú, à wé fio le Dónbeenì yi féé. ¹³ Mi wé séení mìn zàwa lè mìn hínni kèrètíewa làa bìo ba màkóo wi yi. Bìá wee làa mi wán á mi wé bua sese.

¹⁴ Mi wé fan mu bè-tentewà à na bìá wee beé mi lò yi, mi wé fan bún, ká mi wé yí dánkání ba. ¹⁵ Bìá wé wee zàmaka, à mi zàmaka làa ba. Bìá wé wee wá, à mi wá làa ba. ¹⁶ Mi wé mí yilera làa dà-kéní. Mi wé yí yòoní miten, ká mi wé liiní miten, à tà páaní lè ba nì-khenia. Mi yí wé miten làa bè-zúnmìnì bànsowà.

¹⁷ Yia wé wó khon làa mia, à mi yí wé yí khe lè bànso. Mi wé wé mu tentemu lè ba nùpua búenbúen. ¹⁸ Ká mu dà wee wé, à mi sòobá miten, à ho héerà keí minén lè ba nùpua búenbúen pàahú, ká ho bàn yáaró yí lé mia. ¹⁹ Minén na á ì wa làa sòobéé, mi wé yí dì yúaa miten, ká mi dé mu le Dónbeenì níi yi. Mu bon, bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Hā yúaa diró bìo sà miì. Yia ko làa bìo na, á ì wé mu lè bànso, lé ìnén Núhúso Dónbeenì bíá mu.»* ²⁰ Mu pá bīnía túara: «Hen ká ù zúkúso le híni wee búe, à ù na mu bìo wo yi le o dí. Ká le ju-hānì dà a, à ù na mu jumu wo yi le o ju. Ká fo wee wé kà, á mu ù keí lòn donfūaa á fo wee khá bè bànso júhú wán.»† ²¹ Mi yí le mu bè-kora yí pànká mi wán, ká mi wé wé mu bè-tentewà à yíráa ho pànká mu wán.

13

Ho pànká ya-díwá lé le Dónbeenì bàrá ba

¹ Ba nùpua búenbúen ko ba wé bè ho pànká ya-díwá bíoní yi. Pànká ya-díwá yí dà máa keí ká le Dónbeenì yí non mu níi. ² Lé bún non ká yia pá ba bìo, se bànso pá le Dónbeenì bìo na le bò. Ká yia wee wé bún se o wee síiní mí júhú miten. ³ Yia wee wé mu bè-tente wón yí ko ò o zón ho pànká ya-díwá. Ká yia wee wé mu bè-kora wón ko ò o zón ba. Hen ká fo wi à ù wé yí zón ho pànká ya-díwá, à ù wé wé mu bè-tentewà, á ba wé è wíoka ù

* 12:19 Mi loí Lándá zéeníló vūahú (Deutéronome) 32.35 † 12:20 Mi loí Wàhio vūahú (Proverbes) 25.21-22

yèni. ⁴ Mu bon, ho pànká ya-díwá lé le Dónbeenì ton-sáwá ũ séeníló bìo yi. Èε ká ũ bèn wee wé mu bè-kora, à ũ zǎn, lé bìo le Dónbeenì nòn ho wǒhú ɓa yi à ɓa bé bìa wee wé mu bè-kora. Hen ká ɓa wee bé ɓànsò, se lé le Dónbeenì tonló na le kàràfáa ɓa yi á ɓa wee sá, à zéení làa yia wee wé mu le le Dónbeenì sīi wee cì ɓànsò yi. ⁵ Lé búnn nòn ó o nùpue ko ò o wé wé bìo ho pànká ya-díwá le o wé, bèra a na à le Dónbeenì sīi yí cì a yi, à mún wé bè mu yi lé bìo ó o zū le búnn lé bìo téréenna.

⁶ Lé búnn bìo yi á mi mún ko mi wé sàánínáa ho lànpo. Lé bìo le Dónbeenì lé diò kàràfáa ho tonló mu ɓa yi le ɓa sá ho sese. ⁷ Mi ko mi na bìo nùpue na yi, à mi na mu wo yi: Yia bìo léé lànpo, à mi sàání ho wo yi. Bìo ko mu sàání ho pànká ya-díwá yi à mi sàání mu. Yia mi ko mi kǎnbi, à mi kǎnbi o. Yia ko làa hézání, à mi hézǎn wo.

Yia wa ɓa nùpua se ɓànsò bò le Dónbeenì làndá yi

⁸ Mi yí le kee búii kéni mia. Bìo ko mu kéni mia lòn kee féεε lé mi waámínló. Yia wa mín zàwa lè mín hínni, se wón wee wé bìo ho làndá le o wé binbirì. ⁹ Mu bon, hã làndáwá na ká á mi zū: «Yí wé há-fé taa bá-fé. Yí búe nùpue. Yí nuaa bìo. Yí le ũ yìo lé mi ninza bìo.»* Hǎn làndáwá so làa hǎa ká búenbúen á nii wee sí le bíoni dà-kéní na ká yi: «Waí mi ninza làa bìo á fo waráa ũten bìo sí.» ¹⁰ Yia wa mí ninza binbirì á máa wé bìo na yí se làa wo. Yia wa mí ninzàwa se wón wee wé bìo ho làndá le o wé binbirì.

Mi wa ɓua waten sese à lònínáa o Krista ɓuenló

¹¹ Mi wa wé làa búnn, sǎnkú bìo mi yàa zū ho pàahú na wa wi yi síi. Ho pàahú dǎn à mi fání mí yìo. Mu bon, hã làa na ká wán á ho kǎníló wáa sàaràa làa wen á po pàahú na wa ɓua wa siadéro o *Krista yi nùhú. ¹² Ho tá nì-kǎa, hen làa cǐnú ká ho ò tǐ. Àwa, á mi wáa le wa dí hã wára búenbúen na wee wé le tǐbíri yi. Mi wa lá mu khoomu tonló sǎa à sáràa. ¹³ Mi wa ɓua waten sese lòn nùpua na wi mu khoomu yi bìo síi. Mi yí wa dé waten ho dǎndǎnló lè ho ja-nunló yi. Mi yí wa dé waten ho bá-fénló lè ho há-fénló yi, à yí dé waten mu koomu yi. Mi yí wa dé waten hã fio lè le yandee yi. ¹⁴ Mi le o Núhúso Yeesu Krista bìo à kéni mia. Mi yí día le bìo mí sǎa wee vá yi na yí se à yí pànká mi wán, à mi wé wé bìo sí mia.

14

Mi wé yí cítí mín dǎnló bìo yi

¹ Yia siidéro yí fára yí tǎna sese le Dónbeenì yi á mi wé zūn ɓuaró, à wé yí wǎanì bìo ó o wee leéka. ² Làa bìo síi á ɓa búii wee leéka le mi dà mu bè-dínií búenbúen wé è dí, èε ká ɓa búii na siadéro le Dónbeenì yi á yí fára yí tǎna sese bán bèn lé ho dǎn-poni mí dòn ɓa wee dí ká hã taa níi ló. ³ Á yia wee dí mu bè-dínií búenbúen yí ko ò o zuañ yia yí máa là hã taa yi. Làa búnn síi, á yia yí máa là hã taa mún yí ko ò o cítí yia wee dí mu bè-dínií búenbúen, lé bìo le Dónbeenì mún tà wón bìo. ⁴ Ūnén lé o yén á à cítíráa o nì-veere ton-sá? O wó se loo, o wó khon loo, se ɓa nùhúso lé yia á à féε mu tǔiá. O yàa à wé á mu ù wé se, lé bìo ó o Núhúso pànká wi dà à séení a.

⁵ O búii cǎn á hã wizooní núná wi po mín. Èε Ká a búii cǎn á hã wizooní búenbúen léé dà-kéní. Mi nì-kéní kéní ko mi láa bìo mi wee leéka yi mu dǎní yi. ⁶ Yia le hã wizooní núná wi po mín wee wé mu o Núhúso bìo yi. Yia bèn wee dí mu bè-dínií búenbúen wón mún wee wé mu o Núhúso bìo yi. Mu bon, o wee dé le Dónbeenì bǎrákà mí bè-dínií bìo yi. Á yia wee dí ho zen-ɓuahó bìo mí dòn wón mún wee wé mu o Núhúso bìo yi. Wón mún wee dé le Dónbeenì bǎrákà. ⁷ Mu bon, wa tǎhú á yia mukānì wi mítén bìo yi wón mǎa, á yia á à hí mítén bìo yi wa tǎhú wón mún mǎa. ⁸ Hen ká wa yìo wi lua, se lé o Núhúso á wa yìo wi lua bìo yi. Ká wa húrún, se lé o Núhúso á wa mún húrún bìo yi. Àwa, á hàrì

* 13:9 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 20.13-17; Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 5.17-21; Lení vūahú (Psaumes) 19.18

wa hí loo, à wa yìo wé lua loo, se wa bìo pá sà a Nùhúso yi. ⁹ Mu bon, o *Krista húrun á vèra bèra a na ò o wé bìa húrun làa bìa yìo wi lua Nùhúso. ¹⁰ Ká ùnén, lée webio non á fo wee cítíráa mìn za tàá mìn hínló? Á ùnén bèn, lée webio non á fo wee zuaínáa mìn za tàá mìn hínló yi? Wa búenbúen khíi òn Le Dónbeenì yahó á le è cítí. ¹¹ Mu bon, bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi:

«Ìnén Nùhúso á wi féeε.

Ho dí mí ná nùpua búenbúen
á à fàrá mí nonkónúná wán ĩ yahó,

ba búenbúen á à bío le ĩ lé le Dónbeenì bìo bon.»*

¹² Làa bún síi, á bìo wa nì-kéní kéní wó á wa ko wa zéení na le Dónbeenì yi.

Yí dé mìn za tàá mìn hínló bè-kora wé ró yi

¹³ Á mi wáa yí le wa wé cítí mín. Bìo kà lé bìo á mi le mu keí mi yiwa: Mi yí wé bìo búí na à dé mìn za tàá mìn hínló kèrètíε mu bè-kora wé ró yi. ¹⁴ ĩ páaníló là a Nùhúso Yeesu bìo yi, á ĩ zū mu, á mún láa mu yi le mu bìo búenbúen wee ce le Dónbeenì yahó. Èε ká a búí wee leéka le mu búí yí máa ce, se mu bèn yí máa ce bànso cón. ¹⁵ Ká mìn za tàá mìn hínló lò híá wee be ùnén bè-dínii bìo yi, se fo wáa yí máa zéení le fo wa a. Yí wé bèra a na à mìn za tàá mìn hínló na ó o *Krista húrun bìo yi à híá ví ùnén bè-dínii bìo yi. ¹⁶ Bìo se minén cón á yí ko mu wé à ba nùpua wé bí ní bío mu bè-kohó bìo mi dání yi. ¹⁷ Mu bon, le Dónbeenì bá-zàmu bìo yí máa zéení bè-dínii tàá bè-nunii bìo. Mu lé ho térénló, lè ho héérà, lè há zàmakaa na le Dónbeenì Hácírí wee na. ¹⁸ Yia wee sá a Krista tonló làa bún bìo síi wón bìo á à wé sí le Dónbeenì yi, á ba nùpua mún ñ tà a bìo.

¹⁹ Àwa, á wa ko wa ca wa kuio à wé wé bìo á à dé ho héérà wa pàahú, làa bìo wa nì-kéní kéní ì wé á wa síadéro le Dónbeenì yi á à wíoka à dé wán. ²⁰ Yí loí mu bè-dínii yi à yáaráa le Dónbeenì tonló. Mu bon, mu bìo búenbúen dà wee dí. Èε ká mu bè-dínii na à wé á mi ninza à wé mu bè-kohó bún yí se. ²¹ Bìo se, lé ũ khí mu bìo búenbúen na dà à dé mìn za tàá mìn hínló mu bè-kora wé ró yi. Hàrí mu wé taa, tàá òvén julo, tàá bè-vio. ²² Le síidéro na fo yú mu bìo mu dání yi ũ bua ũ òn le Dónbeenì yahó. Yia síi yí máa kán wo bìo á bànso wee bua lè mítén dání yi, wón jùhú sí. ²³ Ká yia síi wee kán wo o bè-dínii búí dání yi, se wón bànso jùhú sú, lé bìo ó o yí máa wé mu à héha lè mí síidéro le Dónbeenì yi. Bìo lée bìo na yí máa wé héha lè le síidéro le Dónbeenì yi, bún lée bè-kohó.

15

Wa ko wa wé hí wa sía

¹ Warén na síadéro le Dónbeenì yi fàrá tīna ko wa wé hí wa sía bìa síadéro yí fàrá yí tīna bìo yi. Wa yí ko wa wé wé bìo sí wen. ² Wa nì-kéní kéní ko wa wé wé bìo sí wán zàwa lè wán hínni yi, na à séení ba, bèra a na à ba síadéro le Dónbeenì yi va lè ho yahó. ³ Mu bon, o *Krista yí wó bìo sí a yi, bùeé. Bìo kà lé bìo bíá le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Há bín-kora na ba nùpua bíá non ùnén Dónbeenì yi lé ìnén á há bíá non yi.»* ⁴ Le Dónbeenì bíonì vōnna na túara hàánì búenbúen túara bèra a na à há kàrán wen, à wa dàn hí wa sía, à sía wé hereka. Lé bún wee na à wa dàn dé wa sía lòonì bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé. ⁵ Le le Dónbeenì na le sí-híilè lè le sí-hebúee wee lé cón à wé à mi wé wíoka jí mín yi, làa bìo ó o Yeesu Krista le mu wéráa. ⁶ Lé bún ñ na ká mi búenbúen á à wé le jii dà-kéní, á à dérää ho cùkú le Dónbeenì yi, dén na lé wa Nùhúso Yeesu Krista bàn Maá.

⁷ Àwa, á mi cén wé tà mín yi làa bìo ó o Krista tàráa mia bìo síi à dérää ho cùkú le Dónbeenì yi. ⁸ O Krista bùeé wó ba *zúifúwa ton-sá, á tírarää bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé è na bàn maáwà yi jii à zéení le ká le Dónbeenì bíá bìo na à le máa lé mu món.

* 14:11 Mi loí Ezayii vūahú 45.23 * 15:3 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 69.10

⁹ O Krista mún bueé wó á bìa yínón ba zúifùwa wee dé ho cùkú le Dónbeenì yi le hii bìo yi, làa bìo mu túararáa le Dónbeenì bíonì vūahú yi kà síi:

«Lé búnn te bìo á ì wé è sío
á à khòonínáa fo hã sìiwà nùpua tíahú.»[†]

¹⁰ Mu mún túara:

«Sìiwà nùpua,
mi páaní zàmaka lè le Dónbeenì nìpomu.»[‡]

¹¹ Mu mún bíníá túara:

«Dímíjána kãna búenbúen nùpua,
mi khòoní a Núhúso,
sìiwà búenbúen nùpua,
mi zéení a beemu.»[§]

¹² Le *Dónbeenì jii-cúa fεero *Ezayii mún bía bìo kà:

«Nùpue búí á à lé o Zesee zĩ-júhú nùpua tíahú
á à dí hã sìiwà nìpomu yahó,
á mu nìpomu mu mún ò dé mí sīi wo yi.»^{*}

¹³ Le le Dónbeenì na wee wé à mi dé mí sīa lòní bìo le dó mí jii le mí ì wé, à wé à mi keá ho héerà lè hã zàmakaa na jii mía yi mi sīadéro le yi bìo yi. Lé búnn ò na ká le Dónbeenì mu Hácírí pánká yi, á mi ì dàñ ò dé mí sīa làa sòobéε á à lòní bìo le dó mí jii le mí ì wé.

O Poole lé o Krista ton-sá

¹⁴ Wán zàwa lè wán hínni, ìnéen ì beere láa mu yi le mu bè-tentewà wéro bìo wi mia làa sòobéε. Bìo mi ko mi zūñ á mi zū búenbúen, á dà wee zéení mín. ¹⁵ Búnn jnòh pá yí hò bìo á ì bíníá leékaa mia ho vūahú na kà lara búí yi làa bìo mi zū vó, á yí titikaa mu bìo yi. Ì wó mu lé bìo le Dónbeenì lè mí sāmamu ¹⁶ á wó á ì lé o Yeesu *Krista ton-sá bìa yínón ba *zúifùwa bìo yi. Le Dónbeenì tonló na á ì wee sá lé le bín-tente na á ì wee bue, bèra a na à le Hácírí pánká yi à bìa yínón ba zúifùwa wé lòn hãmu na bìo sà le Dónbeenì yi, á bìo sī le yi. ¹⁷ Ì páaníló là a Krista bìo yi, á ì sīi wan le Dónbeenì tonló na á ì wee sá bìo yi. ¹⁸ Mu bon, bìo á ì wee hení ì sīi bío á yínón bè-veere ká mu yínón bìo ó o Krista ònn ì wán á wó. O Krista ònn ì wán á ì wee wé à bìa yínón ba zúifùwa tà le Dónbeenì bìo. O wó mu lè ì bíoní, lè ì bè-wénia, ¹⁹ lè mu yéréké bìowa lè mí sìiwà, le Dónbeenì Hácírí pánká yi. Lé làa búnn á ì bueraráa o Krista bín-tente, à ònn ho Zeruzalεemu lóhó yi à vaa búe ho Ilirii kòhú yi.[†] ²⁰ Ká bìo dà-kéní na kera ì sīi yi, lé à ì bue le Dónbeenì bín-tente hã dǎa na nùpua ònn yí já a Krista bìo yi, bèra a na à nùpue hía yí bío le ì wee so a búí zīi júhú na ó o bàrá wán. ²¹ Ì wó mu á héhaa làa bìo le Dónbeenì bíoní vūahú bía:

«Bìa na ba ònn yí buera a bìo yí ònn yi
á à mi a,
bìa ònn yí já bìo búí o dǎní yi
á à zūñ o bìo yara.»[‡]

O Poole wee bío mí khúio varó bìo

²² Lé búnn láa wee hè mi ònn á ì ònn yí bueraráa mi cǎn. ²³ Èε ká hã làa na kà wán á bìo á ì lá ko à ì wé bínn á jii wáa tun. Mi búεekíró bìo bǎntín wi miì míana. ²⁴ Ì wi à ì va ho Esipaaje. Ká ì yú wee va bínn, jún-sī á ì bueé búεekí mia. Mu bon, ì wi à ì buee mi mi wán à khíínáa, à mi séení mi à ì dàñ varáa hón kòhú so. Ká ì màhá bueé wé wizooní bìo yen mi cǎn á à khíínáa. ²⁵ Ká hã làa na kà wán á ì va ho Zeruzalεemu, á vaá séení bìa bìo sà le Dónbeenì yi bínn. ²⁶ Mu bon, ho Maseduana lè ho Akayii kãna kèrètíewa á mu

[†] 15:9 Mi loñ Samuwεele nín-yání vūahú 22.50 [‡] 15:10 Mi loñ Lándá zéeníló vūahú (Deutéronome) 32.43

[§] 15:11 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 117.1 * 15:12 Mi loñ Ezayii vūahú 11.10 [†] 15:19 Ho Ilirii: Ho lé ho Oroomu kòhú sǎn-kéní búí. [‡] 15:21 Mi loñ Ezayii vūahú 52.15

ló sĩa yi le mí ì cã le wárí á à séeníáa ho Zeruzaleemu kèrètíewa kuure nùpua búí na lé ba nì-khenia. ²⁷ Lé barén mítén leékaa mu. Èe ká lé ho tuiá le ba mí mí, á ba ko ba séení ba. Lé bìo á hñn kãna so kèrètíewa yínón *zúífùwa, à ho Zeruzaleemu kèrètíewa na lé ba zúífùwa màhá pá tà séeníá ba lè le Dónbeenì bìo. Àwa, á barén bèn mún ko ba séení bán lè mí ní bìo. ²⁸ Ká ì yú le wárí mu dó ho Zeruzaleemu kèrètíewa ní yi, á ì bueé lé lè mi cón á à varáa ho Esipaaje kòhú. ²⁹ Ì zū le ká ì wee bueen mi cón, á ì bueen là a *Krista bè-tentewà cèera na ó o wee wé lè ba nùpua.

³⁰ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi páaní ca mi kuio làa mi, à wé fio le Dónbeenì yi ì bìo yi. Bún lé bìo á ì wee cà mi cón wa páaníló là a Núhúso Yeesu Krista, lè le wamini na le Dónbeenì Hácírí wee dé wen bìo yi. ³¹ Mi wé fio, bèra a na à ì kãní ho *Zudee kòhúsa na yínón ba kèrètíewa ní yi. Mi mún wé fio, bèra a na à ho Zeruzaleemu kèrètíewa vaa tà le séení na á ì bua vaá na ba yi bìo lè le sī-wee. ³² Ká mu wó ká sí, ká le Dónbeenì tà á ì bueen mi cón lè hã zàmakaa, á bueé vūnka mi cón. ³³ Le le Dónbeenì na wee wé à wa keí ho héerá yi à keí lè mi búenbúen. *Amiina!

16

Le tɛɛní

¹ Ì wee tonka a Febe mi cón, wón na lé wàn hínló mu kèrètíemu dání yi, na wee sá le Dónbeenì tonló ho lóhó na ba le Sãnkeree yi. ² Ká a bueé dñn mia à mi bua a sese o Núhúso yèni yi. Mi bua a làa bìo á bìa dó mí sĩa le Dónbeenì yi wee buaráa mín bìo sí. Mi wé séení a bìo lée bìo na ó o màkóo wi mia yi. Orén mí bæere séeníá ba nùpua cèrèe, sònkú ìnén.

³ Ì wee tɛɛní a Pirisiye là a Akilaasi yi, bán na làa mi páanía lé o Yeesu *Krista ton-sáwá. ⁴ Ba zàanía mí mukãní á kãníánaa mi. Ì yi yí dà máa sà bún yi. Á ba kèrètíewa na yínón ba *zúífùwa mún yiwa máa sà mu yi. ⁵ Ba kèrètíewa na wee kúee mín wán bàn zii á ì mún wee tɛɛní yi. Ì wee tɛɛní wàn bñnlo na ba le Epayineete yi. Wón lé o nín-yání nùpue na dó mí sii o Krista yi ho Azii kòhú yi. ⁶ Ì wee tɛɛní a háa na ba le Mari yi, wón na séeníá mia làa sòobé. ⁷ Ì wee tɛɛní a Ændoronikuusi là a zūniasi yi. Ba làa mi lée sii kéní, á ba mún kera ho kàsó yi làa mi. Ba lé o Krista tonkarowà na bìo nùhú wi làa sòobé. Ba tà a Krista bìo á dú ìnén yahó.

⁸ Ì wee tɛɛní a Ænpiliatuusi yi, wón na á ì wa làa sòobé wa páaníló là a Núhúso bìo yi. ⁹ Ì wee tɛɛní a Uubēn yi, wón na làa wen páanía wee sá a Krista tonló, á wee tɛɛní a Sitakiisi yi, wón na á ì wa làa sòobé. ¹⁰ Ì wee tɛɛní a Apelēesi yi, wón zéeníá le mí dó mí sii binbirì o *Krista yi. O nni na ba le Arisitobuule lè mí zii nùpua á ì wee tɛɛní yi. ¹¹ O Herodion, yia lé ho sii kéní làa mi á ì wee tɛɛní yi. Ì wee tɛɛní a Naasiisi zii nùpua yi, bán na dó mí sĩa o *Krista yi. ¹² Ì wee tɛɛní a háa na ba le Tirifēena làa yia ba le Tirifooze yi. Ba wee sá a Núhúso tonló làa sòobé. Wàn bñnlo háa na ba le Pēsiide á ì wee tɛɛní yi. Wón mún sá a Núhúso tonló làa sòobé. ¹³ Ì wee tɛɛní a Urufuusi yi, wón na bìo nùhú wi làa sòobé o Krista tonló sáró yi. Bàn nu á ì wee tɛɛní yi. O mún lé ìnén wàn nu. ¹⁴ O Aseñkiriite, là a Filekon, là a Hēemeesi, là a Patorobaasi, là a Hēemaasi, lè wàn zàwa kèrètíewa na páanía wi làa ba, bán búenbúen á ì wee tɛɛní yi. ¹⁵ O Filolooki là a Zulii á ì wee tɛɛní yi. Ì wee tɛɛní a Nree lè mín hínló yi, á wee tɛɛní a Olenpaasi yi, làa bìa búenbúen na dó mí sĩa o Krista yi, na páanía wi làa ba á ì wee tɛɛní yi.

¹⁶ Mi tɛɛní mín yi lè le kñnbii tɛɛní. Ba kèrètíewa kuio búenbúen wee tɛɛní mia.

Le zéení na ó o Poole nɔn

¹⁷ Wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa, bìo á ì hení á à na mia lé bìo kà: Mi pa mítén bìo ba nùpua na wee dé ho sankaró ba kèrètíewa kuure yi. Ho kàránló na mi yú á ba pá bìo, à ba wee kàrán mia làa bè-veere á à vííníáa mia. Mi pí ba bìo, ¹⁸ lé bìo ba nùpua mu sii

á wa Núhúso na lé o *Krista tonló sáró bìo yí here cǝn. Bìo bìo here ɓa cǝn lé ɓa dío bìo. ɓa wee bío hǎ bín-sǎ à vǐínínaa bìa yí máa dàñ zǔn le sabéré lè ho tǔiá poni à hueeka mín yi. ¹⁹ Mu bon, ɓa nùpua búenbúen zǔ bìo mi wee tà bèráa bìo ó o Núhúso wee bío yi. Lé bún nɔn á ĩ sǐi wannáa mi bìo yi. Èε ká ĩ màhá wi à mi wé mu bè-zǔnmini òansowà binbirí à wé wéráa bìo se. ĩ wi à mi ce, à wé yí wé mu bìo na yí se. ²⁰ Hen làa cǐnú ká le Dónbeenì na lé ho héεrà òanso á à yáa o Satāni pànká, á à dé o mi zení tá.

Le o Núhúso Yeesu wé mí sǎamu làa mia!

²¹ O Timɔtee, yà làa mi páanía wee sá ho ton-kéní á wee tɛení mia. O Lisiyuusi là a Zasɔn là a Sosipateεre, bán làa mi lé ho sǐi kéní á mún wee tɛení mia.

²² ĩnén Tɛetiyuusi* na túara a Poole ɓi-cúa á mún wee tɛení mia wa Núhúso na wó á wa lé le dà-kéní yèni yi.

²³ O Kayuusi, yà á ĩ làara wán mún wee tɛení mia. Lé wón zǐi á ɓa kèrètíεwa wee kúee mín wán yi. Ho lóhó wén-bàrálo na ɓa le Erasiite, wón lè wán za Kaatuusi á wee tɛení mia. ²⁴ [Le wa Núhúso Yeesu Krista à wé mí sǎamu lè mi búenbúen. *Amiina!]

Mi wa khòoní le Dónbeenì mí dòn

²⁵ Mi wa khòoní le Dónbeenì. Lerén lé dìo dà à wé, á mi sǎadéro le yi á à fára à tǐn. Le è wé mu le bín-tente na bìo ciran o Yeesu Krista, dìo á ĩ wee bue pànká yi. Lé dén bín-tente so á le Dónbeenì wee ðǐn wán zéénínaa mí bìo na lá sà yi hǎ lúlúio zànzàn. ²⁶ Èε ká hǎ làa na kà wán, á mu wǎa ló mu khoomu yi wéréwéré le Dónbeenì ɓi-cúa fεεrowà vǔnna na ɓa yáanía túara pànká yi. Lé le Dónbeenì na wi fεεε á nɔn dén ɓii so bán yi le ɓa túa mu, bèra a na, à hǎ sǐi-vìo nùpua zǔn le, à dé mí sǎa le yi, à wé bè le bíoní yi.

²⁷ Le le Dónbeenì na mí dòn lé mu bè-zǔnmini òanso, à yí ho cùkú fεεε, o Yeesu *Krista pànká yi. *Amiina!

* ^{16:22} O Tɛetiyuusi: O Tɛetiyuusi hǐa lé o kèrètíε vǔn-túaro. Lé orén ó o Poole fεεra mí ɓi-cúa nɔn yí ó o túara.

Ho nín-yání vūahú na ó o Poole túara nɔn ho
Kor_{ente}
 kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró júhú

Le Dónbeenì tonló lé o Poole búakáa ho ho Korente lóhó yi. O kará bín á yú le lúlú-kuure lè mí pīina bìo hèzìn (Bè-wénia 18.11).

Ho Korente hía lée lóhó na á mu bè-kora lè mí síwà wee wé yi. Á mu lùnkáa o Poole yilera. Lé bín te bìo ó o túararáa hã vōnna nɔn ba kèrètíewa kuure na wi bín yi, à ba zūn bìo ba à bua lè mítén.

O búa ho Korente kèrètíewa kuure yi: Le ho sankamínló à ba khí yi à día mu koomu wára (1-5). Ba tūiáwà fεéró làa bìo ba wé è bua lè mítén ó o zéénia yara làa ba (6).

Bìo ba tùakaa bìo làa wó ó o zéénia yara: Mu yaamu, le muini taa, o Yeesu dínló, le Dónbeenì Hácírí bè-hānii na le wee na, lè ba nì-hía vèeró bìo (7-15).

O Poole vūahú vaa véení, ó o bía ho Zeruzalεemu kèrètíewa nì-khenia séeníló bìo, bún món, ó o tēénia ba yi (16).

Le tēení

¹⁻² Īnén Poole na le Dónbeenì lè mí sī bìo á léra à ĩ wé o Yeesu *Krista tonkaro, á wee túa ho vūahú na kà. Īnén lè wàn za Sositeena á wee tēení minén kèrètíewa kuure na wi ho Korente lóhó yi, minén na le Dónbeenì ceéra à mi bìo sī le yi mi páaníló là a Yeesu Krista bìo yi. Le hueekaa minén làa bìa búenbúen na wee ve wa Núhúso Yeesu Krista mu yèni hã làa búenbúen yi, à mi wé bua miten làa bìo le Dónbeenì sī vá yi. O Krista mu lé wa búenbúen Núhúso. ³ Le wàn Maá Dónbeenì, là a Núhúso Yeesu Krista à wé mu sāamu làa mia à na ho héerà mia.

O Poole wee dé le Dónbeenì bārākà

⁴ Ī wee dé le Dónbeenì bārākà fεεε mi bìo yi, lé bìo le wó mu sāamu làa mia mi páaníló là a *Krista Yeesu bìo yi. ⁵ Mu bon. Mu lé mi páaníló là a Núhúso á nɔn mi yúráa le Dónbeenì bè-hānia lè mí síwà búenbúen, sōnkú le Dónbeenì bionì bueró lè le Dónbeenì bìo zūníló, ⁶ lé bìo ó o Krista bín-tente na zéénia nɔn mia á mi tà bìo làa sòobéε. ⁷ Lé bín te bìo le Dónbeenì bè-hānii búí á yí fòoraráa mia, minén na wee lòní ho pāahú na wa khíi mi wa Núhúso Yeesu Krista yi. ⁸ Le Dónbeenì lé dìo á à sí mia á à dīnī fúaa mu véení, à wékhe bìo yí mì leé mia wa Núhúso Yeesu Krista buen nònzoñ. ⁹ Lerén mí beere von mia à mi wé le dà-kéní lè le za Yeesu Krista na lé wa Núhúso. Hen ká le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé bìo na, à le wé mu.

Ba kèrètíewa ñi-cúa yí máa fè mín

¹⁰ Wàn zàwa lè wàn hínni, ĩ wee yanka mia wa Núhúso Yeesu *Krista yèni yi, le mi wé le jii dà-kéní. Mi yí tà le ho sankaró à zo mi pāahú. Mi wé mi yilera làa dà-kéní. ¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, ĩ wee bío kà síi lé bìo ba nùpua búí na wi o Kulowee cǔn á bueé bía nɔn mi le hã fio wi mi pāahú. ¹² Bìo nɔn á ĩ bíarāa bún lé bìo mi búenbúen ñi-cúa wi mìn júná yi. O búí le mínén bò a Poole yi, ká a búí bèn le mínén bò a Apoloosi tàá o Piere yi. O búí wón bèn le mínén bò a Krista yi. ¹³ Minén so wee leéka le o Krista á dà wee sankaa le? Lé o Poole lé yia húrun ho *kùrùwá wán mi bìo yi le? Lé o Poole yèni á ba bátízéarāa mia le? ¹⁴ Ī yàa wee dé le Dónbeenì bārākà, lé bìo ká mu yínɔñ o Kirisipuusi là a Kayuusi, á mi nì-kéní búí á ĩnén yí bátízera. ¹⁵ Ó o búí tǔn wáa à lé wen ká a bío le mí bátízera lè ĩ yèni. ¹⁶ Mu bon, ĩ lá le ì nɔnsā. Ī mún bátízera o Sitefanaasi lè mí zīi nùpua. Bán níi ló, á ĩ wáa ka le ĩ yí bīnía yí bátízera a búí mi cǔn. ¹⁷ O Krista yàa yí tonkaa mi le ĩ bátízé nùpua.

Bùeé. O tonkaa mi, bèra a na à ï bue le bín-tente à na ba yi. O le ï bue le ká ï yí wé mu le mu bè-zūnminì bióní. Ká ï wó mu làa búnn, ó o Krista húmú ho kùrùwá wán á báhée máa keń.

Le Dónbeenì pànká lè le bè-zūnminì bìo

¹⁸ Mu bon. Bìà lá mu húmú wǒhú cǒn, ó o *Krista húmú ho *kùrùwá wán bìo zéeníló lé mu bǒnbúmu. Èε ká warén na lá ho kǎnǐló wǒhú cǒn, á mu wee zéení le Dónbeenì pànká.

¹⁹ Bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì biónì vūahú yi:

«Mu bè-zūnminì bǎnsowà bè-zūnminì á ï khíi búe júhú.

Bìà le mí zū mu bìo bìo na ba zū á ï khíi pí bìo.»*

²⁰ Ká mu wó kà síi, á léé webio á mu bè-zūnminì bǎnsowà, làa bìà zū hǎ làndáwá, lè ho díímíjǎ na kà bín-zūnlowà wáa dà a bío? Le Dónbeenì zéeníá mu le ho díímíjǎ bè-zūnminì léé bǒnbúmu. ²¹ Ho díímíjǎ nùpua lè mí bè-zūnminì hácírí á yí dàńna yí zūna le Dónbeenì le bè-zūnminì wára na á le wee wé yi. Lé búnn nǒn á warén bióní na wa zéeníá na ka lòn bǒnbúmu bìo, á le Dónbeenì dǐnn wán á kǎńianáa bìà tà le yi. ²² Ba *zúifùwa wi à ba mi mu yéréké bìowa na wee zéení le Dónbeenì pànká. À bìà yínǒń ba zúifùwa bán bèn lé mu bè-zūnminì á ba wee cà. ²³ Èε ká warén bán lé o Krista na ba búaa ho kùrùwá wán bìo á wa wee bue. Búnn lé bìo wee bóoní ba zúifùwa yi, á bìà bèn yínǒń ba zúifùwa cǒn, á mu lé mu bǒnbúmu. ²⁴ Èε ká bán na le Dónbeenì hueekaa cǒn, à ba wé zúifùwa tàà ba yí wé zúifùwa, bán zū le o Krista wee zéení le Dónbeenì pànká lè le bè-zūnminì. ²⁵ Mu bon. Le Dónbeenì bìo na ba nùpua le mu lé mu bǒnbúmu, búnn dà ǎarén bè-zūnminì wán. Á bìo ba nùpua le mu lé mu yídàmu le Dónbeenì cǒn, búnn dà ba nùpua pànká wán.

²⁶ Wán zàwa lè wán hínni, mi loń mu sese. Minén na le Dónbeenì hueekaa á mi wó le kuure, ká wa lá mu lè ba nùpua dǎńi yi, á ba bè-zūnminì bǎnsowà, lè ho pànká bǎnsowà, lè hǎ zī-júná nùpua na bìo se, á yí boo mi tíahú. ²⁷ Èε ká le Dónbeenì màhá dǐnn bìo ho díímíjǎsa le mu lé mu bǒnbúmu wán, á zéeníánáa le mu bè-zūnminì bǎnsowà bìo júhú mía. Le dǐnn bìo ho díímíjǎsa le mu lé mu yídàmu wán, á zéeníánáa le bìà pànkáwá wi bìo júhú mía. ²⁸ Le hueekaa bìà ho díímíjǎsa wee loń dà wán, bìà lé ba nì-káamáawa na bìo júhú mía, bèra a na à bìo ba le mu bìo júhú wi, à búnn wé mu bè-káamáa. ²⁹ Lé búnn nǒn á nùpue yí dà máa khòn le Dónbeenì yahó. ³⁰ Le Dónbeenì wó á wa páanía là a Yeesu Krista. Lé búnn nǒn á wa yúráa mu bè-zūnminì binbirì na ló le cǒn. Mu lé o Krista mu á wa dǐnn wán á wóráa ba nùpua na téréńna le Dónbeenì yahó. Lé orén wó á wa bìo sǎ le Dónbeenì yi. Lé orén kǎńía wen. ³¹ Lé búnn bìo yi á le Dónbeenì biónì vūahú á mu túara yi kà síi: «Yia le mí ì khòn, à wón khòn bìo ó o Núhúso wó bìo yi.»†

2

Bìo ó o Poole buera ho Korénte yi

¹ Wán zàwa lè wán hínni, bìo á ïnén ï bæere buera mi cǒn á bueé zéeníá le Dónbeenì bìo na sà yi làa mia, á ï yí bíá làa mia làa bióní na kokókaa. Mu mún yínǒń ho díímíjǎ bè-zūnminì bióní á ï bíaráa làa mia. ² Ho pǎahú na á ï wi làa mia, á bìo á ï lá wi à ï zéení làa mia yínǒń bè-veere búí ká mu yínǒń o Yeesu *Krista bìo, o Yeesu na ba búaa ho *kùrùwá wán. ³ Ho pǎahú na ï buera mi cǒn ká ï pànká mía, á le zǎńi wi yi. ⁴ ï bióní làa bìo á ï kàráńna lè ba nùpua á wi mí dòn lè ho díímíjǎsa ðen-sǎ bióní na ba wee bío à búeráa ba nùpua júná. Ká mu lé le Dónbeenì Hácírí pànká á zéeníá mu làa mia le bìo á ï bíá á bon. ⁵ Lé búnn nǒn á mi síidéro le Dónbeenì yi á yí fǎrá ba nùpua bè-zūnminì wán, ká ho fǎrá le Dónbeenì pànká wán.

Le Dónbeenì bè-zūnminì

* 1:19 Mi loń Ezayii vūahú 29.14 † 1:31 Mi loń Zeremii vūahú 9.23

⁶ Wa wee zéení mu bè-zūnminì lè ɓa kèrètíewa búenbúen na sīdéro fára tīna o Yeesu *Krista yi, bún bon. Èε ká mu bè-zūnminì mu màhá yínón ho dímíná bè-zūnminì. Mu bè-zūnminì mu mún yínón ho dímíná nì-beera bè-zūnminì. Bán khíí hí ì vé. ⁷ Bìo á warén wee zéení lè ɓa nùpua lé le Dónbeenì bè-zūnminì na bìo sà ho dímínása yi. Mu bè-zūnminì mu bìo fèra wi le Dónbeenì sī yi hàrí ká ho dímíná dīn yí léra, bèra a na à wa páaní le cùkú yi làa de. ⁸ Mu bè-zūnminì mu á ho dímíná nì-beera yí zū. Ká ɓa lá zūna mu, se ɓa yí búaa o Núhúso na lé o cùkúso ho *kùrùwá wán. ⁹ Bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi:

«Mu bìo na ó o nùpue dīn yí mən, á dīn yí ná,
bìo na ó o nùpue yàá dīn yí leékaa hùúu,

lé bún le Dónbeenì wíokaa á bàrá ká làa bìa wa le.»*

¹⁰ Bún bìo so á le Dónbeenì zéení lè warén lè mí Hácírí. Mu bon. Le Dónbeenì Hácírí wee mi mu bìo búenbúen sese á zūn, hàrí le Dónbeenì mí beere bìo na khíína zoo sà yi. ¹¹ O nùpue hácírí mí dòn lé dīo zū hā yilera na wi o yi. Lé làa bún síi á le Dónbeenì Hácírí mí dòn lé dīo bèn mún zū le Dónbeenì yilera na wi le yi. ¹² Le hácírí na warén yú á yínón ho dímíná na kà hácírí, ká dīo wa yú lé le Dónbeenì Hácírí. Le Dónbeenì dó mí Hácírí mu wen, à wa dàñ zūnnaa mu sāamu na le wó làa wen. ¹³ Warén yí máa bío mu sāamu mu bìo yi lè ho dímíná bè-zūnminì kàránlò na wa yú. Bùéé. Wa wee bío mu sāamu mu bìo yi lè le Dónbeenì Hácírí bíonì na le wee zéení làa wen. Lé kà síi á wa wee zéenínaa le Dónbeenì bìo yara lè le Dónbeenì Hácírí mu bíonì. ¹⁴ O nùpue na bò mí kùrú hácírí món, wón nùpue so yí dà máa tà bìo wee lé le Dónbeenì Hácírí cōn. Mu ka lòn bōnbúmu ɓanso cōn. O yí dà máa zūn mu kúará. Lé bìo le Dónbeenì Hácírí mí dòn lé dīo wee na ò o nùpue dàñ cikon mu bìo. ¹⁵ Ká a nùpue na le Dónbeenì Hácírí wi yi, wón wee dàñ cikon mu bìo búenbúen, ká nì-veere yí dà máa cikon bìo wi orén yi. ¹⁶ Làa bìo mu túararāa le Dónbeenì bíonì vūahú yi kà:

«Lée wée dà à zūn o Núhúso yilera?

Lée wée dà le zéení á à na a yi?»†

Èε ká warén na le Dónbeenì Hácírí wi yi, bán yilera là a *Krista yilera lée dà-kéní.

3

Wa lé le Dónbeenì ton-sáwá

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mu bon. Mi ka lòn dímínása na le Dónbeenì Hácírí mía yi. Lé bún nən á ï yí dàñna yí bía làa mia lè ɓa nùpua na sīdéro fára tīna bìo síi, à ï bía làa mia lòn nùpua na lée kúnkúzàwa mi sīdéro dání yi. ² Lé bún te bìo hā bíonì na á ï bía nən mia ka lòn yoomu. Hā yí ka lòn dīnlò na lì. Mu bon, ï lá bía làa mia lè hā bíonì na ka lòn dīnlò na lì á mi máa dàñ máa zūn hā kúará. Hàrí hā làa na kà wán, á mi pá yí dà máa zūn hā kúará, ³ lé bìo á mi pá buan miten lè ho dímínása bìo síi. Le yandee na mi wee dí làa mìn lè hā fio na wi mi pàahú á so yí máa zéení le mi buan miten lè ɓa bìo síi, á wára búenbúen so yínón ɓa wára le? ⁴ Bìo ó o búí le mínén bò a Poole yi, ò o búí le o Apoloosi lé yia á mínén bò yi. À bún ɓa dímínása wára lè mi wára yínón dà-kéní le? ⁵ Le ï yàá tūa mia. O Apoloosi lée wée? Á ïnén Poole lée wée? Wa so yínón le Dónbeenì ton-sáwá na mi bò níni yi á tàráa le bìo le? Warén lè wa nì-kéní kéní wee sá ho tonlò na ó o Núhúso nən wen le wa sá. ⁶ Ìnén lé yia dù, ó o Apoloosi hōn. Ká le Dónbeenì lé dīo wee dēé mu. ⁷ Bún wee zéení le yia dù làa yia hōn á yínón dēε. Le Dónbeenì mí dòn lé dīo wee wé à mu dā. ⁸ Yia dù làa yia hōn búenbúen lée dà-kéní. Le Dónbeenì khíí sàání ɓa nì-kéní kéní yi á à héha lè ho tonlò na ɓa sá. ⁹ Mu bon. Wa páanía wee sá na le Dónbeenì yi. Minén lé le Dónbeenì mōhú na le wee vā. Mi mún lé le Dónbeenì zīi na le wee so.

* 2:9 Mí loñ Ezayii vūahú 64.3 † 2:16 Mí loñ Ezayii vūahú 40.13

¹⁰ Ìnén le Dónbeenì nòn mí pànká yi, á ì ka lòn zĩ-so tente na wá le zĩ á bàrá jùhú. Hã làa na kà wán á nì-vio lé bìa wee so le zĩ jùhú na á ì bàrá wán. Èé ká ba le mí nì-kéní kéní màhá ko ba yí hácírí bìo ba à soráa wán. ¹¹ Le zĩ jùhú dén wáa bàrá vó, mu lé o Yeesu Krista. Á nùpue na kũn dà a bàrá zĩ jùhú veere wón mía. ¹² Ba búí wee so le zĩ jùhú mu wán lè ho sánú, tàá tǝnǝn. Ba búí lé hã huua na yàwá here á ba wee soráa. Ba búí yàá bèn lée bùeéni, tàá jáakáa, tàá káani á ba wee soráa. ¹³ Ká bìo á ba le mí nì-kéní kéní tonló sáráa, bún á à wé le cítí fì nònzoñ á mu ù zũn yi wéréwéré. Mu zoñ ká ho dǝhú lé hia á à khén wa nì-kéní kéní tonni kúará. ¹⁴ Ká yia son lè mu bìo na dà ho dǝhú, á wón á à yí mu cùnú. ¹⁵ Ká yia bìo na ó o sonnáa bèn cà, á wón á à khe búenbúen. Bànso á à kàni, ká a màhá à keñ lòn nùpue na káa ho dǝhú yi khií ló á bò yi kàniánaa. ¹⁶ Mi so yí zũ ká minén lé le Dónbeenì zĩ, á le Dónbeenì Hácírí wi mia le? ¹⁷ Àwa, ká a búí yáara minén na lé le Dónbeenì zĩ, á le Dónbeenì á à síini wón bànso jùhú, lé bìo le Dónbeenì zĩ bìo sà lerén mí dòn yi.

¹⁸ Héyì! O búí yí khà mítén. Hen ká a búí wi mi tíahú á wee leéka le mí lée bè-zũmini bànso làa bìo ho dímińá nùpua wee leékaráa mu, à bànso wé lòn bǝnbú, lé bún ñ na ká à wé mu bè-zũmini bànso binbirì. ¹⁹ Lé bìo á ho dímińá na kà bè-zũmini á lé mu bǝnbúmu le Dónbeenì cǝn. Mu túara le Dónbeenì bíoni vūahú yi kà síi: «Le Dónbeenì wee vī mu bè-zũmini bànso wà lè ba hénni na wi ba yi.»* ²⁰ Mu mún pá bĩnia túara ho vūahú mu yi: «O Núhúso zũ le mu bè-zũmini bànso wà yilera lée káamáa.»† ²¹ Bún bìo yi, ò o búí wáa yí yòni mítén ba nùpua bìo yi. Bún jùhú mía. Lé bìo á mu bìo búenbúen bìo sà mia. ²² Ìnén Poole là a Apoloosi là a Piere búenbúen bìo sà mia. Hàrí ho dímińá le le mukāni lè mu húmú á bìo pá sà mia. Bìo wee wé ho zuia làa bìo yirò ò wé búenbúen bìo sà mia. ²³ Á minén bán bìo sà a *Krista yi, ó o Krista bìo bèn sà le Dónbeenì yi.

4

O Krista tonkarowà tonló

¹ Mi ko mi zũn le warén lé o *Krista tonkarowà á lé o ton-sáwá na le Dónbeenì kàrafáa mu bìo na sà yi le wa zéeni lè ba nùpua. ² Bìo ba wee cà a ton-sá cǝn lé ò o bè bìo ba le o wé yi lè mí dà-kéní kéní. ³ Hàrí mu wé minén, tàá ba nì-vio à cítí mi ì tonló na ba dó mi dání yi, se bún búenbúen lée coon. Ìnén ì bæere yàá yí máa cítí ìten. ⁴ Ì láa ìten yi bún bon, èé ká bún màhá yí máa zéeni le ì téréna. O Núhúso lé yia á à cítí mi. ⁵ Lé bún bìo yi, à mi yí cítí nùpue ká mu pàahú á yí dǝn. Mi pa a Núhúso buenló. Ká a khií bueé dǝn, á bìo ba nùpua wee sà mítén le tǝbíri yi wé búenbúen ó o bueé dé mu khoomu wán, á bìo ba wee leéka mí yiwa ó o bueé benka. Hón pàahú so yi, ká yia ko làa fobúa, á le Dónbeenì ì dé bànso fobúa.

⁶ Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo á ì bía khiina wán bún á ì bía bò ìnén là a Apoloosi wán, bèra a na à mu séeni mia à mi zũnnaa le bíoni na kà kúará: «Mi yí dà bìo túara wán.» Minén tíahú ó o búí yí yòni mítén bìo ó o bò a búí yi á pánáa o búí bìo. ⁷ O búí yí bío le mí po bìa ká. Bìo wi mi cǝn lé le Dónbeenì nòn mu mia. Ká mu ka kà, á lée webio nòn á mi wee yòniánaa miten ka lè mu lée bìo na á mi yú miten? ⁸ Minén bán wáa yú bìo mi màkóo wi yi búenbúen lon? Bìo búí yí fòora mia sá? Mi wáa wee dí le béeni ká warén ní ló lon? Ì yàá bèn wee fan le mu wé làa bún à warén mún páani dí le béeni mu làa mia. ⁹ Mu bon. Ì wee leéka le warén na lé o Yeesu Krista tonkarowà á le Dónbeenì wó á wa ka lè wa dú ba nùpua na ká món. Wa ka lòn kàsósa na ba ko ba búe ba nùpua yahó lè ho

* 3:19 Mi loń Zoobu vūahú 5.13 † 3:20 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 94.11

wáayi tonkarowà yahó.* ¹⁰ Warén ka lòn bǒnbúwá ho dímínása cǒn wa páaníló là a Krista bìo yi. Ká minén bán wee leéka le mi lé mu bè-zǔnminì bǎnsowà mi páaníló làa wo bìo yi lon? Warén ka lòn yídàwa, ká minén bán wee leéka le mi pànkáwá wi lon? Warén ba nùpua wee loń dà wán, ká minén bán ba wee dé ho cùkú yi lon?

¹¹ Hàrí lòn zuia, ká warén le hīni lè le ju-hāní wee búe. Hā sǐ-zǐnia wee fòo wen. Ba wee hée ha wen. Wa lòn-kéní mía. ¹² Wa wee sá à lò be, à bè yi yíráa wa jii dǐnló. Hen ká yia là wen, à wa dúbua bǎnso yi. Hen ká ba wee beé wa lò, à wa hǐ wa sǐa. ¹³ Hen ká ba wee yáa wa yèni, à wa bío mu sǎamu bíoní làa ba. Ho dímínása yèn-dǎní yi, á hàrí lòn zuia á warén ka lòn zàn-bìo na ba wee cǎ léé kúia. Ba wee càtí wen lòn yíráa.

¹⁴ Bìo á ĩ túara kà á yínǒń bìo na á ĩ túara à dérǎa niyio mia. Bùeé. ĩ wi à ĩ zéení mia le ĩ zàwa na á ĩ wa làa sòobéé bìo síi. ¹⁵ Mu bon. Hàrí ká bìa wee pa mi bìo o Krista wǎhú wán á ka cèrèè, se mìn maá o Krista mu bìo dǎní yi lè ĩnén ĩ dòn. Lé bìo á ĩnén lé yia á buera a Yeesu Krista bín-tente non mia, á mi tà le yi. ¹⁶ Àwa, á ĩ bènǐn wee yanka mia, mi sáberé à mi wé bè bìo á ĩnén wee wé yi. ¹⁷ Lé búń bìo yi á ĩ ò tonka a Timotee na lé ĩ za na á ĩ wa làa sòobéé, wón na bò a Núhúso wǎhú lè mí sòobéé. ĩ ò tonka a ò o buee wíoka leéka mia làa bìo á ĩnén ĩ bæere buannáa ĩten o Yeesu Krista wǎhú wán. Lé búń á ĩ mún wee kàrán lè ba kèrètíewa kuio hā lùà búenbúen na á ĩ wee va dǎ yi.

¹⁸ Ba búí mi tíahú wǎa búakáa wee bío le ĩ máa bǐní máa kǎa lè mi cǒn, á ba wee bùaaní mǐten. ¹⁹ Èe ká a Núhúso tà mu, á hen làa cǐnú ká ĩ bǐní bueé búεkí mia. Hón pǎahú so yi ká mu máa wé ba nùpua mu khòn-bíoní na ba bía á ĩ já á mu ù kǎna yi mí dòn, ká bìo ba dà wee wé á ĩ mún ñ mi. ²⁰ Mu bon. Le Dónbeenì béeení bìo yí kǎnaa bíoní mí dòn yi, bùeé. Ba nùpua ko ba mi le Dónbeenì pànká wa wára yi. ²¹ Mi wi à ĩ bua búini buennáa mi wán léé, tàà ĩ wayíi ĩten à buennáa, à mi zǔń ká ĩ wa mia?

5

Mu koomu na wó ba kèrètíewa kuure yi

¹ ĩ já à ba le mu koomu na á bìa yí zǔ le Dónbeenì yàá yí máa wé, á ba búí wee wé minén tíahú. Ba le o búí á wee fé mǐn nu fεε. ² Á búń pá yí máa vá mia, à mi pá wee bùaaní mǐten lon? Yia wee wé búń bìo so á ko ò o ja lén mi tíahú. ³ ĩnén wón hàrí bìo á ĩ mía mi tíahú mi cúee, ká ĩ hácírí dén wi làa mia. ĩ ka le ĩ wi mi tíahú á fǎnáa le cítí bǎnso bìo yi ⁴ wa Núhúso Yeesu yèni yi. Mi kúaa mǐn wán, á mi zǔń le ĩ wi làa mia lè ĩ hácírí, á wa Núhúso Yeesu pànká mún wi làa mia. ⁵ Mu zoń, à mi lén bǎnso mi tíahú ò o *Satāni yáa o sǎnía. Ká mu wó kà, á le Dónbeenì á à kǎní a mànákkà wa Núhúso buenlò pǎahú. ⁶ Miten bùaaníló júhú mía. Mi so yí zǔ ká le ja-fǐni ba dó mu dǔmu yi cǐnú khan à mu búenbúen lé le? ⁷ Á mi cén ceé miten. Búń bè-kohó so síi na ka lòn ja-fǐni á mi búe júhú mi tíahú. Ká mi wó búń, á mi ò wé ba nùpua na wee ce, á à keń lòn dǔn-khanii na á ja-fǐni mía yi. Mi yàá lé ba nùpua na wee ce wó, lé bìo á ho *Paaki muini *Pioza á ba bó wa bìo yi, wón Pioza so lé o *Krista mí bæere. ⁸ Lé búń non á mi wǎa yí le wa dí ho Paaki sǎnú lè mu bìo na yí se lè mu sǔnsǔmámu na ka lòn ja-fǐni. Ká mi wa dí ho lè mu cemù lè ho túiá poni na ka lòn búurú na á ja-fǐni mía yi.

⁹ ĩ mǒndén vǎahú na á ĩ túara non mia á ĩ bía le mi wé yí va dǎ bìa wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà. ¹⁰ ĩ yí bía le mi wé yí va dǎ bìa yí zǔ le Dónbeenì na wee dé mǐten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà yi, á sǐa wee vá mí ninzàwa bìo yi, á wee juuaa, á

* ^{4:9} Mu pǎahú ká hā hǐa táró wi, ká kǒhúsa na ló le mí hǐn-táwá vaá dàńna bìa ba funnáa, à ba sè ba níi bìo búenbúen à bǐní varáa mǐn kǒhú. Hàrí ba zúkúsa na ba wíikaa á ba mún wee wé bua varáa lè mí yèn-vèení. Ká ba vaá dǒn à ba zǎamáa lé léé dǐn, à ba wé buee khǐi yahó làa bìo ba sò. Ká mu búenbúen khǐina wó, à ba màhá búe bìa ba wíikaa buan ba zǎamáa yahó.

wee hã hã wõnna. Mu lá lé làa bún, se mi lá à lé ho dímjná yi. ¹¹ Èε ká bìo á ì wi à ì bío, lé bìa màhá le mí lé ba kèrètíewa, à ba wee wé ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síwà, á sã wee vá mí ninzàwa bìo yi, á wee hã hã wõnna, á wee yáa mí ninzàwa yènnáa, ká ba a ju khée, á lé ba kònlwà, bán sí lé bìa á ì le mi wé yí va dã. Mi yàa yí ko à mi wé páaní dí làa ba. ¹²⁻¹³ Ho dímjnása na yí zū le Dónbeenì á bìo yí ciran mi. Le Dónbeenì lé òò khíi cítí bán. Èε ká minén bèn ko mi wé fí mi kuure nùpua cítí. Bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Mi ja a nì-sūmúí lén mi tíahú.»*

6

Ba kèrètíewa na wee ve mín le cítí yi

¹ Bìo lon lon ká minén ó o búí le mín za kèrètíe á hã bíoní wi pàahú ò o máa va le Dónbeenì nùpua cón à bán fáa hã, ká a va bìa yí zū le Dónbeenì cón le bán wé mu lée webio? ² Mi so yí zū ká bìa bìo sã le Dónbeenì yi lé bán khíi cítí ho dímjnása le? Ká lé minén khíi cítí ho dímjnása á se mi mún dà á cítí bìo jùhú mia. ³ Mi so yí zū ká lé warén á khíi cítí ho wáyí tonkarowà le? Ká mu wó ká se ho dímjná bìo á wa mún dà a cítí. ⁴ Lée webio non ká hã bíoní wi mi pàahú à mi lén va bìa ba kèrètíewa kuure bìo jùhú mia cón na lé ho dímjnása à bán cítí mia? ⁵ Hã niyio so yí máa dí mia le? Bè-zūnminì bànso so mia mi tíahú na dà à fε hã bíoní na wi bìa lé ba zàwa pàahú le? ⁶ Àwa, bìo á mi wé lén va bìa yínón ba kèrètíewa cón à bán fáa mi tūiawà so lée bìo na ko làa wéro le?

⁷ Bìo mi wee bua mìn varáa le cítí yi bún yàa wee zéení le mi bìo yáara búenbúen. Ho wékheró so lá yí ko à ho wé kúu mia le? Mi so lá yí ko mi wé tà à ba tè mi wán le? ⁸ Minén lé bìa yàa wee wé khe le mìn zàwa le mìn hínni, á wee tè ba wán. ⁹ Mi so yí zū kénkén le bìa wee wé mu bè-kora á níní máa kén le Dónbeenì béenì yi le? Á mi cén yí khà miten. Lé ba nùpua na wee dé miten ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síwà yi, làa bìa wee hã hã wõnna, ba bá-féwá le ba há-féwá, ba báawa mìn yi na wee da làa mín, ¹⁰ ba kònlwà, làa bìa sã wee vá mí ninzàwa bìo yi, làa bìa wee ju khée, làa bìa wee yáa mí ninzàwa yènnáa, le ba nì-wànnà, bán búenbúen níní máa kén le Dónbeenì béenì yi. ¹¹ Bìo á ì tò yi ká búenbúen lé bún ba búí fù wee wé mí tíahú. Èε ká le Dónbeenì wáa ceéra mia. Mi bìo sã le yi. Mi wó ba nùpua na téréna le Dónbeenì yahó. Bún búenbúen wó wa Núhúso Yeesu *Krista pànká le le Dónbeenì Hácírí pànká yi.

Mi wé bua miten sese

¹² Ba búí wi mi tíahú wee bío le mu bìo búenbúen wéro ní non mí yi, á bún wáa bon. Èε ká mu bìo búí wéro màhá yí máa na à mi va làa yahó. Ínén dà a bío le mu bìo búenbúen wéro ní non mì. Èε ká ì màhá máa día á mu bìo mu búí máa yí pànká ì wán. ¹³ Mi mún wee bío le ho dínló wó ho píohó bìo yi, á ho píohó bèn wó ho dínló bìo yi. Èε ká ho píohó loo, ho dínló loo á le Dónbeenì khíi búe jùhú. Mi cén yí hácírí, wa sãnia yí wó ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síwà bìo yi. Hã bìo sã a Núhúso yi, ó o Núhúso wee pa hã bìo. ¹⁴ Bìo á le Dónbeenì vèníanàa o Núhúso lé bún bàn síi ó o mún khíi vènínàa wen le mí pànká. ¹⁵ Mi so yí zū ká mi sãnia lé o *Krista sãnia bìo búí le? O Krista sãnia bìo búí so ko à hã páaní là a háa na wee yèé miten le? Bùeé dé. ¹⁶ Tàa mi so yí zū ká a báa na páania là a háa na wee yèé miten á lée dà-kéní làa wo le? Bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Ba mí nùwã jun á à wé sãnia dà-kéní.»* ¹⁷ Èε lé bún ká yia bèn páania là a Núhúso á wón bànso á à wé dà-kéní làa wo mí hácírí yi.

¹⁸ Mi khíi ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síwà wéro yi. Mu bè-kora na ó o nùpue dà a wé búenbúen á yí máa bóonia sãnia yi ká mu yínón ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síwà.

* 5:12-13 Mi loí Lándá zéeníló vūahú (Deutéronome) 17.7 * 6:16 Mi loí Bìo jùhú búeení vūahú (Genèse) 2.24

Yia wee dé míten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí sìwà wéro yi, á wee wé khe lè mí kùrú sǎnía. ¹⁹⁻²⁰ Mi so yí zū ká mi sǎnía lé le Dónbeenì Hácírí zīi le? Le Dónbeenì nɔn mí Hácírí mia à le keńí mia. Le Dónbeenì yà mia ho yà-nòn hebúee yi. Mi wáa yí te miten. Á mi cén wáa dé ho cùkú le Dónbeenì yi lè mi sǎnía.

7

Mu yaamu bìo

¹ Hã làa na kà wán, á bìo mi tùakaa làa mi, lé bún á ï wáa à zéení yara làa mia. Mi wee bío le mu se ò o báa yí páaní là a háa. ² Èe ká bìo ho há-fénló lè ho bá-fénló boo hã làa na kà wán, á ïnén bèn le o báa ko ò o wé páaní lè mín háa, ò o háa mún wé páaní lè mín báa. ³ O báa yí ko ò o pí mín háa ká wón màkóo wi o yi, ó o háa mún yí ko ò o pí mín báa ká wón màkóo wi o yi. ⁴ O háa sǎnía bìo yí sà a yi, lé bàn báa á hã bìo sà yi. Ó o báa sǎnía bìo mún yí sà a yi, lé bàn háa á hã bìo sà yi. ⁵ O báa lè mín háa á yí ko ba pí mín. Ká ba hía yí máa páaní á mu ko mu wé bìo na ba bíá tò wán le mí ì khí mín yi á à dǎ pǎahú búí, ká mí ì dé mí sòobéé ho fióro wéro yi. Ká ho pǎahú mu khíina, à ba bīnī wé páaní làa mín. Ká bún yí wó á jún-sī ba hía máa dàí mítén máa bua yi bìo ó o *Satāni wee khà lè ba nùpua víiní dǎní yi. ⁶ Bìo á ï bíá nɔn mia kà á yí máa zéení le ï le mi wé mu konloon. Èe ká mi màhá mún dà wé è wé làa bún. ⁷ Ìnén wón lá wi à ba nùpua búenbúen yí yaka lè ï bìo síí. Èe ká le Dónbeenì wee na mu bìo wéro pànká wa nì-kéní kéní yi mín júná yi. O búí á à ya, ká a búí dà á a keení máa ya.

⁸ Bìo ká lé bìo á ï bèn ñ bío ò na ba mabáawa lè ba maháawa yi: Mi wáa lá kará á yí yanka lè ïnén bìo, se mu se. ⁹ Èe ká mi yí dà mu, à mi yaka. O nùpue yan, á súaaní bìo ó o ò keení á máa ya, ká a jòn yí dà mí síí máa hĩ.

¹⁰ Bìo lé ba kèrètíewa na yan mín, bán á ï ï bío bìo ká á à na yi. Hǎn jì-cúa so yínón ïnén te hã, lé o Núhúso te mí jì-cúa. O háa á yí ko ò o pí mín báa díá ká a lén. ¹¹ Ká a hía wà, ò o bèn mún yí bīnī vaa ya. Tàá ká a wi ò o bīnī ya, ò o véení hã bíoní lè mín báa, à ba ya mín. Lé mu ó o báa mún yí ko ò o ja mín háa.

¹² Hã jì-cúa na á ï bèn ñ fεe bìo ká wán á à na bìa ká yi, hǎn yínón o Núhúso te hã, lé ïnén te ï jì-cúa. Ká a báa là a háa yan mín, ó o báa hía wó a kèrètíe, à bàn háa na yínón kèrètíe á tà le mí ì keení làa wo, á bàn báa yí ko ò o ja a. ¹³ Lé làa bún síí, ká a háa là a báa yan mín, ó o háa hía wó a kèrètíe, à bàn báa na yínón kèrètíe á yí pǎ a, á bàn háa yí ko ò o lén díá mín báa. ¹⁴ Ì wee bío ká síí lé bìo ó o báa na dīn yínón o kèrètíe á bìo sà le Dónbeenì yi bàn háa na lé o kèrètíe bìo yi. Mu mún lée dà-kéní là a háa na yínón o kèrètíe. Wón mún bìo sà le Dónbeenì yi bàn báa na lé o kèrètíe bìo yi. Mu lá yí ka kà, á ba zàwa bìo máa sí le Dónbeenì yi. Èe ká ba bìo sà le yi. ¹⁵ Èe ká yia màhá yínón o kèrètíe hía wi ò o fáa mu yaamu à yia lé o kèrètíe díá le o fáa. Ká mu wó kà, se yia lé o kèrètíe wi mítén. Le Dónbeenì von mia à mi keení mín wán làa héera. ¹⁶ Jún-sī, á minén háawa na lé ba kèrètíewa á le Dónbeenì dà à dīn wán á à kǎnínáa mí bǎrání na yínón ba kèrètíewa. Tàá minén báawa na lé ba kèrètíewa á le Dónbeenì dà à dīn wán á à kǎnínáa mí hǎnání na yínón ba kèrètíewa.

Mi díá miten làa bìo mi fù karáa

¹⁷ Ká bìo á ï bíá nɔn mia ká níí ló, á bìo ó o Núhúso wó á mi nì-kéní kéní bìo karáa á le Dónbeenì vonnáa mia, lé bún à mi pá díá lè miten. Bún lé bìo á ï wee kǎrán lè ba kèrètíewa kuio hã lùà búenbúen yi. ¹⁸ O búí lá *kúio á le Dónbeenì vonnáa wo, à bǎnso yí sà mu. Tàá yia le Dónbeenì von ò o dīn yí kúio à wón mún yí kúii mítén. ¹⁹ Ho *kúiiro lè ho yí kúiiro bìo júhú míá. Bìo bìo júhú wi lé à wé bè le Dónbeenì bìo na le bò henía yi. ²⁰ Mi nì-kéní kéní díá miten làa bìo mi fù karáa á le Dónbeenì vonnáa mia. ²¹ Yia lá lée wobá-nìí á le

Dónbeenì vonnáa wo, ò o yí yáa mí yilera bún bìo yi. Èε ká bìo á òanso á à kerínáa míten níi khríi non wo yi, ò o wáa bè bún bàhó yi. ²² O wobá-nìi na ó o Núhúso von ó o bìo sà a yi, wón wáa wi míten o páaníló là a Núhúso bìo yi. Lé làa bún síi ó o nùpue na ó o *Krista von ká a wi míten wón bèn lé o Krista wobá-nìi. ²³ Le Dónbeenì yà mia ho yà-nòn hebúee yi, á mi wáa yí díá le ba nùpua wé mia lè mí wobáani. ²⁴ Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo mi fù karáa á le Dónbeenì vonnáa mia lé bún à mi díá lè miten le Dónbeenì yahó.

Bìa òòh yí yan bìo

²⁵ Ká bìa òòh yí yan hùúu, bán bìo na à ì bío ba òòh yí na le o Núhúso bìo na ó o bònheníá bún mía. Èε ká bìo á ì lé o nùpue na á ba dà a dé mí sã yi mu sãamu na le Dónbeenì wó làa mi bìo yi, á ì zéeni ba. ²⁶ Le lònbee na ho zuia ká bìo yi á bìo ká lé bìo á ì wee leéka: Mu se à ba díá míten làa bìo ba bìo karáa. ²⁷ Yia bòn mu fūaamu à wón wáa yí cà bìo o ò búe làa bũ. Ká yia bèn òòh yí bòn mu, à wón wáa díá. ²⁸ Ká yia màhá pá yan, se mu yínón bè-kohó. O hínzoró na bòn fūaalè wi ká a yan, se mu yínón bè-kohó. Ká bìa yanka bán wi le lònbee yi ho òòh yí yi. Á le dén lònbee so á ì yí wi à le yí barén.

²⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo ká lé bìo á ì wi à ì bío na mia. Ho pàahú na ká á yí túee. À wáa lá bìo ká jii wán, le bìa yan à wé le ba yí yan. ³⁰ Le bìa wee wá à wé le ba yí máa wá. Le bìa wee zàmaka à wé le ba yí máa zàmaka. Le bìa wee yà mu bìo à yí dé mí sã bìo ba yà yi. ³¹ À bìa ho òòh yí bìo sīmu zon, à ho òòh yí bìo wé lòn bè-káamáa cón. Lé bìo á ho òòh yí làa bìo mí mōn làa ho á máa mía ká ho ò vé.

³² Mi lá wi miten, á yilera yí máa yáa, se ì wa mu. O báa na yí yan wón wee dé mí sòobéε o Núhúso tonló yi. O wee cà ò o wé bìo sī a Núhúso yi. ³³ Ká a báa na yan, wón bèn yahó sá ho òòh yí bìo. O wee cà ò o wé bìo sī mín háa yi. ³⁴ O wáa wi lè hã sãa jun. Lé bún mún lé o háa na yí yan tàa o hínzoró na bòn fūaalè wi. Ba wee dé mí sòobéε o Núhúso tonló yi. Ba wee cà à ba bìo búenbúen sī a Núhúso yi. Ká yia yan wón yahó sá ho òòh yí bìo. O wee cà ò o wé bìo sī mín báa yi. ³⁵ Ì wee bío ká síi lé mi séeni bìo yi, ká ì yí máa kíká mia. Ká ì màhá wi à bìo ko lè ho wé ró bún lé bìo à mi wé, à na miten búenbúen o Núhúso tonló yi á yí titika.

³⁶ Ká a yàronza búii wee leéka le ká mí yí yan mín fūaalè se mi wó khon làa wo, ká a zū le mí yí dà mí sīi máa hĩ hùúu, ò o wee leéka le mí ko à mí ya mín, se bún yínón bè-kohó. À ba ya mín. ³⁷ Èε ká a yàronza búii màhá lon mu míten le mí máa ya mín fūaalè, á zū le mí dà à hĩ mí sīi, ká mu ló arén míten yi binbirì, ò o búii yí kíkáa wo yi, se o wó se. ³⁸ Bìo wi bún lé bìo ká: O yàronza na fó mín fūaalè á yan á wó se. Èε ká yia le mí máa ya, wón bèn bìo sã sūaani.

³⁹ O háa là a báa na mu yaamu cēera á yí dà máa fáa mín yi ká yínón o báa húrūn. Ká bòn báa húrūn, se o wi míten, á dà a ya a báa na ó o sīi vá yi. Ká a báa mu màhá ko ò o wé o kèrètíε. ⁴⁰ Èε ká a màhá kará yí yan, se o bìo á à wíoka à wé se. Bún lé bìo á ìnen wee leéka. Á ì mún zū le le Dónbeenì Hácírí wi làa mi.

8

Le muini taa bìo

¹ Hã làa na ká wán, á wa bèn ò loín ho tùaró na sá ba bùaa na yan lè le muini taa bìo. Mi wee bío le wa búenbúen lé ba bè-zūnlowà, bún bon. Bún bìo zūnló so lé bìo wee na ò o nùpue bùaanínáa míten. Èε ká le wamini dén wee wé à wa sīadéro va lè ho yahó. ² Yia wee leéka le mí lé o bè-zūnló wón òanso òòh yí zū mu làa bìo ó o ko ó o zūnnaa mu. ³ Èε ká yia wa le Dónbeenì wón le Dónbeenì zū le o bìo sã mí yi.

⁴ Àwa! Ba bùaa na ba yan lè le muini hã wōnna wán taa làrò òòh yí, á bìo ká lé bìo á ì bío: Wa búenbúen zū le mu bìowa na ba nùpua wee lá lòn doffina ho òòh yí yi á bìo

júhú míá. Warén zū le le Dónbeenì lée dà-kéní mí dòn. ⁵ Hã pànká-beera na yí máa mi, á ba nùpua búí wee ve làa dofiina tàá júnása, á boo. Hàrí ká hǎn pànká-beera so wi ho wáayi lè ho tá wán, ⁶ se warén bán zū le le Dónbeenì lée dà-kéní mí dòn. Dén lé diò lé wa Maá na léra mu bìò búenbúen. Lé lerén mún léra wen à wa bìò sǐ le yi. Wa mún zū le o Núhúso lée nì-kéní mí dòn. Wón lé o Yeesu *Krista, yia nǎn á mu bìò búenbúen wiráa. Lé orén mún nǎn á wa à yíráa le mukānì binbirì.

⁷ Warén zū le mu bìowa na ba nùpua wee lá lòn dofiina bìò júhú míá. Èε ká ba kèrètíewa búenbúen màhá dĩn yí yú bún bìò zūnló so. Ba búí na sòobáa dó mí sǐa hã wǎnna hǎló yi á hàrí lòn zuia ká ba wee là le muini taa, à kén le ba níni pá wi hã wǎnna hǎló yi. À bìò ba lé ba nùpua na pànkáwá míá le Dónbeenì bìò dǎní yi, ká ba wee là hã taa mu, à ba leéka le mí wó khon. ⁸ Mu yínǎn dĩnló lé hia wee wé à wa bìò wé sǐ le Dónbeenì yi. Wa dú ho loo, á bìò búí máa bè wa bìò wán. Wa mún yí dú ho loo, á bìò búí máa fá wa bìò jii. ⁹ Minén bán zū le mi dà ho dĩnló búenbúen wé è dí. Èε ká mi màhá le mi yiwa. Nún-sǐ, á yia pànká tà míá le Dónbeenì bìò dǎní yi á dà a va a ví bìò minén wee wé bìò yi. ¹⁰ Ká yia pànká míá le Dónbeenì bìò dǎní yi á mǎn ũnén na zū mu bìò à ũ kará hã wǎnna zǐi á wee là le muini taa, ó o so mún máa yí hã làró sǐ-hebúee le? ¹¹ Bún ká yia pànká míá le Dónbeenì bìò dǎní yi, wón na ó o Krista húrún bìò yi, á hǐa ví ũnén bìò zūnló bìò yi. ¹² Hen ká mi wee wé khe lè mìn zàwa lè mìn hínni na pànkáwá míá le Dónbeenì bìò dǎní yi ká síi, se lé o Krista mí bæere á mi wee wé kheráa. ¹³ Lé bún nǎn, ká ĩ bè-díinii búí dà à víini wán za tàá wán hínló, á ĩ máa bǐnǐ máa là taa hùúu, bèra a na à ba hǐa yí ví ĩnén bìò yi.

9

Bìò ó o Poole bíá mí tonkaa tonló dǎní yi

¹ ĩnén so yínǎn nùpue na wi ĩten le? ĩ so yínǎn o Yeesu tonkaro búí le? ĩnén ĩ bæere á mǎn wa Núhúso Yeesu. Minén so yínǎn ho cùnú na ló ĩ tonló na á ĩ sá a Núhúso bìò yi le?

² Ba búí dà a pí á máa zūn le ĩnén mún lé o Yeesu tonkaro. Ká minén bán zū le ĩ lé orén. Lé bìò mi páaníló là a Núhúso á wee zéeni le ĩ lé orén tonkaro bìò bon.

³ Bìò ká lé bìò á ĩ wee bío na bìa wee yáa ĩ yèni yi à búeráa ba júhú. ⁴ Wa so lá yí ko làa bè-díinii tàá bè-junii bìò wa wee sá a *Krista tonló bìò yi le? ⁵ Warén lé wa nì-kéní kéní so lá yí ko à wa ya a háa na lé o kèrètíe ò o wé bè làa wen wa tonló mu sáró yi, làa bìò ó o Núhúso bàn zàwa, là a Piere là a Yeesu tonkarowà na ká wee wéráa mu le? ⁶ Tàá ĩnén là a Baanabaasi wa dòn lé wen so ko wa wé sá à bè yi yíráa wa jii dĩnló le? ⁷ Dásí nǐi na á à lén mí níi yi á à wéráa mu dásímu wón míá. Á nùpue na á à fá le vǐndèε ká a máa wé è dí le bia wón míá. Ó o nǎn-pa na yí máa ju ba nàwa na ó o wee pa yoomu wón mún míá.

⁸ Bìò á ĩ wee bío ká yínǎn ba nùpua bìò na ba wee wé mí dòn á ĩ mǎn mu yi. Le Dónbeenì làndá na ó o *Mǎyĩize túara yi á mu pá ka ká. ⁹ Bìò ká lé bìò túara ho làndá mu yi: «O nàa na ba wee sáráa ho dĩnló làró pàahú á ba yí ko ba hè lè ho dĩnló làró.»* Bìò le Dónbeenì bíá ká síi so wee zéeni le lé ba nàwa bìò here le yi le? ¹⁰ Mu so yínǎn warén bìò yi á le bíaráa ká síi le? Ká wεεε. Mu lé warén bìò yi á le bíonì mu túararáa. Yia ba lá ó o wee và ko ò o dé mí sǐi bìò ó o khíi yí bìò yi. Yia ba lá ó o wee vúaa ho dĩnló ko ò o dé mí sǐi bìò o ò yí bìò yi. ¹¹ Le Dónbeenì bín-tente na wa zéeni làa mia á ka lòn bìò na wa dù. Ká mi lá wee na mi níi bìò wen, se mu léé bìò na so po wen le? ¹² Ká mi wee na mu ba búí yi, á warén so yí ko làa bú yí po bán le? Èε ká warén bán yí wi à wa bío le mi ko à mi wé na mi níi bìò wen. Wa yí wi à bìò búí cǐinú à bǔmaka a *Krista bín-tente bueró. Lé bún bìò yi á wa díaráa á mu bìò búenbúen wee kúu wen. ¹³ Mi so yí zū le bìa wee sá ho tonló le

* 9:9 Mí loí Làndá zéeni ló vūahú (Deutéronome) 25.4

*Dónbeenì zĩ-beenì yi á bè-dínii wee lé bìo ba nùpua wee wé lè mu hãmu yi bín le? Á bà wee fũaa ba bùaa le muini yeenii bán mún wee yí bìo sà ba yi. ¹⁴ Lé làa bún síi ó o Nùhúso mún bòráa mu henía le yia wee bue le Dónbeenì bín-tente á jii dínló wé è lé ho tonló mu yi.

¹⁵ Bìo á ì lá wi làa mia, á bìo ko làa mi, á ì yí le mi na hàrí dèe miì. Á bìo á ì wee túa kà síi, mún yí máa zéeni le ì le mi wé mu na miì. Bún yi ká ì yàá lá húrun se mu sũaaní. Dén sī-wee so na wi miì á nùpue yí dà máa hè yi. ¹⁶ Ì yí ko à ì khòní ìten le Dónbeenì bín-tente bueró bìo yi. Mu yàá lée bìo na á ì ko à ì wé konloon. Ká ì le ì máa bue le bín-tente mu, à wàn dèe suaa mi. ¹⁷ Mu lá lé ìnén ìten dó ìten ho tonló mu yi, se ì lá le ba wé sàání mi. Èe ká ho lé dèe na á ì ko à ì sá konloon, á ì máa pí ho sáró. ¹⁸ Ká ì sàání lé le sī-wee na ì wee yí le bín-tente na á ì wee bue làa káamáa bìo yi ká ì yí máa fé bìo ko làa mi.

¹⁹ Mu bon, ìnén lée nùpue na wi ìten, á yínón wobá-nii. Èe ká ì màhá wó ìten lè ba nùpua búenbúen wobá-nii, bèra a na à ì yíráa ba boomuso à ba tà a Krista bìo. ²⁰ Hen ká ì wi làa bìo lé ba *zúífùwa, à ì wé ìten làa zúífù, bèra a na à ì yí bán à ba tà a Krista bìo. O Mòyiize làndá á ìnén mía yi. Èe ká ì wi làa bìo wi ho yi, à ì bua ìten lè ba bìo síi, ká ì jòn mía ho làndá mu yi, bèra a na à ì yí bán à ba tà a Krista bìo. ²¹ Ká ì mún wi làa bìo yí zũ dèe o Mòyiize làndá bìo dání yi, à ì bua ìten lè ba bìo síi bèra a na à ì yí bán à ba tà a Krista bìo. Bún yí máa zéeni le le Dónbeenì làndá bìo yí ciran mi. Ì wee bè o Krista làndá yi. ²² Hen ká ì wi làa bìo pànkáwá mía le Dónbeenì bìo dání yi, à ì mún wé lòn nùpue na pànká mía, bèra a na à ì yí bán á ba tà a Krista bìo. Lé làa bún á ì wee wé à zoráa ba nùpua le mí síiwà tíahú à yíráa ba nì-dòndáa búii à kání konloon. ²³ Bún búenbúen á ì wee wé bèra a na à le Dónbeenì bín-tente à bènbén, à ìnén níi mún keí mu bè-tentewà na le bín-tente mu wee zéeni yi.

²⁴ Mí zũ le bìo wee lùwí khíika mín búenbúen ó o nì-kénii na khíina bìo ká lé yia ba wee wé na mu bìo yi. Minén mún henii mi lò làa bìo wee lùwí khíika mín bìo síi bèra a na à mi yí mu bìo. ²⁵ Bìo wee wé hã penkaa jínkaa búenbúen á wee wé mání mí sánia lè le lònbee à càráa mu bìo. Ká mu bìo mu màhá dà wee yáa. Ká warén bán wee mání wa sánia lè le lònbee à càráa mu bìo na yí dà máa yáa. ²⁶ Lé bún non á ìnén yí máa wé lòn nùpue na wee lùwí concon. Ì mún yí máa wé lòn nùpue na wee núaa concon. ²⁷ Ì wee kíká ìten yi làa sòobée á wee mání ì sánia lè le lònbee bèra a na ká ì khii buera le Dónbeenì bín-tente vó à le Dónbeenì yí pí mi día.

10

Mi día hã wònna hãló

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, ì wi à mi bínii leéka mi yiwa bìo yánkaa wó wán pàahú na á wàn bùaawa bò a *Mòyiize yi. Le dùndúure yánkaa pon ba búenbúen yi. Á ba búenbúen mún káa ho muhú yi. ² Ba búenbúen ka lè ba yú ho *bátémù lè dùndúure lè ho muhú yi, à ba là a Mòyiize wé dà-kénii. ³ Ba búenbúen dú ho dínló dà-kénii na ló le Dónbeenì cón. ⁴ Á ba búenbúen mún jun mu jummu dà-kénii na ló le Dónbeenì cón. Bún jummu so ló ho lèhó na le Dónbeenì non ba yi. Ho lèhó mu lé o *Krista na bò làa ba.† ⁵ Èe ká ba boomuso màhá pá bìo yí wó sīna le Dónbeenì yi, á ba húrun ho tá henii yi.

⁶ Bún biowa so búenbúen lée bìo na wee zéeni wen, à wa sīa yí vá mu bìo na yí se yi, làa bìo á barén wóráa mu. ⁷ Mí yí dé mi sīa hã wònna yi làa bìo á barén búii wóráa bìo síi. Mu túara le Dónbeenì bíonii vūahú yi ká síi: «Mu nìpomu lée kará à ba dú á jun, à ba hínon wee wé hã kàakó-wará.»‡ ⁸ Mí yí wa dé waten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà yi làa bìo barén búii wóráa mu bìo síi, á ba nùpua muaaseé bónii làa muaaseé tīn á húrunna

* 10:1 Mí loí Léró vūahú (Exode) 13.21-22; 14.22-29 † 10:4 Mí loí Léró vūahú (Exode) 16.4-35; Mìlò vūahú (Nombres) 20.8-11 ‡ 10:7 Mí loí Léró vūahú (Exode) 32.6

le wizon-kéní. § 9 Mi yí wa khūaa o Krista jii yi làa bìo á òarén búí wóráa mu á òa háwá hàararáa òa òó. 10 Mi yí bío le le Dónbeenì yí wó yí se làa mia, làa bìo á òarén búí wóráa mu, á le Dónbeenì wáayi tonkaro fueé òóráa òa.

11 Bún bìowa so búenbúen wó, à zéenináa wen. Mu túara le Dónbeenì bionì vūahú yi à fèn jínáa warén na wi ho dímjáa véro pónna yi zen wán. 12 Lé bún non ká yia wee leéka le mí pánká wi le Dónbeenì bìo yi, à òanso pa mítén bìo, ò o híá yí lé lùwá. 13 Ho sùnló na wee yí mia á mún wee yí òa nùpua na ká. Le Dónbeenì na bíá mu bìo à le máa yèrémá mí jii, á máa díá á ho sùnló máa yí mia máa dà mi pánká wán. Ho sùnló pàahú á le Dónbeenì á à wé á mi ò zūn le ho ò khíí. Lé bún ò na ká mi ò dàñ mi yiwa á à jì ho bìo yi.

14 Wàn bônlowà na á ò wa làa sòobé, bún bìowa so búenbúen bìo yi á mi pa mítén hã wónna hãló yi. 15 Ì wee bío ká síi làa mia lé bìo á ònén cón á mi ka lòn nùpua na yìo tón. Minén mi bæere wáa loñ bìo á ò bíá ká mu bon, tàá mu yí bon. 16 Hen ká wa lá ho bárákà déro juuníi dèe buan à wa dó le Dónbeenì bárákà à wa jun làa de, à mu so máa páaní wen là a Krista cāni le? Á ho búurú na wa wee cèeka ká wa wee là ho, à ho so máa páaní wen là a Krista sánia le? 17 Á bìo ho búurú lé ho dà-kéní, á wa lè wa booró mí cúee, ká wa lé hã sánia dà-kéní ho búurú mu na wa wee sanká bìo yi.

18 Mi loñ o *Isirayeele nìpomu lon, bìá wee là òa bùaa na òa fūaana le muinì yeení na bìo sà le Dónbeenì yi wán bán búenbúen páanía lè le Dónbeenì. 19 Bún so wee zéení le o yia na òa fà ho wàahú wán, lè ho wàahú mí bæere á bìo jùhú wi le? Bùee. 20 Ì wi à ò bío le òa bùaa na òa yan lè le muinì hã wónna wán lé hã pánká sūmáa òansowà na á nùpue yí dà máa mi á mu wó non yi, ká mu yí non Dónbeenì yi. Á bìo á ònén màhá yí wi à minén lè hã pánká-sūmáa òansowà mu à páaní bìo búí yi. 21 O Núhúso juuníi dèe á mi yí dà máa junáa á máa bīnī máa khíi ju lè hã pánká-sūmáa òansowà juuníi dèe. Mi mún yí dà máa dí o Núhúso dínló á máa bīnī máa vaá dí hã pánká sūmáa òansowà dínló. 22 Tàá wa wi à wa wé ò o Núhúso síi cì wen wa wára bìo yi le? Wa so wee leéka le wa pánká wi po a Núhúso mu le?

Mi le mi bè-wénia à dé ho cùkú le Dónbeenì yi

23 Òa búí wi mi tíahú á wee bío le mu bìo búenbúen dà wee wé. Mu bon. Èe ká bìo búenbúen yínón bìo na se. Bìo búenbúen dà wee wé, èe ká mu búenbúen yí máa wé à òa kèrètíewa kuure va lè mí yahó. 24 Mi nì-kéní kéní yí ko à mi leéka mi kùrú bìo mí dòn. Mi mún ko à mi leéka bìo mi ò wé ká mu ò séení mìn zàwa na ká. 25 Mu bìo búenbúen na wee yèé ho yàwá yí á mi dà à yà á à dí, ká mi yí lùnkaa mi yilera á òn tūa mítén yi le mu ló wen, 26 lé bìo á bìo ká lé bìo túara: «Ho tá làa bìo wi ho yi búenbúen á bìo sà a Núhúso yi.»* 27 Hen ká yia yínón o kèrètíe á von mia lè ho dínló mí zīi, ká mi tà van, à bìo òa à na mia búenbúen à mi dí, ká mi yí lùnkaa mi yilera à tūa mítén yi làa hen na mu ló yi. 28-29 Ká a búí màhá bíá le hã taa na ká lé òa bùaa na òa yan lè le muinì taa, à mi yí là hã. Hàrí ká minén yilera yí lùnkaa mu bìo yi, à mi pá yí là hã yia bíá mu non mia bìo yi, à lùnkaráa wón yilera.

Bìo á ònén wee wé ká ò ponì séra, á so lá ko à mu lùnka a búí yilera le? 30 Ho dínló na á ò dó le Dónbeenì bárákà à ò dú, á òa à yá ò yèni bìo yi léé webio? Ì so yí dó le Dónbeenì bárákà yí dúráa ho le?

31 Lé bún non ká mi wé wee dí, ká mi wee ju, tàá ká mi wé wee wé bìo léé bìo, à mi wé mu, à déráa ho cùkú le Dónbeenì yi. 32 Bìá wee víinì òa *zúifùwa, tàá bìá yínón zúifùwa, tàá mìn zàwa lè mìn hínni kèrètíewa na ká, á minén yí dé mítén yi. 33 Lé ká síi á ò wi à ò wéráa. Ì wi à ò bìo búenbúen wé sí bìá ká yi. Ì yí máa cà ò kùrú bìo. Bìo á ò wé á òa cèrèe á à kánináa lé bún á ò wee bánbá yi.

§ 10:8 Mi loñ Miló vūahú (Nombres) 25.1-9 * 10:26 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 24.1

11

¹ Bìo á ì wee wé á mi wé bè yi, làa bìo á ìnén wee bèráa bìo ó o Krista wó yi.

Bìo mi ko mi bua lè miten ho kúeemínwánlò yi

² Ì yàá b̀̀ntín wee t̀̀enì mia, mi fobúa, lé bìo á bìo á ì wó n̄n mia á mi wee leéka bìo f̀̀ee, á wa k̀̀r̀̀t̀̀íewa k̀̀r̀̀ánlò na á ì yú á k̀̀r̀̀ánna làa mia á mi mún wee bè yi. ³ Èe ká ì màhà pá wi à mi z̄́n bìo kà yara: O báa jùhúso lé o *Krista, ó o háa jùhúso lé o báa, ó o Krista jùhúso lé le Dónbeenì. ⁴ Àwa. Ká a báa búí wee fio, tàá o wee f̀̀e le Dónbeenì jì-cúa ò o pon mí jùhú yi, se o wee z̀̀aán o Krista na lé o jùhú yi. ⁵ Ká a háa búí b̀̀n wee fio tàá o wee f̀̀e le Dónbeenì jì-cúa lè ba ǹ̀pua ò o yí pon mí jùhú yi se o wee z̀̀aán o báa na lé o jùhú yi, se o ka lòn háa na jùhú l̀̀era.* ⁶ Ká a háa búí yí máa pe mí jùhú yi se o wáa dà a khè ho. Mu búenbúen lé dà-kéní. Ká ho jùhú khèró tàá ho l̀̀eró á lé hã n̄iyio o háa c̄́n, ò o wáa wé pe ho yi. ⁷ O báa yí ko ò o pe mí jùhú yi, lé bìo ó o bonmín lè le Dónbeenì, le Dónbeenì c̀̀kú wee mi a yi. Èe ká a háa ko ò o pe mí jùhú yi, lé bìo ó o báa c̀̀kú wee mi a yi. ⁸ Ho lée t̀̀iá, le Dónbeenì yí lera a háa bìo búí á yí wó là a báa. O báa bìo búí lé bìo le lera á wó là a háa. ⁹ O báa yí lera a háa bìo yi. O háa lé yia lera a báa bìo yi. ¹⁰ Lé búnn̄n le Dónbeenì wáayi tonkarowà bìo yi, ó o háa na wee fio tàá o wee f̀̀e le Dónbeenì jì-cúa á ko ò o pe mí jùhú yi à zéenináa ho p̀̀nká na o yú bìo. ¹¹ Èe ká wa páanílò là a Nùhúso bìo yi, ó o háa yí dà máa keí ká a báa ní ló, ó o báa mún yí dà máa keí ká a háa ní ló. ¹² Mu bon, o háa ló a báa yi, ó o báa b̀̀n wee te o háa yi, ká ba mí ǹ̀wã jun màhà lé le Dónbeenì lera ba.

¹³ Minén mi b̀̀ere wáa loí mu sese. Mu so lée bìo na se ò o háa hén mí jùhú yi día ká a wee fio le? ¹⁴ Ba ǹ̀pua z̄́ le ká a báa jún-v̄́nì á túeeka, se mu lé hã n̄iyio o wán. ¹⁵ Èe ká a háa c̄́n á le jún-v̄́nì na túeeka so yín̄n c̀̀kú bìo le? O háa jún-v̄́nì le Dónbeenì n̄n wo yi, à le wé le n̄n-kéní na pon o jùhú yi. ¹⁶ Ká a búí wi ò o pá b̄́nì wàanì bìo á ì bía, à b̀̀nso z̄́n le lé búnn̄n á warén lè ba k̀̀r̀̀t̀̀íewa kuio búenbúen wee wé.

O Nùhúso d̄́nlò d̄́nì yi

¹⁷ Bìo á mu lé le zéení t̀̀iáwà á wa wi yi, á bìo búí wi b̄́n á ì yí dà máa khòní mia bìo yi. Mu lé bìo á mi kúeemínwánlò yí máa wé à mi va lè ho yahó. Ho yàá wee lén mia lè mi m̄́n. ¹⁸ Bìo á ì ì cí wán lé bìo kà: Ì jà à ba le ká mi san san kúaa mín wán, à mi wé c̄́i mín. Mu ka lè mu bon. ¹⁹ Mu bon, ho sankamínlò ko ho wé mí tíahú, à bìo lé ba k̀̀r̀̀t̀̀íewa binbirì bìo dànn̄n z̄́n. ²⁰ Lé búnn̄n te bìo ká mi kúaa mín wán, á ba yí dà máa bío le lé o Nùhúso d̄́nlò á mi wee dí. ²¹ Mu bon, mi n̄-kéní kéní d̄́nlò na mi wee bua buennáa lé hia mi wee wé bánbá dí. Búnn̄n lé bìo wee na à ba búí le h̄́ni búe, ká ba búí jun s̀̀u wee khée. ²² Mi z̄́nì so mía á mi máa wé è dí ká mi ì ju yi le? Tàá lé ba k̀̀r̀̀t̀̀íewa kuure á mi wi mi z̀̀aán yi, à dé hã n̄iyio bà khon yi le? Lée webio á mi yàá wáa le ì bío na mia? Mi wi à ì pá dé mí fobúa le? Èe ká b̀̀eé. Ì b̀̀ntín yí dà máa dé mi fobúa mu bìo yi.

²³ Àwa, ho k̀̀r̀̀ánlò na ló a Nùhúso c̄́n na á ìnén yú á b̀̀n yèrèmaa n̄n mia lé hia kà: Ho t̄́nàahú na ba à dé o Nùhúso Yeesu á à na, ó o lá ho búurú, ²⁴ á dó le Dónbeenì b́́r̀̀kà ò o c̀̀ekaa ho ò o bía: «Hia lé ì s̄́nía na á ì n̄n mi bìo yi. Mi wé wé mu, à leékaráa ì bio.»

²⁵ Lé làa búnn̄n bìo sí, ká ba dú vó, ó o b̀̀n lá le juuní d̀̀e na ho *d̄́v̄́n wi yi ò o bía: «Bìo kà lé le páaní finle na le Dónbeenì b̀̀ lè ì c̄́ni. P̄́ahú lée p̄́ahú ká mi wé wee ju mu, à mi wé mu à leékaráa ì bio.» ²⁶ Àwa, á p̄́ahú lée p̄́ahú na mi wé là ho búurú mu, á jun mu bìo mu, se lé o Nùhúso h̄́mú á mi wee zéení bìo. Mi wé wé mu, fúaa ká a khíi b̄́nía buara.

* 11:5 Mu p̄́ahú, ká a háa l̀̀era mí jùhú se o dó hã n̄iyio míten yi.

²⁷ Lé búnn nɔn ká nùpue lée nùpue wé là a Núhúso búurú mu, á juu o bìo mu làa bìo mu yí koráa, se b̀anso wó khon, lé bìo ó o z̀uańna a Núhúso s̃anía là a c̃ani yi. ²⁸ Nùpue na wé le mí ì là ho búurú mu, á à juu mu bìo mu, à b̀anso cén loń mĩten sese à bè yi wéráa mu. ²⁹ Mu bon. Yia wee là ho búurú mu, á wee juu mu bìo mu ò o yí máa k̃nbi o Núhúso s̃anía, se b̀anso wee síni mí júhú. ³⁰ Lé búnn te mu á mi tíahú á ba c̀er̃e lé ba vánvárowà, ba c̀er̃e p̀ankáwá mía, á ba búii húrun. ³¹ Ká wa lá wee fèn loń waten sese, se le Dónbeenì lá máa wé è cíti wen. ³² Èe ká a Núhúso màhá wee cíti wen, à bé wen, bèra a na à wa júna k̃hii yí páani yí sí lè ho dímińasa.

³³ Àwa, wàn z̀awa lè wàn hínni, mi wé kúaa mín wán o Núhúso dínló bìo yi, à mi yí dí mín júna yi, mi wé pa mín. ³⁴ Ká yia le híni wé dà, à b̀anso dí mí z̃ii à bè yi buennáa, bèra a na ká mi wé kúaa mín wán, à le Dónbeenì s̃ii yí c̃i mia. Bìo ká na mi t̀uakaa bìo, búnn á ì ì día ká ì k̃hii buara mi c̃ón, á ì bueé zéeni búnn yara làa mia.

12

Le Dónbeenì Hácírì bè-h̃ania

¹ Wàn z̀awa lè wàn hínni, h̃a làa na ká wán, á le Dónbeenì Hácírì bè-wénii na wa wee mi lé bìo á ì bío d̃áni yi. Ì wi à mi z̃uń mu yara. ² Mi z̃u le p̃aahú na mi d̃iń yí z̃u le Dónbeenì, ká mi día mĩten á h̃a w̃onna na yí dà máa bío á yú ho p̀anká mi wán. ³ Lé búnn te mu, á ì wi à ì zéeni mu làa mia à mi z̃uń le o nùpue na wee bío lè le Dónbeenì Hácírì p̀anká, wón yí dà máa d̃ankáni Yeesu. Á nùpue mún yí dà máa bío le Yeesu lé o Núhúso ká le Dónbeenì Hácírì yí dó mu b̀anso jii yi.

⁴ Mu bìowa wéró p̀anká na le Dónbeenì Hácírì wee na á síwà boo, ká lé le Hácírì dà-kénì màhá wee na mu. ⁵ O Núhúso tonló á júna boo, ká lé o Núhúso ñ-kénì á wa wee sá na yi. ⁶ Mu bè-wénia á júna boo, ká lé le Dónbeenì dà-kénì lé dìo wee na mu búenbúen wéró p̀anká ba nùpua búenbúen yi.

⁷ Le Dónbeenì Hácírì wee zéeni mĩten wa ñ-kénì kénì yi lè mí bè-wénia à séenińa wa búenbúen. ⁸ Le Dónbeenì Hácírì wee wé ò o búii wé bío mu bè-z̃uńmini bíoní. O búii wón le Hácírì mu wee wé ò o wé bío mu bìo z̃uńló bíoní. ⁹ O búii wón le Hácírì mu wee wé à le síidéro na b̀an síi mía à keń wo yi, ká a búii wón lé ba vánvárowà weéro p̀anká á le Hácírì dà-kénì mu wee na a yi. ¹⁰ Le Dónbeenì Hácírì wee na mu yéréké bìowa wéró p̀anká o búii yi. O búii lé le Dónbeenì ji-cúa f̃eró p̀anká ó o wee yí. Ká a búii wón b̃en lé le Dónbeenì Hácírì lè h̃a hácín-kora hueeka lénló mín yi b̀an p̀anká á ñon wo yi. O búii le Dónbeenì Hácírì mu wee wé ò o wé bío h̃a bíoní na a nùpue yí z̃u, ká a búii le Hácírì mu b̃en wee wé ò o wé jí h̃a bíoní mu à táńi na ba nùpua yi. ¹¹ Lé le Dónbeenì Hácírì dà-kénì mu á wee wé búnn búenbúen. Lé lerén wee na mu bìo wéró p̀anká wa ñ-kénì kénì yi mín júna yi làa bìo á le s̃ii vá yi.

O Krista s̃anía

¹² Wa z̃u le h̃a s̃anía lée dà-kénì, ká bìo ceékaa mín yi wó h̃a lé bìo á boo. Èe ká búnn màhá yí hò bìo mu páania lé h̃a s̃anía dà-kénì. Wa páaníló là a *Krista bìo mún ka ká síi. ¹³ Wa búenbúen z̃iira le Hácírì dà-kénì yi á wóráa h̃a s̃anía dà-kénì. Wa wé *z̃uíf̃uwa loo, à wa yí wé z̃uíf̃uwa loo, à wa wé wobá-ñii, tàá nùpua na wi mĩten, se lé le Hácírì dà-kénì mu á wa búenbúen yú.

¹⁴ O nùpue s̃anía yínón bìo dà-kénì mí dòn á wó làa h̃a, mu boo. ¹⁵ Ká le zeń lá bía le bìo mínén yínón le níi, á mí w̃aa yínón h̃a s̃anía bìo búii, se búnn pá máa h̃e bìo le can h̃a s̃anía mu yi. ¹⁶ Ká ho jik̃aahú lá le bìo mínén yínón le yère, á mí w̃aa yínón h̃a s̃anía bìo búii, se búnn pá máa h̃e bìo ho can h̃a s̃anía mu yi. ¹⁷ O nùpue s̃anía lá lé le yère mí dòn, á h̃a lá wé è jí mu bìo kaka? Ká h̃a lá lé ho jik̃aahú mí dòn, á h̃a lá wé è tá mu bìo s̃uui kaka? ¹⁸ Mu bon, mu bìowa dà-kénì kénì na lé o nùpue s̃anía á le Dónbeenì ceékaa mín yi làa bìo le s̃ii vá yi. ¹⁹ Mu lá lée bìo dà-kénì mí dòn, se h̃a yínón s̃anía. ²⁰ Bìo wee ceéka

mín yi wé hã sãnía búnn lé bìo boo, ká hã sãnía hõnn léé dà-kéní. ²¹ Lé búnn ñon á le yèrè yí dà máa bío máa na le ní yi le mí màkóo míá le yi, á ho jùhú yí dà máa bío le hã zení le mí màkóo míá hã yi. ²² Hàrí hã sãnía bìowa na ka lè hã jùhú míá sese wa cõn á wa màkóo yàá pá wi yi. ²³ Hĩa bìo cùkú míá wa cõn lé hĩa wa wee pa bìo. Á hĩa bìo bíoró ñiyio wi, hõnn lé hĩa á wa yàá wíokaa wee pa bìo. ²⁴ Hĩa cùkú wi màkóo míá búnn yi. Ká le Dónbeenì wíokaa o ñupue sãnía bìowa à hĩa cùkú míá ò o wé dé ho cùkú yi. ²⁵ Le Dónbeenì wó mu kà sí bèra a na à mu bìowa na cẽékaa mín yi wó hã sãnía à cüinà yí keń yi, ká hã lè mí dà-kéní kéní wé leéka mín bìo. ²⁶ Ká hã sãnía bìo búí yú le lònbee, à bìo ká léé le yi làa bũ. Ká hã sãnía bìo búí yú ho cùkú, à bìo ká léé le sī-wee yi làa bũ.

²⁷ Minén mún ka lòn sãnía dà-kéní na bìo sà a *Krista yi, á mi le mi ñi-kéní kéní lé hã sãnía mu bìo búí. ²⁸ Lé làa búnn síi á ba kèrètíewa kuure yi, á le Dónbeenì nín-yání wó ba búí là a Yeesu tonkarowà. Bìa sà lé le *Dónbeenì jì-cúa fɛrowà, mu tĩn ní lé bìa wee kàrán le Dónbeenì bìo lè ba ñupua. Bìa ká lé bìa yú ho pànká à wéráa mu yéréké bìowa, làa bìa wee wéé ba vánvárowà, làa bìa wee séení ba ñupua, làa bìa dà wee dí ba kèrètíewa yahó, làa bìa wee bío hã bíoní na á ñupue yí zũ. ²⁹ Ba búenbúen so lé o Yeesu tonkarowà le? Ba búenbúen so wee fɛ le Dónbeenì jì-cúa le? Ba búenbúen so wee kàrán le Dónbeenì bìo lè ba ñupua le? Mu so lé ba búenbúen á dà mu yéréké bìowa wee wé le? ³⁰ Tàá lé ba búenbúen so wee wéé ba vánvárowà le? Á lé ba búenbúen so wee bío hã bíoní na á ñupue yí zũ le? Á lé ba búenbúen so wee tání hã le? Bùéé. ³¹ Bìo le Dónbeenì ñon wéró pànká wen, á bìo jùhú wi po bìo ká lé búnn á mi wé cà lè mi sĩa búenbúen. Búnn bìo yi, á ì zéení wõhú búí na se po bìo ká làa mia.

13

Le waminì bìo

¹ Ká ì lá dà wee bío hã sī-viò bíoní, lè le Dónbeenì wáayi tonkarowà bíoní, ká ì yí wa ba ñupua, se ì ka lòn bírínboónì na ba wee búá, tàá hõn-dèe búí na ba wee vúaa. ² Ká ì lá dà wee fɛ le Dónbeenì jì-cúa à na ba ñupua yi, á zũ le Dónbeenì bìo na sà yi, lè mu bìo na ká búenbúen, hàrí ká ì lá dó ì sī le Dónbeenì yi á dà wee hóoní hã búaa mí lara yi, ká ì yí wa ba ñupua, se ì bìo jùhú míá. ³ Hàrí ká ì lá wee lá ì ní bìo à sanká na ba ñi-khenia yi, á dà wee khòn bìo á ì tà le lònbee yi bìa ká bìo yi* ká ì yí wa ba ñupua, á ì pá máa yí dèe búí mu yi.

⁴ Yía wa ba ñupua wón wee wé dàn mí sī hĩ. O wee wé mu tentemu lè ba ñupua. O yí máa dí yandee. O yí máa khòn. O yí máa dé mítén. ⁵ O yí máa wé ñiyi-wára. O yí máa bàrá mí bìo bìa ká bìo yahó. O sī yí máa cĩ fũafũ. Ba wó khon làa wo ó o máa búa mu mí yi. ⁶ Yía wa ba ñupua á sī máa wé wa mu bìo na yí téréna bìo yi, o sī wee wé wa ho tũíá poni bìo yi. ⁷ Yía wa ba ñupua á mu bìo búenbúen wee wé kúu yi. Mu bìo búenbúen yi, o wee tà le Dónbeenì bìo, á dé mí sī le yi. O wee hĩ mí sī mu bìo búenbúen yi.

⁸ Le waminì léé dèe na máa vé máa mi. Le Dónbeenì jì-cúa fɛrowà bìo á khíi vé. Hã bíoní na a ñupue yí zũ á bíoró jii khíi bàrá. Mu bìo zũnló á khíi vé. ⁹ Mu bon. Wa bìo zũnló á jii yí sú, á le Dónbeenì jì-cúa na wa wee fɛ á jii mún yí máa sí. ¹⁰ Èé ká mu bìo na jii sú pàahú khíi dõn, búnn ká bìo jii yí sú á à vé. ¹¹ Mi loń, bìo á ì fũ lé o háyónza, á ì bíoní, lè ì yilera, làa bìo á ì zũ lé mu bìo yara, búnn búenbúen á mu háyónmu wi yi. Ká bìo á ì yìo yòó tõn, á ì ló mu háyónmu yi. ¹² Hã làa na ká wán, á bìo wa wee mi ka sùiyóon. Èé ká ho pàahú mu khíi dõn wa wé è mi mu bìo búenbúen wéréwéré. Hã làa na ká wán á ì Dónbeenì zũnló jii dñn yí sú. Èé ká ho pàahú mu khíi dõn, á ì zũnló làa de jii ì sí, làa bìo lerén mí bæere zũnáa mi. ¹³ Bìowa bìo tĩn wi búnn á máa vé huúu máa mi. Búnn lé le waminì,

* 13:3 «á ì tà le lònbee yi bìa ká bìo yi» Le Dónbeenì bíonì võn-kíá búí yi, á bìo ká lé bìo bíá: «á ñon ìten ba cĩna.»

lè le sīdéro le Dónbeenì yi làa bìo wa pan bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé. Ká mu mí bìo tīn tíahú á le waminì lé diò po bìo ká.

14

Le Dónbeenì Hácírí bè-hānii búí bìo

¹ Àwa, á mi wáa bè le waminì wōhú na á ì zééníà làa mia, à mu bìowa wéro pánká na le Dónbeenì Hácírí wee na à mi wé cà lè mi sīa búenbúen, sònkú le Dónbeenì jì-cúa fεéró. ² Yia wee bío hā bíoní na á nùpue yí zū, wón yí máa bío lè ba nùpua, o wee bío lè le Dónbeenì. Nùpue yí máa jí bìo ó o wee bío. Le Dónbeenì Hácírí pánká wee wé ò o bío hā bíoní na á nùpue yí dà máa zūí. ³ Ká yia wee fεε le Dónbeenì jì-cúa, wón wee bío lè ba nùpua. O wee wé à ba kèrètíewa sīdéro le Dónbeenì yi va lè mí yahó, o wee hení ba sīa, á hīí hā. ⁴ Yia wee bío hā bíoní na á nùpue yí zū, wón wee wé ò orén mí dòn sīdéro le Dónbeenì yi va lè mí yahó. Ká yia wee fεε le Dónbeenì jì-cúa wee wé á ba kèrètíewa kuure sīdéro va lè mí yahó. ⁵ Ì wee fan à mi búenbúen wé bío hā bíoní na á nùpue yí zū. Èε ká mi màhá wee fεε le Dónbeenì jì-cúa á mu ù wé sī miì á à poí búí. Yia wee fεε le Dónbeenì jì-cúa wón bìo cùnú wi po yia wee bío hā bíoní na á nùpue yí zū, se o búí bèn wee dàn bīnì tání hā bíoní mu à ba kèrètíewa kuure sīdéro le Dónbeenì yi va làa yahó.

⁶ Wàn zàwa lè wàn hínni, ká ì wáa lá buéé bíá hā bíoní na á nùpue yí zū á nòn mia mí dòn, á ì keíló mi cǔn cùnú lá à wé ho yén? Ì yí dà máa séení mia ká mu yínón bìo búí na le Dónbeenì zééníà làa mi, tàá mu bìo zūíló á ì zééníà làa mia, tàá le Dónbeenì jì-cúa á ì fεera nòn mia, tàá kàránló búí á ì nòn mia. ⁷ Mi loń hā sī-búania, ho cáahú tàá ho coohú, ká hā búaró yí bò bìo wán á ba à zūí bìo hā wee bío kaka? ⁸ Lé o yén á à dīn dīn á à lá hā hīa sīa ká a yí já bìo le tīnbúaní bíá wéréwéré? ⁹ Minén mún bìo ka kà síí. Hen ká mi wee bío hā bíoní na á nùpue yí zū, à nùpue na dà à tání hā á mía, á ba à wé kaka à jínáa bìo mi wee bío? Hā à keí lòn bín-conconwà. ¹⁰ Ho dímjí ná yi á hā síiwà boo, ká hā búenbúen wi lè mín bíoní á síí na bàn bíoní kúará mía hón mía. ¹¹ Ká yia wee bío làa mi á ì hīa yí máa jí bíoní, búí ká ì ka lòn nì-hāni o cǔn, ó orén mún ñ keí lòn nì-hāni ñén cǔn. ¹² Minén mún bìo ka kà síí. Bìo mi wee cà mu bìowa na le Dónbeenì Hácírí wee na wéro pánká lè mi sīa búenbúen, á mi cén bánbá à mi cà bìo wee wé à ba kèrètíewa kuure sīdéro le Dónbeenì yi va lè mí yahó.

¹³ Àwa, yia wee bío hā bíoní na á nùpue yí zū ko ò o fio le Dónbeenì yi ò o wé dàn hā tání à ba nùpua jí. ¹⁴ Hen ká ì wee fio lè hā bíoní na á nùpue yí zū, á ì hácírí dén á à keí ho fioró wán, ká ì yí máa le ì yi à wéráa ho. ¹⁵ Àwa, á lé mu yén á ì wé? Ì ì fio lè hā bíoní na á nùpue yí zū lè ì hácírí, ká ì mún pá à le ì yi á à fio lè le bíoní na ba nùpua zū à ba jí. Ì ì sío hā lení lè hā bíoní na á nùpue yí zū lè ì hácírí, ká ì mún pá à le ì yi á à sío lè le bíoní na ba nùpua zū à ba nùpua jí. ¹⁶ Ká wa yí máa wé làa búí, ká yia wee wé ho bārákà déro fioró lè hā bíoní na á nùpue yí zū lè mí hácírí á bìa ká á à wé kaka à tàráa ho «*Amiina» ho fioró mu vaa véení. ¹⁷ Hàrí à ù bārákà déro fioró mu wé se kaka, á bìa yí já ho máa yí cùnú ho yi.

¹⁸ Ì wee dé le Dónbeenì bārákà, lé bìo hā bíoní na á nùpue yí zū, á ñén wee bío po mi búenbúen. ¹⁹ Èε ká ba kèrètíewa kúaa mín wán, á hā bíoní bìo hònú na á ì ì bío làa ba lè le bíoní na ba zū á ì ì bío á à kàrán làa ba, á ì wa á po hā bíoní muaaseé píru na á ì ì bío làa ba na á nùpue yí zū.

²⁰ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi yí wé lòn háyúwá mi yilera yi. Mu bè-kora dání yi búí mi wé lòn háyúwá. Ká mi màhá wé leéka mi yiwa lòn yèn-tīnia sa. ²¹ Bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bíoní vūahú yi:

«Ì ì dīn hā síí-viò nùpua wán

á à bíoráa lè ì nìpomu lè hā bíoní na ba yí máa jí.

Hàrí ká ì wó búń,

á ì nìpomu pá máa jí ì cón.»*

²² Lé búń á hã bíoní na á nùpue yí zū hǎn bíoró wee zéení làa bìa yínón ba kèrètíewa le ba níi mía ba kèrètíewa bìo yi. Búń bè-zéeníni so yahó yí sá ba kèrètíewa. Ká le Dónbeenì jì-cúa hǎn fεró bèn wee zéení là ba kèrètíewa le le Dónbeenì wi làa ba. Búń yahó yí sá bìa yínón ba kèrètíewa. ²³ Mí loí. Ká ba kèrètíewa kuure nùpua búenbúen lá kúaa mín wán síi, á ba búenbúen wee bío hã bíoní na á nùpue yí zū, ó o búii na òn yí zū ba kèrètíewa bìo yara, tàá o búii na yínón o kèrètíe buée dǎn, á ba so máa bío le mi wee khée le? ²⁴ Èe ká ba búenbúen wee fεe le Dónbeenì jì-cúa, ó o búii na yínón o kèrètíe, tàá o búii na òn yí zū ba kèrètíewa bìo yara buée dǎn, á ba so máa le mí yiwa, á máa zūn le mí wó khon bìo ba wee jí bìo yi le? ²⁵ Bìo wi ba yiwa na á nùpue yí zū, á bìo ò zūn. Hón pàahú so yi, ká ba màhá líi búrá á à bùaaní le Dónbeenì ká ba à bío: «Tùíá poni, le Dónbeenì bèntín wi làa mia.»

Ba kèrètíewa kúeemínwánlò bìo

²⁶ Wàn zàwa là wàn hínni, á bìo wáa ko mu wé le mu yén? Hen ká mi wé kúaa mín wán, ká yia yú lení ò o sío le, ká yia yú bìo ò ò kàrán làa bìa ká, ò o kàrán ba. Ká yia le Dónbeenì zéení làa bìo búii ò o zéení mu, ká yia yú hã bíoní na á nùpue yí zū bíoró pánká, ò o bío hã, ká yia bèn yú hã táníló pánká, ò o tání hã. Búń búenbúen á à òn n sèení ba kèrètíewa kuure à ba síidéro le Dónbeenì yi wíoka fàrá òn. ²⁷ Ká ba búii wi mi tíahú á wee bío hã bíoní na á nùpue yí zū, á búń ko làa nùpua nùwã jun, tàá nùwã tìn à wé mu. Ká yia wé bíi mí bìo, à yia so bèn bío mí bìo, ò o búii mún wé tání bìo ba nì-kéní kéní wee bío. ²⁸ Ká yia á à tání mu mía, á bànso ko ó o wé tété, ò o bío le le Dónbeenì mí yi.

²⁹ Ká mu lé ba búii wee fεe le Dónbeenì jì-cúa, á bán nùwã jun tàá nùwã tìn á ko ba wé bío ká bìa ká wee và mí yiwa bìo hã jì-cúa mu wi à ba bua là miten wán. ³⁰ Ká le Dónbeenì zéení bìo búii là a búii mi tíahú, á yia lá wee bío ko ò o wé tété ká a día le bíoní na wón bànso yi. ³¹ Ká mu wee wé ká, á mi búenbúen dà wé è fεe le Dónbeenì jì-cúa, yia wé bíi mí bìo, á yia á à bío mí bìo, bèra a na à mi búenbúen yí ho kàránlò, à mún yí le sí-hebúee. ³² Yia wee fεe le Dónbeenì jì-cúa ko ò o zūn miten ò o yí wé mu concon. ³³ Le Dónbeenì yí wa bìo na lúnkaa. Bìo wee wé ho héerà búń lé bìo le Dónbeenì wa. Búń lé bìo mu wee wéráa bìo bìo sà le Dónbeenì yi kuio búenbúen yi.

³⁴ Ká ba kèrètíewa wé kúaa mín wán, á ba háawa ko ba wé tété. Níi yí non ba yi à ba bío. Ba ko ba wé liíní miten làa bìo ba *zúífùwa làndá bíaràa mu. ³⁵ Ká ba wi à ba zūn bìo búii yara, à ba tùa búń là mí bàrání mí zíní yi. Mu yí se ò o háa bío ba kèrètíewa kúeemínwánlò yi.

³⁶ Mí wee leéka le le Dónbeenì bín-tente so ló mínén cón le? Tàá mu so lé mínén mí òn á le bìo sà yi le? ³⁷ Hen ká a búii wee leéka le mí lé le *Dónbeenì jì-cúa fεero, tàá bànso wee leéka le mí yú le Dónbeenì bìo wéro pánká, à bànso zūn mu le bìo á ì túara non mia ká lé o Núhúso bìo na ó o bò henía. ³⁸ Ká yia yí tà mu, á le Dónbeenì máa tà wón bìo.

³⁹ Wàn zàwa là wàn hínni, á bìo mi wáa ko mi cà là mi sía búenbúen lé le Dónbeenì jì-cúa fεéro, à bìa wee bío hã bíoní na á nùpue yí zū à mi mún yí hè. ⁴⁰ Bìo here, lé à mu búenbúen wé làa bìo mu koráa, à mu yí lúnka.

15

O Krista vèeró bìo

¹ Wàn zàwa là wàn hínni, le Dónbeenì bín-tente na á ì buera non mia, lé dén á ì bíniá wee leéka bìo làa mia. Lé lerén á mí tà bìo á bò yi là mi sòobé. ² Lerén lé òn á à kání mia ká mi wee bua le sese làa bìo á ì bueraràa le non mia. Ká búń mía se mi tà le bìo con.

* 14:21 Mí loí Ezayii vūahú 28.11

³ Ho kàránlò na bìo jùhú wi po hía ká, hía ìnén ì beere yú á nòn mia le hía kà: O *Krista húrún wa bè-kora bìo yi làa bìo mu túararàa le Dónbeenì bíonì vūahú yi. ⁴ Ba nùuna a, á mu wizooní tīn zoñ, ó o vèera làa bìo mu túararàa le Dónbeenì bíonì vūahú yi. ⁵ O zéenia mítén là a Piere, búnn món ó o màhá zéenia mítén lè mí tonkarowà pírú jun. ⁶ Búnn món á wàn zàwa lè wàn hínni na po khĩa-hònú ó o zéenia lè mítén làa cúekúee. Ba cèrèe pá yìo wi lua hàrì lòn zuia. Ba nùwā yen búí lé bìa húrún ba tíahú. ⁷ Búnn món ó o zéenia mítén là a Zaaki, á màhá zéeníanáa mítén lè mí tonkarowà búenbúen. ⁸ Bìo ó o zéenia mítén lè ba búenbúen vó, ó o mún zéenia mítén lè ìnén na ka lòn za na teró cú wán. ⁹ Mu bon, ì lé ba tonkarowà búenbúen món dí. Ba yàá yí ko ba ve mi làa tonkaro, lé bìo á bìa bìo sà le Dónbeenì yí á ì beera lò. ¹⁰ Bìo á ì karàa ho zuia, lé le Dónbeenì sāamu pánká yi. Á le sāamu na le wó làa mi á yí tò, bùeé. Ì sá ho tonlò á lò bon po ba tonkarowà na ká búenbúen. Èe ká mu yínón ìnén lè ì pánká á wó mu. Lé le Dónbeenì sāamu lé bìo nòn á ì dàina wóràa mu. ¹¹ Lé búnn bìo yi, à mu wé ìnén loo, tàá barén loo, se diò kà lé le bíonì na wa wee bue, á lé lerén mi tà bìo.

Ba nì-hía vèeró bìo

¹² Ká mu lé o *Krista vèeró bìo á wa wee bue, á lée webio nòn á mi tíahú á ba búí wee bíoràa le ba nì-hía máa vèe? ¹³ Ká ba nì-hía máa vèe bìo bon, se o Krista mún yí vèera. ¹⁴ Ká a Krista yí vèera, se bìo wa wee bue jùhú mía, á bìo mi tà yi mún mía. ¹⁵ À bè búnn wán, á se wa lé ba sabín-fūaalowa, lé bìo wa bíá kénkén le le Dónbeenì vèenia o Krista léra ba nì-hía tíahú. Ká mu bon ká ba nì-hía máa vèe, se bìo á wa le le Dónbeenì vèenia o Krista mún yí bon. ¹⁶ Ká ba nì-hía yí dà máa vèe, se o Krista mún yí vèera. ¹⁷ Èe ká a Krista yí vèera, se bìo mi tà yi jùhú mía, á mi bè-kora pá jà mi júná yi. ¹⁸ Mu yàá po búnn, mu wee zéení le bìa tà a Krista bìo á húrúnnaa á bìo yàara búenbúen. ¹⁹ Ká mu lé le mukānì na wa wi yi hā làa na kà wán mí dòn bìo yi á wa dóràa wa sīa o Krista yi, se wa miinà po ba nùpua na ká búenbúen miinà.

²⁰ Èe ká a Krista bèn tīn vèera bìo bon. Bìo á mu bè-yáa wee zéení le ho dínló á à be è wé se, lé búnn bán síí ó o Krista vèeró bìo mún wee zéení le ba nì-hía à vèe. ²¹ O nùpue nì-kénì lé yia nòn á ba nùpua wee híráa, lé búnn bàn síí ó o nùpue nì-kénì lé yia mún nòn á ba nì-hía wee vèeráa. ²² Bìo ba nùpua búenbúen wee hí lé bìo ba lée síí dà-kénì là a Adāma, lé búnn á ba búenbúen mún ò vèe, ba páaníló là a Krista bìo yi. ²³ Ká ho vèeró mu màhá à wé làa bìo mu sànáa mín. O Krista lé yia dú ba búenbúen yahó lòn bè-yáa. Búnn món ó o buenlò pāahú á bìa bìo sà a yi màhá à vèe. ²⁴ Hón pāahú so yi ká mu bìo búenbúen jùhú á à búe. O Krista á à búe hā pánká sūmáa bānsowà lè mí síiwà búenbúen na yí máa mi júná ká a bīnì ì na le béenì o Maá Dónbeenì yi. ²⁵ Mu bon, o Krista bueé lá le béenì fúaa bìo ó o búrá mí zúkúsa mí tá á bò mí zeñ wán.* ²⁶ O zúkúso na o ò yáa ho món lé mu húmú. ²⁷ Mu bon, mu túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi le le Dónbeenì dó mu bìo búenbúen o tá.† Ká lé le Dónbeenì dó mu bìo búenbúen o tá, se mu wee zéení le le Dónbeenì na dó mu dén níí ló. ²⁸ Ká a Krista khíi wi mu bìo búenbúen jùhú wán, ó orén na lé o Za á bèn ò dé mítén le Dónbeenì tá. Búnn ká le Dónbeenì na lá dó mu bìo búenbúen o tá, á à wé mu bìo búenbúen bée.

²⁹ Ká ba nì-hía yí máa vèe, á lée webio á bìa wee bátízé mítén ba bìo yi á wee cà? Lée webio nòn ba wee wéràa mu? ³⁰ Á warén bèn lée webio nòn á wa wee zāanínáa wa mukānì làa wizooní. ³¹ Wizonle lée wizonle ká ì wee sánsá mu húmú. Wàn zàwa lè wàn hínni, ì wee bío búnn lé bìo á bìo wa Nùhúso Yeesu Krista wee wé mi tíahú á ì sīi wan bìo yi. ³² Ho Efèeze yi, á ì lò bon ba nùpua níi yi lè ì san làa zín-bùaa. Ká mu lé ho dímíjā bìo mí dòn bìo yi á ì wóràa mu se lé ho cùnú yén á ì yí? Ká ba nì-hía yí máa vèe, se le bíonì na kà bìo bon: «Mi wé wa dí ká wa a ju, lé bìo wa yìró húrún se mu vó.»‡ ³³ Mi yí khà miten: «Lé o

* 15:25 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.1 † 15:27 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 8.6 ‡ 15:32 Mi loñ Ezayii vūahú 22.13

nùpue na térénnà ò o wee bè là a bè-kora wéro á hía wé là a bìo síi.»³⁴ Á mi cén tīnī mi yìo, à mi khí mu bè-kora wéro yi. Ba búii wi mi tíahú á yí zū le Dónbeenì. Ī wee bío kà síi à hā nìyio dí mia.

Wa sǎnía yèrémálo bìo

³⁵ Έε ká ba búii pá wee tùa le ba nì-hía vèeró á à wé kaka síi. Ba sǎnía á à keí kaka ba vèeró pàahú? ³⁶ Mi bèn-tín lé ba bǎnbúwá. Mi loí, hen ká a búii dù dèe búii bæere, ká le yí sùna, á yí ló bìo le lá karáa wán, á le so ò dàñ lé á yòó dā le? ³⁷ Mu bìo na hà yòó ló yínón bún mi dù, mu bàn bæere lé dìo á mi dù. Mu dà á wé wèenì tàá bè-dínii búii. ³⁸ Bìo á le bìo hía wéráa, bún sǎ le Dónbeenì yi. Mu bè-dínii búenbúen bìo na mu wee lé à sàráa síi yínón dà-kéní. ³⁹ Á bìa yìo wi lua búenbúen sǎnía yínón dà-kéní. Ba nùpua, ba sároñ bùaa, ba pínzàwa lè ba cezàwa búenbúen sǎnía wi ká hā búenbúen màhá wi mín júná yi. ⁴⁰ Ho wáyai bìowa semu wi mí dòn làa bìa yìo wi lua na wi ho tá yi semu. ⁴¹ Le wii semu wi mí dòn, ho pīihú semu wi mí dòn, á hā mànaayio semu wi mí dòn. Á hā mànaayio mu lè mí dà-kéní kéní semu pá wi mín júná yi.

⁴² Lé bún lè ba nì-hía vèeró bìo lée dà-kéní. Hen ká ba sǎnía hía líi dó ho tá yi làa bìo le bæere wee dìráa bìo síi, à hā soo. Ká hā hía vèera, à hā síi yèrémá á máa bīnī hí. ⁴³ Hā sǎnía na ba nùuna, á cùkú mia, hā yí dà bìo búii máa wé. Ká hā hía vèera à hā cùkú wé à pánká keí. ⁴⁴ Hā sǎnía na wee nùu, hǎn bìo sǎ ho dímjína na kà yi. Ká hā khíi vèera, á hā a yèrémá á bìo ò síi ho wáyai yi. Bìo hā sǎnía na bìo sǎ ho dímjína yi wiráa, lé bún bàn síi á hā sǎnía na bìo sǎ ho wáyai yi mún wiráa.

⁴⁵ Mu so yí túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi kà síi le? «O Adāma na lé o yahón nùpue, á le Dónbeenì wó ó o yìo wi lua.»[§] Ká a *Krista na lé o mónđen Adāma wón lé ho wáyai nùpue na wee na le mukānì. ⁴⁶ Bìo dú ho yahó yínón hā sǎnía na bìo sǎ ho wáyai, hā sǎnía na bìo sǎ ho dímjína yi lé hǎa dú ho yahó. Ho wáyai sǎnía hǎn wi làa món. ⁴⁷ O yahón nùpue na má lè le tīnī wón bìo sǎ ho tá yi. Ká a «jun ní nùpue» bìo sǎ ho wáyai. ⁴⁸ Bìo bìo sǎ ho tá yi ka làa yia má lè le tīnī bìo síi. Ká bìa bìo sǎ ho wáyai yi, bán bèn ka làa yia bìo sǎ ho wáyai bìo síi. ⁴⁹ Bìo wa láráa ho tá yi nùpue síi, lé bún wa mún khíi láráa ho wáyai nùpue síi.*

⁵⁰ Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo á ĩ wi à ĩ zéení làa mia, lé à mi zūn le wa yí dà máa keí hen na le Dónbeenì wee dí mí béenì yi lè wa sǎnía na bìo sǎ ho dímjína yi. Mu bìowa na dà wee yáa níi yí dà máa keí bìo yí dà máa yáa yi. ⁵¹ Mi jí bìo kà. Ī ì zéení bìo búii na le Dónbeenì lá sà yi làa mia: Mu yínón wa búenbúen lé bìa à hí. Ká ba nì-hía làa bìa yìo wi lua lé warén búenbúen síi á à yèrémá. ⁵² Mu ù wé fūafūa, lè le yère kèbúenlò bìo síi, ho pàahú na le būaanì sǎ á à jì yi le mónđen wizonle zoñ. Ká le būaanì mu sǎ já, á ba nì-hía á à vèe, á sǎnía à yèrémá, á wǎa máa bīnī máa hí hùúu. Ká warén na yìo wi lua, á sǎnía à yèrémá. ⁵³ Mu bon, hā sǎnía na wee hí à soo, á ko hā yèrémá à wé hǎa yí dà máa hí máa soo. ⁵⁴ Ká hā sǎnía na wee hí à soo á khíi yèrémá á wó hǎa yí dà máa hí máa soo, bún ká bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi kà màhá wǎa jii ì sí:

«Húmú, ũ fūuhú fá á mu vóráa.†

⁵⁵ Húmú, ũ pánká wi wen?

Húmú, ũ hīnì na ũ wee táaráa wi wen?‡

⁵⁶ Mu húmú hīnì na mu wee táaráa lé mu bè-kohó. Á bìo bèn wee na à mu bè-kohó yíráa ho pánká wa wán lé o *Moyiize làndá. ⁵⁷ Έε ká wa wee dé le Dónbeenì bǎrákà, lerén na wó á wa dànnáa mu húmú wa Núhúso Yeesu Krista pánká yi.

§ 15:45 Mi loí Bìo jùhú búeeníi vūahú (Genèse) 2.7 * 15:49 Le Dónbeenì bíonì vǎn-kíá búii yi á bìo kà lé bìo túara: Lé bún á mi mún wa láráa ho wáyai nùpue síi. † 15:54 Mi loí Ezayii vūahú 24.8 ‡ 15:55 Mi loí Ozee vūahú 13.14

⁵⁸ Wàn zàwa lè wàn hínni na á ĩ wa làa sòobée, búnn lé bìo nòn á mi fàrá tĩn, à yí díá le ba dèké mia. Mi ca mi kuio o Nùhúso tonló sáró yi. Lé bìo mi wáa zū le le lònbee na mi wee lá a Nùhúso bìo yi á yínón káamáa.

16

Le wárí na cōn nòn ho Zeruzalemu kèrètíewa yi

¹ Mi wáa le wa khíi zo le wárí na wee cã à séeníáa bìa bìo sà le Dónbeenì yi na wi ho Zeruzalemu yi tũíawà yi. ĩ bíá bìo le wárí cãló mu bìo ko mu wéráa á nòn ho Kalasii kèrètíewa kuure yi vó. Minén mún wé làa búnn bìo síi. ² Hã dimaasiwa búenbúen à mi nì-kéní kéní wárí na mi sá yú búí á mi bàrá mí dòn làa bìo mi dàráa mu. Bèra a na à mi wáa yí pa ĩ buenló mi cōn à bío le mi ì cãnáa wárí. ³ ĩ khíi bueé dōn mi cōn, á ba nùpua na á minén mi bæere hueekaa lé bán á ĩ ì fé mi hãmu bìo á à túa hã vōnna à bè wán á à na yi, á ba à bua à varáa ho Zeruzalemu. ⁴ Ká ĩnén ĩ bæere pá ko à ĩ bua mu varáa, á ba à bè làa mi.

Bìo ó o Poole wi ò o wé

⁵ ĩ wi à ĩ buen mi cōn, ká ĩ màhá à káa ho Maseduana kōhú yi á à buennáa. ⁶ Nún-sĩ á ĩ bueé cãaka làa mia cúa-yen, jún-sĩ á le tēenì pàahú búenbúen á ĩ yàá à wé mi cōn. Búnn ká mi wáa à yí mi á à séení á ĩ vaá dānáa hen na á ĩ bò ò va yi. ⁷ Mu bon, ĩ yí wi à ĩ buee mi mia làa miló kà síi ká ĩ khíi. ĩ wi à ĩ buee cãaka làa mia ká a Nùhúso tà mu. ⁸ Bìo kà wán, á ĩ ì kēenì ho Efēze lóhó yi á ho *Pāntekoote á à yí mi bínn. ⁹ Lé bìo á ton-beenì sáró jii héra díá nòn mi bínn, á bìa wi ba hē ho sáró mún boo.

¹⁰ Ká a Timotee bueé dōn mia, à mi sáberé à mi wíoka a bua, lé bìo ó o wee sá a Nùhúso tonló lè ĩnén bìo. ¹¹ O búí yí zuañ wo yi. Ká a khíi bñía wà à buen ĩ cōn, à mi séení a ò o bueé dā làa hēerà. ĩ pan wo, orén lè wàn zàwa na bò làa wo.

¹² Ká mu lé wàn za Apoloosi, wón á ĩ henía sñi á à yí cúa-yen le o bè lè wàn zàwa na bñía wà à buen mi cōn à buennáa, ká a sñi bēntín yí tà le vēenì mu bìo bìo kà wán. ĩ zū mu le pàahú na ò o yí le níi yi, o ò buen.

O Poole bíoní véení

¹³ Mi tĩní mi yìo, mi fàrá òn mi sñidéro le Dónbeenì yi. Mi zéení le mi lé ba nùpua na sñi hereka, á pànkáwá wi. ¹⁴ Mi bè-wénia búenbúen á mi wé wé lè le waminì.

¹⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, le ĩ pá bñí hení bìo dà-kéní bìo na mia. Mi zū a Sitefanaasi lè mín zñi nùpua. Mi zū le ho Akayii kōhú búenbúen yi, á barén lé bìa nín-yání tà a Nùhúso bìo. Mi mún zū le ba dēenía bánbáa wee séení bìa bìo sà le Dónbeenì yi. ¹⁶ Àwa, bán nùpua so síi, làa bìa làa ba léera ho tonló yi, á mi wé tà díá le ba dí mi yahó. ¹⁷ Bìo á wàn zàwa Sitefanaasi là a Akayikuusi, là a Fōotunatuusi á bueé búekío mi á bēntín lée bìo na wan ĩ sñi làa sòobée. Lé bìo á bìo mi yí dà máa wé máa na mi bìo mi khèra làa mi bìo yi, lé búnn á barén wó mi lahó yi. ¹⁸ Ba bēntín hñina ĩ sñi làa bìo ba wee wéráa mu làa mia pōnna cērèe yi. Ba nùpua mu síi á mi wé kōnbi.

Le tēenì

¹⁹ Ba kèrètíewa kuio na wi ho Azii kōhú yi á wee tēení mia. O Akilaasi là a Pirisiye lè ba kèrètíewa na wee buee kúee mín wán ba cōn, á wee tēení mia wa Nùhúso yèni yi. ²⁰ Wàn zàwa búenbúen wee tēení mia. Minén mún tēeníka mín yi sese.

²¹ Lònbiò lé ĩnén Poole lè ĩ nín-bia á wee túa le tēení ì na mia.

²² Ká a búí yí wa a Nùhúso mi tíahú, à mi lén wo mi tíahú. «Maranataa», le wa Nùhúso buen.

²³ Le wa Nùhúso Yeesu *Krista sãamu à kēnì làa mia. ²⁴ ĩ bēntín wa mia lè ĩ sñi búenbúen wa páaníló là a Yeesu Krista bìo yi. *Amiina!

HO nun ní vūahú na ó o Poole túara non ho
Korente
 kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró nùhú

O Poole lé yà wíokaa túara ho vūahú na kà non ho Korente kèrètíewa kuure yi. Sání ò o túa ho, à bún ba búí ba tíahú lá pá a Poole mu bìo le o yínóni o Yeesu *Krista tonkaro.

Ká a Poole màhá túara ba yi, á zéeniá mí bìo yahó làa ba. O le mí wa ba búenbúen, á wi à ba bīnī wé sī.

O nín-yání zéeniá bìo ó o lò bonnáa, làa bìo le Dónbeenì séeníanáa wo (1.1-11). Hā bín-zàwa na wi orén làa ba pàahú ó o bía dání yi, á zéeniá le lé o Yeesu non le jii mí yi à mí jì ba zeñ wán. O Poole vūahú búí yi ó o zá làa ba, èé ká ho vūahú na kà yi ó o le mí sī wan làa sòobéè bìo ba tà yèrèmaa mi yilera lè mi wára bìo yi (1.12-7.16).

O Poole le ho Korente kèrètíewa wé hén mí níní à wéráa mu hāmu séenì ho Zeruzaleemu kèrètíewa na lé ba nì-khenia (8-9).

Ho vūahú mu lii véenii, ó o Poole zá làa bìo le o yínóni le Dónbeenì tonkaro, á zéeniá le ba bìo yí bon (10-13).

Le tēenii

¹ Mu lé ìnén Poole na le Dónbeenì lè mí sī bìo á wó là a Yeesu Krista tonkaro, lè wàn za Timotee á wee tēenii ba kèrètíewa kuure na wi ho Korente lóhó yi ho Akayii kōhú yi. Wa mún wee tēenii bìa bìo sà le Dónbeenì yi na wi ho kōhú mu búenbúen yi ² Le wàn Maá Dónbeenì lè wa Nùhúso Yeesu Krista wé mu sāamu làa mia, à na ho héerà mia.

O Poole wee dé le Dónbeenì bārākà

³ Le le khòoní à bìo sī wa Nùhúso Yeesu *Krista bān Maá yi. Wón na lé o maá na zū le màkárí, á wee hení wa sīa féeé. ⁴ O wee hení wa sīa le lònbee na wee yí wen búenbúen yi, bèra a na à warén bèn dàn dīn bún wán à henínáa bìa lò wee be sīa, à ba yí le sī-hebúee na warén wa beere yú le Dónbeenì cón. ⁵ Mu bon, làa bìo sī á le lònbee wee yíráa wen dà khíí o Krista bìo yi, lé làa bún sī á le sī-hebúee na wa wee yí le Dónbeenì cón o Krista pánká yi á wa wee yí puuní. ⁶ Hen ká wa lò wee be, se lée bèra a na à mi yí le sī-hebúee, à mún kání. Èé ká wa yú le sī-hebúee, se lée bèra a na à minén mún yí le à bè yi dàn láráa le lònbee dà-kéní kéní na warén wee lá. ⁷ Mi sīadéro le Dónbeenì yi á wa lāa yi binbirì. Bìo mi páanía le lònbee yi làa wen, á wa bèn mún zū le mi mún páanía le sī-hebúee na wa yú yi làa wen. ⁸ Mu bon, wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa, wa ko wa zéeniá bìo sá wen ho Azii kōhú yi làa mia. Wa lá le lònbee bín làa sòobéé. Le lònbee mu bēntín wó herera wa wán fúaa wa yàá lá máa dàn le. Wa yàá lá wee leéka le le máa ká wen. ⁹ Wa bēntín lá wee leéka le ba à búe wen. Lé bún non á wa yí dó wa sīa waten yi à wa dó hā le Dónbeenì na wee vèenii ba nì-hía yi. ¹⁰ Le Dónbeenì lé dìo kánia wen bún húmú so sī yi, á le pá à bīnī ì kání wen. Mu bon, wa lāa mu yi le le pá wé è kání wen. ¹¹ Minén mún séenii wen lè mí fioró. Lé bún á à na ká mu sāamu na wa à yí ba cèrèè fioró pánká yi, á ba nùpua cèrèè á à bè yi á à dérāa le Dónbeenì bārākà wa bìo yi.

O Poole khínia mí vèenii yi

¹² Bìo wa sīa wee zéeniá làa wen lé bún wa sīa wee wa bìo yi, mu lé bìo wa wee bua le waten ho díminjá yi lè mu hūaaràmu, lè le yi na wee ce, dìo wee lé le Dónbeenì cón, sōnkú bìo wa buan lè waten minén dání yi. Mu yí wó lè hā sánia bè-zūnminì pánká, ká mu wó le Dónbeenì sāamu pánká yi. ¹³ Mu bon, wa vōnna na wa wee túa na mia á wa yí máa túa

bè-vio búí yi ká mu yínón bìo mi wee kàrán làa bìo mi wee jí hã yi. Ī láa mu yi le mi ì jí bìo wa túara wéréwéré. ¹⁴ Mi òn yí jà bìo kà búenbúen: Mi dà à zàmaka wa bìo yi, làa bìo á warén mún ò zàmakaràa mi bìo yi ònzoòn na wa Núhúso Yeesu ù buen yi.

¹⁵ Ī láa bún yi. Lé bún òn á ĩ lá wi à ĩ buee lé mi cón vé, bèra a na à mi séení mi hã cúa-jun. ¹⁶ Mu bon, ĩ lá wi à ĩ buee òn mi cón vé à buennáa hen ho Maseduana yi. Ká ĩ bñía, á ĩ tñ buee òn mi cón à mi séení mi à ĩ òn varáa ho *Zudee kōhú. ¹⁷ Bìo á ĩ bía le ĩ wé ká à mu yí wó so wee zéení le ĩ láa yi mía le? Hen ká ĩ le ĩ wé bìo, à ĩ so wé mu là a jini jun bànso bìo síi le, yia wee tà ho ũuu ho zuia ká ho yìró ò o le bùeé lòn nùpue na yí zū Dónbeenì le? ¹⁸ Le Dónbeenì na máa wé yèrémá mí jii lé ĩ seéràso. Hã jì-cúa na wa wee fεε na mia yínón ũuu làa bùeé. ¹⁹ Le Dónbeenì Za, o Yeesu Krista, yia á òn lã a Silivēn là a Timotee bía bìo òn mia jì-cúa yínón ũuu làa bùeé. Mu bon, o jì-cúa lée ũuu mí òn. ²⁰ Orén lé yia lé ho ũuu na wee zéení le bìo búenbúen na le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé lé ho tūiá. Lé bún òn á lé orén Yeesu *Krista mu á wa wee bè yi à tàráa wa amiina à dérãa ho cùkú le Dónbeenì yi. ²¹ Lé lerén òn á warén làa mia wee òn fãrá òn wa páaníló là a Krista yi. Lé lerén mí bæere hueekaa wen, ²² á bò mí fñimìni wán. Le dó mí Hácíri wa sã yi, à zéení le bìo le dó mí jii le mí ì na wen á le è wé máa khí.

²³ Ī wee báa mu jii wán le Dónbeenì yahó á à dé ĩ mukāni ò na mu bìo yi, le bìo òn á ĩ yí bñía yí buararãa mi cón ho Korente yi, lé bìo á ĩ yí wi à ĩ bóoní mia. ²⁴ Wa yí wi à wa kíkã mia à mi dé mi sã, lé bìo wa zū le mi siadéro o Krista yi fãrá tñna, á wa wi à wa séení mia bèra a na à mi sã wa.

2

¹ Àwa! Á ĩ wãa le ĩ máa buen mi cón lé bìo á ĩ yí wi à ĩ tñ véení mi yiwa. ² Ká ĩ véení mi yiwa, á lé ba yén wãa dà à wé ĩ sñi, bìo á bìa dà à wé ĩ sñi lé bán á ĩ véení mi yiwa. ³ Lé bún òn á ĩ túararãa ho vñahú mu. Ī lá buara mi cón ho pãahú mu yi, á mi bìo lá à véení ĩ yi, ká minén lé bìa jòn lá ko mi wé ĩ sñi. Mu bon, ĩ bñtñ láa mu yi le ká òn sñi wan, á minén búenbúen sã mún ò wa. ⁴ Pãahú na á ĩ wee túa ho vñahú mu, ká ĩ hácíri yãara fúaa ĩ yãá wá hã yèn-ca-poa. Bìo á ĩ túara ho yi yínón à véení mi yiwa, ká ĩ wi à mi zūn le ĩ wa mia làa sòobεε.

O Poole séra día òn bìa wó khon làa wo yi

⁵ Yia wó khon làa mi mi tñahú á yí véení òn ĩ òn yi, mu lé mi búenbúen á bànso véení mi yiwa. Bùeé yãá, ĩ bía dà ĩ níi wán, mu lé ba búí mi tñahú á bànso véení mi yiwa. ⁶ Wón nùpue so á nùpua cèrèε mi tñahú á zãráa, á bún wãa à yí o. ⁷ Hã làa na ká wán á mi sén mu día na a yi à hení a sñi, bún mía ó o yi ò vã òn khíina, á yilera à yãa. ⁸ Bún bìo yi á ĩ wee fio mu mi cón le mi zéení mu na a yi wéréwéré le mi wa a. ⁹ Mu bon, ĩ túara ho vñahú mu à loñnáa le mi wee bè bìo á ĩ bía òn mia yi le. ¹⁰ Àwa! Á ĩ wãa à bío bìo ká à na mia: Hen ká mi wé séra nùpue bè-kora día òn wo yi, á òn mún ò sén mu ò día á à na bànso yi. Ká ĩ lá ko à ĩ sén bìo búí día na a búí yi, á ĩ ò sén mu ò día á à na a yi minén bìo yi o *Krista yahó. ¹¹ ĩ wé è wé mu bèra a na ò o *Satāni yí yí sée mi wán, lé bìo á bìo ó o wi ò o wé á wa zū.

O Poole khon o Tiite yi ho Torowaasi yi

¹² Bìo á ĩ vaá òn ho Torowaasi lóhó o Krista bín-tente bueró bìo yi, á ĩ mōn ò o Núhúso héra ĩ tonló sãró wñhú. ¹³ Ká ĩ yi pá wee ò, lé bìo á ĩ yí yú wán za Tiite bñ, á bún lé bìo òn á ĩ dórãa ho Torowaasisa mu cãa wé se, à ĩ wã buara ho Maseduana kōhú wã buee loñ le ĩ yí o hen le.

Wa wee fáa hã fñna o Krista pãnká yi

¹⁴ Èε ká mi le wa khoní le Dónbeenì, lé bìo á le wee dí wa yahó à fãarãa hã fñna fεε wa páaníló là a *Krista bìo yi. Le Dónbeenì wee òn wa wán à zéenína o Krista à ba

nùpua zūn wo hã lùà búenbúen yi. O zūnló mu ka lòn sãmu na sã á wee bènben fè hã lùà búenbúen. ¹⁵ Mu bon, wa ka lòn bìo na sãmu sã na ó o Krista wee na le Dónbeenì yi, bìà kãniá làa bìà wee vīnī mīten tíahú. ¹⁶ Bìà wee vīnī mīten cǒn á mu ka lòn sãmu na wee na mu húmú, ká bìà kãniá cǒn á mu bèn ka lòn sãmu na wee na le mukānì binbirì. Yà yàà dà à sá hón tonló so léé wée. ¹⁷ Ba nùpua cèrèe wee bue le Dónbeenì bíonì à càráa mu bìo, ká warén yí máa wé làa bán bìo síi. Le Dónbeenì tonkaa wen, á wa wee hén wa yiwa à sáráa hã tonkaa mu tonló le yahó wa páaníló là a Krista bìo yi.

3

Le páaní finle ton-sáwá bìo

¹ Wa so wi à wa tǐn zéení waten làa mǐa le? Tàa wa so màkóo wi à wa ßua vūahú na wee zéení làa mǐa le ba tonkaa wen mi cǒn làa bìo ba búí wee wéráa mu le? Tàa wa bío le mi túa ho búí na wen à wa ßua vaa zéeníáa waten lòn-veere yi le? ² Minén mi bæere ka lè mi lé ho vūahú na túara wa sã yi á ba nùpua búenbúen wee kàrán à zūn. ³ Mu bon. Minén mi bæere lé ho vūahú na ó o *Krista túara á kàràfáa wen. Ho yí túara lè le dèe na ba wee túaràa ho vūahú wán, ká ho túara lè le Dónbeenì na wi féee Hácírí. Ho yí túara huee wán, ká ho túara ba nùpua sã yi. ⁴ Wa wee bío kà, lé bìo wa láa le Dónbeenì yi o Yeesu Krista pànká yi.

⁵ Wa yí máa leéka le ho tonló mu wa dà à sá lè wa kùrú pànká. Lé Le Dónbeenì wee na à wa dàñ wéráa mu. ⁶ Lé lerén non á wa dàña wóràa le páaní finle ton-sáwá. Dén páaní finle so yí yú mí pànká ho làndá na túara yi. Le yú ho le Dónbeenì Hácírí pànká yi. Ho làndá na túara wee wé à ba nùpua hí mu húmú binbirì, ká le Dónbeenì Hácírí bèn wee wé à ba nùpua yí le mukānì binbirì.

⁷ O *Moyiize làndá hǐa túara hã hue-penlenwà wán.* Ho pàahú mu yi á le Dónbeenì cùkú juiíkaa làa sòobéé, fúaa o Moyiize yahó wee juiíka ho cùkú mu bìo yi. Bìo ó o Moyiize yahó juiíkaró yí máa mǐa mí cúee, ká a *Isirayeele zàwa yí dàña yí lora ho yi lé bìo ho wee juiíka dàkhíina. Ká hón làndá so na wee na ò o nùpue hí á zéeniá le Dónbeenì cùkú beenì kà síi, ⁸ á le Dónbeenì cùkú beenì mu bìo so khíi máa poñ bún ká mu lé le Dónbeenì Hácírí wee sá mí tonló le? ⁹ Wa zū le ho làndá tonló na vaa véenii á dà à síini a nùpue júhú á cùkú wi. Ká mu ka kà, á ho tonló na wee na ò o nùpue térén so cùkú máa keñ máa poñ bún le? ¹⁰ Wa yàà dà à bío le ho cùkú na yánkaa wi wáa yí máa mi, lé bìo á hia hã làa na kà wán á bèn po po horén. ¹¹ Mu bon, ká mu bìo na hǐa khíi á cùkú wi, se bìo wee keñ bún féee cùkú bèn ñ poñ bún cùkú.

¹² Á bìo wa dó wa sã wee lònii ho cùkú mu, lé bún non wa poní sénkaa kúaará wee bíoráa. ¹³ Warén yí máa wé là a Moyiize bìo, wón yánkaa pon mí yahó yi lè le nín-kéní, bèra a na ò o Isirayeele nìpomu yí mi ho cùkú na máa mǐa véró o yahó mu wán.† ¹⁴ O Isirayeele nìpomu hácírí fù yí dà máa jí le páaní kǐnle vǒnna bíonì na wee kàrán na ba yi. Hàrí ho zuia á mu pá ka lè ba pon mí yara yi lè le nín-kéní mu. O nùpue páaníló là a *Krista lé bún mí dòn wee wé à le nín-kéní mu hén lén hã yara yi. ¹⁵ Mu bon, hàrí ho zuia ká a Isirayeele nìpomu wee kàrán o Moyiize vǒnna à ba máa zūn hã bàn kúará. Mu ka lòn nín-kéní na pon ba sã yi. ¹⁶ Ká yia tà a Núhúso bìo à le nín-kéní mu hén lén o yahó yi. ¹⁷ O Núhúso na bìo bíá lé le Dónbeenì Hácírí. O Núhúso Hácírí hǐa wi laho na yi à hón laho so nùpua keñ mīten. ¹⁸ Warén búenbúen na á nín-kéní yí pon yara yi á wee loñ mi a Núhúso cùkú làa bìo ó o nùpue wé mináa mí yahó ho zùbálén yi bìo síi. O cùkú mu wee juiíka wa wán. O Núhúso na lé le Dónbeenì Hácírí á wee wé à wa wé yèrèamá ká wa wà, à keñ là a bìo síi, à cùkú wé dé wán féee.

* 3:7 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 34.27-35 † 3:13 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 34.33-35

4

O Poole yí tèera mí bàra le Dónbeenì tonló sáró yi

¹ Le Dónbeenì lè mí tentemu á kàràfáa ho tonló mu wen. Lé búnn nnon wa yí máa tèe wa bàra ho sáró yi. ² Wa yí máa sà waten wéráa bìo, á pá hã nìyi-wára día. Wa yínoí nì-khàwa, á wa mún yí máa dé yèrémálo le Dónbeenì bíonì yi. Ká wa wee zéení ho tũíá poni bìo wéréwéré. Wa wee wé kà síi le Dónbeenì yahó bèra a na à ba nùpua búenbúen zũn le wa lé ba húaaràwa. ³ Ká le bín-tente na wa wee bue á kúará sà yi, se lé bìa wee ví á le kúará sà yi cón. ⁴ Bán nùpua so yí zũ le bín-tente kúará lé bìo ó o *Satāni na wee dí mí béenì ho díímíjá yi, á wee wé à ba háciira máa dàn mu kúará zũn à dé mí sĩa le Dónbeenì yi. Ba yí máa mi le bín-tente mu khoomu juiíkaró. Búnn na wee zéení a *Krista cùkú. ⁵ Mu bon, wa yí máa bío waten bìo ká a Yeesu Krista na lé o Núhúso lé yia á wa wee bue bìo. Warén wa bæere lé mi ton-sáwá o Yeesu bìo yi. ⁶ Le Dónbeenì yánkaa bíá: «Le mu khoomu keñ le tĩbíri laho yi». Lerén lé diò mún wó á mu khoomu wi wa sĩa yi, à wa zũnna le cùkú bìo na wee mi a Yeesu Krista yahó yi.

⁷ Búnn bè-beenì so wi warén na ka lòn sĩa na má lè ho córó yi, bèra à na à ba nùpua zũn le ho dànìlo na bàn síi mía wee lé le Dónbeenì cón, ká ho yí máa lé warén cón. ⁸ Le lònbee lè mí síiwà wee yí wen, èé ká le màhá yí yú sée wa wán. Wa yiwa wee dè, èé ká wa háciira màhá pá yí yáara. ⁹ Ba nùpua wee jíiní wa sánía, èé ká le Dónbeenì yí pá wen yí día. Ba wee lùiorá wen, èé ká mu yí máa yáa wen. ¹⁰ Põnna búenbúen ká ba wee cà wa búeró yahó làa bìo ba wó wó bóráa o Yeesu, bèra a na à le mukānì binbirì na ló a Yeesu cón à mi wen wéréwéré. ¹¹ Mu bon, wa wi le mukānì yi. Èé ká ba wee cà ba búe wen põnna búenbúen yi o Yeesu bìo yi. Búnn wee wé bèra a na à le mukānì binbirì na ló a Yeesu cón à mi wa sánía na dà à hí yi. ¹² Lé kà síi á warén wee zàanínáa wa mukānì põnna búenbúen yi, bèra a na à le mukānì binbirì na ho pànká mia.

¹³ Wa páanía le sīidéro dà-kéní yi. Mu ka làa bìo mu túararàa le Dónbeenì bíonì vūahú yi le: «Ī bíá lé bìo á ĩ dó ĩ sīi.»* Àwa, á warén mún dó wa sĩa làa búnn síi, lé búnn nnon á wa mún wee bíoráa. ¹⁴ Wa zũ le yia vèení o Núhúso Yeesu lé wón mún n vèení wen, lé bìo wa páanía là a Yeesu. O ò páaní ì fé wen làa mia yòó bàrá mí cón. ¹⁵ Bìo wee wé ká búenbúen lé minén bìo yi, bèra a na à ba nùpua cèrèe wé yí le Dónbeenì sāamu ká ba wà. Ká mu wó kà, á ba nùpua na à dé le Dónbeenì bārākà á à dé ho cùkú le yi, á wé è dé wán.

Wa khíi yí hã sánía bè-fia

¹⁶ Lé búnn nnon á wa yí máa tèeráa wa bàra. Hàrí ká wa sánía pànká wee tĩ yi ká ho wà, á wa háciíri fīamu búnn wee dé wán ká mu wà lè hã wizooní. ¹⁷ Le lònbee na wee yí wen hã làa na ká wán na khíi vé á máa tèe lè ho cùkú beenì na wa khíi yí, hón na máa vé máa mi. ¹⁸ Warén yí máa cà mu bìo na wee mi. Bìo yí máa mi lé bìo wa wee cà. Lé bìo á bìo wee mi yí máa mía, ká mu bìo na yí máa mi búnn wi binn féeé.

5

¹ Wa zũ le ká le wizonle na wa sánía na lé wa mànákàwa zīnì yáara, á le Dónbeenì ì na hã sánía wa nì-kéní kénìwà yi ho wáayi. Hón mànákàwa zīnì so na á nùpue níi yí wó á à keñ binn féeé. ² Bìo ká wán á wa yiwa wee vá lé bìo wa wee cà mu lè wa sòobéé à le Dónbeenì na hã sánía bè-fia mu wen ho wáayi. ³ Ká wa yú hõn sánía bè-fia so, á wa mànákàwa máa wé bìo na wee héeka mí bíri á yí yú sánía. ⁴ Mu bon, Bìo wa wi hã sánía na ka lòn zīnì yi á wa yiwa wee vá, á lò wee be. Wa yí le le Dónbeenì fé wa sánía mí dòn, ká wa wi à le wé hã làa bè-fia, bèra a na à hã sánía na à keñ binn féeé à zo hã bè-kía na à hí laho. ⁵ Le Dónbeenì mí bæere lé diò wíokaa wen búnn bìo yi. Le nnon mí Háciíri wen à zéení le bìo le dó mí jii le

* 4:13 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 116.10

mí ì na, á le è na máa khí. ⁶ Lé búnn bìo yi á wa yí máa tèé wa bàra, ká wa òòn zū le bìo wa wi ho tá wán, á wa dǎní nàyi là a Nùhúso.

⁷ Mu bon, bìo wa wee òua lè waten á wa wee wé héha làa bìo wa dóràa wa sǎa le Dónbeenì yi, ká mu yínón bìo wa wee mi lè wa yìo bìo yi. ⁸ Wa sǎa hereka, á mu mún lá à wé sǎ wén à wa lé ho dímíná na kà yi à vaa kɛɛní a Nùhúso nìsǎní. ⁹ Hàrí à wa kɛí ho dímíná yi, tàà à wa lén vaa kɛɛní a nìsǎní, se bìo wa màkóo wi yi lé ho wé bìo sǎ yi. ¹⁰ Lé bìo wa búenbúen ko à wa khíi vaa òòn o *Krista yahó ò o cítí. Ká wa wó mu bè-tente tàà ká wa wó mu bè-kora, ó ò sàání wén á à héha làa bìo wa nì-kéní kéní wó ho dímíná yi.

Wa lè le Dónbeenì bǎnía sǎ o Yeesu pànká yi

¹¹ Bìo wa zū a Nùhúso kǎnbii nùhú, á wa wee bánbá à ba nùpua tà ho tǔiá poni. Le Dónbeenì zū wén binbirì, á ì wee leéka le minén mún zū mi mi sǎa yi. ¹² Wa yí máa cà à wa zééní làa mia le mi ko mi tà wa bìo. Bìo mí sǎa à à waráa wa bìo yi lé búnn wa wee cà, bèra a na à mi dǎn bío sí bìa wee yòoní miten bìo ba karáa dǎn yi, ká bìo ba sǎa yi á ba yí máa loí. ¹³ Ká lé bìo wa wee wé lòn khéerowà, lé le Dónbeenì yahó á wa wee wéráa mu. Ká lé bìo wa wee wé lòn nùpua na núná wi búnn, búnn lé minén bìo yi. ¹⁴ O *Krista waminì pànká búa wa wán. Wa láa mu yi le orén lé o nùpue nì-kéní na húrun ba nùpua búenbúen bìo yi, á le Dónbeenì cǎn á wa búenbúen páanía húrun làa wo. ¹⁵ O húrun ba búenbúen bìo yi bèra a na à bìa yìo wi lua wé yí wé bìo sǎ ba yi, ká ba wé wé bìo sǎ yia húrun ba bìo yi, á vèera.

¹⁶ Lé búnn bìo yi, á wa wáa yí máa loí ba nùpua làa bìo wa wee mi làa ba à héha lè mu nìpomu. Hàrí ká wa yánkaa wee loí o Yeesu yi làa búnn bìo, á hǎ làa na kà wán á wa wáa yí máa loí wo yi làa búnn.

¹⁷ Hen ká a nùpue páanía là a *Krista, se wón bǎnso lée nì-finle. Mu bè-kíá wáa khíina, mu bìo búenbúen wáa wó bè-fía. ¹⁸ Búnn búenbúen lé le Dónbeenì wó mu. O Krista pànká yi, á le wó á warén làa de bǎnía sǎ, á ho tonló na á le le wa sá, lé ho wé à bìa ká mún wé sǎ làa de. ¹⁹ Mu bon, o Krista pànká yi, á le Dónbeenì non le ní à ho dímínáa làa de bǎnía wé sǎ. Le wáa yí máa loí ba nùpua búenbúen bè-kora yi. Le le wa bío na ba nùpua na ká yi le ba bǎnía wé sǎ làa mín.

²⁰ Àwa, á wa lé o Krista tonkarowà, á wee lá le bíonì o Krista yèni yi. Á mu ka lè mu lé le Dónbeenì mí bæere òòn wa wán á wee bíoráa làa mia. Wa wee bónbóní mia o Krista yèni yi le mi díá le le Dónbeenì làa mia bǎnía wé sǎ. ²¹ O Krista yí wó mu bè-kohó yí mǎn, à le Dónbeenì síinía a nùhú lòn bè-kora wéro bìo síi warén bìo yi, bèra a na à wa wé ba nùpua na téréna le Dónbeenì yahó wa páaníló làa wo bìo yi.

6

¹ Lé kà síi á warén na lè le Dónbeenì páanía wee sá, á pá wíokaa wee hení mu na mia, le mi yí díá le le Dónbeenì sǎamu na le wó làa mia bìo wé káamáa. ² Lerén lé òòn bíá mu kà síi:

«Ho pǎahú na mu ko yi,
á ì ní ù floró.

Ho kǎníló wizonle zòn,
á ì buéé séení fo.»*

Àwa, ho pǎahú na wa wi yi lé ho pòn-tente, ho zuia lé ho kǎníló wizonle.

³ Wa yí wi à wa wé bìo búí na híá na ká wa à wé è khe lè ba nùpua, lé bìo wa yí wi à nùpue woon yáa wa tonló yèni. ⁴ Bìo wa wee sá búenbúen yi, á wa wee zééní le wa lé le Dónbeenì ton-sáwá. Wa wee hí wa sǎa le lònbee lè mí síiwà, lè le yi véé yi, ⁵ ho haró yi, ho kàsó yi, le lònbee na wee yí wén ba zàamáa ní yi, hǎ ton-hebúaa sáró yi, mu dǎmu fòoró lè le híni yi. ⁶ Wa buan waten lè le yi na wee ce, á zū le Dónbeenì, á wee jì wa yiwa, á

* 6:2 Mí loí Ezayii vūahú 49.8

wayika. Le Dónbeenì Hácírí wi làa wen, wa wa ba nùpua lè wa sĩa búenbúen. ⁷ Wa wee wé mu lè ho tũíá poni bíonì na wa wee bue le Dónbeenì pánká yi. Wa wee wé bìo téréna, bún ka lòn fio sĩa na wa wee firáa lè wa zúkúso, á mún wee paráa waten yi. ⁸ Ba nùpua búí wee dé ho cùkú wen ká ba búí bán wee yáa wa yèni. Ba búí wee khòoní wen, ká ba búí wee làa wen. Ba wee bío le wa lé ba sabín-fũaalowa, ká wa jòn wee mì ho tũíá poni. ⁹ Ba wee bío le nùpue woon yí zũ wen, à ba nùpua jòn zũ wen. Ba nùpua yèn-dání yi, á wa ka lè wa húrún, à wa jòn yìo wi lua. Ba wee beé wa lò, ká ba màhá máa búe wen. ¹⁰ Hàrí bìo ba wee véení wa yiwa, ká wa sĩa pá wee wa féεε. Wa lé ba ni-khenia, ká wa jòn wee wé à ba nùpua cèrèε wé ho nàfòró bànsowà. Wa ka lòn nùpua na dèε búí mía, à mu bìo búenbúen jòn bìo sã wen.

¹¹ Minén Korénte lóhó kèrètíεwa kuure, wa héra wa yiwa á bía wéréwéré non mia. ¹² Wa yí pá le wa máa wań mia, minén lé bìa yí tà yí wa wen. ¹³ Ì wee bío làa mia ka lè mi lé ì zàwa: Mi mún wań wen làa bìo wa waráa mia.

Le tĩbíri lè mu khoomu yí dà máa páaní

¹⁴ Bìá yí dó mí sĩa o Yeesu yi bè-wénia mi yí páaní yi làa ba. Mu bon, mu bìo na téréna lè mu bìo na yí téréna dà à wé kaka à páanína? Á mu khoomu lè le tĩbíri so dà à páaní le? ¹⁵ O Yeesu *Krista là a *Satāni so dà à páaní bìo dà-kéní yi le? Yà dó mí sĩa o Yeesu yi làa yà dó mí sĩa o Satāni yi yilera so dà à wé dà-kéní le? ¹⁶ Lé le páaní yén yàá wi le *Dónbeenì zĩ-beenì lè hã wónna pàahú? Mu bon, mi so yí zũ le warén lé bìa lé le Dónbeenì na wi féεε zĩ-beenì le? Mu ka làa bìo á le bíaráa mu kà síi:

«Ì ì kéní ba tíahú,
 ì ì vará làa ba,
 Ì ì wé bán Dónbeenì,
 á ba à wé ì nìpomu».

¹⁷ Lé bún bìo yi ó o Núhúso bíaráa bìo kà:

«Mi lé ba tíahú,
 mi yí páaní làa ba.
 Mi yí dā bìo na tun hùúu,
 á ìnén á à tà mi bìo.

¹⁸ Ì ì wé mìn maá,
 á minén á à wé ìnén zà-hínni lè ì zà-báawa.
 O Núhúso na dà mu bìo búenbúen lé wón te mí jì-cúa.»†

7

¹ Wàn zàwa na á ì wa làa sòobéε, bún bìowa so búenbúen á le Dónbeenì dó mi jii le mí ì wé. Á bìo mu ka kà, á mi le wa ceé wa sánia lè wa yiwa. Mi wa bua waten, à bìo sĩ le Dónbeenì yi, à wé kónbi le.

O Poole yi véε yèrémáa wó le sĩ-wεε

² Mi wań wen! Wa yí wó yí khon làa nìi woon, wa yí yáara a búí bìo, wa mún yí tò a búí wán. ³ Ì yí bía bún à sínináa mi júná. Ì yàá lá bía mu le wa bènín wa mia làa sòobéε. À wa yìo wé lua, tàá à wa hí, se wa pá wa mia. ⁴ Ì bènín láa mia, ì sĩa wan mi bìo yi làa sòobéε. Le lònbee na wee yí mi búenbúen á ì sĩa here yi, á wee zàmaka.

⁵ Mu bon, bìo wa buéé dñn ho Maseduana, á wa yí yú vũínà, le lònbee lè mí síwà yú wen hen. Ba nùpua wee pí wa bìo à kán wen, wa yilera hñn yí kará lòn-kéní ⁶ Hen ká a nùpue bàra tò, à le Dónbeenì bñí hení a sĩa. O Tiite buenló wa cón lé bún á le ñn wán heníanáa warén sĩa. ⁷ Mu yàá yínón bún mí dòn. Bìo ó o Tiite buéé bía á mún henía wa

† 6:18 Mi loń Levii nùwā vūahú (Lévitique) 26.12; Ezekiyεεle vūahú 27.37; Ezayii vūahú 52.11; Ezekiyεεle vūahú 20.34; Samuwεεle jùn ní vūahú 7.14; Ezayii vūahú 43.6

sĩa. O bía nɔn wen le mi henía mí sīi, o le mi sĩa vá làa sòobée à mi bīnī mi mi, le bìo mi wó làa mi khiína á bīnía yí sī mia, le mi henía ĩ bìo. Bìo á ĩ ná bún, á ĩ sīi wíokaa wan.

⁸ Hàrí ká ho vūahú na á ĩ túara nɔn mia á véenía mi yiwa, á ĩnén mu yí máa vá yi. Mu lá dà à vá mì lé bìo á ĩ zū le ĩ véenía mi yiwa ho pɔ̀n-za dèe yi, ⁹ èe ká ĩ màhá sīi wan hã làa na kà wán. ĩ sīi yí wan bìo á ĩ véenía mi yiwa bìo yi. ĩ wee zàmaka lé bìo mi yiwa vá hã wén-kora na mi wó bìo yi, á pá hã díá. Le yi-vée na yú mia kà, lé le Dónbeenì wi à mu wé làa bún, bèra a na à mi sĩa cǐ mi wén-kora mu bìo yi à pí hã. Ká mu wó kà, se wa vūahú mu túaró yínɔ́n bìo na wa wó khon làa mia. ¹⁰ Ká a nùpue yi wee vá lé bìo mu lé le Dónbeenì sīi bìo, à dén yi-vée so wé ò o yèrémá mí yilera lè mí wára, lé bún wee na à le Dónbeenì kǎní òanso. Dén yi-vée so sīi bìo máa vá wen. Èe ká le yi-vée na màhá ka làa bìá yí zū le Dónbeenì yi-vée bìo sīi, á wee bua a nùpue varáa mu húmú yi. ¹¹ Mu bon, mi yiwa na wee vá lé bìo mu lé le Dónbeenì sīi bìo, á mi wáa loń bìo wó mia bìo kà wán. Mi loń bìo mi nɔnnáa miten, á yilera búenbúen yèrémáa. Mi wee bío sǐ miten yi làa sòobée. Mi wee zéení bìo kà wán le mi yí wa mu bè-kora. Mi wee cǐi mi sĩa mu bìo yi. Bìo lá dà à yí mia mu bìo yi á mi yàá zána. Mi sĩa vá à mi bīnī mi mi, á mi wi à mi bīnī wé le Dónbeenì sīi bìo, ká mi bé yia wó mu bè-kohó. Mi zéení mu bìo cèrèe yi le mi níni mia bún bìowa so wéení.

¹² Ká ĩ túara ho vūahú nɔn mia, se mu yínɔ́n yia wó khon bìo yi, á mu mún yínɔ́n yia ba wó khonnáa bìo yi. ĩ túara ho bèra a na à bìo mi nɔnnáa miten wa bìo yi à bìo zūń wéréwéré le Dónbeenì yahó. ¹³ Lé bún bìo yi á wa yúráa le sī-hebúee.

Mu bon, mu yàá yínɔ́n bún mí dòn á wa sĩa hà bìo yi. Wa mún wee zàmaka bìo ó o Tiite sīi wan bìo yi, lé bìo mi búenbúen híina a sīi. ¹⁴ ĩ khònía mia o Tiite yìo yi, á bìo ó o van mi cǐn bīnía, á mi bèn yí dó nìyio mì. Bìo á bìo wa wee bío búenbúen lé ho tũíá ponináa, lé làa bún á bìo wa khònía làa mia o Tiite yìo yi mún wóráa ho tũíá. ¹⁵ Bìo ó o buara mi cǐn á mi buan wo se. Mi bò a bíoní yi lè le sòobée lè le kònbii. Hen ká a leékaa mu, ò o wíoka wań mia. ¹⁶ ĩ wee zàmaka lé bìo á ĩ láa mia mu bìo búenbúen yi.

8

Mu hãmu cǎló bìo

¹ Wán zàwa lè wán hínni, wa wi mi zūń bìo nɔn le Dónbeenì wóráa mu sãamu lè ho Maseduana kèrètíewa kuio. ² Ba lò bon làa sòobée, ká ba sĩa bèntín pá wan làa sòobée. Ba khon binbirì, èe ká ba màhá wó mu hãmu cèrèe le Dónbeenì tonló sáró bìo yi. ³ ĩ lé mu bàn seéràso, ba wó bìo ba dà wee wé, ba wó mu miten á yòó puunía lé bìo mu sī ba yi. ⁴ Ba flora mu wa cǐn á henía, le wa díá le mí dé mí níni à séeníáa ho Zeruzalemu kèrètíewa kuure. ⁵ Ba wó mu á dà bìo wa lá wee leéka wán. Barén nɔn miten le Dónbeenì yi, á ba díá miten nɔn wen làa bìo mu sīnáa le Dónbeenì yi.

⁶ Lé bún bìo yi á wa le ho cǎló tonló mu na ó o Tiite lá búakáa mi cǐn ò o wíoka sá à tíi jii. ⁷ Mi sīadéro lè mí bíoní yi, mi bìo zūńlò lè miten naló yi, lè le waminì na mi yú wa cǐn, bún búenbúen á mi dó mi sòobée yi, á wó mu sese. Lé kà sīi á mi sòobáaráa miten sáráa ho cǎló tonló na kà.

⁸ ĩ yí máa kíká mia. ĩ wi à ĩ zéení bìo ba kèrètíewa kuio na ká wóráa làa mia, bèra a na à mi dán zéení le mi wa bìá ká bìo bon. ⁹ Lé bìo mi zū wa Núhúso Yeesu *Krista sãamu na ó o wó nɔn wen bìo. Orén na mu bìo búenbúen wi níi yi, á díá bún búenbúen ò o tà mu khemu yi mi bìo yi. O wó kà sīi bèra a na ò o khemu mu wé mia lè ho nàfòró bànsowà mi sĩa yi.

¹⁰ ĩ wi à ĩ bío bìo á ĩ wee leéka ho cǎló mu dání yi: Bìo mi wó á se, minén lé bìá zenin lé ba nín-yání nùpua na tà ho bìo, á lé minén mún nín-yání wó ho. ¹¹ Hã làa na kà wán á mi tíi ho tonló mu jii. Bìo mi fù sòobáa miten á tà mu, lé làa bún à mi pá wé sòobáráa

miten à sá ho tonló mu vaa tíí jii. Mi wé mu làa bìo mi dàráa mu. ¹² Lé bìo ká mi sòobáa miten á nòn bìo le Dónbeenì yi, á le è tà à fé bìo wi mi cón, ká le máa loí bìo mía mi cón. ¹³ Mi yí leéka le ì wee sèení bìa ká lònbee làa mia bèra a na à barén vūí ká minén lò be. Bùéé, ì wi à mi mànì.

¹⁴ Hã làa na kà wán á mi bìo wi cèrèè á mu súaani à mi wé hã bìa khon. Ká nònzoñ na minén bèn khon à barén bìo wi boo, á ba à hã mia. Ká mu wee wé kà, bún ká mi màa. ¹⁵ Mu ù wé làa bìo mu túararàa le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Yia yú ho dínló cèrèè á yí yú yí puunía, á yia yí yú bìo na boo á bìo búí mún yí fòora yi.»*

O Tiite lè ba búí varó ho Korente yi bìo

¹⁶ Wa wee dé le Dónbeenì bárakà, dén na wó ó o Tiite sòobáa miten mi bìo yi làa bìo warén wó làa bũ. ¹⁷ Lé bìo á bìo wa le o Tiite va mi cón ó o tà. Mí lahó yi ó orén miten lé yia yáá henía mí bñí varó mi cón bìo. ¹⁸ Wa wáa à tonka a Tiite mu lè wàn za na ba kèrètíewa kuio búenbúen wee wíoka yèni le Dónbeenì bín-tente bueró bìo yi. ¹⁹ Mu yínón bún mí dòn, ba kèrètíewa kuio lé bìa léra wàn za mu ò o wé bè làa wen wa varáa yi. O wee bè làa wen à sáràa ho cǎló mu tonló na wee dé ho cùkú o Núhúso mí bære yi, á mu wee zéení le wa wi wa wé bìo se. ²⁰ Le minka wáí mu á wa wé è pa bìo bèra a na à nùpue yí bío khe na wen le búaró dǎní yi. ²¹ Lé bìo wa wi à wa wé bìo se o Núhúso yahó lè ba nùpua yahó. ²² Wa mún ò páani ò tonka wàn za búí làa ba. Pònna cèrèè wa lora a, á mòn ò o wee sòobá miten le Dónbeenì tonló sáró yi. Hã làa na kà wán ó o yáá wíokaa wee na miten ho tonló mu yi á po bìo lè ho yahó lé bìo ó o lǎa mia. ²³ O Tiite wón làa mi leéra ho tonló yi, wa páania wee sá à sèenínaa mia. Ká bìa á à bè mín làa wo bán lé ba kèrètíewa kuio tonkaa ba mi cón. Ba tonló wee dé ho cùkú o *Krista yi. ²⁴ Ká ba búéé dǎn mi cón, à mi zéení làa ba le mi wa ba, à ba kèrètíewa kuio na tonkaa ba à zūn le bìo wa wee khòní mia bìo yi á bènín lée tūiá poni.

9

Le Dónbeenì wa yia wee hã mu bìo lè le sī-wèè

¹ Mu yáá ka lè mu jùhú mía à ì túa ho vūahú na kà na mia ba kèrètíewa kuure sèení mu dǎní yi. ² Lé bìo á ì zū bìo mi sòobáaràa miten ba sèeníló bìo yi. Ì sīi wan mi bìo yi á wee bío na ho Maseduana kèrètíewa yi hen le «Ho Akayii kèrètíewa wi ba sèení ba kèrètíewa kuure na wi ho *Zudee yi. Ba yáá búakaa wee wíoka miten mu bìo yi hǎrí zenìn». Ká ho Maseduana kèrètíewa mún já mu, á ba cèrèè wíokaa nòn miten le sèení mu bìo yi. ³ Èé ká ì màhá à tonka wàn zàwa mu mi cón bèra a na à bìo nòn wa khòníanaa mia à yí wé káamáa. Á ì wi à mi wíoka miten làa bìo á ì bíaràa mu. ⁴ Bún mía ká ìnén lè ho Maseduana kèrètíewa búéé dǎn mia ká mi dñn yí wíokaa miten ho cǎló mu bìo yi, á warén lé bìa hã nìyio ò dí ba yio yi, lé bìo wa lǎa mia. Ì zū le minén á hã nìyio mún ò dí. ⁵ Lé bún nòn á ì leékaa le mu súaani à ì fio wàn zàwa mu à ba dí ì yahó buen mi cón, à búéé loí le sèení mu bìo, dén na mi dó mi jini nòn bìo yi. Ká ì búéé dǎn ká mu yio ló, á bún ò zéení le mi héra mi yiwa wóràa mu ká kíkǎa yí kera mu yi.

⁶ Mi zūn mu! Nùpue yí dù bìo na boo, ó o máa lá bìo na boo. Nùpue na dù mu bìo na boo, wón ò lá mu bìo na boo. ⁷ Mi na, à héha làa bìo wi mi nì-kéní kéníwà sīa yi. Mi yí wé mu làa yi véé, à keñ lè mu lée kíkǎa mi wán. Lé bìo á yia wee na mu bìo lè le sī-wèè wón bìo sī le Dónbeenì yi. ⁸ Le Dónbeenì dà à na bìo cèrèè mia á yòó puunì bìo mi màkóo wi yi, bèra a na ká mi yú hã pònna búenbúen yi á yòó puunía, á mi ò dǎn ò wé bìo na se cèrèè làa bũ. ⁹ Mu ù keñ làa bìo mu túararàa le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «O wee hén mí yi à hánáa ba nì-khenia, o wee wé mu tentemu féèè.»* ¹⁰ Yia wee na mu bè-dà ba nùpua

* 8:15 Mi loí Léro vūahú (Exode) 16.18 * 9:9 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 112.9

yi á wee hã ba làa bìo ba à dí, á mún ñ na mu bè-dà minén yi. Ò o ò wé á mu ù jin á mí tentemu cùnú wé è dé wán. ¹¹ Ò o ò na bìo cèrèe mia bèra a na à minén bèn hén mi yiwa à hãnaa ba nùpua. Mu ù wé á ba nùpua cèrèe á à dé le Dónbeenì bārākà bìo mi non wen á wa non ba yi bìo yi. ¹² Le séení na mi wee wé yínóí dèe na wee séení ho Zeruzalemu kèrètíewa kuure ba màkóo bìo yi mí dòn, le mún wee wé à ba wíoka wé dé le Dónbeenì bārākà cèrèe. ¹³ Le séení na mi wee wé kà á à zéení le mi héra mi yiwa. Mu bon, mi wee bío o *Krista bín-tente bìo, á bò le yi, á ba nùpua cèrèe wee dé ho cùkú le Dónbeenì yi mu bìo yi. Ba mún wé è dé ho cùkú le yi bìo mi héraràa mi yiwa á non mi ní bìo barén lè ba nùpua búenbúen yi bìo yi. ¹⁴ Á ba wé è fio ò na mia à zéení le mí wa mia, lé bìo le Dónbeenì wó mí sãamu làa mia yòó puuní. ¹⁵ Mi wa dé le Dónbeenì bārākà mu bè-tente na bàn síi mía, na le wó non wen bìo yi.

10

O Poole wee bío mí tonkaró tonló bìo

¹ Ìnén Poole í bæere á wee fio mia, o *Krista wayiró là a síi na se pànká yi. Ba le ká í wi làa mia à í wé hézón, ká í khèra làa mia à í síi wé here. ² Ká í màhá wee fio mia le mi yí día le ká í khíi bīnía buara mi cón à í yí mia zaráa. Ba nùpua búí wi mi tíahú á wee bío le í wee bua íten lòn nùpue na yí zū Dónbeenì. Bán sowaso á í bueé mì lè sòobéé á à na yi. ³ Mu bon, wa wi ho díímíná yi, ká hã fio na wa wi yi á wa yí máa fi lè ho díímíná fio bìo síi. ⁴ Hã fio síi na wa wee firáa yínóí ho díímíná fio síi. Bùeé! Warén fio síi lé le Dónbeenì na pànká wi fio síi. Hã pànká wi à firáa hã lùà na ba zúkúsa wee sà mítén yi. Wa wee bío búe ba sabín-fūaalowa júná. ⁵ Hã yile-kora búenbúen na á bìa wee yòoní mítén wee lá à dín sánsaráa le Dónbeenì bìo zūnló á wa wee kánká kúia. Wa wee yèrémá ba nùpua hácírí à ba bè o Krista bíoní yi. ⁶ Ká pàahú na mi cèrèe khíi zéení le mi bò a Krista bíoní mu yi bìo bon, á warén ñ bé bìa ká na yí bò le yi.

⁷ Minén wee loí bìo wee mi mí dòn. Hen ká a búí bía le mí bìo sà a *Krista yi, ó o ko ò o zūn le ìnén mún bìo sà a Krista mu yi. ⁸ Hàrí ká í ka lè í dá khòonía íten ho pànká na ó o Nùhúso non wen bìo yi, á nìyio máa dí mi. Hón pànká so na ó o Nùhúso non wen, lé à wa séeníáa mí kuure, ká mu yínóí mi yáaró bìo yi. ⁹ Í yí wi à í keí lè í wi à í zání mia lè í vónna na á í wee túa, ¹⁰ lé bìo ba búí le: «O Poole vónna bíoní léé bíoní na hereka làa bíoní na wee vá. Èe ká a màhá wi làa wen ò o pànká máa keí, à bíoní pànká máa keí.» ¹¹ Bìà wee bío hñ bíoní so zūn le bìo wa wee túa hã vónna yi à toní na ba yi lé búnn mí bæere wa à wéráa ká wa khíi bueé dñ ba. ¹² Ba búí sòobáa wee wíoka mí yènnáa dàkhíina. Bán á warén so yàà à tà á à màní lè waten le? Ba wee wé mítén lòn mònzání síi à mònzá lè mítén mí dòn. Ba hácírí so wi le?

¹³ Ká warén bán máa khòoní waten máa dà máa khíi. Ho tonló na le Dónbeenì dó wen lé hón wa wee kája yi. Lé búnn bìo yi wa buararàa mi cón. ¹⁴ Wa yí dà bìo le Dónbeenì le wa wé wán. Mu bon, warén lé bìa nín-yání buara mi cón bueé buera le bín-tente na bìo ciran o Krista. ¹⁵ Wa yí máa khòoní waten ho tonló na á ba búí sá bìo yi. Wa láa mu yi le mi síadéro le Dónbeenì yi wee dé wán ká mu wà, á warén tonló mún ñ va lè mí yahó làa sòobéé mi cón, ká wa máa dà bìo le Dónbeenì le wa wé wán. ¹⁶ Ká mu wó làa búnn, á wa à dàñ ñ va lè wa yahó á vaá bue le Dónbeenì bín-tente hã kána na dà minén wán yi. Wa yí wi wa sá ho lahó na ba búí búakáa wee sá yi à khòoní waten ho tonló na ba sá bìo yi.

¹⁷ «Yia le mí ì khòn, à wón khòn bìo ó o Nùhúso wó bìo yi.»* ¹⁸ Yia wee khòoní mítén yínóí yia ó o Nùhúso tà bìo, mu lé yia ó o Nùhúso mí bæere wee khòoní.

11

O Poole lè ba tonkarowà na bìo yí bon bìo

* 10:17 Mi loí Zeremii vūahú 9.23

¹ Ì wi à mi tà à ì bío làa mia lòn khéero cùeée. Ūuu! Mi tà mu yi. ² Mi bìo sĩ mìi làa sòobée fúaa ì yí wi ò o búí túii mia làa bìo le Dónbeenì yí wi ò o búí túiináa mia bìo síi. Mu bon, ì bò mi fūaamu n̄n báa n̄-kéní yi. Wón báa so lé o *Krista. Ì wee zéení mia làa wo lòn hínzo-sínii na yí zū báa. ³ Èé ká bìo ó o háa khàráa o Èeve víinía, á ì zána à minén mún yilera hía lúnka à ví làa búnn síi, à yí día miten naló lè mí cemu mi páaníló là a Krista bìo yi.* ⁴ Mu bon, ká a búí bueé wee bío Yeesu veere na warén yí bía bìo làa mia, tàá ká a búí bueé n̄n hácín-veere na wi mí dòn lè le Dónbeenì Háacíri mia, tàá ká a búí bueé wee bue bín-tente veere na wi mí dòn làa dío warén buera n̄n mia, à búnn mi dèení tà fūafūa.

⁵ À ìnén c̄n, á ba n̄pua mu na mi wee n̄k̄á bìo le ba lé o Yeesu tonkarowà binbirí, á yí po ìnén. ⁶ Nùhú sĩ á ì yí dàn bío lè barén bìo, ká mu bìo zūnló á ì po ba. Wa zéení mu làa mia wéréwéré hã p̄nna búenbúen lè mu bìo búenbúen yi.

⁷ Tàá bìo á ì buera le Dónbeenì bín-tente n̄n mia hã k̄amáa yi, á liinía ìten n̄n mia bèra a na à minén n̄n hooní, á ì so wó khon le? ⁸ Ì tà á fó ba kèrètíewa kuio búí ní bìo á sáráa ho tonló n̄n mia. ⁹ Bìo á ì fù wi mi c̄n á màkóo wi le séení yi á ì bìo yí wó Nún-sèró o búí wán. Wàn zàwa kèrètíewa na ló ho Maseduana yi lé bán buan bìo á ì màkóo wi yi bueé n̄n mìi. Ho p̄ahú mu yi á ì bìo yí wó Nún-sèró minén búí wán, á ì mún yí wi à ì bìo wé sèró o búí wán mi tíahú. ¹⁰ Ì dà à khòní ìten búnn bìo yi, á n̄pue na à hè mi ho Akayii k̄hú yi mu wéro yi wón mía. O *Krista na wi mìi yèni yi á bìo á ì wee bío kà lé ho túiá poni. ¹¹ Bìo á ì bía kà so wee zéení le ì yí wa mia le? Bùéé! Le Dónbeenì zū le ì wa mia.

¹² Bìo á ì bìo lá yínón nún-sèró o búí wán, lé búnn mu pá karáa, bèra à na à bìa le mí lé o Yeesu tonkarowà ká mu yí bon à yí bè búnn yi khònínáa miten le mi wee sá làa bìo á warén wee sáráa. ¹³ Ba n̄pua mu yínón Krista tonkarowà, ba lé ba n̄-khàwa, á wee wé míten lòn Krista tonkarowà. ¹⁴ Mi yí le mu wé mia coon, lé bìo á p̄ahú búí ò o *Satāni mún yèrémá míten wé lòn Dónbeenì tonkaro na ló ho wáayi, à wé n̄iika lòn khoomu. ¹⁵ Á mi yí le bìo ó o Satāni ton-sáwá bìo na ba wee yèrémá míten wé lòn ton-sáwá na téréna wé mia coon. Mu vaa véení á bìo ba wó sàání á ba so máa yí le?

Le lònbee na yú a Poole bìo

¹⁶ Le ì wíoka bío mu na mia: O búí yí leéka le ì wee khée. Èé ká mi wee leéka le ì wee khée, à mi na le níi mìi le ì khòní ìten làa bìo mi lá à nanáa le o khéero yi. ¹⁷ Bìo á ì bío hã làa na kà wán yínón bìo ó o Nùhúso wi à ì bíoráa, bùéé! Bìo á ì wáa lan wee khòní ìten kà, á ì wee bío lòn khéero. ¹⁸ Yínón ba n̄pua cèrèe wáa wee khòní míten ho díimíná bìo dání yi le? Àwa, á ìnén mún wáa à khòní ìten. ¹⁹ Minén na lé mu bè-zūnminì b̄ansowá á wee tà bìo ba khéerowà wee wé yi. ²⁰ Ba n̄pua wee wé mia lè mí wobáani, à wé hūn mia, à wé n̄uaa mi bìo, à wé n̄in mia, à wé fíio mi sáarà, á mi wee día à búnn búenbúen kúu mia. ²¹ Mu b̄an bíoró n̄iyio wi. Mi sáberé, warén sĩa yí wó herera yí vaá bó búnn yi. Èé ká ì pá à bío lòn khéero ò lén. Bìo á bìa ká wee khòní míten bìo yi, búnn á ìnén mún dà à khòní ìten bìo yi. ²² Ba lé ba *Heberewa le? Àwa, á ìnén mún lé o hebere n̄i. Ba ló a *Isirayēle n̄ipomu yi léé? À ìnén mún ló a n̄ipomu yi. Ba ló a *Abarahaamu n̄nkāni yi léé? Á ìnén mún lé o m̄nmānii. ²³ Ba lé o *Krista ton-sáwá léé? Ì yàá à bío lè ì n̄hú mía b̄inn, ìnén lé o Krista ton-sá po ba. Ì sá lò bon po ba, ba dó mi ho kàsó yí á po barén, ba han mi po po barén. Ì zàanía ì mukāni cúa cèrèe po ba. ²⁴ Ba *Zúifūwa han mi lè le làbāani yimù cúa-búarā-jun dà-kéní mía á d̄nn hã zen cúa-hònú. ²⁵ Ba n̄pua vūaana mi lè le būini, á d̄nn hã zen cúa-t̄inn. Cúekúee búí á ba lèekaa mi lè hã huua le mí ì búe. Ho won-beenì lú mu numu yi làa mi d̄nn hã zen cúa-t̄inn. Cúekúee búí á ì wó le wizon-kūure lè mí t̄inaahú mu jun-beenì yi. ²⁶ P̄nna cèrèe ká ì wi le veeni yi á ì lò bon bìo cèrèe bìo yi: Hã muna búí na sú cáa á ì lò bon káaló yi. Ba k̄nlowà, lè wàn sĩ n̄pua, làa bìa yínón wàn sĩ n̄pua,

* 11:3 Mí loñ Bìo n̄hú búenii vūahú (Genèse) 3.1-6, 13

bán búenbúen beéra ì ló ì vɛnì yi. Ì ló bon hã ló-beera yi, hã mana yi, mu juun-beenì yi. Wàn zàwa na le mí lé ba kèrètíewa à mu jòn yí bon bán mún beéra ì ló. ²⁷ Ì sá ló bon dàkhíina. Hã pònna búí á ì cāana yí dūma, le hīni lè le ju-hānì beéra ì ló. Pònna cèrèe à ì máa yí bìo dí. Le tènì lè ho péerú mún beéra ì ló. ²⁸ Mu yàá pá yínón bún mí dòn. Bìo á ì wee leéka bìo hã wizooní búenbúen mún wi bín: 'Ba kèrètíewa kuio búenbúen á ì yi wee dè bìo yi. ²⁹ Hen ká a búí lée yídà, à ì ló wé be mu bìo yi. Ká a búí wó bè-kohó à mu vá mi làa sòobéé.

³⁰ Ká ì ko à ì khòoní ìten, à ì wé mu ì yídàmu bìo yi. ³¹ Le Dónbeenì na lé wa Núhúso Yeesu bàn Maá, dén na ko lè le bùaaní fɛɛɛ, á zū le ì yí máa fí sabéré. ³² Pàahú na á ì bueé wi ho Damaasi lóhó yi, ó o Kuvɛɛɛere na wee sá a bée Aretaasi yèni yi le ba pe ho lóhó zūajiní búenbúen, à ba wìi mi. ³³ Ká ba màhá can ho lío-beenì lè hã hūni á ì zon yi á ba lée liinía lè ho soró món, lé bún fenía mi.†

12

Bìo ó o Núhúso zéénia là a Poole

¹ Ì ko à ì khòoní ìten à mu jòn jùhú mía. Èɛ ká ì màhá à bío mu bè-sànkānia na ó o Núhúso zéénia làa mi dání yi. ² Ì zū a kèrètíe búí. Le Dónbeenì buan wo yòorarāa ho wáayi jún-tíahú mu wáa à yí lúlúio píru náa. O lá van ho wáayi binbirì lée, tàá hã lée kònkórá jà a yi lée, bún á ì yí zū. Le Dónbeenì lé diò zū mu. ³ Mu bon! Ì zū le le Dónbeenì buan wo yòorarāa ho wáayi. Ká a lá van ho wáayi binbirì lée tàá hã lée kònkórá jà a yi lée, bún á ì yí zū. Le Dónbeenì lé diò zū mu. ⁴ Bìo ó o vaá já le Dónbeenì cón ho wáayi mu yi á yí dà máa bío, á mu ní mún yí nòn nùpue yi ò o bío mu. ⁵ Ì ì khòoní ìten bìo wó a nìi mu yi bìo yi. Ká ìnén ì bæere dání yi, á ì khòoní ìten ì yídàmu bìo yi. ⁶ Ká ì yàá pá lá wi à ì khòoní ìten, se ì pá yínón khéero, lé bìo á ì ì mì ho tūiá poni. Èɛ ká ì màhá máa bío, ì yí wi à ba nùpua càtí mi à dà bìo á ì wee wé làa bìo á ì wee bío wán.

⁷ Mi yí mən le, ì lá dà à yòoní ìten bún bè-beera so na le Dónbeenì zéénia làa mi bín bìo yi. Èɛ lé bún nòn á le dó bìo búí mi na wee vá ì sánia yi. Le díá ó o *Satāni tonkaro wó mu làa mi, bèra a na à ì yí yòoní ìten. ⁸ Ì fìora a Núhúso dōn hã zen cúa-tīn le o véenì ì lònbee mu. ⁹ Ó o bía nòn mi: «Ì sāamu ù kǎna fo, lé bìo á ho pàahú na fo wee mi ù yídàmu yi lé hón pàahú so yi á ì pànká bèn wíokaa wee mi yi». Àwa, á mu sūaaní à ì wé khòn bìo á ì lé o yídà bìo yi, bèra a na ò o *Krista pànká kén mi binbirì. ¹⁰ Lé bún bìo yi, á ì sīi wan bìo á ì lé o yídà bìo yi. O Krista bìo yi hàrí ba wé là mi, à le lònbee yí mi, hàrí à ba wé jíní ì sánia, à ì hácírí yáa, á ì sīi pá à wa. Lé bìo ká ì lé o yídà pàahú na yi, à ì yí ho pànká hón pàahú so yi.

O Poole yìlera lùnkāa ho Korente kèrètíewa bìo yi

¹¹ Ì bía lè ì jùhú mía bín, èɛ ká lé minén nòn á ì bíarāa kà. Mu bon, minén lé bìa lá ko à mi mì ho tūiá ì jii ba nùpua yahó. Hàrí ká ì yínón dèe á bìa mí wee jàká bìo le ba lé ba tonkarowà binbirì á yí sūaaní mi bìo woon yi. ¹² Bìo á ìnén lé o Yeesu tonkaro, á ì jà ì yi làa sòobéé, á le Dónbeenì dīn ì wán á wórāa mu yéréké biowa lè mí síiwà. ¹³ Lé mu yén á ì wó nòn ba kèrètíewa kuio na ká yi ká ì yí wó mu yí nòn mia, ká mu yínón bìo á ì yí díá á mi lá ì jún-sèró. Mi wáa sèn díá na mi bún bìo yi.

¹⁴ Hen làa cīnú ká ì buen mi cón á bún wáa à wé mu cúa-tīn ní. Bún á ì mún máa bío le mi na bìo búí mi. Minén mi bæere lé bìa á ì wee cà, ì màkóo mía mi ní bìo yi. Mu yínón ba zàwa wee bàrá mí ní bìo ká lè mìn nùwā, ká ba zàwa bàn nùwā lé bìa wee bàrá mu ká làa ba. ¹⁵ Ìnén cón á ì ní bìo búenbúen lá déró ho tonló yi mi bìo yi á à wé sī mi. Ì yàá

† 11:33 Mi loí Bè-wénia vūahú 9.25

dà à na ì mukāni búenbúen mi bìo yi. Bìo à ìnén wa mia lè ì sòobéε jún-sĩ lé bún wee lén mu búí bìo mi wa làa mi yi.

¹⁶ Mi tà à zūn le ì bìo yí wó jún-sèrò mi wán. Ba búí wee bío le o Poole bèn̄t̄n héra, o wee khà wen à fé ní bìo. ¹⁷ Bìo búenbúen na á ì tonkaa mi c̄n ó o búí á ì so d̄n wán à tò mi wán le? ¹⁸ Ì h̄a f̄ora a Tiite, ó o buara mi c̄n, á wán za n̄-kéní búí na mi zū á bò làa wo. O Tiite mu so bueé khà mia fó bìo búí le? Ìnén làa wo so yí wó yilera dà-kéní á yí sáráa le? Le d̄n̄í na wa lá so yín̄n̄ dà-kéní le?

¹⁹ Bìo wa bía ho v̄ahú yi bueé bó hen, jún-sĩ mi wee leéka le wa wee bío s̄i waten yi. Èε ká b̄ueé. Wa bía mu le Dónbeenì yahó wa páaníló là a *Krista bìo yi. Wán zàwa lè wán h̄inni na á ì wa làa sòobéε, wa wee bío bún búenbúen bèra a na mi jàa va lè mí yahó le Dónbeenì w̄hú wán. ²⁰ Ì z̄ána à ì buee yí mia ká mi yí ka làa bìo á ì wee leéka, ká ìnén b̄en̄ yí ka làa bìo á minén wee leéka. Ì z̄ána le jún-sĩ á ì bueé yí mia ká mi wi h̄a fio yi, á wee dí le yandee làa mín, á s̄ia wee c̄i mín yi, á wee penka làa mín ká mi ì là mín, á wee j̄uu mín ká mi ì yon̄i miten, á yú bìo na à mi wé. ²¹ Ì z̄ána le ká ì buara mi c̄n, à wán Dónbeenì dí a h̄a n̄yio dí mi mi bìo yi. Ì z̄ána à ì buee mi mia à wá mi bìo yi, lé bìo á bìa f̄u wi mu bè-kora wéró yi á yí yèrèmaa mí yilera lè mí wárá, á pá wi ho h̄á-fénló lè ho bá-fénló lè mí s̄iwà wéró yi. Ì z̄ána à ì buee yí ba ká ba pá wee wé mu bìo na yí se lè mí s̄iwà búenbúen.

13

O Poole m̄ondén zéení là a t̄en̄i bìo

¹ Bìo á ì buen mi c̄n ká á w̄a à wé ì buenlò cúa-t̄n ní. Mu túara ká s̄i: «Mu bìo búenbúen á wa à lén yìo ba seér̄asa n̄w̄a j̄un tàá n̄w̄a t̄n bè-bíonii wán.»* ² Mu cúa-j̄un ní na á ì buara mi c̄n, á ì j̄a bìa wee wé mu bè-kora làa bìa ká búenbúen zeñ wán. Bìo á ì w̄a khèra làa mia bìo ká wán, á ì wíokaa wee j̄i mi zeñ wán le ká ì kh̄i b̄n̄ia buara á n̄i woon ní m̄a lé ho béró yi. ³ Mi wi à mi zūn wéréwéré le o *Krista wee d̄n̄ ìnén wán à bíoráa. Àwa! Á mi zūn mu le o Krista yín̄n̄ yí dà mi t̄iahú. Ì wee j̄i mi zeñ wán, o ò zéení mí p̄anká làa mia. ⁴ O búεr̄o ho *k̄ur̄w̄a wán ó o zéenia le mí lé o yídà bún bon, ká h̄a làa na ká wán ó o yìo wi lua le Dónbeenì p̄anká yi. Warén páaníló làa wo bìo yi á wa mún lé ba yídàwa bún bon. Èε ká wa màh̄á wee j̄i mi zeñ wán: Le Dónbeenì p̄anká yi á warén làa wo yìo á à wé lua mi t̄iahú!

⁵ Mi loñ miten à d̄andá miten miten, à zūn le mi dó mi s̄ia o Yeesu Krista yi. Mi so yí zū le o wi mia le? N̄n̄-sĩ á mi loñna miten m̄on à mi yí ka làa bún! ⁶ Èε ká ì láa mu yi le mi zū le warén bán zéenia le wa dó wa s̄ia wo yi. ⁷ Wa wee fio le Dónbeenì yi bèra a na à mi wé yí wé mu bè-kora. Èε ká wa màh̄á yí m̄a wé mu à zéenína le warén á s̄ee wi yi. Wa wee wé mu bèra a na à mi wé wé ho t̄iáa poni bìo mí d̄on, hàrí ká wa bìo búenbúen ka lè mu j̄ii yí sú. ⁸ Wa yí dà m̄a kán ho t̄iáa poni, bìo bon bún mí d̄on lé bìo wa dà wee wé. ⁹ Mu bon, wa wee z̄amaka bìo á warén lé ba yídàwa, à minén p̄anká wi bìo yi. Bìo wa wee cà wa fioró yi lé à mi wé ba n̄pua na á wékheró bìo yí m̄a mì léé yi. ¹⁰ Bìo n̄on á ì f̄era wee túar̄aa ho v̄ahú mu ù na mia lée bèra a na ká ì kh̄i bueé d̄n̄ mia à ì yí d̄n̄ ho p̄anká na ó o N̄uh̄uso n̄on mì wán à z̄ar̄aa làa mia. Mu bon, le Dónbeenì yí n̄on ho mì à ì ȳaa mia, ká lée bèra a na à ì séení mia à mi s̄iaderó le yi va làa yahó.

¹¹ Wán zàwa lè wán h̄inni, mi le mi s̄ia wa, à s̄iaderó le Dónbeenì yi va làa yahó. Mí wé hení mín s̄ia à j̄i-cúa wé dà-kéní à keñ mín wán làa héer̄a. Á le Dónbeenì na wa wen á wee na ho héer̄a ba n̄pua yi á à keñ làa mia.

* 13:1 Mi loñ L̄andá zéenílò v̄ahú (Deutéronome) 19.15

¹² Mi tɛɛní mɪn yi sese lòn nu zàwa. Bìà bìò sà le Dónbeenì yi hen búenbúen wee tɛɛní mia. ¹³ Le wa Núhúso Yeesu *Krista sãamu, lè le Dónbeenì waminì, lè le Dónbeenì Hácírí páaníló làa wɛn, à kɛ́í lè mi búenbúen.

Ho vūahú na ó o Poole túara n̄n ho
Kalasii
kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró júhú

Ho vūahú mu lé o Poole túara ho n̄n ho Kalasii k̄hú kèrètíewa kuure yi. Bìo ó o yánkaa buera le Dónbeenì bín-tente b̄n, á ba nùpua búí dó mí s̄a o Yeesu yi (Bè-wénia 16.6).

Ba búí ló bueé bía le bìa yín̄n ba *zúifūwa ko ba kúio mít̄en làa bìo ho làndá b̄r̄aa mu. Ó o Poole túara ho vūahú n̄n ba yi le ba yí bè h̄n kàránl̄o so yi, lé bìo ho yí héhaa là a Yeesu *Krista bín-tente. O bía le bìo ba dó mí s̄a o Yeesu yi, lé b̄n te bìo ba t̄ér̄ennan̄aa le Dónbeenì yahó, ká yín̄n bìo ba b̄o ho làndá yi. O Poole nín-yání z̄eenía bìo ó o Yeesu yánkaa vonn̄aa wo ó o wó a tonkaro (1-2).

O Poole òn le Dónbeenì v̄n-k̄ía wán á z̄eenía le yia dó mí s̄i o Yeesu yi, á wón n̄ k̄aní, ká yín̄n ba zúifūwa làndá bèr̄o lé bìo ò k̄aní b̄anso (3-4).

Ho vūahú lii véenì ó o bía le ba ko ba bua mit̄en lòn nùpua na wi mit̄en bìo síi. Ba ko ba día le le Dónbeenì Hácírí dí ba yahó, á ba à yí le muk̄n-f̄inle, á mún n̄ wañ m̄in (5-6).

Le t̄en̄í

¹ Ìn̄én Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro. Mu yín̄n nùpua wó mi là a tonkaro, á ì mún yí òn n̄i woon wán á w̄r̄aa wo. Mu lé o Yeesu Krista là a Maá Dónbeenì lé bìa tonkaa mi, ler̄én Dónbeenì mu na véenía wo léra ba n̄i-hía t̄íahú. ² Mu lé ìn̄én l̄è wàn z̄awa na làa mi páan̄ia wi búenb̄uen lé war̄én wee túa ho vūahú na kà á à na min̄én kèrètíewa kuio na wi ho Kalasii k̄hú yi.

³ Le wàn Maá Dónbeenì l̄è wa Núhúso Yeesu Krista à wé mí s̄amu làa mia, à na ho héer̄a mia. ⁴ O Krista tà n̄n mít̄en á wó wa bè-kora séndíaró muin̄i yia, á k̄ánian̄aa wen ho zuia dím̄íná kohó na kà níi yi. Lé kà síi ó o Krista w̄r̄aa wàn Maá Dónbeenì síi bìo, ⁵ wón na ho cùkú bìo s̄à yi h̄a lúlúio na jii mía yi. *Amiina!

Le Dónbeenì bín-tente léè dà-kéní mí dòn

⁶ Bìo mi pá le Dónbeenì na von mia o *Krista s̄amu p̄anká yi à mi yèr̄em̄aa bò bín-tente veere na bìo yí bon yi f̄uaf̄ua b̄ent̄ín léè bìo na và mi làa s̄ob̄é. ⁷ Mu yí máa z̄eení le bín-tente búí b̄in̄ia wi, b̄ueé! Ba nùpua búí lé bìa wee l̄unka mi yilera, á wi ba yèr̄em̄a a Krista bín-tente. ⁸ Àwa! Ká a búí, tàà war̄én wa b̄eere, tàà wáyai tonkaro búí kh̄ii bueé buera bín-tente búí na wi mí dòn làa dìo á war̄én buera n̄n mia, à wón b̄anso à h̄a d̄ánk̄aa yí. ⁹ Wa bía mu, á ì pá b̄in̄ia wee bío mu: Hen ká a búí ló bueé buera bín-tente na wi mí dòn làa dìo mi tà bìo, à b̄anso à h̄a d̄ánk̄aa yí. ¹⁰ Àwa! Á mi so wee leéka le ì wi à ba nùpua tà ì bìo léè, tàà lé le Dónbeenì? Lé ba nùpua á ì so wi à ì bìo wé s̄i yi le? Ká mu lé à wé à ì bìo wé s̄i ba nùpua yi, se ì lá máa wé Krista ton-sá.

Bìo ó o Núhúso vonn̄aa o Poole wó là a tonkaro

¹¹ Wàn z̄awa l̄è wàn h̄inni, le ì bío bìo kà na mia: Le Dónbeenì bín-tente na á ì buera n̄n mia á yí ló nùpue c̄n. ¹² Á le mún yín̄n d̄è na á ì yú nùpue búí c̄n, tàà d̄è na ó o búí kàránna làa mi. Le bín-tente na á ì wee bue lé o Yeesu *Krista mí b̄eere lé yia z̄eenía le làa mi. ¹³ Mi yàá já bìo á ì kuio lá cann̄aa ba *zúifūwa làndá bèr̄o yi. Ì lá wee jíin̄i le Dónbeenì n̄ipomu s̄anía làa s̄ob̄é, á wi à ì búe mu júhú. ¹⁴ Ba zúifūwa làndá bèr̄o á ì lá henía bìo po wa ninz̄awa na ká. Á bìo á wàn maáwà bò henía á ì lá wee là h̄er̄è á po ba nùpua na ká. ¹⁵ È ká le Dónbeenì màh̄á f̄era léra mi bàrá mí dòn ká ì yàá òn yí ton. Le

sāamu na le wó làa mi lé búnn bìo yi á le vonnáa mi. ¹⁶ Le zéenia mí Za Yeesu bìo làa mi, à ìnnén bèn bīnī zéeni mu làa bìa yí zū le Dónbeenì. Á ì dèenia hīnnon wà à ì yí tūara nùpue yi làa bìo á ì wé. ¹⁷ Ì yàá yí van ho Zeruzaleemu á yí vaá mōn mín làa bìa wó a Yeesu tonkarowà ló mi, à ì wà van ho Arabii kōhú, á ìnn bīnīn bīnīa buararāa ho Damaasi lóhó yi. ¹⁸ Lúlúio bìo tīn búnn mōn á ì wà van ho Zeruzaleemu á vaá zūna a Sefaasi, á wó hā wizooní pírú hònú bīn làa wo. ¹⁹ O Yeesu tonkarowà na ká ó o búí á ì yí mōn ká yínōn o Núhúso bān za Zaaki. ²⁰ Le Dónbeenì lé ì seérāso, bìo á ì wee túa á à na mia kà yínōn sabéré. ²¹ Búnn mōn á ì wà van ho Siirii lè ho Silisii kāna yi. ²² Èé ká ho *Zudee kōhú kèrètíewa kuio màhá lá ìnn yí mōn mi. ²³ Bìo ba ná mí dòn lé bìo kà: «Yà lá wee jíiní wa sánia lé wón wāa wee bue le sídéro bìo na ó o lá wi ò o búe jūhú». ²⁴ Á ba wee khōnì le Dónbeenì ì bìo yi.

2

O Poole lè ba tonkarowà na ká

¹ Lúlúio pírú náa búnn mōn á ìnnén là a Baanabaasi bò mín yòora ho Zeruzaleemu. Ì mún fó a Tiite bōráa.

² Ì tà yòora ho Zeruzaleemu, lé bìo le Dónbeenì zéenia mu làa mi le ì wé mu. Ì yòò dōn, á ba kèrètíewa ya-díwá mí dòn lé bìa á ì zéenia le bín-tente na á ì wee bue na bìa yínōn ba *zúifūwa yi bìo non yi. Lé bìo á ì lá yí wi à ho tonló na á ì sá khīina, làa hia á ì lá lan wee sá hā làa na kà wán à wé ton-kāamāa.

³ O Tiite lé o kerēeki nì, à ba yàá pá yí kíkāa wo yi le o bè ho *kúiiro lándá yi. ⁴ Ká ba búí na le mí lé wán zàwa à mu non yí bon, á sà mítén zon wa tíahú, à loñ bìo ó o Yeesu *Krista wó á wa wirāa waten, bèra a na ba yèrēmá wen wé lè ho lándá wobāanì.

⁵ Èé ká wa màhá yí tà yí non mu ní ba yi hūúu, bèra a na à le bín-tente tūiá poni keñ bīn mi bìo yi.

⁶ Ba kèrètíewa kuure ya-díwá (bìo ba karāa bìo yí ciran mi, le Dónbeenì yí máa hueeka nùpua mín yi), ba ya-díwá mu á yí kíkāa mi le ì bīnī bè bìo búí mu wán. ⁷ Ba yàá zūna le le bín-tente bue naló bìa yínōn ba zúifūwa yi bān tonló á le Dónbeenì kārāfāa mi làa bìo le kārāfāarāa ho o Piere yi le o bue le na ba zúifūwa yi. ⁸ Mu bon, yia wó ó o Piere lé o Yeesu tonkaro ba zúifūwa cōn, lé wón mún wó á ì lé o Yeesu tonkaro bìa yínōn ba zúifūwa cōn. ⁹ O Zaaki, là a Piere là a Zān, bān na ba wee lá lòn bōrōbōrōwa na buan ba kèrètíewa búenbúen kuure ìnn á zūna le lé le Dónbeenì lè mí sāamu á kārāfāa ho tonló mu mi. Lé búnn non á ba dá mí nínī ìnnén là a Baanabaasi yí á wa tēnia mín yi, à zéeni le ba tà wa bìo, le ba lée dà-kéní làa wen. Á wa le warén n va làa bìa yínōn ba zúifūwa cōn, ká barén bèn n va làa bìa lé ba zúifūwa cōn. ¹⁰ Bìo ba cà wa cōn séenia, lé à wa wé pa ba kèrètíewa kuure nì-khenia bìo. Á ì bèn sòobāa ìten búnn wéro yi.

¹¹ Ká pàahú na ó o Piere buara ho Āntiosi lóhó yi, á ì zéenia o wékheró làa wo ba búenbúen yio yi. ¹² Mu bon, pàahú na ba nùpua búí na là a Zaaki zū mín ìnn yí buara, ká a Piere mu wee páaní dí lè wán zàwa na yínōn ba *zúifūwa. Ká pàahú na á bān nùpua so bueé dōn yi, ó o khú á yí máa dí làa ba, lé bìo ó o zāna ba kèrètíewa na wee hení ba zúifūwa lándá bìo. ¹³ Wán zàwa kèrètíewa na lé ba zúifūwa mún zon o Piere mu bìo yi. Hārì o Baanabaasi ba yàá pá cá dó mu yi. ¹⁴ Èé ká pàahú na á ì mōn à ba varāa yí téréna à héha lè ho tūiá poni na le Dónbeenì bín-tente le mu korāa, á ì bíá làa wo wán zàwa búenbúen yio yi ká síi: «Ūnnén na lé o zúifū à ū wee bua ūten làa bìa yínōn ba zúifūwa bìo síi à ū día mu zúifūmu, á dà à wé kaka à kíkāna wán zàwa na yínōn ba zúifūwa yi le ba bua mítén lè ba zúifūwa bìo síi?»

Bia le ba zúifūwa làa bìa yínōn ba káníló bìo

¹⁵ Warén na lé ba *zúifūwa tonnāa, wa yí mà yí dó bān bè-kora wérowà so na yínōn ba zúifūwa nii. ¹⁶ Èé ká wa màhá zū le mu yínōn o *Moyiize lándá bèró wee wé ò o nùpue

térénnáa le Dónbeenì yahó, ká lé bìò á bànso dó mí sīi o Yeesu *Krista yi. Lé búnn n̄n̄n á wa dóráa wa sīa o Yeesu Krista mu yi á à wéráa ba n̄pua na térénnáa bìò wa dó wa sīa wo yi bìò yi, ká mu yín̄n̄n bìò wa bò ho làndá yi. ¹⁷ Ká warén wi à wa térénná le Dónbeenì yahó o Yeesu Krista pánká yi, à lé búnn t̄n̄n b̄n̄n̄ia wee wé w̄en lè ba bè-kora wérowà, se búnn so wee zéénì le o Krista wee sá na mu bè-kora yi le? B̄ueé dé! ¹⁸ Mu bon, hen ká ï yèrémáa bò ho làndá na á ï pá día yi, se búnn wee zéénì le ï s̄ín̄n̄ia ï júhú ïten. ¹⁹ Ho làndá bìò d̄án̄n̄i yi, á ï ka lòn n̄pue na húrun. Á lé horén làndá mu j̄on̄n̄ mún wó mu. Búnn wó bèra a na à ï d̄án̄n̄ k̄én̄ le mukān̄i yi le Dónbeenì bìò yi. ï ka lòn n̄pue na páan̄n̄ia búaa ho *kùrùwá wán là a Krista. ²⁰ ï mukān̄i wi búnn bon, ká ï wáa yí te ïten, o Krista mí bæere lé yia wi mi. Le mukān̄i na á ï wi yi h̄a laà na ká wán á ï wi yi ï s̄iíd̄eró o Krista yi bìò yi, wón na wara mi, á tà n̄n̄n m̄iten ï bìò yi. ²¹ ï yí dà máa pí le Dónbeenì s̄āamu na le wó làa mi bìò. Mu bon, hen ká mu lá lé o M̄oyiize làndá lé h̄ia wee wé ò o n̄pue térénná le Dónbeenì yahó, se o Krista húrun k̄āamáa.

3

Ho Kalasiisa b̄n̄nbúmu bìò

¹ Éee! Kalasii k̄oh̄úsa, mi so lée b̄n̄nbúwá le? Yia khà mia v̄iín̄n̄ia lée wée? O *Krista na búaa ho *kùrùwá wán bìò j̄on̄n̄ zéén̄n̄ia làa mia wérewéré. ² ï t̄ua mia làa bìò dà-kén̄i: Bìò mi yú le Dónbeenì Hácírí so lé bìò mi tíra ho làndá j̄n̄i lée? B̄ueé! Mu lé bìò mi dó mí sīa le Dónbeenì b̄n̄n̄-tente na mi j̄á yi. ³ Mi b̄n̄nbúra vaá bó búnn yi le? Mi búakáa lè le Dónbeenì Hácírí, á lé h̄a laà na ká wán á mi wi mi d̄in̄n̄ mi kùrú pánká wán le? ⁴ Bìò sá mia búenbúen so lée k̄āamáa le? B̄ueé! Mu yí dà máa wé k̄āamáa. ⁵ Mi wa loñ lon! Hen ká le Dónbeenì wee na mí Hácírí w̄en, á wee wé ho yéréké biowa mi tíahú à le so wé mu lé bìò mi wee bè o *M̄oyiize làndá yi lée, tàá lé bìò mi dó mí sīa le b̄n̄n̄-tente na mi j̄á yi?

Le Dónbeenì wee wé ò o n̄pue térénná le yahó

⁶ Bìò ó o *Abarahaamu bìò wóráa lé bìò kà: «O dó mí sīi le Dónbeenì yi, lé búnn n̄n̄n le càtío wo là a n̄pue na térénná le yahó.»* ⁷ Àwa, mi wáa z̄ūn̄ bìò kà: Bìò dó mí sīa le Dónbeenì yi bán lé bìò le o Abarahaamu z̄awa. ⁸ Mu f̄era túara le Dónbeenì b̄ion̄n̄ v̄ūahú yi le bìò yín̄n̄n̄ ba *z̄uíf̄uwa á le Dónbeenì ï wé á ba à térénná le yahó ba s̄iád̄eró le yi bìò yi. Le b̄n̄n̄-tente f̄era túara a Abarahaamu d̄án̄n̄i yi á b̄ia n̄n̄n wo yi: «Le Dónbeenì á à d̄in̄n̄ ūn̄én wán á à wéráa mu bè-tentewà lè h̄a s̄iíwà búenbúen.»† ⁹ Àwa, á bìò dó mí sīa le Dónbeenì yi á le è wé lè mu tentemu là a Abarahaamu mu bìò s̄ií. ¹⁰ Mu bon, bìò wi ba bè ho làndá yi à k̄án̄n̄n̄ia á h̄a d̄ánk̄áa á à yí. Mu túara le Dónbeenì b̄ion̄n̄ v̄ūahú yi kà s̄ií: «Le o n̄pue na yí máa bè bìò túara ho làndá v̄ūahú yi búenbúen f̄éεε à tíí j̄n̄i à d̄ánk̄án̄i.»‡ ¹¹ Mu lée k̄én̄k̄én̄, n̄pue yí dà máa térénná le Dónbeenì yahó ho làndá na á bànso bò yi bìò yi, lé bìò mu túara le Dónbeenì b̄ion̄n̄ v̄ūahú yi le «yia térénná le Dónbeenì yahó bìò á bànso dó mí sīi le yi bìò yi, wón á à k̄én̄ le mukān̄i binbirì yi.»§ ¹² Ho làndá bèró bìò yí c̄éera le s̄iíd̄eró le Dónbeenì yi. Ká yia màháa wee bè bìò ho làndá bò hen̄n̄ia yi à tíí j̄n̄i, wón yìò á à wé lua ho pánká yi. ¹³ H̄a d̄ánk̄áa na lá j̄à wa j̄ún̄a yi ho làndá bìò yi ó o *Krista fó bò m̄iten wán wa lahó yi, á wa wi waten. Lé bìò mu túara: «Le yia búaa le b̄uεen̄i wán à d̄ánk̄án̄i.»* ¹⁴ Búnn wó bèra a na à mu bè-tentewà na le Dónbeenì dó mí j̄n̄i le mí ï wé là a Abarahaamu à bènbén̄n̄ d̄a bìò yín̄n̄n̄ ba z̄uíf̄uwa ba páan̄n̄lò là a Krista bìò yi, à wa yí le Dónbeenì Hácírí na le dó mí j̄n̄i le mí ï na, wa s̄iád̄eró le yi bìò yi.

Ho làndá lè le j̄n̄i dérò bìò

* 3:6 Mi loñ Bìò júhú búεen̄i v̄ūahú (Genèse) 12.3 † 3:8 Mi loñ Bìò júhú búεen̄i v̄ūahú (Genèse) 12.3 ‡ 3:10 Mi loñ Làndá bìò zéén̄lò v̄ūahú (Deutéronome) 27.26 § 3:11 Mi loñ Habakuuki v̄ūahú 2.4 * 3:13 Mi loñ Làndá zéén̄lò v̄ūahú (Deutéronome) 21.23

¹⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wa héha mu lè ba nùpua bìo. Mu bìo na ó o nùpue le mí ì wé na ó o túara bàrá, ká mu héhaa lè ho kǒhú làndá, á nùpue yí dà máa yèrémá mu. ¹⁶ Lé kà síi le Dónbeenì dó mí jii nɔn o *Abarahaamu là a nɔnkāni yi. À mu jɔ̀n lé o Abarahaamu làa yia nɔnkāni can wo yi á bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé bìo sà yi. Mu yí túara le: «Làa bìa nɔnkāni can wo yi», à wáa keń lè hā boo. Mu túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi le: «Yia nɔnkāni can foń», wón na lé o *Krista. ¹⁷ Àwa! Á ì wáa wee bío bìo kà: Le Dónbeenì bìo na le le mí ì wé na le dó mí jii bìo yi vó á ho làndá na buara hā lúlúio khiá-náa làa bóńi làa píru le jii déró mu món yí dà máa khińi yi, tàá máa yèrémá le. ¹⁸ Mu bon, ká hā kía wee yí le Dónbeenì cǔn ho làndá bèró pànká yi, se hā bìo wáa yí ló bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé yi. Á mu jɔ̀n lé bìo le dó mí jii le mí ì wé á le òn wán wóráa mí sāamu là a Abarahaamu.

Ho làndá bèró bàn jùhú

¹⁹ Àwa, á lée webio nɔn le Dónbeenì bòráa ho làndá? Le bò ho bèra a na ba nùpua wé zūń mí wékheró fúaa ho pàahú na á yia khií te o *Abarahaamu yi bueé ton. Lé orén bìo yi á le Dónbeenì dó mí jii. Le Dónbeenì tonkarowà na ho wáayi lé bìa zéeni ho làndá. Ká a nùpue búí lé yia mu òn wán wóráa. ²⁰ Ká mu lée nùpue nì-kéńi le mí ì wé mí bìo, se o màkóo máa keń yia o ò òn wán yi. À le Dónbeenì dén màhá lé lerén mí dòn, á le dó mí jii nɔn. ²¹ Àwa! Bún so wee zéeni le ho làndá làa bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé yí máa tà mín yi le? Bueé, hen ká làndá búí lá dà wee na le mukāni ba nùpua yi, á hón làndá so pànká yi, á ba lá dà à téréń le Dónbeenì yahó. ²² Ká le Dónbeenì bíonì vūahú yi á mu bíá le mu bè-kohó pànká wi ho díńjía nùpua búenbúen wán, bèra a na à bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na bìa sía dó le yi à bìo sí ba yi ba síadéro o Yeesu Krista yi pànká yi.

Hā kía na le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na wen

²³ Sáni à le síidéro o *Krista yi pàahú dā, à wa ka lè wa wi ho kàsó yi ho làndá ní yi, á pannáa ho pàahú na le Dónbeenì ì wé á wa à zūń dén síidéro so. ²⁴ Ho làndá lé hia wó wa paro fúaa o Krista buenló, bèra a na à wa téréń le Dónbeenì yahó wa síadéro o Krista mu yi pànká yi. ²⁵ Hā làa na ká wán á le síidéro o Krista yi pàahú dǔn, wa bìo wáa bĩńi mía o paro mu ní yi.

²⁶ Mu bon, mi búenbúen lé le Dónbeenì zàwa mi síadéro o Krista yi bìo yi. ²⁷ Minén búenbúen na ho *bátéemù wó á mi páanía là a Krista á wáa ka lè mi zǎ a Krista mu. ²⁸ Hueekaró wáa mía ba *zúifùwa làa bìa yínɔn ba zúifùwa pàahú. Hueekaró mía ba wobáaní làa bìa wi mítén pàahú, hueekaró mía báawa làa háawa pàahú, lé bìo mi búenbúen lée dà-kéńi mi páaníló là a Yeesu Krista bìo yi. ²⁹ Ká mi bìo sà a Krista yi, se mi wáa lé o *Abarahaamu mǔnmàńi. Á hā kía na le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na a yi á bìo ò sí mia.

4

Mu wobámu lè ho keńi mítén bìo

¹ Bìo ká lé bìo á ì wi à ì zéeni: Pàahú na ó o kía bànso lé o háyónza yi, ó orén là a wobá-ni á hueekaró mía pàahú, hàrí bìo mu bìo búenbúen sà a yi mí cúee. ² È ká ba nùpua búí lé bìa màhá wee loń orén làa bìo sà a yi yi, à paráa ho pàahú na á bàn maá bàrá. ³ Pàahú na warén mún híá ka lòn háyúwá, á wa lé ho díńjía bìowa wobáaní.

⁴ Ká ho pàahú na le Dónbeenì bàrá á dǔn, á le tonkaa mí za ó o bueé ton o háa yi. O buan mítén làa bìo ó o *Mɔyize làndá bòráa mu. ⁵ O buara bueé wó bèra a na à bìa lá wee bè ho làndá yi keńi mítén, á mún wó wen lè le Dónbeenì zàwa. ⁶ Mu bon, mi lé le Dónbeenì zàwa. Lé bún nɔn le dó mí Za Hácírí wa sía yi, dìo wee wé à wa dàń ve le pǔnpǔn le: «Abaa.» Mu

kúará le: Ī Maá. ⁷ Àwa, á fo wáa yínón wobá-nìi, fo lé le Dónbeenì za. Á bìo fo lé le za, á le kía na bìo sà le zàwa yi, á le mún nà na fòn.

O Poole yilera lùnkaa ho Kalasiisa bìo yi

⁸ Bìo mi yánkaa yí zū le Dónbeenì, á mi wee sá lòn wobáaní à na hã dofiina na yínón le Dónbeenì yi. ⁹ Èε ká hã laà na kà wán á mi zū le Dónbeenì. Bìo yàá here lé bìo le zūna le mi bìo sà mí yi. Àwa! Á mu wó kaka á mi bíníà bò bún biowa so na pànkáwá míá, á bìo júhú míá yi? Mi wi mi bíní wé mu biowa mu wobáaní le? ¹⁰ Hã wizooní búí, lè hã pīina búí, lè hã pōnna búí, lè hã lúlúio búí á mi wee hení bìo dà. ¹¹ Ī zána à ho tonló na á ĩ sá mi bìo yi à wé káamáa.

Le bín-tente zúkúsa

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, ĩ wee fio mu mi cón, mi wé lè ĩ bìo síi. Īnén so yí wó ĩten lè mi bìo síi le? Mi yí wó bìo na yí se làa mi. ¹³ Mi zū le mu vámú lé bìo non á ĩ dīnnáa mi cón á nín-yání bueraráa le bín-tente non mia. ¹⁴ Mi lò bon ĩ vámú bìo yi. Mi lá dà à pí ĩ bìo, ká mi yí wó mu. Mi buan mi lòn Dónbeenì wáayi tonkaro. Mi yàá buan mi là a *Krista Yeesu bìo. ¹⁵ Mi sī-weε na fù dén bìo wó kaka? Mu bon, ĩ láa mu yi le ká mi lá dà à khūaa mi yìo á à na miì, se mi wó mu. ¹⁶ Lé ho tūiá poni na á ĩ wee mì na mia bìo yi á ĩ wóráa mi zúkúso le? ¹⁷ Ba nùpua mu here mi sã, ká hã yilera na màhá wi ba yi mi dání yi á yí se. Ba wi ba kheé mia làa mi ká ba wé à mi yèrémá hení barén bìo. ¹⁸ Ká a nùpue here mu bìo na se sã, se mu se. Ká a wee wé mu hã pōnna búenbúen yi, se mu se, ká mu yí wé pàahú na á ĩ wi làa mia mí dòn. ¹⁹ Ī zàwa, ĩ wíokaa lò wee be mi bìo yi lòn háa na wee te bìo síi, fúaa bìo mi lá a Krista ferenkóomu. ²⁰ Mu bènťín lá à wé sī mi à ĩ kení mi nísání, à yèrémá ĩ bíonì bíoró à bíoráa làa mia. Lé bìo á ĩ yilera yáara mi bìo yi.

O Akaare là a Sara bìo

²¹ Mi bío lon! Minén na wi mi bè ho làndá yi, mi yí já bìo ho bía le? ²² Mu bon, mu túara ho *làndá vūahú yi le «o *Abarahaamu yú ba zàwa bùaa jun. O yà-kéní ó o yú là a Akaare na lé o wobá-hánìi, ká yìà so ó o yú lè mín háa Sara.»* ²³ O za na ó o wobá-hánìi ton, wón ton héhaa lè ba nùpua sīa bìo. Ká a za na ó o yú lè mín háa wón ton le Dónbeenì jii déro pànká yi. ²⁴ Bìo bía kà bàn kúará binbirì wi: 'Ba háawa nùwā jun mu bìo wee zéení le páaníi cúa-jun na le Dónbeenì bò. Le nín-yání páaníi bò ho pàahú na le Dónbeenì non ho làndá yi le Sinayii búee wán. Dén páaníi so zàwa lé ba wobáaní làa bìo ó o wobá-hínzoró Akaare zàwa lé ba wobáaní bìo síi. ²⁵ O Akaare bìo wee zéení ho Sinayii búee na wi ho Arabii kōhú yi bìo. O bìo mún wee zéení ho Zeruzaleemu na hã làa na kà wán bìo, hón na lè mí zàwa lé ba wobáaní. ²⁶ Ká ho Zeruzaleemu na ho wáayi hón wi mítén. Lé horén lé wàn nu. ²⁷ Mu bon! Bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Ūnén na yí dà máa yí za, wéé ū sīi. Ūnén na yí zūna a za teró vía, wé zèeka lè le sī-weε. Mu bon, o háa na ba pá díá zàwa boo po a háa na bàn báa wi.»†

²⁸ Minén wàn zàwa lè wàn hínni, mi lé le Dónbeenì jii déro zàwa là a *Izaaki bìo síi. ²⁹ Ká ho fù lè ho yahó ó o Abarahaamu za na ton héhaa lè ba nùpua sīa bìo á wee beé yia ton le Dónbeenì Hácírí pànká yi lò. Lé bún mu pá karáa hã laà na kà wán. ³⁰ Èε ká léé webio túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi? «Día le o wobá-hánìi lén lè mí za. Lé bìo ó o

* 4:22 Mi loñ Bìo júhú búeeníi vūahú (Genèse) 16.15; 21.2 † 4:27 Mi loñ Ezayii vūahú 54.1

wobá-hánni za yí ko ò o leé hã kĩa yi là a hãa na wi míten za.»[‡] ³¹ Àwa, wàn zàwa lè wàn hínni, wa yínón wobá-hánni zàwa, ká wa lé o hãa na wi míten zàwa.

5

O Krista wó á wa wi waten

¹ O *Krista léra wa júná bèra a na à wa keń waten binbirì. Á mi cén ca vīnvīn. Mi yí bīnī yí díá míten mu wobámu níi yi. ² Īnén Poole wee bío le ká mi wee *kúio miten, se o Krista bìo júhú wáa bīnía míá mi cón. ³ Ī wi à ĩ pá bīnī wíoka bío mu na mia: Nùpue léé nùpue na bīnía kúio miten ho *làndá bìo yi ko ò o bè ho làndá mu búenbúen yi à tíi jii. ⁴ Minén na wi à le Dónbeenì wé mia lè ba nì-térénnia ho làndá na mi wee bè yi bìo yi, mi là a Krista fáara mín yi. Mu sãamu na ó o wó làa mia á mi vīinía. ⁵ Ká warén bán wee lòní le Dónbeenì Hácírí pànká yi bìo wa à téréen le yahó wa sīadéro le yi bìo yi. ⁶ Mu bon, bìá páanía là a Krista cón, á bìo here yínón à ũ kúii tàá à ũ yí kúii. Ká bìo here lé ũ sīidéro le Dónbeenì yi na wee mi le waminì wára na fo wee wé yi.

⁷ Minén na lá wee va lè mí yahó sese, lé o yén hò mia le mi yí bīnī yí bè ho tūiá poni yi? ⁸ Bìo hò mia ká yí ló le Dónbeenì na von mia yi. ⁹ Mu ka lè le ja-fī-za dèe na ká le dó mu dūmu yi khan à mu búenbúen lé. ¹⁰ Èe ká ĩ láa mia, á dó ĩ sīi o Núhúso yi le bìo mi wee leéka máa keń mí dòn lè ĩnén bè-leékani. Ká yia màhá kúaa mia mín yi hàrí ò o keń kaka, ó o júhú á à sí.

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, ká ĩnén lá bīnía wee kàrán ba nùpua le ho *kúiiro léé bìo na ko, á léé webio non á ba tīn lá wé è jīnínáa ĩ sánía? Mu bon, ká ĩ lá wee wé bún, se o Krista húmú ho *kùrùwá wán bìo lá máa kánká ba nùpua. ¹² Àwa! Le bìá wee kúee mia mín yi wáa búe mí bámu júhú kènkèrèkè le wa loń!

Mi wé díá le le Dónbeenì Hácírí dí mi yahó

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, le Dónbeenì von mia à mi keń miten, èe ká mi màhá yí bè bún yi à wé wéráa bìo mí sīa wee vá yi na yí se. Mi wé sá na mín yi lè le waminì. ¹⁴ Mu bon, o *Moyiize làndá búenbúen jii tun le bionì na ká yi: «Wañ mi ninza làa bìo á ũnén ũ bæere waráa ũten bìo sí.»* ¹⁵ Èe ká mi wee bóonika mín yi, á wee fi mín yi, à mi zūń mu le lé minén mi bæere wee yáa mín.

¹⁶ Ī wáa à bío bìo ká à na mia: Mi díá le le Dónbeenì Hácírí dí mí bìo búenbúen yahó. Lé bún ñ na ká mi máa bè bìo mí sīa wee vá yi na yí se yi. ¹⁷ Bìo hã sánía sīi wee vá yi na yí se lè le Dónbeenì Hácírí wee fi. Á le Dónbeenì Hácírí mún yí máa tà bìo ó o nùpue sīi wee vá yi. Mu mí bìo jun yí máa tà mín yi. Lé bún non á mi yí dà máa wé bìo mi le mi ì wé. ¹⁸ Ká mi wee díá à le Dónbeenì Hácírí dí mi yahó, se mi bìo wáa míá ho làndá níi yi.

¹⁹ Bìo wa sīa wee vá yi na yí se á wee mi wéréwéré. Mu lé ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síwà, lè hã nìyi-wára. ²⁰ Hã wónna háló, lè mu nín-símú wéro. Ho jinmínló, hã fio lè le yandee. Le sī-khùaarè, ho penka làa mín, ho máa jí mín yi à sanká mín lè hã kuio. ²¹ Hã yìo na wee lé mí ninzàwa bìo, ho ja-junló, ho dándínló, lè mu bàn síwà. Bìo á ĩ bíá non mia lè ho yahó, lé bún á ĩ pá wíokaa wee bío ò na mia: Bìá wee wé hñn wára so búenbúen lahó míá le Dónbeenì béenì díiní.

²² Bìo le Dónbeenì Hácírí wee wé à mu keń o nùpue yi lé bìo ká: Mu lé le waminì, le sī-wèe, ho héera, le yi jiló, le hii wéro, le sīi na se, le sīidéro le Dónbeenì yi, ²³ Ho wayiró, ho dán míten bua yi. Bún bìowa so búenbúen á ho làndá yí pá bìo. ²⁴ Bìá bìo sà a *Krista yi bán ka lè ba búaa bìo ba sīa wee vá yi lè mí síwà na yí se ho *kùrùwá wán. ²⁵ Bìo le Dónbeenì Hácírí non á wa yìo wi luaráa, à mi le wa díá waten à le Hácírí mu dí wa bìo

‡ 4:30 Mi loń Bìo júhú búeení vūahú (Genèse) 21.10 * 5:14 Mi loń Levii nùwā vūahú (Lévitique) 19.18

búenbúen yahó. ²⁶ Mi yí le wa wé yòoní waten, à wé yí cà hã bíoní làa mín, à yìo wé yí lé mín bìowa.

6

Mi wé tà séení mín

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, ká a búí mi zù yi ò o wee wé mu bìo na yí se, à minén na le Dónbeenì Hácírí dú yahó à bàrá a ho wã-tente wán. Èε ká mi màhá wayíí miten à wéráa mu. Ká minén na wee wé mu cén pa miten bìo, à yí díá à minén mi bæere bīnī wé mu bè-kora. ² Mi wé séení mín à láráa mín jún-sèró. Ká mi wee wé kà, á mi ì bè o *Krista làndá yi á à tíí jii. ³ Ká a búí wee leéka le minén bìo jùhú wi ò o yàá yínón dèε, se o wee khà míten. ⁴ Le mi nì-kéní kéní wíoka loñ bìo minén mi bæere wee bua lè míten, á mi ì mi bìo mi dà à wéé mi sã bìo yi miten dǎní yi, ká mi máa tèé miten là a búí. ⁵ Mu bon, mi lè mí nì-kéní kéní wárá na mi wee wé bìo ciran mia. ⁶ Le yia ba wee kàrán lè le Dónbeenì bíonì wé lén bìo ó o wee yí búenbúen búí à hã làa yia wee kàrán wo. ⁷ Mi yí khà miten. Le Dónbeenì yí máa zùahí yi. Bìo ó o nùpue dù lé búñ ó o ò lá. ⁸ Yia wee ò bìo sī hã sǎnía yi wón bìo khíí yáa. Ká yia wee ò bìo sī le Dónbeenì Hácírí yi, ó ò yí le mukānì na máa vé. ⁹ Mi yí le wa tèé wa bàra mu bè-tentewà wéró yi. Mu bon, ká wa yí khú mu wéró yi, á wa khíí lá bìo wa dù ho pàahú na mu ko yi. ¹⁰ Lé búñ te mu á pàahú lée pàahú na wa yú mu bàn níí yi, à mi wa wé wé mu bè-tentewà lè ba nùpua búenbúen, sǝnkú bìa dó mí sã le Dónbeenì yi lè warén bìo.

Móndén tèníní

¹¹ Mi loñ ho túaró na kà bùaakaró. Lé ìnén lè ì nín-bia wee túa bìo kà á à na mia. ¹² Bìo wee kíká mia à mi *kúio miten, bán nùpua so wi ba zéení miten à ba mi. Bìo ba wee cà lé bìo ba à wé ká ba nùpua máa beé ba lò o *Krista *kùrùwá bìo yi. ¹³ Ba nùpua mu wee hení ho *kúiiro bìo ká barén mí bæere yí máa bè ho làndá yi. Ká ba màhá wi à mi mún kúio à barén khòoní míten bìo yi. ¹⁴ Ìnén máa khòoní ìten bìo búí bìo yi ká yínón wa Nùhúso Yeesu Krista kùrùwá bìo yi. O Yeesu hómú ho kùrùwá wán bìo yi, á ho díímíjǎ ka lòn dèε na húrun ìnén cǝn. Á ho díímíjǎ bìo dǎní yi á ì mún ka lè ì húrun. ¹⁵ Mu bon, fo kúio loo tàà fo yí kúio loo, búñ yínón bìo na here. Bìo here lé bìo le Dónbeenì bīnía wó wen lè ba nì-fia. ¹⁶ Le bìo búenbúen na à bè ho kàránlò na á ì nɔn ba yi yi à le Dónbeenì wé lè mí hээрà, à zūñ ba màkárí, à le mún wé mu lè mí nìpomu búenbúen. ¹⁷ Le bìo kà wán ò o búí wǎa yí bīnī yí seé mi. Lé bìo ó o Krista bìo yi á hã fǎani wi ì wán. ¹⁸ Wàn zàwa lè wàn hínni, le wa Nùhúso Yeesu Krista wé mu bè-tentewà làa mia. *Amiina!

Ho vūahú na ó o Poole túara n̄n ho
 Efεεze
 kèrètíεwa kuure yi

Vūahú túaró júhú

O Poole lé yia túara ho vūahú na kà. Ho Efεεze lé ho Azii k̄hú ló-beenì lé bún te bìo ó o n̄nnáa ho vūahú mu ɓa kèrètíεwa kuure na bín làa bìa ká búenbúen yi. O Poole kará ho Efεεze yi yú hã lúlúio bìo t̄n (Bè-wénia 19.1–20.1). Lé bún m̄n ó o túararàa ho vūahú mu ká a wi ho kàsó yi (3.1; 4.1).

Ho vūahú mu yi ó o Poole dó le Dónbeenì b́arákà, ò o zéénia bìo le hueekaaràa mí n̄pomu, á séraràa ɓa bè-kora día o Yeesu húmú ho *kùrùwá wán pànká (1–3).

Bún m̄n, ó o Poole wee fan à bìa búenbúen na dó mí s̄ia o Yeesu yi à wé dàí ɓua mítén làa bìo le Dónbeenì le mu koràa (4–6).

Bìo le Dónbeenì n̄pomu wóràa le dà-kéní ó o Poole zéénia làa bìowa bìo t̄n:

1. O le mu ka lòn n̄pue s̄anía, ó o Yeesu lé hã júhú (1.23).
2. O le mu ka lòn z̄i m̄nkúio, ó o Yeesu lé le huee na ɓuan ho soró d̄nía (2.20–22).
3. O le mu ka lòn h̄aa, ó o Yeesu lé o h̄aa ɓàn báa (5.21–33).

Le t̄ení

¹ Mu lé ìnén Poole, yia le Dónbeenì lè mí s̄i bìo á wó á ì lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé mi wee túa ho vūahú na kà. Ì wee t̄ení minén na bìo s̄à le Dónbeenì yi [ho Efεεze lóhó yi], á páanía là a Yeesu Krista, á siadéro wo yi f́ará t̄ina. ² Le wán Maá Dónbeenì, là a Núhúso Yeesu Krista à wé mu s̄amu làa mia, à na ho héerà mia.

Le Dónbeenì s̄amu na le wó làa wen bìo

³ Mi wa khòoní le Dónbeenì, dìo lé wa Núhúso Yeesu *Krista ɓàn Dónbeenì lè ɓàn Maá. Le wó á le Hácírí bè-tentewà lè mí siíwà na wee lé le c̄n á wi wen wa páaníló là a Krista bìo yi. ⁴ Mu bon. Le Dónbeenì f̄era hueekaa wen à wa páaní là a Krista ká bìo búí d̄n̄ yí léra. Le wó bún à wa wé ɓa n̄pua na wee ce le yahó, à wékhe bìo yí mì léé yi. Bìo le Dónbeenì wara wen, ⁵ á le f̄era le mí ì d̄n̄ o Yeesu Krista wán á à wéràa wen lè mí zàwa binbirí. Bún lé bìo le s̄i vá yi le mí ì wé. ⁶ Á wa w̄aa ko wa wé khòoní le Dónbeenì le s̄amu beenì bìo yi. Bún s̄amu beenì so le wó làa wen bìo le Za na le wa làa sòobéé wó bìo yi.

⁷ Bìo wa páanía là a Krista, wón na kúaarà mí c̄ni húrunnáa wa bìo yi, á le Dónbeenì k̄anía wen á séra wa bè-kora día. Bún lé le s̄amu na nii m̄ia, ⁸ bìo le wó á wa yú yòo puunía. Le Dónbeenì lè mí bè-z̄ūnminì na nii tun ⁹ á wó á wa dàina z̄ūna bìo le s̄i vá yi le mí ì wé na lá sà yi, bìo le f̄era le mí ì d̄n̄ o Krista wán á à wé. ¹⁰ Bún lé à bìo ho wáyai làa bìo ho tá wán búenbúen à le vá kúee mín wán ho p̄ahú na le le mu ko yi o j̄húso n̄-kéní tá, wón na lé o Krista.

¹¹ Bìo wa páanía là a Krista á le Dónbeenì hueeka wen à wa bìo s̄i le yi. Le wó mu lé bìo le f̄era le mí ì wé mu. Á bìo le le mí ì wé búenbúen á le wee wé làa bìo le s̄i vá yi. ¹² Á warén na n̄n-yání dó wa s̄ia o Krista bìo yi wee lòní á w̄aa ko wa wé khòoní le le cùkú beenì bìo yi.

¹³ Minén mún páanía là a Krista. Mi j̄a le bín-tente na lé ho t̄iá poni na wee k̄ani mia á dó mi s̄ia o Krista yi. Bìo mi páanía làa wo, á le Dónbeenì n̄n mí Hácírí mia, dìo á le dó mí j̄ii le mí ì na. Dén Hácírí so lé le Dónbeenì f̄iminì na bò mi wán. ¹⁴ Bìo le Dónbeenì f̄era n̄n dén Hácírí so wen, á wa w̄aa dà à z̄ūn le. Le mún ò na hã k̄ia na le dó mí j̄ii le mí ì na wen. H̄n̄ k̄ia so á wa à yí p̄ahú na á le kh̄i tíí warén búenbúen na bìo s̄à le yi k̄aníló j̄ii. Á wa w̄aa ko wa wé khòoní le Dónbeenì le cùkú beenì bìo yi.

O Poole fioró na ó o wó bìo

¹⁵ Lé búń nɔn á bìo á ìńén ná bìo mi dóráa mi sĩa o Nùhúso Yeesu yi bìo, làa bìo mi waráa bìa búenbúen na bìo sà le Dónbeenì yi bìo, ¹⁶ á ì wee dé le Dónbeenì bárákà fɛɛ mi bìo yi, á wee fio mi bìo yi. ¹⁷ Ì wee fio wa Nùhúso Yeesu *Krista bàn Dónbeenì yi, dìo lé wàn Maá cùkúso, le le na mu bìo zūnló pànká mia, à wé zéení mu bìo làa mia mí Hácírí pànká yi, bèra a na à mi wíoka zūn le sese. ¹⁸ Le le hén mi hácírí à bìo mi dó mi sĩa wee lòní na le von mia bìo yi à mi dàń zūn. À mi mún dàń zūn le Dónbeenì kía na semu bàn síi mía bìo, hĩa á bìa bìo sà le yi níni wi yi. ¹⁹ À mi mún dàń zūn le Dónbeenì pànká beenì na bàn síi mía bìo, hĩa le wee séení lè warén na dó wa sĩa le yi. Hón pànká beenì so lé hĩa ²⁰ ó o vènía là a Krista á yòó bàrá mí nín-tíànì ho wáayi. ²¹ Le Dónbeenì yòonía a Krista kà síi hã pànkáwá lè mí síwà búenbúen jùhú wán, o yèni po hã pànkáwá búenbúen yènnáa, hĩa hã làa na kà wán làa hĩa wi lè ho món. ²² Le Dónbeenì bàrá a Krista mu bìo búenbúen jùhú wán, á wón na wi mu bìo búenbúen jùhú wán á le wó lè ba kèrètíewa búenbúen kuure jùhúso. ²³ Dén kuure so lé o sãnía, ó o Krista mu mí kùure wi yi jii sú, ó o mún sú hã làa búenbúen.

2

Le Dónbeenì sãamu na kãnía wen bìo

¹ Minén wékhewa lè mi bè-kora na mi lá wee wé bìo yi, á mi lá lé ba nùpua na húrun mu húmú binbirì le Dónbeenì cón. ² Mi lá wee bua miten lè ho òmínjáa na yí zū le Dónbeenì bìo síi, á wee wé ba cínáwa jùhúso síi bìo. Ba cínáwa jùhúso mu lé yia wee wíoka vííní bìa pá le Dónbeenì síi bìo wéró. ³ Warén búenbúen mún lá ka lè ba bìo, á wee wé bìo wa sĩa wee vá yi na yí se. Wa lá wee wé bìo yí se na sí wa sãnía lè wa yilera yi. Lé búń nɔn á le Dónbeenì mún lá ko le sííní warén júná làa bìa ká bìo.

⁴ Èe ká le Dónbeenì màkárí bènín jii mía. Bìo á le wa wen dàkhíina, ⁵ lé búń te bìo le nɔnnáa le mukãni binbirì wen wa páaníló là a *Krista bìo yi, hárí ká wa lá lé ba nùpua na húrun mu húmú binbirì wa bè-kora bìo yi. Mu bon. Lé le Dónbeenì sãamu kãnía mia. ⁶ Á wa páaníló là a Yeesu Krista bìo yi á le mún páanía vènía wen làa wo, á yòó bàrá ho wáayi. ⁷ Le Dónbeenì wó mu tentemu làa wen wa páaníló là a Yeesu Krista bìo yi, bèra à na à le sãamu na jii mía à le zéení lè ba nùpua búenbúen ho yìrò na lua yi. ⁸ Mu bon, mu lé le Dónbeenì lè mí sãamu nɔn mi kãníanáa mi siadéro le yi bìo yi. Ho kãníló mu bìo yí ló mia, mu lé le Dónbeenì wó mu làa mia làa kãamáa. ⁹ Ho kãníló mu bìo yàá pá yí ló mi wárá yi, ó o búí wáa yí ko ò o yòoní mítén mu bìo yi. ¹⁰ Mu bon. Le Dónbeenì lé dìo má wen, á nɔn le mukãni binbirì wen wa páaníló là a Yeesu Krista bìo yi, bèra a na à wa wé wé hã wén-tentewà, hĩa le fèra bò le wa wé wé.

Ba zúifùwa làa bìa yínón ba zúifùwa wó le dà-kéní

¹¹ Minén na yínón ba *zúifùwa, mi bíní leéka bìo mi lá karáa bìo. Ba zúifùwa le mí lé le Dónbeenì nìpomu bìo ba kúiora bìo yi. Á ba jina mia lé bìo mi yí kúiora lè ba bìo síi. ¹² Ho pàahú mu yi, ká mi yí zū a Krista. Mi lá yí dà máa mì máa dé o *Isirayeele nìpomu jii, búń na le Dónbeenì léra á mu bìo sà le yi. Le Dónbeenì páaní na le bò làa bìo le dó mí jii le mí ì wé á mi níi lá mía yi. Mi lá buan miten ho òmínjáa yi ká bìo mi dó mi sĩa wee lòní lá mía, mi lá yí zū le Dónbeenì. ¹³ Èe ká hã làa na kà wán, mi páaníló là a Yeesu *Krista bìo yi, á minén na lá khèra le Dónbeenì yi á wáa vá buéé bó le yi, o Krista na kúará mí cãni húrunnáa mi bìo yi pànká yi. ¹⁴ Mu bon. O Krista mu mítén lé yia dó ho héerà wa pàahú. Hã jinmia na lá wi ba zúifùwa làa bìa yínón ba zúifùwa pàahú lòn soró, ó o buéé fù léra mí húmú pànká yi, á wó ba lè mu nìpomu dà-kéní. ¹⁵ Ba zúifùwa làndá làa bìo ba bò henía búenbúen ó o buéé bó jùhú, bèra a na à ba wé le kuure dà-finle ba páaníló làa wo bìo yi. Lé búń ó o wó á dóráa ho héerà ba pàahú. ¹⁶ O Krista mu wó á hã jinmia

na lá wi barén mín yi pàahú á wáa vó. O wó á ba lé le kuure dà-kéní, á wó á ba bǐnía sǐ lè le Dónbeenì o húmú ho *kùrùwá wán pànká yi. ¹⁷ O Krista mu buée buera ho héera bín-tente á nɔn minén na lá khèra lè le Dónbeenì yi, lè warén na bó le yi. ¹⁸ Mu bon, lé o Krista mu bìo yi á wa búenbúen dà à òònnáa wán Maá Dónbeenì yahó, le Dónbeenì Hácírí dà-kéní na wa yú pànká yi.

¹⁹ Àwa, á minén na yínɔ́n ba zúífúwa, mi wáa yínɔ́n nì-hǎní na bìo yí sǎ le Dónbeenì nìpomu yi, mi wáa wee mì dé le Dónbeenì nìpomu jii, mi lé le Dónbeenì zǐi nùpua. ²⁰ Mi ka lòn zǐi na ba wee so bàn mónkúio. Ba tonkarowà lè ba jì-cúa fεerowà ka lòn zǐi jùhú. Ká a Yeesu Krista mí bæere ka lòn huee na buan ho soró òònnáa. ²¹ Lé wa páaníló làa wo bìo yi á wa buannáa mín yi sese lòn zǐi mónkúio, á soni wee yòo, à wé le zǐi na bìo sǎ a Nùhúso yi. ²² Lé mi páaníló là a Krista bìo yi á minén mún làa bìa ká buannáa mín yi lòn zǐi mónkúio, à wé le zǐi na le Dónbeenì wi yi lè mí Hácírí.

3

Ho tonló na le Dónbeenì kàràfáa o Poole yi

¹ Lé bún te bìo á òònnáa Poole wee fio le Dónbeenì yi mi bìo yi. Ba dó mi ho kàsó yi lé bìo á òònnáa le Yeesu *Krista ton-sá minén na yínɔ́n ba *zúífúwa bìo yi.

² Ho tonló na le Dónbeenì kàràfáa mi lè mí sǎamu mi bìo yi á mi já bìo kékéké. ³ Le Dónbeenì zéénía mu bìo na lá sà yi làa mi, bìo á òònnáa túara dǎní yi cǐinú. ⁴ Mi kàràna ho, á mi òònnáa bìo á òònnáa zūnǎa mu bìo na lá sà yi o Krista dǎní yi bìo. ⁵ Mu bìo mu á le yí fεera yí zéénía lè ba nùpua na hàànì làa bìo á le zéénianáa mu hǎ làa na ká wán lè warén na lé le tonkarowà, lè le jì-cúa fεerowà, mí Hácírí pànká yi. ⁶ Mu bìo mu lé bìo kà: Bì a yínɔ́n ba zúífúwa páaníló là a Yeesu Krista bìo yi, á ba wáa lεéra hǎ kǎa yi làa bìa lé ba zúífúwa, ba lé le kuure dà-kéní làa ba, á mu bè-tentewà na le Dónbeenì dó mi jii le mí òònnáa è na mí nìpomu yi á ba níní mún wi yi. Bún dà wee wé le bín-tente pànká yi.

⁷ Lé dén bín-tente so á òònnáa wee bue lé bìo le Dónbeenì lè mí sǎamu á nɔn ho tonló mu mi á òònnáa wee sá lè lerén mí bæere pànká. ⁸ Bì a bìo sǎ le yi búenbúen tíahú òònnáa lé yia bìo jùhú mia po ba. È ká le Dónbeenì lè mí sǎamu màhá pá nɔn ho tonló mu mi le òònnáa bue o Krista bè-tentewà na jii mia bìo à na bìa yínɔ́n ba zúífúwa yi. ⁹ Á le mún nɔn ho tonló mi à bìo le le mí òònnáa na lá sà yi wé ró à òònnáa zééní bìo wéréwéré na ba nùpua yi. Le Dónbeenì, òònnáa lera mu bìo búenbúen, á lá sà mu yi hàànì. ¹⁰ Mu wó bèra a na à ho wáyai pànkáwá wáa zūn le bè-zūnminì lè mí síwà bìo, ba kèrètíewa búenbúen kuure pànká yi. ¹¹ Bún á le Dónbeenì fεera le mí òònnáa ká bìo búí òònnáa yí lera, lé bún le wáa tíra jii wa Nùhúso Yeesu Krista yi. ¹² Wa páaníló làa wo lè wa síadéro wo yi bìo yi, lé bún nɔn á wa dà wee òònnáa le Dónbeenì yahó ká zǎnì mia wen. ¹³ Lé bún te bìo á òònnáa fíoráa mia à le lònbee lè mí síwà na á òònnáa wee lá mi bìo yi à mi yí tèé mi bàra bìo yi. Le lònbee mu wee zééní le mi bìo jùhú wi binbirì.

Le waminì binbirì na ó o Krista zéénía

¹⁴ Lé bún te bìo á òònnáa fǎrá òònnáa nɔnkójúná wán wán Maá Dónbeenì yahó à fio, ¹⁵ dén na lé hǎ zǐi-júná na ho wáyai làa hǎ ho tá wán búenbúen bàn Maá. ¹⁶ Ì wee fio lerén na semu bàn síi mia yi, le le Hácírí dé ho pànká mia ¹⁷ à mi síadéro o *Krista yi bìo yi, ò o keń làa mia fεεε. Ì wee fio le mi wań le Dónbeenì, à minén mún wań mín. Ká mi wee wé bún, á mi òònnáa lòn vǐndèe na naní zon ho tá yi, tàà lòn zǐi na jùhú fǎrá se. ¹⁸ Bún lé bìo á à na á minén làa bìo bìo sǎ le Dónbeenì yi búenbúen á à zūnnáa le o Krista bèntín wa wen làa sòobé. ¹⁹ Á bìo ó o Krista wa làa wen á mi òònnáa zūn, hàrí ká nùpue yí dà máa zūn mu máa véení. Lé bún òònnáa ká mi òònnáa lè le Dónbeenì le mi keńnáa búenbúen.

²⁰ Le Dónbeenì dà mu bìo búenbúen. Bìo wa dà à fio le cǐn, hàrí bìo wa yàá wee leéka, bún búenbúen á le bè-wénia wee puuní yi lè le pànká na le wee séení làa wen. ²¹ Á mi

wáa wa khòoní le Dónbeenì bìo le wee òn ɓa kèrètíewa búenbúen kuure là a Yeesu Krista wán à wé bìo yi. Mi wa khòoní le fée hã lúlúio na jii mía yi. *Amiina!

4

Wa lé le dà-kéní

¹ Á bìo á ìnén Poole na wi ho kàsó yi o Nùhúso tonló na á ì wee sá bìo yi wáa wee cà mi cón làa sòobéé lé bìo kà: Minén na le Dónbeenì von, mi ɓua miten làa bìo mu koráa. ² Mi wé liiní miten à wé wayi, à wé jì mi yiwa. Mi wé hì mi sã mín bìowa yi bìo mi wa mín bìo yi. ³ Le Dónbeenì Hácírí wó mia lè le dà-kéní, á mi bánbá à ho héerá keń mi pàahú, à mi wé le dà-kéní fée.

⁴ Wa lée dà-kéní làa bìo á hã sãnía lée dà-kénínaa, á le Dónbeenì Hácírí dà-kéní lé dìo á wa búenbúen yú, á bìo wa búenbúen mún dó wa sã wee lòní lée dà-kéní, bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na wen pàahú na le von wen yi. ⁵ Wa Nùhúso lée nì-kéní, á mu bìo na wa tà yi lée dà-kéní, á ho *bátéèmu na wa yú mún lée dà-kéní. ⁶ Le Dónbeenì lée dà-kéní á lé wa búenbúen Maá. Le wi wa búenbúen jùhú wán, le wee òn wa búenbúen wán à wéráa bìo le le mí ì wé, le wi wa búenbúen yi.

⁷ Èe ká le Dónbeenì màhá hñn wa nì-kéní kéní lè mu bìowa wéro pànká làa bìo ó o *Krista le mu koráa. ⁸ Bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «O wìkaa mí zúkúsa na ó o dàína á khèra yòoraráa.

O non mí bè-hãnia ɓa nùpua yi.»*

⁹ Bìo ɓa wee bío le «o yòora», bún kúaráa lée webio? Bún wee zéení le sání ò o yòo, ó o lion ho tá wán vó. ¹⁰ Ó orén mu na lion làa bún bìo, lé orén nì-kéní mu lé yia pá bñía yòora ho wáyí jún-tíahú á tíraráa mu bìo búenbúen jii. ¹¹ Lé orén hñn ɓa nùpua lè mu bìowa wéro pànká: ɓa búí ó o wó lè mí tonkarowà, ɓa búí ó o wó á ɓa wee fée le Dónbeenì ji-cúa, ɓa búí ó o wó á ɓa wee bue le Dónbeenì bín-tente. ɓa búí ó o wó á ɓa wee pa le Dónbeenì nìpomu bìo à kàrán ɓa. ¹² O non bún bìowa so wéro pànká à bán nùpua so wé dàí séení bìa bìo sà le Dónbeenì yi à ɓa dàí sá nanáa le yi, bèra a na à ɓa kèrètíewa búenbúen kuure na lé o *Krista sãnía à pànká wé dé wán. ¹³ Lé bún ñ na á wa siadéro le Dónbeenì Za yi là a zūnló á à wé wen lè le dà-kéní, à wé ɓa kèrètíewa na òn vó, là a Krista na á bìo búí yí fòora yi bìo síí. ¹⁴ Ká mu wó kà, á wa wáa máa bñí máa keń lòn háyónzawa na khàró yí do, lòn woohú na ho pinpiró lè mu jumu yànbónló wee héc yèrèmaká. Nì-khàwa máa bñí máa vñíni wen máa yí lè mí kàránló. ¹⁵ Ká wa wee mì ho tuiá na mín yi bìo wa wa mín bìo yi, á wa keńló là a Krista bìo síí wé è dé wán ká mu wà, wón na lé ho jùhú. ¹⁶ Lé orén wee wé ò o nìpomu wé le dà-kéní, làa bìo ó o nùpue sãnía bìo ceékaaráa mín yi wó a nùpue bìo síí. Ká a nùpue sãnía bìowa lè mí dà-kéní kéní wee sá mí tonló làa bìo mu koráa, à hã dā wé se. Lé ká síí ɓa kèrètíewa búenbúen kuure bìo karáa. Ká ɓa lè mí nì-kéní kéní wa mín, á wee sá mí tonni làa bìo mu koráa, à le kuure mu dā wé se.

Le mukōn-fñle na ɓa kèrètíewa yú bìo

¹⁷ Àwa, á bìo kà lé bìo á ì heni ì na mia wa Nùhúso yèni yi: Mi wáa yí bñí yí ɓua miten làa bìa yí zū le Dónbeenì bìo síí. ɓa wee bè mí yilera mu bè-káamáa wán. ¹⁸ ɓa yí zū dèe le Dónbeenì bìo dáni yi. Le mukāni binbirì na wee lé le Dónbeenì cón á ɓa níi mía yi. Lé bìo ɓa tun mí yiwa, á le Dónbeenì bìo dáni yi á ɓa mún yí zū hàrí dèe. ¹⁹ ɓa yí zū nìyio. Mu koomu lè mí síwà á ɓa wee wé ká ɓa wà, mu jii fiiníi mía. ²⁰ Ká pàahú na minén tà a *Krista bìo yi, á yínón làa bún síí á ɓa le mi ɓua lè miten. ²¹ Bìo bìo ciran wo búenbúen á minén já kénkén, á mi páaníló làa wo bìo yi á ɓa mún kàránna mia là a Yeesu Krista mu tuiá poni. ²² Bún wee zéení le mi ko mi día bìo mi fù wee ɓua lè miten ká mi yínón

* 4:8 Mí loí Lení vūahú (Psaumes) 68.19

ba kèrètíewa. Bún pàahú ká bìo ba nùpua sĩa wee vá yi na wee víiní ba á wee yáa mia. ²³ Mi díá le le Dónbeenì yèrè má mia à mi yilera wé hã bè-fĩa. ²⁴ Mi yèrè má wé ba nì-fĩa. Le Dónbeenì wó mia lè ba nì-fĩa à mi bonmín làa de. Á mi wáa bua miten héha làa bún, à wé ba nùpua na téréna á wee ce le Dónbeenì yahó làa bìo le tũíá poni bòráa mu.

²⁵ Àwa, á mi wáa khí hã sabíoní fũaaló yi. Mi wé mì ho tũíá na mín yi, lé bìo wa lé hã sánia dà-kéní. ²⁶ Ká mi sĩa wé cà à mi yí wé bè-kora. Mi wé yí díá le le wii tè ká mi sĩa pá wee cĩ. ²⁷ Mi yí díá le o *Satāni yí pánká mi wán. ²⁸ Yia lá lée kònlò à bànso yí bíní yí juuaa bìo. Bànso wé sá ó ò yí mu bìo á à jìánáa mí màkóo, á mún ò séenínáa ba nì-khenia. ²⁹ Mi wé yí mì bín-kora na mín yi. Hã bín-tentewà na dà à hení ba nùpua sĩa ho pàahú na mu ko yi lé hĩa mi wé bío bèra a na à bìa wee jí hã à hã wé séení. ³⁰ Á le Dónbeenì Hácírí na le non mia á mi yí véení yi. Dén Hácírí so lé le Dónbeenì fĩiminí na bò mi wán, à zéení le mi bìo sà le yi, á pan ho pàahú na le khíi tíi mi kàníló jii. ³¹ Bìo ba wó làa mia ká mu yí se, à mi yí bua mi yiwa yi. Mi wé yí cĩi mi sĩa mín wán. Mi wé yí zá làa mín, mi wé yí là mín. Mi díá mu sũnsũmámu lè mí siíwà. ³² Mi wé wé mu tentemu làa mín, à zũn mín màkárí. Mi wé sèn díá na mín yi làa bìo le Dónbeenì ò *Krista wán á séra díá nonnáa mia.

5

¹ Á bìo mi lé le Dónbeenì zàwa na le wa làa sòobéε, á mi cén wé wé lè le bìo síi. ² Mi le le waminí wé mi mi wára búenbúen yi làa bìo ó o *Krista wararáa wen á húrun wa bìo yi. O wara wen á non mí mukāni wa bìo yi. Bìo ó o wó lé le muiní na bìo sí le Dónbeenì yi. ³ Bìo mi bìo sà le Dónbeenì yi, á mi wáa ko mi khí ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí siíwà yi, à khí hã nìyi-wára na sũii mía yi. Mi yí wé nùpua na yìo yí máa sì làa bìo. Bún bìowa so búenbúen á yí ko à mu bìo wé mì léé mia huúu. ⁴ Hã nìyi-bíoní lè hã bín-conconwà lè hã kàakó-bíoní á mi yí ko mi wé bío. Bìo mi ko mi wé wé lé le Dónbeenì bárákà déró. ⁵ Mi ko mi zũn mu sese le bìa wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí siíwà, làa bìa wee wé hã nìyi-wára na sũii mía bán búenbúen máa dí le Dónbeenì là a Krista béenì huúu. Á bìa yìo yí máa sì lè mu bìo, bán mún máa dí le béenì mu. Lé bìo á bìo ba wee cà ka lòn wònna na ba dó mí sĩa yi. ⁶ Mi yí díá le ba nì-khàwa à víiní mia lè mí bíoní, lé bìo á bìa yí máa bè le Dónbeenì bíoní yi à ba wee wé bún bìowa so á le khíi síiní júná. ⁷ Àwa, á minén yí léé ba wára yi làa ba.

⁸ Mu bon. Mi lá wi le túbírí yi, ká mi páaníló là a Krista bìo yi á mi wáa wi mu khoomu yi. Á mi cén wáa bua miten làa bìa wi mu khoomu yi bìo. ⁹ Lé bìo á bìa bìo sà mu khoomu yi á wee wé hã wára na se, na téréna, á bìo lé ho tũíá. ¹⁰ Á mi cén bánbá à mi zũn bìo sí a Núhúso yi, ¹¹ à hã wára na cùnú mía, hĩa á bìa bìo sà le túbírí yi wee wé à minén yí léé yi làa ba. Mi yáa bío mu wéréwéré le bìo ba wee wé á yí se. ¹² Mu bon, bìo ba wee sanka mítén wé á bíoró nìyio yáa wi. ¹³ Èε ká ba wára mu búenbúen á bìo bíá wéréwéré, à mu keń lòn khoomu á ló mu wán. ¹⁴ Mu bon, mu bìo búenbúen na mu khoomu ló wán bún bìo so bìo sà mu yi. Lé bún non á bìo kà bíaráa:

«Ūnén na dũma, sìn.

Híní lé ba nì-hía tíahú,

ó o Krista á à dé mí khoomu ū wán.»

¹⁵ Àwa, á mi cén pa miten bìo bìo mi ò bua lè miten dání yi sese. Mi wé mu bè-zũnminí bànso wá ká mi yí wé bõnbúwá. ¹⁶ Pàahú lée pàahú na mi dà à wé mu bè-tentewà yi à mi wé mu lé bìo ho pàahú na wa wi yi nùpua wee wé mu bè-kora dàkhíina. ¹⁷ Lé bún non á mi ko à mi bánbá à mi zũn bìo ó o Núhúso le mi wé wé ká mi yí wé ba nùpua na yí wi mi zũn bìo. ¹⁸ Mi wé yí ju ho òwéén dà khíi, bún wee yáa o nùpue. Ká mi wé díá le le Dónbeenì Hácírí pánká à keń mi wán. ¹⁹ Mi wé sío hã lení lè mi siíwà na wee lé le Dónbeenì cõn à

henínáa mín sĩa. Mi wé sío à khòní a Núhúso lè mi sĩa búenbúen. ²⁰ Mi wé dé wàn Maá Dónbeenì b́arákà f́éɛ mu bìo búenbúen bìo yi, wa Núhúso Yeesu Krista yèni yi.

Bìo ɓa k̀̀r̀̀t̀̀t̀̀ɛ̀wà ko ɓa wé ɓua làa mín

²¹ Bìo mi wee k̀̀ǹb̀i o Krista, á mi wé liiní ḿiten na mín yi.

²² Háawa, mi wé liiní miten na mi b́arání yi làa bìo mi wee liinínáa miten à na a *Krista yi bìo síi. ²³ Mu bon, o háa j́uhúso lé ɓàn báa, làa bìo ɓa k̀̀r̀̀t̀̀t̀̀ɛ̀wà búenbúen kuure j́uhúso lé o Krista bìo síi. Le kuure mu lé o s̄ánía na ó o k̀̀ǹiá. ²⁴ Bìo á ɓa k̀̀r̀̀t̀̀t̀̀ɛ̀wà búenbúen kuure wee liinínáa ḿiten à na a Krista yi, lé b́ún ɓàn síi à ɓa háawa mún wé liinínáa ḿiten à na mí b́arání yi mu bìo búenbúen yi.

²⁵ Báawa, mi wé waí mi h́ánání làa bìo ó o Krista waráa ɓa k̀̀r̀̀t̀̀t̀̀ɛ̀wà búenbúen kuure bìo síi, á n̄n mi muk̄nì le bìo yi. ²⁶ O wó b́ún bèra a na à le bìo s̄ì le Dónbeenì yi. O ceéra le lè mu jumu lè le b́onì, ²⁷ bèra a na à ɓa k̀̀r̀̀t̀̀t̀̀ɛ̀wà búenbúen kuure mu wé d̀̀ɛ na wee ce, á f́ianí mía yi, á c̀̀k̀̀ú wi, à le dàń d̄in o yahó ká bè-kohó yèni yí máa ve leé le yi.

²⁸ B́ún búenbúen wee zéení bìo ó o báa ko ò o waínáa mín háa. O ko ò o waí wo làa bìo ó o waráa mi k̀̀r̀̀ú s̄ánía. Báa na wa mín háa se o wa ḿiten. ²⁹ Á ǹpue na ɓèn d̄in jina mí s̄ánía wón mía. O yáa wee wé d̄iní h̄ à pa h̄ bìo, làa bìo ó o Krista wee wéráa mu lè ɓa k̀̀r̀̀t̀̀t̀̀ɛ̀wà búenbúen kuure ³⁰ na lé o s̄ánía bìo síi. Á warén so yínóh o s̄ánía biowa búí le?

³¹ Le Dónbeenì b́onì v̄uahú yi á bìo ká lé bìo túara: «Lé b́ún n̄n ó o báa á à d̄ía mín maá lè mín nu ká à leé lè mín háa, á ɓa mí ǹw̄a jun á à wé s̄ánía dà-kéní.»* ³² Bìo b́ía ká lée bè-beenì na sà yi. Á ìnén wee bío le mu lé o Krista lè ɓa k̀̀r̀̀t̀̀t̀̀ɛ̀wà búenbúen kuure bìo á mu wee zéení. ³³ Ká mu màhá mún wee zéení minén bìo: ɓa báawa lè mí ǹ-kení kéní ko ɓa waí mí h́ánání làa bìo ɓa waráa ḿiten bìo síi. Á ɓa háawa mún ko à ɓa wé k̀̀ǹb̀i mí b́arání.

6

¹ Zàwa, mi wé bè mi maáwà lè mi nuwà b́oní yi mi páaníló là a Núhúso bìo yi. Lé bìo á lé b́ún mi ko à mi wé wé. ² Le Dónbeenì bìo na le bò henía tíahú, á bìo lé nín-yání dó mí jii bò wán lé bìo ká: «Wé k̀̀ǹb̀i mìn maá lè mìn nu, ³ á ù bìo á à wé se á à yí le muk̄n-tóní ho tá wán.»*

⁴ Maáwà, mi wé yí c̄i mi zàwa sĩa. Mi wé bé ɓa sese à zéení ɓa làa bìo s̄i a Núhúso yi à buaráa ɓa.

⁵ Wobáaní, mi wé bè mi júnása na wi ho d̄imíná yi b́oní yi. Mi wé k̀̀ǹb̀i ɓa sese lè le yi poni. Mi wé bè ɓa b́oní yi làa bìo mi wee bèráa o *Krista b́oní yi bìo síi. ⁶ Mi wé yí wé mu ɓa yìo yi mí dòn à càráa le yèni ɓa c̄n. Ká mi wé wé bìo le Dónbeenì s̄i vá yi lè mi sĩa búenbúen lé bìo mi lé o Krista wobáaní. ⁷ Mi wé sá na mi júnása yi lè mi sĩa búenbúen, à kení lè mu lé o Núhúso á mi wee sá na yi, ká mi yí máa sá na ǹpua yi. ⁸ Mi z̄ún le bìo mi ǹ-kení kéní wee wé ká mu se á mi kh̄i yí ɓàn c̀̀nú o Núhúso c̄n, à mi wé wobáaní tàa ǹpua na wi ḿiten.

⁹ Wobáaní júnása, mi mún ɓua mi wobáaní sese. Mi wé yí là heɛrè làa ba. Mi z̄ún le minén làa ba á leéra a Núhúso ǹ-kení yi, wón wi ho wáayi, o yí máa hueeka ǹpua mín yi.

H̄a fio s̄ia na le Dónbeenì n̄n wen bìo

¹⁰ Bìo á ì bío ò na mia á à véenínáa lé bìo ká: Bìo mi páanía là a Núhúso, á mi cà ho p̀nká orén na p̀nká beenì ɓàn síi mía c̄n. ¹¹ Mi khuii h̄a fio s̄ia na le Dónbeenì n̄n mia, à dàń f́ará d̄in s̄ansáráa o *Sat̄ani ǹ-kení. ¹² Mu yínóh ǹpua á wa wee firáa, ɓùéé. Lé h̄a p̀nká-s̄umáa na yí máa mi, h̄a wee dí le béenì ho d̄imíná na bìo s̄a a Sat̄ani yi yi, lè

* 5:31 Mi loñ Bìo j́uhú búéeni v̄uahú (Genèse) 2.24 * 6:3 Mi loñ Léró v̄uahú (Exode) 20.12; Lándá zéenílò v̄uahú (Deutéronome) 5.16

hã pànká-sũmáa na wi ho wáayi, lé hñn wa wee firáa. ¹³ Lé búnn nɔn á ã le mi khuiiráa hã fio sãa na le Dónbeenì nɔn mia búenbúen, bèra a na ká pàahú na mu wé here yi à mi dànn òò à sánsá mu, á mu véenii ká mi pá à fàrá à òò. ¹⁴ Àwa, á mi wáa wíoka miten. Mi òò le Dónbeenì tũia poni wán à búnn wé lòn ku-cɛɛnii na mi can lè mi kuio. Mi wé ba nì-térénnia à búnn wé lòn hãa hènii sãa á mi pon mi kosãa yi. ¹⁵ Mi ca mi kuio le Dónbeenì bín-tente na wee na ho héerà buero yi, à búnn wé lòn nakãa á mi zã. ¹⁶ Pàahú lée pàahú, à mi wé wíoka dé mi sãa le Dónbeenì yi, à búnn wé lòn hãa hènii sãa na mi buan mi yahó à hèráa o Satãni hãa dãnaso. ¹⁷ Mi wíoka zũn kɛnkɛn le le Dónbeenì kãnia mia, à búnn wé lòn kónlè na mi búra. Mi wíoka zũn le Dónbeenì bíonì sese à búnn wé lòn khà-tóni, hãa le Dónbeenì Hácírí nɔn mia. ¹⁸ Mi wé fio le Dónbeenì yi fɛɛ mu bìo búenbúen bìo yi, à wé día le le Dónbeenì Hácírí dí mi yahó à mi fioráa. Búnn bìo yi à mi na miten búenbúen le yi à yí sa ho fioró tá. Mi wé fio na bìa bìo sãa le Dónbeenì yi búenbúen yi fɛɛ. ¹⁹ Mi mún wé fio na ãnén yi, bèra a na à hãa bíoní na á ã ko à ã bío à le Dónbeenì dé ã jii yi, à ã dànn zéeni le bín-tente bìo na lá sà yi lè le sã-hebúee. ²⁰ O Yeesu *Krista dó mi le ã zéeni le bín-tente mu lè ba nùpua. Lé búnn nɔn ba dórãa mi ho kàsó yi. Àwa, á mi fio na mi à ã dànn zéeni le bín-tente mu bìo lè le sã-hebúee làa bìo mu korãa.

Móndén tɛenii

²¹ Wán za Tisiiki na wa wa làa sòobé, wón na wee sá a Núhúso tonló sese, wón buee zéeni bío á ã bìo karãa búenbúen làa mia, à mi zũn mu. ²² Lé búnn bìo yi á ã wee tonkarãa wo mi cón, ò o buee zéeni bìo wa bìo karãa làa mia, à hii mi sãa.

²³ Le wán Maá Dónbeenì là a Núhúso Yeesu *Krista à na ho héerà minén na lé wán zàwa lè wán hínni kèrètíewa yi. Le ba wé à mi wañ mín, à wíoka dé mi sãa o Yeesu yi. ²⁴ Le le Dónbeenì wé wé mu sãamu làa bìa búenbúen na wa wa Núhúso Yeesu Krista lè le waminì na jii mia.

Ho vūahú na ó o Poole túara nɔn ho Filiipu kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró nùhú

Ho vūahú na kà lé o Poole túara ho nɔn ho Filiipu lóhó kèrètíewa kuure yi. Lé barén lé ba nín-yání nùpua na ó o Poole buera le bín-tente nɔn yi ho Maseduana kōhú yi (Bè-wénia 16.12-40), á ba tà dó mí sĩa o Yeesu *Krista yi. Ho vūahú mu ó o Poole hía wee túa ká a wi ho kàsó yi ká a màhá túara ho lè le sī-wεε.

Ho vūahú mu nùhú búεení ó o Poole zéénia le mí sī wan ho Filiipusa bìo yi. Bún món ó o zéénia bìo ó o bìo kará làa ba, ò o henía ba sĩa. O mún bía nɔn ba yi le ba wé liiní mítén làa bìo ó o Yeesu wóráa mu bìo sī. O zéénia le mí ì tonka a Epaforodiite là a Timotee ho Filiipu kèrètíewa cǎn (1-2).

O nà ba zeñ wán le ba wé yí jí ho kàránló na bìo yí bon bìo, ká ba sòobá mítén à wé wé là arén bìo sī (3).

O zéénia bìo le Dónbeenì wee nanáa le sī-wεε lè ho héérà bìa búenbúen na páanía là a Krista yi (4).

Le tēení

¹ Inén Poole là a Timotee na lé o Yeesu *Krista ton-sáwá wee tēení minén kèrètíewa na wi ho Filiipu lóhó yi. Wa wee tēení ba ya-díwá làa bìa wee séení ba yi, làa bìa ká búenbúen na bìo sǎ le Dónbeenì yi ba páaníló là a Yeesu Krista bìo yi. ² Le wán Maá Dónbeenì là a Nùhúso Yeesu Krista à wé mí sǎamu làa mia, à na ho héérà mia.

O Poole flora ho Filiipusa bìo yi

³ Pàahú lée pàahú ká ì leékaa mi bìo, à ì dé wán Dónbeenì bǎrákà. ⁴ Pàahú lée pàahú ká ì wee fio à ì mún fio na mi búenbúen yi lè le sī-wεε. ⁵ Lé bìo, à lá ho pàahú na mi dó mi sĩa o *Krista yi á buée bó ho zuia yi, á mi dó mi níní mi le Dónbeenì bín-tente bueró tonló yi. ⁶ Ì láa mu yi le ho ton-tente na le Dónbeenì búá nùhú mia, á le è sá á à tíí jii o Yeesu Krista bíní buen-nònzòh. ⁷ Ì tũíá sī à hǎn yilera so keñ mi búenbúen dǎní yi, lé bìo á ì wa mia làa sòobéε. Mu bon, le Dónbeenì wó á mi leéra le bín-tente bueró tonló yi làa mi. Á pàahú na á ì wi ho kàsó yi, á wee tà le Dónbeenì bíonì jii o cítí-fí yahó, á ì wee zéení mu wéréwéré le mu lé ho tũíá. ⁸ Mu bon, le Dónbeenì zū le mu lé ho tũíá poni, le ì wa mia làa sòobéε làa bìo ó o Yeesu Krista waráa mia. ⁹ Á ì wee fio le Dónbeenì cǎn le mi waminì wíoka wé dé wán, à mi bìo zūnló le Dónbeenì bìo dǎní yi, làa bìo se làa bìo yí se hueekaró mín yi à wíoka wé dé wán. ¹⁰ Bún ká mi ì dàñ ò lén bìo se po bìo ká bèra a na à mi ce le Dónbeenì yahó à wékheró bìo yí mì yí léé yi à vaa búé o Krista bíní buen-nònzòh. ¹¹ Á mi bè-wénia búenbúen á à térén o Yeesu Krista pànká yi, á ba nùpua á à dé ho cùkú le Dónbeenì yi, á à khòoní le.

Le bín-tente bueró bìo

¹² Wán zàwa lè wán hínni, ì wi à mi zūn le bìo sá mì lé bún wó á le bín-tente bueró tonló vannáa lè mí yahó. ¹³ Mu bon, ho *Oroomu béε zī-beení parowà júnása làa bìa ká búenbúen zū le lé o *Krista bìo yi á ì wiráa ho kàsó yi. ¹⁴ Bìo á ì wi ho kàsó yi lé bún mún wó á wán zàwa lè wán hínni boomuso wíokaa dó mí sĩa o Nùhúso yi, á wíokaa henía mí sĩa le Dónbeenì bíonì bueró yi. ¹⁵ Ba búí wi ba tíahú wee bue o Krista bín-tente lé bìo ba wee dí le yandee làa mi, á wi à ba bìo nùhú wé poñ mi. Èε ká ba búí bán wee bue le bíonì mu lè le yi na se. ¹⁶ Bǎnsowa so wee wé mu lé bìo ba wa mi, á zū le ì wi hen le bín-tente

nii tàró bìo yi. ¹⁷ Ká bìa wi à ɓa bìo jùhú wé poń mi o Krista bín-tente bueró bìo yi, bán yilera na wi ɓa yi yí se. Ɓa wi à ɓa beé ĩ lò à bè bìo á ĩ wi ho kàsó yi wán. ¹⁸ Èε ká búń búenbúen jùhú mía. À mu wé le yi na se loo, tàá yi na yí se loo, búń yí here. Bìo jùhú wi lé ò o Krista bìo wé bue. Bìo ó o Krista bìo yú wee bue búń lée zàmakaa ĩ cǎn, á ĩ wé è zàmaka mu bìo yi féeε. ¹⁹ Lé bìo á ĩ zū le bìo wee wé kà búenbúen vaa véení lé ĩ kǎnńló mi fióró pànká yi, là a Yeesu Krista Hácírí* na wee séení mi pànká yi. ²⁰ Bìo á ĩ pan làa sòobéε á dó ĩ sīi wee lòní lé bìo kà: ĩ máa wé bìo búí na hã nìyio dà à dí mi bìo yi. Ká ĩ sīi á à wé here á wáa wé è dé ho cùkú o Krista yi ĩ wára yi làa bìo á ĩ wee wéráa mu, à ĩ yìo wé lua, tàá à ĩ hí. ²¹ Mu bon, ĩnén cǎn ká ĩ yìo wi lua, se lé ho cùkú déró o Krista yi bìo yi. Ká ĩ bèn húrun loo, á ĩ mún n̄ yí cùnú búń yi. ²² Èε ká bìo á ĩ yìo wi lua wà, á tonló cùnú wi ɓa nùpua cǎn, á bìo á ĩ wáa à lén á ĩ yí zū. ²³ ĩ wee héhèeka mu mí bìo jun pàahú. ĩ lá húrun á vaá wi là a Krista, se mu lá à wé sī mī, lé bìo á búń lé bìo bènńtín súaaní. ²⁴ Èε ká minén bìo yi á ĩ keńlò làa mia á jùhú bèn wíokaa wi po búń. ²⁵ Á bìo á ĩ wáa láa mu yi, á ĩ zū le ĩ keń búń, á à keń lè mi búenbúen á wé è séení mia, à mi wíoka zūń le Dónbeenì bìo, à sīa wa mi sīadéró o Yeesu yi bìo yi. ²⁶ Lé búń n̄ na ká ĩ kھی bīnía buara mi cǎn, á mi ĩ wíoka zàmaka làa sòobéε ĩ bìo yi mi páanńlò là a Krista yi.

Bìo ɓa kèrètíewa ko ɓa ɓua lè mīten

²⁷ Bìo bìo here lé bìo mi ĩ ɓua mīten sese á à héha làa bìo ó o *Krista bín-tente le mu koráa, bèra a na ká ĩ buara mi cǎn loo tàá ká ĩ yí buara loo, à ĩ wé jí le mi fára dīn mi sīadéró o Krista yi wán lè le hácírí dà-kéní, á wó le nii dà-kéní páanía lá le lònbee wee tà le Dónbeenì bín-tente nii. ²⁸ Mi yí día le mi zúkúsa záníka mia bìo woon yi. Búń n̄ zéení làa ba le ɓa à yáa, ká mu bèn n̄ zéení lè minén le mi ĩ kǎnń. Búń búenbúen lé le Dónbeenì wó mu. ²⁹ Mu bon, le Dónbeenì wó mu sãamu làa mia: Le wó á mi dó mi sīa o Krista yi á mún lò wee be o bìo yi. ³⁰ Mu bon, ĩnén làa mia páanía wee lá le lònbee dà-kéní, dío á ĩ hía lá lè ho yahó á mi m̄n. Á lé dén lònbee so á ĩ pá lan wee lá á mi wee jí bìo.

2

¹ Mi pànká wee wíoka keń mi páanńlò là a *Krista bìo yi. O waminì wee hení mi sīa. Mi páanía le Dónbeenì Hácírí pànká yi. Mi sīa se á zū le màkárí. ² Àwa, á mi cén wáa wé jí mún yi, à wań mún, à wé mi yilera làa dà-kéní. Mi wé búń búenbúen á tiíraa ĩ sī-weε nii. ³ Mi yí wé bìo búí na wee wé à mi bìo jùhú keń poń bìa ká. Mi wé yí yòní mīten bìa ká wán à ɓa mi mia. Ká mi wé liiní mīten à wé leéka le bìa ká súaaní mia. ⁴ Mi wé yí leéka minén mi dòn bìo, ká mi mún wé leéka bìa ká bìo.

⁵ Bìo mi páanía là a Yeesu Krista, á mi ɓua mīten làa bìo ó o ɓuannáa mīten bìo sīi:

⁶ Orén na ka lè le Dónbeenì bìo, á yí le mí ĩ ɓua mí màamínlò làa de konloon.

⁷ Bùeé. O tà día búń búenbúen ò o ɓueé ton lè ɓa nùpua bìo sīi á lé o nùpue binbirì, á wó mīten là a ton-sá bìo sīi.

⁸ O liinía mīten á tà bò le Dónbeenì bíonì yi fúaa o tà mu húmú yi, hàrí mu húmú ho *kùrùwá wán.

⁹ Lé búń n̄n le Dónbeenì wáa yòníanáa wo ó o wi mu bìo búenbúen jùhú wán, á wó ó o yú le yèni na po hã yènnáa búenbúen.

¹⁰ Á bìa wi ho wáayi làa bìa wi ho tá wán làa bìa wi ho n̄-hǎnbó-lóhó yi búenbúen n̄ fára mí n̄nkójúná wán o yahó.

¹¹ Á ɓa búenbúen á à bío wéréwéré le o Yeesu *Krista lé o Nùhúso, á à déráa ho cùkú o Maá Dónbeenì yi.

Ba kèrètíewa ka lòn khoomu ho dímińá yi

* 1:19 Yeesu Krista Hácírí: O Yeesu Krista Hácírí na bìo bía hen lè le Dónbeenì Hácírí lée dà-kéní.

¹² Minén na á ï wa làa sòobée, bìo mi wee bè le Dónbeenì bíonì yi, á mi wé wé bìo á bìa le kánia ko ba wé. Mi wé kènbi le Dónbeenì làa sòobée à wéráa mu. Bìo mi lá wee wé mu ká ï wi làa mia, á mi pá wíoka wé wé mu hàrì bìo á ï mía làa mia. ¹³ Lé le Dónbeenì wee na ho pànká mia à mi sĩa vá hã wárá na sĩ le yi à dàñ wéráa hã.

¹⁴ Bìo lée bìo na mi wee wé, à mi yí khí mi kíó yi ká mi ì zá làa mín à wéráa mu, ¹⁵ bèra a na à wékhe bìo yí mì yí léé mia, à mi wé ba nùpua na wee ce le Dónbeenì yahó, le Dónbeenì zàwa na á fñani mía yi ho lònbiò nùpua na lé ba nì-sūmáa tíahú. Mi ka lòn khoomu ba tíahú lòn fíntéena na dó bìo síi, ¹⁶ minén na wee bue le bín-tente, dìo wee na le mukāni binbirì. Ká mi wee wé làa bún, á ï dà à zàmaka mi bìo yi o *Krista bñni buen-nònzoñ, lé bìo le lònbee na á ï lá mi bìo yi yínón káamáa. ¹⁷ Bìo mi dó mi sĩa le Dónbeenì yi á mi non miten le yi bún ka lòn muini na ba yan bìo síi. Á hàrì ká ba ko ba búe mi, à ï wé lòn hāmu na bò mu wán, á ï wee zàmaka mu bìo yi á à zàmaka lè mi búenbúen. ¹⁸ Làa bún bìo síi, á minén mún wé zàmaka, à mún zàmaka làa mi.

O Timotee là a Epaforodiite tonkaa bìo

¹⁹ ï wee leéka le hen làa cínú ká a Núhúso Yeesu tà, á ï tonka a Timotee mi cón bèra a na à ï jí mi sã à sñi hĩ mi bìo yi. ²⁰ Lé bìo ká mu yínón wón á nùpua na wee leéka mi bìo làa bìo á ïnén wee leékaráa mu á mía. ²¹ Bìo ká búenbúen yara sá mí kùrú bìo ká a Yeesu *Krista bìo níi ló. ²² Minén mi bæere zũ bìo ó o wó. O páanía sá le bín-tente tonló làa mi làa bìo ó o za wé sáráa lè mín maá. ²³ Àwa! Ká ï zūna bìo á ï bìo ò wéráa, ó orén lé yia á ï wee leéka à ï dèení tonka mi cón. ²⁴ ï láa mu yi le hen làa cínú ká a Núhúso ò na ho wõhú mi à ïnén ï bæere á à buen mi cón. ²⁵ Èé ká wàn za Epaforodiite na mi lá tonkaa ï cón ò o bue na mi níi bìo na mi le mi ì séení làa mi mi, á ï le mu ko à ï día wo ò o bñni buen mi cón. O sá le bín-tente tonló á lá le lònbee làa mi làa sòobée. ²⁶ O bèntín wi ò o mi mi wán, á mún yilera lunkaa lé bìo ó o zũ le mi já mí vánvámu bìo. ²⁷ Mu bon, o lò lá yí here làa sòobée, lée cínú ká a yàá lá à hí. Ká le Dónbeenì màhá zūna a màkárí, mu yàá yínón orén mí dòn, ïnén á le mún zūna màkárí bèra a na à le yi-vée na wi ï wán à yí dé wán. ²⁸ Lé bún non á ï wi à ï día wo ò o buen mi cón fúafú, bèra a na ká mi non wo, à mi sĩa wa, à ïnén yi-vée bèn yòò tĩ yi. ²⁹ Àwa! Á mi sí a yahó lè hã zàmaka-beeni mi páaníló là a Krista bìo yi. Ba nùpua na ka là a bìo á mi wé kènbi, ³⁰ lé bìo á cínú ká ká a lá à hí o Krista tonló bìo yi. Bìo mi yí dà máa wé máa na mi lé bìo mi khèra làa mi, lé bún ó orén zàanía mí mukāni á wó séeníánaa mi.

3

O Krista bìo jùhú wi po bìo ká

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, á bìo ká wán á ï wee bío bìo ká làa mia: Mi wé zàmaka bìo mi páanía là a Núhúso bìo yi. Mu bìo na á ï túara non mia na á ï bñni wee tĩ yi yínón bìo na wee séé mi, ká mu lée bìo na á à séení mia, à bìo búí yí dàñ mia yí vñni. ² Mi pa miten bìo ba ton-sá-kora yi, ba ka lòn booní, ba sòobáa wee hení ho kúioró bìo dàkhíina. ³ Mu bon, warén lé bìa kúiora binbirì. Wa wee búaani le Dónbeenì lè le Hácírí pànká, á wee zàmaka wa páaníló là a Yeesu *Krista bìo yi, á yí dó wa sĩa waten yi. ⁴ Ká a búí lá wee leéka le mí dà à dé mí sñi mítén yi, se ïnén dà à dé ï sñi bún yi á à porí wón bànso. Mu bon, ï tũia lá à wé sñi à ï dé ï sñi iten yi, ⁵ lé bìo á ïnén ba *kúio ï teró wizooní bìo hètín zoñ. Wàn síi lé o *Isirayeele nìpomu, ï ton o Bēnzamee zĩ-jùhú yi. Wàn nùwã lé ba *zúífúwa binbirí, á ï lé o zúífú binbirì. ï lé o *Farizē á henía o *Moyiize làndá bèró bìo, ⁶ á ï can ï kuio làa sòobée le Dónbeenì tonló yi fúaa ï lá wee beé ba kèrètíewa kuure lò. Á ho *làndá mu bèró dání yi, á nùpue lá yí dà máa bío le ï wó khon mu búí yi hùúu. ⁷ Èé ká a Krista bìo yi, á bún biowa so na lá ka lòn cúnú bìo ï cón á ï wáa wee wé lòn bè-káamáa. ⁸ Mu bon, mu bìo búenbúen ka lòn bìo na jùhú mía ï cón, lé bìo á ï Núhúso Yeesu Krista zūníló bún lé

bìo jùhú wí pò bìo ká búenbúen. Lé orén Krista mu bìo yí á ì pánáa mu búenbúen, á wee wé mu lòn zàn-bìo, bèra a na à ì bìo wíoka sǐ a yí binbirì ⁹ à pání làa wo. Mu yínón bìo á ìnén bò ho làndá yí á nòn á ì térénnanáa, ká lé bìo á ì dó ì sǐi o Krista yí á le Dónbeenì wóráa mi là a nì-térénnii. ¹⁰ Bìo á ì wee cà lé o Krista zūíló, à mún zūn ho pánká na le Dónbeenì nòn wo yí o vèeró món. Ì wí à ì pání a lònbee yí làa wo à tà mu húmú yí là a bìo síi. ¹¹ Ká mu wó kà, á ìnén mún nì láa mu yí le le Dónbeenì khíi vèenì mi.

Wa ko wa bánbá vaa yí bìo wa wee cà

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, ì yí dà máa bío le bìo á ì wee cà á ì wáa yú vó, tàa bìo á ì ko à ì keínáa á jii wáa tun. Èe ká ì màhá wee hení ì lò bèra a na à ì yí mu, lé bìo ó o Yeesu *Krista léra mi á ì bìo sǎ a yí búenbúen. ¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, ìnén yí máa leéka le ì yú mu vó. Bìo bìo here mi lé bìo kà: Bìo á ì wó khíina á ì wáa yí máa loń, bìo wí ì yahó lé búń á ì wee bánbá bìo yí. ¹⁴ Á bìo á ì wee cà lé búń á ì wáa wee lùwí bìo yí, bèra a na à ì vaa yí ì veró cúnú ho wáayi le Dónbeenì cǎn ì páníló là a Yeesu Krista bìo yí. ¹⁵ Lé hǎn yilera so ko à hǎ wé keń warén kèrètíewa na dǎn vó le Dónbeenì bìo dǎnì yí yí. Èe ká mi wee leéka bè-vio búí mu bìo yí, à le Dónbeenì zéení mu yara wéréwéré làa mia. ¹⁶ Bìo wí búń, á hen na wa van vaá bó yí á mi wáa le wa wíoka bánbá làa búń bìo.

¹⁷ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé wé bìo á ì wee wé. Bìo wee bè bìo mi mǎn à wa wee wé yí lé bán á mi fá mi yìo yí. ¹⁸ Mu bon, ba nùpua cèrèe wára wee zéení le ba lé o Krista na húrun ho *kùrùwá wán zúkúsa. Ì lá wee wé bío mu na mia féee, á ì pá bǐnía wee bío mu làa mia ká ì wá. ¹⁹ Bán nùpua so píora lé ba dofiina, á hǎ nìyi-wára na ba wee wé lé hǎn á ba wee khòní miten bìo yí. Bìo ba wee leéka lé ho díimǐná bìo mí dòn. Mu vaa véení ká ba à yáa búenbúen. ²⁰ Èe ká warén kùrú lahó hón yòo wí ho wáayi. Á wa kǎnìlo Yeesu Krista na à lé búń á à buen lé wón wa wee lòní. ²¹ Hen ká a khíi buara á wa sǎnía na cùkú mia ó o buéé wé á hǎ à keń là a sǎnía na cùkú wí bìo síi. Ó o ò wé mu lè ho pánká na wí o cǎn, hía ó o ò yíráa le sée mu bìo búenbúen wań.

4

¹ Àwa, wàn zàwa lè wàn hínni na ì wa làa sòobée, ì sǐi bèntín vá à ì bǐnì mi mia. Mi bìo wee weé ì sǐi, á lé minén bìo yí à ì yí ho cùkú, á mi wáa wíoka fára dǐn mi páníló là a Núhúso yí.

Le zéení bìo

² O Evodii là a Sēntiisi á ì wee hení bìo kà á à na yí le ba jii-cúa wé le dà-kénì ba páníló là a Núhúso bìo yí. ³ Èe ká ìnén na pánía wee sá ho tonló làa mi lè mí yahó á ì wee bío bìo kà á à na yí: 'Ba háawa mu mí nùwǎ jun á ù séení. 'Ba pánía lá le lònbee làa mi le Dónbeenì bín-tente bueró bìo yí. O Kileman lè wàn zàwa na ká mún pánía lá le lònbee làa mi le Dónbeenì bín-tente bueró bìo yí. Bán yènnáa túara bìo yú le mukānì binbirì yènnáa vūahú yí.

⁴ Mi wé zāmaka féee mi páníló là a Núhúso bìo yí. Ì wíokaa wee bío mu, mi wé zāmaka. ⁵ Mi wé ba nùpua na wayika à ba nùpua búenbúen zūn bìo. Mi wé leéka le hen làa cǐnú ká a Núhúso á à buen. ⁶ Mi yí le mi hácirí yáa bìo woon yí. Èe ká mi màkóo wé wí bìo lée bìo yí, à mi zéení mu lè le Dónbeenì. Mi mún wé dé le bǎrákà féee. ⁷ Ká mi wee wé kà, á le Dónbeenì á à na mí héerà mia, hón héerà so dà bìo wa wee leéka búenbúen wán, ho ò wé á mi yiwa máa wé è dè, á yilera máa wé è lúnka mi páníló là a Yeesu *Krista bìo yí.

⁸ Wàn zàwa lè wàn hínni, á bìo kà wán á ì bío bìo kà làa mia: Bìo ko mu wé here mia lé ho tǔiá poni bìo, làa bìo búenbúen na ko lè le kǎnbii, làa bìo téréna, làa bìo wee ce, làa bìo ó o nùpue ko ò wań, làa bìo ko lè ho cùkú. Bìo búenbúen na se làa sòobée, làa bìo ko lè le búaaní lé búń bìo ko mu wé here mia. ⁹ Bìo á ì kàrána làa mia á mi tà yí, bìo mi

ɲá ĩ cǝn làa bìo mi mɔn à ĩ wee wé lé búnn á mi wé bè yi. Ká mi wee wé kà, á le Dónbeenì na wee na ho héerà, á à keń làa mia.

Ho Filiipu lóhó kèrètíewa bárákà dérò bìo

¹⁰ ĩ wee zámaka làa sòobéε ĩ páaníló là a Nùhúso yi, lé bìo mi màhá wáa dàńna zéenia làa mi le mi pan ĩ bìo. Mu bon, mi pan ĩ bìo yí khú ká lé bìo mi lá dĩn yí yú mu wéró ní.

¹¹ Mu yínán bìo búí fòora mi à nɔn á ĩ wee bíoráa kà. Hen ká ĩ bìo ka làa bìo na, à ĩ sǝi wa mu bìo yi lé bìo á ĩ mána mu búenbúen. ¹² ĩ khon loo, á ĩ zū bìo á ĩ ì bua lè ĩten. ĩ bìo wi loo á ĩ zū bìo á ĩ ì bua lè ĩten. ĩ yú bìo á ĩ dí loo, tàá ĩ yí yú bìo á ĩ dí loo, à ĩ yí puuní loo, tàà à bìo wi ĩ cǝn fòo mi loo, mu búenbúen yi á ĩ zū bìo á ĩ ì bua lè ĩten sese. ¹³ Búnn bìowa so wéró pánká ó o *Krista wee na mi. ¹⁴ Èε ká bìo mi séenia mi le lònbee na yú mi bìo yi bènín lée bìo na se.

¹⁵ Minén Filiipusa, mi zū le pàahú na á ĩ búá le Dónbeenì bín-tente bueró ɲúhú mi cǝn, á ló ho Maseduana kǝhú yi, á lé minén mi dòn lé ba kèrètíewa kuure na séenia mi.

¹⁶ Pàahú na á ĩ wi ho Tesaloniiki yi lé bǝn mi búá mu ɲúhú yi, á séenia mi làa bìo á ĩ màkóo wi yi á dĩn há cúa-ɲun. ¹⁷ Búnn yí máa zéeni le ĩ wee cà à mi wé séeni mi làa búnn sí féeε, èε ká ĩ màhá wi à le Dónbeenì na bìo mi wee wé bàn cǝnú mia. ¹⁸ Mi hāmu na mi tonkaa là a Epaforodiite buée dĩn mi lè mí ɲi-káa, mu yàá puunía bìo á ĩ màkóo wi yi búenbúen. Bìo mi nɔn mi ka lòn muinì yà na cǝina á sǝmu sǝ le Dónbeenì yi. ¹⁹ Wàn Dónbeenì na nàfòró ɲii mía á à na bìo mi màkóo wi yi búenbúen mia mi páaníló là a Yeesu *Krista bìo yi. ²⁰ Le ho cùkú à bìo sǝ wàn Maá Dónbeenì yi féeε há lúlúio na ɲii mía yi. *Amiina!

Le tɛeni

²¹ Bìo sǝ le Dónbeenì yi ba páaníló là a Yeesu *Krista bìo yi á mi tɛeni yi lè mí nì-kéni keni. Wàn zàwa lè wàn hínni na làa mi páanía wi mún wee tɛeni mia. ²² Bìo hen na bìo sǝ le Dónbeenì yi búenbúen wee tɛeni mia, sǝnkú bìa wee sá ho *Oroomu béε cǝn.

²³ Le o Nùhúso Yeesu Krista wé mu sǝamu làa mia.

Ho vūahú na ó o Poole túara n̄n ho
Koloosi
kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró júhú

Ho vūahú na kà lé o Poole túara ho n̄n ho Koloosi lóhó kèrètíewa kuure yi. Yia nín-yání buera le Dónbeenì bíonì bín lé yia ba le Epafaraasi, o là a Poole páanía wee sá ho tonló dà-kénì. O wee lé ho Koloosi lóhó mí bæere yi (1.7; 4.12).

Pàahú na ó o Poole wi ho kàsó yi ho Oroomu yi (4.3), ó o Epafaraasi bueé búεεkío wo á bía n̄n wo yi le ba n̄pua búí hín̄n wee víinì ho Koloosi kèrètíewa lè ho kàránló búí sí.

Lé búñ n̄n ó o Poole túararáa ho vūahú na kà n̄n ba yi, à zéení le Dónbeenì tūiá poni làa ba, bèra a na à ba pí ba n̄pua mu kàránló. O mún bía n̄n ba yi le le Dónbeenì òn̄n o Yeesu *Krista wán léraráa ho díímíjá, á lé orén le wee òn̄n wán kànínáa ba n̄pua (1-2).

O zéeníá bío ba wé è bua lè mítén ba páaníló là a *Krista yi (3-4).

Lé o Tisiiki là a Oneziimu ó o Poole tonkaa lè ho vūahú mu á ba vaá n̄n ho Koloosi kèrètíewa kuure yi.

Le t̄ení

¹ Mu lé ínén Poole, yia le Dónbeenì lè mí s̄i bío á wó á ì lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé mi wee túa ho vūahú na kà. Ínén lè wán za Tim̄tee ² á wee t̄ení minén wán zàwa lè wán hínni na bío s̄à le Dónbeenì yi ho Koloosi lóhó yi á páanía là a Krista, á siáderó wo yi fàrá t̄ina. Le wán Maá Dónbeenì à wé mu s̄amu làa mia, à na ho héerà mia.

O Poole Dónbeenì b̄arákà déró bío

³ Hen ká wa sansan wee fio wa Núhúso Yeesu *Krista b̄an Maá Dónbeenì yi mi bío yi, à wa dé le b̄arákà. ⁴ Wa wee dé le b̄arákà lé bío wa já bío mí s̄a dóráa o Yeesu Krista yi bío, làa bío mí waráa b̄ia búénbúén na bío s̄à le Dónbeenì yi. ⁵ Mi dó mi s̄a á wa mín, lé bío mi dó mi s̄a á wee l̄oní le Dónbeenì bè-tente na le dó mí jii le mí ì ká làa mia ho wáayi. Mu bè-tente mu á mi já bío p̄ahú na ba buera le b̄in-tente n̄n mia yi, dén na lé ho t̄iá poni. ⁶ Ho díímíjá búénbúén yi, á b̄ia wee tà le b̄in-tente mu bío, à wé bío s̄i le Dónbeenì yi á wee dé wán ká ba wà. Lé ká s̄i á mu mún wee wéráa minén c̄n̄ à lá ho p̄ahú na mi já le b̄in-tente mu yi, á z̄una le Dónbeenì s̄amu bío binbirì à buée búé ho zuia jii wán. ⁷ Mu lé o Epafaraasi, yia wa wa làa s̄obéé na làa wén páanía wee sá a Krista tonló, lé wón buera le b̄in-tente mu n̄n mia. O wee s̄obá mítén à s̄aráa o Krista tonló wa lahó yi mi c̄n̄. ⁸ Lé orén buée b̄ia le waminì na á le Dónbeenì Hácírí wó á mi wa làa mín bío làa wén.

⁹ Lé búñ n̄n á p̄ahú na wa já mi bío yi jii wán, á wa wee fio le Dónbeenì yi f̄éé mi bío yi. Wa wee fio le le Dónbeenì na mu bè-z̄ínminì lè mu bío z̄ínló búénbúén na wee lé lerén mí bæere Hácírí c̄n̄ mia. Lé búñ òn̄n ká mi ì z̄ín bío le s̄i vá yi á mu jii ì sí. ¹⁰ Búñ ká mi ì dàñ òn̄n bua mitén làa bío mu koráa là a Núhúso, á mi wé è wé bío s̄i a yi búénbúén f̄éé lè h̄a wárá na se lè mí síwà búénbúén, á à wíoka à z̄ín le Dónbeenì. ¹¹ Bío le Dónbeenì p̄anká jii m̄ia, á wa wee fio le yi le le wé à mi p̄anká keñ bèra a na à mi wé dàñ h̄i mi s̄a, à j̄i mi yiwa lè le s̄i-wεε. ¹² Mi wé dé wán Maá Dónbeenì b̄arákà. Le wó á mi ko à mi ní keñ h̄a k̄ia na le b̄ará ká làa b̄ia bío s̄à le yi mu khoomu yi le c̄n̄. ¹³ Le k̄anía wén le t̄íbírí p̄anká ní yi, á wa w̄áa wi le Za na le wa làa s̄obéé béenì díiní ¹⁴ Lé o Za mu p̄anká yi á le k̄anía wén, á séra wa bè-kora día.

O Krista kh̄oniló leni

¹⁵ O Za mu yi á wa wee mi le Dónbeenì na yí dà máa mi.

O kí mu bío búénbúén, á wi mu bè-lén̄nia búénbúén júhú wán.

¹⁶ Lé bìo ó orén lé yà le Dónbeenì dĩn wán lé raráa mu bìo búenbúen,
 bìo ho wáayi, làa bìo ho tá yi,
 bìo wee mi, làa bìo yí máa mi,
 hã pànkáwá lè mí síwà búenbúen.

Le Dónbeenì dĩn orén wán á lé raráa mu bìo búenbúen,
 mu bìo búenbúen le léra orén bìo yi.

¹⁷ Orén wi ká bìo búí dĩn yí léra.

Lé orén pànká yi á mu bìo búenbúen wi mí lara yi sese.

¹⁸ Ba kèrètíewa búenbúen kuure na ka lòn sãnía bàn jùhú lé orén.

Lé orén le kuure mu búá wán.

Lé orén lé ba nì-hía nín-yání so na vèera á máa bĩní máa hí
 bèra a na ò o dí mu bìo búenbúen yahó.

¹⁹ Lé bìo mu wó sĩa le Dónbeenì yi à bìo lerén karáa búenbúen à le Za mún keń làa búń.

²⁰ Á mu mún wó sĩa le yi à le dĩn orén wán à bìo ho wáayi làa bìo ho tá yi búenbúen làa
 de bĩní wé sĩ.

Lé o Za na húrun ho *kùrùwá wán á cãni kúará pànká yi á le dóráa ho héera lerén lè mu
 bìo búenbúen pàahú.

²¹ Á minén na lá lé ba nì-hãní le Dónbeenì cõn, á lá lé le zúkúsa mi yile-kora lè mí bè-
 kora wéro bìo yi, ²² á le wáa wó á mi bĩnía sĩ làa de bìo le wó á le Za wó a nùpue á húrun
 pànká yi. Le wó ká sí bèra a na à mi dàń dĩn le yahó ká mi wee ce á fĩanì mía yi á bè-kohó
 yèni yí máa ve léé yi. ²³ Ká mi màhá ko mi wíoka dé mí sĩa o Za mu yi, à fárá dĩn. Bìo mi
 dó mi sĩa wee lòní bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé le bín-tente yi á mi yí khènnáa.
 Le bín-tente mu lé dìo mi já khĩna, dìo buera non ho dímjína nùpua búenbúen yi. Á lé
 lerén bín-tente mu bueró tonló á ìnén Poole mún wee sá.

O Poole lònbee na ó o wee lá bìo

²⁴ Hã làa na ká wán á le lònbee na á ì wee lá mi bìo yi á ì wee zãmaka bìo yi. Lé ká sí
 á ì sãnía lò ò beráa á à tíráa le lònbee na wa ko wa káa yi jii* o *Krista tonló sáró yi ba
 kèrètíewa búenbúen kuure na lé o sãnía bìo yi. ²⁵ Ìnén wáa lé ba kèrètíewa búenbúen
 kuure mu ton-sá lé bìo le Dónbeenì kàrafáa ho tonló mi, á le ì zéeni mí bionì bìo yahó
 búenbúen mi séenlò bìo yi. ²⁶ Le bionì mu lé mu bìo na le Dónbeenì lá sà ho dímjína
 nùpua búenbúen yi hàani. Èé ká hã làa na ká wán á le wáa zéeni le bionì mu bìo làa bìa
 bìo sà le yi. ²⁷ Le Dónbeenì le mí ì zéeni làa ba le le bìo na lá sà yi na semu bàn sí mía á ba
 nùpua búenbúen níni dàń keń yi. Búń bìo so lé o Krista páaníló làa mia. Lé búń non á mi
 dó mi sĩa wee lòní ho cùkú na le Dónbeenì dó mí jii le mí níni ì keń yi. ²⁸ Lé wón Krista
 so á wa wee zéeni bìo, á wee jì le Dónbeenì nìpomu nì-kéni kéni zení wán, á wee kàran
 ba lè mí nì-kéni kéni mu bè-zúminì pànká yi. Wa wee wé búń bèra a na à ba nì-kéni kéni
 dàń dã vé ba páaníló là a Krista pànká yi. ²⁹ Lé búń te bìo á ì wee sáráa ho tonló mu lè ì
 sòbée là a Krista pànká beenì na wee mi bìo á ì wee wé yi.

2

¹ Ì wi à mi zúń le ì wee sá lè ì sòbée minén lè ho Lawodisee lóhó kèrètíewa, làa bìa
 ká búenbúen na yère mún dĩn yí dá ì wán bìo yi. ² Ì wee sá lè ì sòbée bèra a na à mi
 búenbúen sĩa wé hereka à mi wé le dà-kéni bìo mi wa làa mín bìo yi. Búń bìo yi á mi ì
 yí mu bè-tentewá lè mí síwà búenbúen na ko làa mia ká mi bèntín zũna le le Dónbeenì
 bín-tente na mi já lé ho tũíá poni. Lé búń ò na ká mi ì zúń le Dónbeenì bìo na lá sà yi,
 búń na lé o *Krista. ³ Lé orén mí dòn á mu bìo zúńlò lè mu bè-zúminì búenbúen na lé ho
 nàfòró binbirì wee lé cõn. ⁴ Ì bía búń non mia bèra a na à mi yí día mítén le o búí khà lè mí

* 1:24 Mi loń Matiye vūahú 24.3-14; Maaki vūahú 13.19-23

bín-sĩa vǐíní. ⁵ Ì mía mi tíahú bún bon, ká ì hácírí dén màhá wi làa mia. Bìo mi buannáa mín sese, làa bìo mí siadéro o Krista yi fàrá tǐna á ì sǐi wan bìo yi.

Wa páaníló là a Krista bìo

⁶ Àwa, á bìo mi tà ò o Yeesu *Krista wé mi Núhúso, á mi wáa bua miten làa bìo sǐ a yi mi páaníló làa wo bìo yi. ⁷ Mi fàrá mi siadéro wo yi lòn vǐndèe na naní zon ho tá yi bìo síi. Mi le mi siadéro mu wo yi à wíoka wé dé wán. Mi wíoka fàrá dǐn mi siadéro wo yi. Mi wé mu búenbúen héha là ho kàránló na mi yú, à wíoka wé dé le Dónbeenì bǎrákà fǐéé.

⁸ Mi pa miten bìo. Mi yí día le ba nùpua vǐ mia là mí kàránló na yí bon á jùhú mía. Hón kàránló so fàrá ba nùpua làndáwá là ho dǐmǐjǎ pànkáwá na yí máa mi wán, ká ho yí fàrá Krista wán. ⁹ Mu bon, bìo ó o Krista wó a nùpue mí cúee á bìo le Dónbeenì karáa búenbúen ó o mún karáa. ¹⁰ Á le Dónbeenì bìo dǎnǐ yi á mi bìo búenbúen jii sú mi páaníló là a Krista yi, wón na wi hǎ pànkáwá na yí máa mi búenbúen jùhú wán. ¹¹ Bìo mi páanía làa wo, á mi lé ba nùpua na ba kúiora. Ká hón kúioró so màhá yí wó mi sǎnía yi. Ho *kúiiro na ó o *Krista wó lé mu bè-kohó pànká na ó o léra mia. ¹² Pàahú na mi bátízera yi, á mi ka lòn nùpua na páanía nùuna là a Krista á mún páanía vèera làa wo lé bìo mi dó mi sǐa le Dónbeenì pànká na vèenía wo léra ba nì-hía tíahú yi. ¹³ Á minén na lá húrun le Dónbeenì cǎn mu bè-kora na mi lá wee wé làa bìo mi yí kúiora bìo yi, á le wáa vèenía mia mi páaníló là a Krista bìo yi. Le séra wa bè-kora búenbúen día. ¹⁴ Wa wékheró bìo na jà wa júná yi á le bó jùhú lòn kení vǐahú bìo síi. Le búaa mu ho *kùrùwá wán á bóráa mu jùhú. ¹⁵ Le fáara hǎ pànkáwá na yí máa mi búenbúen fūna á dó hǎ nǐyio hǎ yi ba nùpua búenbúen yahó o Krista húmú ho kùrùwá wán pànká yi.

¹⁶ Ó o búii wáa yí ko ò o cítí mia bìo mi yí bò ba *làndá yi mu bè-dǐnii là mu bè-junii dǎnǐ yi, tàa bìo mi yí máa dí hǎ sǎn-beera, tàa ho pǐihú miló nín-yání wizonle sǎnú, tàa ba *zúifúwa vǐnkálo wizonle sǎnú. ¹⁷ Bún búenbúen fù lé bìo lá wà bueé wé bàn khǎkhǎnáamu. Ká mu binbiriso wee lé o Krista yi. ¹⁸ Mi yí día le o búii bío le mi yí ko là ho cúnú le Dónbeenì cǎn. Ì wee bío bǐa wee wé là ba wee liiní miten à bùaaní ho wáayi tonkarowà bìo. Ba wee bío le mi bìo jùhú wi po bǐa ká ba bè-minii bìo yi. Lé bǎrén te mí kùrú yilera. Ba wee yòoní miten mu bìo yi káamáa. ¹⁹ Ba yí cǐéra a Krista na ka lòn sǎnía bàn jùhú yi. Lé orén wee wé à hǎ sǎnía bìowa na cǐékaa mín yi à wé dǎ làa bìo le Dónbeenì le mu wéráa.

Wa húmú là wa vèeró là a Krista bìo

²⁰ Mi páanía húrun là a Krista, á kǎnía ho dǐmǐjǎ pànkáwá na yí máa mi níi yi. Á lée webio non á mi pá wee día miten à ba kǐkǐka yi là mí *làndáwá, ka là mi bìo pá sǎ ho dǐmǐjǎ yi? ²¹ Ba le mi yí lá bìo kà, à yí dí bìo kà, à bìo kà mi yí dǎ. ²² Hǎn làndáwá so bìo ciran mu bìo na ká a nùpue jǐána mu là mí màkóo, à mu vé. Lé ba nùpua bò hǎ á wee kàrán làa mín. ²³ Mu bon, mu ka lòn bè-zúimínì bìo na se á wee zéení le ba nùpua wé dé mí sòobéé le Dónbeenì bìo yi, à wé liiní miten, à wé beé mí sǎnía lò. Èé ká mu jùhú màhá mía. Mu wee kǎja bìo ba nùpua sǐa wee vá yi mí dòn yi.

3

¹ Á bìo mi ka là mi vèera là a *Krista, á mi wáa wé cànka bìo bìo sǎ ho wáayi, hen na ó o Krista yòo kará yi le Dónbeenì nín-tǐànì. ² Mi wé leéka bìo bìo sǎ ho wáayi bìo, ká mi wé yí leéka bìo bìo sǎ ho dǐmǐjǎ yi bìo. ³ Mu bon, mi ka là mi húrun, á mi wáa yú le mukǎn-fínle là a Krista, wón na páanía là le Dónbeenì. Bǐa bìo sǎ ho dǐmǐjǎ yi á le mukǎn-fínle mu bìo sà yi. ⁴ O Krista lé yà lé mi mukǎnì. Ká a Krista khíi wà bueé zéení miten là ho dǐmǐjǎsa, á mún n zéení làa ba le mi bìo sǎ mí yi, á mi ì páaní a cùkú yi làa wo.

Le mukǎn-fínle là le mukǎn-kínle bìo

⁵ Àwa, á bìò wi mia na bìò sà ho díímjńá yi á mi búe jńhú. Bún na lé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà, lè há nìyi-wára, lè mu bìò na yí se na mi sĩa wee vá yi, lè há yìo na yí máa sì lè mu bìò. Bún na ka lòn wónna na mi dó mi sĩa yi. ⁶ Hón wékhewa so lé hĩa wee wé à le Dónbeenì sĩa cínáa [bìa yí máa bè le bióni yi.] ⁷ Lé bún bàn síi á minén mún lá wee wé pàahú na há wékhewa pánká wi mi wán. ⁸ Èé ká há làa na kà wán á mi khí mu búenbúen yi. Mi wé yí le mi sĩa cĩ, mi día le mukõn-jiílè, lè há làntàa, lè há kàakó-bióni. ⁹ Mi wé yí fũaa sabióni na mín yi. Mi wé yí wé bún bìowa so, lé bìò mi wáa día bìò mi fù wee bua lè miten. ¹⁰ Mi wáa yèrèmaa wó ba nì-fĩa. Lé le Dónbeenì wó mia lè ba nì-fĩa á wee yèrèma mia féé, à mi bonmín làa de, à mi zũn le binbirì. ¹¹ Lé bún non á ba *zúífùwa làa bìa yínón ba zúífùwa, làa bìa kúiora làa bìa yí kúiora, lè ba nì-hání, làa bìa yìo yí héra, lè ba wobáani làa bìa wi míten, bán búenbúen á hueekaró mia yi. O *Krista mí dòn lé yia bìò jńhú wi. Bìa dó mí sĩa wo yi búenbúen ó o páaníanáa.

¹² Àwa, minén na le Dónbeenì wa á hueekaa á mi bìò sà le yi, mi wáa wé ba nùpua na zũ le màkárí. Mi wé wé mu tentemu. Mi wé liiní miten à wé wayika. Mi wé jì mi yiwa. ¹³ Mi wé yí le mi sĩa cĩ mín yi. Ká a búu wé wó khon lè mí ninza, à mi sén día na mín yi. Bìò ó o Núhúso séraráa mi wékhéro día, lé bún bàn síi á minén mún wé sén día nanáa mín yi. ¹⁴ Mi wań mín, bún lé bìò bìò here á po bìò ká búenbúen. Lé bún á à wé mia lè le dà-kéní binbirì.

¹⁵ Le o Krista héerà na ó o wee na mia à dí mi bìowa búenbúen yahó. Lé hón héerà so á le Dónbeenì hueekaa mia à mi keń yi, à mi wé lòn sánia dà-kéní. Mi wé dé le bárakà. ¹⁶ Le o Krista bióni keń mi yiwa à jii sí, à mi wé kàrán mín, à wé hení mín sĩa lè mu bè-zũmínì na jii sú. Mi wé sío há lení lè mí síwà lè mi sĩa búenbúen à dérää le Dónbeenì bárakà. ¹⁷ Bìò mi wee bío làa bìò mi wee wé búenbúen á mi wé wé là a Núhúso Yeesu yèni. Mi wé dé o Maá Dónbeenì bárakà o Yeesu mu pánká yi.

Bìò wa ko wa bua làa mín

¹⁸ Háawa, mi wé liiní miten na mi bárání yi, làa bìò mi ko mi wé wé làa bũ mi páanlò là a Núhúso bìò yi. ¹⁹ Báawa, mi wań mi hánání. Mi wé yí jiiiní mi mukāní ba wán.

²⁰ Zàwa, mi wé bè mi maáwà lè mí nuwà bióni yi mu bìò búenbúen yi, lé bìò á bún sĩa a Núhúso yi. ²¹ Maáwà, mi wé yí cĩi mi zàwa sĩa à tèè ba bàra.

²² Wobáani, mi wé bè mi júnása na wi ho díímjńá yi bióni búenbúen yi. Mi wé yí wé mu ba yìo yi mí dòn à càráa le yèni ba cǔn. Ká mi màhá wé sá na ba yi lè le yi na wee ce, bìò mi wee kǔnbi o Núhúso bìò yi. ²³ Mi wé wee sá tonlò lée tonlò, à mi hén mi yiwa sáráa ho, à keń lè mu lé o Núhúso á mi wee sá na yi, ká mi yí máa sá na nùpua yi. ²⁴ Lé bìò mi zũ le o Núhúso á à sàání mia, dén sàání so lé há kĩa na ó o bàrá ká làa bìa bìò sà a yi. Yia lé mi Núhúso lé o Yeesu Krista, lé wón á mi wee sá na yi. ²⁵ Ká bìa bèn wee wé bìò yí téréna, bán ó o Núhúso á à sàání yi á à héha làa bún, o máa hueeka nùpua mín yi.

4

¹ Wobáani júnása, mi wé wé bìò téréna á héha lè mi wobáani. Lé bìò mi zũ le minén mún Núhúso wi ho wáayi.

Le zéeni lè le tēeni bìò

² Mi yí khí ho fioró yi. Mi dé sòobéé ho yi à wé dé le Dónbeenì bárakà féé. ³ Mi mún wé fio na warén yi bèra a na à le Dónbeenì hén mí bín-tente bueró jii na wen, bún na lé o *Krista bìò na lá sà yi. Lé bún bìò yi á ï wiráa ho kàsó yi. ⁴ Mi fio na mi bèra a na à ï dàni zéeni mu wéréwéré làa bìò á ï ko à ï zéeni làa bũ.

⁵ Mi wé zũn miten buaró bìa yínón ba kèrétiewa tíahú. Pàahú lée pàahú na mi dà à wé mu bè-tentewà yi à mi wé mu. ⁶ Mi wé ba nùpua na zũ há bióni à wé bío há bín-tentewà, à wé dàni bío lè ba nùpua làa bìò mu koráa.

⁷ O Tisiiki bueé zéení bìò á ì bìò karáa búenbúen làa mia. Wón lé wàn za mu kèrètíemu dání yi á ì wa làa sòobéε. O wee sòobá mítén à sáráa o Núhúso tonló làa mi. ⁸ Bìò nòn á ì wee tonkaráa wo mi cón lée bèra a na à mi zún bìò wa bìò karáa, o ò híí mi sĩa. ⁹ O Oneziimu na wee lé mi cón á à bè mín làa wo. Wón mún lé wàn za mu kèrètíemu dání yi á ì wa làa sòobéε. O sīidéro o Krista yi fára tīna. Lé barén mí nùwã jun á à bè mín bueé zéení bìò wó wa cón búenbúen làa mia.

¹⁰ O Arisitaaki, yia làa mi páanía wi ho kàsó yi á wee tèení mia. O Baanabaasi bàn za na ba le Maaki mún wee tèení mia. O buenló bìò fèra bía nòn mia. Ká a bueé dñn mia, à mi bua a sese. ¹¹ O Yeesu, yia ba mún wee ve le Zusituusi wón mún wee tèení mia. Ba *zúifúwa na lé ba kèrètíewa tíahú, á bán mí dòn lé bia làa mi páanía wee sá, à zéení le Dónbeenì bá-zàmu bìò. Ba henía ì sīi. ¹² O Epafaraasi, yia wee lé mí cón, á mún wee tèení mia. Wón mún lé o Yeesu Krista ton-sá, á wee sòobá mítén à fio féεε mi bìò yi bèra a na à mi sīadéro le Dónbeenì yi wíoka fára tīn, à wé ba kèrètíewa na dñn vó, á yí máa titika le Dónbeenì sīi bìò wéro yi. ¹³ Ìnén ì bæere mòn bìò ó o wee beéráa mítén lò làa sòobéε minén le ho Lawodisee le ho Hiyerapoliisi lórá kèrètíewa bìò yi. ¹⁴ O Luki na lé o dòkòtúarán, yia á ì wa làa sòobéε, là a Demaasi mún wee tèení mia.

¹⁵ Mi tèení wàn zàwa le wàn hínni kèrètíewa na wi ho Lawodisee lóhó yi. Mi mún tèení a Ninfa le ba kèrètíewa na wee kúee mín wán o zīi yi.

¹⁶ Ká mi kàráanna ì vūahú mu vó, à mi na ho ho Lawodisee kèrètíewa kuure yi à bán mún kàrán. Ká bán mún tonía ho vūahú na nòn ba yi á nòn mia, à mi mún kàrán hón.

¹⁷ Mi hení na a Aasiipu yi le ho tonló na o Núhúso kàràfáa wo yi ò o wé sá à ho jii sí.

¹⁸ Lònbìò lé ìnén Poole le ì nín-bia á wee túa bìò kà à na mia. Mi yí le mi yiwa sà mìì ho kàsó na á ì wi yi. Le le Dónbeenì à wé mí sāamu làa mia.

Ho nín-yání vūahú na ó o Poole túara nɔn ho
Tesaloniiki
 kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró jùhú

Ho vūahú mu lé o Poole túara ho á nɔn ho Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi. Ho Tesaloniiki mu lé ho Maseduana kǒhú ló-beeni. Ba kèrètíewa kuure na ho lóhó mu yi lé orén Poole fàrá le. Èε ká a màhá yí dàína yí kará bín yí míana. Lé bìo á ho kàránló na ó o wee na á ba *zúifùwa búí yí tà bìo, á ba nɔn wo (Bè-wénia vūahú 17.1-17). Bìo nɔn ó o túararàa ho vūahú mu lé ho tonló na ó o sá hùinía yi bín ó o wi ò o bíní sǐ jii.

Bìo le kuure mu yí fàrá yí míana, ká bìo le kèrètíewa wee wé ká mu se búenbúen ó o já, ó o wee zàmaka mu bìo yi, á wee hení ba sǐa le ba bánbá à ba kèrètíemu wé va lè ho yahó. O bía ba nì-hía vèeró bìo làa ba, làa bìo ó o *Krista à bíní ì buen á buée fé bìa dó mí sǐa wo yi. O mún bía le ba wé sá à yí dí parí.

Ba bè-zūnlòwà tò mu wán le ho vūahú mu lé hìà lé o Poole nín-yání vūahú na ó o túara. O túara ho hǎ lúlúio búarà-jun làa pírú (50), lè ho búarà-jun làa pírú làa dà-kéní (51) pàahú o Yeesu teró món.

¹ Mu lé warén, o Poole, là a Silivēn là a Timotee á wee túa ho vūahú na kà á à na minén Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi, minén na bìo sǎ a Maá Dónbeenì là a Nùhúso Yeesu *Krista yi. Le le Dónbeenì wé mí sǎamu làa mia à na ho héerà mia.

Bìo ho Tesaloniiki kèrètíewa buan lè mítén

² Wa wee dé le Dónbeenì bǎrǎkà féεε mi búenbúen bìo yi. Wa yí máa khí le Dónbeenì fióró yi mi bìo yi. ³ Wa wee leéka mi bìo fúuu wàn Maá Dónbeenì yahó. Lé bìo á mi yí dú parí mi sǎdéró le Dónbeenì yi. Le waminì na wi mia lé dén nɔn á mi wee wéráa mu bè-tentewà. Á mi sǎdéró wa Nùhúso Yeesu *Krista yi á mún fàrá ò. ⁴ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa zū mu le le Dónbeenì wa mia á hueekaa à mi bìo sǐ le yi. ⁵ Wa yí buera le bín-tente yí nɔn mia lè wa jini mí dòn, wa mún wó mu lè le Dónbeenì Hácírí pànká, á mún láa mu yi kénkén le le bín-tente mu bìo lé ho tuiá. Bìo wa buan lè waten mi tíahú à mi bìo wé seráa á mi zū. ⁶ Bìo warén wó á mi bò yi, á mún bò bìo ó o Nùhúso wó yi. Hári bìo mi lò wee be làa sòobéε mí cúee, à mi pá tà bò le Dónbeenì bíoní yi lè le sǐ-wεε, ò le Dónbeenì Hácírí wee na.

⁷ Bìo mi wó kà lé bún á bìa tà a Krista bìo ho Maseduana lè ho Akayii kǎna yi búenbúen lá ko ba wé loí yi à wé. ⁸ Lé lè minén cǎn ó o Nùhúso bíoní ò. ⁹ Ba nùpua búenbúen wee bío bìo mi buan làa wen bìo, pàahú na wa van mi cǎn yi. Ba mún wee bío bìo mi pá hǎ wǎnna à mi tà le Dónbeenì binbirí na wi féεε bìo, á nɔn miten le yi ¹⁰ á pannáa le Za Yeesu na à lé ho wáayi ì buen, wón na le vèenía. Orén Yeesu mu lé yia á à kǎní wen le Dónbeenì sǐ-cǐfíle cítí pàahú.

2

Ho tonló na ó o Poole sá ho Tesaloniiki lóhó yi bìo

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, minén miten mɔn wa buenló mi cǎn cùnú. ² Mi zū mu le sǎni wa buen mi cǎn, á ba beéra wa lò, á zuaína wen ho Filiipu lóhó yi. Ká le Dónbeenì màhá

henía wa sĩa á wa bueraráa le Dónbeenì bín-tente nòn mia lè hã kánkãa.* ³ Wa bè-bíonii yí òn bío na yí bon wán. Yilera na yí se mía wen. Wa yí máa cà à wa vĩínì nùpue. ⁴ Bùeé. Le Dónbeenì lora wen, á mòn à wa ko làa bũ, á le kàràfáa mí bín-tente wen á wa wee bue. Hen ká wa wee bío, se mu yínón nùpua á wa le wa à wéé sĩa, ká mu lé le Dónbeenì. Dén na zũ bìo khiĩna zoó wi wa sĩa yi. ⁵ Mi zũ mu kénkén le wa bíoní yínón nì-khènló bíoní. Wa yí máa bío à cà bìo nùpue búí cón. Bún le Dónbeenì mí bæere zũ. ⁶ Wa mún yí cà à minén tàá nì-vio khòoní wen. ⁷ Wa yàá lá ko à wa wé fé bìo búí mi cón lé bìo wa lé o *Krista tonkarowà. Èé ká wa màhã tà wayiíra waten mi tíahú làa bìo ó o há-jàa wé wayiíraa mítén à loínáa mí zàwa yi bìo síi. ⁸ Wa wa mia làa sòobéé lé bún nòn á wa yí kánaa le Dónbeenì bín-tente bueró à na mia yi mí dòn, à wa le wa à na waten búenbúen mi bìo yi. Bún wee zéení le mi bìo bèntín here wen dàkhĩina. ⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, ho tonló na wa sá, làa bìo wa lò bonnáa á mi zũ bìo. Wa sá le wisoni lè ho tínaahú, bèra a na à wa bìo yí wé sèrò mi nì-kéní búí wán. Lé ká síi á wa wóráa á bueraráa le Dónbeenì bín-tente nòn mia. ¹⁰ Minén na tà a Krista bìo á wa buan waten sese yahó, á téréna waten. Bìo ba dà à bío le wa wó khon yi á mía. Minén lè le Dónbeenì lé mu seéràsa. ¹¹ Mi zũ mu le mi nì-kéní kéní á wa buan làa bìo ó o maá wee wé bua lè mí zàwa bìo síi. ¹² Wa nòn hã yile-tentewà mia, á híina mi sĩa, á bía mu henía nòn mia le mi bua miten làa bìo le Dónbeenì sĩa vá yi. Dén na von mia à mi keń le bá-zàmu cùkú yi.

¹³ Wa mún pá bĩnía wee dé le Dónbeenì bārakà bè-vio búí bìo yi. Pàahú na mi já le Dónbeenì bíonì wa jini yi, á mi yí buan le lòn nùpue bíonì, à mi buan le lè le Dónbeenì bíonì bìo síi. Mu bon. Le bèntín ló le Dónbeenì cón làa tũíá. Le bíonì mu bè-wénia wee mi minén na tà a Krista bìo cón. ¹⁴ Wàn zàwa lè wàn hínni, ho *Zudee kōhú kèrètíewa kuio na bìo sã le Dónbeenì yi bìo na sá ba yi lé bún bàn síi á minén mún káa yi. Le lònbee na yú ba ba *zúifùwa ní yi, lé dé n lònbee so síi á mìn zàwa mún beéra lè mi lò. ¹⁵ Lé barén zúifùwa yáania bó le *Dónbeenì ji-cúa færowà. Lé ba zúifùwa mún bó a Núhúso Yeesu. Warén wa bæere á ba beéra lò. Le Dónbeenì sĩa bìo wéró mía ba yi hũúu. Bìo bìo wi ba nùpua búenbúen yi á ba tun wãna. ¹⁶ Wa lá wi à wa bue le Dónbeenì bíonì à na bìa yínón ba zúifùwa yi à bán fen, á ba wi ba hè wen. Lé ká síi á ba wó à tíraráa mí bè-kora na ba wee wé féé jii. Èé ká mu véení á le Dónbeenì sĩa cà ba yi.

O Poole sĩa vá ò o mi ho kèrètíewa wán

¹⁷ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa saawaa mìn yi á yú pàahú à wa máa mi mìn, ká wa màhã wee leéka mi bìo. Á wa wee bánbá, á wi wa mi mi wán, lé bìo á mi bìo wi wen làa sòobéé. ¹⁸ Lé bún nòn á wa lá wi à wa bĩnì buee búeekí mia. Īnén Poole wó mu lora dòn hã zen cúa-yen. Ká a *Satāni màhã hò wen. ¹⁹ Bìo nòn á wa dóráa wa sĩa, á wi le sī-wéé yi, lé minén bìo yi. Lé minén lé le sàání na á à wéé wa sĩa wa Núhúso Yeesu yahó o khií bĩnì buenlò pàahú. ²⁰ Mu bon. Lé minén lé wa cùkú lè wa sī-wéé.

3

¹ Bìo wa míana wa máa jí mi sã, á wa jà wa yiwa san. Lé bún nòn á wa tò mu wán le wa à keení ho Ateena lóhó yi wa dòn, ² à wa tonkaa wàn za Timotee mi cón, wón na wee sá le bín-tente bueró tonló lè le Dónbeenì, dìo bìo ciran o *Krista. Wa tonkaa wo ò o buee wé à mi siadéro le Dónbeenì yi wíoka fárá òn, ò o mún hení mi sĩa. ³ Lé bún á à na ká minén búí máa díá mítén á ho zuia lònbee na wee yí mia máa lúnka mi yilera. Minén miten yàá zũ mu le warén na tà a *Krista bìo ko wa káa le lònbee mu yi. ⁴ Bìo wa híá wi mi cón á wa fèra bía mu nòn mia le wa lò ò be làa sòobéé. Mi zũ le bún lé bìo bèn wó. ⁵ Lé bún nòn á ĩ jà ĩ yi san á ĩ tonkaa o Timotee mi cón ò o buee loń bìo mi siadéro le Dónbeenì yi bìo karáa à bĩnì buee bío na mi. Bìo dà-kéní á ĩ lá zãna yi, le jún-sĩ ó o *Satāni khà mia vĩínía. Ká mu lá wó làa bún se wa seéra waten mi bìo yi káamáa.

* 2:2 Mi loń Bè-wénia vūahú 16.19-24; 17.1-9

⁶ Έε κά βιο ó o Timotee ló mi cǎn bueé dǎn, á bio ó o bía mi siadéro le Dónbeenì yi lè mi waminì dǎnì yi lée sī-wεε bio. O bía le cá mi san san lon wa bio à mi sīa wa. O le mi wee cà à mi mi wa wán làa bio á warén mún wi à wa mináa mi wán bio sí. ⁷ Wàn zàwa lè wàn hínni, lé bún non wa yúráa le sī-hǐlè mi siadéro le Dónbeenì yi bio yi le hácirí yáaró lè le lònbee na wee yí wen yi. ⁸ Hǎ làa na kà wán á bio mi can tǐna o Núhúso yi á wee fání wa sǎnía. ⁹ Wa yàá yí zū bio wa à dé lè le Dónbeenì bǎrákà le sī-wεε na wa wee yí le yahó mi bio yi. ¹⁰ Wa wee fio le Dónbeenì yi lè wa sòobéε le wisoni lè ho tǐnàahú à wa làa mia bǐnì mi mín, à bio fòora mia mi siadéro le Dónbeenì yi bio yi à wa tí bún jii.

¹¹ Le wàn Maá Dónbeenì mí bæere lè wa Núhúso Yeesu à wíoka ho wǒhú na wa à bè bueé mináa mi wán. ¹² Le o Núhúso wé à le waminì na mi wa làa mín á mún wa lè ba nùpua búenbúen, à wé dé wán à yòo puuní. Le le waminì mu bonmín làa dìo á wa waráa mia. ¹³ Bún cá a Núhúso á à hení mi sīa, á mi yiwa á à ce wàn Maá Dónbeenì yahó, wa Núhúso Yeesu làa bìa búenbúen na bio sǎ a yi buenló pǎahú.

4

Bio ba kèrètíewa ko ba bua lè mǐten

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa kenía mia làa bio mi ì buaráa miten á bio á à wé sǐnǎa le Dónbeenì yi. Á le làa bún mi buan lè mǐten. Έε cá wa màhá wee fio mu mi cǎn làa sòobéε á wee hení mu na mia o Núhúso Yeesu yèni yi le mi wíoka dé mu wán.

² Hǎ yile-tentewà na wa non mia á mi zū. Lé o Núhúso Yeesu á hǎ ló yi. ³ Bio le Dónbeenì wee cà lé à minén mi kuio bio sǐ le yi: Mi pa miten bio ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà yi. ⁴ Mi nì-kéní kéní zūn bio mi ì henínáa mi sǎnía yi mu bio yi à héha làa bio le Dónbeenì sǐ vá yi. ⁵ Mi yí día miten à mu bio na yí se ponì wé búe làa bio á bìa yí zū le Dónbeenì wee wéráa mu. ⁶ Nìi woon yí wé yí khe lè mín za mu bio mu dǎnì yi hùúu. Wa bía mu non mia vó á jà mi zeñ wán le bìa wee wé hǒn wára so sí ó o Núhúso sǐ á à cǐ yi á à cítí. ⁷ Bio bía bon, le Dónbeenì yí von wen le wa wé há-fénló làa bá-fénló lè mí síwà. Le von wen à wa bio sǐ le yi búenbúen. ⁸ Lé bún non cá yia pá hǎ bíoní na kà, se mu yínón nùpue á bànso pá bio. Mu lé le Dónbeenì ó o pá, dìo wee na mí Hácirí mia.

⁹ Bún khǐína bǐn, á mu júhú mún wǎa mia à ba túa vǐahú na mia ba kèrètíewa waminì dǎnì yi. Bio mi ì wañ làa mín á le Dónbeenì zéenia làa mia vó. ¹⁰ Bún lé bio á mi yàá buan lè wàn zàwa lè wàn hínni búenbúen na ho Maseduana kǒhú búenbúen yi. Έε cá wa pá wee fio mia le mi wíoka dé mu wán. ¹¹ Mi sòobá miten à keñ mín wán ho héerà yi. Bio bio ciran mia lé bio mi wé loí. Mi wé sá à jǐá mi màkóo miten làa bio wa heníanáa mu non mia. ¹² Lé bún á à na cá bìa yínón ba kèrètíewa wé è kǒnbi mia á mi bio mún máa wé sèró o búí wán.

O Núhúso bǐnì buenló bio

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa wi mi zūn bìa húrun tǐiá. Lé bún á à na cá mi yilera máa yáa làa bìa yí dó mí sīa ba nì-hía vèeró bio yi bio sí. ¹⁴ Wa dó wa sīa le o Yeesu húrun á vèera. Lé o Yeesu mu bio yi á le Dónbeenì á à ve bìa húrun á à kúee mín wán làa wo.

¹⁵ O Núhúso bíoní búí dǎnì yi, á bio kà lé bio wa à bío: Cá a Núhúso khǐi bǐnía buara, á warén na yìo á à wé lua hón pǎahú so yi á máa dí bìa húrun yahó. ¹⁶ Le zèerè á à dé, á le Dónbeenì wáyai tonkarowà júhúso tǎmu, lè le Dónbeenì búaanì tǎmu sǎ á à jí. Bún cá a Núhúso mí bæere á à lé ho wáyai á à lii. Á bìa húrun cá ba dó mí sīa o *Krista yi á à vèe ho yahó. ¹⁷ Bún món á warén na yìo wi lua á le Dónbeenì á à páanì ì lá làa ba hǎ dùndúio wán á yòo sǐnǎa o Núhúso yahó. Bún cá wa à keñ là a Núhúso féεε. ¹⁸ Mi wé bío hǎ bíoní mu na mín yi à henínáa mín sīa.

5

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mu júhú mía à ba túa vūahú na mia mu biowa mu búenbúen bàn wéró pàahú lè mu bàn wizonle dání yi. ² Minén mi bæere yàá zū mu sese le o Núhúso buenló á khíi wé mu bè-vínkanii làa bìo ó o kònlo wee wé buennáa ho tínàahú bìo síi. ³ Ká ba nùpua khíi wee bío: «Wa wi ho héerà yi. Bìo na yí se máa yí wen.» Lé hón pàahú so ba yìo buéé tĩ ká mu bìo búenbúen fù lùnkaa mín yi ba wán. Mu khíi yòoka ba wán làa bìo ó o há-sāniso sání vía wee wé yòokaráa o wán bìo síi o teró pàahú. Ba máa fen le wizonle mu zon. ⁴ Èε ká minén wàn zàwa lè wàn hínni, minén bán mía le tífírí yi, á le wizonle mu máa yòoka mi wán là a kònlo bìo. ⁵ Mi búenbúen bìo sà mu khoomu yi, mi bìo sà le wisoni yi. Mu yínón tínàahú wa wi yi. Wa mía tífírí yi. ⁶ Àwa, á mi yí le dāmu búe wen làa bìa ká bìo. Mi wa fání wa yìo à zūn waten buaró mu bìo búenbúen yi. ⁷ Lé ho tínàahú á ba nùpua wee wé da yi, á lé ho tínàahú á ba mún wee wé ju khée yi. ⁸ Èε ká warén bán bìo sà le wisoni yi á wa ko wa zūn waten buaró mu bìo búenbúen yi. Wa sīadéro le Dónbeenì yi, lè wa waminì á ko mu wé lòn hīa táró báká na wa à zĩ á à paraa waten yi, á wa sīadéro ho kàníló bìo yi á ko mu wé lòn hōnló kónlè na wa wé è bún. ⁹ Le Dónbeenì yí léra wen cítí bìo yi. Le wi à le kàní wen lè wa Núhúso Yeesu *Krista níi. ¹⁰ Wón lé yia húrun wa bìo yi, bèra a na ká wa yìo wi lua loo, tàá ká wà húrun loo, à wa làa wo páanì keñ mín wán. ¹¹ Mi wé hení mín sīa ká síi, à wé séeníka mín à mi sīadéro le Dónbeenì yi wé dé wán làa bìo mi yàá wee wéráa mu.

Hã bíoní na bìo henía n̄on ba kèrètíewa yi

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, wa wee fio bìo ká mi cǒn: Mi wé kǒnbi bìa wee sá le Dónbeenì tonló mi cǒn, bán na ó o Núhúso bàrá mi júhú wán le ba wé zéení mia. ¹³ Mi wé kǒnbi ba, à wañ ba lè mí sòobéε le Dónbeenì tonló na ba wee sá bìo yi. Mi keñ mín wán làa héerà.

¹⁴ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa pá bīnía wee fio mia: Mi wé bío ba paríwà cǒn. Bìo le hézání wi yi à mi hení bán sīa. Mi wé sí ba yídàwa. Mi wé jì mi yiwa ba nùpua búenbúen biowa yi. ¹⁵ Mi pa miten bìo, mi wé yí dì yúaa mín wán. Minén mín yi wé sòobá miten à wé mu bè-tentewà làa mín féεε, à mún wé mu làa bìa ká búenbúen.

¹⁶ Mi wé le mi sīa wa féεε, ¹⁷ à yí khí ho fioró yi. ¹⁸ Mi wé dé le Dónbeenì bārakà bìo búenbúen yi. Bún lé bìo le Dónbeenì cà minén na lé lè dà-kéní là a Yeesu *Krista cǒn.

¹⁹ Mi yí hè le Dónbeenì Hácírí bè-wénii. ²⁰ Le Dónbeenì jì-cúa na lé wee féε á mi yí pí à wé làa kàakó-bìo. ²¹ Mi wé cincií mu bìo búenbúen vé, à lén bìo se mu yi à bua. ²² Mu bìo na yí se lè mí sīwà á mi khènnáa.

²³ Le le Dónbeenì na wee na ho héerà lé dìo wé à mi keñ lè lerén bìo binbirì. Le minén mi kùio, mi hácírí, lè mi mànákã, lè mi sánía à le pa bìo à fīanì yí zo, à lònínáa wa Núhúso Yeesu Krista buenló. ²⁴ Le Dónbeenì na von mia wee wé bìo le dó mí jii le mí ì wé. Lerén lé dìo á à wé mu á à tíí jii.

²⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé fio na wen.

Le tēení

²⁶ Mi tēení wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa búenbúen yi lè le kǒnbii.

²⁷ Ī òn o Núhúso wán wee bónbónínáa mia, le ho vūahú na ká à mi kàrán le ba kèrètíewa búenbúen jí.

²⁸ Le wa Núhúso Yeesu Krista sāamu à keñ làa mia.

Ho jun ní vūahú na ó o Poole túara non ho
Tesaloniiki
 kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró júhú

Ho vūahú mu na kà yi, ó o Poole bīnía lá a Núhúso buenló bìo wee zéení yahó. Lé bìo ba nùpua búí hía wee bío wéréwéré le o buara vó. Á mu dó le zání ba kèrètíewa kuure yi. Ba wee bío le o Yeesu pá le mí máa fé mí. O Poole bía le sáni ò o Yeesu bīnī buen, ó o nì-sūmúí búí á à híní ì káání ba nùpua, á ba à sánsá le Dónbeenì. Ba búí wee leéka le bìo ó o Núhúso buenló wáa sùaráa kà síi, á mí ì keení máa wé è sá dèè, á ba ninzàwa wé è dííní. Ó o Poole pá mu, ò o bía bìo kà non ba yi: «Yia yí wi ò o wé sá dèè, á bànso bèn mún yí ko ò o wé dí.»

O túara ho nín-yání vūahú á pīina bìo yen bún món ó o bèn túara hía kà.

¹ Mu lé warén, o Poole là a Silivēn là a Timotee á wee túa ho vūahú na kà á à na minén Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi, minén na bìo sà wàn Maá Dónbeenì là a Núhúso Yeesu *Krista yi. ² Le o Maá Dónbeenì là a Núhúso Yeesu *Krista wé mí sāamu làa mia, à na ho héerà mia.

O Núhúso Yeesu bueé fí le cítí

³ Wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa, wa ko wa wé dé le Dónbeenì bārakà fèèè mi bìo yi. Mu térénna à wa wé mu, lé bìo mi siadéro le Dónbeenì yi wee va lè mí yahó làa sòobéè, á le waminì na mì nì-kéní kéní wa làa mín á weè dé wán. ⁴ Lé bún non wa wee khòonínaa waten ba kèrètíewa kuio tíahú bìo mi tà fàrá dīn sese bìo yi, làa bìo ba nùpua jina mia á wee beé mi lò à mi pá tà dó mi sīa o Yeesu *Krista yi.

⁵ Mu wee zéení le le Dónbeenì cítí fíló térénna. Lé bún nà na ká mi ì koñ lè le Dónbeenì bá-zàmu, bìo mi lò wee be bìo yi. ⁶ Bìo térénna lé bìo le Dónbeenì á à wé. Bìo wee beé mi lò á le è beé lò. ⁷ Minén na lò wee be á le Dónbeenì khíi na hā vūnnà yi làa wen pāahú na ó o Núhúso Yeesu khíi yòó lé ho wáayi lè mí wáayi tonkarowà na pánká wi á bueé líí zéení mítén. ⁸ O ò buen ho dōhú na yèkèyèkè yi, á bueé beé bìo yí wi ba zūn le Dónbeenì lò, á yí máa bè wa Núhúso Yeesu bín-tente yi. ⁹ Lònbee na jii mīa lé dìo á à yí ba. Le Dónbeenì á à ja ba à ba á khèn lerén lè mí dànló na cùkú wi yi. ¹⁰ Nònzoñ na o ò lé á à buen yi, á bìo bìo sà a yi á à dé ho cùkú wo yi. Bìo dó mí sīa o yi á à mi a, á à zàmaka a bìo yi. Minén mún nà keñ ba tíahú, lé bìo mi tà le bíonì na wa buera non mia bìo.

¹¹ Lé bún non wa wee fio fèèè mi bìo yi. Wa wee fio le Dónbeenì yi le le wé à mi koñ lè ho veró na le von làa mia. Wa wee fio le le Dónbeenì dànló pánká yi, à mu tentemu na mi wee leéka wéro lè mi siadéro le Dónbeenì yi à le Dónbeenì tíí jii. ¹² Ká mu wó làa bún, á wa Núhúso Yeesu yèni á à yí ho cùkú mi bìo yi, á minén mún nà yí ho cùkú o bìo yi. Bún lé wàn Dónbeenì là a Núhúso Yeesu Krista sāamu.

2

Bìo zéení le Dónbeenì zúkúso dānī yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, hen ká mu lé bìo ciran wa Núhúso Yeesu *Krista buenló lè wa fémínló làa wo bìo, á wa wee fio mīa ² le mi yí dèení lúnka mi yilera à wé lè mi júná mīa bīn, ka lè o Núhúso buara mi já sã. Mu dà à wé le mu fèera non mia lòn Dónbeenì jì-cúa, tàá mu bía non mia, tàá mu zéení le wa ka lè wa túara mu ho vūahú yi non mia. ³ Mi yí díá le nùpue khà mia làa bìo búí síí hùúu, lé bìo le wizonle mu máa dā ká ba nùpua

á yí káá, á yí pá le Dónbeenì bìò. Á le Dónbeenì zúkúso*, yìà jùhú sú á yí zééníà míten yí wó. ⁴ Bìò ɓa nùpua wee bùaaní bùenbúen lòn dofiina ó o ò firáa. O ò yòní míten bún bùenbúen wán. O khíi hení mí sī á yòó zo le *Dónbeenì zī-beenì yì á zoó keení ká a bío le mínén lé le Dónbeenì. ⁵ Bìò á ï hía ðñ yí ló mi cǎn, á ï bía mu làa mia, tàà mi yì sà mu yì le? ⁶ Mi wáa zū bìò buan wo ðñía bìò kà wán. Lé bún nɔn ó o máa zéení míten ká mu yínɔn ho pàahú na fèra bò día ðñ. ⁷ Mu bè-sūmúí na bìò sànkáa á ðènía búakáa wee wé. Pàahú na á bìò pá buan mu ðñía á à khèn làa bŭ, ⁸ bún ká le Dónbeenì zúkúso màhá à zéení míten. Ó o Núhúso Yeesu nii sōnsāmu pànká á à búe o. O ò yáa wo lè mí buenlò pànká. ⁹ Le Dónbeenì zúkúso mu khíi buen là a *Satāni dànló, á bueé wé mu yéréké bìowa lè mí sīwà á à khà lè ɓa nùpua. ¹⁰ Hā wén-kora lè mí sīwà o ò wé á à khà làa bìa wee vīnì míten. ɓa wee vīnì míten lé bìò ɓa pá ho tūiá poni na dà ɓa wee kàní, á yí wa ho. ¹¹ Lé bún nɔn á ho pànká na wee vīnì á le Dónbeenì á à dé ɓa yì, bèra a na à ɓa dé mí sīa bìò yì bon yì. ¹² Á bìa bùenbúen na yì máa dé mí sīa ho tūiá poni yì à ɓa wee wéé mí sīa mu bè-kora wéro yì, bán bùenbúen júná á à sí.

Le Dónbeenì hueekaa mia á kàniá

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, mínén na ó o Núhúso wa, wa ko wa wé dé le Dónbeenì bārakà fée mi bìò yì. Lé bìò mu nín-yání, á le Dónbeenì hueekaa mia le mí ì kàní lè mí Hácírì pànká, ðio wee wé à wa bìò sī le yì, à séení bìò mi dó mi sīa ho tūiá poni yì. ¹⁴ Lé bún le Dónbeenì von mia bìò yì le bín-tente na wa buera nɔn mia pànká yì. Le von mia bèra a na ò o Núhúso Yeesu *Krista cùkú à mi níi keñ yì.

¹⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, lé bún nɔn à mi cén hení mi lò, à fàrá ðñ. Bìò wa bía lè wa jínì nɔn mia làa bìò wa túara hā vōnna yì á kenía làa mia à mi bè yì sese. ¹⁶ Wa Núhúso Yeesu Krista mí beere lè wàn Maá Dónbeenì á wó á wa yú le sī-hebúee na nii mía lè le sīidéro binbirì. ¹⁷ Le ɓa wíoka dé mi sī-hebúee wán, à na ho pànká mia, hì mi ì wéráa mu bìò bùenbúen na se, mi bíonì lè mi wárá yì.

3

Mi wé fio na wen

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mu véení á mi wé fio na wen bèra a na ò o Núhúso bíonì wíoka wé ðań ben fè hā lùà fua fua à le yí ho cùkú hā lòn-vio yì làa bìò á le bìò wóráa mínén cǎn bìò sī. ² Mi mún fio à le Dónbeenì kàní wen ɓa nì-kora lè ɓa nì-sūmáa níni yì, bìò ɓa bùenbúen yínɔn nùpua na wee tà à dé mí sīa le Dónbeenì yì. ³ Èé ká a Núhúso wón le mí ì wé bìò na ò o wé mu. O ò sī mia á à pa mi bìò ó o nì-sūmúí máa yì mia. ⁴ O Núhúso híina wa sīa mi bìò yì, o wee zéení mu na wen le bìò wa henía nɔn mia á mi wee wé, á mún wee wé mu ká mi wà fée. ⁵ Le o Núhúso séení mia mi yilera yì, à mi wań le Dónbeenì, à mi mún ðań wé jì mi yiwa làa bìò ó o *Krista jànaa mí yì bìò sī.

Mi wé sá làa bìò á warén wóráa mu

⁶ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa wee hení mu ù na mia wa Núhúso Yeesu *Krista yèni yì, le bìa bùenbúen na lé ɓa paríwà mi tíahú á yì máa ɓua míten héha lè ho kàránlò na wa nɔn mia, á mi pa miten bìò yì. ⁷ Mínén mi beere zū bìò mi ì ɓua lè miten á à wéráa lè wa bìò. Warén kera làa mia á wa yì dú parí. ⁸ Wa yì día waten ó o búí yì ðñía káamáa. Bùeé! Wa sá á lò bon làa sòobée le wisoni lè ho tñàahú, bèra a na à wa bìò yì wé sèró mi nì-kení woon wán. ⁹ Ho pànká na wa yú bìò yì, á wa lá dà à bío le mi wé séení wen. Èé ká wa le wa máa bío mu. Wa wó mu ká sī á zéení làa mia le mi bè yì. ¹⁰ Pàahú na wa kera mi cǎn á bìò kà lè bìò wa henía nɔn mia: Yì yì wi ò o sá ðè, á ɓànsò ðèn mún yì ko ò o wé dí.

* 2:3 Dónbeenì zúkúso: O zúkúso mu lé o Satāni tonkaro. O pá le Dónbeenì bìò. Orén mí beere lànda na ó o bò yì mía. Le Dónbeenì dánkáa wi o wán fée.

¹¹ Wa wee bío làa mia kà síi lé bìo wa wee jí le ba búí wi mi tíahú lé ba paríwà. Ba yí máa sá dèε. Ba bè-wénia búí mia ká yínǎn à dé mítén ba nì-vio bìowa yi. ¹² Bán nùpua so á wa wee fio á à hení bìo kà á à na yi o Núhúso Yeesu Krista yèni yi, le ba ko ba wé sá à dàínáa mítén bua.

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, minén bán yí le mi bàrá tè mu bìo na se wéró yi. ¹⁴ Hen ká a búí pá le mí máa bè bìo wa bía ho vūahú na kà yi, à mi zūn bànso bìo, à wé yí va dǎ a, á hā nìyio ò dí o. ¹⁵ Èε ká mi màhá yí wé o lè mi zúkúso, ká mi wé zéeni a lè mìn za bìo síi.

Hã dúbuaa lè le tèníi

¹⁶ Le o Núhúso mítén, yia lé ho héerà bànso, à wé na ho héerà mia hã pǎnna búenbúen yi féεε. Le o Núhúso keń lè mi búenbúen. ¹⁷ Lé ìnén Poole lè ì nín-bia á te le tèníi na kà bìo wee túa. Ì wee wé túa mu à véeníáa ì vǎnna. Lé búń le ì vǎnna túaró síi. ¹⁸ Le o Núhúso Yeesu Krista wé mí sãamu lè mi búenbúen.

Ho nín-yání vūahú na ó o Poole túara n̄n o Tim_{otee} yi

Vūahú túaró púhú

O Tim_{otee} b̄an maá h̄ia lé o *Κερεσι n̄i, ká b̄an nu h̄ia lé o zúifù h̄ínzoró, á lé o kèrètíe. O Poole là a Tim_{otee} zūna mín ká a Poole mu wà vaá bue le Dónbeenì b̄ionì ho Lisitere lóhó yi. Mu p̄ahú ká a Tim_{otee} lé o yàronza f̄e. O h̄ia dó mí s̄i le Dónbeenì yi làa sòobéc (Bè-wénia 16.1-3). À lá b̄ún j̄ii wán, ó o Tim_{otee} wáa b̄o a Poole yi á ba wee sá le Dónbeenì tonló (Bè-wénia 17.14; 18.5; 19.22).

O Poole v̄onna na ó o túara n̄n o Tim_{otee} yi lé h̄a b̄io j̄un.

Ho nín-yání vūahú yi ó o bía b̄iowa b̄io t̄in b̄io:

1. O n̄a ba kèrètíewa zeñ wán le ba pa mítén b̄ia wee k̄arán ba le mu b̄io na yí bon b̄io yí.
2. O zéénia b̄io ba kèrètíewa ko ba wé f̄uaanínáa le Dónbeenì. O mún zéénia b̄io á ba kèrètíewa búenbúen, le ba kuio n̄i-k̄ia làa b̄ia wee séení ba ko ba f̄ua le mítén.
3. Mu véení ó o Poole zéénia b̄io ó o Tim_{otee} ko ò o f̄ua le ba kèrètíewa à dàñ sáráa le Dónbeenì tonló sese.

Le t̄eení

¹ Ìnén Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé b̄io le Dónbeenì na lé wa k̄ánilo là a Yeesu Krista mu le ì sá ho tonló mu konloon. ² Tim_{otee}, lé ùnén á ì wee túa ho vūahú na kà á à na yi, lé b̄io á wa s̄iadéró o Krista yi d̄ání yi á ù lé ì za. Le wán Maá Dónbeenì là a Yeesu Krista na lé wa Núhúso à wé mu bè-tentewà làa fo. Le ba na mí waminì le mí héerà mia.

Yí hácirí b̄ia wee v̄íiní ba n̄pua le mí k̄aránló yi

³ Làa b̄io á ì bíaráa mu n̄n foñ, díá à ù k̄ení ho Ef̄eze yi. Ba n̄pua búí wi ho lóhó mu yi á wee v̄íiní ba n̄pua le mí k̄aránló. Cén h̄e ba le ba día mu. ⁴ Mún b̄io na ba yi le ba yí na mítén h̄a w̄ahio bè-b̄ionii yi, làa b̄io á b̄an f̄uaawa b̄io wóráa b̄io bíoró. B̄ún lé b̄io wee dé le w̄aaní na here ba p̄ahú, mu yí máa wé à ba na mítén b̄io le Dónbeenì le mí ì wé yi, á wa yí dà máa z̄ún b̄io le Dónbeenì le mí ì wé ká wa yí dó wa s̄ia le yi. ⁵ B̄io n̄n á ì le ù bíoráa mu na ba yi lé b̄io á ba ko ba wañ mí n̄nzàwa. Ká ba le mí wa mí n̄nzàwa á ba ko à ba s̄ia ce à wé le h̄a yile-tentewà, à dé mí s̄ia búenbúen le Dónbeenì yi. ⁶ H̄ón wén-tentewà so búenbúen á ba búí pá díá à ba wee v̄íiní mítén le le w̄aaní-kánle na púhú mía. ⁷ O *M̄oyiize l̄andá k̄aránló le ba n̄pua b̄io á ba wee hení ká b̄io ba wee bío làa b̄io ba wee k̄arán á b̄arén mí b̄ere yí z̄ú kúará. ⁸ Mu bon, o M̄oyiize l̄andá se, ká wa wee bè ho yi làa b̄io á mu koráa. ⁹ Wa ko à wa z̄ún le ho yí bàrá n̄pua na t̄érinna b̄io yi. 'B̄ueé! B̄ia ho bàrá b̄io yi lé b̄ia yí máa bè le Dónbeenì b̄ionì yi, le ba n̄-k̄ania le ba n̄-s̄umáa, le ba bè-kora wérowà. Ho bàrá b̄ia yí máa k̄onbi le Dónbeenì, làa b̄ia wee f̄ua mítén le le b̄io púhú mía b̄io yi, làa b̄ia wee búe mí maáwà tàá mí nuwà b̄io yi. N̄i-búe lé n̄i-búe á ho bàrá b̄io yi. ¹⁰ Ho mún bàrá b̄ia wee wé ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síwà, le ba báawa na wee da le mí n̄nzàwa báawa, làa b̄ia wee ȳé ba n̄pua b̄io yi. Ho l̄andá mu bàrá ba sabín-f̄uaalowa làa b̄ia wee dé mí j̄iní na ká ba máa bè mu yi b̄io yi. Ho bàrá b̄ia búenbúen na yí máa bè ho k̄aránló na t̄érinna yi b̄io yi. ¹¹ H̄ón k̄aránló so héhaa le le Dónbeenì c̄úkúso b̄in-tente. Le Dónbeenì na wee wé mu bè-tentewà lé dén k̄aráfáa le b̄in-tente mu miì.

O Poole wee dé o Krista b̄arákà

¹² Ì wee dé wa Núhúso Yeesu *Krista b̄arákà lé b̄io ó o n̄n ho p̄anká mi à ì wee sáráa o tonló. Ì wee dé o b̄arákà lé b̄io ó o láa mi, á léra mi wó le mí ton-sá. ¹³ Ìnén na f̄u wee

yáa o yèni, á wee beé bìà tà a bìò lò, á mún wee là a, èε ká arén wón màhá zūna ĩ màkárí lé bìò á ĩ lá yí zū bìò á ĩ wee wé, á ĩ yí dó ĩ sīi wo yi. ¹⁴ Wa Núhúso Yeesu Krista wó mu sāamu lè mí sīwà làa mi. O wó á ĩ dó ĩ sīi wo yi, á wa a, á mún wa ba nùpua. ¹⁵ Bìò á ĩ wee bìò kà láayi wi á ko à ba nùpua dé mí sīa mu yi: O Yeesu Krista buara ho díímíná yi bèra a na à ba bè-kora wérowà kàní. Á ĩnén lé yia lé o bè-kora wéro po bìà ká. ¹⁶ Ká a Yeesu màhá zūna ĩ màkárí, ĩnén na bè-kora wi po bìà ká, á ò mí yi ĩ bìò yi. O wó mu á zéénia lè ba nùpua na khii tà a bìò á à yíráa le mukāni binbirì na máa vé. ¹⁷ Le ba nùpua búenbúen dé ho cùkú le Dónbeenì yi à wé kōnbi le, lerén na á nùpue yí dà máa mi, á wi féεε, á wee dí le béenì féεε. Lerén mí dòn lé le Dónbeenì. *Amiina!

O Poole wee hení a Timotee sīi

¹⁸ ĩ za Timotee, bìò kà lé bìò á ĩ hení ì na foñ, à héha lè hā bíoní na le Dónbeenì ji-cúa fεerowà yáania bíá ũ dāní yi, bèra a na ũ sīi wé here le bín-tente tonló na fo wee sá yi. ¹⁹ Wíoka dé ũ sīi, à sá ho lè le yi na se. Ba nì-dòndáa búí pá búñ á ba bèn yí bīnía yí dó mí sīa le Dónbeenì yi. ²⁰ Bán nùpua so ó o Himεεε là a Alekisāndere wi tíahú. Á ĩ díá ba á ba bìò sà a Satāni yi, bèra a na à ba yí bīnì yí là le Dónbeenì.

2

Bìò á wa ko à wa wé fio bìò yi

¹ Bìò á à wé here mia á à dí bìò ká búenbúen yahó lé bìò kà: Mi wé fio le Dónbeenì yi lè mí sòobéε, á bónbóní le, á dé le bārākà ba nùpua búenbúen bìò yi. ² Mi wé fio na ba bá-zàwa làa bìà á ho pánká wi ní yi búenbúen yi, lé búñ ò na ká wa à keñ ho héεrà yi, á à wé waten, á mún wé è wé hā wára na se. ³ Ho fio à na ba nùpua yi léε bìò na se, á mu mún sī le Dónbeenì na kànía wen yi. ⁴ Le wi à ba nùpua búenbúen kàní à zūñ ho tūiá poni. ⁵ Mu bon, le Dónbeenì léε dà-kéní. Á yia wi ba nùpua làa de pāahú léε nì-kéní. Wón lé o Yeesu *Krista na bueé wó a nùpue. ⁶ O buara bueé ñon mítén á kàníánaa ba nùpua. O wó mu á zéénianaa le le Dónbeenì wi le kàní ba nùpua búenbúen ho pāahú na mu ko yi. ⁷ Lé búñ bìò yi á le Dónbeenì wóráa mi lè mí bín-buero, á tonkaa mi le ĩ kàrán bìà yínóñ ba *zúífúwa, à ba dé mí sīa le yi. Bìò á ĩ mà kà léε tūiá poni, sabéré mia mu yi.

Bìò ba háawa ko ba wé bua lè mítén

⁸ Áwa, á búñ lé bìò ñon á ĩ wi à hā lùà búenbúen yi à ba nùpua hóoní mí níní dá ho wáayi à fioráa. Ba yí le mí sīa cì mín yi, ba mún yí zá làa mín à wéráa mu. ⁹ ĩ mún wi à ba háawa sīa zíló à héha làa bìò mu koráa ba nùpua búenbúen cōn. Ba ko ba wé dé le kōnbii mí sīa zíló yi, à wé bua mítén sese. Le ba jún-vānì wíokaró yí wé bìò na à na ká ba nùpua wé è loñ ba yi. Hā donkhue-sīa na wó lè ho sánú tàá bè-vio búí na yàwá here à ba wé yí zí. Ba yáa pá yí ko ba wé zí hā sīa na yàwá here dàkhíina. ¹⁰ Èε ká ba wé sòobá mítén à wéráa hā wára na se. Búñ lé bìò ba háawa na le mí wee kōnbi le Dónbeenì ko ba wé bua lè mítén. ¹¹ Ho kàránló pāahú á ba háawa ko ba wé tété à bé zo à jínáa yia wee na ho kàránló cōn. ¹² ĩ yí tà le ba háawa wé kàrán ba báawa, tàá à ba yí pánká ba wán. Ba ko ba wé keení sūuní. ¹³ Mu bon, o Adāma lé yia le Dónbeenì má ho yahó á màhá bò yi mánáa o εεve. ¹⁴ Á mu mún yínóñ o Adāma lé yia ó o *Satāni sūna, o háa lé yia ó o sūna, á lé wón lé yia yí bò le Dónbeenì bè-bíonii yi. ¹⁵ Hàrí bìò mu wó ká á ba háawa á à kàní ba hámu bìò yi, ká ba dó mí sīa le Dónbeenì yi, á le waminì wi ba yi, á wee bua mítén sese làa bìò le Dónbeenì le mu koráa.

3

Ba kèrètíewa kuure ya-díwá

¹ Bìo á ì mí ì na mia á láayi wi: Nùpue na wi ò o wé o ya-dí ba kèrètíewa kuure yi, wón wi ò o sá tonló na se. ² O ya-dí ko ò o zūn mítén buaró à wékheró bìo yí mì leé yi. O ko ò o wé háa yà-kéní bànso. O wára ko à há wé se, à wé o nùpue na bìo búenbúen ó o wee wé kájna, á ba nùpua wee kònbi. O mún ko ò o zūn ba nì-hānì buaró, à zūn ba nùpua kàránlò. ³ O yí ko ò o wé ja-ju, o mún yí ko ò o wé nùpue na wa fio, bueé. O sī ko le wé se, à wé o nùpue na yí wa bíoní. O yí ko ò o sòobá dé mí sī le wá rí yi. ⁴ O ko ò o dà n mí zī nùpua bua, ò o zàwa wé jí a cǎn, à wé kònbi o. ⁵ Ká a nùpue hía yí dà mí kùrú zī nùpua máa bua, ó o ò wé kaka à dà n n buaráa ba kèrètíewa kuure? ⁶ O ya-dí yí ko ò o wé nùpue na sīdéro o *Krista yi dīn yí míana, bèra a na o hía yí yòoní mítén mu bìo yi, à le Dónbeenì sīnì a jùhú làa bìo le sīníanáa o Satāni jùhú bìo sī. ⁷ O ko ò o wé o nùpue na wee bua mítén sese à bia yínǎn ba kèrètíewa wé kònbi o o wén-tentewà bìo yi, bèra a na à bè-kohó bìo yí mì leé wo yi, ò o Satāni hía yí yí o vī.

Ba kèrètíewa kuure ton-sáwá bìo

⁸ Ba kèrètíewa kuure ton-sáwá ko à ba wé ba nùpua na wee bua mítén sese, à yí wé jíní jun bànso wà. Ba yí ko ba wé ju ho *dìvén dà mí ní wán, à sòobá dé mí sī le wá rí càrò yi. ⁹ Le Dónbeenì tūiá poni bíonì na le zéeniá hā sīadéro le yi dānì yi á ba ko ba wé bè yi lè le yi na wee ce. ¹⁰ Hen ká mi le mì ì lén nùpua á à wé lè ba kèrètíewa kuure ton-sáwá à mi loñ ba ká fīanì mía ba yi, ká ba dà à sá ho tonló mu, à mi wáa bua bán. ¹¹ Ba hānání ko à ba bua mítén sese, à yí wañ hā nì-juà. Ba ko ba wé ba nùpua na bìo búenbúen ba wee wé kájna, à láayi keñ mu bìo búenbúen yi. ¹² Ba kèrètíewa kuure ton-sá ko à bàn háa wé yà-kéní, o ko ò o dà n mí zàwa lè mín zī nùpua bua. ¹³ Ba kèrètíewa kuure ton-sáwá na tonló se bán á ba nùpua wee kònbi, á ba poni á à sén á à bíoráa o Yeesu na ba dó mí sīa yi bìo.

Mu bìo zūrló na wa wee yí o Krista yi cǎn

¹⁴ Ì wee leéka à ì buen ū cǎn hen làa cīnú. Èε ká ì wee túa bìo kà ¹⁵ bèra a na ká ì míana buararáa à ū pá zūn bìo á ū buaráa ūten ba kèrètíewa kuure yi. Dén kuure so lé ba kèrètíewa zī-jùhú na bìo sà le Dónbeenì yi. Le kuure mu lé dìo sǎ ho tūiá poni dīnía làa bìo á hā bòròbòròwa wé sīnía le zī dīnì bìo sī, lé lerén á ho tūiá poni mu dīn wán. ¹⁶ Le Dónbeenì bè-sànkaniì na le zéeniá làa wen wa sīadéro o Yeesu yi dānì yi bèn tīn lée bè-beenì.

O Krista
bueé wó a nùpue,

á le Dónbeenì Hácírí vèeniá wo zéeniánáa le o bìo bon.*
Ó o zéeniá mítén lè le Dónbeenì tonkarowà na ho wáyai.

O bìo buera nǎn hā sīwà búenbúen yi.

Ho dīmíjǎ yi á ba nùpua dó mí sīa wo yi.

Le Dónbeenì yòonía wo á dó ho cùkú yi.

4

Le Dónbeenì bè-wénia búenbúen se

¹ Le Dónbeenì Hácírí bía mu wéréwéré le hen ká ho dīmíjǎ véro khíi dǎn á ba nùpua búí wáa à khí á máa dé mí sīa le Dónbeenì yi. Ba à yèrémá khíi bè mu bìowa na wee khá ba nùpua vínì yi, lè ba cínáwa kàránlò yi. ² Bán nùpua so wee ti bìo wi ba yiwa yi ká ba fūaa hā sabíoní à vínínáa ba nùpua. Ba bè-leékaniá yi, á ba yí zū bìo se làa bìo yí se máa hueeka mín yi. ³ Ba wee bío le mu yaamu yí se, á wee hè mu. Ba mún wee hè ba nùpua lè mu bè-dínia búí díró ká le Dónbeenì jǎn léra mu ho díró bìo yi, bèra a na à bìa dó mí sīa o *Krista yi, na zū ho tūiá poni wé dé le Dónbeenì bārákà díráa mu. ⁴ Bìo le Dónbeenì

* 3:16 Mi loñ Oroomusa vūahú 1.4

léra búenbúen se, á wa ko wa wé tà mu yi à dé le bárákà mu bìo yi. ⁵ Mu bon, le Dónbeenì bíonì lè ho fióró lé búnn wee wé à mu bìo búenbúen ce le Dónbeenì yahó.

O Yeesu Krista ton-sá tente

⁶ Búnn bìowa so na kà búenbúen á ù kàrán lè ba kèrètíewa, búnn ká fo màhá wáa à wé o Yeesu *Krista ton-sá tente na le Dónbeenì bíonì wee kàrán féεε ù síidéro le yi bìo yi, làa bìo fo bòráa bìo ba kàráanna làa fo yi bìo yi. ⁷ Hã wàhio na yí máa zéení mu bè-tente là a nùpue, hã yí héhaa lè wa síadéro le Dónbeenì yi á ù pí bìo. Bìo fo ko à ù wé lé ho kení ùten làa bìo á fo ò bèráa le Dónbeenì yi sese. ⁸ Bìo fo ò kení lè ù sánia léé bìo na dà fo wé è séení. Èε ká ho sòobá ùten à wé bè le Dónbeenì yi sese búnn cùnú wi bìo búenbúen yi, lé bìo á yia bò le Dónbeenì yi wón le dó mí jii le mí ì na le mukāni binbirì yi hã làa na kà wán, lè ho yìró na lua yi. ⁹ Le bíonì na kà léé bíonì na láayi wi á ba nùpua ko ba tà yi. ¹⁰ Mu bon, wa wee sá à lò be, à sòobá waten lé bìo wa dó wa sĩa wee lònì bìo le Dónbeenì na wi féεε le mí ì wé. Le lé ba nùpua búenbúen kànílo, sònkú bìa dó mí sĩa le yi. ¹¹ Búnn lé bìo á fo ko à ù bè hení à wé kàrán lè ba nùpua.

Bìo á fo ko ù bua lè ùten

¹² Yí día le ba zuañ fòn lé bìo á fo lé o háyónza. Èε ká ù màhá bua ùten sese à bìa dó mí sĩa le Dónbeenì yi mi à bè yi: Ù bíoní yi, ù wára yi, bìo á fo wa lè ba nùpua yi, ù síidéro yi lè ù sĩa na wee ce yi. ¹³ Wé sòobá ùten à kàrán le Dónbeenì bíonì vūahú à na ba kèrètíewa yi. Wé hení ba sĩa à kàrán ba à paraa ì buenlò. ¹⁴ Le Dónbeenì Hácírí hãmu na fo yú á ù yí wé làa bìo na púhú mía. Fo yú mu á héhaa làa bìo le Dónbeenì jì-cúa fεerowà bía pàahú na á ba kèrètíewa kuure ya-díwá bò mí níní ù wán. ¹⁵ Bìo á ì zéénia làa fo búenbúen á ù wé sòobá ùten à wé wé. Na ùten búenbúen ho tonlò mu yi à ba nùpua mi bìo á fo wee varáa lè ù yahó. ¹⁶ Pa ùten bìo fo wee buaráa ùten làa bìo fo wee kàrán lè ba nùpua dání yi. Fára ò òn à bè le Dónbeenì yi mu búenbúen yi. Ká fo dàrina wee wé làa búnn bìo, á ùnén ù bære á à kàní ùten á mún ò kàní bìa wee jí ù bíoní.

5

¹ Wé yí là hεerè làa nì-kínle. Fo wé le fo o zéení a, à ù wé mu lè le kònbii, à kení lè o lé mìn maá. Ba yàrówá á ù wé zéení lè mìn zàwa bìo síi. ² Ba há-kía ù zūn buaró à kení lè ba lé mìn nuwà. Ba há-yàrówá á ù wé zéení lè mìn hínni bìo síi, ká ù màhá wé mu lè hã yilera na se.

Ba maháawa na wi ba kèrètíewa kuure yi bìo

³ Wé pa ba maháawa bìo, sònkú bìa nùpua na wee loí ba yi mía. ⁴ Ká maháa zàwa tàa o mòmmanía wi á ba ko ba zūn le barén lé bìa ko à ba wé loí mìn zì-júhú bìo. Ká ba wee wé kà se ba wee wí bìo á bàn nùwá lè bàn bùaawa wó non ba yi khíina. Búnn lé bìo sí le Dónbeenì yi. ⁵ Ká a maháa na nùpue na à loí wo yi mía, ó o kará mí dòn, wón bìo búenbúen ó o dó le Dónbeenì níi yi. O wee fio le Dónbeenì yi à bónbóní le le wisoni lè ho tìnàahú à máa khí. ⁶ Ká maháa na bèn wee wé bìo sí a yi, wón ka lè o húrun hàrí ká a yò wi lua. ⁷ Búnn lé bìo á ù hení na ba yi, bèra à na à wékheró bìo yí mì léé ba yi. ⁸ Ká a nùpue yí máa loí bìa làa wo te mìn yi, sònkú bìa bìo sà a yi binbirì, se bìo ó o le mí dó mí síi o *Krista yi ó o bñía món. O yàá sūnsūmana po yia yí dó mí síi wo yi.

⁹ O háa na lúlúio yú ho búará-tín lé yia ko ò o mì dé ba maháawa tíahú, o ko ò o wé o háa na yan le cúékúee. ¹⁰ O ko ò o wé háa na ba nùpua wee kònbii o wén-tentewà na kà bìo yi: O buan mí zàwa sese, o tà á ba nì-hānì làara a wán, o sεera bìa bìo sà le Dónbeenì yi zení,* o séénia bìa yú le lònbee lè mí síiwà, hã wén-tentewà lè mí síiwà cèrèε ó o wó.

* 5:10 Hã zení sεeró: Mu kúará le o tà liinía míten á sá non bìa bìo sà le Dónbeenì yi.

¹¹ Ká ɓa mahá-fia bán ũ lén ní. Lé bìo á pàahú na ká mu yaamu bìo wi ɓa yi, à ɓa sĩa bìo wéro wé à ɓa bíní a Krista món. ¹² Ká ɓa wó kà, se ɓa júná sú lé bìo á bìo ɓa dó mí jíní le mí máa ya á ɓa yáara.

¹³ Hen ká fo mà ɓa dó ɓa maháawa jii á ɓa wé è hée è vará ɓa nùpua jíní ká ɓa máa sá dèe. Mu yàá máa káɓa bún yi mí dòn, ɓa lé ɓa dàn bíorowà, á wee kúee mí jíní hã tũiáwà na bìo yí ciran ɓa yi. ¹⁴ Lé bún búenbúen bìo yi á ì wi à ɓa mahá-fia à yaka à te mí zàwa wé loñ yi mí zíní yi, bèra a na à wa zúkúsa yí yí bín-kora mì léé wen. ¹⁵ Ì wee bío bún lé bìo á ɓa búí yàá dèenía yèrémáa bò a *Satāni yi. ¹⁶ Ká hãa búí na lé o kèrètíe bàn temínlowà búí léee maháawa, ó orén lé yia ko ò o wé séení ɓa, bèra a na à bán bìo wáa yí wé sèrò ɓa kèrètíewa kuure wán. Bún ká ɓa maháawa na séenílowà míá á ɓa kèrètíewa kuure á à dàñ wé è séení.

¹⁷ Ba kèrètíewa kuure ya-díwá na wee sá mí tonló sese á ko lè le kònbi lè le séení, sònkú bia wee dé mí sòobée le Dónbeenì bíonì bueró yi à wé kàrán ɓa nùpua làa de. ¹⁸ Le Dónbeenì bíonì vūahú á bìo kà túara yi: «Hen ká a nàa wee và ho dínló yi à ũ yí ca a jii.»† Mu pá bíníá túara: «O ton-sá ko lè mí sàání.»‡ ¹⁹ Hen ká ɓa kèrètíewa kuure ya-dí búí ó o búí le o wó khon bìo búí bìo yi à ũ le bànso seéràsa nùwā jun tàá nùwā tīn keñ, ká bún míá à ũ yí tà mu. ²⁰ Yia wé wó khon à ũ ve o à bíoráa ɓa nùpua yìo yi. Ká fo wee wé làa bún á mu ù zání bia ká á ɓa máa dé mítén hõn wára so yi.

²¹ Bìo kà lé bìo á ì wee hení ì na foñ le Dónbeenì là a Yeesu Krista lè ɓa tonkarowà na ho wáyí yahó: Sòobá ũten à bè mu yi, à wé yí hueeka ɓa nùpua mín yi. ²² Wé yí zà ũ sīi wán à bè ũ níni nùpue wán dérāa wo ho tonló yi ɓa kèrètíewa kuure yi ká fo yí zū bìo ó o karāa sese. Yí léé o búí bè-kora yi làa wo, le ũnén ũ bæere à wé o nùpue na wee ce le Dónbeenì yahó.

²³ Wé yí ju numu mí dòn, ká ũ wé ju ho *divén cīnú ũ píohó na wee vá túntún bìo yi.

²⁴ Ba nùpua búí bè-kora na ɓa wee wé wee mi denkhcen hàrì ká ɓa yàá dīn yí cítío ɓa. Ká ɓa búí bán bèn bìo wee zūñ làa món. ²⁵ Lé làa bún síí á hã wén-tentewà wee mināa wéréwéré mu khoomu yi. Hã yí máa sà yi hàrì ká hã bìo yí zūna fūa.

6

¹ Bìá lé ɓa wobáaní búenbúen ko ɓa wé kònbi mí júnása, bèra a na à ɓa nùpua yí yáa le Dónbeenì yèni, à mún yí bío yí khe ho kàránló na wa wee na dání yi. ² Ká bìa júnása dó mí sĩa o *Krista yi à ɓa yí leéka le bìo ɓa lé bàn zàwa ɓa sīadéro bìo yi á ɓa máa wé è kònbi ɓa. Ba yàá ko ɓa wíoka wé sá na ɓa yi lè mí sòobée, lé bìo á ɓa júnása mu na ɓa wee sá na yi á dó mí sĩa le Dónbeenì yi á ɓa wa ɓa.

Bún bìowa so á ũ kàrán lè ɓa nùpua à hení ɓa sĩa mu wéro yi.

Ho kàránló na bìo yí bon lè le wárí wañló bìo

³ Ká a búí wee kàrán bè-vio na wi mí dòn làa bún, á yí tà wa Núhúso Yeesu *Krista bíoní binbirí yi, á mún yí tà bìo wa wee kàrán lè ɓa nùpua waten buaró dání yi, ⁴ se wón bànso wee yòoní miten, o yí zū hàrì dèe. Bìo ò wa léee zía làa wàaníi kánló. Bún wee buen lè le yandee lè hã zía lè hã làntàa, lè hã yile-kora. ⁵ Ba nùpua wé kán mín féee lé bìo ɓa yilera yí se, làa bìo ɓa yí zū ho tũiá poni. Ba wee leéka le ká mí tà bò bìo sī le Dónbeenì yi á mí ì yí le wárí. ⁶ Mu bon, le sīidéro le Dónbeenì yi cūnú wi làa sòobée ká bìo fo yú á ũ sīi wan bìo yi. ⁷ Wa wee te ká wa dèe búí míá, ká wa khíi wee hí á wa mún máa bua dèe búí máa lénnáa. ⁸ Lé bún ká wa yú bìo wa à dí, á yú hã sī-zínia se bún á à yí wen. ⁹ Ká bìa wi à ɓa wé ho nàfòrò bànso wà konloon bán wee dé mítén mu bè-kora wéro yi, à keñ lòn nùpua na á dádá vūn. Ba wa mu bìo na júhú míá, na wee bóoní a nùpue yi, à yáa wo búenbúenbúen. ¹⁰ Mu bon, le wárí wañló á wee buen lè mu bìo na yí se lè mí sīiwà. Ba nùpua búí khèra

† 5:18 Mí loñ Làndá zéenílo vūahú (Deutéronome) 25.4 ‡ 5:18 Mí loñ Luki vūahú 10.7

lè le Dónbeenì, lé bìo ɓa sòobáa dó mí sĩa le wárí càró yi dà, á ɓa lò ɓèn wee be mu tá làa sòobée.

Le zéení na ó o Poole nɔn o Timotee yi

¹¹ Ká ũnén na dó ũ sī le Dónbeenì yi, khèn làa búnn bìowa so búenbúen. Wíoka sòobá ũten à wé wé bìo téréna le Dónbeenì yahó. Bua ũten làa bìo mu sīnāa le Dónbeenì yi. Wé dé ũ sī le yi féeε, à waí ɓa nùpua, à wé hĩ ũ sī à mún wé wayi. ¹² Wíoka dé sòobée ũ sīdéro o *Krista yi làa bìo ó o dásí wee dérāa mí sòobée à firāa hā fio bìo síi, à ũ yí le mukāni na máa vé. Lé búnn bìo yi á le vonnāa fo, á fo bía ũ sīdéro le Dónbeenì yi bìo wéréwéré ɓa seérāa cērēε yahó. ¹³ Ī wee hení bìo kà á à na foñ le Dónbeenì yahó, lerén na wee na le mukāni mu bìo búenbúen yi, ĩ mún wee hení mu ù na foñ o Krista yahó, wón na mà ho tūiá wéréwéré o Pilaate yahó. ¹⁴ Wé bè bìo á ĩ bía nɔn foñ yi sese, wé mu le mu jii sí bèra a na à nùpue yí dàni mì wékheró bìo lée foñ fúaa wa Nùhúso Yeesu Krista khíi bīniá buara. ¹⁵ O khíi buen ho pàahú na le Dónbeenì le mu ko yi:

Lerén Dónbeenì na mu bè-tentewà lè mí siíwà wee lé cōn,
na dà mu bìo búenbúen, á lé le Dónbeenì mí dòn.

Le lé ɓa bá-zàwa búenbúen bée, á lé ɓa júnāsa búenbúen Nùhúso.

¹⁶ Lerén mí dòn lé diò wi féeε.

Mu khoomu na le wi yi bàn síi á nùpue yí dà máa sùará yi.

Nùpue dĩn yí mɔn le, ó o búii mún yí dà máa mi le.

Le ho cùkú lè ho pànká à bìo sì le yi féeε. Amiina!

Ho nàfòró ɓànsowà zéení

¹⁷ Hení mu na ho nàfòró ɓànsowà yi le ɓa wé yí yòoní mítén, le ɓa yí dé mí sĩa ho nàfòró na yí máa mía yi, à leéka le ho dà à kàni ɓa mu bìo búenbúen yi, ká ɓa dé mí sĩa le Dónbeenì yi, dén na wee na mu bìo búenbúen wen à wa sĩa wa bìo yi. ¹⁸ Bío na ɓa yi le ɓa wé wé mu bè-tentewà, à wé wé mu cērēε. Le ɓa wé hén mí níni à séeni ɓa nùpua. ¹⁹ Ká ɓa wee wé kà síi, se lée nàfòró binbirì á ɓa wee bàrá sese ká lè mítén à khíi yírāa le mukāni binbirì.

Le mǎndén zéení

²⁰ Timotee, bìo le Dónbeenì kàràfāa foñ á ũ wíoka pa bìo sese. Hā bín-conconwà làa hĩa bìo búii yí cēera le Dónbeenì yi à ũ yí tà bìo. Mu bìo na ɓa wee ve làa bìo zūnló ká mu jòn yí bon bàn kàránló á ũ mún yí tà bìo. ²¹ Búnn bìo zūnló so á ɓa búii dó mí sĩa yi lé búnn te bìo á ɓa bīniānāa le Dónbeenì mɔn. Le le Dónbeenì wé mí sāamu làa mia.

HO jun ní vūahú na ó o Poole túara non o
Timotee
 yi

Vūahú túaró júhú

Pàahú na ó o Poole wee túa ho vūahú na kà yi ká a wi ho kàsó yi ho Oroomu yi. O lò hía wee be (2.9) à nùpue na à séení a mún mía (4.16).

Bìo ó o Poole mu wee leéka le mí húmú wà bueé sàará, ó o bánbáa ò o kenía o Timotee na ó o wa làa sòobée. O Poole wee dé le Dónbeenì bāràkà o Timotee mu bìo yi. O wee hení na a yi le o fàrá dīn mí sīdéro o *Krista yi wán, à bánbá wé sá le Dónbeenì bín-tente bueró tonló, hàrí ká ba nùpua wee beé o lò ho tonló mu sáró bìo yi (1.1–2.13).

O Poole pá bīnía bía non wo yi le o hè ba nùpua na wa hā bín-conconwà bíoró. Lé bìo á mu yí máa na à le Dónbeenì tonló va làa yahó, ò o bía non o Timotee yi le o wé làa bìo mínén wee wéráa, à lá ho tūiá poni, lè le waminì, lè ho ten liiníló dǎní. O mún bía non wo yi le o yí nōnsā ho kàránlò tente na ó o yú bìo yi (2.14–4.5).

Ho vūahú véení ó o zéeníà bìo ó orén mí bæere lò bonnáa, làa bìo le Dónbeenì séeníanáa wo o lònbee yi (4.6–18).

Le tēení

¹ Mu lé ìnén Poole, yà le Dónbeenì lè mí sī bìo á wó á ì lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mi wee túa ho vūahú na kà. Le tonkaa mi le ì bue le mukānì binbirì na máa vé bìo, dìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na wen wa páaníló là a Yeesu Krista bìo yi. ² Ì wee túa ho á à na ùnén Timotee na lé ì za na ì wa làa sòobée yi. Le o Maá Dónbeenì lè wa Núhúso Yeesu Krista wé mu sāamu làa fo, à zūn ū màkàrí, à na ho hēerà foñ.

O Poole wee hení a Timotee sī

³ Ì wee dé le Dónbeenì bāràkà, dén na á ì wee sá na yi lè le yi na wee ce làa bìo á wán maáwà fū wee sá nanáa le yi bìo síi. Le wisoni lè ho tīnàahú ká ì wee fio, à ì mún wé fio na foñ. ⁴ Hen ká ì wee leéka le wée na fo wá bìo pàahú na á ì wà día fo yi, à ì sī vá làa sòobée à ì bīnì mi ū wán à zàmaka mu bìo yi. ⁵ Ì mún wee leéka bìo á fo dóráa ū sī lè ū sòobée o Yeesu *Krista yi bìo. Dén sīdéro so na kera mìn búa Loyiisi lè mìn nu Eniisi yi, á ì láa le lé dén bàn síi mún wi ùnén yi. ⁶ Lé búñ non á mu bìo wéró pànká na le Dónbeenì non foñ pàahú na á ì bò ì nínì ū wán yi, á ū wíoka dé sòobée yi. ⁷ Mu bon, le Dónbeenì Hácírí na le non wen yínón zání Hácírí, ká le màhá wee na ho pànká wen, á wee wé à wa wañ ba nùpua, à mún dàñ waten bua yi.

⁸ Àwa, á ū yí nìyi o Núhúso bìo bíoró yi, à ū mún yí nìyi bìo á ìnén wi ho kàsó yi bìo yi. Ká ū tà à wa páanì le lònbee yi le Dónbeenì bín-tente bìo yi, à wé mu lè ho pànká na le Dónbeenì non foñ. ⁹ Le Dónbeenì mu lé dìo kánía wen á hueekaa wen à wa bìo sī le yi. Mu yínón wa wén-tentewà bìo yi á le wóráa mu. Mu lé lerén lè mí sāamu kánía wen làa bìo le lon le mí ì wéráa mu. Bún le fèra wíokaa wa bìo yi o Yeesu Krista pànká yi ká ho dímíjǎ dīn yí léra. ¹⁰ Bìo ká wán á mu sāamu mu bìo wáa wee mi wéréwéré, lé bìo á wa kánílo Yeesu Krista buara bueé fá mu húmú fūhú. O zéeníà le ká wa tà le Dónbeenì bín-tente bìo, á wa à yí le mukānì binbirì na máa vé.

¹¹ Ìnén le Dónbeenì léra á wó lè mí tonkaro, á le ì bue mí bín-tente na ba nùpua yi à mún kàrán ba làa de. ¹² Lé búñ bìo yi á ì wiráa le lònbee na kà yi, á mu nìyio mún yí dú mi, lé bìo á ì zū yia á ì dó ì sī yi, á ì láa mu yi le le dà à pa le bín-tente na le kàràfáa mi bìo. Mu bon, le è pa le bìo fúaa le wisonle na ó o kḥí bīnì ì buen yi.

¹³ Ho tũíá poni bíonì na á fo já ĩ cǒn á ũ bua, à bè le yi. Wé mu lè le sǐidéro o Yeesu Krista yi à wań ba nùpua ũ páaníló làa wo bìo yi. ¹⁴ Mu bè-tentewà na le Dónbeenì kàràfáa foń mí Hácírí na wi làa wen pànká yi, á ũ pa bìo.

¹⁵ Fo zū le ho Azii kǒhú nùpua na dó mí sǎ le Dónbeenì yi cèrèe pá mi díá. O Fizele là a Ηεμωzene mún wi ba tíahú. ¹⁶ Le o Núhúso wé mí sǎamu là a Onezifoore zǐ-júhú nùpua, lé bìo ó o wee hǐ ĩ sǐi túntún. Bìo á ĩ wi ho kàsó yi ó o yí máa nìyi bìo yi ba nùpua yahó. ¹⁷ Pàahú na ó o buara ho Oroomu yi hen ó o bánbáa ò o cànkaa mi fúaa bìo ó o yú mi. ¹⁸ Le o Núhúso zūn o màkárí nònzoń na ó o khíi bueé cíti ba nùpua yi. Fo zū le pàahú na á ĩ hǐa wi ho Efeze lóhó yi ó o séenía mi làa sòobé.

2

O ton-sá ko lè mí sàání

¹ Ká ũnén na lé ĩ za, wé yí ũ pànká mu sǎamu na ó o Yeesu *Krista wó làa fo yi. ² Bìo á ĩ kàràna lè ba nùpua ba seéràsa cèrèe yahó na fo já ĩ cǒn, ũ bǐnì kàrán lè ba nùpua na láayi wi, bìa dà à bǐnì ì kàrán mu lè ba búí. ³ Le lònbee na wee yí o Yeesu Krista ton-sáwá á ũ tà yi làa bìo ó o dásí tente wee tàráa le lònbee yi bìo síi. ⁴ O dásí na wi ò o bìo wé sǐ mí júhúso yi wón yí máa wé díá mǐten à bè-vio búí bǔmaka. ⁵ O nùpue na wi hǎ penkaa lùwíi yi á mún yí dà máa yí bìo ko làa wo ká a yí bò ba lùwílowà làndá yi. ⁶ O vǎro na wee tà beé mí lò ho vǎro yi lé yà ko ò o wé o yahón nùpue na á à yí mí lònbee cǔnú. ⁷ Wé và ũ yi bìo á ĩ wee bío na foń wán, ó o Núhúso ò wé á fo ò zūn mu búenbúen kúará. ⁸ Bǐnì leéka a Yeesu Krista na vèera bìo, wón na lé o *Daviide mǎnmǎnii. Bún lé le bǐn-tente na á ĩ wee bue. ⁹ Lé lerén bǐn-tente mu bìo yi á ba cannáa mi dó ho kàsó yi á wee beé lò lòn nùpue na wó khon. Èe ká le Dónbeenì bíonì dén á nùpue yí can. ¹⁰ Lé búń nǎn á ĩ wee tà le lònbee lè mí síwà yi bìa le Dónbeenì hueekaa bìo yi, bèra a na à bán mún kǎnì ba páaníló là a Yeesu Krista bìo yi à ba dàń zo a cùkú na máa vé yi. ¹¹ Le bíonì na kà láayi wi: Ká wa ká lòn nùpua na páanía húrun làa wo,

á wa mún ñ yí le mukānì làa wo.

¹² Ká wa wee dàń hǐ wa sǎ,
á wa à dí le béenì làa wo.

Ká wa pá a,
ó orén mún ñ pí wen.

¹³ Ká wa yí máa wé bìo ó o le wa wé,
ó orén yí máa yèrémá mí jii.
Mu bon, bìo ó o karáa ó o yí dà máa lé wán.

Le Dónbeenì bíonì bueró na nii tun

¹⁴ Bío na ba kèrètíewa yi le ba bǐnì leéka mu bìowa na kà bìo, à hení mu na ba yi le Dónbeenì yahó le ba wé yí dé mǐten le wǎanìi na júhú mía yi. Le yí máa séenì bìa wee jí le ká mu yínǎn ba yáaró. ¹⁵ Sòobá ũten à wé o nùpue na láayi wi le Dónbeenì yahó. Bua ũten là a ton-sá na yí máa nìyi mí ton-sánii bìo yi bìo síi, à wé bue ho tũíá poni bíonì. ¹⁶ Hǎ bǐn-conconwà làa hǐa bìo búí yí cèera le Dónbeenì yi à ũ yí dé ũten yi, lé bìo á bìa wee dé mǐten hǎn bíonì so síi yi á wee wíoka khèn lè le Dónbeenì ká ba wà. ¹⁷ Bán nùpua so bíonì ka lòn cǎká na wee beeni. O Himenee là a Fileete wi ba nùpua mu tíahú. ¹⁸ Ba khèra lè ho tũíá poni lé bìo ba wee bío le ba ñ-hía vèera khíina, à víinínáa ba nùpua à ba bǐnía a Yeesu mǎn. ¹⁹ Èe ká le Dónbeenì nìpomu bán yí máa dèké yi lòn zǐi na júhú fǎrá tǐna bìo síi. Mu túara le zǐi mu júhú na fǎrá tǐna wán kà síi: «O Núhúso zū bìa bìo sǎ a yi». Mu mún túara le: «Bìo le mí bìo sǎ a Núhúso yi lè mí ñ-kénì kénì wǎa wé yí wé bè-kohó».

²⁰ O nàfòró bànso zii yi á ho dínló sĩa lè mí síwà wi yi. Hã búí wó lè ho sánú, hã búí wó lè ho tònò, hã búí má lè ho córó, hã búí lé hã bùèní á ba tan. Hã búí ba wee sáráa hã wizon-beera yi, ká hã búí ba wee sáráa hã wizon-káamáawa yi. ²¹ Hen ká yia wee ceé mítén ho kàránló mu dání yi, wón á à keń lòn dínló dèè na ba wee sáráa le wizon-beeni yi bìo síi. O bìo á à sǐ mí Núhúso yi, á bìo jùhú ù keń o cǐn. O wíokaa hã wén-tentewa wéro bìo yi.

²² Àwa, á mu bìo na yí se na wee vá ba yàrówá dé mu bè-kohó yí á ù khènnáa. Bánbá á ù wé o nùpue na téréna, à sǐdéro le Dónbeeni yi fàrá tǐn, à wań ba nùpua, à wé à ho héerà keń ùnén làa ba pàahú. À bìo sĩa wee ce á wee fio wa Núhúso yi à mún wé làa búin bìo síi. ²³ Hã bín-conconwà bíoró á ù yí dé ùten yi, fo zū le mu wee buen lè hã warà. ²⁴ Ò o Núhúso ton-sá jòn yí ko ò o wé tá warà. O ko ò o wé wé mu tentemu lè ba nùpua búenbúen, à wé dàń kàrán ba nùpua. O ko ò o wé o nùpue na mu bìo búenbúen wee kúu yi. ²⁵ Hàrí bìo yí tà a bìo ó o pá ko ò o wé wayiráa à kàrán ba, jún-sǐ á le Dónbeeni ì wé á ba sĩa á à yèrémá á à tà ho tuiá poni bìo. ²⁶ Le è wé á ba à zūn bìo se, á à fee mítén o *Satāni ní yi, wón na ka lòn dádá na lá vūn ba á ba wee wé o sǐ bìo.

3

Mu bìowa na khú wé á ho dímíjǎ à véraa

¹ Zūn mu, le ká mu bìo búenbúen véro khíi wà buéé dǎ, á le lònbee á à keń làa sòobéè. ² Lé bìo mu pàahú ká ba nùpua wé è cà mí kùrú bìo mí dòn. Ba à wań le wáí á à poń mu bìo búenbúen. Ba wé è khòní mítén, á à yòní mítén. Ba wé è bío hã bín-kora á à léè le Dónbeeni yi. Ba zàwa máa wé è jí mín nùwā bíoní. Ba nùpua á à wé ba bè-yízūnlowà. Bìo lé le Dónbeeni bìo á ba máa wé è dé kònbii yi. ³ Ba máa wań mín nùpua. Ba máa wé è zūn nùpue màkárí. Ba wé è yáa ba nùpua yènnáa. Ba máa wé è dàń mítén máa bua yi, ba à wé ba nì-sūmáa, bìo se á ba máa wań. ⁴ Bìo làa ba lé le jii á ba wé è lé món. Ba máa wé è le mí yiwa máa wéraa mu bìo. Ba à wé ba khònlwà, ba à wań mí sĩa bìo á à poń le Dónbeeni. ⁵ Ba wé è bua mítén lè ba wee wé bìo sǐ le Dónbeeni yi, à le pànká ba jòn yí tà bìo. Bán nùpua so á ù khènnáa. ⁶ Ba nùpua mu tíahú ba búí wé è lé yi á à zo hã zǐní, á zoó khà ba háawa búí na sǐdéro yí fàrá yí tǐna, á sú lè mu bè-kora, à ba yèrémá bè ba bíoní yi. Ba háawa mu sĩa wee vá mu bìo na yí se lè mí síwà wéro yi. ⁷ Ba wee kení mítén féè ká ba màhá yí dàńna yí zūna ho tuiá poni. ⁸ Bán nùpua so yí tà ho tuiá poni bìo làa bìo ó o Zanæsi là a Zånberæsi* hía yí tàráa o *Moyiize bìo bìo síi. Ba yilera yí se, ba yí dó mí sĩa sese le Dónbeeni yi. ⁹ Èè ká ba bìo màhá máa va làa yahó lé bìo ba nùpua búenbúen zū le ba vūnun làa bìo ó o Zanæsi là a Zånberæsi víló bìo hía zūnanáa bìo síi.

Bìo ba kenía làa fo, á ù bua sese

¹⁰ Èè ká ùnén wón zū bìo á ì wee kàrán lè ba nùpua, á zū bìo á ì wee bua lè ìten. Fo zū ì tonló jùhú, á zū bìo á ì dóràa ì sǐ le Dónbeeni yi. Fo mún zū bìo á ì wee hǐnàa ì sǐ làa bìo á ì waráa ba nùpua. Fo zū bìo á ì wee jìnàa ì yi. ¹¹ Bìo ba nùpua jíinánàa ì sǐnía, á beera ì lò ho Æntiosi lè ho Ikoniyyumu, lè ho Lisitere lórá yi, á fo zū. Mu bon, ba bèntǐn beera ì lò làa sòobéè. Èè ká wa Núhúso màhá kǎnía mi mu búenbúen yi. ¹² Bìo búenbúen na wi ba bua mítén à héha làa bìo le Dónbeeni sǐi vá yi wa páaníló là a Yeesu *Krista bìo yi, bán ba à beé lò. ¹³ Ká ba nì-sūmáa lè ba sabín-fúaalowa, bán sūnsūmámu lè ba sabíoní wé è dé wán ká mu wà. Ba à víiní ba nùpua, á ba nùpua mún ñ víiní barén. ¹⁴ Ká ùnén, bánbá à ù wé bè bìo á fo kenía yi, à tà mu yi lè ù sǐi búenbúen. Ùnén ù bæere zū bìo kenía mu làa fo. ¹⁵ Le Dónbeeni bíoní vūahú á fo zū bìo hàrí ù háyónmu yi. Lé lerén dà à na mu bè-zūnminì binbirì foñ, bìo á fo dà à bè yi á à déràa ù sǐi o Yeesu Krista yi á à kǎnínàa. ¹⁶ Le Dónbeeni bíoní vūahú á túara lè lerén mí bæere Hácírí pànká. Le bíoní mu bìo jùhú

* 3:8 Mí loí Léro vūahú (Exode) 7.11-12

wi làa sòobée. Lé lerén wee kàrán o nùpue, á wee wé ò o pí bìo yí bon, lé lerén wee bé o nùpue, le mún wee wé ò o wé wé bìo téréna. ¹⁷ Lé búnn ò na ká le Dónbeenì nùpue á à dànn wé è wé hã wára na se.

4

O Poole mǎndén bìo na ó o henía

¹ Bìo ká lé bìo á ì wee hení ì na fon lè le sòobée le Dónbeenì yahó, là a Yeesu *Krista yahó, wón na khíi buen bueé cítí ba yèn-vèeniasa lè ba nì-hía á mún bueé dí mí béenì.

² Hàrí ho pàahú wé se loo, à ho yí wé se loo, à ù wé bue le Dónbeenì bíonì. Bìo wé wó khon à ù zéení ba wékheró bìo na ba yi, à hení mu na ba yi le ba día mu bè-kora wéró.

Wé hení ba sã. Búnn búenbúen á ù wé jì ù yi à wé kàrán ba. ³ Lé bìo á pàahú búí khíi dā ká ba nùpua máa wé è jí bìa wee kàrán ba lè ho tũíá poni cǎn, ká ba wé è wé bìo sǐ ba yi, á wé è jí ba nì-kàránlowà cèrèè na bìo yí bon cǎn. ⁴ Ba à pí ho tũíá poni bìo ká ba à bè hã sabíoní mǎn. ⁵ Èè ká ùnén wón zũn ùten buaró mu bìo búenbúen yi, tà le lònbee yi. Wé bue le Dónbeenì bín-tente na ba nùpua yi. Sá ho tonló mu sese làa bìo mu koráa.

⁶ Ká ìnén wón húmú sùaráa, ì ka lòn yia na ba yan lè le muini vó. ⁷ Ì sá a Yeesu Krista tonló lè ì sǐ búenbúen lòn nùpue na san ho saró lè mí sòobée. Bìo le Dónbeenì le ì wé á ì wó á mu jii sù lòn nùpue na lùwa vaá dǎn hen na ó o ko ó o vaa dā yi. Ì sǐidéro o Yeesu Krista yi á ì yí día. ⁸ Bìo ká wán á ho cǎnú na ko làa mi bìo á ì wó bìo téréna bìo yi, á bàrá pan mi ho wáayi. O Núhúso na lé o cítí fǐ na téréna á à na ho cǎnú mu mì pàahú na ó o khíi cítí ba nùpua yi. Mu máa wé ìnén ì dòn ó ò na ho cǎnú yi, ká bìa búenbúen na wee lònì a bǐnì buenló ó o mún ò na ho yi.

O Poole wi ò o Timotee buen o cǎn

⁹ Bánbá à ù buen ì cǎn fùafù. ¹⁰ Lé bìo ó o Demaasi wà ò o día mi á van ho Tesaloniiki lóhó ho dímjá bìowa na ó o wa bìo yi. O Keresán wón wà van ho Kalasii kǎhú, ò o Tiite bèn van ho Dalamatii kǎhú. ¹¹ O Luki mí dòn lé yia wi hen làa mi. Hen ká fo bò o buen à ù fé o Maaki buennáa, lé bìo ó o dà wee séení mi ho tonló yi. ¹² O Tisiiki wón á ì tonkaa ó o van ho Efèeze. ¹³ Fo bò o buen à ù buee lé ho Torowaasi yi à ù lá ì báká beenì na á ì día o Kaapuusi cǎn bua buennáa. Fo bò o buen à ù mún khuii ì vǎnna, sǎnkú ì sǎnna na ho túaró wi wán. ¹⁴ O Aleksándere na lé o kháa-likì ǎntǐn wó khon làa mi dàkhíina. Le Dónbeenì á à sàání a yi á à héha làa bìo ó o wó. ¹⁵ Ùnén mún pa ùten bìo lé bìo á bìo wa wee kàrán lè ba nùpua ó o yí tà bìo hùú. ¹⁶ Bìo ba nín-yání buan mi vannáa le cítí fǐnǐ, á hàrí nùpue yí bueé tà ì jii, ba búenbúen pá mi día. Le le Dónbeenì sén mu día na ba yi. ¹⁷ Èè ká a Núhúso wón pan ì bìo á non ho pánká mì á ì bueraráa o bíonì á bìa yí zũ le Dónbeenì cèrèè já le. Lé orén kǎnía mi ba kúdenwà yi. ¹⁸ O Núhúso á à kǎní mi mu bè-sũmáa búenbúen yi. O ò kǎní mi á ì keń ho wáayi o bá-zàmu yi. Le ho cùkú à bìo sǐ a yi féè hã lúlúio na jii mía yi. *Amiina!

Le mǎndén tēení

¹⁹ Ì wee tēení a Pirisiye là a Akilaasi yi. Ì mún wee tēení a Onzifoore zǐ-júhú nùpua yi. ²⁰ O Erasiite wón kará ho Korēnte yi, ká a Torofiimu wón á ì día ho Milee yi lé bìo ó o lò yí here. ²¹ Bánbá à ù buen ká le tēení dǐn yí hǐnǎn.

O Ebuluusi, là a Pudēnsi là a Linuusi là a Kolodia lè wàn zàwa lè wàn hǐnni kèrètíewa na wi hen búenbúen wee tēení fon.

²² Le wa Núhúso keń làa fo, le o wé mí sãamu làa mia.

Ho vūahú na ó o Poole túara n̄n̄ o Tiite yí

Vūahú túaró jùhú

O Tiite hía lé o Poole n̄-keníni. O yín̄n̄ zúifù (Kalasiisa 2.1-3). O hía wee bè là a Poole à ba sá le Dónbeenì bín-tente bueró tonló.

Pàahú na ó o Poole wee túa ho vūahú na kà á à na a yi, ká a wi ho Kεεεte yi á wee loí ba kèrètíewa kuio na wi hã lórà na bín yi bìo, à hã wé va lè mí yahó (1.5).

Mu nín-yání ó o Poole zéenia bìo á ba kèrètíewa kuure ya-díwá ko ba bua lè mítén (1.5-16).

Bún m̄n̄ ó o Poole zéenia o Tiite làa bìo ó o ko ò o wé kàrán lè ba kèrètíewa kuio. H̄n̄ kuio so lé ba n̄-kíá kuure, lè ba h̄-kíá kuure, lè ba yàrówá kuure, lè ba wobáani kuure (2).

O mún zéenia bìo ba kèrètíewa ko ba bua lè mítén à dàñ kεenínáa mín wán lè ho hécrà, ká hã zía lè hã bín-zàwa lè ho sankaró mía ba pàahú. Bún m̄n̄ ó o t̄enia ba yi (3).

Le t̄eni

¹ Mu lé ñén Poole á túara ho vūahú na kà. Í lé le Dónbeenì ton-sá là a Yeesu *Krista tonkaro, bèra a na à bìa le hueekaa à ba s̄adéro wíoka fàrá t̄in à ba z̄in̄ ho t̄iá poni na à wé á ba à bua mítén á à héha làa bìo s̄i le Dónbeenì yi. ² Lé bún ñ na á ba dà à dé mí s̄a wé è lòní le mukāni binbirì na máa vé, diò le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na bìa bìo s̄a le yi yi ká bìo búí d̄in̄ yí léra. Wa láa mu yi lé bìo wa z̄i le le Dónbeenì máa wé f̄i sabéré. ³ Ká bìo le le mí ì wé pàahú d̄n̄, á le zéenia bìo le dó mi jii le mí ì wé wéréwéré lè ba n̄pua làa bìa le tonkaa le ba bue mí bín-tente jiní. Lé hón tonló so á wa k̄n̄ilo Dónbeenì k̄ràfáa mi.

⁴ Mu lé ñén Poole á túara ho vūahú mu n̄n̄ ùn̄n̄ Tiite yi. Fo lé ñ za binbirì wa s̄adéro le Dónbeenì yi bìo yi. Le wàn Maá Dónbeenì lè wa k̄n̄ilo Yeesu *Krista à wé mí s̄amu làa fo à na ho hécrà foñ.

Ho tonló na ó o Tiite ko ò o sá ho Kεεεte yi

⁵ Í wà à ñ día fo ho Kεεεte k̄h̄ú yi, à ù wíoka bìo á ñén làa fo búá jùhú à véni, à mún hueeka ba n̄pua bàráka hã lórà lè mi dà-kéní kéní na ba kèrètíewa wi yi à ba dí ba yahó. Liiní ù hácírí bìo á ñ henía n̄n̄ foñ wán. ⁶ O ya-dí ko ò o wé n̄pue na á bè-kohó yèni yí máa ve léé yi. O ya-dí ko ò o háa yà-kéní na ó o yan lé wón mí dòn ò o k̄na yi à yí lé m̄n̄. O zàwa ko à ba dé mí s̄a o Yeesu *Krista yi, ba mún ko à ba z̄in̄ mítén buaró, bèra a na à bè-kohó bìo yí mí léé ba yi, à ba mún yí wé ba zà-k̄ania. ⁷ Lé bìo ba kèrètíewa kuure ya-dí lé le Dónbeenì ton-sá, lé bún bìo yi ó o yí ko à bè-kohó yèni ve léé wo yi. O yí ko ò o wé n̄pue na yí máa tà jí bìa ká c̄n̄, á s̄i s̄uwa. O yí ko ò o wé o n̄pue na wee ju ho *d̄iv̄n̄ d̄akh̄ina, á wa hã bíoní. O yí ko ò o wé o n̄pue na s̄obáa dó mí s̄i le wárí yi, á wee cà le làa bìo yín̄n̄ mu. ⁸ Èé ká a màhá ko ò o wé o n̄pue na wee hén mí yahó sí ba n̄pua. O ko ò o wán mu bè-tente wéro. O ko ò o wé o bè-z̄in̄minì f̄anso, á t̄érinna, á wee wé bìo s̄i le Dónbeenì yi, á dà wee bua mítén sese. ⁹ Le Dónbeenì bín-tente, diò lé ho t̄iá poni na k̄rànna làa wo ó o ko ò o wíoka bua sese. Ká a wee wé ká sí, o ò dàñ wé è hení bìa ká s̄a á ba à bè ho k̄ránlò na bìo bon yi, á mún ñ dàñ ñ zéeni wéréwéré làa bìa le ho k̄ránlò mu bìo yí bon le ba wee víiní mítén.

¹⁰ Mu bon, ba kèrètíewa c̄èèè, s̄n̄kú bìa wee bè ho *kúiiro làndá yi tíahú, á yí máa jí d̄èè, á wee bío hã bín-conconwà à khàráa ba n̄pua víiní. ¹¹ Yí día le b̄ansowa so wé

kàrán ɓa nùpua lé bìo ɓa kàránló mu yí bon, ho wee yáa hã zī-juún-kùio. Mu yàà yínón bún mí dòn, ɓa wee wé mu à càráa le wárí. ¹² Ho Kerete kōhúsa nì-kéní búí na ɓarén wee lá làa jì-cúa fεero á bía bìo kà: «Ho Keretesá lé ɓa sabín-fúaalowa, ɓa sūnsūmána lòn zín-búaa, ɓa lé ɓa paríwà, bìo ɓa wa lé ho dará ɓa dí.» ¹³ À mu bèn bon, o nìi mu tũíá sī. Lé bún non, á ũ zá làa ba à mì le sòobéε na ɓa yi à ɓa yèrémá dé mí sīa bìo bon yi ¹⁴ à yí tà ɓa *zúifùwa hácin-bíoní, làa bìa pǎ ho tũíá poni làndáwá yi. ¹⁵ Yia wee ce le Dónbeenì yahó, á làndá yí máa hè làa bìo búí díró. Ká yia yí máa ce le Dónbeenì yahó, á yí dó mí sīi o Yeesu yi, wón wára búenbúen yí máa ce. Hàrí o yilera yàá yí máa ce. O wó bìo yí se à mu nìyio máa dí o. ¹⁶ O wee bío wéréwéré le mí zū le Dónbeenì εε ká a wára hñn wee zéení le mu yí bon. O bìo sūii ló, o yí máa bè le Dónbeenì bíonì yi, o yí dà bìo na se máa wé.

2

Bìo ɓa kèrètíewa ko à ɓa ɓua lè mítén

¹ εε ká ũnén wón wé kàrán ɓa nùpua lè ho kàránló na bìo bon. ² Bío na ɓa nì-kíá yi le ɓa wé ɓua mítén yi mu bìo búenbúen yi. Le bìo ɓa à ɓua lè mítén à wé à ɓa nùpua kǎnbi ɓa. ɓa ko à ɓa wé mu bè-zūnminì ɓànsowà, à wé ɓa nùpua na fàrá tīna mí sīadéro le Dónbeenì yi, à wé wañ ɓa nùpua làa sòobéε, à wé jì mí yiwa. ³ À ũ mún bío na ɓa há-kíá yi le bìo ɓa wee ɓua lè mítén à héha làa bìo le Dónbeenì sīi vá yi. ɓa yí ko ɓa wé yáa bìa ká yènnáa, à yí sòobá yí dé mítén ho *divěñ juló yi. ɓa ko à ɓa wé zéení ɓa nùpua làa bìo se. ⁴ Ká ɓa wee wé ká síi á ɓa à dàñ wé è kàrán ɓa há-fia làa bìo ɓa ko ɓa wañnáa mí bàrání lè mí zàwa, ⁵ á à wé mu bè-zūnminì ɓànsowà, á wé è káña mí bàrání mí dòn yi, á wé è loñ mí zīnì tonni yi sese, á à wé ɓa há-tentewà, á wé è liinì mítén á à na mí bàrání yi. Ká ɓa wee ɓua mítén ká síi, á ɓa nùpua máa wé è bío hã bín-kora máa leé le Dónbeenì bíonì yi.

⁶ Mún hení na ɓa yàrówá yi le ɓa wé mu bè-zūnminì ɓànsowà ⁷ mu bìo búenbúen yi. ũnén ũ bæere ko à ũ wé wé hã wára na se à bìa ká mi, à bè yi. Dé sòobéε ũ kàránló yi á wé wé ho lè le yi na púaara díá. ⁸ Wé mì ho tũíá poni, hía á nùpue yí dà máa kán, bèra a na à hã nìyio dí bìa yí tà ũ bìo lé bìo ɓa máa dàñ máa bío bín-kohó wa dání yi.

⁹ ɓa wobáani bán á ũ bío na yi le ɓa wé liinì mítén na mí júnása yi mu bìo búenbúen yi, à wé wé bìo sī ɓa yi, à wé yí kán ɓa, ¹⁰ à wé yí kǎnbùnì ɓa ní bìo. ɓa yàá ko à ɓa wé zéení le mí láayi wi binbirì mu bìo búenbúen yi. Ká ɓa wee wé ká síi, á ɓa wára búenbúen á à wé á ɓa nùpua wé è kǎnbi ho kàránló wa kǎnìlo Dónbeenì dání yi.

¹¹ Mu bon, le wó mí sāamu á h́eraráa ho kǎnìló wōhú non ɓa nùpua búenbúen yi. ¹² Mu sāamu mu bìo yi, á le Dónbeenì wee kàrán wen á wa pí bìo yí sī le yi lè ho díimjá bìo na wa sīa wee vá yi, bèra a na à wa wé mu bè-zūnminì ɓànsowà, lè ɓa nì-térénnia, lè ɓa nùpua na wee wé bìo sī le Dónbeenì yi hã làa na ká wán. ¹³ Bún lé bìo wa ko wa wé à dérää wa sīa lòní le wizon-tente na ó o Yeesu *Krista na lé wa Dónbe-beenì á lé wa kǎnìlo khíi bueé zéení mítén mí cùkú yi. ¹⁴ O tà húrun wa bìo yi, bèra a na ò o kǎnì wen ho pánká na wee jàa wen dé mu bè-kora lè mí síiwà búenbúen níi yi, à wa wé ɓa nùpua na wee ce o yahó, à bìo sī a yi, à hã wára na se wéro bìo keñ yi fεεε.

¹⁵ Bìo á ĩ bía non foñ á ũ wé kàrán lè ɓa kèrètíewa lè ho pánká búenbúen na fo yú. Wé hení ɓa sīa le ɓa bè mu yi. Ká bìa yí máa bè mu yi bán à ũ wé zaráa. Yí tà le nùpue zuañ foñ.

3

¹ Bīnì leéka ɓa kèrètíewa le ɓa ko à ɓa wé liinì mítén ɓa bá-zàwa lè ho pánká ya-díwá yahó à wé bè ɓa bíonì yi, à hã wára na se wéro bìo keñ ɓa yi. ² Bío na ɓa yi le ɓa wé yí bío yí khe na nùpue yi, à wé yí fi lè ɓa nùpua, à wé ɓa nùpua na wayika, à wé yí zuañ ɓa nùpua yi. ³ Mu bon, warén mún lá yí máa jí dεε, á lé ɓa nì-káania, á dó wa sīa mu bìo na

yí bon yi. Bìo wa sĩa wee vá yi búenbúen lé búń á wa híá wee wé á yí dà máa díá. Wa lá lé ɓa yi-kora ɓànsowà á wee dí le yandee. Wa lá wee wé à ɓa nùpua jin wen, à warén mún jin ɓa. ⁴ Èe ká wa kànílo Dónbeenì á zéení mí tentemu, làa bìo le wa lè ɓa nùpua. ⁵ Le kànía wen lé bìo á le zūna wa màkárí, ká mu yínón wa wára na téréenna na wa dàńna wó bìo yi. Le kànía wen á ceéra wen lè mí Hácírí pànká, á wa yú le mukōn-fínle. ⁶ Le Hácírí mu á le Dónbeenì nōn wen á le wi wen wa kànílo Yeesu *Krista pànká yi. ⁷ Lé búń bìo yi á wa dà à yí le mukānì binbirì na máa ve, dìo wa dó wa sĩa wee lòní. Mu búenbúen dà à wé lé bìo le Dónbeenì wó wen lè ɓa nì-térénnia le sāamu pànká yi. ⁸ Hā bióní na á ĩ bía nōn foñ kà á láayi wi.

Ĩ wi à ũ hení hā bìo làa sòobée à na ɓa nùpua yi bèra a na à bìa dó mí sĩa le Dónbeenì yi wíoka ca mí kuio mu bìo na se wéró yi. Ho kàránló mu se á júhú wi ɓa búenbúen cǎn. ⁹ Ká ɓa nùpua na wa le wāaní na júhú mía, làa bìa wa le nonkāni wāaní, làa bìa wa hā zía, làa bìa wa a *Mōyiize làndá bìo wāaní, bán búenbúen à ũ khènnáa. Búń búenbúen júhú mía, mu yí máa séení nùpue. ¹⁰ Yia wee khéé ɓa kèrètíewa à ũ ve o bíoráa. Ká a yí tà à ũ wíoka ve o hā cúa-jun ní bíoráa. Ká a pá yí já mu, à ũ wé jàa wo bání. ¹¹ Mún zūń mu kénkén le wón nùpue so síi á díá ho wā-tente. Mu bè-kora na ó o wee wé wee zéení le o júhú sú.

Le mǎndén tēení

¹² ĩ ì tonka a Aatemaasi tàà o Tisiiki mi cǎn. Ká ɓarén á yia ɓueé dǎn mia, á ũnén bèn bánbá à ũ ɓuee yí mi ho Nikopoliisi lóhó yi. ĩ wi à ĩ ɓuee keení bín le tēení pàahú. ¹³ O Zenaasi na lé ho *làndá zūńlo là a Apoloosi, à ũ bánbá à ũ séení mí veení yi. Yí le dēe búí fòo ɓa yi. ¹⁴ Bìá dó mí sĩa le Dónbeenì yi lè wa bìo síi mún ko ɓa ca mí kuio mu bìo na se wéró yi, à wé séení ɓa nùpua làa bìo ɓa màkóo wi yi, bèra a na à ɓa bìo júhú keń.

¹⁵ Bìá wi hen làa mi búenbúen wee tēení foñ. Bìá wa wen mí siadéro le Dónbeenì yi bìo yi á ũnén mún tēení yi. Le le Dónbeenì wé mí sāamu lè mi búenbúen.

Ho vūahú na ó o Poole túara nɔn o Filemɔn yi

Vūahú túaró júhú

Ho vūahú na kà lé o Poole túara ho á nɔn o Filemɔn yi. O Filemɔn lé o Poole b̀an b̀nlo. O f̀u lé o ǹpue na bìo j̀uhú wi ba ǹpua c̀n làa s̀obéε, á lé ho Koloosi k̀rètíewa kuure ǹ-kení. O Filemɔn wobá-ǹi búu f̀u wi á l̀wa ò o día a. O ỳni ba le Oneziimu.

Ho vūahú mu yi ó o Poole t̀enía o Filemɔn làa bìa làa wo páanía wi yi (1-3). O Poole dó le Dónbeenì b̀arákà o Filemɔn s̀idéro o Yeesu *Krista yi bìo yi, làa bìo ó o wa l̀e m̀n z̀awa l̀e m̀n hínni k̀rètíewa bìo yi (4-7).

Bìo ó o Oneziimu wà día mí j̀uhúso, ó o f̀o m̀n là a Poole ká wón wi ho k̀só yi, ó o Poole mu wó ó o tà a Yeesu bìo, á lé o k̀rètíε. Bìo mu wó kà, ó o Poole le o b̀nì ỳrémá va mí j̀uhúso Filemɔn c̀n. Lé b̀n te bìo ó o túara ho vūahú nɔn o Filemɔn mu yi, á fiora a le ká a Oneziimu b̀nía buara a c̀n, ò o tà s̀n bìo ó o wó búenb̀uen día à na a yi, à bua a sese bìo ó o wáa lé b̀n za mu k̀rètíemu d̀nì yi bìo yi (8-22).

Le t̀enì

¹ Mu lé ìnén Poole, ỳa wi ho k̀só yi o Yeesu *Krista tonló s̀aró bìo yi, lé mi wee túa ho vūahú na kà á na ùnén Filemɔn yi. O Timotee na lé wàn za, wón làa mi páanía wee t̀enì f̀on, ùnén na làa wen páanía wee sá, na wa wa làa s̀obéε. ² Wa m̀n wee t̀enì wàn hínló Apia yi, là a Aasiipu, wón m̀n làa wen páanía wee lá le lònbee l̀e mí síwà. Ba k̀rètíewa kuure na wee kúee m̀n wán ù z̀i á wa m̀n wee t̀enì yi. ³ Le wàn Maá Dónbeenì là a J̀uhúso Yeesu *Krista à wé mí s̀amu làa mia, à na ho h́erà mia.

O Poole s̀i wan o Filemɔn bìo yi

⁴ Hen ká ì sansan wee fio le Dónbeenì yi, à ì dé le b̀arákà ù bìo yi. ⁵ Lé bìo á ù s̀idéro o Yeesu *Krista yi á ì wee jí bìo, á m̀n wee jí bìo fo wa làa bìa búenb̀uen na bìo s̀a le Dónbeenì yi. ⁶ Ì wee fio le bìa dó mi s̀a o Krista yi làa fo páaní à p̀nká wíoka kení á wíoka z̀n mu bè-tentewà búenb̀uen, bìo le Dónbeenì wee wé làa wen wa páaníló là a Krista bìo yi. ⁷ Lé bìo á bìo fo wa l̀e wàn z̀awa l̀e wàn hínni á ì j̀á, á ì s̀i b̀entín wan, á s̀i hà làa s̀obéε mu bìo yi. Mu bon, bìa bìo s̀a le Dónbeenì yi á fo híina s̀a.

O Poole wee fio o Filemɔn o Oneziimu d̀nì yi

⁸⁻⁹ Lé b̀n te bìo á ì wee fioráa fo le ù wé bìo fo ko à ù wé. Wa páaníló là a *Krista bìo yi, á ì lá dà à na le j̀ii á à bío le ù wé mu. Èε ká ì màhá pá à fio fo bìo wa wa làa m̀n bìo yi. Àwa, á ìnén ǹ-kinle Poole, ỳa wi ho k̀só yi o Yeesu Krista tonló s̀aró bìo yi á pá wee fio fo bìo wa wa làa m̀n bìo yi, ¹⁰ le ù s̀abéré à ù wé bìo á ì ì bío ò na f̀on o Oneziimu d̀nì yi, wón na á ì wó ó o lé ì za mu k̀rètíemu d̀nì yi ho k̀só yi. ¹¹ O bìo j̀uhú lá mí ù c̀n b̀n bon, èε ká h́a làa na kà wán á ìnén làa fo ó o bìo j̀uhú wáa wi c̀n.*

¹² Àwa, á ì wáa à bío le o Oneziimu mu b̀nì buen ù c̀n, o bìo b̀entín here mìl làa s̀obéε. ¹³ Bìo á ì wi ho k̀só yi le b̀n-tente bìo yi, á ì yàá lá wi à ì día wo ì ǹsání, ò o wé séení mì ù lahó yi. ¹⁴ Èε ká ì màhá ỳi wi à ì wé bìo búu o d̀nì yi ká ì làa fo ỳi j̀á m̀n yi. Lé bìo á ì ỳi wi à mu tentemu na fo ò wé á à na mìl à wé l̀e ì wee k̀ká f̀on l̀e mu wéro, ká mu lé ùnén ù beere yi.

* 1:11 Oneziimu: Le ỳni mu kúará le «mu j̀uhú wi».

¹⁵Nún-sĩ á le Dónbeenì yàá wó ó o Oneziimu khèra làa fo ho pòn-za dèe yi, bèra a na ká a bñía buara ù cǎn, à mi wáa páaní keení féee. ¹⁶Hã laà na kà wán ó o yínɔñ wobá-nii mí dòn, o bìo jùhú wi po búñ. O wáa lé mìn za kèrètíe, á fo ko à ù wíoka wañ wo làa sòobé. O lé wán za kèrètíe na á ï bènťín wa làa sòobé. Á ï mún láa mu yi le fo ò wíoka à wañ wo á yàá a poñ ïnén, bìo ó o bìo sà foñ bìo yi, làa bìo mi páanía là a Núhúso bìo yi.

¹⁷Àwa, ká fo zũ le warén lé ba bǎnlowà binbirí, ká a bñía buara ù cǎn, à ù bua a sese, à keñ lè lé ïnén ï beere. ¹⁸Ká a wó khon làa fo bìo búí yi, tàá ká a ko ò o wí bìo búí foñ síi, à ù jì mu ïnén jùhú yi. ¹⁹Hã jì-cúa na á ï wee túa lè ï nín-bia lé hĩa kà: «Ïnén Poole á à wí ù kení na wi o yi». Ï yí máa bío le fo ko à ù wí bìo búí mi, ká fo màhá ko à ù zũn lé ïnén lé yia zéenia o Yeesu bìo làa fo á fo yúráa le mukānì binbirì. ²⁰Àwa, wán za Filemɔn, á ï wee fio fo o Núhúso yèni yi le ù wé bìo á ï wee fio fo le ù wé. Wa páaníló là a *Krista bìo yi, ù yí díá le ï yilera lùnká mu bìo yi.

²¹Ï láa mu yi le bìo á ï túara ho vūahú yi le ù wé á fo ò wé kénkén. Ï yàá zũ le fo ò wé yòo puuní bìo á ï le ù wé yi. ²²Mún cà le zĩ búí ká làa mi. Ho fioró na mi wee wé ï bìo yi, á ï láa mu yi le hen làa cǐnú ká ï yí ïten buéé búeekí mia.

Le mǎndén tɛení

²³O Epafaraasi na làa mi páanía wi ho kàsó yi o Yeesu *Krista tonló sáró bìo yi wee tɛení foñ. ²⁴O Maaki, là a Arisitaaki, là a Demaasi, là a Luki, bán búenbúen na làa wen páanía wee sá ho tonló dà-kení á mún wee tɛení foñ.

²⁵Le wa Núhúso Yeesu *Krista à wé mí sãamu làa mia.

Hebere vūahú

Vūahú túaró júhú

Yia túara ho vūahú mu á wa yí zū. Bànso túara ho n̄n bia tà a Yeesu yi na le lònbee lè mí siwà yú. O túara ho n̄n ba yi bèra a na à ba yí pí le Dónbeenì bìo, ká ba hení mí s̄ia à fàrá d̄in, à zūn le bìo ó o Yeesu wó á po mu bìo búenbúen.

Ho vūahú mu wee zéení le le Dónbeenì d̄in mí Za Yeesu wán zéeníánaa miten lè ba n̄pua á mu vóráa. Le *Dónbeenì j̄i-cúa f̄erowà ó orén bìo júhú wi po. O po ho wáayi tonkarowà, á po a *M̄oyiize là a Zozue (1–3).

O Yeesu mu bìo júhú wi po le *Dónbeenì yankarowà na yánkaa wi. Orén lé yia lé le Dónbeenì yankaro binbirì. Lé búnn te bìo le Dónbeenì mu wee s̄en ba n̄pua bè-kora día à k̄ánínaa ba mu húmú yi o p̄anká yi. Bìo ó o *Isiraȳēle n̄pomu f̄u wee ya h̄a muini lè ba bà-kùio na le Dónbeenì yi, lé búnn f̄u wee zéení a Yeesu *Krista na b̄ueé hí bìo (4–10).

Ho vūahú l̄i véení wee hení ba k̄èrèt̄ewa s̄ia à ba wíoka ca mí kuio le Dónbeenì bìo yi. Bìo le Dónbeenì n̄pomu f̄u fàrá d̄innáa mí siadéró le Dónbeenì yi á ho vūahú mu bía bìo. Ho mún wee k̄arán ba n̄pua à ba k̄àràfá miten o Yeesu mí dòn yi. Le ba fá mí yìo wo yi, à h̄i mí s̄ia le lònbee lè mí siwà yi, á fàrá d̄in fúaa mu véení (11–13).

Le Dónbeenì d̄in mí Za wán wee bíoráa

¹ Le Dónbeenì yánkaa d̄in ba j̄i-cúa f̄erowà wán á bíaráa lè wán b̄uaawa. Le wó mu p̄onna c̄èr̄ē yi, á le bíoró làa ba mún siwà boo. ² È̄e ká h̄a làa na kà wán h̄a p̄onna vaa véení, á le d̄in mí Za wán wee bíoráa làa wen. Lé le Za mu le d̄in wán á léraráa mu bìo búenbúen. Lé orén le wáa dó mu bìo búenbúen ní yi. ³ Orén lé yia le Dónbeenì cùkú beenì wee mi yi. Bìo á le Dónbeenì karáa lé búnn ó orén mún karáa. O b̄uan mu bìowa búenbúen d̄inía lè mí bíoni na p̄anká wi. Lé orén le Dónbeenì d̄in wán á séraráa ba n̄pua bè-kora día, á ba wee ce le yahó. Búnn m̄ón ó o yòó kará ho wáayi le Dónbeenì n̄n-t̄iánì, d̄en na po mu bìo búenbúen.

Le Dónbeenì Za po ho wáayi tonkarowà

⁴ Làa bìo le Dónbeenì Za po poráa ho wáayi tonkarowà, lé kà síi á le yèni na le wee ve làa wo mún po poráa ba yèni. ⁵ Le Dónbeenì d̄in yí bía làa wáayi tonkaro búii le:

«Fo lé ī Za.

Ho zuia j̄ii wán á ī lé m̄in Maá.»*

Le mún d̄in yí bía bìo kà là a búii:

«Ìnén á à wé b̄an Maá,

ó orén á à wé ī Za.»†

⁶ Ká p̄ahú na le Dónbeenì tonkaa mí Za k̄inleso ho d̄im̄iná yi, á le bía bìo kà:

«Ho wáayi tonkarowà búenbúen ko ba wé b̄uaaní a.»‡

⁷ À le b̄en bía ho wáayi tonkarowà d̄ání yi le:

«Le Dónbeenì wee wé à le tonkarowà k̄eí lòn pinpiró,

le wee wé à le ton-sáwá mu k̄eí lòn d̄ohú denní.»§

⁸ Ká le màhá bía bìo kà mí Za d̄ání yi:

«Ûnén Dónbeenì, ù béenì díró j̄ii máa f̄i máa mi.

Fo ò pa ù n̄pomu bìo lè ho t̄erénlò.

⁹ Fo wa bìo t̄erénna, fo j̄ina mu bè-kora.

* 1:5 Mí loí Lení vūahú (Psaumes) 2.7 † 1:5 Mí loí Samuw̄ēle cúa-j̄un ní vūahú 7.14 ‡ 1:6 Mí loí Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 32.43 § 1:7 Mí loí Lení vūahú (Psaumes) 104.4

Lé búnn nɔn á ãnén na lé ù Dónbeenì á kúaa ho jiló ù jùhú wán
à zéení le ì tà ù bìo.

Lé búnn weéra ù sīi.

Ì dó ho cùkú foñ á po mi ninzàwa na ká.»*

¹⁰ Le pá bīnía bía bìo kà mí Za mu dání yi:

«Mu jùhú búakánii ká bìo búii ãn yí léra, á ùnén Nùhúso lé fo léra ho tá,
á lé fo mún léra ho wáayi.

¹¹ Búnn bè-lénia so búenbúen khíi vé, ká ùnén á à keñ bīn féεε.

Ho wáayi lè ho tá wé è khè lòn sī-zīnia.

¹² Fo ò bi mu lòn báká beenì á à bàrá,

mu ù yèrè má lòn sī-zīnia,

ká ùnén á à ãn lòa bìo fo karáa, fo ò keñ bīn féεε.»†

¹³ Le Dónbeenì ãn yí bía lòa wáayi tonkarò búii le:

«Buee keñi ì nín-tiáni,
fúaa ká ì búrá ù zúkúsa ù tá

á ù bò ù zení wán.»‡

¹⁴ Á ba tonkarowà na wee lé ho wáayi bènn lé ba yén? Ba lé le Dónbeenì ton-sáwá. Le
wee tonka ba à ba buee séení bía á à yí ho kànló le Dónbeenì cǎn.

2

Mi wa dé ho kànló bìo le sòobéε yi

¹ Lé búnn nɔn á bìo wa já á wa ko wa bua lè wa sòobéε, bèra a na wa yí ví. ² Le Dónbeenì
ji-cúa na ho wáayi tonkarowà mà á bìo lé ho tuiá, á nùpue léε nùpue na bènn yí bò hã yi,
wón yú mu bàn lònbee na ko lòa wo.* ³ Àwa, ká warén mún yí dó ho kànló na kà bàn sīi
bìo le sòobéε yi, á wa so dà à kàni waten le lònbee na ko lòa wen yi le? Ho kànló mu bìo
lé o Nùhúso mítén á nín-yání buera mu. Á bía já mu á zéení le warén le ho bìo bon. ⁴ Á
le Dónbeenì zéení le bìo ba bía bon. Le zéení mu lè mu yéréké biowa lè mí sīwà na wee
zéení le pànká, lè mu biowa wéró pànká na lerén mí bæere Hácírí wee na ba nùpua yi lòa
bìo le sīi vá yi.

Le Dónbeenì ãn o Yeesu wán wee kànináa ba nùpua

⁵ Le Dónbeenì yí dó ho yirón dímiána na wa wee bío bìo ho wáayi tonkarowà níi yi. ⁶ Le
Dónbeenì bíoni vūahú yi, ó o búii yáa túara bìo kà:

«Éεε Dónbeenì! O nùpue léε wéε á fo ò leékaráa o bìo?

O nùpue léε wéε á fo ò paráa o bìo?

⁷ Fo wó á ho wáayi tonkarowà bìo jùhú wi á po a ho pǎn-za dèε yi.

Búnn món á fo bīnía wó ó o yú ho cùkú lè le yèni,

⁸ fo bàrá a mu bìo búenbúen jùhú wán.»†

Búnn wee zéení le le Dónbeenì wó ó o wi mu bìo búenbúen jùhú wán, á dèε búii yí ká. Èε
ká hã laà na kà wán á wa ãn yí máa mi mu. ⁹ Èε ká bìo kà lé bìo wa zū: Le Dónbeenì wó
á ho wáayi tonkarowà bìo jùhú wi á po a Yeesu ho pǎn-za dèε yi. Á hã laà na kà wán á
le bīnía wó ó o yú ho cùkú lè le yèni le lònbee na ó o lá á húrunnáa bìo yi. Le wó mu kà
sīi bèra a na à le sãamu pànká yi, ò o húmú bìo séení ba nùpua búenbúen. ¹⁰ Mu bon, mu
se à le Dónbeenì na léra mu bìo búenbúen, ãn buan mu búenbúen ãnía à wé ò o Yeesu
káa le lònbee yi bèra a na ò o bìo jii sí lòa bìo mu lá ko mu wéráa. Le wó kà sīi bèra a na
à ba nùpua cèrèε páani le cùkú yi lòa de. Lé o Yeesu wó á ba nùpua cèrèε wé è yíráa ho

* 1:9 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 45.7-8 † 1:12 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 102.26-28 ‡ 1:13 Mi loí Lení
vūahú (Psaumes) 110.1 * 2:2 Le Dónbeenì ji-cúa na le tonkarowà mà: Mu wee bío o Mɔyiize

làndá bìo dání yi. Ba zúifūwa cǎn á le Dónbeenì ãn ho wáayi tonkarowà wán á bíaráa là
a Mɔyiize. † 2:8 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 8.5-7

kàníló. ¹¹ O Yeesu lé yia wee wé à ba nùpua ce le Dónbeenì yahó. Á bìá ó o wee wé à ba ce bán búenbúen làa wo wáa lée Maá nì-kéní zàwa. Lé búń te bìò ó o Yeesu wee veráa ba là mìn zàwa là mìn hínni ká mu nìyio mía wo yi. ¹² Bìò kà lé bìò ó o bíá:

«Dónbeenì, ì ì zéení ù bìò là wàn zàwa là wàn hínni.

Ì ì khòní fo ù nìpomu búenbúen tíahú.»[‡]

¹³ O mún bíá le:

«Ìnén á à dé ì sī le Dónbeenì yi.»

O pá bīnía bíá le:

«Lé wen na pánía wi, ìnén là ba zàwa na fo nòn mi.»[§]

¹⁴ Àwa, á bìò á bán zàwa so lé ba nùpua binbirì, ó o Yeesu mí bæere mún lá ba sí, bèra a na ò orén mí bæere húmú pànká yi ò o yí ho pànká o *Satāni wán, yia wee wé à ba nùpua hí, ¹⁵ ò o mún kàní bíá búenbúen na mu húmú zónló lá can lòn wobáaní ba sí wízoní búenbúen yi. ¹⁶ O Yeesu mu cén yí buara wáayi tonkarowà séeníló bìò yi. Lé o *Abaraahaamu mòmànía ó o wà buée séení. ¹⁷ Lé búń nòn ó o ko ò o láráa mìn zàwa là mìn hínni sí binbirì, bèra a na ò o dàń wé mìn zàwa là mìn hínni mu yankarowà jùhúso, á zū ba nùpua màkárí, á láayi wi le Dónbeenì cón, à le Dónbeenì wé sèn ba nùpua bè-kora díá. ¹⁸ Á bìò ó o Yeesu mí bæere káa le lònbee yi á kúará khéra, lé búń nòn ó o dà wee séeníáa bíá búenbúen na ho kúará khénló wee yí.

3

O Yeesu bìò jùhú wi po a Məyiize

¹ Lé búń nòn á minén wàn zàwa là wàn hínni na bìò sà le Dónbeenì yi, minén na le mún hueekaa à mi níní keń le bìò yi, mi le mi yilera keń o Yeesu bìò wán. Lé orén le Dónbeenì tonkaa ó o buée wó bìò wa dó wa sīa yi wee bíò wéréwéré yankarowà jùhúso.

² Le Dónbeenì léra a ò o sá ho tonló mu, ó o mún bò bìò búenbúen na le le o wé yi, làa bìò ó o *Məyiize yánkaa wóráa mu là le Dónbeenì nìpomu. ³ Èe ká a Yeesu màhá ko là ho cùkú á po a Məyiize, làa bìò á yia son le zīi koráa là ho cùkú á po le zīi mí bæere bìò sí. ⁴ Mu bon, zīi na wi à nùpue yí son le dén mía. Ká le Dónbeenì lé dìò bèn wó á mu bìò búenbúen wi làa bìò mu karáa. ⁵ O Məyiize yánkaa bò bìò le Dónbeenì le o wé yi le zīi nìpomu búenbúen tíahú. Wón lé le Dónbeenì ton-sá, á bìò ó o wee wé ko mu zéení le Dónbeenì jì-cúa na le è fεε. ⁶ O *Krista mún bò bìò le Dónbeenì le o wé yi ká wón bèn lé le Za, á le bàrá mí zīi nìpomu jùhú wán. Bún nìpomu so lé warén, ká wa wíokaa henía wa sīa wee lòní bìò wa dó wa sīa yi.

Bíá dó mí sīa le Dónbeenì yi khíi keń le vūnà yi

⁷ Lé búń nòn le Dónbeenì Hácírí bíá bìò kà:

«Ho zuia, ká le Dónbeenì wee bíò làa mía,

⁸ à mí yí wé lòn nùpua na yí wi ba jí dεε

làa bìò á mí wóráa mu ho pàahú na mi káa á khūaana le Dónbeenì jii yi ho tá hení yi bìò sí.

⁹ Á le bíá le mìn búaawa yánkaa khūaana mí jii yi ho tá hení yi

á khéraráa mí kúará

à ba jòn mən bìò mi wó hā lúlúio búará-jun yi.

¹⁰ Lé búń te bìò á le sīi cànáa ba yi, á bíá bìò kà:

«Ba nùpua na kà wee pí ì bìò fεεε, le dání na á ì wi à ba lá á ba díá.

¹¹ Bìò le sīi cā ba yi, á le báa

le ho lahó na á le wíokaa à ba vūn yi á ba wáa máa zo yi hùúu.»^{*}

¹² Wàn zàwa là wàn hínni, mi pa miten bìò, ò o búí hía yí wé sī-kohó bànso mi tíahú à káa pí le Dónbeenì díá, dìò wi fεεε. ¹³ Mi wé hení mìn sīa làa wízoní búenbúen, pàahú na

[‡] 2:12 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 22.23 [§] 2:13 Mi loń Ezayii vūahú 8.18 ^{*} 3:11 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 95.7-11

wa wi «ho zuia» na le Dónbeenì bía bìo. Ká mi wé wé mu bèra a na à mi nì-kéní woon yí díá míten le mu bè-kohó khà vīnī, à wé lòn nùpua na yí wi ba jí dèè bìo síí. ¹⁴ Ká wa fàrá dīn bìo wa dó wa sīa yi wán mu jùhú búεenī fúaa wa mukānì véró, se wa màhá páanīa sá là a Krista. ¹⁵ Làa bìo mu bíaráa kà síí:

«Ho zuia, ká le Dónbeenì wee bío làa mia,
à mi yí wé lòn nùpua na yí wi à ba jí dèè

làa bìo á mi wórāa mu ho pàahú na mi káa á khūaana le Dónbeenì jii yi bìo síí.»†

¹⁶ Bìà já le Dónbeenì bíonì à ba «káa á khūaana le jii yi» lé ba yén? Mu so yínón bìà búenbúen na ó o Mōyīize fó lórāa ho *Ezipite kōhú yi le? ¹⁷ Bìà «le Dónbeenì sīi cā yi hā lúlúio búará-jun yi» lé ba yén? Mu so yínón bìà wó mu bè-kora ho tá henì yi á húrūn bīn le? ¹⁸ Á bìà le «báa le ho lahó na á le wíokaa à ba vūn yi á ba wáa máa zo hùúu» lé ba yén? Mu so yínón bìà pá á yí bò bìo le bía yi le? ¹⁹ Wa bèn mən le ba yí dànnā yí zon hā vūnnā lahó mu yi, lé bìo ba yí tà yí dó mí sīa le Dónbeenì yi.

4

¹ Àwa, á bìo le Dónbeenì jii na le dó le wa à zo hā vūnnā lahó na le wíokaa ká làa wen pá wi bīn wa bìo yi, á mi cén wa pa waten bìo à wa yí khe ho lahó mu yi. ² Mu bon, dén bīn-tente so á wa já làa bìo á wán búaawa yánkaa jánāa le bìo síí. Ká le bíonì mu màhá yí séenīa ba, lé bìo ba dó mí sīa le bíonì mu yi. ³ Ká warén bán n̄ zo hā vūnnā lahó mu yi, lé bìo wa dó wa sīa le bíonì mu yi. Ho lahó mu na le bía bìo kà dānī yi:

«Bìo á ī sīi cā ba yi, á ī báa

le ho lahó na á ī wíokaa à ba vūn yi á ba wáa máa yí hùúu.»*

Pàahú na le Dónbeenì bía mu yi, à bīn le léra mu bìo búenbúen vó. ⁴ Le Dónbeenì bíonì vūahú búí yi á bìo kà lé bìo bía hā wízoní bìo hējun ní dānī yi: «Bìo le Dónbeenì sá mí tonló búenbúen vó, á le vūnnā hā wízoní bìo hējun ní zon.»† ⁵ Á bìo kà pá bīnīa bía: «Ho lahó na á ī wíokaa à ba vūn yi á ba wáa máa yí hùúu.»

⁶ Bìà le Dónbeenì nín-yání bía le bīn-tente mu nən yi bán yí zon hā vūnnā lahó mu yi, lé bìo ba yí tà yí dó mí sīa le yi. Lé bīn te bìo á ba búí dà à zorāa ho lahó mu yi. ⁷ Lé bīn te bìo le Dónbeenì bīnīa dó le wízonle búí, á wee ve làa «zuia». Le wízonle mu ó o *Daviide bía dānī yi lúlúio cērèε bīn mōn lè hā bíonì na kà, hīa wa ló wán:

«Ho zuia, ká le Dónbeenì wee bío làa mia,
à mi yí wé lòn nùpua na yí wi ba jí dèè.»‡

⁸ Ká a Zozue lá dú mu nìpomu yahó á ba zon hā vūnnā mu lahó yi, se le Dónbeenì wáa lá máa bīnī máa bío wízonle búí bìo. ⁹ Lé bīn nən á hā vūnnā na ka lè hā wízoní bìo hējun ní vūnnā bìo á le Dónbeenì wíokaa bìo ká lè mí nìpomu. ¹⁰ Mu bon, yia zon le Dónbeenì vūnnā yi, wón mún sá vó wee vūn làa bìo le Dónbeenì sá à le vūnnāa bìo síí. ¹¹ Àwa, á mi cén wa dé sòobéε à wa dān zo hā vūnnā mu yi. Mi wa pa waten bìo à wa hīa yí pí le Dónbeenì bìo, làa bìo á wán búaawa pánāa le bìo bìo síí. ¹² Le Dónbeenì bíonì wee na le mukānì binbirì, le pánká wi làa sòobéε po ho khà-tóni na yara lé hā bìo jun. Le wee zo ba nùpua khīi zoo búε ba sīa yi. Le ka lòn khà-tóni, á wee fúaa hā hūn-júná khīi zoo búε ho sánbāniló yi. Bìo ó o nùpue sīi wee vá yi, là a yilera á le bíonì mu wee zūn wéréwéré. ¹³ Mu bè-lénna yi á dèε woon yí sà le Dónbeenì yi. Mu búenbúen dīn denkhēεn á le wee mi. Dén Dónbeenì so lé dìo wa búenbúen lè wa nì-kéní kéní ko wa khīi zéenì bìo wa wó à na yi.

O Yeesu lé ba yankarowà jùhúso beenì

† 3:15 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 95.7-8 * 4:3 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 95.11 † 4:4 Mí loñ Bìo jùhú búεenī vūahú (Genèse) 2.2 ‡ 4:7 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 95.7-8

¹⁴ Wa yú le *Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì. Wón khĩina zoó b́o le Dónbeenì mí bæere yi yàá. ʼBa yankarowà jùhúso beenì mu lé o Yeesu, le Dónbeenì Za. Àwa, á bìo wa dó wa sĩa yi á mi cén wáa le wa wíoka pa bìo làa sòobéε. ¹⁵ Ba yankarowà jùhúso beenì na wa yú yínón nùpue na yí dà máa séení wen wa yídàmu yi. Orén mí bæere á ho kúará khénlò lè mí sǐwà yàá yú làa bìo warén kúará wee khénnáa, ká arén màhá yí wó bè-kohó yí m̀n. ¹⁶ Á mi wáa wa vá vaa búe le Dónbeenì na wee wé mu sãamu yi ká zǎní mía wen. Ká wa wó bún, á le è zǔn wa màkárí, á à sén wa bè-kora à día. Le è wé mu ho pàahú na mu ko yi.

5

¹ Ba yankarowà jùhúso á le Dónbeenì léra ʼba nùpua tíahú, ò o wé sá le tonlò ʼba bìo yi. Orén lé yia wee na ʼba nùpua mu hãmu le Dónbeenì yi, á wee ya ʼba bè-kora séndíaró muiní. ² Ba nùpua na yí zū mu bìo yara, na wee va ví, bán ó o yankaro mu zū bìo, lé bìo ó orén mí bæere mún lé o yídà. ³ Lé bún bìo yi ó o ko ò o wé ya orén lè ʼba zãamáa bè-kora séndíaró muiní. ⁴ Nùpue yí dà máa dé mítén làa yankarowà jùhúso mítén. Le Dónbeenì lé dìo wee ve o nùpue à dé ho tonlò mu yi, làa bìo le vonnáa o *Aaron á dó ho yi bìo síi. ⁵ O *Krista bìo mún ka ká síi. O yí wó mítén làa yankarowà jùhúso. Lé le Dónbeenì dó a ho tonlò mu yi, á bía bìo kà ǹn wo yi:

«Fo lé ĩ Za.

Ho zuia nii wán á ĩ lé m̀n Maá.»*

⁶ Le Dónbeenì pá bĩnía bía bìo kà:

«Fo lé o yankaro féεε

là a Melekisedεeki bìo síi.»†

⁷ Pàahú na ó o *Krista hía wi ho tá wán, ó o fiora á bónbónía le Dónbeenì lè mí pánká, lè hã yèn-caa, dìo lá dà wee kǎní a mu húmú yi. Á bìo ó o liinía mítén, á tà mu búenbúen yi, á le Dónbeenì já a fioró. ⁸ Bìo ó o lé le Dónbeenì Za mí cúee, ò o pá tà le lònbee búenbúen na yú a yi á keníanáa mítén làa bìo ó ò bèráa le Dónbeenì bíonì yi. ⁹ Lé bún tífra a bìo búenbúen nii, á ǹn á bìa wee bè o bíonì yi búenbúen wé è yíráa ho kǎnǐlò na lé le mukǎni na máa vé. ¹⁰ Le Dónbeenì dó a wó lè ʼba yankarowà jùhúso là a Melekisedεeki bìo síi.

Héyì! Mi yí pí le Dónbeenì bìo

¹¹ Bìo cèrèε wi wa cǎn wa dà à bío o Melekisedεeki mu bìo dǎní yi, ká mu yara zéenílò lònbee màhá wi, lé bìo mi yí máa wé jí mu bìo à zǔn yara fùafúa. ¹² Mi wáa lá ko mi wé ʼba nì-kàránlowà, à hàrí lòn zuia mi màkóo pá wi ʼba wíoka kàrán mia lè le Dónbeenì bìo na nín-yání kàránna làa mia. Mi màkóo pá wi mu yoomu yi, mi yí dà máa dí dǐnlò na lì. ¹³ Yia màkóo wi mu yoomu yi wón ka lòn kúnkúza. O yí zū bìo se làa bìo yí se hueekaró mín yi. ¹⁴ Èε ká ho dǐnlò na lì hón lé bìa dǎn vó te mí dǐnlò. Bán fá, á zū bìo se làa bìo yí se hueekaró mín yi.

6

¹ Lé bún ǹn ó o *Krista nín-yání bìo na ʼba kàránna làa wen á mi wa dà wán, ká wa wa làa yahó o bìo zǔnǐlò yi lòn nùpua na dǎn vó. Bìo wa zū vó á mi yí wa bĩnì búa kàránlò jùhú: Mu lé à pí hã wára na yí se, à dé ũ sǐi le Dónbeenì yi, ² làa bìo ʼba wee wé à ceéráa mítén le Dónbeenì yahó,* lè le ní bèró ʼba nùpua wán, làa bìo ʼba nì-hía á à vèeráa, lè le mónđen cítí bìo. ³ Bún lé bìo wa à wé, ká le Dónbeenì tà. ⁴ Mi loń. ʼBa nùpua búí wi bǐn á yú mu khoomu, le Dónbeenì hǎn ʼba lè mu bè-tentewà cèrèε, ʼba mún yú le Dónbeenì Hácírí, ⁵ á zū le le Dónbeenì bíonì se làa sòobéε. Ho dǐmǐjá na ho yìrò á ʼba zū pánká bìo.

* 5:5 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 2.7 † 5:6 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 110.4 * 6:2 Le Dónbeenì bíonì vǎnna búí yi á mu bía le: Lè hã bátéèmuwa.

⁶ Bún búenbúen món, à ba pá bīnía wee wé mí bè-kíá, á bìo wáa bīnī ì wé á ba à yèrèmánáa mí yilera lè mí wára bún mía. Bán nùpua so síi ka lè ba bīnía wee búεε le Dónbeenì Za ho *kùrùwá wán, á wee zùáñ wo yi ba nùpua yìo yi.

⁷ Hen ká ho vlohó wee tè wé se ho tá wán ò o varò dīnló be wé se, à le Dónbeenì dúbua ho tá mu yi. ⁸ Ká lé hā kíkara lè le jí-kora wee sà ho wán, se ho tá mu cùnú mía. Le Dónbeenì hía dánkání ho, á mu véenii ká ho ò cǐí.

⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni na wa wa làa sòobéε, hàrí ká wa wee bío kà síi, á wa pá láa mu yi le mi bò ho wā-tente, hia wee va ho kàníló lahó yi. ¹⁰ Le Dónbeenì téréna, le yi máa sà mi bè-wénia yi, làa bìo mi zééníánáa le mi wa làa de. Le séení na mi wó, làa diò mi pá lan wee wé ba kèrètíewa dání yi á le zū. ¹¹ Ká wa màhá wi à mi nì-kéní kéní ca mi kuio fúaa mu véenii, bèra a na à bìo mi dó mi sīa wee lòní à wé à jii sí. ¹² Mi cén wáa yí dí parí, ká mi wé lè ba nùpua na wee dé mí sía le Dónbeenì yi féεε bìo síi, à yíráa bìo le dó mí jii le mí ì na.

Le Dónbeenì dó mí jii à le máa yèrémá le

¹³ Bìo le Dónbeenì hía dó mí jii nòn o *Abarahaamu yi, á le báa lè mí yèni, lé bìo á nùpue na po le á le è báaráa yèni á mía. ¹⁴ Bìo ká lé bìo le bía: «Ūuu, ì ì wé mu bè-tentewà cèrèε làa fo, ì ì wé á ū mònmanía á à wé boo làa sòobéε.»† ¹⁵ Ó o Abarahaamu bèn hā mi síi pannáa bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé, á le wó mu nòn wo yi. ¹⁶ Ká ba nùpua le mí ì báa, à ba báa là a búii na po ba yèni, á nùpue mún máa wé bīnī kán bìo ba báa jii wán. ¹⁷ Làa bún síi á le Dónbeenì mún wi à bìa le dó mí jii le mí ì wé lè mu bè-tentewà à zūñ kénkén le le è wé mu. Lé bún te bìo le báa á bò bìo le dó mí jii le mí ì wé wán. ¹⁸ Mu bon, mu bìowa bìo nun mu na yí máa yèrémá á le Dónbeenì yí máa fí sabéré yi. Àwa, á warén na pá mu bìo búenbúen á sía hā làa sòobéε wíokaa wee dé wa sía lòní bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé. ¹⁹ Bìo wa dó wa sía wee lòní lé bún buan wen dīnía vīnvīn le Dónbeenì yahó, á wó á wa dàna cúaa ho pōnsò-beenì na sankaa hā pōnsòni bùkú lè hā cúa-nun, á yóó zon le *sòobá-lùε bàn binbiriso yi. ²⁰ Dén sòobá-lùε bàn binbiriso so ó o Yeesu zon yi dú wa yahó warén wa bæere bìo yi. Mu bon, lé orén lé ba yankarowà jùhúso féεε là a nì na ba le Melekisedεeki bìo síi.

7

O Melekisedεeki lé o béε, á lé le Dónbeenì yankaro

¹ O Melekisedεeki mu lé ho lóhó na ba le Salεmu béε, á mún lé le Dónbeenì na wi mu bìo búenbúen jùhú wán yankaro. Pàahú na ó o *Abarahaamu hía tá hā hā lè ba bá-zàwa á dàna ba, á bìo ó o bīnía wee buen, ó o Melekisedεeki lée sá a yahó, á dúbuua wo yi.*

² Á bìo ó o *Abarahaamu yú hā hā téenii bàn cúa-pírú níi ó o nòn o Melekisedεeki yi. Le yèni mu kúará le «térénló béε». Á bìo ó o lé ho Salεmu béε, bún kúará le o lé ho «héérà béε». ³ Bàn maá lè bàn nu á nùpue yí zū. Nùpue yí zū a nōnkāni cεenii. O teró bìo yí bía yí mōn, ó o húmú bìo mún yí bía yí mōn. O bìo bonmín lè le Dónbeenì Za bìo: O lé o yankaro féεε.

⁴ Mi loí bìo ó o Melekisedεeki mu bìo jùhú wiráa. Hàrí wàn búaa Abarahaamu bìo na ó o yú hā hā téenii bàn cúa-pírú níi á wón nòn wo yi. ⁵ O nìi na ba le *Levii mōnmánia na lé ba yankarowà ó o Mōyiize làndá nòn le níi yi le ba wé fé o *Isirayεele nìpomu bìo na ba wee yí bàn cúa-pírú níi. Ò o Isirayεele nìpomu mu jōn lé bàn zàwa, lé bìo á bán nōnkāni mún can o Abarahaamu yi. ⁶ Ká a Melekisedεeki wón nōnkāni yí can Levii yi, ò o Abarahaamu màhá pá nòn bìo ó o yú bàn cúa-pírú níi wo yi. O Melekisedεeki mu dúbuua o Abarahaamu na le Dónbeenì dó mí jii nòn yi. ⁷ À wa zū kénkén le yia wee dúbua wón bìo jùhú wi po yia ba wee dúbua yi. ⁸ O Levii nùwā, bìa ó o Isirayεele nìpomu wee na

† 6:14 Mi loí Bìo jùhú búεenii vūahú (Genèse) 22.16-17 * 7:1 Mi loí Bìo jùhú búεenii vūahú (Genèse) 14.18-20

bìo ɓa wee yí bàn cúa-pírú ní yi, bán léé nùpua, ɓa wee hí. Ká a Mɛlɛkisedɛɛki na ó o Abarahaamu non mí bìo bàn cúa-pírú ní yi, wón yìo wi lua làa bìo le Dónbeenì biónì vūahú bíaráa mu. ⁹ O Levii nùwā lé bìa á mu bìo bàn cúa-pírú ní wee na yi. Èɛ ká bìo ó o Abarahaamu na lé bàn búaá á léra mu, bún wee zéení le orén Levii mún wáá léra mu. ¹⁰ Mu bon, pàahú na ó o Mɛlɛkisedɛɛki sá a Abarahaamu yahó yi, ká a Levii ðìñ yí ton. Èɛ ká mu pàahú ká a wi mín búaá mu yi.

¹¹ O Isirayɛele nìpomu *làndá yi, ó o Levii zī-júhú lé hia ho yankaró tonló bìo sà yi. Ba lé ɓa yankarowà là a *Aaron bìo síi. Èɛ Ká ɓa yankaró tonló nii màhá yí sú. Lé bún non á yankaro veere búí ló na ka là a Mɛlɛkisedɛɛki bìo, wón yí ló Aaron nonkãni yi. ¹² Ká ho yankaro tonló hía yèrè máa, se ho làndá mún ko ho yèrè má. ¹³ Yia hã bióní mu bíá ðání yi bàn zī-júhú nùpua yí wó yankarowà yí mən. ¹⁴ Wa zū le wón na lé wa Núhúso á ton o *Zudaá zī-júhú yi. Á bìo ó o Mɔyiize wee bío ɓa yankarowà bìo, ó o bèn mún yí bíá bìo búí ho zī-júhú mu ðání yi.

O Yeesu lé o yankaro là a Mɛlɛkisedɛɛki bìo síi

¹⁵ Á bìo wáa wíokaa non ó o yankaro mu bìo wee ceráa lé bìo kà: O yankaro búí ló á ka là a Mɛlɛkisedɛɛki bìo síi. ¹⁶ O yí wó yankaro làa bìo ɓa nùpua bòráa mu bìo síi. O wó a yankaro le mukāni na wi o yi na máa vé máa mi bìo yi. ¹⁷ Bìo kà lé bìo le Dónbeenì biónì vūahú bíá:

«Fo lé o yankaro féɛɛ

là a Mɛlɛkisedɛɛki bìo síi.»†

¹⁸ Le Dónbeenì khíníá ho nín-yání làndá yi, lé bìo ho pánká mía, ho bìo júhú mía. ¹⁹ Ho làndá mu lá yí dà máa wé á nùpue máa téréen le Dónbeenì yahó. Ká hã làa na ká wán á bìo wa dó wa sã yi wee lòní bún bèn wíokaa súaaní. Lé bún pánká yi á wa wee ðán vá vaa búeráa le Dónbeenì yi.

²⁰ Mu yínón bún mí ðòn. Le Dónbeenì báa mu nii wán. Bìá ká bán wó ɓa yankarowà à le yí báa bìo. ²¹ Ká a Yeesu wón le Dónbeenì wó là a yankaro, á báa bò mu wán làa bìo kà:

«O Núhúso á báa mu nii wán,

á máa bñí máa yèrè má mi nii.

Fo lé o yankaro féɛɛ.»‡

²² Lé bún non á le páaní na ó o Yeesu wó á le wi warén lè le Dónbeenì pàahú á súaaní ðìo lè ho yahó.

²³ Bìo pá bñíá wee sanká mu mín yi lé bìo kà: Ba yankaro cèrèè khíina, lé bìo mu húmú yí máa díá à ɓa sá lén. ²⁴ Èɛ ká bìo ó o Yeesu ù kén bñí féɛɛ, á nì-veere máa lá a laho o yankaró tonló yi. ²⁵ Lé bún non ó o dà wee kànínáa bìa wee vá buee búe le Dónbeenì yi orén pánká yi. Mu bon, o Yeesu mu wi féɛɛ, á wee fio le Dónbeenì yi ɓa bìo yi.

²⁶ Á wón yankarowà júhúso so na lé o Yeesu lé yia á ko làa wen. O wee ce le Dónbeenì yahó, o bè-yáanii mía, fñani mía wo yi, o yí máa páaní làa bè-kora wérowà. Le Dónbeenì bàrá a mu bìo búenbúen júhú wán. ²⁷ O màkóo mía ò o ya muini làa wizoní mí bè-kora bìo yi lè ɓa zàamáa bè-kora bìo yi làa bìo ɓa yankarowà júnása na ká wee wéráa mu bìo síi. Le muini ó o yan cúékúee mí ðòn á mu vóráa, á lé orén mítén mún wó le muini mu yia. ²⁸ Ba yankarowà júnása na ɓa wee ðin o *Mɔyiize làndá wán à kúeeráa, bán dà à va à ví. Ká ho *làndá bèró món á le Dónbeenì báa á bàrá mí za wó là a yankaro, wón na bìo búenbúen nii sú féɛɛ.

8

O Yeesu lé ɓa yankarowà júhúso

† 7:17 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.4 ‡ 7:21 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.4

¹ Bìo wa le wa à bío búenbúen á bìo ñúhú wi po bìo ká lé bìo kà: Ba yankarowà ñúhúso na bìo bíá ká lé yia á warén yú. O yòò kará ho wáayi le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen nín-tiáni. ² O wee sá mí yankaró tonló mu le *sòobá-lùe yi hã pñsòni bùkú binbirì yi, hia á nùpue yí tá, lé o Ñúhúso Dónbeenì mítén tá ho. Nùpue yí tá hón. ³ Yankarowà ñúhúso lée yankarowà ñúhúso á léra, bèra a na ò o wé wé mu hãmu, à ya hã muini na le Dónbeenì yi. Àwa, á warén yankarowà ñúhúso bèn mún ko ò o yí bìo búí à hã lè le Dónbeenì. ⁴ O lá wi ho tá wán, se o yàá lá máa wé yankaro. Lé bìo ba búí wi vó á wee hã le Dónbeenì làa bìo ó o *Moyiize làndá bóràa mu. ⁵ Bán yankarowà ñúnása so tonló na ba wee sá lé ho binbirì so na wi ho wáayi bàn khànkhanáamu. Mu bon, pàahú na ó o Moyiize hía ko ò o búáká tá hã pñsòni bùkú yi, á le Dónbeenì bíá nòn wo yi: «Loí, wé mu búenbúen làa bìo á ì zéeniánaa mu nòn foñ le búee wán.» ⁶ Ká hã làa na ká wán ó o Yeesu wón le Dónbeenì kàràfáa ho tonló yi. Ho bìo ñúhú wi làa sòobéé, lé bìo le páanii na ó o bò le Dónbeenì le ba nùpua pàahú á súaani súaani diò lá wi lè ho yahó, lé bìo á bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé è na wen le páanii mu yi bún súaani bìo lè ho yahó.

Le Dónbeenì dó mí jii le mí ì bè le páanii finle

⁷ Ká le *páanii na le Dónbeenì bò lè ho yahó á fiani lá mía yi se le lá máa bini máa bè páanii búí. ⁸ Èé ká lé bìo le Dónbeenì nìpomu wó khon làa de á nòn le bíaràa bìo kà:

«Mi loí, lé ìnén Ñúhúso Dónbeenì bíá bìo kà:

Pàahú búí khíi dā, ká ì bè le páanii finle

là a *Isirayeele nìpomu, là a *Zudaá zī-ñúhú nìpomu.

⁹ Dén páanii so á à wé mí dòn làa diò á ì bò lè bàn òuaawa

pàahú na á ì tò ba ní wán lóràa ho *Ezipite kōhú yi.

Bán yí bò bìo wa bíá tò wán yi.

Lé bún te bìo á ì bèn mún pá ba díá, lé ìnén Ñúhúso bíá mu.

¹⁰ Bìo ká món le páanii na á ìnén Ñúhúso á à bè là a *Isirayeele nìpomu lé diò kà:

Ì ì wé á ba wé è leéka ì làndáwá bìo,

ì ì dé hã ba sãa yi. Lé ìnén Ñúhúso bíá mu.

Ì ì wé bàn Dónbeenì,

á barén ñ wé ì nìpomu.

¹¹ Nùpue máa bini máa kàrán mín za tàá mí ninza le ba tà ìnén Ñúhúso bìo,

lé bìo ba búenbúen á à tà ì bìo,

à lá ba nì-kíá yi lii búe ba háyúwá yi.

¹² Ì ì sèn ba bè-kora á à díá,

á máa bini máa leéka ba wékheró bìo hùúu.»†

¹³ Bìo le Dónbeenì wee bío le páanii finle bìo, bún wee zéeni le le càtio le páanii na bò lè ho yahó làa dà-kínle. À bìo lée bìo bèn hía kína, se mu ká ho víló.

9

Le nín-yání páanii bèró

¹ Le páanii na bò lè ho yahó á làndáwá wi wee kàrán ba nùpua làa bìo le Dónbeenì wee òuaanináa. Á ba nùpua lè le Dónbeenì mu fèminló laho mún wi ho tá wán. ² Mu bon, hã pñsòni bùkú á tá mu bìo yi, á káana lè hã cúa-ñun. Á ho nín-yání laho na ba wee ve làa sòobá-lùe lé bín á le fíntá-cúaa, lè le tàbári na ho búurú na bìo sà le Dónbeenì yi wi wán, á zoó wi yi. ³ Á ho ñun ní laho lé hia ba le *sòobá-lùe bàn binbiriso. ⁴ Lé hón laho so á mu bìo na sãmu sī cínii dèe na wó lè ho sánú bìo cèéra yi, á le páanii bonkonì na mání lè le yahó wó lè ho sánú zoó wi yi. Dén bonkonì so á le dèe búí wi yi á mu bìo na ba le *maane wi yi. Ó o *Aaron bùin-za na sà hã vōnna mún wi le bonkonì mu yi, à séeni hã

* 8:5 Mi loí Léró vūahú (Exode) 25.40 † 8:12 Mi loí Zeremii vūahú 31.31-34

hue-penlenwà, hĩa le páanii làndáwá na le Dónbeenì n̄n̄n̄ o *M̄oyiize yi á túara wán. ⁵ Le bonkonì mu bàn jùhú á ho wáayi tonkarowà na ba le Serubēnwa wi yi, á wee zéení le Dónbeenì cùkú. Ba mía t̄aró pon le bonkonì mu j̄i-peε yi, b̄ín na ba n̄pua bè-kora wee s̄én día yi. Èε ká b̄ún bíoró p̄ahú ȳín̄n̄ h̄ia kà.

⁶ Lé làa b̄ún á h̄ã s̄ĩa mu bàrákaráa. Á le *sòobá-lùe lé b̄ín le *Dónbeenì yankarowà wee zoo sá mí tonló yi làa wizooní. ⁷ Ká le sòobá-lùe bàn binbirìso dén lé ba yankarowà jùhúso mí dòn wee zo le yi. O wee zo b̄ín le cúekúee le lúlúure yi lè ba bùaa na ó o f̄ũaana c̄āni, à zoo na le Dónbeenì yi or̄én mí bæere bè-kora s̄éndiáró bìo yi, lè le Dónbeenì n̄ipomu na ká bè-kora s̄éndiáró bìo yi. ⁸ Le Dónbeenì Hácírí wee zéení mu le ká le sòobá-lùe wi b̄ín wà, á se le sòobá-lùe bàn binbirìso j̄ii yí dà máa h̄én. ⁹ B̄ún bìowa so wee zéení bìo wee wé h̄ã làa na kà wán bìo. Mu wee zéení le mu h̄ãmu na ba n̄pua wee wé, lè h̄ã muini na ba wee ya yí dà máa wé á ba máa térén le Dónbeenì yahó. ¹⁰ Mu lé ba n̄pua mí dòn *làndáwá na ba bò ho dínló, lè mu bè-j̄un̄ii, làa bìo ba wee s̄εεka lè miten d̄ān̄i yi. H̄ã làndáwá mu kera b̄ín f̄ũaa p̄ahú na le Dónbeenì yèrēmáa mu bìowa yi.

O Krista lé mu bè-kora s̄éndiáró muini yia

¹¹ O *Krista buara buéé wó ba yankarowà jùhúso bèra a na wa yí mu bè-tentewà. Le lùe na ó o sá mí yankaró tonló yi dén j̄ii mún sú po h̄ã p̄ōnsòni bùkú na yáania tá ho tá hen̄i yi. Le ȳín̄n̄ d̄ē na á n̄pua tá. Le bìo yí s̄ã ho dímjá yi. ¹² O Krista zon le Dónbeenì *sòobá-lùe bàn binbirìso yi le cúekúee mí dòn á mu vórāa. Mu ȳín̄n̄ bà-k̄īo c̄āni ó o zonnāa, lé o k̄urú c̄āni lé dīo ó o zonnāa, á wee k̄ān̄ināa ba n̄pua f̄ēεε. ¹³ O n̄n̄-z̄ūn̄le na ba wee c̄ĩ s̄āni na ba wee kúee mu j̄umu yi à w̄aa lè ba n̄pua na yí máa ce à héha là a *M̄oyiize làndá, lè ba kókówá lè ba d̄ān̄i c̄āni, lé b̄ún wee ceé ba à héha lè ho làndá mu. ¹⁴ Ká b̄ún wee wé kà síi, se o Krista c̄āni dén bìo b̄én wíokaa yòo po b̄ún. Le Dónbeenì Hácírí p̄ānká yi ó o Krista mu tà n̄n̄n̄ m̄iten á wó a muini yia na á f̄iān̄i mía yi. O c̄āni lé dén á à ceé wa ȳiwa h̄ã wárā na wee bua wen varāa mu h̄úmú lahó yi yi, bèra a na à wa d̄ān̄ sá na le Dónbeenì na wi f̄ēεε yi.

Le c̄āni lé le páanii na bò f̄im̄ini

¹⁵ Lé b̄ún n̄n̄n̄ o *Krista bòráa le *páanii f̄inle le Dónbeenì lè ba n̄pua p̄ahú. O h̄urun á fenianāa ba n̄pua mu bè-kora na ba wó le n̄n̄-yání páanii p̄ahú, à bìa na le Dónbeenì von d̄ān̄ yí h̄ã k̄iā na máa vé, h̄ĩa bìo f̄era b̄ia día.

¹⁶ N̄pue m̄óndén j̄i-cúa bìo h̄iā wee bío, se bànso h̄urun. ¹⁷ Mu bon, hen ká yia mà h̄ã j̄i-cúa mu h̄urun, à h̄ã bìo màhá wé le sòobéε. Lé bìo ká a yìo wi lua, à h̄ã j̄i-cúa mu bìo máa wé here. ¹⁸ Lé b̄ún yāá n̄n̄n̄ le c̄āni kúaarā á bòráa le n̄n̄-yání páanii. ¹⁹ Bìo ó o *M̄oyiize k̄arānna h̄ã làndáwá á n̄n̄n̄ o *Isirayεe le n̄ipomu búenbúen yi vó, ó o lá ba n̄n̄-z̄awa lè ba kókówá c̄āni na ó o c̄ōn, á bò mu j̄umu wán. Ò o lá le v̄indè-za na ba le *izooopu lakahó, lè ho yènsé muhú, ò o wee w̄aa h̄ã làndáwá v̄ūahú, lè ba n̄pua búenbúen ²⁰ ká a bío bìo kà: «Dīo kà lé le páanii na le Dónbeenì bò n̄n̄n̄ mia bàn c̄āni.»* ²¹ Làa b̄ún síi, ó o mún w̄ana h̄ã p̄ōnsòni bùkú lè h̄ã s̄ĩa na wi ho yi búenbúen. ²² Ho làndá v̄ūahú yi á mu yāá b̄ia le mu bìo búenbúen wee ceé lè le c̄āni, le ká c̄āni yí kúaarā á bè-kora yí dà máa s̄én máa día.

O Krista n̄n̄n̄ miten le cúekúee mu vórāa

²³ Àwa, Ká bìo wi ho wáayi bàn kh̄ānkh̄ānāamu wee ceé là a *M̄oyiize làndáwá, á mu bàn binbirìso ko mu ceé làa bìo s̄ūaaní s̄ūaaní b̄ún. ²⁴ O *Krista yí zon h̄ã p̄ōnsòni bùkú na ba n̄pua tá yi. Hón bùkú so lé hen na le Dónbeenì wi yi bàn kh̄ānkh̄ānāamu, ká ho ȳín̄n̄ hor̄én mí bæere. Lé ho wáayi ó o Krista yòora á yòo d̄in̄ le Dónbeenì yahó wee yanka le wa bìo yi. ²⁵ Làa lúlúio á le *Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì wé zo le sòobá-lùe bàn

* 9:20 Mí loñ Léró v̄ūahú (Exode) 24.3-8

binbiriso yi lè ba bùaa na ba fùaaana cāni. Ká a Krista wón yí máa wé zoo ya míten làa muini fέεε. ²⁶ Ká a lá wee wé bún fέεε, se o lò lá wé è be fέεε à lá ho dí míjǎ lénlò pàahú buee búe ho zuia yi. Èε ká hā pǎnna vaa véenii, ó o Krista buara le cúékúee mí dòn á bueé wó míten lè le muini yia á bórǎa mu bè-kohó júhú. ²⁷ Nùpue lée nùpue á à hí le cúékúee mí dòn. Bún món á le Dónbeenì ì cí tí o. ²⁸ Lé làa bún ó o Krista wórǎa míten lè le muini yia le cúékúee mí dòn á bórǎa ba minka nùpua bè-kora júhú. O khíi bīnì ì buen, ká bún màhá máa wé bè-kora ó o bueé búe júhú. O bueé kǎnì bìa pan o buenlò.

10

O Krista bueé bó hā muini yaró júhú

¹ Bìo ó o *Mǎyǐize làndá wee zéení yǐnǎn bìo wi bàn binbiriso mí beere. Mu lé mu bàn khǎnkhǎnǎamu. Hón làndá so wee zéení le hā muini dà-kéní kéní mu ko hā wé ya làa lúlúio fέεε. Lé bún nǎn á bìa ba wee ya hā bìo yi á hā yí dà máa wé á ba máa téréen le Dónbeenì yahó. ² Ká bún mía se bìa ba wee ya hā muini mu bìo yi á bè-kora wǎa lá à sén á à día làa cúékúee, á lá máa bīnì máa leéka mí bè-kora mu bìo, á máa ya muini mu bìo yi. ³ Èε ká búeé. Làa lúlúio ká hā muini mu wee wé à ba bīnì leéka mí bè-kora bìo. ⁴ Mu bon, ba nǎn-zàwa lè ba kókówá cāni yí dà máa búe mu bè-kora júhú.

⁵ Lé bún nǎn á bìo ó o *Krista buara ho dí míjǎ yi, ó o bía nǎn le Dónbeenì yi:
«Fo yí tà hā muini lè mu bè-hānii bìo,
à ũ wó á ì sǎnía wi.

⁶ Ba bùaa na ba fùaaana á cǐna le muini yeenii dèe wán
lè hā muini mu búu na ba wee ya mu bè-kora séndíaró bìo yi búenbúen bìo yí wó sǎna foñ.

⁷ Á ì wǎa bía: Lé mi na wà à buen
bueé wé ũ sǐ bìo.

Bún lé bìo túara ì dǎnì yi le Dónbeenì bíonì vǎahú yi.»*

⁸ Bìo ká lé bìo ó o Krista bía lè ho yahó: «Fo yí tà hā muini lè mu bè-hānii bìo. Fo mún yí tà ba bùaa na ba wee fùaa à cǐ le muini yeenii dèe wán, lè le muini na ba wee ya mu bè-kora séndíaró bìo yi bìo. Bún búenbúen yí máa wa ũ sǐ.» À hā muini mu nǎn wee ya à héha làa bìo ho *làndá bòrǎa mu. ⁹ O Krista tǐn bīnía bía: «Lé mi na wà à buen bueé wé ũ sǐ bìo.» O Krista bó ho hàànì muini júhú ò orén mí beere wó míten là a muini yia dó hā lahó yi. ¹⁰ O Yeesu Krista wó le Dónbeenì sǐ bìo. Bìo ó o Krista nǎn míten á húrun le cúékúee á mu wórǎa, lé bún wó á wa bìo sǎ le Dónbeenì yi. ¹¹ Ba yankarowà búenbúen wee ñin ya hā muini dà-kéní kéní mu làa wizooní, à hā nǎn yí dà máa sén bè-kora máa día húúu. ¹² Èε ká a Krista yan mu bè-kora séndíaró muini le cúékúee, ò o yòò kará le Dónbeenì nín-tiànì fέεε, ¹³ á pan bìo le Dónbeenì á à dé o zúkúsa o tá ó ò bè mí zení wán. ¹⁴ Le muini dà-kéní mí dòn na ó o Yeesu mu yan lé dén wó á bìa bìo sǎ le Dónbeenì yi téréenna le yahó. ¹⁵ Lé bún le Dónbeenì Hácírí mún bía. Le bía bìo ká lè ho yahó:

¹⁶ «Bìo ká lé bìo ó o Nùhúso bía:
Hā wizooní mu khǐlò mónđen
á dìo ká lé le páanì na á ì ì bè làa ba.

Ì ì dé ì làndáwá ba sǎ yi,
Ì ì wé á ba wé è leéka hā bìo,

¹⁷ Ì máa bīnì máa leéka ba bè-kora lè ba wékheró bìo húúu.»†

¹⁸ Hen ká mu bè-kora hía séra día, se muini yaró wǎa mía bún bè-kora so séndíaró bìo yi.

O Krista héra ho wǎhú nǎn wen

¹⁹ Àwa, wán zàwa lè wán hínni, lé o Yeesu cāni pǎnká yi á wa láa mu yi le wa à zo le *sòobá-lùe bàn binbiriso yi. ²⁰ O có ho wǎ-finle na lé ho wǎ-binbirì á nǎn wen. O héra ho pǎnsò-beenì na ka lè ho lé o sǎnía á wa wee ñin yòò zo le sòobá-lùe bàn binbiriso yi.

* 10:7 Mí loí Lení vǎahú (Psaumes) 40.7-9 † 10:17 Mí loí Zeremii vǎahú 31.33-34

²¹ Á wa yú ɓa yankarowà jùhúso na wi le *Dónbeenì zĩ-beenì jùhú yi. ²² Mi wáa wa vá vaa búe le Dónbeenì yi lè le yi na púaara díá, lè le sīdéro binbirì. Mu bìo na wa wó à mu yí se á mi wa lén wa sīa yi à hā ce, à mún sɛɛ wa sānía lè mu jumu na wee ce. ²³ Bìo wa dó wa sīa yi wee lòní á mi le wa wé zéení bìo wéréwéré, à yí tèé wa bàra. Mu bon, le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé bìo na, à le wé mu. ²⁴ Mi wa pa mín bìo, à wé hení mín sīa le waminì lè hā wára na se dání yi. ²⁵ Mi yí wa khí à wé yí buen wa kuure fēmínló làa bìo ɓa nì-dòndáa búí khú yí máa buennáa bìo síí, ká mi màhā wa wé hení mín sīa, sònkú bìo wa zū le o Nùhúso wizonle jàana lua.

²⁶ Bìo wa zū ho tūiá wó ká wa wó bè-kora làa càni, se muinì wáa kún mía máa ya bún bè-kora so séndiaró bìo yi. ²⁷ Bìo ká, lé ho lòní le cítí lè ho dā-sūmú na à cǐ le Dónbeenì zúkúsa. ²⁸ Hen ká a búí yáara a *Mɔyiize làndá, ká mu bàn seéràsa nùwā jun tàá nùwā tīn wi, á bànso ko ò o búe, màkárí zūnló mía mu yi. ²⁹ Sònkú yia zuaína le Dónbeenì Za yi, á wó le páaní cāni na ceéra bànso lè mu kàakó-bìo, á là le Dónbeenì Hácírí sāmuso, wón lònbee so máa poń bún le. ³⁰ Yia bía bìo kà á wa zū: «Hā yúaa diró bìo sà mi. Yia ko làa bìo na, á ì wé mu lè bànso». O mún pá bía bìo kà: «O Nùhúso á à fī le cítí mí nìpomu wán.»[‡] ³¹ Le Dónbeenì na wi fɛɛ á nùpue hía zon ní, bún zání wi làa sòobéɛ. ³² Mi bīnì leéka bìo wó khīna, le pāhú na le Dónbeenì dó mí khoomu mi wán, á le lònbee yú mia làa sòobéɛ. ³³ Ba là mia, á beéra mi lò ɓa nùpua búenbúen yio yi, tàá bía ɓa beéra lò làa bún síí á mi tà jii. ³⁴ Mu bon, mi lò páanía bon làa bía wi ho kàsó yi. Hàrí mi ní bìo ɓa fó á mi yáá pá tà mu lè le sī-wɛɛ, lé bìo mi zū le bìo sà mia á súaani súaani mu, bún á à keń bín fɛɛɛ. ³⁵ Àwa, á mi wáa yí titika bìo mi láa yi. Lé lerén sīdéro mu bìo yi á mi ì yíráa le sàání na bìo jùhú wi làa sòobéɛ. ³⁶ Mi ko mi hĩ mi sīa bèra a na à mi dàñ wé bìo le Dónbeenì le mi wé. Lé bún ñ na ká mi ì yí bìo le dó mí jii le mí ì na mia. ³⁷ Le Dónbeenì bíonì vūahú yi á bìo kà bía:

«Hen làa cīnù tente
ká yia lua á bueé dā.

O máa mía.

³⁸ O nùpue na téréna wón ñ keń le mukāni binbirì na máa vé yi o sīdéro le Dónbeenì yi pánká yi.

Èɛ ká bànso bīnía ló lè mí món, á ì sīi máa wa a bìo yi.»[§]

³⁹ Èɛ ká bán na wee lé lè mí món à ví lén á warén mía tíahú. Warén bán dó wa sīa le Dónbeenì yi, á wi ho kánfíló wōhú wán.

11

Wàn ɓuaawa sīadéro le Dónbeenì yi bìo

¹ O nùpue sīdéro le Dónbeenì yi wee zéení le mu bìo na á bànso dó mí sīi wee lòní yíró ó o láa yi. Mu wee zéení le bìo á bànso yio yí máa mi ó o láa yi le mu bìo bon binbirì.

² Lé wàn maáwà sīadéro le Dónbeenì yi non á le tàráa ɓa bìo.

³ Lé bìo wa dó wa sīa le Dónbeenì yi á non wa zūnáa le le léra ho dímjná lè mí bíonì. Lé kà síí wa zūnáa le bìo yí máa mi lé bún le dĩn wán léraráa bìo wa wee mi. ⁴ O *Abɛɛle dó mí sīi le Dónbeenì yi, lé bún non le muinì na ó o yan á súaani a *Kaɲɛɛ muinì. Lé o sīdéro mu non le Dónbeenì tà fóráa o hāmu, á bía le o téréna. O Abɛɛle húrun, èɛ ká a sīdéro le Dónbeenì yi bìo yi, á bìo ó o wó á ɓa nùpua pá wee bío bìo.*

⁵ Lé o Enɔɔki sīdéro le Dónbeenì yi bìo yi ó o buan yòoraráa ho wáayi lè mí yèn-vèení «á nùpue yí bīnía yí mɔn, lé bìo le Dónbeenì buan wo yòoraráa ho wáayi.» Sāni ò o bua yòo ho wáayi, á le Dónbeenì bíonì vūahú zéení mu le «o bìo wó sīna le Dónbeenì yi.»[†] ⁶ À

[‡] 10:30 Mi loń Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 32.35-36 [§] 10:38 Mi loń Habakuuki vūahú 2.3-4 * 11:4 Mi loń Bìo jùhú búɛɛnì vūahú (Genèse) 4.3-10 [†] 11:5 Mi loń Bìo jùhú búɛɛnì vūahú (Genèse) 5.21.24

bún n̄n̄n̄ bueé wé ká mu yín̄n̄ le s̄id̄eró le Dónbeenì yi bìo yi, á n̄pue bìo yí dà máa wé s̄i Dónbeenì yi hùúu. Yìá wee vá vaá búe le Dónbeenì yi ko ò o láa mu yi le le wi binbirì, á bìá wee cà ɓa z̄n̄ le á le mún wee s̄án̄ yi.

⁷ Lé o N̄wee s̄id̄eró le Dónbeenì yi bìo yi á le z̄en̄ianáa bìo wà bueé wé làa wo. Ó o N̄wee dó mu le s̄òb̄éé yi, ó o wíokaa ho won-beenì ó or̄én là a z̄i n̄pua k̄án̄ianáa. Lé o s̄id̄eró mu le Dónbeenì yi á s̄ín̄ia ho d̄ím̄ín̄á n̄úh̄ú. Á lé o s̄id̄eró mu bìo yi á le Dónbeenì le o t̄er̄ennanáa.

⁸ Lé o *Abarahaamu s̄id̄eró le Dónbeenì yi bìo yi ó o t̄ar̄aa le veró á wà van ho k̄h̄ú na le Dónbeenì le mí ì na a yi, à ho bìo s̄i a yi. O ȳáá h̄ín̄on wà ká a yí z̄i hen na ó o wee va yi. ⁹ O dó mí s̄i le Dónbeenì yi, ó o wà vaá k̄à ȳáa ho k̄h̄ú na le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na a yi yi, á kera h̄ã p̄ns̄on̄i b̄úkúwá yi b̄ín̄ là a *Izaaki là a *Zakoobu, bán na á h̄ã k̄iá dà-kén̄i kén̄i mu bìo mún s̄ã yi.

¹⁰ O Abarahaamu mu láa wee l̄on̄i ho l̄óh̄o na n̄úh̄ú f̄ar̄á t̄ina. Hón l̄óh̄o so lé le Dónbeenì z̄en̄ia bìo ho f̄ar̄ar̄aa, á lé ler̄én mún f̄ar̄á ho.

¹¹ Lé o Sara s̄id̄eró le Dónbeenì yi á n̄n̄ le wó ó o ȳur̄aa o za ká a n̄n̄ h̄iána yí máa te, ò o mún k̄ina. Èé ká a màh̄á láa le ká le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé bìo na, à le wé mu.

¹² Lé b̄ún n̄n̄ á wàn b̄uaawa n̄i-kén̄i mí d̄on, o Abarahaamu, á wó ɓa z̄ãamãa b̄an maá, ká a h̄úmú ȳáá lá s̄uar̄aa. Mu n̄ipomu na s̄ã a m̄on á boo lè h̄ã màn̄ayio bìo s̄i, tàá lè le h̄on̄lè na mu yámú n̄umu jii bia bìo s̄i. N̄pue ȳáá yí dà máa mì ɓa máa z̄n̄ jii.

¹³ Bán búenb̄uen dó mí s̄ia le Dónbeenì yi á h̄urun à bìo le dó mí jii le mí ì wé yí kúaa ɓa wán. Èé ká ɓa màh̄á pá kh̄era m̄on mu, á ɓa s̄ia wan mu bìo yi, á ɓa b̄iá w̄er̄éw̄er̄é le mí lé ɓa k̄à ȳáwá ho tá wán. ¹⁴ Bìo ɓa b̄iá b̄ún ká s̄i wee z̄en̄i le ɓa màk̄oo wi maá z̄i yi ho wáayi. ¹⁵ Hen ká ɓa lá leékaa ho k̄h̄ú na ɓa ló d̄iá b̄in̄i varó bìo binbirì, se ɓa lá à dàñ ñ b̄in̄i ì va ho. ¹⁶ Èé ká lé bìo le maá z̄i na bìo s̄uaan̄i, d̄io wi ho wáayi, lé dén ɓa màk̄oo wi yi. Lé b̄ún n̄n̄ le Dónbeenì yí máa n̄yi bìo ɓa wee ve le le mín Dónbeenì bìo yi, dén na son ho l̄óh̄o ká làa ba.

¹⁷ Lé o Abarahaamu s̄id̄eró le Dónbeenì yi bìo yi ó o tà le mí ì ya mí za Izaaki lè le muin̄i á à na le yi p̄ah̄ú na le le mí ì kh̄én o kúar̄a yi, ká a n̄n̄ z̄i k̄énk̄én le le Dónbeenì mu dó mí jii n̄n̄ wo yi. ¹⁸ Mu bon, le Dónbeenì h̄iá b̄iá n̄n̄ wo yi: «Ba z̄awa na á ì dó ì jii le ì na foñ, lé o Izaaki á ì ì d̄in̄ wán á fo ò ȳir̄aa ɓa.»[‡] ¹⁹ Èé ká a Abarahaamu lon mí yi, ó o le le Dónbeenì dà ɓa n̄i-hiá wee v̄en̄i. Lé b̄ún n̄n̄ á le Dónbeenì mu d̄iar̄aa o za n̄n̄ wo yi, ó o ka lòn yìá na v̄era.

²⁰ Lé o Izaaki s̄id̄eró le Dónbeenì yi bìo yi ó o d̄úbuaar̄aa o Zakoobu là a Ezayuu yi bìo wà bueé wé d̄án̄ yi.

²¹ Lé o Zakoobu s̄id̄eró le Dónbeenì yi n̄n̄ á bìo ó o h̄úmú d̄ñ, ó o d̄úbuaar̄aa o Zozeefu z̄awa lè mí n̄i-kén̄i kén̄i yi, ò o buan mí b̄ñini yi á líí b̄ur̄á ò o b̄uaan̄ia le Dónbeenì.

²² Lé o Zozeefu s̄id̄eró le Dónbeenì yi n̄n̄ ó o h̄úmú p̄ah̄ú ó o b̄iar̄aa o *Isiraȳele n̄ipomu l̄er̄o ho *Ezipite yi bìo, á z̄en̄ia bìo ɓa à wé là a n̄i-h̄in̄mu.

²³ Lé o *M̄oyiize b̄an n̄uw̄ã s̄id̄eró le Dónbeenì yi bìo yi á ɓa s̄ankaar̄aa wo h̄ã p̄ina t̄in̄. Bìo ɓa m̄on o za semu, ó o b̄éé b̄ion̄i ɓa yí z̄ãna.

²⁴ Lé o M̄oyiize s̄id̄eró le Dónbeenì yi n̄n̄ á bìo ó o h̄iá d̄ñ, ó o pá le ɓa wé yí ve mí làa Ezipite b̄éé h̄ín̄l̄o za. ²⁵ O tà lá le l̄on̄bee lè le Dónbeenì n̄ipomu, à bìo lá dà à w̄éé o s̄i ho p̄ñn̄-za yi, b̄ún na lé mu bè-kora ó o pá d̄iá. ²⁶ Ho Ezipite k̄h̄ú n̄àf̄or̄o wi b̄ún bon. Èé ká a M̄oyiize c̄ñ, á h̄ã l̄ant̄aa na à là làa wo làa bìo ɓa wee là làa yìá le Dónbeenì m̄on l̄era bìo s̄i á bìo n̄úh̄ú wi o c̄ñ làa s̄òb̄éé, lé bìo ó o kh̄era m̄on ho c̄ñú na pan wo ho ȳir̄o.

‡ 11:18 Mi loñ Bìo n̄úh̄ú búen̄i v̄uh̄ú (Genèse) 21.12

²⁷ Lé o Mɔyize sīdéro le Dónbeenì yi nɔn ó o lóráa ho Ezipite kōhú yi wà ò o yí zána bìo ho kōhú mu béé sī á à cì a yi. O ka lè o yìo wi le Dónbeenì na yí máa mi wán, lé bún te bìo ó o fàrá tīnanáa. ²⁸ Lé o sīdéro le Dónbeenì yi nɔn ó o dúráa ba *zúifùwa sánú na ba le Paaki, á nɔn le jii le ba khìi o Isirayeele nìpomu zīnì zūajinì lè le cāni bèra a na à ho wáyì tonkaro na wee búe ba nùpua à yí búe ba hínbí zàwa.

²⁹ Lé o Isirayeele nìpomu sīadéro le Dónbeenì yi nɔn ba dàinna káanaa mu yámú jummu bè-muhú yi lè mí làà lòn tá henì bìo síi. Èé ká ho Ezipitesa jɔn ba món bueé zon, á mu jummu bó ba búenbúen.

³⁰ Lé o *Isirayeele nìpomu sīadéro le Dónbeenì yi nɔn ba bánbáa ho Zerikoo lóhó hã wizoonì bìo hènun, á ho dándá beenì na son kínía ho lóhó mu yi á tò. ³¹ Lé o háa na lá wee yèé mítén, yà ba le Arahaabu sīdéro le Dónbeenì yi nɔn ó o kàniánaa, ò o yí páanía yí húrun lè le Dónbeenì zúkúsa. Lé bìo ba cūiilowà na ló ba Isirayeelesa cón ó o buan se.

³² Bìo á ï yàá wáa à bīnì ì bío lé mu yén. O Zedion, là a Baraaki, là a Samusōn, là a Zefítee, là a *Daviide, là a Samuweele lè ba jii-cúa fεerowà bìo na ba wó á ï yí dà máa tè yi búenbúen máa véenì. ³³ Lé ba sīadéro le Dónbeenì yi bìo yi nɔn ba dàinna ba bá-zàwa, á wó bìo téréna, á yú bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na ba yi, á mún dàinna tunnáa ba kúdenwà jini. ³⁴ Lé le sīdéro mu le Dónbeenì yi bìo yi nɔn ba dàinna bóráa hã dā-sūmáa, á kàniá mitén ho khà-tóní búeró yi. Ba buεεkaa á lò bīnía fá. Ba henía mí sīa táráa hã hã, á dàinna nɔn mí zúkúsa hīn-táwá. ³⁵ Lé ba háawa búí sīadéro le Dónbeenì yi nɔn ba bīnía mɔnnáa mín nùpua na lá húrun lé bìo ba vèera.

Ba nùpua búí ba jíinía sánía ba sīadéro le Dónbeenì yi bìo yi, á ba pá le mí máa kàni mítén á ba húrun, bèra a na à ba bīnì vèe à keñ le mukāni binbirì yi. ³⁶ Ba búí jà mí yiwa á hã làntàa kúio ba yi. Ba han ba, á can lè hã zúakuaríwà kúaa ho kàsó yi. ³⁷ Ba búí ba lèekaa lè hã huua bó, ba búí ba kúiora lè hã kàràkáráwà, ká ba búí bán ba bó lè ho khà-tóní. Ba búí bán yí zū hen na ba à zo, á wee zī ba pia lè ba via sōnna. Mu bìo búenbúen fòora ba yi. Ba beéra ba lò làa sòobéε. ³⁸ Ho dímjíyá yí ko làa ba, lé bìo ba súaani ho. Ba wee héε víná ho tá henì lè hã búaa yi, á wee héε zo hã hue-beera pōnna lè hã kāna yi.

³⁹ Le Dónbeenì tà bán búenbúen bìo ba sīadéro le yi bìo yi. Èé ká bìo le Dónbeenì mu dó mí jii nɔn le mí ì na ba yi á ba màhá pá yí yú, ⁴⁰ lé bìo Le Dónbeenì lá wíokaa bìo súaani bún á ká lè wa búenbúen. Lé bún nɔn barén mí dòn yí ko ba bìo jii sí ká warén na ká ní ló.

12

Mi wa hĩ wa sĩa le lònbee lè mí sɪwà yi

¹ Àwa, bìo á bán seérà-kúii so kínía wen, á minén mún wa pí bìo búenbúen na wee hè wen wa máa va lè ho yahó, à mu bè-kora na wee bŭmaka wen à wa pí día, ká mi wa lùwí lè wa sòobéε vaa dā hen na wa ko wa vaa dā. ² Mi wa fá wa yìo o Yeesu yi. Wón lé yia wee wé à wa dàñ dé wa sĩa le Dónbeenì yi. Lé orén wee tíí wa sīadéro mu jii. O tà á ba búaa wo ho *kùrùwá wán ó o húrun, á tà mu bàn nìyio yi, lé bìo ó o fèra mɔn le sī-wεε na wi mu món. Á hã làa na kà wán, ó o bèn kará le Dónbeenì nín-tīani.

³ Mi leéka a Yeesu bìo. Ba bè-kora wérowà hínɔn o wán, ká a màhá jà mí yi mu búenbúen yi. Á mi wáa yí le mi bàra tèró à yí pánká mi wán. ⁴ Mi wee fi lè mu bè-kora, èé ká mi ñh yí fun làa bún yí vaá bó mu húmú yi. ⁵ Mi so yiwa sà le zéeni na le Dónbeenì nɔn mia yi lè le zàwa bìo síi le?

«Ì za, hen ká a Núhúso wee bé fo, à ù yí pí.
Hen ká a wee zá làa fo, à ù yí tètè ù bàra.

⁶ Mu bon, o Núhúso wee wé bé bìa ó o wa.

Bìa ó o zū le ba bìo sà a yi bán búenbúen lé bìa ó o wee wé ha.»*

* 12:6 Mi loñ Wàhio vūahú (Proverbs) 3.11-12

⁷ Á lé mi béró bìo yi nɔn mi lò wee beráa. Le Dónbeenì buan mia lè mí kùrú zàwa bìo síi. Lé o za yén á bàn maá máa wé bé? ⁸ Ká le Dónbeenì yí máa bé mia lè mí zàwa na ká búenbúen bìo, se mi lé le zī zàwa, ká mi yínɔ́n le zàwa binbirí. ⁹ Wa maáwà fù wee bé wen á wa mún fù wee kɔ́nbi ba. Á mu so yí súaani à wa wé kɔ́nbi o Maá Dónbeenì poí bún bèra a na wa yí le mukāni le? ¹⁰ Wa maáwà wee bé wen ho pɔ́n-za yi héha lè ba kùrú yilera. Ká le Dónbeenì dén wee bé wen bèra a na wa bìo wé se. Le wi à wa ce làa bìo lerén wee ceráa. ¹¹ Wa béró pàahú á mu máa wé wé sī wen, mu wee wé beé wa lò. Èe ká mu véenì á bìa bó bán lé bìa wee wé ba nùpua na téréna, bán wee wé keí ho héerà yi mu bìo yi.

¹² Á mi cén hení mi bàra na tò, mi zení na wee tūmaka à mi fàrá òdini. ¹³ Mi bè ho wòhú na muina, bèra a na à yia lé o lóni bìo yí dé wán, ká a veenì òdini téréna.

¹⁴ Mi wé à ho héerà keí minén lè ba nùpua búenbúen pàahú, à ceé miten le Dónbeenì yahó, ká bún mia á nùpue woon máa mi a Núhúso Dónbeenì. ¹⁵ O búii yí ví ví à pí le Dónbeenì sáamu na le wee wé na a yi. Mi pa miten bìo, mi yí día le bìo búii na yí se à lé mi tíahú lòn vɛ̀ndè-heere à dèé bìa ká. ¹⁶ Mi pa miten bìo mu koomu lè mí siíwà wéró yi. Mi wé yí zuañ bìo bìo sà le Dónbeenì yi làa bìo á yia ba le Ezayuu wóràa mu bìo síi. Wón mɔn ho òdini yí á pánáa mí nì-kínmu nɔn mín fèe yi. ¹⁷ Á mu vaa véenì ó o wi à bàn maá dúbua a yi, ká wón màhá yí wó mu. Ó o wá hã yèn-ca-poa san à mu yí òdini yí yèrèmaá.

¹⁸ Bìo ho fù làa yahó nùpua vá vaá bóráa le búee na ba le Sinayii yi, bún na ó o nùpue dà wee túii yi, na lé ho òdini, lè le tibi-cúaa, lè ho pinpi-beenì, á minén yí vá yí vaá bóráa laho búii yi làa bún bàn síi. ¹⁹ Ba ná le búaaani wílo, lè mu tɔ́n-beenì sã, á ba yí òdini mu. Á ba le le Dónbeenì yí bini yí bío làa mí míten. ²⁰ Lé bio á bìo mà nɔn ba yi po ba. Bìo ká lé bìo mu támu bí: «Nùpue léee nùpue túaa le búee mu yi, hãrì ò o wé zàn-yia, á wón n lèeka lè hã huua á à búee.»† ²¹ Bìo á bán mɔn á zánia ba làa sòobee, fúaa o *Moyiize bío bìo ká: Ì zána zána á wee zà.

²² Èe ká minén bán vá vaá bó le búee na ba le Sion yi, lè le Dónbeenì na wi féee ba lóhó yi, hón na lé ho Zeruzalemu na wi ho wáayi. Mi vá vaá bó ba nùpua cèrèe na wee dí ho sánú yi, bán na lé ho wáayi tonkarowà, lè le Dónbeenì hínbii zàwa na yènnáa túara le cón ho wáayi. ²³ Mi vá vaá bó le Dónbeenì hínbii zàwa na yènnáa túara le cón ho wáayi yi. Le Dónbeenì na wee fí le cítii ba nùpua búenbúen wán lé òdini mi vá vaá bó yi, á vaá bó ba nùpua na téréna á bìo nii sú yi. ²⁴ O Yeesu, yia kúaa mí cãni ceéaràa wen lé wón mi vá vaá bó yi. Lé orén le Dónbeenì òdini wán bòráa le páanii finle làa wen. Ó o cãni mún bìo níhú wi po a *Abeele bìo.

²⁵ Á mi cén wé ní yia wee bío làa mia cón sese. O *Isirayeele nìpomu yáania yí ná yia ná ba zeñ wán cón, á le lònbee bèn yú ba. Ká warén bán lé le Dónbeenì wee bío làa wen ho wáayi. Ká wa tun wa níkɔ́nna le wa máa ní le cón, á le lònbee mún n yí wen léee kénkén. ²⁶ Le Dónbeenì yánkaa wee bío à ho tá búenbúen òdini. Á ho zuia á bìo ká lé bìo le dó mi nii nɔn wen le mí òdini wé: «Ì pá à bini òdini wíoka à òdini ho tá, á mún n òdini ho wáayi.»‡ ²⁷ Bún kúará le bìo léra na dà wee òdini á khii vé. Ká bìo yí dà máa òdini bún n keí bún.

²⁸ Lé bún nɔn á warén bá-zàmu na wa yú á yí dà máa òdini. Bún bìo yi à mi wa zūn le Dónbeenì sáamu na le wó làa wen bìo, à sá na le yi à héha làa bìo le síi vá yi, lè le kɔ́nbi, lè le ya-hézání. ²⁹ Mu bon, wán Dónbeenì ka lòn òdini na wee yáa mu bìo.

13

Bìo le Dónbeenì nìpomu ko ba bua lè miten

† 12:20 Mi loí Léró vūahú (Exode) 19.12-13 ‡ 12:26 Mi loí Aazee vūahú 2.6

¹ Mi wań mńn l  a bi   ba nuz  wa war  a mńn bi   s  i. ² N  -h  ni w   huera mi w  n    mi bua a sese, mi y   le mi yiwa s   b  n yi. Ba n  -d  nd  a b  i w   mu,    ba buan ho w  ayi tonkarowà k   ba y   z   mu. ³ Mi w   le  ka b  a wi ho k  s   yi bi  ,    ke  n l   mi páania wi ho yi l  a ba. Mi m  n w   le  ka b  a ba wee be   l   bi  ,    ke  n l   min  n ba m  n wee be   l  .

⁴ B  awa l   m   h  n  n  , mi w   b   bi   le D  nbeen   b  a yi mu yaamu d  n   yi. O b  a t  a o h  a    y   ko    o w   h  -f  nl   t  a b  -f  nl  . Mi z  n le le D  nbeen   kh  i s  n   ba h  -f  w   l   ba b  -f  w   j  n  .

⁵ Mi y   le mi s  a s  ob   w   v   le w  r   yi d   kh  i. Mi le bi   wi mi c  n    mi s  a wa bi   yi. Le D  nbeen   m   b  ere y  a b  a bi   k  : «Lo  ,    m  a d  a fo    d  n,    m  a p   fo hu  u.»* ⁶ L   b  n te bi   wa s  a hereka    d      b  or  a bi   k  :

«O N  h  so D  nbeen   wee s  en   wen f    ,

   wa m  a z  n d   .

N  pua y   d   d   b  i m  a w   l  a mi»†

⁷ B  a zéenía le D  nbeen   bi   l  a mia    mi t   le yi    mi w   le  ka bi  . Mi lo  n bi   ba buan l   miten le D  nbeen   bi   d  n   yi va   húrunnáa. Min  n m  n bua miten l   ba bi   s  i. ⁸ Bi      o Yeesu *Krista kar  a ho h  ih   l   b  n    o m  n kar  a ho zuja. L   b  n    o    d  nn  a f     m  a y  r  m   hu  u. ⁹ Mi pa miten bi  ,    y   d  a le ba kh  a mia v  n   l   ho k  r  n  l   s  fw   na y   se. Bi   se l      wa y   ho p  nk   le D  nbeen   s  amu na le wee w   bi   yi, K   y  n  n h   l  nd  w   na b   ho d  nl   w  n bi   yi.

¹⁰ War  n muin   y  en   d    wi.    ba yankarow   na wee s   ba *z  if  wa p  ns  ni b  k   yi    y   ko ba w   d   bi   wi le w  n. ¹¹ Ba yankarow   j  h  so wee bua ba b  aa na ba f  aana c  ni    zor  a le *s  ob  -l  e yi mu b  -kora s  nd  ar   bi   yi. K   ba b  aa mu b  n ba wee l  e c  i ho donkíahú. ¹² L   l  a b  n s  i ba m  n buan o Yeesu l  r  a ho Zeruzal  emu l  h   donkíahú    l  e b  . O bi   w   k   s  i b  ra a na    o c  ni p  nk   yi,    ba n  pua b  -kora s  n d  a. ¹³    mi w  a wa l  e s   a Yeesu mu yah   ho donk  ah  ,    h   làntàa na l   l  a wo b  n s  i    wa m  n t   yi. ¹⁴ Ho lah   na wa wi yi ho d  m  j  a yi    m  a ke  n b  n f    . L   b  n te bi   wa wee c  r  a h  a wa kh  i ke  n   y   ho y  r   na lua yi. ¹⁵ Mi w   wa kh  on   le D  nbeen   f     o Yeesu p  nk   yi,    b  n w   l  n muin   na wa yan n  n le yi. D  n muin   so l   wa j  n   b  -b  on   na wa w      kh  on  n  a le. ¹⁶ Mi w  oka w   w   mu b  -tentewà l   ba n  pua,    w   s  en   m  n l   m   n   bi  . B  n ka l  n muin  , mu bi   s   le D  nbeen   yi. Mi y   le mi yiwa s   b  n yi.

¹⁷ B  a wi mi j  h   w  n    mi w   b   b  on   yi. Ba wee pa mi bi  ,    l   b  r  n m  n kh  i z  en   bi   mi bi   kar  a l   le D  nbeen  . K   mi wee b   ba b  on   yi,    ba w      s   m   tonl   l   le s  -w   . K   mi y   m  a w   b  n,    ba w      s   ho k   ba s  a y   wan, b  n    c  n   m  a yi.

¹⁸ Mi w   fi na wen. Wa l  a waten yi,    z   le wa y   w   y   khon bi   b  i yi.    wa m  n wi    wa w   w   bi   se f    . ¹⁹    wee hen   mu       na mia le mi fio le D  nbeen   yi b  ra a na       y   ho w  h   b  n   buen mi c  n f  af  a.

H   far  

²⁰⁻²¹ Le le D  nbeen   w      mi d  n w   bi   se    le s  i v   yi. L   ler  n l   ho h  er   b  nso. Le b   le p  an   l  a wen f     l   wa N  h  so Yeesu c  ni. L   ler  n v  en  a wo l  ra mu h  m   yi    w   l   m   n  pomu paro binbir  . Le o Yeesu *Krista p  nk   yi    le D  nbeen   mu w      wa d  n w   bi   le s  i v   yi. Le ho c  k   bi   s   a Yeesu Krista yi f    . *Amiina!

M  nd  n b  on   l  a t  en  

²² W  n z  awa l   w  n h  n  n  , h   b  on   bi   y  n na       t  ara k      mi pa bi   sese,    t  ara h   n  n mia    hen  n  a mi s  a. ²³ W  n za Timotee    ba w  a l  ra ho k  s   yi d  a. K   a y   bu  e d  n f  af  a,    wa    b   m  n bu  e b   ek   mia. ²⁴ Mi t  en   mi ya-d  w   búenbúen yi, l  a b  a

* 13:5 Le b  on   mu b  a b   bi   t  ara ho L  nd   z  en  l   v  ah   (Deutéronome) 31.6, 8 yi l   a Zozue v  ah   1.5 yi. † 13:6 Mi lo  n Len   v  ah   (Psaumes) 118.6

bìo sà le Dónbeenì yi búenbúen. Wàn zàwa lè wàn hínni na wi ho Italií kǎhú yi wee tèní mia. ²⁵ Le le Dónbeenì wé mí sãamu lè mi búenbúen.

Ho vūahú na ó o Zaaki túara

Vūahú túaró júhú

O Zaaki na lé o Yeesu bân za, lé yia túara ho vūahú na kà. O Yeesu húmú là a vèeró món lé bìo ó o tàráa o bìo, á wó a nì-keníni. Ó o bìo zéenia le o wó ho Zeruzaleemu kèrètíewa kuure ya-dí (Bè-wénia 15). O bíoni yahó sá ba *zúifùwa na lé ba kèrètíewa, na saawaa wi hã kã-vio yi (1.1).

Bìo ba kèrètíewa ko ba bua lè mítén lé búnn ó o Zaaki bía bìo mí vūahú yi. O bía le mu bè-zūnminì wee lé le Dónbeenì cǎn. O mún bía ho nàfòró, lè mu khemu, lè ho kúará khénlò bìo (1.2-2.13).

O Zaaki bía le le sīdéró le Dónbeenì yi lè hã wárá á lèéra (2.14-26). O bía le wa jinií paa ko hã kerí (3.1-13). O mún bía mu bè-zūnminì binbirì bìo (3.13-18). Bìa wee kúee ba nùpua mín yi, làa bìa wee jùu mín, lè ho nàfòró bànsowà bán búenbúen ó o jà zeñ wán (4.1-5.6). O Zaaki vūahú lii véenii, ó o jà ba kèrètíewa zeñ wán le ba wé hĩ mí sĩa, à wé fio le Dónbeenì yi na mín yi.

Le tēenii

¹ Mu lé ínén Zaaki na lé le Dónbeenì là a Yeesu *Krista ton-sá á túara ho vūahú na kà. Ì wee tēenii a *Isirayēele zī-júná píru jùn nìpomu yi, bìa tà a Krista bìo, na saawaa wi ho dímjá yi.

Mi hĩ mi sĩa le lònbee pàahú

² Wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa, ká le lònbee lè mí síwà wé yú mia, à mi zūn le mi júná sī làa sòobé. ³ Hen ká mi sīdéró le Dónbeenì yi fàrá tĩna le lònbee pàahú, lé búnn ò na ká mi ò wíoka à dàñ le lònbee mu. ⁴ Mi ko mi wíoka ca mi kuio à sánsá le lònbee fúaa mu vaa véenii. Lé búnn ò na ká mi ò wé ba nùpua na bìo búenbúen se, á bè-kohó bìo yí máa mì léé yi, á dèe búii yí fòora yi.

Mi wé dé mi sĩa le Dónbeenì yi à fioráa

⁵ Ká a búii wi mi tíahú á mu bè-zūnminì fòora yi, à bànsò fio mu le Dónbeenì cǎn, á le è na mu wo yi. Le Dónbeenì hii wi, le wee hã ba nùpua búenbúen, le yí máa wé héhéeka bìo búii yi. ⁶ Èe ká bànsò màhá ko ò o dé mí sī binbirì le Dónbeenì yi à fioráa, à yí titika. Yia wee fio ká a titika bìo bonmín lòn dèe búii na ho pinpiró wee yèrémáka làa bìo ho sīi vá yi. ⁷ Bànsò yí ko ò o leéka le mí ò yí bìo le Dónbeenì cǎn. ⁸ O yí zū bìo ó o ò dé mí sī yi. O yí dà máa bè bìo dà-kénii món.

O kèrètíe na khon làa yia nàfòró wi bìo

⁹ O kèrètíe na khon á bìo júhú mía ò o le mí sī wa, lé bìo le Dónbeenì cǎn ó o bìo júhú wi. ¹⁰ Ó o kèrètíe na lé o nàfòró bànsò sīi mún dà á wa, lé bìo le Dónbeenì zéenia làa wo le ká mínén bìo níi mía, se o bìo júhú mía. O bìo búenbúen á à vé lè le pùiflè búii sī na máa wé mía ká le di bìo síi. ¹¹ Ká le wii hà á yòó wee jí lè mí sòobé, à le jinií he, à pùiflè di, à semu búenbúen dèenii ví. Lé ká síi ó o nàfòró bànsò bìo khíi wéráa. O bìo búenbúen khíi dīn dīn á à vé làa cúekúee.

Mu bè-kora wéró yilera wee lé o nùpue yi

¹² Yia káa le lònbee lè mí síwà yi, ò o sīdéró le Dónbeenì yi pá fàrá dīn wón bànsò júhú sī. Mu bon. Yia hà mí sī fúaa mu vaa véenii, á le Dónbeenì ò na le mukānì binbirì na máa vé bànsò yi. Dén lé le sàánii na le dó mí jii le mí ò na bìa wa le yi. ¹³ Yia sīi wé vá

¹⁰ Mu bon, ká a búí vúnun bìo le Dónbeenì bò henía dà-kéní búí wán, hàrí ká a bò bìo ká búenbúen yi, se lé mu búenbúen ó o pá vúnun wán. ¹¹ Mu bon. Le Dónbeenì na bía le ù yí fé báa tàá háa,† lé dén mún bía le ù yí búe nùpue.‡ Àwa! Á ka lè fo yí fó háa tàá fo yí fó báa, à fo màháá bó a nùpue, se fo pá vúnun le Dónbeenì làndá wán. ¹² Mi zūn le le Dónbeenì á à cítí mia lè ho làndá tente na wee wé ò o nùpue wé mítén. Lé búnn non á mi ko mi bè ho làndá mu yi mi bíoní lè mi wára yi. ¹³ Mu bon, pàahú na le Dónbeenì khíí cítí ba nùpua yi, á bìá yí zūna mí ninzàwa màkárí á yí wó le hii làa ba, á le Dónbeenì mún khíí máa zūn ba màkárí á máa wé le hii làa ba. Ká yia wee zūn mí ninzàwa màkárí à wé le hii làa ba, wón ponì á à sèn le cítíí fí nònzoñ.

Le sīdéro le Dónbeenì yi ko mu wé mi hā wára yi

¹⁴ Wán zàwa lè wán hínni, ká a búí bía le mí tà a *Krista bìo ò o wára á mu màháá yí máa mi yi, se mu nùhú so wi le? Búnn so dà a kàní a le? ¹⁵ Ka lè mìn za tàá mìn hínló na lé o kèrètíe á sī-zínia tà míá, á bè-dínni wee fòo wo yi síi, ¹⁶ ó o búí ló mi tíahú bía non wo yi: «Lén làa héerà, vaa lá ù tènèni dèe zí, à vaa yí ho dínló dí sí.» À bànso màháá yí hōn wo làa bìo ó o màkóo wi yi, se mu nùhú so wi le? ¹⁷ Lé búnn á yia le mí tà a Krista bìo à mu yí máa mi a wára yi, se mu nùhú míá.

¹⁸ Mu dà a wé le o búí bía bìo kà: «Ba búí tà a Krista bìo mí dòn, à ba búí bèn wee wé hā wára na se mí dòn.» Àwa! Á ù wáa zéení ù Krista bìo tàró binbirì na hā wára míá yi làa mi, á ínén bèn ù zéení làa foñ lè ì wára na se le ì tà a Krista bìo binbirì. ¹⁹ Fo tà le le Dónbeenì lée dà-kéní mí dòn le? Á búnn se lon. Á ba cínáwa mún tà mu yi á wee zà le yahó lè le záníi. ²⁰ Fo lée bōnbú le? Fo wi à ì zéení làa fo le o Krista bìo tàró na yí máa mi hā wára yi nùhú míá le?

²¹ Mi loñ wán bùaa *Abarahaamu. Lée webio non á le Dónbeenì le o lé o nùpue na téréenna? Mu so yínón bìo ó o wó bìo yi le? O tà hōn mí za *Izaaki lè le Dónbeenì le muinì yeení dèe wán. ²² Fo yí mōn le? O sīdéro le Dónbeenì yi á lēera là a wára. Lé búnn ó o sīdéro mu jii sūrāa hā wára na ó o wó bìo yi. ²³ Búnn lé bìo non á bìo túara le Dónbeenì bíoní vūahú yi o dāní yi á jii sūrāa: «O *Abarahaamu dó mí sīi le Dónbeenì yi, lé búnn non le càtío wo là a nùpue na téréenna le yahó,»§ á le dú mu bōnmu làa wo.* ²⁴ Mi yí mōn le? O nùpue wára lé hīa wee wé ò o wé o nùpue na téréenna, ká mu yínón o Krista bìo tàró mí dòn. ²⁵ Lé búnn ó o háa búí na hīa wee yèe mítén bìo hīa wórāa. O yèni ba le Arahaabu.† O hīa téréenna le Dónbeenì yahó bìo ó o wó bìo yi. O hīa tà ó o *Isirayeele nīpomu tonkarowà làara a wán, á séeníá ba á ba ló ho lóhó yi à nùpue yí mōn ba.

²⁶ Mu bon, nùpue mànákà hīa ló a yi ò o hí. Lé búnn ó o Krista bìo tàró na yí máa mi hā wára yi á mún ka lòn bìo na húrún.

3

O nùpue ko ò o jii pèe wé

¹ Wán zàwa lè wán hínni, mi búenbúen yí cà à mi wé nì-kàránlowà. Mi zū le warén nì-kàránlowà á le cítíí khíí wé here wán á à poñ ba nùpua na ká. ² Mu bon, wa búenbúen wee wé khe bìo cèrèe yi. Nùpue búí lá yí máa bó khe síi, se wón bànso lée nùpue na jii tun á dà mí sáníá wee bua yi.

³ Hen ká wa wi ò o cúa wé bè bìo wa le o wé yi, à wa dé ho kàràffí o jii yi. Lé búnn wa wee wé à dànnáa o bìo. ⁴ Mi mún loñ ho won-beenì na ba wee ca ho pōnsò-beenì yi à ho pinpi-beenì wé nàa. Lée dà-za dèe búí pénpéréké na cèera ho mōn yi, lé dén á yia wee pà ho won-beenì mu wee wé ki làa ho, à ho va làa hen na ó o le ho va yi. ⁵ O nùpue jii mún

† 2:11 Mi loñ Léro vūahú (Exode) 20.13 ‡ 2:11 Mi loñ Léro vūahú (Exode) 20.14 § 2:23 Mi loñ Bìo Nùhú Búeéni vūahú (Genèse) 15.6 * 2:23 Mi loñ Ezayii vūahú 41.8 † 2:25 Arahaabu: Mi loñ Zozue vūahú 2.1-21; 6.22-25

ka kà síi. Le ka cǐnú, ká le màhǎ wee khòoní mítén mu bè-beera na le dà wee wé bìo yi. Mi loń, yínón ho dǎ-za wee cǐ le dùu-beenì le? ⁶ O nùpue jii mún ka lòn dǎhú. Wa sǎnía bìowa búenbúen tíahú á le jii le dìo sú lè mu bè-kora á wee dèé wa sǎnía búenbúen. Lé lerén wee yáa wa bìo búenbúen lè ho dǎhú bìo síi. Bún bè-yáanii so búenbúen wee lé o *Satāni yi.

⁷ O nùpue dà wee mání ba nǎnuwà lè mí síiwà, lè mu numu bùaa, lè ba jínzàwa, ó o mún mánía ba. ⁸ Ká le jii dén á nùpue yí dà máa hè yi. Le yí se. Le yí dà máa wé tété. Le ka lòn sùró na wi le yi, á wee búe ba nùpua. ⁹ Lé le jii mu á wa wee khòonínaa o Nùhúso Dónbeenì na lé wa Maá. Á lé lerén jii dà-kéní kéní mu á wa mún wee dánkání lè ba nùpua, bán na le Dónbeenì léra à ba bonmín làa de. ¹⁰ Le khòoní lè hǎ dánkáa wee lé le jii dà-kéní mu yi. Wàn zàwa lè wàn hínni, mu lá yí ko mu wé wé kà síi. ¹¹ Mi so dĩn mǎn à numu na sǐ làa bìo yí sǐ á páanía wee lé buii dà-kéní yi le? ¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, mónkòró vǐndèé so dà a ha jia le? Á jinna so dà a ha mónkòró le? Làa bún síi, á mu numu na sǐ yí dà máa lé le buii na numu yí sǐ yi.

Mu bè-zūminì wee lé le Dónbeenì cǐn

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, nùpue na bè-zūminì binbirì wi á wi mi tíahú le? À bànso wǎa zéení mu làa bìo ó o wee buarǎa mítén sese, lè hǎ wǎra na ó o wee liiní mítén wé. Lé bún á à zéení le o bè-zūminì binbirì wi. ¹⁴ Èé ká lé le yande-sūmúu wi mia, á wee penka làa mín, à mi yí yòoní miten bìo mi le mi lé mu bè-zūminì bànso wǎa bìo yi. Ká bún wi mia, se mi pá ho tǔiá poni. ¹⁵ Mu bè-zūminì mu lé ho díjínáa bè-zūminì. Mu yí ló le Dónbeenì Hácírí cǐn. Mu yáa ló a Satāni cǐn. ¹⁶ Hen ká le yandee lè hǎ penkaa wi lùe na yi, à dén lùe so bìo lúnka. Hǎ wén-kora lè mí síiwà wee wé keń bǐn. ¹⁷ Èé ká yia le Dónbeenì bè-zūminì wi yi, wón yi wee ce. O mún wee wé à ho héerà keń ba nùpua pǎahú, o wayi, o bíoní mía. Bànso zū mí ninzàwa màkárí. O hii wi á wǎra búenbúen se. O yí máa hueeka nùpua mín yi, o lé o húaara. ¹⁸ Bán wee wé à ho héerà keń ba nùpua pǎahú, ba wǎra ka lòn bè-díni, bìo wee lé mu món léé bìo na sǐ le Dónbeenì yi.

4

Bìo á mi sǎa wee vá wéró yi na yí se á mi khí yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mu wó kaka á mi wee firǎa làa mín? Mu so yínón mi sǎa bìo na yí se càrò bàn poni na wee búe mia fééé bìo yi á mu wee wéráa le? ² Mi sǎa wee vá mu bìo búu yi ká mi màhǎ yí dà máa yí mu à mi wǎa wé búe mín. Le yandee wi mia á bìo mi yí máa yí bìo mi sǎa vá yi, à mi wǎa wé fi làa mín. Mi yí máa yí bìo mi sǎa vá yi, lé bìo mi yí máa fi mu le Dónbeenì cǐn. ³ Tǎá ká mi fíora le Dónbeenì cǐn á mi máa yí mu, lé bìo á bìo mi leékaa wee fíorǎa yí se. Mi fíoró jǔhú lé à mi yí mu bìo à wéerǎa mi sǎa cùeéé. ⁴ Mi ka lòn háa na bàn báa wi ò o wee fé ba bá-vio. Mi so yí zū le yia wa ho díjíná bìo se wón jina le Dónbeenì le? Yia wi ò o wań ho díjíná bìo, á bànso bèn ò wé le Dónbeenì zúkúso. ⁵ Mi so wee leéka le le Dónbeenì bíoní vǔahú yi á hǎ bíoní na ká bía kǎamǎa le? «Le Dónbeenì Hácírí na le dó wén á le yí wi à le léé yi là a búu hùúu.» ⁶ Èé ká le sǎamu na le màhǎ wee wé làa wén á po bún. Bìo ká lé bìo bía le Dónbeenì bíoní vǔahú yi: «Bia wee yòoní mítén á le Dónbeenì pá bìo, ká le màhǎ wee wé mí sǎamu làa bìa wee liiní mítén.»* ⁷ Á mi cén wé liiní miten le Dónbeenì yahó. Mi dĩn sǎnsá a Satāni, ó o ò lùwí ká à día mia. ⁸ Mi lén va lè le Dónbeenì cǐn á lerén bèn ò sí mí yahó. Minén bè-kora wérowà, mi khí mu bè-kora wéró yi. Minén na yí máa bè mu bìo dà-kéní món, mi día miten búenbúen na le Dónbeenì yi. ⁹ Mi sè mi yara, à mi wá. Mi día hǎ konsíní à mi wá. Mi día le sǐ-wéé à mi sè mi yara. ¹⁰ Mi liiní miten o Nùhúso yahó ó o ò yòoní mia.

* 4:6 Mi loń Wǎhio vǔahú (Proverbs) 3.34

Mi wé yí cítí mín

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé yí jùu mín. Yia jùuna mìn za tàá mìn hínló, tàá á cítí wo, se b̀anso b́ía khon le Dónbeenì l̀andá d́ání yi, o wee cítí ho. Ká fo híá wee f̀í le cítí ho l̀andá wán, se fo wáá yí máa bè ho yi. Fo wee wé ũten lè le Dónbeenì l̀andá cítí-f̀í. ¹² Le Dónbeenì mí dòn lé d̀io bàrá ho l̀andá á lé lerén mún lé o cítí-f̀í. Lé lerén dà à k̀ání a ǹupue, á mún dà à wé ó o bìo á à yáa. Á ũnén b̀èn lé o yén á wee cítíráa mín za?

Minén ǹàf̀oró b̀ansowà, héyì!

¹³ Àwa, mi le ĩ bío bìo dà-kéní na mia. Mi wee wé bío le ho zuia tàá ho yìró ká mi ì va ho l̀óhó na k̀à, á vaá duan le l̀úlú-k̀uure, á à yí ho c̀ùnú. ¹⁴ Mi wee wé bío búnn ká mi j̀on yí z̀u bìo pan mia ho yìró. Mi ka l̀òn b́ó-k̀hũumu na wé f̀à à d̀èní b́íní khíí f̀uaf̀uà. ¹⁵ Mi lá ko mi wé bío bìo k̀à: «Ká le Dónbeenì tà, á wa yìo wi lua ho yìró á séení wen á wa à wé bìo k̀à làa bìo k̀à.» ¹⁶ Èé á búnn mi yí máa wé à mi wee ỳoní miten lè mi khòn-b́oní. Búnn síi yí se. ¹⁷ Lé búnn ǹon, ká yia z̀u bìo ó o ko ò o wé ká mu se ò o yí wó mu, se b̀anso wó khon.

5

¹ Àwa, bìo ká wán lé minén ǹàf̀oró b̀ansowà á ĩ wiráa. Mi wá, à wáamaka mu bè-sũmáa na khíí yí mia bìo yi. ² Mi ǹàf̀oró wee yáa. Mi s̀ì-źínia á ho b́enĺo wee là. ³ Mi sánú lè mi t̀j̀nòn semu wee yáa. Lé búnn wee źení le mi wó khon. Lé búnn ǹon le Dónbeenì cítí f̀í ǹonzon, ká mi bìo á à yáa búenb́uen làa bìo ho d̀hũ wé c̀ínáa mu bìo bìo síi. C̀ínú ká, ká ho d́ímj́ná á à vé, à minén pá pan mi ǹàf̀oró bìo á b́óbókáa ho yi lée webio? ⁴ Mi loń, ba ǹupua na wee sá mi manawà yi á mi máa wé d̀èní sàání yi. Lé búnn lé mi wékhéro, á ǹon ba wee źaráa làa mia. Á ba źía mu á le Dónbeenì na dà mu bìo búenb́uen já. ⁵ Ho tá wán, á bìo búí yí f̀ora mia. Mi wee wé bìo mi sía vá yi. Mi wee wéé mi sía. Mi wee d́íní miten l̀òn bùaa na ba wee hã ho búero bìo yi ká le cítí f̀íló wizonle dén b̀èn j̀àana lua. ⁶ Bìo yí wó yí khon, á mi sínía j̀úná á b́ó, à ba yáa yí t̀ámáa hàrí c̀ínú.

Mi wé h́i mi sía à pa a Nùhúso

⁷ Wàn zàwa lè wàn hínni, lé búnn ǹon, á mi h́i mi sía f́úaa ká a Nùhúso b́íní buara. Mi loń o varo. O wee wé h́i mí síi pa hã vi-yáa na ó o ò dì mí bìo, à mún h́i mí síi pa hã viora na à d̀éé o bè-d́inii, à bè yi láráa mí d́ínló. ⁸ Minén mún wé h́i mi sía, mi hení mi sía, lé bìo ó o Nùhúso ò buen hen làa c̀ínú.

⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé yí le mi sía c̀í mín yi à jùu mín, ó o Nùhúso máa cítí mia. Hen làa c̀ínú ká a Nùhúso na lé o cítí-f̀í á à buen. ¹⁰ Wàn zàwa lè wàn hínni, le Dónbeenì j̀i-cúa f̀erowà na b́ía a Nùhúso Dónbeenì yèni yi, á lò bon ká ba pá hà mí sía. Minén mún h́i mi sía le l̀onbee yi lè ba bìo síi. ¹¹ Mi loń, wa wee bío le bán na tà le l̀onbee yi, á j̀úná sí. À mu b̀èn bon, mi já a Zoobu bìo. O híá hà mí síi á mu bìo búenb́uen kúio wo yi, á mi b̀èn m̀on bìo ó o Nùhúso wó ǹon wo yi mu va à véení. T̀úíá poni, o Nùhúso z̀u le màkárí làa s̀obéé.

Mi wé le j̀i-kéní b̀ansowà

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, bìo yáa pá wi b́ín á ĩ hení ì na mia lé bìo k̀à: Mi yí ví ví yí dé d̀è. Mi yí dé ho tá, tàá ho wáayi, tàá bè-vio búí. Mi wé le ũuu, à mi d́ín búnn wán. Ká mi le bùéé, à mi d́ín búnn wán. Búnn lé bìo ò na ká le Dónbeenì máa síní mí j̀úná.

Mi wé séení mìn ho fioró yi

¹³ Hen ká minén ó o búí lò wee be ò o f̀io le Dónbeenì yi. Ká a búí síi wan, ò o sío à khoní a Nùhúso. ¹⁴ Hen ká minén ó o búí lò yí here, ò o ve ba k̀èrèt́éwa kuure ya-d́íwá à bán buee khíi ho j̀iló làa wo o Nùhúso yèni yi, ká ba f̀io na a yi. ¹⁵ Ká ba dó mí síi binbirì á fioraráa, á yia lò yí here á à wa. O Nùhúso á à wéé wo. Ká b̀anso wó bè-kora búí, ó o

Núhúso ò sɛn mu ù díá. ¹⁶ Àwa! Á mi wáa wé bío mi wékheró làa mín. Mi wé fíò na mín yi, bèra a na à mi wa. O nùpue na téréna wón fióró pànká wi. ¹⁷ Mi loń, le *Dónbeenì jì-cúa fɛero *Elii híá lé o nùpue lè warén bìo síi. Á bìo ó o fióra lè mí sòobéɛ bèra a na à ho viohó yí tɛ, á ho bèn yí tò á dǎn hã lúlúio bìo tĩn lè mí sanká.* ¹⁸ Bún món ó o bĩnía fióra á ho viohó tò á ho tá bìo na dà wee ha á han mí bia.

Yia vúnun bĩnì bueńlọ

¹⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, hen ká a búí vúnun díá le Dónbeenì tũíá poni mi tíahú, ó o búí buan bueé bàrá ho wã-tente wán, ²⁰ à mi zũn le yia fó a bè-kora wéro ho wã-kohó na ó o lá wi wán, wón kǎnía wo mu húmú yi. Lé bún ñ na ká le Dónbeenì máa bĩnì máa leéka bǎnsò bè-kora na ó o wó búenbúen bìo.

* 5:17 Mi loń Bá-zàwa nín-yání vūahú (1 Rois) 17-18

Ho nín-yání vūahú na ó o

Piere túara

Vūahú túaró nūhú

O Piere nín-yání vūahú ó o túara nɔn ɓa kèrètíewa na saawaa wi ho Azii Mineree kãna búu yi. Nún-sĩ lé o Poole, tàà bìa làa wo pãanía sá á zéenia le Dónbeenì biò làa ba, á ɓa tàráa mu yi. ʼBa nùpua fù wee bàká ɓa yi, á wee beé ɓa lò biò ɓa dó mí sĩa o Yeesu yi biò yi. Lé búu te biò ó o Piere túararãa ho vūahú na kà nɔn ɓa yi, á henía ɓa sĩa, à ɓa yara sí a Yeesu *Krista, à wé fãrá tĩn le lònbee pãahú, làa biò ó o Yeesu na biò nɔn ɓa kãníanãa á wórãa mu. O Piere leékaa ɓa làa biò le Dónbeenì kãníanãa ɓa, làa biò le wó á ɓa yúráa le sīidéro o Yeesu Krista húmú là a vèeró pãnká yi, á dó mí sĩa wee lòní binbirì. O henía ɓa sĩa bèra a na, à ɓa wíoka fání mí yìo, à ɓua míten sese ɓa pãaníló là a Krista biò yi. Biò ó o Yeesu ɓuannãa míten le lònbee lè mí sīwà na yú a yi, lé búu bàn síi á ɓarén mún ko ɓa bè yi. O Piere nɔn le zéení lè mí sīwà ɓa yi, bèra a na à ɓa zūn mín ɓuaró mu biò búenbúen yi, à bìa yí zū le Dónbeenì wé mi mu, à bán mún tà le Dónbeenì biò, à wé ɓuani le.

Le tēenii

¹ Īnén Piere na lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mi wee túa ho vūahú na kà. Ī wee túa ho á à na bìa le Dónbeenì hueekaa wó lè mí nìpomu yi, na saawaa wi mu nì-hãmu yi ho Põn, lè ho Kalasii, lè ho Kapadoosi, lè ho *Azii, lè ho Bitinii kãna yi. ² O Maá Dónbeenì hueekaa mia á héhaa làa biò le fèra le mí ì wé làa bũ, á wó mia lè mu nìpomu na biò sã le yi mí Hácírí pãnká yi. Le wó mu bèra a na ò o húmú ho *kùrùwá wán pãnká yi, à mi wé ɓa nùpua na wee ce le Dónbeenì yahó, à wé wé biò ó o Yeesu Krista le mi wé. Le le Dónbeenì wíoka wé wé mí sãamu làa mia, à wíoka wé na mí héerã mia.

Wa sīadéro à lòní ho kãníló biò

³ Mi wa ɓuani le Dónbeenì, dén lé wa Núhúso Yeesu *Krista bàn Maá. Le minka tentemu biò yi, á le wó á wa yú le mukõn-fĩnle o Yeesu Krista na lá húrun na á le vèenia pãnká yi. Lé búu biò yi á wa dó wa sĩa wee lòní làa sòobé, ⁴ á pannãa biò biò sã le nìpomu yi na le bàrá ho wáayi ká làa mia. Búu biò so yí máa yáa, timu mía mu yi, mu yí máa yèrè má. ⁵ Biò mi dó mí sĩa le Dónbeenì yi, á le dànló pan mia, bèra a na à mi yí ho kãníló, hia biò wíokaa wó día pan mí zéeníló ho dímíjã vé nònzoñ. ⁶ Lé búu biò yi, á mi wee zãmakarãa làa sòobé, hàrì ká le lònbee lè mí sīwà wee yí mia hã làa na kà wán ho põn-za yi. ⁷ Ho sãnú yáa lé mu biò na wee yáa. Èe ká ho màhá pá wee wé pá ho dõhú yi, à zūnãa le ho lé ho sãnú binbirì. Lé kà síi á minén sīadéro le Dónbeenì yi na biò nūhú wi làa sòobé po ho sãnú bàn kúarã mún ko lè ho khénló, à zūnãa le mi dó mí sĩa binbirì le yi. Ká mi sīadéro le Dónbeenì yi fãrá tĩna, á pãahú na ó o Yeesu Krista khíi ɓueé zéení míten yi, á mi ì yí le khòní, lè ho cùkú, lè le kõnbii. ⁸ O Yeesu mu á mi yí mɔn, à mi nɔn pá wa a. Hàrì biò mi pá dĩn yí máa mi a mí cúee, à mi dó mí sĩa wo yi. Lé búu nɔn á mi wirãa le sī-wee yi làa sòobé. Dén sī-wee so biò á yí dà máa bío. ⁹ Mi wi le sī-wee yi, lé biò mi dó mí sĩa o Yeesu yi ó o kãnía mia.

¹⁰ Le Dónbeenì jii-cúa fèerowà yãnkãa cinciíra ho kãníló mu biò làa sòobé, á fèera hã jii-cúa na biò ciran mu sãamu na le Dónbeenì le mí ì wé làa mia. ¹¹ O Krista Hácírí* kera lè ɓa jii-cúa fèerowà mu, á le lònbee na ó o ò kãa yi, lè ho cùkú na ó o ò yí mu bàn món, á le Hácírí mu fèra zéenia biò làa ba. Á ɓa cà lè mí sòobé à zūn mu wéro pãahú, làa biò

* 1:11 Krista Hácírí: O Krista Hácírí na biò bía hen lè le Dónbeenì Hácírí lée dà-kení

mu ù wéráa síi. ¹² Á mu zéenia làa ba le mu biowa mu bàn ji-cúa na ba wee fεε á bìo yí ciran barén mí bæere, ká mu lé minén á mu ciran. Á lé bún á bìa wee bue le bín-tente hã làa na kà wán á zéenia làa mia lè le Dónbeenì Hácírí na ló ho wáayi pánká. Ho wáayi tonkarowà yàá mún sĩa vá à ba zūn mu bìo mu.

Bìo le Dónbeenì nìpomu ko ba bua lè miten

¹³ Lé bún nɔn, à mi wáa fání mi yìo le Dónbeenì tonló sáró bìo yì, à zūn miten buaró. Mi dé mi sĩa làa sòobéε à lòní mu sãamu na le è wé làa mia o Yeesu *Krista bīnī buen nɔnzɔn. ¹⁴ Bìo mi lá ãn yí zū le Dónbeenì bìo yara á bìo mi sĩa lá wé vá wéró yì na yí se á mi wáa díá, ká mi wé wé bìo le Dónbeenì le mí wé. ¹⁵ Le Dónbeenì na von mia á wee ce, á minén mún wé ba nùpua na wee ce le yahó mi bìo búenbúen yì. ¹⁶ Mu bon, mu túara le Dónbeenì bíonì vūahú yì kà síi: «Mí keń mu cemú yì, lé bìo á ínén wee ce.»†

¹⁷ Bìo ká mi wee fio, à mi ve le Dónbeenì lè mìn Maá, dén na yí máa hueeka ba nùpua mín yì, le wee cítí ba búenbúen à héha làa bìo ba nì-kéní kéní wó. Le yí máa hueeka ba mín yì. Àwa, á mi bua miten à zéeni le mi wee kɔnbi le Dónbeenì ho pàahú na mi ì wé ho tá wán yì. ¹⁸ Le Dónbeenì léra mi júná bìo mi lá wee bua lè miten yì, bún na mi kenía mìn maáwà cɔn na júhú míá. Mi zū le mu yínɔn le wárí tàá ho sánú na wee yáa á le wó làa bũ. ¹⁹ Bùéé, o Yeesu Krista, yà ka lòn muinì pioza na á fíani woon míá yì, lé wón cāni na bìo júhú wi binbirì pánká yì á le léraráa mi júná. ²⁰ Le Dónbeenì fèra léra a mu bìo yì, ká bìo búí ãn yí léra, á hã pɔnna véenii na kà yì, ó o *Krista mu wáa zéenia miten minén bìo yì. ²¹ Lé o Krista bìo yì á mi dóráa mi sĩa le Dónbeenì yì, dén na vèenia wo á dó ho cùkú yì. Lé bún wó á mi dóráa mi sĩa le Dónbeenì yì wee lòní bìo le le mí ì wé.

²² Ho tũíá poni bíonì na mi bò yì lé dén nɔn á mi wee ceráa le Dónbeenì yahó, bèra a na à le waminì binbirì keń mia. Àwa, á mi cén wań mín làa sòobéε lè hã yiwa na wee ce. ²³ Mu bon, mi wáa bīnía ton, ká mi màhá yínɔn nùpua na ton à bìo sī mu húmú yì. Lé le Dónbeenì bíonì na wi bín féεε pánká yì á mi tonnáa, dén na wee na le mukānì binbirì.

²⁴ Mu bon, mu túara le Dónbeenì bíonì vūahú yì kà síi:

«Ba nùpua búenbúen ka lè le jíní bìo síi,

á ho cùkú na ba wee yí ka lè le pũíflè bìo síi.

Le jíní wé he, à le pũíflè dí,

²⁵ ká a Núhúso bíonì dén wi bín féεε hã lúlúio na jii míá yì.»‡

Dén bíonì so lé le bín-tente na buera nɔn mia.

2

¹ Àwa, á mi khí mu sūnsūmámu lè mí síiwà yì. Mi wé yí fūaa sabíoní húúu, mi yí wé nì-khàwa, mi wé yí dí yandee húúu, mi wé yí jùu nùpua à yáa ba yènnáa. ² Mi wań le Dónbeenì bíonì mí dòn làa bìo ba kúnkúzàwa waráa mi nuwà yoomu bìo síi, bèra a na à mi ã le Dónbeenì bìo ãn yì mi kǎníló bìo yì. ³ Mu bon, mi zūna bìo ó o Núhúso seráa.

Bìá dó mí sĩa le Dónbeenì yì lé le nìpomu

⁴ Mi vá buee búe o Yeesu yì, wón na lé le mukānì bànso, na ka lòn huee na ba nùpua pá díá, ká lé lerén á le Dónbeenì màhá léra, le bìo júhú wi le cɔn làa sòobéε. ⁵ Minén mún le mukānì wi yì, á mi mún ka lòn huua. Àwa, á mi díá le le Dónbeenì khuii mia soráa le zīi na le Dónbeenì Hácírí wi yì, à wé le *Dónbeenì yankarowà na wé è ya hã muinì làa bìo le Dónbeenì Hácírí mu le mu koráa, hĩa le wé è tà bìo o Yeesu *Krista bìo yì. ⁶ Mu bon, bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yì: «Mí loń, ì léra le huee na wee bua ho soró ãn, ãn bìo júhú wi làa sòobéε, á à bàrà ho lóhó na ba le *Sion yì. Yà á à dé mí sīi le yì á nìyio máa dí húúu.»* ⁷ Àwa, á minén na wáa dó mi sĩa o Yeesu yì, minén á à yí le kɔnbii. Ká

† 1:16 Mi loń Levii nùwā vūahú (Lévítique) 19.2 ‡ 1:25 Mi loń Ezayii vūahú 24.25 * 2:6 Mi loń Ezayii vūahú 28.16

bìa yí dó mi sĩa wo yi, á mu túara: «Le huee na ɓa so-sowa lá pá díá lé dìo hĩa bĩnía bueé buan ho soró ðĩnía.»† 8 Á mu mún túara: «Le lé le huee na wee kǝkǝn wán, ho búaa hó na wee lùwá a nùpue»‡. Bán wee kǝkǝn le wán lé bìo ɓa pá le Dónbeenì bĩonì bìo. Á bún lé bìo mún sà ɓa yi. 9 Èε ká minén bán lé mu nìpomu na léra, á lé ɓa yankarowà na bìo sà a bée yi. Mi lé ho síi na wee ce le Dónbeenì yahó. Le Dónbeenì wó mia lè mí nìpomu, bèra a na à mi bue le bè-beera na le wó bìo, dén na léra mia le tĩbíri yi á dó mí khoomu na bàn síi mía yi. 10 Mi yánkaa lá yínón Dónbeenì nìpomu, ká hã laà na kà wán á mi wáa lé le nìpomu. Le Dónbeenì lá yí máa wé le hii làa mia, ká hã laà na kà wán á le wee wé le làa mia.

Mi bua miten sese bìa yí zũ le Dónbeenì tĩahú

11 Minén na á ĩ wa làa sòobée, mi lé ɓa nì-hānì ho tá wán na khíi lé á à lén. Á ĩ wee hení mu ù na mia, à bìo ɓa nùpua sĩa wee vá yi na yí se, bìo wee yáa o nùpue mukānì binbirì bìo à mi khènnáa. 12 Mi bua miten sese bìa yí zũ le Dónbeenì tĩahú. Mi bua miten làa bún, bèra a na ká ɓa wee yáa mi yèni le mi lé ɓa bè-kora wérowà, à ɓa mi mi wén-tentewà, à dé ho cùkú le Dónbeenì yi pàahú na á dén ñ zéení miten làa ba yi.

Le kǝnbi na ko lè ho pànká ya-díwá

13 Mi wé liinì miten na ho pànká ya-díwá búenbúen yi mi páaníló là a Núhúso bìo yi. Mi wé liinì miten na a bée yi, wón á wi ɓa búenbúen jũhú wán, 14 à mún wé liinì miten na ɓa júnása yi, bán na ó o wee tonka à ɓa beé bìa wee wé mu bè-kora lò, ká ɓa wíoka bìa wee wé mu bìo na se yènnáa. 15 Mu bon, bìo sī le Dónbeenì yi lé à mi wén-tentewà bìo yi, à bìa wee bío hã bín-conconwà na yí zũ le dèε à yí ðań bío bìo búii mi ðáńi yi. 16 Mi bua miten lè ɓa nùpua na wi miten bìo síi. Ká mi màhá yí bè bún yi à wé wéráa mu bè-kora. Mi wé le Dónbeenì ton-sáwá binbirì. 17 Mi wé kǝnbi ɓa nùpua búenbúen, à wań mìn zàwa lè mìn hínni kèrètíewa. Mi wé hézǝn le Dónbeenì, à wé kǝnbi o bée.

Mi ko mi wé tà le lònbee yi là a Krista bìo síi

18 Minén ton-sáwá, mi wé bè mi júnása bíonì yi lè le kǝnbii binbirì. Mi wé yí wé mu làa bìa sĩa se á wayika mí ðòn, ká mi mún wé wé mu làa bìa lònbee wi. 19 Mu bon, ká a nùpue wee hĩ mí sīi le lònbee na lá yí ko le yí o yi le Dónbeenì kǝnbii bìo yi, se mu léé bìo na se. 20 Ká ɓa wee ha mia mu bè-kora na mi wó bìo yi á mi hà mi sĩa, se bún so cùkú wi le? Èε ká ɓa wee beé mi lò mu bè-tentewà na mi wee wé bìo yi à mi hà mi sĩa, se bún léé bìo na se le Dónbeenì yahó. 21 Lé bún wéró bìo yi le Dónbeenì vonnáa mia, lé bìo ó o *Krista mí bæere mún lò bon mi bìo yi. O wó mu zéení làa mia, bèra a na à mi bè mu yi. 22 O yí wó bè-kohó yí mǝn, o yí fã sabéré yí mǝn. 23 Ba nùpua là a, ká arén yí là nùpue. Bìa beéra a lò ó o yí là làa hεrè, ká a màhá dó mí bìo le Dónbeenì níi yi, dén wee cíti ɓa nùpua làa bìo téréna. 24 Orén mí bæere lò bon wa bè-kora bìo yi ho *kùrùwá wán, bèra a na à mu bè-kora ðáńi yi à wa wé lòn nùpua na húrun, ká wa keń le mukānì yi bìo téréna wéró bìo yi. Le lònbee na ó o lá lé dén wéera mia. 25 Mu bon, mi lá ka lòn pia na vúnun, èε ká hã laà na kà wán á mi wáa yèrémáa buara mi paro cǝn, yia wee pa mi mukānì bìo.

3

Bìo ɓa háawa lè mí bārání ko ɓa wé bua làa mín

1 Làa bún síi á minén háawa mún wé liinì miten na mi bārání yi, bèra a na, ká mi bārání búii na pá yí dó mí sĩa le Dónbeenì bíonì yi á mǝn bìo mi wee bua lè miten, à bán dé mí sĩa le yi ká bíonì yí bía yí nǝn ɓa yi, 2 lé bìo ɓa wee mi bìo mi wee bua lè miten sese, làa bìo mi wee kǝnbiráa ɓa. 3 Mi yí le miten wíokaró à wé mi sánía wíokaró, lòn júná páró, lè mu bè-zínia na wó lè ho sǝnú, lè hã sǝ-senì zǝlú. 4 Ká mi le miten wíokaró à wé mi yiwa

† 2:7 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 118.22 ‡ 2:8 Mi loń Ezayii vūahú 8.14

wíokaró, bún na lé le sīi na máa yáa, na wayi, na wi ho héerà yi. Bún lé bìo bìo nùhú wi le Dónbeenì cǎn làa sòobée. ⁵ Lé làa bún á ba háawa na dó mí sīa le Dónbeenì yi, na bìo sà le yi yánkaa wee wíokaràa mīten, ba yánkaa wee liiní mīten na mí bārání yi, ⁶ là a háa na ba le Sara bìo sīi. Wón yánkaa wee bè bìo á bàn báa *Abarahaamu le o wé yi, á wee ve o le mí nùhúso. Minén á à wé wón Sara so mǎnmánía mu tentemu na mi wé è wé bìo yi, ká zǎnii woon yí lúnka mi yilera. ⁷ Minén báawa bèn mún zūn le mi hǎnání na mi wiráa á pánkává tà mía. Mi wé bua ba sese, à wé kǎnbi ba, lé bìo barén làa mia á à páaní ì yí mu hāmu na lé le mukānì binbirì. Mi wé wé ká sīi bèra a na à bìo búyí bǔmaka mi fioró.

Mi ko mi wé wé bìo térénnna

⁸ Áwa, á mí búenbúen le mi yilera wé dà-kéní, à zūn mín màkárí, à waí mín. Mi wé ba nùpua na sīa se, à wé liiní miten na mín yi. ⁹ Yia wé wó khon làa mia à mi yí wí mu kee. Yia wé là mia à mi yí là bànso. Mu bè-tentewà lé bìo á mi wé fan na mín yi. Mu bon, le Dónbeenì von mia bún bìo yi, bèra à na à mi yí mu bè-tentewà na le dó mí jii le mí ì na mia.

¹⁰ «Mu bon, yia wa ò o keñ le mukānì yi,
à sīi wizooní wé se,
à bànso khí hǎ bín-kora bíoró yi,
à wé yí fūaa hǎ sabíoní.

¹¹ Bànso pí mu bè-kora wéró, à wé wé bìo térénnna, à wé cà ho héerà féeε.

¹² Mu bon, o Nùhúso wee pa bìa wee wé bìo térénnna bìo,
o wee jí ba fioró.

Ká bìa wee wé mu bè-kora bán ó o pá bìo.»*

¹³ Ká mi can mi kuio mu bè-tentewà wéró yi, á nùpue so ò wé bè-kora làa mia le? ¹⁴ Hàrí ká le lònbee á à yí mia bìo mi wee wé bìo térénnna bìo yi, se mi júná sī. Mi yí zǎn bìa dà à beé mi lò, à mi mún yí lúnka mi yilera. ¹⁵ Ká mi búaaní a *Krista mi sīa yi, à zūn le o lé o Nùhúso. Mi wé wíoka miten, bèra a na ká nùpue wé tùara mia làa bìo mi dó mí sīa wee lòní bìo, à mi dàñ zéení mu yara. ¹⁶ Ká mi màhá wé wayí miten à wéráa mu, lè le kǎnbii, lè le yi na yí máa dè, bèra a na à bìa wee bàká mia, na wee là mia lé bìo mi wee bua miten làa bìo mu koráa mi páaníló là a Krista bìo yi, à hǎ nìyio dí. ¹⁷ Mu bon, ká mu lé le Dónbeenì sīi bìo ò o nùpue lò be bìo ó o wee wé mu bìo na se bìo yi, bún sūaaní bìo le lònbee á à yí o mu bè-kora na ó o wee wé bìo yi.

¹⁸ Mu bon, o Krista mí bæere lò bon ba nùpua búenbúen bè-kora bìo yi. Wón na yí wó bè-kohó yí mǎn á húrun le cúekúee ba bè-kora wérowà bìo yi, bèra a na ò o dàñ bua mia varáa le Dónbeenì cǎn. Ba bó a, ká a màhá vèera le Dónbeenì Hácírí pánká yi. ¹⁹ Lé dén Hácírí so pánká yi ó o mún vaá bueraráa le bín-tente nǎn bìa wi ba nì-hía lùe yi lòn kàsósa. ²⁰ Ba lé bìa hía pá le Dónbeenì bìo, á dén hà mí sīi ba bìo yi o Nǎwee won-beenì wíokaró pǎahú. O won-beenì mu á nì-kúii hía yí zon, léee nùpua nùwā hētīn mí dòn, bán lé bìa le Dónbeenì kǎnía mu jun-beenì yi. ²¹ Mu hía wee zéení ho *bátéèmu na wee kǎnì mia hǎ làa na ká wán bìo. Ho bátéèmu yínǎi wa sǎnía timu á ho wee σεε lén. Ho wee zéení le wa lé ba nùpua na tà bò le Dónbeenì yi lè hǎ yiwa na wee ce. Bún wó o Yeesu Krista vèeró pánká yi. ²² O Yeesu mu yòora ho wáayi, á yòó wi le Dónbeenì nín-tíani. Le Dónbeenì wáayi tonkarowà lè hǎ pánkává búenbúen lè mí sīiwà ó o wi nùhú wán.

4

Le mukǎn-fínle bìo

¹ Bìo ó o *Krista lò bon mí sǎnía yi ká sīi, á minén mún le hǎ yilera mu sīi keñ mia. Mu bon, yia sǎnía lò bon, wón wáa bīnía mía bè-kora wéení. ² Á mi sīi wizooní na mi ì wé ho tá wán á mi wáa yí ko à mi wé wé bìo mí sīa wee vá yi na yí se, ká mi wé wé bìo sī le

* 3:12 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 34.13-17

Dónbeenì yi. ³ Mu bon, ho pàahú na khíina yi, á mi sòobáa wó bia yí zū le Dónbeenì sīa bìo. Mi lá wee wé mu koomu lè mí sīwà, á wee wé bìo mí sīa wee vá yi na yí se. Mi lá lé ba ja-juwà lè ba dándíwá, á lá wee hā hā wǎnna, bún na le Dónbeenì jina. ⁴ Ká hā làa na kà wán á ba wó coon bìo mi yí lèéra mu koomu lè mí sīwà na ba wee wé yi làa ba, á ba wáa wee là mia. ⁵ Èe ká ba màhá khíi fεe bìo ba wó tūiá làa yia wíokaa mítén vó ba yèn-vèeniasa lè ba nì-hía cítíró bìo yi. ⁶ Lé bún bìo yi á le bín-tente mu buera nonnáa bia húrun yi. Mu lé bia húrun mu húmú na ba nùpua búenbúen ko ba yí mu bè-kora bìo yi. Le buera non bèra a na à ba yí le mukānì binbirì le Dónbeenì Hácírì pànká yi.

Mi ko mi wé zūn mín buaró

⁷ Hen làa cīnù ká mu bìo búenbúen á à vé. Á mi cén fání mi yìo à zūn mítén buaró, à mi wé dàñ fió. ⁸ Bìo jùhú wi làa sòobéé lé à mi wañ mín lè mi sīa búenbúen. Mu bon, mi wé sén mu bè-kora cèrèe díá.* ⁹ Yia wé van yia cǎn, ò o bua a sese, ká a yí khí mí kíó yi à wéráa mu. ¹⁰ Mu bìo wéro pànká na le Dónbeenì non mi nì-kéní kéní yi á mi wé séení làa mín. Ká mi wee wé kà sīi, á mu tentemu lè mí sīwà na le Dónbeenì wó làa mia á mi ì dàñ ñ pa bìo sese. ¹¹ Yia le bíonì bíoró pànká non yi à wón wé bío le Dónbeenì bíonì na ba nùpua yi. Yia lée ton-sá, à wón wé sá lè ho pànká na le Dónbeenì non wo yi, bèra a na à mu bìo búenbúen yi à ho cùkú bìo sī le Dónbeenì yi o Yeesu *Krista pànká yi, wón na ho cùkú lè ho pànká á bìo sà yi hā lúlúio na jii mīa yi. *Amiina!

Bia lò wee be o Krista bìo yi nún-sīni bìo

¹² Minén na á ï wa làa sòobéé, mi yí le le lònbe-sūmúí na wee yí mia à bìo wé mia coon, à keñ lè le lá yí ko à le yí mia. ¹³ Mi yáa weé mi sīa bìo mi lò wee be bìo yi làa bìo ó o *Krista lò bonnáa bìo, bèra a na ká a khíi zéeníá mítén mí cùkú yi, á mi sīa mún ñ wa, á à zàmaka làa sòobéé. ¹⁴ Hen ká ba nùpua wee là mia o Krista bìo yi, se mi júná sī, lé bìo le Dónbeenì Hácírì cùkúso á wi làa mia. ¹⁵ O búí mi tíahú lònbee jùhú á yí ko à mu wé bìo á bānsò lé o nì-búe, tàá kǎnlo, tàá bè-kora wéro, tàá bìo á bānsò wee hée dé mí jii hā tūiáwà na yí ciran wo yi bìo yi. ¹⁶ Èe ká a búí màhá lò wee be bìo ó o lé o kèrètíe bìo yi, à bānsò yí niyi mu bìo yi. Bānsò yáa dé le Dónbeenì bārákà bìo ba wee ve o là a kèrètíe bìo yi. ¹⁷ Mu bon, le cítíi fíló pàahú dǎn, á le nǎn ñ búaká lè le Dónbeenì nìpomu. Ká le wee búaká lè warén na lé le nìpomu, á bia pá yí dó mí sīa le Dónbeenì bín-tente yi bán bìo bèn ñ wé kaka coon? ¹⁸ «Ká bia wee wé bìo téréenna wee káa le lònbee lè mí sīwà yi à fennáa, á bia yí bò le Dónbeenì yi lè ba bè-kora wérowà bán bìo bèn ñ wé kaka coon?»† ¹⁹ Àwa, á bia lò wee be à héha lè le Dónbeenì sīi bìo wíoka wé wé bìo se. Ba wáa díá mí bìo le ní yi, dén na léra mu bìo búenbúen. Hen ká le dó mí jii le mí ì wé bìo na, à le wé mu.

5

Ba ya-díwá zéení na non ba yi bìo

¹ Hā làa na kà wán á ï bíonì yahó bèn ñ sí ba ya-díwá na wi mi kuure yi. Ìnén mún lé o ya-dí lè ba bìo sīi. Ì lé o sééràsò le lònbee na yú a *Krista dání yi, ó o cùkú na le Dónbeenì khíi zéení á ba nùpua á à mi á ï ì keñ yi. ² Le Dónbeenì nìpomu na le kàrafáa mia na ka lòn pi-foohú á mi wé pa bìo sese. Mi wé yí wé mu lòn bìo na ba kíkáa mia le mi wé, ká mi wé wé mu lé bìo mu ló mi sīa yi, à wé wé mu làa bìo le Dónbeenì le mu koráa. Mi mún wé yí wé mu le wárí càró bìo yi, ká mi wé wé mu lè mi sīa búenbúen. ³ Bia le Dónbeenì kàrafáa mia á mi wé yí wé pànká wán lòn bá-zàwa, ká mi wé wé bìo se, à ba wé mi à bè yi. ⁴ Ká mi wee wé kà sīi, ká yia ka lòn pi-pa na wee pa wa búenbúen bìo khíi buara, á mi ì yí le sàání na cùkú wi, dìo máa yáa.

Le zéení na yahó sá ba kèrètíewa kuure bìo

* 4:8 Mi loñ Wàhio vūahú (Proverbs) 10.12 † 4:18 Mi loñ Wàhio vūahú (Proverbs) 11.31

⁵ Minén yàrówá mún wé bè ɓa ya-díwá bióní yi, mi búenbúen wé liiní miten na mín yi. Mu bon. «Bia wee yòní mítén á le Dónbeenì pá bìo, ká le màhá wee wé mí sãamu làa bia wee liiní mítén.»* ⁶ Á mi cén liiní miten le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen yahó, bèra a na à le yòní mia ho pàahú na mu ko yi. ⁷ Mu bìo búenbúen na mi yilera wee lúnka bìo yi á mi dé bìo le Dónbeenì ní yi, lé bìo le wee pa mi bìo. ⁸ Mi zūn miten, à fání mi yìo, mi zúkúso na lé o *Satāni na ka lòn kúden na wé hée wunwún ká a muù, á wee cà yia ó o ò yí á à là. ⁹ Mi wíoka fára mi sīadéro le Dónbeenì yi tīnì, à sánsá a. Mi zū le mìn zàwa le mìn hínni kèrètíewa na wi ho dímjá yi mún lò wee be le mi bìo síi. ¹⁰ Mi lò á à be ho pñn-za dèe yi. Èe ká le Dónbeenì ì wé á mi bìo búenbúen bīnì ì wé se, á mi sīadéro á à wíoka à fára à tīn, le è dé ho pànká mia, le è wé á bìo búí máa dèké mia máa yí. Lé lerén wee wé mu bè-tentewà le mí sīwà. Le von mia bèra a na à mi níni keñ le cùkú na jii máa yi mi páaníló là a *Krista bìo yi. ¹¹ Ho pànká á bìo sà le yi fée. *Amiina!

Le mǎndén tènì

¹² O Silivēn, yia lé wàn za kèrètíe na á ĩ láa yi, lé wón séenía mi túararāa ho vñn-za na kà. ĩ túara ho à henínāa mi sīa, à zéení làa mia le le Dónbeenì sãamu binbirì búñ lé bìo mi wi yi. ¹³ Ba kèrètíewa kuure na wi ho *Babiloona yi hen, bia le Dónbeenì hueekaa le mi bìo síi á wee tènì mia. ĩ za Maaki mún wee tènì mia. ¹⁴ Mi tènì mín yi sese. Le ho hээрà à keñ le mi búenbúen na páanía là a Krista!

* 5:5 Mí loí Wàhio vūahú (Proverbs) 3.34

HO jun ní vūahú na ó o
Piere
 túara

Vūahú túaró jùhú

Ho vūahú na kà lé o Piere túara ho non bìa búenbúen na dó mí sĩa o Yeesu *Krista yi. Ba nùpua búì zon ba kèrètíewa kuio yi, á wee vííní ba lè ho kàránló na wi mí dòn lè le Dónbeenì bín-tente. Á ba kèrètíewa mu dó mítén hã wárá lè mí sǐwà na yí se yi. Lé bán nùpua so bìo yi non ó o Piere túararàa ho vūahú mu.

O Piere le ba ko ba wé bua mítén làa bìo le Dónbeenì le mu koráa, à fàrá òn ho tũíá poni wán, hĩa ó o Yeesu tonkarowà kàránna làa ba (1).

O bía le ba pa mítén ba nì-kàránlowà kàránló na bìo yí bon yi (2).

O Piere le bìa le o Yeesu máa bǐnǐ máa buen á lé ba sabín-fùaalowa. O le o Yeesu mu hà mí sǐ ò o máa buen fúa, lé ba nùpua bìo yi, á wi à hàrí nì-kéní kà à yí ví, ká ba búenbúen dàñ yí ho pàahú à yèrémá mí yilera lè mí wárá, à le Dónbeenì kǎnǐ ba (3).

Le tènǐ

¹ Mu lé ònén Simòn Piere na lé o Yeesu *Krista ton-sá là a tonkaro á wee túa ho vūahú na kà. Í wee túa ho á à na minén na siadéro o Yeesu yi lée dà-kéní lè warén siadéro wo yi. Bún dàñna wó o Yeesu Krista na lé wàn Dónbeenì lè wa kǎnǐlo térénló pǎnká yi. ² Le le Dónbeenì lè wa Núhúso Yeesu zǔnǐlò bìo yi, à le Dónbeenì wé mu sǎamu cèrèè làa mia, à na ho héerà cèrèè mia.

Bìo ba kèrètíewa ko ba buaràa mítén

³ Le Dónbeenì pǎnká wó á wa yú bìo ko làa wen búenbúen na à séení wen á wa à keí le mukǎnǐ yi, á à wéráa bìo sǐ le yi. Mu bon, le wó á wa zǔna yia von wen à wa níní keí o cùkú là a tentemu yi. ⁴ Lé làa bún á le Dónbeenì dó mí jii wó mu bè-beera na bìo jùhú wi làa sòobéè á non wen, bèra a na à mi kǎnǐ ho dímǐjá bìo na ba nùpua sĩa wee vá yi na yí se yi, à páanǐ wé le dà-kéní lè le Dónbeenì. ⁵ Lé bún bìo yi à mi dé sòobéè miten yi, à wé bua miten sese, à bè bìo mi dó mi sĩa le Dónbeenì yi wán. Mi wíoka zǔnǐ le Dónbeenì, à bè bìo mi wee bua miten sese wán, ⁶ à wé dàñ miten bua mu bìo búenbúen yi à bè bìo mi zǔ le Dónbeenì wán. Mi yí tée mi bàra à bè bìo mi dà miten wee bua mu bìo búenbúen yi wán, à wíoka ca tǐn le Dónbeenì yi à bè bìo mi yí máa tée mi bàra wán. ⁷ Mi le mi bìo wé sǐ mín yi à bè bìo mi wee ca tǐn le Dónbeenì yi wán, à waí mín bè bìo mi bìo sǐ mín yi wán. ⁸ Mu bon, ká bún búenbúen wi mia làa sòobéè, á wa Núhúso Yeesu *Krista zǔnǐlò mi cǔn cǔnú á à keí, á mi wé è wé mu bìo na se. ⁹ Ká bìa á bún bìowa so mía yi, bán yí máa mi bìo sese, ba ka lòn muiwà. Bìo le Dónbeenì séra ba bè-kora na ba wó kǎnǐna díá á ba yiwa sà yi.

¹⁰ Àwa, á minén wàn zàwa lè wàn hínni, mi wíoka ca mi kuio, bèra a na à bìo le Dónbeenì von mia á hueekaa bìo yi à mi òn wán. Ká mi buan miten làa bún, á mi máa ví ho wǔhú yi máa mi hùúu. ¹¹ Lé bún ò na ká a Yeesu Krista, wa Núhúso na lé wa kǎnǐlo béenǐ na wi féeè díró á mi níní á à keí yi binbirì.

¹² Lé bún bìo yi á ò pá wé è leéka mia féeè lè mu bìowa mu bìo, hàrí bìo á ò zǔ le mu bìowa mu á mi zǔ vó, á mi mún dó mi sĩa làa sòobéè ho tũíá poni bíonǐ na kàránna làa mia yi. ¹³ Í wee leéka le ká ò yio wi lua, á mu se à ò wé bǐnǐ leéka mia lè mu bìowa mu à mi hácírí keí mu wán. ¹⁴ Mu bon, ò zǔ le hen làa cǐnú ká ò hí làa bìo wa Núhúso Yeesu Krista zéeníanàa mu làa mi. ¹⁵ Èè ká ò màhá à bánbá, bèra a na à ò hómú móndén, à mi pá wé leéka mu bìowa mu bìo féeè.

O Yeesu Krista cùkú beenì na wa mǎn bìo

¹⁶ Mu bon, bìo wa Núhúso Yeesu *Krista buara lè mí pànká, á wa yí bía bìo làa mia lè ba nùpua hácin-bíoní, b̀ueé. Warén wa bæere m̀on wo lè mí c̀ukú beeni. ¹⁷ Mu bon, o Yeesu Krista yú a Maá Dónbeenì c̀ukú beeni. O c̀ukú beeni bànso Dónbeenì bía làa wo kà síi: «Yia kà lé ĩ Za na á ĩ bò ĩ tàkà wán, o bìo s̄i miì làa s̀obéε».* ¹⁸ Warén wa bæere já mu tãmu mu sã ho wáayi ká wa là a Yeesu mu páanía wi le búee na bìo s̄à le Dónbeenì yi wán.† ¹⁹ Lé búñ te bìo le Dónbeenì ji-cúa f̀erowà bíoní láayi wíokaa wiráa wa c̀ón, à mi cén wé pa hã bìo sese. Mu bon, hã ji-cúa mu ka lòn f̀intání na dó hen na mu yuumu wi yi, á pan ò o Yeesu na ka lòn tá-tía mànàayiire à zéení mítén mi s̄ia yi. ²⁰ Mí yàá ko mi zūñ le le Dónbeenì ji-cúa na wi le Dónbeenì bíoní v̄uahú yi á nùpue yí dà máa zéení bìo yara wéréwéré mitén. ²¹ Mu bon, le Dónbeenì ji-cúa f̀erowà ji-cúa na ba f̀era á yí ló barén mí bæere yi. Lé le Dónbeenì Hácírí dó hã bíoní mu ba jiní yi á ba bía le yèni yi.

2

Ba nì-kàránlowà na bìo yí bon bìo

¹ Bìo le mí lé le Dónbeenì ji-cúa f̀erowà à mu yí bon á h̄ia wi o *Isirayεele nìpomu tíahú. Làa búñ síi á ba nì-kàránlowà na bìo yí bon á mún ñ keñ mi tíahú. Ba wé è kàrán ba nùpua làa bìo yí bon á à yáaráa ba. Hàrí o Núhúso na séra ba bè-kora díá á k̄anía ba á ba à pí ì díá. Lé búñ te bìo á ba à d̄ind̄in ñ yáa. ² Nùpua c̀erεε á à tà ba bìo á wé è wé mu koomu lè mí síiwà na ba wee wé. Lé barén bìo yi á ba nùpua wé è yáaráa le Dónbeenì t̄iia poni w̄ohú yèni. ³ Le wárí c̀aró làa poníi bìo yi á ba nì-kàránlowà mu wé è khà mia lè hã bín-s̄ia. Èε ká ba júná síiníló bìo màhá wíokaa vó díá míana, le Dónbeenì á à yáa ba máa khí.

⁴ Hàrí ho wáayi tonkarowà na yánkaa wó mu bè-kora á le Dónbeenì yáa pá yí díá coon, ká le màhá dó ba le lònbee lahó yi, á can ba lè hã zúak̀ariwà le tíbí-c̄uaá yi pannáa le cítíi f̄iló wizonle. ⁵ Hàrí ho hàànì nùpua na yí bò bìo le Dónbeenì bía yi á le yí díá coon, le dúee be-beeni gó ba jùhú. Yia le k̄anía lé o ñii na ba le N̄wee, wón na f̀u wee bío lè ba nùpua le ba wé wé bìo téréna, lé wón lè ba nùpua n̄wã h̄ejun á le Dónbeenì k̄anía. ⁶ Ho *Sod̄omu lè ho *Kom̄ore lórása á le Dónbeenì mún síinía júná, á hã lórá mu lè mí nùpua c̀à búkúbúkúbúkú. Lé kà síi á le wóráa, à zéení le bìo yí máa bè bìo le wee bío yi á le mún khíi síiní júná làa búñ bìo. ⁷ Èε ká a ñii na ba le Loote, yia téréna, wón á le k̄anía. O ñii mu p̄ahú nùpua bè-wénia na f̀u yí se á véenia o yi. ⁸ Mu bon, o nì-térénnii mu yi f̀u wee vá làa s̀obéε, lé bìo ó o f̀u wi làa ba, á wee mi bìo ba wee wé, á wee jí bìo ba wee bío na yí se làa wizoní búenbúen. ⁹ Lé làa búñ ó o Núhúso wee k̄anínáa bía can t̄ina a yi le lònbee yi, ká a b̄èn wee bua bía wee wé mu bè-kora, á pannáa le cítíi f̄i ñn̄zon à à beéráa bán lò. ¹⁰ Bìo ó o Núhúso màjána á à beé lò lé bìo wee zuañ le Dónbeenì jùhúsomu yi à ba wee wé mí s̄ia bìo na yí se.

Ba nì-kàránlowà mu láa mítén yi làa s̀obéε, ba wee yòoní mítén, á yí máa k̄nbi ho wáayi bùaa na c̀ukú wi. Ba yáa wee là ba. ¹¹ Hàrí ho wáayi tonkarowà na pànkáwá yáa wi po po barén pá yí máa bío bín-kora léé ho wáayi bùaa mu yi o Núhúso yahó. ¹² Ba nùpua mu ka lòn najuwà á háciira mía, na bìo s̄à ho wii búeró yi. Ba wee là bìo ba yí zū, á ba b̄èn ñ búe ba làa bìo ba wee búeráa ba najuwà bìo síi. ¹³ Lé hón yéréké so ò sá ba yi hã wén-kora na ba wee wé bìo yi. Bìo ba wee wéé mí s̄ia yi lé hã ñiyi-wára na ba wee wé, hàrí le wisoni yi yáa. Hen ká ba páanía wee dí làa mia, à mi yèni wé yáa, à hã ñiyio dí mia, lé bìo ba wa mí wára mu. ¹⁴ Ho há-fénló á ba dó mí s̄ia yi làa s̀obéε. Ba yí máa sa bè-kora wéró tá, á bìo pànkáwá mía lé bán ba wee khà dé mítén yi. Ba yìo yí máa sì làa bìo h̄uúu, á hã dánkáa b̄èn wi ba wán. ¹⁵ Ba v̄unun díá ho w̄ohú à ba bò a ñii na ba le Bozoore za *Balaamu wára yi, wón na ba yà jii lè le wárí le o wé mu bè-kora, ó o mún tà

* 1:17 Mí loñ Matiye v̄uahú 3.17 † 1:18 Mí loñ Matiye v̄uahú 17.1-5; Maaki v̄uahú 9.2-7; Luki v̄uahú 9.28-35

fó le. ¹⁶ Èε ká a wékheró mu màhá bìo mà non wo yi. O sùnpèenì na yí máa bío, á bía làa wo lòn nùpue, á hòráa o ji-cúa fεero Balaamu mu o sàá-wára na ó o lá le mí ì wé yi.

¹⁷ Ba nì-kàránlowà mu ka lòn jun-dáa na á jumu mía yi, á mún ka lòn vlohó na wee kán lè mí pànká ká ho máa tè. Le Dónbeenì á à kúee ba le tíbí-cúaa lahó yi. ¹⁸ Hã bín-hebúaa na júná mía lè hã nìyi-wára na ba wee wé lé bún ba wee hée khà lè ba nùpua na còonía día bìo na lá vúnun wee wé, à bán mún bīnī wé wé lè barén bìo síi. ¹⁹ Ba wee bío na ba yi le ká ba tà á ba à keń mīten, à barén mí beere non lè ba wobáanī ba sía bìo na wee yáa ba níi yi. Mu bon, bìo lée bìo hĩa yú pànká nùpue wán, à bànso wé mu bìo mu wobá-nii. ²⁰ Ba búii zū a Yeesu Krista, yia lé wa Núhúso á lé wa kánfílo, lé bún bìo yi á bán wáa día ho dímíjńá bìo na wee vīnī ba nùpua. Èε ká ba màhá bīnía día mīten á ho dímíjńá bìo mu yú pànká ba wán, à ba bìo wíoka yáa à poń bìo mu fù karáa. ²¹ Mu bon, ba yáa lá yí zūna bìo le Dónbeenì le ba bua lè mīten sūaanī bìo ba zū mu à ba yí máa bè le Dónbeenì mu làndáwá na kàráanna làa ba yi. ²² Mu bè-zūrūminì bíoní na kà lé hĩa bìo sá ba yi: Bìo ó o buenza lá támaa lé bún ó o bīnía vaá wee dí, ó o nòn bùe enì na ba lá seera á bīnía wee zo ho fàncínló yi.

3

O Núhúso bīnī buenló bìo

¹ Minén na á ĩ wa làa sòobée, bìo kà wáa lé mu cúa-jun ní ká ĩ wee túa mia. Hã vōnna mu mí bìo jun yi á ĩ wee leéka mia, á wee dé pànká hã hácin-tentewà na wi mia yi. ² Mi le mi hácírí keń le *Dónbeenì ji-cúa fεerowà ji-cúa na ba fèra mà wán. Mi mún bīnī leéka a Yeesu tonkarowà bìo na ba kàráanna làa mia bìo, bún na lé wa Núhúso lè wa kánfílo bìo na ó o bò henía. ³ Bìo mi ko mi zūń ho yahó lé bìo kà: Ho pàahú vaa véenī ká ba nùpua búii á à hīnī wé è wé bìo ba sía vá yi na yí se. Ba wé è yáa mí jiní yi á à na mia, ⁴ á wé è bío bìo kà: «Bìo ó o Yeesu wáa dó mí jii le mí ì buen, ó o wen? Wàn bùaawa húmú jii wán, á mu bìo búenbúen pá dīn làa bìo mu lá karáa hàrí ho dímíjńá júhú búe enī.» ⁵ Ba wé è bío bún lé bìo ba wee wé le cānii à keń lè ba yí zū bìo wó khīina, le le Dónbeenì yánkaa léra ho wáayi lè ho tá, ká mu jumu fù wi hã lùu búenbúen yi, á le bía á ho tá ló mu jumu yi. ⁶ Lé mu jumu á le Dónbeenì mún pá bīnía véenía lè ho dímíjńá bìo mu na le fù léra. ⁷ Làa bún síi, á le Dónbeenì mún bía le ho wáayi lè ho tá na ho zuia à keń bīn à pa bìo le khíi cíti ba nùpua yi, á à síiní bìa pá le Dónbeenì júná. Mu zoń ká ho wáayi lè ho tá á à cì búkúbúkúbúkú.

⁸ Minén na á ĩ wa làa sòobée, bìo dà-kéní na mi yáa yí ko à mi nōnsā yi lé bìo kà: O Núhúso cōn á le wizonle dà-kéní ka lòn lúlúio khĩa-pírú, á hã lúlúio khĩa-pírú ka lòn wizonle dà-kéní. ⁹ Ba nùpua búii wee leéka le o Núhúso wee mía á à wéráa bìo ó o dó mí jii le mí ì wé. Èε ká bùeé. O hà mí sīi mi bìo yi, á yí wi à hàrí nì-kéní ví, ká mi búenbúen yèrémá mi yilera lè mi wára.

¹⁰ Èε ká a Núhúso bīnī buenló wizonle dén pá khíi cí ba nùpua wán là a kōnlo bìo síi. Mu zoń ká ho wáayi bìowa á à yáa, ho juuvíló sã á à jí pōnpōn. Ho tá làa bìo wi ho yi búenbúen á à ví. ¹¹ Bìo á bún bìowa so búenbúen khíi wé, á mi cén zūń bìo mi ì bua lè mīten. Mi bua mīten làa bìo sí le Dónbeenì yi, à ca tīn le yi. ¹² Mi lòoní le wizonle na le Dónbeenì ì wé ó o *Krista á à bīnī ì buen yi, à bua mīten sese bèra a na à le wizonle mu dā fūafūa. Mu zoń le Dónbeenì á à búe ho wáayi júhú lè ho dōhú. Á mu bìowa na wi ho yi búenbúen á à juu. ¹³ Le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé ho tá lè ho wáayi bè-fia, á bìo téréna wé è wé yi. Bún lé bìo wa wee lòoní.

Mi ko mi zūń mīten buaró

¹⁴ Àwa, minén na á ĩ wa làa sòobée, á bìo mi wee lòoní le wizonle mu, á mi bánbá téréna mīten, à wékhe bìo yí mì leé mia, à mi keń ho hée rá yi. ¹⁵ Mi zūń le bìo ó o Núhúso jànaa

mí yi ò o máa buen júhú lée bèra a na à ba nùpua fen, làa bìo á wàn za Poole na wa wa làa sòobée túararàa mu non mia. O túara mu á héhaa lè mu bè-zūnminì na le Dónbeenì non wo yi. ¹⁶ Lé bǔn ó o Poole wee túa mí vǔnna búenbúen yi ká a wee bío mu bìo. Hǎ bióní búí wi hǎ vǔnna mu yi á jíló do. Lé bǔn te bìo ba nùpua búí na yí zū mu bìo yara, na sǎdéro le Dónbeenì yi yí fǎrá yí tǐna, á wee yèrémá hǎ bióní mu kúará. Ba wee yèrémá hǎ kúará làa bìo ba wee yèrémánáa le Dónbeenì biónì vǔahú bióní búí bàn kúará. Lé kà síi ba wee wé à yáaráa mítén.

¹⁷ Èε ká minén na á ĩ wa làa sòobée, ĩ nà mi zeñ wán vó. Mi yí día le bìa yí téréna à víiní mia, mi fǎrá tǐn mi sǎdéro le Dónbeenì yi. ¹⁸ Mi wa wé à wa wíoka keñ wa Núhúso Yeesu *Krista na lé wa kǎnǐlo sǎamu yi, à wa zūnló làa wo à wíoka wé dé wán. Le ho cùkú à bìo sǐ a yi hǎ làa na kà wán lè hǎ lúlúio na jii mǐa yi. *Amiina!

Ho nín-yání vūahú na ó o Zān túara

Vūahú túaró júhú

O Zān, yia lé o Yeesu nì-kenínia nì-kéní, lé wón túara ho vūahú na kà. O túara ho à jìnáa ba kèrètíewa zeñ wán ba nì-khàwa bìo yi. O bía mí vūahú mu yi le o Yeesu lé le Dónbeenì Za bìo bon á buée wó a nùpue binbirì. O mún zééní le ba kèrètíewa lé le Dónbeenì zàwa, á ba ko ba wé bua mítén làa bìa wi mu khoomu yi bìo, à mún waí mín. Lé bìo le Dónbeenì lé le waminì bànso, á mún ka wéréwéré lòn khoomu.

Le Dónbeenì bíonì wee na le mukānì binbirì

¹ Bìo á ì wee túa á à na mia lé bìo bìo cìran yia lé le Bíonì na wee na le mukānì binbirì. Mu júhú búeēnì ká bìo búí òn yí léra ká arén wi féεε. Ká bìo kà wán wa já a tāmú, á mōn wo, á fá wa yìo wo yi, á buan wo yi. ² Yia wee na le mukānì binbirì á zééní mítén làa wen. Wa mōn wo á wee mì ho tūiá o jii. Wa wee bue le orén na wee na le mukānì binbirì á wi féεε. O páanía wi là a Maá Dónbeenì. Ká hā làa na kà wán á le Dónbeenì wó á wa mōn wo. ³ Mu bon. Bìo wa mōn làa bìo wa já lé búñ wa wee bue bìo á mún nè na mia, bèra a na à minén làa wen mún páaní. Warén páanía là a Maá Dónbeenì lè mí Za Yeesu *Krista. ⁴ Ì wee túa mu á à na mia bèra a na à wa sí-weε jii à sí bìo wa páanía bìo yi.

Mi bua miten làa bìa wi mu khoomu yi bìo sí

⁵ Dìo ká lé le bíonì na wa já o Yeesu *Krista cōn, dìo wa à bue á a na mia: Le Dónbeenì ka wéréwéré lòn khoomu. Hàrì bìo búí yùifí lòn tìbírí á mía le yi. ⁶ Ká wa le wa páanía làa de à wa pá wee bua waten làa bìa wi le tìbírí yi bìo sí, se wa lé ba sabín-fūaalowa, á yí máa bè le Dónbeenì tūiá yi. ⁷ Èε ká wa wee bua waten làa bìa wi mu khoomu yi bìo, làa bìo le Dónbeenì mí bæere karáa wéréwéré lòn khoomu, se wa wáa páanía, á le Dónbeenì Za Yeesu cāni á wé è ceé wen wa bè-kora búenbúen yi. ⁸ Ká wa le wa yí máa wé bè-kora, se wa wee vīiní waten, á yí tà le Dónbeenì tūiá poni bìo. ⁹ Èε ká wa wee tà bío wéréwéré le wa wó khon, á le Dónbeenì na téréna á yí máa yèrémá mí jii, dén á à sén wa bè-kora á à díá, á à ceé wen bìo wa wó khon yi búenbúen. ¹⁰ Ká wa le wa yínóñ bè-kora wérowá, se wa wee lá le Dónbeenì lòn sabín-fūaalo, se wa yí tà bìo le bía yi.

2

Wa séenilo lé o Yeesu Krista

¹ Ì zàwa, ì túara bìo kà, bèra a na à mi yí wé mu bè-kora. Ká a búí pá khíi vǎ vǎ wó bè-kohó, á wa séenilo wi o Maá Dónbeenì nìsání. Wón lé o Yeesu Krista, wón na téréna. ² Mu bon, o Yeesu *Krista wó wa bè-kora séndíaró muinì yia. O yí wó mu warén wa dòn bìo yi. O mún wó mu ho díimíjása búenbúen bè-kora bìo yi.

³ Hen ká wa wee bè bìo le Dónbeenì bò henía yi, se wa wáa zū le wa zū le Dónbeenì binbirì. ⁴ Ká a búí le mí zū le, ò o yí máa bè bìo á le bò henía yi, se wón léé sabín-fūaalo á yí tà le Dónbeenì tūiá poni bìo. ⁵ Ká yia màhá wee bè le bíoní yi, wón wee zéení le mí wa le Dónbeenì bìo bon. Lé ká sí á wa à zūñnáa le wa páanía làa de. ⁶ Yia le mínén lè le Dónbeenì páanía, á bànso bèn mún ko ò o bua mítén làa bìo ó o Yeesu buannáa mítén bìo sí.

Mu bè-finle na le Dónbeenì bò henía

⁷ Minén na á ì wa làa sòobéε, bìo ká yínóñ bè-finle na le Dónbeenì bò henía á ì wee túa á à na mia, búeé. Mu léé bè-kínle na mi já pàahú na ba buée buera le Dónbeenì bín-tente

nɔn mia yi. Bún bè-kínle so lé le bíonì na mi já mu pàahú. ⁸ Èé ká mu mún lée bè-fínle á ì wee túa á à na mia. Mu bè-fínle mu bìo bon binbirì. Mu wee mi a Yeesu *Krista lè minén mi beere yi. Lé bìo á bìo yùíí lòn tíbírí búakáa wee ví, á le Dónbeenì tùíá poni na ka lòn khoomu á ba nùpua dèenía wee mi. ⁹ Yia le mí wi bún khoomu so yi ò o jina mín za tàá mín hínló kèrètíé, se bànso pá wi le tíbírí yi. ¹⁰ Yia wa mín zàwa lè mín hínni kèrètíéwa, wón wi mu khoomu yi. Wón bànso á bìo na dà wee vííní mía yi. ¹¹ Ká yia jina mín za tàá mín hínló kèrètíé, wón wi le tíbírí yi. O wee varáka le yi, ó o yí zū hen na ó o wee va. Lé bìo le tíbírí wó a là a muíi.

¹² Ì zàwa, ì túara mia lé bìo mi bè-kora séra día o Yeesu Krista pànká yi.

¹³ Minén nì-kíá, ì túara mia lé bìo á yia wi bín ká bìo búí dĩn yí léra á mi zū.

Minén yàrówá, ì túara mia lé bìo ó o Satāni fūuhú á mi fá.

¹⁴ Ì zàwa, ì túara mia lé bìo ó o Maá Dónbeenì á mi zū.

Minén nì-kíá, ì túara mia lé bìo á yia wi bín ká mu bìo búí dĩn yí léra á mi zū.

Minén yàrówá, ì túara mia lé bìo mi sīadéro o Yeesu yi pànká wi, á pan le Dónbeenì bíonì bìo, ó o *Satāni fūuhú á mi fá.

¹⁵ Àwa, lé mi búenbúen á ì wee bío bìo ká á à na yi: Mi yí wań mu bìowa na bìo sà ho díímíjá yi. Ká a búí wa ho díímíjá bìo, se bànso yí wa a Maá. ¹⁶ Lé bìo le sī na wé vá mu bìo na yí se yi, làa bìo hā yìo wé lé bàn yíró poni, lè ho nàfòró yíró na wee wé ò o nùpue yòoní mítén, bún búenbúen yí ló a Maá yi, mu bìo sà ho díímíjá yi. ¹⁷ À hón díímíjá so lè ho bìowa na yí se na ba nùpua sīa wee vá yi á jòn wee khíí. Ká yia wee wé bìo le Dónbeenì sīi vá yi, wón á à keń bín fèéé.

O Krista zúkúsa á wi

¹⁸ Ì zàwa, hen làa cīnú ká hón díímíjá so á à vé. Mi já le o *Krista zúkúso á à zéeni mítén. Èé ká hā làa na ká wán yáá, ó o Krista zúkúsa á wi. Lé bún nɔn á wa zūnáa le hen làa cīnú ká hón díímíjá so á à vé. ¹⁹ O Krista zúkúsa mu lá wi wa tíahú ká ba bènín lá yí tà a bìo, lé bún nɔn ba lóráa wa tíahú. Mu bon, ká ba bènín lá tà a bìo, se ba yí ló wa tíahú á yí wà. Èé ká bìo ba ló wa tíahú wà, bún wee zéeni le ba bènín lá yí tà a Krista bìo. ²⁰ Èé ká minén bán ó o Yeesu Krista wó á mi yú le Dónbeenì Hácírí, á mi búenbúen mún zū ho tūíá poni bìo. ²¹ Ì wee túa mia yínón bìo mi yí zū ho tūíá poni, bùeé. Ho tūíá poni á mi zū, á zū le ho tūíá poni á sabéré mía yi.

²² Àwa, á yia wáa lé o sabín-fūaalo lé o yén? Mu so yínón yia le o Yeesu yínón *Yia le Dónbeenì mɔn léra le? Mu bon, yia wee bío bún wón lé yia lé o Krista zúkúso. Wón pá a Maá Dónbeenì lè mí Za Yeesu bìo. ²³ Nùpue lée nùpue na pá le Dónbeenì Za Yeesu bìo, se bànso yí páanía là a Maá Dónbeenì. Nùpue lée nùpue na tà le Dónbeenì Za Yeesu bìo, se bànso páanía là a Maá Dónbeenì. ²⁴ Lé bún nɔn á bìo mi já pàahú na ba bùeé buera le Dónbeenì bín-tente nɔn mia yi á mi pan bìo lè mi sòobéé. Ká mi pan bìo mi já bìo pàahú na ba bùeé buera le Dónbeenì bín-tente nɔn mia yi, á minén mún ñ páaní lè le Dónbeenì Za Yeesu là a Maá Dónbeenì. ²⁵ Ká wa páanía ká síi, á wa à yí le mukānì binbirì na máa vé, dìo ó o Yeesu dó mí jii le mí ì na wen.

²⁶ Bìo nɔn á ì túararāa bún bìowa so nɔn mia, lé ba nùpua na wi ba wé khà mia vííní bìo yi. ²⁷ Èé ká minén bán ó o Yeesu wó á mi yú le Dónbeenì Hácírí á le wi làa mia. Á mi màkóo yáá wáa bīnía mía nì-kàránlo veere yi. Mu bon, le Dónbeenì Hácírí wé è kàrán mia lè mu búenbúen. Bìo le Hácírí mu wé è kàrán làa mia lé ho tūíá poni, le yí máa fī sabéré. Á mi cén páaní là a Yeesu Krista làa bìo le Hácírí mu kàránnaa mu làa mia.

Yia páanía là a Yeesu yí ko ò o wé bè-kora

²⁸ Àwa, ì zàwa, mi cén páaní là a Yeesu Krista bèra a na ká a khíi lua, à wa sí a yahó ká wa yiwa yí máa dè, à niyio yí dí wen.

²⁹ Mi zū le o Yeesu *Krista á térénna. Bún bìo yi à mi mún zūn le nùpue lée nùpue na wee wé bìo térénna le Dónbeenì yahó, se wón bànso mún lé le Dónbeenì Za.

3

¹ Éee! Mi loń bìo ó o Maá Dónbeenì waráa wen! O Maá Dónbeenì wa wen làa sòobéε, ó o wee ve wen le mí zàwa, á wa bèn lé le zàwa bìo bon. Èε ká ho dímińása bán yí zū le wa lé le Dónbeenì zàwa lé bìo á ba yí zū le. ² Àwa, minén na á ĩ wa làa sòobéε, wa wáa lé le Dónbeenì zàwa vó. Ká bìo wa khíi keńnáa bún á le Dónbeenì dĩn yí zéeniá làa wen. Bìo á wa zū lé bìo kà: Hen ká a Yeesu *Krista khíi lua, á wa à mi a làa bìo ó o karáa, á warén mún ñ yèrémá à keń là a bìo. ³ Bìo búenbúen na dó mí sĩa wee lòní bún ko ba wé ceé míten làa bìo ó orén mí beere wee ceráa bìo síi.

⁴ Nùpue lée nùpue na wee wé mu bè-kora, se bànso pá le Dónbeenì làndá. Mu bè-kora wéró lé le Dónbeenì làndá píló. ⁵ À mi ńon zū le o Yeesu Krista buara à sèn ba nùpua bè-kora día. Á mi mún zū le o yí máa wé bè-kohó hùúu. ⁶ Lé bún non á yia páanía làa wo á mún yí ko ò o wé bè-kora. Á yia wee wé mu bè-kora wón yí non wo á mún yí zū a.

⁷ ĩ zàwa, mi yí día miten le nùpue khà vĩni. O nùpue na wee wé mu bìo na térénna le Dónbeenì yahó, wón térénna làa bìo o Yeesu Krista térénnaá. ⁸ Ká yia wee wé mu bè-kora, wón bìo sà a *Satāni yi. Lé bìo ó o Satāni wee wé mu bè-kora hàrí ho dímińá júhú búeení. Lé bún non le Dónbeenì Za Yeesu Krista buara bèra a na ò o buee yáa o Satāni bè-wénia. ⁹ Yia wó le Dónbeenì za wón bànso yí ko ò o wé bè-kora. Mu bon, le mukāni binbirì na wee lé le Dónbeenì cǎn á wi bànso yi. O yí dà máa wé è wé bè-kora, lé bìo ó o lé le Dónbeenì za. ¹⁰ Lé ká síi á le Dónbeenì zàwa lè le Satāni zàwa weε hueekaráa mún yi: Yia yí máa wé bìo térénna le Dónbeenì yahó á yí wa mún za tàá mún hínló kèrètíε, wón bìo yí sà le Dónbeenì yi.

Bìo bíá ba kèrètíεwa mún yi waminì dání yi

¹¹ Dìo ká lé le bionì na mi ná pàahú na ba buée buera le Dónbeenì bín-tente non mia yi: Mi wa wań mún. ¹² Minén tíahú ò o búy yí bè bìo ó o *Kańεε wó bàn síi yi, wón bìo sà a Satāni yi, á non ó o bóráa mún fεε. Á lée webio non ó o bóráa wo? Lé bìo ó orén lé o nì-súmúí à bàn fεε wó bìo térénna le Dónbeenì yahó.

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, lé bún non ká ho dímińása jina mia, à mi yí le mu wé mia coon. ¹⁴ Warén zū le wa bìo wáa yí sà mu húmú yi, le wa yú le mukāni binbirì. Wa zū mu lé bìo wa wa wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíεwa. Yia yí wa mún za tàá mún hínló, wón bìo sà mu húmú yi. ¹⁵ Mu bon. Yia jina mún za tàá mún hínló kèrètíε wón ka lòn nì-búe. Á mi zū le o nì-búe nì-kéń ká á máa yí le mukāni binbirì na máa vé.

¹⁶ Bìo ká lé bìo wa zūnáa le waminì: O Yeesu *Krista wa wen, á dó mí mukāni non wa bìo yi. Lé làa bún síi á warén mún ko wa dérāa wa mukāni na wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíεwa bìo yi. ¹⁷ Hen ká a búy á bìo wi cǎn síi, à bàn za tàá bàn hínló kèrètíε búy bèn khon, ó o yí zūna a màkárí, á yí séeniá wo, se bìo le Dónbeenì le o wań lè ba nùpua ó o so wa làa ba le? ¹⁸ ĩ zàwa, mi yí lè wa wán mún lè hā bioní na wa wee bío na mún yi mí dòn. Mi lè wa waminì à wé mi wa wára yi. Bún lé bìo á à zéeni le wa wa mún binbirì.

¹⁹ Lé ká síi wa à zūnáa le wa bìo sà ho tuiá poni yi. Á wa sĩa á à keń ho héerà yi le Dónbeenì yahó. ²⁰ Hàrí ká wa sĩa le wa wó khon kaka, á le Dónbeenì dén pá dà po wa sĩa. Le zū mu bìo búenbúen.

²¹ Minén na á ĩ wa làa sòobéε, hen ká wa sĩa yí le wa wó khon, se wa poní séra kúaará le Dónbeenì yahó. ²² Bún ká wa flora bìo lée bìo le cǎn á le è na mu búenbúen wen, lé bìo wa bò le bioní yi, á wee wé bìo sí le yi. ²³ Bìo ká lé bìo á le bò henía: Le wa dé wa sĩa mí Za Yeesu *Krista yi, à mún wań mún làa bìo ó orén mí beere bòráa mu henía. ²⁴ Yia bò le Dónbeenì bioní yi wón páanía làa de, á le mún páanía lè bànso. Le Dónbeenì non mí Hácírí wen. Lé bún non á wa zūnáa le le páanía làa wen.

4

Yia le Dónbeenì Hácírí wi yi á wee zūn kaka

¹ Minén na á ĩ wa làa sòobéε, mi pa miten bìo. Bìà búenbúen na le le Dónbeenì Hácírí wi làa mí á mi wé yí dèenì dé mi sīa yi. O búí le mí wee bío lè le Dónbeenì Hácírí pánká, à mi cūii bànso bíoní à khénnáa o kúará loń lẹ mu so bon le. Lé bìo á bìà le mí lé le Dónbeenì jì-cúa fεerowà à mu yí bon á wi ho dímíjńà lùà búenbúen yi. ² Mi dà a zūn bìà le le Dónbeenì Hácírí wi làa mí làa bìo kà: Yia bía wéréwéré le o Yeesu *Krista bueé wó a nùpue bìo bon, se wón le Dónbeenì Hácírí wiráa. ³ Ká yia yí tà le mí ì bío wéréwéré le o Yeesu Krista bueé wó a nùpue, se Dónbeenì Hácírí mía làa wón bànso. Lé o Krista zúkúso hácírí wi làa wo, dìo buenlò bìo á mi jńà. Àwa, á lé dén hácírí so wáa wi ho dímíjńà yi hā làa na kà wán. ⁴ Èε ká minén na lé ĩ zàwa, minén bìo sà le Dónbeenì yi á bán na le mí lé le *Dónbeenì jì-cúa fεerowà à mu yí bon á mi dàńna á fáara fūna. Mí dàńna ba lé bìo á le Hácírí na wi lè minén pánká wi po dìo wi ho dímíjńà yi. ⁵ Ba jì-cúa fεerowà mu bìo sà ho dímíjńà yi, lé bún nɔn ba wee bíoráa ho dímíjńása bíoní, á bán mún wee jí ba cǎn. ⁶ Ká warén bèn bìo sà le Dónbeenì yi, á bìà zū le wee jí wa cǎn. Ká yia bìo yí sà le Dónbeenì yi wón yí máa jí wa cǎn. Lé làa bún á wa dà a hueekaráa yia le Dónbeenì Hácírí na lé ho tūiá poni wi yi á à lén mín yi làa yia ó o Satāni na lé o sabín-fūaalo hácírí wi yi.

Le waminì ló le Dónbeenì yi

⁷ Minén na á ĩ wa làa sòobéε, mi le wa wań mín, lé bìo le waminì ló le Dónbeenì yi. Ká mi wa mín se mu wee zéeni le mí lé le Dónbeenì zàwa, á zū le Dónbeenì. ⁸ Bìà yí wa mín, bán yí zū le Dónbeenì, lé bìo le Dónbeenì lé le waminì bànso. ⁹ Bìo kà lé bìo le Dónbeenì zéeni le mí wa làa wen: Le tonkaa mí Za kéní ó o buara ho dímíjńà yi, à wa dàń yí le mukānì binbirì o pánká yi. ¹⁰ Bìo kà lé bìo wee na à wa zūńnáa le waminì bìo: Mu yínóń bìo warén wa lè le Dónbeenì. Ká lé bìo lerén wa làa wen, á tonkaa mí Za ó o bueé wó wa bè-kora séndíaró muini yia. ¹¹ Minén na ĩ wa làa sòobéε, á bìo á le Dónbeenì wara wen lè mí sòobéε kà síi, á warén mún ko à wa wań mín. ¹² Nùpue na dĩn mɔn le Dónbeenì wón mía. Èε ká wa wa mín, á le è keń làa wen, á bìo le Dónbeenì wa lè ba nùpua á à mi wéréwéré wa tíahú.

¹³ Bìo nɔn wa zū le warén páanía làa de á lerén mún páanía làa wen, lé bìo le nɔn mí Hácírí wen. ¹⁴ O Maá Dónbeenì tonkaa mí Za ò o buee kǎní ho dímíjńása. Warén mɔn mu á lé mu seéràsa. ¹⁵ Nùpue na bía wéréwéré le o Yeesu lé le Dónbeenì Za, wón bànso le Dónbeenì páaníánaa, ó o mún páanía lè le Dónbeenì. ¹⁶ Warén bán zū bìo le Dónbeenì wa làa wen, á mún dó wa sīa mu yi. Le Dónbeenì lé le waminì bànso. O nùpue na wa le Dónbeenì á wa ba nùpua, wón páanía lè le Dónbeenì, á le Dónbeenì mún páanía làa wo. ¹⁷ Bìo nɔn wa poní á à sénnáa le cítíi fĩ nɔnzoń lé bìo wa zū le bìo le Dónbeenì wa làa wen á wee mi wéréwéré wa tíahú. Wa poní á à sɛn le Dónbeenì yahó lé bìo wa páanía làa de ho dímíjńà yi làa bìo ó o Yeesu *Krista páaníánaa làa de ho yi. ¹⁸ Yia zū le le Dónbeenì wa mí, wón á zǎníi mía yi. Mu bon, yia zū le le Dónbeenì wa mí binbirì, wón á zǎníi yí dà máa keń yi hùúu. O nùpue na zǎna lé yia wee leéka le le Dónbeenì á à síini mí júhú. Lé bún nɔn á yia le zǎníi wi yi yí máa mi bìo le Dónbeenì wa làa wo wéréwéré.

¹⁹ Warén wa mín lé bìo le Dónbeenì nín-yání wara wen. ²⁰ O búí lá le minén wa le Dónbeenì ò o jina mín za tàa mín hínló kèrètíε, se bànso lé o sabín-fūaalo. Mu bon, bàn za tàa bàn hínló na ó o wee mi ó o yí wa, ó o bèn ò wé kaka à wańnáa le Dónbeenì, dìo ó o yí máa mi? ²¹ Le Dónbeenì mún bò mu henía le yia wa mínén Dónbeenì, á bànso mún ko ò o wań mín za tàa mín hínló kèrètíε.

5

Le Dónbeenì zàwa yú le séε ho dímíjńà wán

¹ Nùpue lée nùpue na tà le o Yeesu lé *Yìa le Dónbeenì mɔn lera bìo bon, se wón bānso á le Dónbeenì wó lè mí za. Á nùpue lée nùpue na wa yìa lé o maá, ó o mún ò wañ o maá mu zàwa. ² Ká warén wa bæere wa le Dónbeenì á wee bè bìo le bò henía yi, lé bún wa à zūnnaa le wa wa le Dónbeenì zàwa. ³ Mu bon, ká wa wa le Dónbeenì, á wa wé è bè bìo le bò henía yi. Á bìo le Dónbeenì bò henía á máa wé sèró na jà wen, ⁴ lé bìo á bìà lé le Dónbeenì zàwa búenbúen á yú le sée ho dímjá wán. Á bìo nɔn wa yúráa le sée ho dímjá wán lé wa siadéro o Yeesu yi bìo yi. ⁵ Yìa yú le sée ho dímjá wán lée wée? Mu lé yìa tà le o Yeesu *Krista lé le Dónbeenì Za bìo bon.

Ho tũia na mà o Yeesu Krista dǎní yi

⁶ O Yeesu *Krista mu lé yìa buée kǎa ho *bátèèmù numu yi, á kúará mí cǎni húrunnaa. O yí kǎa ho bátèèmù numu yi mí dòn, o kǎa ho bátèèmù numu yi ó o mún kúará mí cǎni húrunnaa. Á yìa wee mì mu tũia lé le Dónbeenì Hácírí, lé bìo le Hácírí mu lé ho tũia poni bānso. ⁷ Bìo wee zéeni le mu bon lée biowa bìo tǐn: ⁸ Le Dónbeenì Hácírí, lè mu numu, lè le cǎni. Á mu mí bìo tǐn wee zéeni mu bìo dà-kéní mu. ⁹ Hen ká wa wee tà ho tũia na ba nùpua wee mì yi, á le Dónbeenì tũia na le wee mì po ba nùpua tũia, hón wa mún ko wa tà yi. Ho tũia na le wee mì lé hìa bìo ciran le Za. ¹⁰ Yìa tà le o Yeesu lé le Dónbeenì Za, wón láa ho tũia mu yi. Yìa yí tà ho tũia mu bìo, wón wee wé le Dónbeenì làa sabín-fũaalo. Lé bìo ó o yí tà le ho tũia na le Dónbeenì wee mì mí Za dǎní yi á bon. ¹¹ Ho tũia mu lé hìa kà: Le Dónbeenì nɔn le mukāni binbirì na máa vé wen. Lé le Za á le dǐn wán á nɔnnaa le. ¹² Yìa páania lè le Dónbeenì Za, se wón yú le mukāni binbirì na máa vé. Yìa yí páania lè le Dónbeenì Za, se wón yí yú dèn mukāni so.

Le mukāni binbirì na máa vé bìo

¹³ Bìo kà búenbúen á ì túara nɔn minén na tà le Dónbeenì Za Yeesu yèni pánká bìo, bèra a na à mi zūn le mi yú le mukāni binbirì na máa vé. ¹⁴ Bìo nɔn wa poní sérarāa le Dónbeenì yahó lé bìo kà: Hen ká wa fìora le Dónbeenì yi bìo búí dǎní yi ká mu lé le sǐ bìo, à le jí wa cǎn. ¹⁵ Á bìo wa zū le le wee jí wa cǎn, á wa mún zū le bìo wa fìora bìo yi á le wó vó.

¹⁶ Hen ká a búí mɔn mín za tàá mín hínló kèrètíe búí ò o wee wé mu bè-kohó na yí máa wé ò o hí mu húmú binbirì, á bānso ko ò o fio le Dónbeenì yi na a yi, á le è na le mukāni binbirì wo yi. Le bíonì mu bìo ciran bìà wee wé mu bè-kohó na yí máa wé à ba hí mu húmú binbirì. Èe ká mu bè-kohó búí wee wé ò o nùpue hí mu húmú binbirì. Yínɔn bún á ì le mi fio bìo yi. ¹⁷ Wékheró lée wékheró búenbúen lée bè-kohó bún bon. Èe ká bè-kora búenbúen màhá yí máa wé ò o nùpue hí mu húmú binbirì.

¹⁸ Wa zū le yìa wó le Dónbeenì za á máa wé è wé mu bè-kora, lé bìo le Dónbeenì Za Yeesu wee kǎn a mu wéro yi. Ó o *Satāni mún yí dà máa wé o làa dèe woon. ¹⁹ Warén bán zū le wa bìo sǎ le Dónbeenì yi. Ká ho dímjáasa na yí zū le Dónbeenì bán búenbúen ó o Satāni pánká wi wán. ²⁰ Wa mún zū le le Dónbeenì Za Yeesu lé yìa buée wó á wa zūnaa le Dónbeenì binbirì. Á wa páania lè le Dónbeenì binbirì wa páaníló lè le Za Yeesu *Krista bìo yi. Lerén lé le Dónbeenì binbirì, á lerén mí dòn lé dìo mún wee na le mukāni binbirì na máa vé. ²¹ Ì zàwa, mi pa miten bìo à mi yí bùaaní hǎ doffina na yínɔn le Dónbeenì binbirì.

HO jun ní vūahú na ó o
Zãn
 túara

Vūahú túaró nūhú

O Zãn, yia lé o Yeesu nì-kenínia nì-kéní, lé wón túara ho vūahú na kà. Ho vūahú mu yi, ó o von mítén làa nì-kínle. O túara ho nɔn ba kèrètíewa kuure búí yi.

Ba kèrètíewa kuure mu ó o wee ve làa háa lè mí zàwa. O wíọkaa bía ba nì-khàwa lè le waminì bìo, á mún bía le ba sòobá mítén à wé bè le Dónbeenì tũíá poni yi.

Vūahú nín-yání bíoní

¹⁻² Īnén na lé o nì-kínle, lé mi wee túa ho vūahú na kà. Ī wee túa ho á à na a háa na le Dónbeenì léra yi, orén lè mí zàwa. Ī wa mi búenbúen làa sòobéε, lé bìo le Dónbeenì tũíá poni na le zééní làa wen á wa tà yi á ho wi wa yiwa yi féεε. Mu yínɔ́n ĩnén ĩ dòn wa mia. Bìa búenbúen na tà ho tũíá mu bìo á mún wa mia. ³ Le o Maá Dónbeenì lè mí Za Yeesu *Krista à wé mu sãamu lè le hii làa wen, à ba na ho héerà warén na tà ho tũíá poni bìo á wa mín yi.

Mi wa waí mín à pí ho kàránlò na yí bon bìo

⁴ Ū zàwa búí á ĩ ná bìo le ba tà bò le Dónbeenì tũíá poni yi làa bìo ó o Maá Dónbeenì heníanáa mu nɔn wen, á ĩ sīi b̀entín wan mu bìo yi làa sòobéε. ⁵ Háa mu, hã làa na kà wán, á bìo á ĩ hení ì na fon lè bìo kà: Mi wa waí mín. Le bíonì mu yínɔ́n bín-finle na bò henía á ĩ túara nɔn mia, b̀ueé. Le bìo mà nɔn wen ho p̀ahú na wa búakáa á ná le Dónbeenì bíonì yi. ⁶ Hen ká wa wee bè bìo le Dónbeenì bò henía yi, lé búin á à zééní le wa wa le Dónbeenì. Bìo le Dónbeenì bò henía p̀ahú na wa búakáa ná le Dónbeenì bíonì yi lé bìo kà: Mi waí mín.

⁷ Ī wee bío kà síi lé bìo ba nì-khàwa wáa bera fò hã lùà búenbúen. Ba wee bío le bìo ó o Yeesu *Krista b̀ueé wó a ǹpue á yí bon. Ba lé ba nì-khàwa, ba lé o Krista zúkúsa. ⁸ Á mi cén pa miten bìo, à bìo mi wó búenbúen le Dónbeenì bìo yi á mi yí t̀é yi, ká mi yí mu c̀nú à ho nii sí.

⁹ Yia yí máa tà bè ho kàránlò na bìo ciran o Krista yi, ká a báará díá ho, se wón yí zũ le Dónbeenì. Ká yia wee tà bè ho yi, wón páanía là a Maá Dónbeenì lè mí Za. ¹⁰ Ká ǹpue búí na yí máa tà bè ho kàránlò na bìo ciran o Krista yi wé buara mi c̀n, á wi ò o kàrán mia, à mi yí tà le o làa mi wán. Mi yí hén mi yara sí b̀anso. ¹¹ Yia héra mí yahó sá a ǹpue mu síi, se b̀anso làa wo léera hã wén-kora na ó o wee wé yi.

Vūahú m̀ondén bíonì

¹² Bìo c̀rèε á ĩ wi à ĩ bío làa mia, ká ĩ màhá yí wi à ĩ túa mu vūahú yi. Ī wi à ĩ buen mi c̀n ĩten á wa b̀ueé páaní ì tà hã láakáwá. Ká búin wó, á wa sī-wεε nii màhá à sí.

¹³ Mín hínlò na le Dónbeenì mún léra, wón lè mí zàwa wee t̀ení mia.

Ho tĩn ní vũahú na ó o Zãn túara

Vũahú túaró nùhú

O Zãn, yà lé o Yeesu nì-kenínia nì-kéní, lé wón túara ho vũahú na kà. Ho vũahú mu yi, ó o von míten làa nì-kínle. O túara ho nɔn ba kèrètíewa kuure ya-dí búí na ba le Kayuusi yi. O wíokaa o Kayuusi là a Demetiriyuusi yènnáa bìo ba wó bìo yi.

Ká a Diotereefu wára hɔn ó o yí wa, ó o le ba kèrètíewa yí bè hã yi.

Le tɛení

¹ Kayuusi, mu lé ìnén na lé o nì-kínle á wee túa ho vũahú na kà á a na foñ. Í wa fo làa sòobé. ² Ùnén na á í wa làa sòobé, í wee fan à ù bìo búenbúen wé se. Bìo á ùnén le le Dónbeenì buannáa mín sese, lé búñ bàn sí à ù sáníà lò mún wé hereráa. ³ Wàn zàwa kèrètíewa buéé bía nɔn mi le le Dónbeenì tũíá poni bìo á fo heníá, á fo mún wee bè ho yi. Bìo á í ná mu, á í sī wan làa sòobé. ⁴ Bìo á í sī á à bīnì ì wa yi á à poñ bìo á í ná à ba le í zàwa mu kèrètíemu dǎn yi bò le Dónbeenì tũíá yi, búñ mía.

O Kayuusi bò le Dónbeenì yi sese

⁵ Ùnén na á í wa làa sòobé, wàn zàwa kèrètíewa á fo wee bua sese, hàrí bìà lé ba nì-hānì á fo pá wee bua sese. Búñ lé bìo wee zéení le fo bɛntín bò le Dónbeenì yi. ⁶ Bìo fo wa làa ba á ba mà tũíá nɔn ba kèrètíewa kuure yi. Ká bán nùpua so sí fo wee séení ba varáa yi làa bìo le Dónbeenì le mu koráa, se mu se. ⁷ Mu bon, mu lé o *Krista tonló bìo yi á ba lóráa, à ba yí fó hàrì dèc bìà yí zū le Dónbeenì cǔn. ⁸ Àwa, á mu sà warén yi à wa wé séení bán nùpua so sí. Ká wa wee séení ba, búñ ká wa mún páanía làa ba á wee zéení le Dónbeenì tũíá poni bìo.

O Diotereefu là a Demetiriyuusi bìo

⁹ Í túara ho vɔn-za nɔn mi kèrètíewa kuure yi. Èe ká a Diotereefu na wa ò o wé dí mu bìo búenbúen yahó á yí máa càtí í bioní. ¹⁰ Ká í buara, á hã wén-kora na ó o wó, lè hã sabioní na ó o fũaana í nii á í buéé bío bìo làa mia. Bìo ó o bīnía wee wé yáá po búñ. O yí máa tà à wàn zàwa kèrètíewa làa o wán. Á bìà mún tà le ba wé làa mí wán ó o hò. Á bìà ba wee làa wán ó o wee ña lén ba kèrètíewa kuure yi.

¹¹ Ùnén na á í wa làa sòobé, fo wé mɔn ba nùpua na wee wé bìo yí se à ù yí bè ba wára yi. Èe ká fo wé mɔn ba nùpua na wee wé bìo se à ù bè bán wára yi. Yà wee wé bìo se wón bìo sà le Dónbeenì yi. Yà wee wé bìo yí se wón yí zū Dónbeenì.

¹² O Demetiriyuusi wón ba nùpua búenbúen bɛn wee wíoka yèni. Bìo ó o wee bua míten héha le le Dónbeenì tũíá poni lé búñ wee zéení le o lé o nì-tente. Ìnén mún wee wíoka a yèni, á ù zū le bìo á í wee mì búenbúen lé ho tũíá.

Le mónđen tɛení

¹³ Bìo cèrèe á í wi à í bío làa fo, ká í màhá máa túa mu vũahú yi. ¹⁴ Í wi à í buen ù cǔn hen làa cǐnú, á wa buéé páaní ì tà hã láakáwá. ¹⁵ Le ho héerà à keñ làa fo. Mìn bǔnlowà na làa wén páanía wi á wee tɛení foñ. Mún tɛení wàn bǔnlowà na làa fo páanía wi yi lè mí nì-kéní kéní.

Ho vūahú na ó o Zude túara

Vūahú túaró júhú

O Zude lé yà túara ho vūahú na kà á nɔn le Dónbeenì nìpomu búenbúen yi. Ho vūahú mu bióní ló mín là a Piere jun ní vūahú na á wón túara. Hã vǔnna mu mí bìo jun wee jì ba kèrètíewa zeñ wán le ba pa míten bìo ba nì-kàránlowà na bìo yí bon bìo yi, bán na wee wé hã wára na ba sĩa wee vá yi na yí se.

O Zude mu bía le ba nì-kàránlowà mu wee wé mu bìo na yí se làa sòobée. O bía le le Dónbeenì á à síní ba júná. O mún bía le ba kèrètíewa wíoka wé bánbá à wé le dà-kéní là a Yeesu, à dé mí sòobée le Dónbeenì bìo yi le Dónbeenì mu Hácírí pànká yi, à wañ mín, bèra a na ò o Yeesu *Krista pànká yi à ba yí le mukānì binbirì na máa vé.

Le tɛɛní

¹ Mu lé ìnén Zude, o Yeesu *Krista ton-sá, ìnén na lé o Zaaki bàn za, lé mi wee túa ho vūahú na kà. Ì wee túa ho á à na bìa ó o Maá Dónbeenì hueeka yi, á wa, bìa ó o Yeesu Krista wee pa bìo. ² Le o Núhúso wé mu tentemu cèrèè làa mia, à na mí héerà mia, á wíoka wañ mia.

Ba nì-kàránlowà na wee vǔnì ba nùpua bìo

³ Minén na á ì wa làa sòobée, ì sǔ bènǔn lá vá làa sòobée à ì túa mia ho kǎnǎlò na bìo ciran wa búenbúen dǎn yi. Hã làa na kà wán á mu wáa léé konloon à ì wé mu, bèra a na à ì hení mi sĩa à mi fǎrá tǎn mu bìo na mi tà yi, bìo le Dónbeenì nɔn bìa bìo sǎ le yi le cúekúee á mu vóráa. ⁴ Ì wee túa mia lé bìo ba nùpua búí na pá le Dónbeenì, á tun míten yi zonnáa mi tíahú. Ba wee yèrémá wán Dónbeenì sǎamu bióní kúará à dǎn wéráa mí sĩa wára na yí se. Lé búñ ba wee wé à pínáa o Yeesu Krista, wón mí dòn na lé wa ya-dí lè wa júhúso. Mu fèra túara le le Dónbeenì á à síní ba júná.

⁵ Ì zǔ le bìo á ì bío ò na mia kà búenbúen á mi zǔ, ká ì màhǎ pá bǎnía wee leéka mia làa bǔ. Mi zǔ bìo ó o Núhúso kǎnǎnǎa o *Isirayeele nìpomu ho *Ezipite kǎhú yi. Ká bìa pá yí dó mí sĩa le yi bán le wó á ba húrun. ⁶ Mi bǎnǎ leéka ho wáyai tonkarowà búí bìo, bán na yìo yí sù ho pànká na le Dónbeenì nɔn ba yi á ba ló hen na ba lá wi yi. Lé búñ te bìo le Dónbeenì can ba kúaaráa le tǐbǐ-cúaa yi á pannáa le wizonle na le khíi fǐ le cítíi yi. ⁷ Mi mún bǎnǎ leéka ho *Sodǎomu lè ho *Komǎore lórása bìo, lè hã lórá na sùarǎkaa yi làa ba bìo. Hã lórá mu nùpua dó míten mu koomu wára lè mí síiwà yi, á wi ba wé da lè ba zàn-búaa. Á bìo kà wán ba wi ho dǎhú na wee cǐ fǐee yi. Mu wó kà à jǎnǎa ba nùpua zeñ wán.

⁸ Lé hǎn wára so síi lé hǎa á ba nùpua mu na wi mi tíahú á mún wee wé. Ba hácíira bò mu bìowa na yí bon wán, á mu bìo na sǐ ba yi na yí se lé búñ ba wee wé. Le Dónbeenì júhúsomu ba wee zuañ yi, á wee là ho wáyai búaa na cùkú wi. ⁹ Hàrí ho wáyai tonkarowà júhúso na yèni ba le Miseele yàa pá yí henía mí sǐi yi wó búñ. Wón jɔn là a *Satǎni khon mín yi o *Mǎyǐize nì-hínmu wán, ká a màhǎ yí là a. Bìo kà lé bìo ó o bía: «Le o Núhúso beé ũ lò». ¹⁰ Èe ká barén nùpua mu bán wee là bìo ba yí zǔ, ba yí máa le mí yiwa wéráa mu bìo lòn napuwà, lé búñ yàa wee yáa ba. ¹¹ Ho yéréké á à sá ba yi. Ba wee wé là a nì na ba le *Kǎpǎe bìo síi. Le wári cǎrò bìo yi á ba wó khon làa bìo ó o nì na ba le *Balaamu wóráa mu bìo síi. Ba bìo yáara, lé bìo ba kǎa là a nì na ba le Koree bìo síi. ¹² Hen ká mi bunbua-dǐnló á ba páanǎa wee dí làa mia, à mi dǐnló díró yírǎa keñ. Ba wee dí bùubaa ká mu nǐyio máa dí ba, ba wee leéka míten bìo mí dòn. Ba ka lòn vǐohó na wee kǎn lè mí

pànká ká ho máa tè. Ba ka lòn v̄ins̄ĩa na yí máa ha mí haró p̄ãhú, na ba d̄eera kúará á hã húrún. ¹³ Ba n̄iyi-wárá wee mi làa bìo ho mu-beenì jumu yànbónlò khùankhúa wee lée kúia mináa bìo síi. Ba ka lòn mààayio na la-kéní mía, á le Dónbeenì b̄èn ká ho lahó làa ba le tíbí-cūáá yi, á ba khíi k̄én yi f̄éε.

¹⁴ O En̄ōki, yia lé wàn maáwà n̄uwā h̄ejun ní à lá a Adāma jii wán, á yánkaa f̄eera le Dónbeenì j̄i-cúa b̄arén d̄ání yi mún kà síi: «Mi loí, lé o Núhúso na bò ò buen lè ho wáayi tonkarowà c̄èr̄éc̄èr̄éc̄èr̄é, ¹⁵ á buée cíti ba n̄upua búenbúen. Ba bè-kora wérowà búenbúen na k̄áá á p̄á le Dónbeenì ó ò síiní júná ba bè-kora na ba wó lè hã bín-kora na ba bía le Dónbeenì d̄ání yi bìo yi».

¹⁶ Ba n̄upua mu s̄ĩa yí máa wa mi. Ba wee wírí m̄iten bìo yi làa wizooní búenbúen. Ba s̄ĩa bìo na yí se lé búñ ba wee wé. Ba wee khòn lè mí bíoní, á wee wíoka ba n̄upua yèni à càráa mu bìo.

Le zéení na n̄on ba k̄èr̄ét̄íewa bìo yi

¹⁷ Èε ká minén na á ï wa làa s̄òob̄éε, mi b̄íní leéka wa Núhúso Yeesu *Krista tonkarowà j̄i-cúa bìo. ¹⁸ Ba bía le: «Hã p̄õnna vaa véení, ká ba n̄upua wé è yáa mí j̄iní yi á à na mia. Ba wé è wé mí s̄ĩa bìo na yí se, á à pí le Dónbeenì bìo». ¹⁹ Lé b̄arén wee kheé ba n̄upua. Ba leékaa bìo na, à ba wé. Dónbeenì Hácírí mía ba yi. ²⁰ Èε ká minén na á ï wa làa s̄òob̄éε, mi d̄ìn mi s̄iadéro le Dónbeenì yi wán à séenínáa mín, à mi wíoka va làa yahó. Mi wé fio lè le Dónbeenì Hácírí pànká. ²¹ Mi bua mín làa bìo le Dónbeenì wa làa mia, à dé mi s̄ĩa lòní le mukānì na máa vé, dìo wa Núhúso Yeesu *Krista á à na mia o tentemu bìo yi. ²² Bìà s̄iadéro yí f̄ará yí t̄ina sese le Dónbeenì yi á mi z̄ún màkárí. ²³ Mi k̄àní ba hã júná síiníló yi. Mi mún z̄ún bìà ká màkárí, ká mi màh̄á pa miten bìo. Mi jin ba wárá, hàrí ba s̄̄-z̄ínia á mi yàá pá yí túii yi ba wén-kora bìo yi.

Móndén j̄i-cúa

²⁴⁻²⁵ Le Dónbeenì dà, le è pa mia á mi máa día ho w̄õhú, le è wé á mi ì d̄ìn le yahó ká bè-kohó bìo máa mì máa léé mia. Le è wé á mi ì z̄ámaka le yahó le cùkú beenì yi. Mi wa khòní le Dónbeenì na lé le dà-kéní, le lé wa k̄ànílo wa páaníló là a Yeesu *Krista bìo yi, wón na lé wa Núhúso. Le ho cùkú, lè mu beemu, lè ho pànká búenbúen na bìo s̄ã a yi f̄éε à bìo pá s̄ã a yi hã làa na kà wán à lén f̄éε. *Amiina!

Le Dónbeenì Bè-sànkani na le zéenià là a Zān

Vūahú túaró júhú

Yia túara mu bè-sànkani vūahú lé o Zān na lé o *Krista tonkaro. Pàahú na ó o wee túa ho yi ká bìa tà a Krista bìo á ho Oroomu béé wee beé lò làa sòobéé. O túara ho pàahú na ba hía wìira a buan zoó díá ho kōhú na wi mu jummu tíahú, hía ba le Patimɔɔsi yi. O túara ho á heníanaa bìa tà a Krista bìo sīa. O le ba wíoka dé mí sīa o Yeesu yi lé bìo ó o dàina mu bìo búenbúen. O vūahú mu yi á le Dónbeenì páaní kínle vūahú bìo cèrèe wee mi yi.

O Zān bía mí vūahú yi le o Yeesu zéenià míten làa mí. Á lé o Yeesu mu mún bía le o túa bìo ó o mɔn búenbúen (1). Ó o Zān bèn túara hā vōnna bìo hɛnɔn á nɔnka ba kèrètíewa kuio bìo hɛnɔn na wi ho Azii kōhú yi (2-3). O zéenià bìo ó o mɔn ho wáayi, lè ho sò-mánu firó, lè hā būaaní bìo hɛnɔn, lè mu biowa bìo hɛnɔn, lè hā lánpórà bìo hɛnɔn bìo (4-16). Ho ló-beeni *Babiloona cìlò là a Satāni lè mí ton-sáwá yáaró bìo (17-20). Bún mɔn ó o mɔn ho díimíjǎ finle na le Dónbeenì léra. O bía le hen làa cínú ká a Yeesu á à bíní ì buen (21-22).

Bìo ho vūahú wee zéeni

¹ Bìo wi ho vūahú na kà yi lé le Dónbeenì bè-sànkani na le zéenià là a Yeesu *Krista à wón zéeni na mí ton-sáwá yi, à ba zūn bìo ò wé hen làa cínú. Ó o Yeesu tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi nì-kéní, ò o buee lii zéeni mu lè mí ton-sá na ba le Zān. ² Bìo ó o Zān mu mɔn búenbúen ó o mà tūiá. O zū le mu lé le Dónbeenì jii-cúa, á zū le lé o Yeesu Krista zéenià mu. ³ Bìa wee kàrán le Dónbeenì jii-cúa na túara ho vūahú na kà yi, làa bìa wee jí hā à pa hā bìo bán júná bènín sī, lé bìo mu biowa mu wéró á sùaràa.

O Zān tēenià ba kèrètíewa kuio bìo hɛnɔn yi

⁴ Ho vūahú mu lé ìnén Zān wee túa ho á à na ho Azii kōhú lórà bìo hɛnɔn kèrètíewa kuio bìo hɛnɔn yi. Le le Dónbeenì, dìo wi féeé, na wi ká bìo búí dīn yí léra na bò ò buen, à wé mu sāamu làa mia, à na ho héerà mia. Le hā hácíira mí bìo hɛnɔn,* hía dīn le Dónbeenì bá-zàmu kanmúini yahó à mún wé mu sāamu làa mia, à na ho héerà mia. ⁵ Le o Yeesu Krista, yia wee mì ho tūiá le Dónbeenì jii, yia láayi wi, yia nín-yání vèera ló ba nì-hía tíahú, yia wi ba bá-zàwa búenbúen júhú wán à mún wé mu sāamu làa mia, à na ho héerà mia.

Lé orén wa wen, á húrún cāni kúaarà káníanaa wen wa bè-kora yi, ⁶ á wó á wa lé le *Dónbeenì yankarowà nìpomu na wee sá bàn Maá Dónbeenì tonló. Le ho cùkú lè ho pànká à bìo sī a yi féeé hā lúlúio na jii mía yi. *Amiina!

⁷ Mi loí! Nín-yia hā dùndúio yi bò ò buen. Ba nùpua búenbúen á à mi a, hàrí bìa cú a. Ho díimíjǎ kǎna sīwà búenbúen á à tà le wéé o bìo yi. Lé bún mu ù wéràa. *Amiina! ⁸ O Núhúso Dónbeenì, dìo wi féeé, na wi ká bìo búí dīn yí léra, na bò ò buen, dìo dà mu bìo búenbúen á wee bío: «Lé ìnén á búá mu bìo búenbúen júhú, á lé ìnén mún ò véeni mu bìo búenbúen.»

O Zān mɔn o Krista lè mí cùkú beeni

⁹ Ìnén lé o Zān na lé mìn za wa páaníló là a Yeesu bìo yi. Í làa mia páanía le Dónbeenì bá-zàmu yi, á léera mi lò beéró làa bìo mi wee hínáa mi sīa yi làa mia. Lé ìnén ba hía wìira á buan zoó díá ho kōhú na wi mu jummu tíahú, hía ba le Patimɔɔsi yi. Ba zoó díá mi bín

* 1:4 Hā hácíira mí bìo hɛnɔn: Mu bìo hɛnɔn wee zéeni mu bìo na jii sú bìo. Hen kà á hā hácíira bìo hɛnɔn lé le Dónbeenì Hácíri á mu wee zéeni bìo.

lé bìo á ì buera le Dónbeenì bíonì á zééníà ho tũíá na ó o Yeesu mà. ¹⁰ O Nùhúso wizonle zòn,† á le Dónbeenì Hácírí pànká kera ì wán, á ì ná tãmu búí sã pónpón lòn búaa ni tãmu ì món. ¹¹ Á mu tãmu mu bíá làa mi: «Bìo fo wee mi à ù túa ho vūahú yi na hã lórá bìo hẹ̀nùn na kà kèrètíewa kuio bìo hẹ̀nùn yi: Ho Efεeze, ho Simiina, ho Pεekaamu, ho Tiatiire, ho Saade, ho Filadelifii, lè ho Lawodisee.» ¹² Bìo á ì ná mu tãmu mu sã, á ì yèrè máa le ì khíi loń yia bíá làa mi, á ì khíi mɔn fíntá-cúaa wa bìo hẹ̀nùn na wó lè ho sánú. ¹³ Ò o búí lòn nùpue‡ á zoó wi hã tíahú. B̀anso zá ho báká tóní, á can míten lè le nín-kéní na tá lè ho sánú. ¹⁴ O jún-vání ka púiapúia lòn yènsé. O yìo ka lòn dõhú denle, ¹⁵ á zení wee juíika kùiakùíá lòn t̀j̀nòn na ba pà á wíokaa. O tãmu sã wee jí lòn jùn-beenì v̀náló. ¹⁶ Hã mànàayio bìo hẹ̀nùn ó o buan lè mí nín-tíáni. Ho khà-tóní yara jùnso na jia wi á wee lé o jii yi. O yahó ka c̀c̀c̀c̀n lòn wiso-hádõhú.

¹⁷ Bìo á ì mɔn wo kà, á ì lùwá a tá díá, á yí máa kànkán lòn nùpue na húrún. Ó o líí b̀o mí nín-tíáni ì wán ò o bíá: «Yí zón wà. Lé ìnén á búá mu bìo búenbúen jùhú, á lé ìnén mún khíi véení mu bìo búenbúen. ¹⁸ Ìnén lé yia le mukāni binbirì wi c̀n. Ì lá húrún, á lé mi na wáa wi le mukāni yi féε hã lúlúio na jii mia yi. Mu húmú á ì pànká wi wán, á ho nì-hónbó-lóhó á ì pànká mún wi wán. ¹⁹ Àwa, á bìo fo wee mi, bìo wi làa bìo bueé wé mu món, búń búenbúen à ù túa. ²⁰ Ká mu lé hã mànàayio bìo hẹ̀nùn na á ì buan lè ì nín-tíáni, lè hã fíntá-cúaa wa bìo hẹ̀nùn na wó lè ho sánú, búń b̀an kúará á ì zéení làa fo: Hã mànàayio bìo hẹ̀nùn h́n bìo wee zéení le Dónbeenì tonkarowà na wee pa ba kèrètíewa kuio bìo hẹ̀nùn yi bìo. Ká hã fíntá-cúaa wa bìo hẹ̀nùn, h́n bìo b̀en wee zéení ba kèrètíewa kuio bìo hẹ̀nùn bìo.»

2

Bíò mà nɔn ho Efεeze kèrètíewa kuure yi

¹ «Hã jì-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenì tonkaro yi, yia wee pa ho Efεeze lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia buan hã mànàayio bìo hẹ̀nùn lè mí nín-tíáni, na wee varáka hã fíntá-cúaa wa bìo hẹ̀nùn na wó lè ho sánú tíahú, lé wón wee bío bìo kà: ² Ì zū bìo mi wee wé, mi tà le lònbee yi mu bìo yi, á mún wee h́ mi s̄a mu yi. Ì zū le b̄a lé ba nì-sūmáa á mi pá bìo. Ba búí na le mí lé o *Krista tonkarowà à mu yí bon, á mi khéra kúará, á zū le ba lé ba sabín-f̀aaalowa. ³ Mi wee tà h́ mi s̄a, à tà le lònbee yi ì bìo yi, mi yí máa tèé mi bàra. ⁴ Èé ká ì màhá à zá làa mia bìo búí na á ì mɔn mia à mu yí se bìo yi. Bìo mi wa làa mi p̀ahú na mi búakáa dó mi s̄a mi à mi díá. ⁵ Àwa! Á mi cén và mi yiwa bìo mi f̀u karáa wán, à zūń le mi ló lè ho món. Mi cén yèrè má mi yilera lè mi wára à wé làa bìo mi f̀u karáa bìo. Ká mi yí yèrè máa, á ì bueé lá mi fíntá-cúaa á à lén b́n. ⁶ Ká ì màhá mún wee búá mia. Lé bìo á bìo ba Nikolayitewa wee wé á mi jina, làa bìo á ìnén mún jinanáa mu.

⁷ «Yia wee jí bìo, à b̀anso jí bìo le Dónbeenì Hácírí wee bío na ba kèrètíewa kuio yi. Yia dàina ho f̀uhú fá, á le Dónbeenì v̀ns̄ia buahó v̀nd̀εε na wee na le mukāni ba nùpua yi, á b̀anso á ì na dén b̀an b̀εεre díró ní yi.»

Bíò mà nɔn ho Simiina kèrètíewa kuure yi

⁸ «Hã jì-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenì tonkaro yi, yia wee pa ho Simiina lóhó kèrètíewa kuure yi:

† 1:10 O Nùhúso wizonle: Le wizonle mu lé o Yeesu v̀èrò wizonle. Le lé ho dimaasi. ‡ 1:13 Mu kεεekimu yi á mu bíá: «Lòn nùpue za». Mu bìo wee zéení yia ó o Daniyεele mɔn (Daniyεele vūahú 7.13-14; 10.5-6). Ba zúif̀uwa c̀n ó o nùpue za mu lé Yia le Dónbeenì mɔn léra.

«Yia búa mu bìo búenbúen jùhú, á mún khíi véení mu bìo búenbúen, yia lá húrún á vèera, lé wón wee bío bìo kà: ⁹ Ì zū mi lò beéró bìo, á zū mi khemu bìo, à ho nàfòró binbirì jòn wi mi cón. Á bia le mí lé ba *zúífùwa à ba yínón ba zúífùwa binbirì bìo ba wee yáa lè mi yèni á ì mún zū. Ba nùpua mu kuure bìo sà a *Satāni yi. ¹⁰ Le lònbee na à yí mia á mi yí zón. Mi loí, o Satāni á à wé á mi búí ba à kúee ho kàsó yi á à khénnáa mi kúará. Le lònbee á à yí mia hã wizooní bìo pírú yi.* Mi fàrá òò mi sīadéro mi wán, hàrí ba búe mia, á ì na le mukāni binbirì mia.

¹¹ «Yia wee jí bìo, à bànso jí bìo le Dónbeenì Hácírí wee bío na ba kèrètíewa kuio yi. Yia dàína ho fūuhú fá, wón bànso á mu húmú cúa-jun ní máa yí.»

Bíoni mà non ho Pεεkaamu kèrètíewa kuure yi

¹² «Hã jì-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenì tonkaro yi, yia wee pa ho Pεεkaamu kèrètíewa kuure yi:

«Yia ho khà-tóní yara junso na jia wi á wee lé jii yi, lé wón wee bío bìo kà: ¹³ Ì zū le ho lóhó na fo wi yi lé o *Satāni béeni dínií. Mi yí bīnía ì món à mi fàrá òò mi sīadéro mi wán. Hàrí pàahú na ba bó a nì na ba le Āntipaasi yi mi cón hen na ó o Satāni mu wi yi, á mi pá wíokaa dó mi sīa mi. O Āntipaasi mu lé wón mà ho tūiá ì jii binbirì. ¹⁴ Èé ká ì màhá à zá làa mia cīnú bìo á ì món mia à mu yí se bìo yi. Ba búí wi làa mia na bò a nì na ba le *Balaamu kàránló yi. Wón na zéeniá o *Isirayeele nìpomu khà vīnfló là a nì na lé o béé, yia ba le Balaaki† á bán là hã wōnna taa, á wó ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà. ¹⁵ Lé ká sí ba búí mún wi làa mia á bòráa ba Nikolayitewa kàránló yi. ¹⁶ Á mi cén yèrémá mi yilera lè mi wára. Ká mi yí yèrémáa, á hen làa cīnú ká ì buen, á bueé fi làa bán nùpua so lè ho khà-tóní na wee lé ì jii yi.

¹⁷ «Yia wee jí bìo, à bànso jí bìo le Dónbeenì Hácírí wee bío na ba kèrètíewa kuio yi. Yia dàína ho fūuhú fá, á ho *maane na ba sànkāa á ì na a yi ó o ò là. Ì mún ò na le hue-poni bànso yi. Le hue mu á ì wóncí le yèn-finle wán á à na bànso yi. Nì-veere yí dà máa zūn le yèni mu ká yínón yia le hue-poni mu non yi.»

Bío mà non ho Tiatiiire kèrètíewa kuure yi

¹⁸ «Hã jì-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenì tonkaro yi, yia wee pa ho Tiatiiire lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia lé le Dónbeenì Za, na yìo ka lòn dōhú denle, á zení wee juiíka lòn tōjòn, lé wón wee bío bìo kà: ¹⁹ Bìo mi wee wé á ì zū. Á le waminì na wee mi mia, làa bìo mi yí máa bīnía ì món, làa bìo mi wee wé na ba nùpua yi, làa bìo mi wee hīnāa mi sīa, mu búenbúen á ì zū. Ì mún zū le hã làa na ká wán, á bìo mi wee wé á po bìo mi wó pàahú na mi búakaa dó mi sīa o Yeesu yi. ²⁰ Èé ká ì màhá à zá làa mia bìo búí na ì món mia à mu yí se bìo yi. O háa Zezabeele‡, yia le mí lé le *Dónbeenì jì-cúa fεero à mu yí bon á mi wee día ò o khà ì ton-sáwá vīni. O wee jàa ba dé ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síwà wéro yi, lè hã wōnna taa làró yi. ²¹ Á ì non ho pàahú wo yi, ò o yèrémá mí yilera lè mí wára, ká a màhá yí tà le mí ì día mí koomu wára. ²² Àwa! Ì ì wé ó o ò tē mu vāmú á bia làa wo wee páani búenbúen á ì beé lò làa sòobéé, se ba bèn yèrémáa, á día a koomu wára. ²³ Bia bò a yi búenbúen á ì búe. Ká mu wó kà, á ba kèrètíewa kuio búenbúen á à zūn le ìnén lé yia á zū a nùpue yilera, làa bìo ó o sīi vá yi. Ì ì sàání mi nì-kéní kéní yi á à héha làa bìo mi wee wé.

²⁴ «Ká minén Tiatiiire kèrètíewa kuure nùpua na ká, na yí tà yí bò ho kàránló mu yi, á mún yí wi mi zūn bìo ba wee ve là a *Satāni bìo na sà yi, bán á ì ì bío bìo kà á à na yi:

* 2:10 Hã wizooní bìo pírú: Bún wee zéeni le le lònbee mu máa mia. † 2:14 Balaamu làa Balaaki: Mi Loí Miló vūahú (Nombres) 22-24; 25.1-3; 31.16 ‡ 2:20 Zezabeele: Mi loí Bá-zàwa nín-yání vūahú (1 Rois) 16.31; 19.1-2

Ɔ́ máa b́nǐ máa hení bìo búí wéró máa na mia, ²⁵ ká bìo mi dó mi sǎ mi ìlè búnn mi f́ará òò wán làa bìo mi wee wéráa mu f́úaa Ɔ́ b́nǐ buenlò.

²⁶⁻²⁸ «Yia dàǎna fá ho f́uhú, á bò bìo á Ɔ́ wee zééní yi f́úaa mu véení, wón á Ɔ́ ì na ho pánká yi ó o ò wé hǎ síwà búenbúen j́uhú wán làa bìo á ìnén mún yúráa ho pánká Ɔ́ Maá cón bìo sí. Ò o ò sùwaní mí pánká ba wán làa sòobé, á wé è fi ba lòn sǎ na má làa córó. Bànso á Ɔ́ ì na hǎ tá-tǎ mànàayiire yi. §

²⁹ «Yia wee jí bìo, à bànso jí bìo le Dónbeenì Hácírí wee bío na ba kèrètíewa kuio yi.»

3

Bíò mà nǎn ho Saade kèrètíewa kuure yi

¹ «Hǎ ji-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenì tonkaro, yia wee pa ho Saade lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia hǎ hácíira bìo hènun na bìo sà le Dónbeenì yi wiráa, na hǎ mànàayio bìo hènun wi ní yi, lé wón wee bío bìo kà: Bìo mi wee wé á Ɔ́ zǔ. Ba nùpua wee leéka le mi yú le mukǎni binbirì, à mi jón húrún le Dónbeenì yahó. ² Àwa, á mi cén f́ání mi yìo, à dé pánká miten yi, à bìo ká mia j́uhú hǎ yí búe. Mu bon. Ɔ́ zǔ le bìo mi wee wé á jii yí sù Ɔ́ Maá Dónbeenì yahó. ³ Àwa, á mi b́nǐ leéka mi yiwa bìo mi j́á lè le Dónbeenì bíonì á tà le yi bìo. Mi yèrémá mi yilera lè mi wára, à wé bè le bíonì mu yi. Ká mi yí f́anía mi yìo, á Ɔ́ bueé yòoka mi wán là a kónlo bìo. Mi máa dàǎn máa zǔn Ɔ́ buenlò mi cón pàahú. ⁴ Èé ká ba búí màhá wi mi cón ho Saade mu lóhó kèrètíewa kuure tíahú á buan mítén sese le Dónbeenì yahó lòn nùpua na sí-zǐnia wee ce wéréwéré. Bán á à bè làa mi ká ba zǎ hǎ sí-poa, lé bìo ba ko làa bǔ.

⁵ «Làa búnn sí á yia dàǎna ho f́uhú fá, á wón ò zǐnǐ lè hǎ sí-poa. O yèni á Ɔ́ máa lén bia yú le mukǎni binbirì yènnáa vǔahú yi hùúu. Ɔ́ ì òò Ɔ́ Maá lè mí tonkarowà yahó á à bío le bànso bìo sǎ mi.

⁶ «Yia wee jí bìo, à bànso jí bìo le Dónbeenì Hácírí wee bío na ba kèrètíewa kuio yi sese.»

Bíò mà nǎn ho Filadelifii kèrètíewa kuure yi

⁷ «Hǎ ji-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenì tonkaro na wee pa ho Filadelifii lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia na bàn sí mía, na lé ho tǔiá poni bànso, yia ó o *Daviide béenì díró ní naló pánká wi ní yi lòn woohú won-za, yia héra mu bìo jii à nùpue máa dàǎn pe mu jii, na mún pon mu bìo jii à nùpue máa dàǎn hén mu jii, lé wón wee bío bìo kà: ⁸ Bìo mi wee wé á Ɔ́ zǔ. Ɔ́ zǔ le ba nùpua yí máa kónbi mia sese, èé ká mi màhá pá wee bè Ɔ́ bíoní yi, mi yí pá Ɔ́ bìo ba nùpua yahó. Àwa, Ɔ́ héra ho zǔajii nǎn mia. Á nùpue na mún dà à b́nǐ ì pe ho á mía. ⁹ Mi loń, bìo kà lé bìo á Ɔ́ ì wé làa bia bìo sǎ a Satǎni yi, bán na wee f́úaa hǎ sabíoní le mí lé ba *zúifùwa à mu jón yí bon. Ɔ́ ì wé á ba bueé f́ará mí nǎnkópúná wán mi yahó, á ba à zǔn le Ɔ́ wa mia. ¹⁰ Bìo á Ɔ́ henía nǎn mia le mi hǐ mi sǎ á mi tà bò yi. Lé búnn nǎn á le lònbee na bueé khén ho dímjǎ nùpua búenbúen kúará á ìnén bèn mún ò kǎnǐ mia yi. ¹¹ Hen làa cǐnú ká Ɔ́ buen. Bìo mi dó mi sǎ mi ìlè búnn mi f́ará òò wán làa bìo mi wee wéráa mu, bèra a na ò o búí hǎ yí fé mi bìo na wee zééní le mi fá ho f́uhú.

¹² «Yia dàǎna ho f́uhú fá, wón ò keń lòn bòròbòrò Ɔ́ Maá *Dónbeenì zǐ-beenì yi féé. Bànso ò keń le zǐ mu yi féé. Ɔ́ Maá Dónbeenì yèni, lè le lóhó yèni á Ɔ́ ì túa bànso wán.

§ 2:26-28 Tá-tǎ mànàayiire: Le mànàayiire mu wee zééní le sée yíró bìo. Le mún wee zééní a Krista bá-zàmu búakáro bìo. Mi loń Lení vǔahú (Psaumes) 2.8-9; Mìlò vǔahú (Nombres) 24.17; Bè-sànkani vǔahú 22.16

Hón lóhó so lé ho Zeruzalemu finle na à lé ho wáayi le Dónbeenì cǎn á à lii. Īnén yèn-finle á ĩ mún ò túa b̀anso wán.

¹³ «Yia wee jí bìo, à b̀anso jí bìo le Dónbeenì Hácírí wee bío na ba k̀erètíewa kuio yi sese.»

Bíò mà ǹon ho Lawodisee k̀erètíewa kuure yi

¹⁴ «Hã jì-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenì tonkaro yi, yia wee pa ho Lawodisee lóhó k̀erètíewa kuure yi:

«Yia yèni ba le *Amiina, yia wee mì ho t̀úíá poni le Dónbeenì jii, yia láayi wi, yia lé ho t̀úíá poni b̀anso, na le Dónbeenì òn wán léraráa mu bìo búenbúen, lé wón wee bío bìo kà: ¹⁵ Bìo mi wee wé á ĩ zũ. Le Dónbeenì bìo yi, á mi yí s̀uwa, á mi mún yí wan. Mi lá ka lè mi s̀uwa tàá mi lá wan, se búnn pá wáa s̀úaaní. ¹⁶ Ká bìo mi yí s̀uwa á mi mún yí wan, à mi ka t̀ón, á ĩ ò k̀ún mia á à kúia. ¹⁷ Mi wee bío le mi níi bìo wi, le mi bò miten mi ǹàfòró wán, bìo búí yí f̀ora mia, tàá. À mi yí zũ ká mi lé ba yinyio b̀ansowà á bìo màkárí wi. Mi lé ba ǹi-khenia. Mi lé ba muiwà á wee vará mi bío. ¹⁸ Àwa, á mi día le ĩ zéeni mia: Ho s̀ánú binbirì na ceera ho d̀õhú yi á mi wáa buee yà ĩ c̀ón. Lé búnn ò na ká mi ò wé mu bìo b̀ansowà binbirí. Mi buee yà hã s̀i-poa ĩ c̀ón à zí s̀aráa mi ǹiyio. Mi mún buee yà hã yìo t̀ini ĩ c̀ón à váanì lè mi yìo à mi wé mi. ¹⁹ Bìá á ĩnén wa ká ba wó khon, à ĩ zá làa ba, à bé ba. Mi cén b̀íní dé s̀obéé miten yi, à yèrémá mi yilera lè mi wárá. ²⁰ Mi loń, ĩ òn ho z̀uapíi á wee t̀èení. Ká yia já ĩ sã á tà le ĩ buee zo, á ĩ ò zo b̀anso c̀ón á wa à páanì ò dí.

²¹ «Yia dànná ho f̀úuhú fá, á ĩ wé á b̀anso ò k̀eení mu bá-zàmu kanmúinì wán ĩ ǹisánì, làa bìo á ĩnén mún fá ho f̀úuhú á karáráa ĩ bá-zàmu kanmúinì wán ĩ Maá ǹisánì.

²² «Yia wee jí bìo, à b̀anso jí bìo le Dónbeenì Hácírí wee bío na ba k̀erètíewa kuio yi sese.»

4

Le khòoní na le Dónbeenì wee yí ho wáayi

¹ Búnn m̀ón, á ĩ b̀íníá m̀on à ho wáayi jii héra. Á mu tãmu na lá bíá làa mi lè ho yahó, na sã wee jí lòn b̀úaanì, lé búnn t̀ín wee bío làa mi: «Buee yòo hen, á ĩ ò zéeni bìo buee wé làa fo.» ² Mí lahó yi, á le Dónbeenì Hácírí p̀anká kera ĩ wán, á ĩ m̀on mu bá-zàmu kanmúinì búí ho wáayi ò o búí kará le wán. ³ B̀anso semu ka lè hã *hue-senì búí na ba le zasipu làa saaduana c̀iácíakaró bìo síi, á wee juiíka k̀uákúia. Le bon-khònnle mún ló k̀íníá mu bá-zàmu kanmúinì mu yi á wee juiíka lòn *hue-senì na ba le emeroode. ⁴ Mu bá-zàmu kanmúinì mu b̀àn síi bónnì làa bìo náa k̀íníá le yi, á ba ǹi-kíá bónnì làa ǹuwã náa kará wán. Ba búenbúen zã hã s̀i-poa, á búra mu bá-zàmu khònnlúaa na wó lè ho s̀ánú. ⁵ Mu bá-zàmu kanmúinì mu á ho viohó juiíkaró wee lé yi, á ho ǹamakaró sã mún wee jí le yi. Hã f̀intá-cúawa bìo h̀ènnun z̀áníá yèen bàrá le yahó. Hònn lé hã hácíira bìo h̀ènnun na bìo sà le Dónbeenì yi. ⁶ Bìo búí lòn saahó na jummu wee ce wérewérewé lòn màká d̀úuhú á mún wi mu bá-zàmu kanmúinì mu yahó.

Búaa búaa náa búí mún òn k̀íníá le kanmúinì mu yi. Ba yara lè ba máa búenbúen lée yìo. ⁷ O ǹín-yánì yia ka lòn kúden. O jun níi yia ka lòn d̀aa-za. O t̀ín níi yia yahó ka lòn ǹupue yahó. O náa níi yia wón ka lòn duio na déera wà. ⁸ Ba mí búaa náa búenbúen á mía bìo h̀ènn h̀ènn wi. Hã búenbúen wó lè hã yìo. Bìo kà lé bìo ba wee bío le wisoni lè ho t̀ínàahú f̀éé:

«O Núhúso Dónbeenì b̀àn síi mía.

O dà mu bìo búenbúen.

O wi ká bìo búí òn yí léra.

O wi f̀éé, o bò ò buen.»

⁹ Hen ká ɓa bùaa mu sansan wee bío yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán beemu bìo á wee khòní a, á wee dé o bákà, wón na wi féεε hã lúlúio na jii mía yi, ¹⁰ à ɓa nì-kíá bóní làa nùwã náa lii búrá yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán na wi féεε hã lúlúio na jii mía yahó à bùaaní a. Ba wee wé hén mí sánú khònlúaa lii kúia mu bá-zàmu kanmúiní yahó ká ɓa à bío bìo kà:

¹¹ «Núhúso, wa Dónbeenì,

fo ko lè ho cùkú.

Fo ko lè le khòníi.

Ho pànká búenbúen bìo sà foñ.

Lé bìo ùnén lé yia léra mu bìo búenbúen.

Ùnén lé yia le mu keñ,

á mu bèn wi.»

5

O Pioza mí dòn lé yia ko lè ho vūahú benló

¹ Ī bñía le ĩ loñ, á ĩ mɔn à yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán buan vūahú búí lè mí nín-tíánì. Ho vūahú mu yahó lè ho mání búenbúen á ho túaró wi wán, á bun. Ho jii lan lè ho sò-mánu hã zen cúa-hèjun. ² Ī mún mɔn wáyai tonkaro búí na pànká wi, ò o wee bío bìo kà pǎnpǎn: «Yia ko lè ho sò-mánu na lan lè ho vūahú mu jii firó à ben ho lé o yén?» ³ Ká yia màhá ko lè ho benló à kàrán ho á yí ló. Bãnsó mía ho wáyai, o mún mía ho tá wán, á ho tá fíkòhú ó o mún mía yi. ⁴ Á ĩ bɛntín wá mu bìo yi làa sòobéε, lé bìo á yia ko lè ho benló à kàrán ho á yí ló. ⁵ Á ɓa nì-kíá bóní làa nùwã náa nì-kéní búí á wee bío làa mi: «Yí wá bìo. Loñ, yia ɓa wee ve làa Zudaa zī-júhú nùpua kúden, o béε *Daviide m̀ǹm̀ǹní, á fá ho fūuhú.* Wón lé yia ko lè ho sò-mánu na lan lè ho vūahú mu jii firó, à ben ho.»

⁶ Ī bñía le ĩ loñ, á ĩ mɔn Pioza búí na ka lòn yia na ɓa fã yan làa muinì, ká a dñ le béenì kanmúiní sī yi, ɓa bùaa bùaa náa, lè ɓa nì-kíá bóní làa nùwã náa tíahú. O Pioza mu wáa là a yio lé mu bìo hènun hènun. Hñ yio so lé hã háciira bìo hènun na le Dónbeenì tonkaa ho dímjá kàaráa búenbúen yi. ⁷ O Pioza mu vá vaá bó yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán, ò o fó ho vūahú na á wón buan lè mí nín-tíánì. ⁸ Bìo ó o fó ho buan, á ɓa bùaa bùaa náa lè ɓa nì-kíá bóní làa nùwã náa á bueé búrá a Pioza mu yahó. Ba búenbúen buan hã kòncówá, á mún buan hã lánpóra na wó lè ho sánú, na mu bìo búí na sãmu sī sú á wee cī yi. Bñ bìo so wee zéeni bìa bìo sà le Dónbeenì yi fióro bìo. ⁹ Á ɓa bùaa bùaa náa lè ɓa nì-kíá bóní làa nùwã náa wee sío le len-fñle na kà:

«Ùnén lé fo ko lè ho vūahú mu féró.

Fo ko lè ho vūahú mu féró à fi ho sò-mánu na lan ho jii.

Lé bìo ùnén lé fo ɓa yan lè le muinì.

Ū cãni lé dño yà ɓa nùpua á ɓa bìo sà le Dónbeenì yi.

Ba ló ho dímjá kãna nùpua lè mí sifwà búenbúen yi,

hàri ɓa wé lùe lée lùe,

hàri ɓa bío bíonì lée bíonì.

¹⁰ Fo wó á ɓa lé wàn *Dónbeenì yankarowà nìpomu,

à ɓa wé sá na le yi.

Ba à dí le béenì ho tá wán.»

¹¹ Ī bñía le ĩ loñ, á ĩ jã ho wáyai tonkarowà sã. Ba ka cèrécèrécèré, á kñía mu bá-zàmu kanmúiní, lè ɓa bùaa bùaa náa, lè ɓa nì-kíá bóní làa nùwã náa yi.† ¹² Bìo kà lé bìo ɓa wee bío pǎnpǎn:

* ^{5:5} Zudaa zī-júhú nùpua kúden là a béε Daviide m̀ǹm̀ǹní: Mi loñ Bìo Núhú Búεení vūahú (Genèse) 49.9; Ezayii vūahú 11.1, 10 † ^{5:11} Mi loñ Daniyεele vūahú 7.10

«O Pioza na ɓa lá fã
á ho dànló, lè ho nàfòró, lè mu bè-zūmìnì, lè ho pànká á bìo sà yi.

O ko lè le kònbii.

O ko lè ho cùkú.

O ko lè le khòoní.»

¹³ Á mu bè-lénna búenbúen, bìo wi ho wáayi làa bìo wi ho tá yi, bìo wi ho tá fíkòhú, làa bìo wi mu numu yi, mu búenbúen na wi hã kùaràa búenbúen yi, á ì jà sã à mu wee bío bìo kà:

«Le khòoní, lè le kònbii, lè ho cùkú, lè ho pànká

á bìo sà yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán,

là a Pioza yi fée hã lúlúio na nii mía yi.»

¹⁴ Á ɓa bùaa bùaa náa le: Amiina! À ɓa nì-kíá bóni làa nùwã náa bèn líí búrá à ɓa bùaaníá ɓa.

6

O Pioza fù ho sò-mánu bìo hèzìn

¹ Ì bñía le ì loñ, á ì mɔn ò o Pioza fù ho nín-yání sò-mánu na lá lan ho vūahú nii. Á ì jà ɓa bùaa bùaa náa yà-kéní sã ò o béra lòn vlohó na nà: «Buee khíí lén!» ² Á ì le ì loñ, à lée cón-poni na. Yia yòora a á buan le tée. O búí nɔn mu bá-zàmu khònlúee wo yi ó o búra á wàráa lòn san-bée á tìn wà vaá fá ho fūuhú.

³ Ó o Pioza fù ho jun ní sò-mánu na lá lan ho vūahú nii. Á ì jà ɓa bùaa bùaa náa jun níiso sã ò o béra: «Buee khíí lén!» ⁴ Ó o cúa búí zoó ló hùeen lòn dōhú. Yia kará a wán ó o búí nɔn ho pànká yi, ò o wé à ho hээрà yí keñ ho tá wán, à ɓa nùpua wé búe mín. O búí nɔn ho khà-tó-tóní wo yi ó o buan.

⁵ Ó o Pioza fù ho tìn ní sò-mánu na lá lan ho vūahú nii. Á ì jà ɓa bùaa bùaa náa tìn níiso sã ó o béra: «Buee khíí lén!» Á ì le ì loñ, à lée cón-bírí na lua. Yia kará a wán á buan le dèe na ɓa wee mɔnzá lè mu bìo línlimu. ⁶ Á ì jà bìo búí sã lòn nùpue tãmu ɓa bùaa bùaa náa sī yi à mu wee bío: «O nùpue wizon-kùure sámú sàání lé hã daa làn pámuarè dà-kéní yàwá. Ká mu lé hã sio, se lée làn pámuarè bìo tìn ho yàwá dà-kéní mu yi. Ká ho jiló lè ho *divén bún à ù díá mí yàwá yi.»

⁷ Ó o Pioza fù ho náa ní sò-mánu na lá lan ho vūahú nii. Á ì jà ɓa bùaa bùaa náa níiso sã ó o béra: «Buee khíí lén!» ⁸ Á ì le ì loñ à lée cón-khūunì na lua. Yia kará a wán yèni ɓa le Húmú. Ho nì-hñnbó-lóhó bò a mɔn. Ho díimíjã nùpua búenbúen sankanòn cúa-náa níi bìo dó ɓa ní yi, à ɓa búe ɓa lè ho khà-tóní, lè le hñni, lè mu vámú, lè ɓa zín-bùaa.

⁹ Ó o Pioza fù ho hònú ní sò-mánu na lá lan ho vūahú nii, á ì mɔn hã mànákàwa búí le muini yeení tá. Bìà bò le Dónbeenì bíoni yi, á mà ho tūiá le nii á ɓa bó, lé bán te mí mànákàwa. ¹⁰ Bìo kà lé bìo hã mànákàwa mu wee bío pñnpñn: «Núhúso Dónbeenì na bàn síi mía, yia lé ho tūiá poni bànso, lé ho pàahú yén fo ò pa á à sínínáa ho díimíjã nùpua júná á à diráa hã yúaa wa búeró bìo yi coon?» ¹¹ Á le Dónbeenì nɔn hã sì-poa ɓa nì-kéní kéní yi, à le bíá nɔn ɓa yi le ɓa hñ mí sã cīnú à paráa ɓa ninzàwa ton-sáwá, bàn zàwa lè bàn hñni na ɓa à búe lè ɓarén bìo síi nii síró.

¹² Ì bñía le ì loñ, á ì mɔn ò o Pioza fù ho hèzìn ní sò-mánu na lá lan ho vūahú nii, á ho tá dèkíó lè mí pànká. Á le wii yèrémáa ka kúirikúirikúiri, à ho pñhú hón mùia hobobo lòn cāni. ¹³ Hã mànàayio wee tè lii lòn hánbió na ho pinpi-beenì wee díí. ¹⁴ Ho wáayi bun zon mín yi lòn pāhú á vūnun, á hã búaa lè hã táwá na mu numu kíniá yi, bún búenbúen lóka mí lara yi á vūnun. ¹⁵ Ho díimíjã búenbúen bá-zàwa lè ɓa júnása, ɓa dásíwá júnása, ho nàfòró ɓansowà, bìà pànkáwá wi, ɓa wobáani làa bìà wi mítén, ɓa búenbúen hээрà sà mítén hã kání yi lè hã búaa hue-beera pñna. ¹⁶ À ɓa wee bío lè hã búaa lè mí hue-beera: «Mi jì wen, à yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán à yí mi wen, ò o Pioza síni wa júná.

¹⁷ Lé bìò á yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán là a Pioza wizon-beeni na ba à fí le cítíi yi wáa dñ. Á yia dà à kàní mítén le wizonle mu yi wón mía.»

7

Le Dónbeeni bò le fíiminí mí ton-sáwá buráa wán

¹ Bún món, á ĩ mōn le Dónbeeni tonkarowà nùwā náa à ba òn ho òmíjía sáa mí bìò náa yi á hò ho pinpiró hen na ba ònka yi, à ho yí và ho tá, lè mu jun-beera, lè hã vñsĩa wán. ² Á ĩ bñía le ĩ loñ, á ĩ mōn le Dónbeeni tonkaro veere ò o ló lè le wii hēēñí. Le ðēē na le Dónbeeni, ò lè le mukāñi bānsō, á wee bè lè mí fíiminí ó o buan. Ò o bía bìò kà pñpñn lè le Dónbeeni tonkarowà nùwā náa mu, bìa le nōn ho pānká yi à ba yáarāa ho tá lè mu jun-beera: ³ «Ho tá lè mu jun-beera lè hã vñsĩa á mi òn yí yáa ká wa yí bò le fíiminí wán Dónbeeni ton-sáwá buráa wán yí vó.» ⁴ Á bìa le fíiminí mu bò wán á ba zéénia jii làa mi. Ba búenbúen wó nùpua muaaseé búarā-hējun làa muaaseé náa. Ba ló a *Isirayēle nìpomu zī-júná búenbúen yi. ⁵⁻⁸ O *Zudaa zī-júhú nùpua na le fíiminí mu bò wán lée muaaseé píru jun. Ó o Urubēn, là a Kaade, là a Azēere, là a Nefutalii, là a Manasee, là a Simōn, là a Levii, là a Izakaare, là a Zabulon, là a Zozēefu, là a Bēnzameē, bán búenbúen zī-júná nùpua muaaseé píru jun á le fíiminí mu bò wán.

Ba zāamá-kúii òn o Pioza yahó

⁹ Bún món, á ĩ le ĩ loñ, à lée minka zāamá-kúii na. Ba jii yí dà máa zūñ. Ba ló ho òmíjía kána nùpua lè mí síwá búenbúen yi, hàrì ba wé lùe lèe lùe, hàrì ba bío bíonì lèe bíonì. ĩ mōn ba à ba òn mu bá-zàmu kanmúiní yahó, là a Pioza yahó. Ba zā hã sī-poa, á buanka hã yùkúio vōnna à zééní le mí sĩa wan. ¹⁰ Bìò kà lé bìò ba wee bío pñpñn: «Wán Dónbeeni na kará mu bá-zàmu kanmúiní wán là a Pioza, lé bán kánia wen.»

¹¹ Á ho wáayi tonkarowà búenbúen òn kñía ba nì-kía bóñi làa nùwā náa, lè ba bùaa bùaa náa na òn kñía mu bá-zàmu kanmúiní yi á líí búrá le yahó, á wee bùaaní le Dónbeeni ¹² ká ba a bío:

«*Amiina!

Mu bè-zūminí lè ho òn ló lè ho pānká á bìò sã wán Dónbeeni yi.

Le ko lè le kōnbii lè ho cùkú.

Wa ko wa khòoní le à dé le bārākà fēēē hã lúlúio na jii mía yi.

*Amiina!»

¹³ Á ba nì-kía nì-kéní wáa tūara mi: «Ba sī-poa bānsowà mu á fo zū le? Ba wee lé wen?»

¹⁴ Á ĩ bía nōn wo yi: «Wán maá, ūnén lé fo zū ba.» Ó o nì-kñle mu bñía bía: «Bìa kà lé bìa káa le lònbe-be-beeni* yi. Ba sēera mí sī-zñia o Pioza cāni yi á hã wee ce píiapúia. ¹⁵ Lé bún te bìò ba ònna le Dónbeeni bá-zàmu kanmúiní yahó. Ba wee sá na le Dónbeeni yi le wisoni lè mí tñnàhú fēēē le zī-beeni na bìò sã le yi yi. Á le Dónbeeni, òn kará mu bá-zàmu kanmúiní wán á à kēñ làa ba, á à pa ba bìò.

¹⁶ Hñi làa ju-hānì máa bñí máa òn ba.

Wii máa bñí máa jí ba,

á wunwuro mún máa bñí máa beé ba lò.

¹⁷ Lé bìò ó o Pioza na wi mu bá-zàmu kanmúiní sīi yi á à pa ba bìò làa bìò ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bìò. O wé è dí ba yahó á à varáa le jun-dání yi, òn wee na le mukāñi binbirì, á le Dónbeeni á à sùuka ba yèn-caa búenbúen.»

8

O Pioza fù ho hējun ní sò-mánu

* 7:14 Le lònbe-be-beeni: Mi Loñ Matiye vūahú 24.21; Maaki vūahú 13.19

¹ Bìo ó o Pioza màhà fù ho hẹ̀nùn ní sò-mánu na lá lan ho vūahú jii, á bìo ho wáayi búenbúen wó tétété á dó mí yi. ² Á ì le ì loń, á ì mən le Dónbeenì tonkarowà nùwā hẹ̀nùn na òn le Dónbeenì yahó. Á ba nən hā būaani dà-kéní kéní ba yi. ³ Á le Dónbeenì tonkaro veere búí ló á buéé òn le *ánsán cíníi dèe nìsání. O buan ho lánpóhó na ba wee wé cǐ mu bìo na sǎmu sǐ yi. Ho wó lè ho sánú. Á ba nən mu bìo na sǎmu sǐ cèrèe wo yi ò o cǐ mu ho yi ho *ánsán cíníi dèe na wó lè ho sánú wán, òn wi mu bá-zàmu kanmúini yahó. À mu bìo mu làa bìo sà le Dónbeenì yi fióró ò o páani na le Dónbeenì yi. ⁴ Á mu bìo na sǎmu sǐ na wee cǐ ho lánpóhó na ó o buan yi yini làa bìo sà le Dónbeenì yi fióró á páania yòó òn le Dónbeenì. ⁵ Bún món ó o wáayi tonkaro mu khá hā donfúaa ho *ánsán cíníi á kúaa ho lánpóhó mu yi á kónkúaa kúaa ho tá wán lè mí pánká. Bìo ó o kónkúaa hā kúaa kà síi, á ho vióhó juiíkaa á nàmaaka, á ho tá dèkíó lè mí pánká.

Hā būaani bìo náa na nín-yání wǎ

⁶ Á ho wáayi tonkarowà nùwā hẹ̀nùn na buan hā būaani wáa wíokaa míten hā wíló bìo yi.

⁷ Ó o nín-yání tonkaro wáa wá mí būaani. Bìo ó o wá le, á ho vióhó mànàayio, lè ho dǎhú, lè le cāni lunkaa mín yi á òn òn ho tá yi. Á ho tá lè mí vǐnsià lè mí jíní bìo na cǎka búenbúen á à yí mu bàn sankanòn cúa-tǐn.

⁸ Ó o jun ní tonkaro á wá mí būaani. Á bìo búí lòn búe-beeni na zà, á ba lèera dó mu yámú jummu yi, á bìo yèrèmaa wó le cāni á à yí mu bàn sankanòn cúa-tǐn. ⁹ Á ba búa na wi le cāni mu yi á húrun. Á hā wonna na wi le yi mún fù.

¹⁰ Ó o cúa-tǐn ní tonkaro wá mí būaani. Á le mànàayi-be-beeni búí zà wó ho dǎhú kùera lion hā vūna lè hā jun-dǎa bàn sankanòn cúa-tǐn tǐn wán. ¹¹ Le mànàayiire mu yèni ba le Henheró. Á hā vūna lè hā jun-dǎa jummu, á bìo yèrèmaa wó mu jun-hia á à yí mu sankanòn cúa-tǐn. Á ba nùpua cèrèe húrun lé bìo ba jun mu jun-hia mu.

¹² Ó o cúa-náa ní tonkaro wá mí būaani. Á le wii, lè ho pǐihú, lè hā mànàayio sankanòn cúa-tǐn tǐn ní á bóonia yi, á mu bàn koomu sankanòn cúa-tǐn tǐn ní á vó. Á le wisoni lè ho tǐnàahú sankanòn cúa-tǐn tǐn ní wó le tǐbírí cíkoon.

¹³ Á ì le ì loń, á ì mən duio búí ò o yòó wee dée ho wáayi fírìcírìi á wee bío bìo kà pǎnpǎn: «Yéréké loo! Yéréké! Ho yéréké á à sá ho dímíjǎ nùpua yi lé bìo le Dónbeenì tonkarowà nùwā tǐn na ká á à wí mí būaani.»

9

Bìo wó hā būaani bìo hònú ní wíló món

¹ Ó o cúa-hònú ní tonkaro wá mí būaani. Á ì mən mànàayiire búí na kùera lion ho tá yi. Ho kǎhú na nàyiló jii mía jii won-za á ba nən le yi. ² Á le buéé héra ho kǎhú na nàyiló jii mía jii, á le minka yini ló ho yi kúntùun, á pon ho tá búenbúen yi á mu wó le tǐbírí á le wii yí máa mi. ³ Á ba kòoyówá ló le yini mu yi á bera fò ho tá. Ba nən ho pánká ba yi à ba wé táa ba nùpua lè ba naawà bìo síi. ⁴ Á ba bíá nən ba yi le le jíní, lè hā vǐnsià, làa bìo lée bìo na wee sà hā vónna à ba yí tǐii yi. Ká ba nùpua na le Dónbeenì fǐiminí mía wán lé bán mí òn à ba wé táa. ⁵ Ba yí nən le ní ba yi le ba búe ba nùpua mu, ká ba màhà à beé ba lò làa sòobéé á à òn hā pǐina bìo hònú. Bìo ba wee beé là a nùpue lò á ka lòn naa táró vía bìo síi. ⁶ Pǎahú na á bún ò wé yi ká ba nùpua wé è bío le mí lá húrun se mu súaani. Èe ká ba màhà máa hí. Ba sǐa wé è vá mu húmú yi. Èe ká ba máa yí mu.

⁷ Ba kòoyówá mu ka lòn cúaawa na ba wíokaa hā hǐa táró bìo yi. Ba búenbúen júná á mu bìo búí ponka yi lòn bá-zàmu khònlúaa na wó lè ho sánú. Ba yara ka lòn nùpua yara, ⁸ á jún-vǎní túeeka lòn háawa jún-vǎní. Ba jia ka lòn kúdenwà jia. ⁹ Ba kosǐa ka lè hā ponka yi làa hǎnló bìowa búí. Ba mía sǎ wee jí wùrùwárí wùrùwárí lòn wòtórówa

lè mí cúawa na lùwa bò ò va hã hã. ¹⁰ Ba zúaa wi á ka lòn naawà zúaa. Lé hñn zúaa so á ba à beé lè ba nùpua lò hã pīina bio hònú yi. ¹¹ Ba kòoyówá mu béε lé o tonkaro na pan ho kōhú na nàyló jii mía yi. O yèni lè mu heberemu ba le Abadon, ká mu kerεekimu á ba wee ve o làa Apoliyon, mu kúará le «Bè-yáaro.» ¹² Bún lé ho nín-yání yéréké na wó khíina. Yérékéwá bio jun á pá à bīnī ì wé á à sī bún yi.

Bìo wó hã bũaani bìo hèzìn ní wíló món

¹³ Bún món ó o cúa-hèzìn ní tonkaro á wá mí bũaani. Á ho *ásán cīnī dèε na wó lè ho sánú, dìo wi le Dónbeenì yahó á tãmu búí ló kónbúaa mí bìo náa yi á ì ná sã. ¹⁴ Mu tãmu mu bía non o tonkaro cúa-hèzìn ní na buan mí bũaani yi: «Ba tonkarowà na ló ho wáayi nùwã náa na ba can ho muhú na ba le Efaraate jii à ù fee kúia.» ¹⁵ Ó o feera ba kúará à ba búe ho dímjá nùpua sankanòn cúa-tīn ní jùhú. Ba lá wíokaa ba díá á pannáa dén lúlúure so, hón pīihú so, dén wizonle so, hón pñn-kéní kéní so. ¹⁶ Barén hñn-táwá na yòora ba cúawa á ba zéenia jii làa mi. Ba le ba lé ho muaaseé khíá-pírú píru júná khíá-jun. ¹⁷ Bìo á ì mən lè ba síí lé bìo kà: «Ba búenbúen mu biowa ponka kosíá yi. Mu búí ka hùεεn lòn dōhú. Mu búí lé mu bè-búrán. Mu búí lé mu bè-dondó. Ba cúawa júná ka lòn kúdenwà júná. Ho dōhú lè le yiini lè ho kiríbi wee lé lè ba jini. ¹⁸ Mu bè-sūmáa bìo tīn mu, ho dōhú lè le yiini lè ho kiríbi na wee lé lè ba jini lé bìo bóka ho dímjá nùpua. Bìo mu bó búenbúen á à yí ba sankanòn cúa-tīn. ¹⁹ Ba cúawa mu pánkáwá wi ba jini lé ba zúaa yi. Mu bon, ba zúaa júná wi á ka lòn háwá, lé hñn ba wee bóonínaa ba nùpua yi.

²⁰ Ká ba nùpua na mu bè-sūmáa á yí yú yí bó, bán pá yí yèrémáa yí díá mí wñna hãlò. Ba pá wee bũaani ba cínáwa. Hã wñna na wó lè ho sánú, làa hĩa wó lè le wén-hñnló, làa hĩa wó lè ho tñjñn, làa hĩa wó lè hã huua lè hã búεεní, bún na yí máa mi mu bìo, á yí máa jí mu bìo, á yí dà máa wé dèε, lé bún á bán pá wee bũaani. ²¹ Ba nùpua búéró, lè mu nín-símú wéró, lè ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà, lè ho kñnló, bún búenbúen á ba pá yí yèrémáa á yí díá wéró.

10

Ho vñn-za na á ho wáayi tonkaro buan

¹ Á ì bīnía le ì loñ, á ì mən le Dónbeenì tonkaro búí na pánká wi, ò o ló ho wáayi wee lii. Le dùndúure pon wo yi lòn dà-zīnii. Á le bon-khñnle bánbáa o jùhú. O yahó wee juiika lòn wii, á zení ka lòn dōhú bòròbòròwa. ² Vñn-za búí na héra ó o buan. O nín-tiánìn zeñ ó o bò mu yámú jumu wán, ká a nín-káahón zeñ ó o bò ho tá wán, ³ ò o béra pñnpñn lòn kúden. Bìo ó o béra kà síí, á ho viohó nàmakaró bía hã zen cúa-hèjñun. ⁴ Bìo á hñn viohó so nàmakaa khíina, á ì wi à ì túa bìo ho nàmakaró mu bía, á ì ná tãmu búí sã ho wáayi à mu bía: «Ho viohó mu nàmakaró bàn jii-cúá á ù bua ù dòn. Yí túa hã.» ⁵ Ó o tonkaro na á ì mən ò o ñn mu yámú jumu lè ho tá wán, á hóonía mí nín-tiánìn ní dá ho wáayi, ⁶ ò o báa lè le Dónbeenì yèni, dìo wi bñn féε hã lúlúio na jii mía yi, na léra ho wáayi làa bìo wi ho yi búenbúen, lè ho tá làa bìo wi ho yi búenbúen, lè mu yámú jumu, làa bìo wi mu yi búenbúen. O bía: «Mu wáa máa bīnī máa mía. ⁷ Nñnzòn na ó o hèjñun ní tonkaro á à wí mí bũaani yi, bún zòn ká le Dónbeenì bìo na le lá le mí ì wé na sà yi á à wé á jii ì sí, làa bìo le mànáa mu non mí ton-sáwá na lé le jii-cúá fεerowá yi.» ⁸ Á mu tãmu na á ì lá ná sã ho wáayi á tñn bīnía bía bìo kà non mi: «Vaa fé ho vñahú na ó o tonkaro na ñn mu yámú jumu lè ho tá wán buan.» ⁹ Á ì bñn vaá bó a yi, á fióra a le o na ho vñn-za mu mi. Ó o bía non mi: «Nín-hĩa, wáa fé ho là. Ho líí wé hεε ù píohó yi hàrí ká ho lá ka lòn sòró ù jii yi.» ¹⁰ Á ì fó ho vñn-za mu á là. Ho yoo bōbō lòn sòró. Bìo á ì là ho wó, á ho wó mu bè-hia ì píohó yi. ¹¹ Á ba bía bìo kà non mi: «Fo ko à ù pá bīnī bue bìo le Dónbeenì le mí ì wé lè ho dímjá kãna nùpua lè mí síwà cèrèε, hàrí ba bío bíonì léε bíonì, lè ba bá-zàwa cèrèε.»

11

Ba nùwā jun na wee mì ho tũíá le Dónbeenì jii

¹ Ó o búí n̄n le káanì na ba wee m̀nzá lè mu bìo mì, ò o bía làa mi: «Vaa m̀nzá le *Dónbeenì zĩ-beenì, à m̀nzá ho *ánsán c̄íní d̄e. Ba nùpua na wi le Dónbeenì zĩ-beenì mu yi á wee bùaaní le, á ù mì à zũí jii. ² Ká le zĩ-beenì mu bàn lún á ù yí m̀nzá. Hón díá n̄n bìá yí zũ le Dónbeenì yi. Ba à yonka ho lóhó na bìo sà le Dónbeenì yi hã p̄ina búará-jun làa bìo jun yi. ³ Ba nùwā jun na wee mì ho tũíá jii á ì tonka à ba bueé f̄e ì jì-cúa. Ba à zĩ hã s̄a na wee zéénì le mu yúmú wó ba wán á à f̄e r̄á ì jì-cúa mu hã wizooní kh̄íá-pírú jun làa búará-t̄in yi.» ⁴ Bán nùwā jun so lé hã Oliivewa v̄ins̄ià bìo jun lè hã f̄intá-cúawa bìo jun, h̄ià bìo bía hàani.* Ba òn o Núhúso na wi ho dí míj̄ná búenbúen j̄uhú wán yahó. ⁵ Ká a búí le mí ì wé ba làa bè-kohó, á ho d̄shú ù lé lè ba j̄iní lée c̄í ba zúkúsa á à b̄úe. Lé kà s̄í á yia le mí ì wé ba làa bè-kohó á à hí r̄á. ⁶ Ba yú ho p̄anká á à h̄e r̄á ho viohó á ho máa t̄e, p̄ahú na ba wee f̄e le Dónbeenì jì-cúa yi. Ba dà à yèr̄emá mu jumú á mu ù wé le c̄ani. Ba dà à wé á mu bè-sūmáa lè mí s̄íwà wé è sá ho dí míj̄ná yi túntún ho p̄ahú na s̄i ba yi.

⁷ Ká hã jì-cúa na ba ko ba f̄e á f̄e r̄a vó, ó o yia búí á à lé ho k̄shú na n̄yiló jii mía yi á lée fi làa ba. O ò dàñ ba, á à b̄úe ba. ⁸ Á ba n̄-hínmu ba à kúia ba nùpua f̄emín̄ló lahó yi, ho ló-beenì na ba búaa ba Núhúso yi ho *kùr̄uwá wán á bó. Ho ló-beenì mu yèn-wàahú ba le *Sod̄o mu t̄áa *Ezipite. ⁹ Ba nùpua na ló ho dí míj̄ná k̄ana nùpua lè mí s̄íwà búenbúen yi, h̄arí ba wé l̄ue lée l̄ue, h̄arí ba bío bíonì lée bíonì, t̄íahú á bueé òn á à loñ ba nùwā jun mu n̄-hínmu hã wizooní bìo t̄in lè mí canko yi, á à pí le ba máa n̄u. ¹⁰ Ba nùpua na ho dí míj̄ná yi s̄i á à wa bìo ba húr̄un bìo yi. Ba à dí mu s̄ánú á à hã mín lè mu bìo, lé bìo ba jì-cúa f̄e rowà nùwā jun mu á beér̄ar̄á ba lò làa s̄ob̄éé.

¹¹ Ká hã wizooní bìo t̄in lè mí canko mu kh̄íina, á le Dónbeenì kúaa mí s̄ons̄amu na wee na le muk̄anì ba yi á ba v̄eera hí n̄n. Á bìá mu wó yio yi búenbúen z̄ana làa s̄ob̄éé. ¹² Á ba nùwā jun mu j̄á t̄amu búí s̄á p̄ñp̄ñ ho wáayi à mu wee bío làa ba: «Mi buee yòo hen.» Á ba hí n̄n yòó wà hã dùndúio wán ká ba zúkúsa òn wee loñ. ¹³ Ho p̄ñ-kéní mu yi à búñ ho tá d̄ekíó lè mí p̄anká, á f̄u ho lóhó sankan̄n cúa-pírú ní. Nùpua na húr̄un mu yi lée muaaseé h̄e jun. Bìá fera yí húr̄un bán z̄onkaa, á ba bùaaní le Dónbeenì na wi ho wáayi.

¹⁴ Ho cúa-jun ní yér̄éké kh̄íina, á hen làa c̄ínú ká ho cúa-t̄in ní ì buen.

Bìo wó hã b̄uaanì bìo h̄e jun ní w̄íló m̄on

¹⁵ Ó o h̄e jun ní tonkaro wá mí b̄uaanì, á t̄amu c̄èr̄e bía p̄ñp̄ñ ho wáayi:

«Wa Núhúso Dónbeenì làa *Yia ó o m̄on léra
á ho dí míj̄ná béenì bìo màhá wáa s̄a yi binbirì,
á le Dónbeenì á à dí le béenì f̄e e hã l̄ulúio na jii mía yi.»

¹⁶ Á ba n̄-k̄iá bó ní làa nùwā náa na kará mí bá-z̄amu kanmúiní wán le Dónbeenì yahó á líí búrá à ba wee bùaaní le Dónbeenì ¹⁷ ká ba à bío:

«Núhúso Dónbeenì,
 ũnén na dà mu bìo búenbúen,
 na wi f̄e e á wi ká bìo búí òn yí léra,
wa wee dé ù b̄arákà,
 lé bìo á ù p̄anká na jii mía lé hón fo lá lè ù béenì.

¹⁸ Ho dí míj̄ná k̄ana nùpua s̄i c̄a foñ,
 èe ká ùnén lé yia s̄i wáa wee c̄i ba yi.

Ho p̄ahú òn à ù f̄i le c̄ítí bìá húr̄un búenbúen wán.

* 11:4 Mí loñ Zakari v̄uahú 4.3, 11-14

Ho pàahú dǎn à ù sàání ù ton-sáwá na lé ù jì-cúa fεεrowà,
 làa bìa bìo sà foñ yi, bán na wee kǎnbi fo,
 bìa bìo jùhú wi làa bìa bìo jùhú mía.

Ho pàahú dǎn à ù yáa bìa wee yáa ho díjíńá nùpua.»

¹⁹ Bìo ɓa bíá wó, á le *Dónbeenì zì-beenì na wi ho wáayi jii héra. Á le páaní ɓonkonì díá wee mi. Á ho viohó juiíkaa á nàmakaa. Ho tá dèkíó lè mí pànká á ho viohó mànàayio tò cèrèè.

12

Bìo ó o háa là a yia wó làa mín

¹ Bún mǎn á yéréké bè-beenì búí zéeníá mítén ho wáayi. O léé háa, á le wii pon yi lòn dà-zíńii á bò mí zení ho pǐihú wán. O búra mu bá-zàmu khǎnlúee na wó lè há mànàayio píru jùn. ² O sání dǎn á wee búe, ó o wee wá pǎnpǎn. ³ Á yéréké bè-veere búí bǐńía zéeníá mítén ho wáayi. Mi loń, o léé jia be-beenì búí sǐ á ka hùεεn lòn dǎhú. O júná léé bìo hẹjùn, ká a wáa léé bìo píru. O júná mí bìo hẹjùn á mu bá-zàmu khǎnlúee-zàwa búra yi. ⁴ O sàara há mànàayio sankanǎn cúa-tǐn ní lè mí zǐní á kúaa ho tá yi. O jia be-beenì mu dǐn o háa na sání wee búe yahó. O wi ká a ton ò o lá a za vì. ⁵ Ó o háa mu ton mí za báa. O za mu khíi sùwaní mí pànká ho díjíńá kána nùpua búenbúen wán. Bìo ó o ton, ó o za dèeníá fó bún wán á ɓuan yòora le Dónbeenì lè mí bá-zàmu kanmúini cǎn. ⁶ Ká a háa wón lùwa van ho lahó na le Dónbeenì wíokaa ká làa wo yi le dùure yi. Lé bǐn ɓa à pa a bìo yi há wizoní khíi-píru jùn làa búarà-tǐn pàahú.

⁷ Á há fio wáa cúaana ho wáayi. Le Dónbeenì tonkarowà lè mí jùhúso Misεεle á fun là a jia be-beenì mu lè mí tonkarowà, ⁸ á dàńna ɓa á ɓa lahó wáa mía ho wáayi. ⁹ ɓa jɔn wo lè mí tonkarowà léra bǐn. O jia be-beenì mu lé o háa na wi bǐn hàani.* ɓa wee ve o làa Nì-bákálo tàá Satáni. Lé orén wee khà ho díjíńá nùpua búenbúen víini. ɓa jɔn orén lè mí tonkarowà búenbúen kúaa ho tá yi.

¹⁰ Á ĩ ná tǎmu búí sǎ ho wáayi à mu wee bío bìo kà pǎnpǎn:

«Le Dónbeenì wáa kǎnía wεn há làa na kà wán.
 Le zéeníá le mí dà mu bìo búenbúen,
 le mí lé o béε.

Le zéeníá le yia le mǎn léra á ho pànká búenbúen nǎn yi.

Lé bìo á yia lá wee dǐn wán Dónbeenì yahó à bàká wán zàwa lè wán híńni yi
 le wisoni lè ho tǐnàahú le ɓa wó khon á ɓa jɔn léra ho wáayi.

¹¹ Wán zàwa lè wán híńni á dàńna a o Pioza cǎni pànká yi,
 làa bìo ɓa mà le le Dónbeenì bíonì lé ho tǔiá poni pànká yi.
 ɓa mukǎní bìo yí here ɓa yi, á ɓa yí zána mu húmú.

¹² Lé bún nǎn á minén na wi ho wáayi búenbúen wáa zàmaka.

Èε ká minén na wi ho tá wán làa bìa wi mu jummu yi á ho yéréké ɓèn ñ sá yi.

Lé bìo ó o Satáni lion mi cǎn. O sǐi cǎ lè mí sòbée lé bìo ó o zū le ho pàahú na ká a yi ka cǐinú.»

¹³ Bìo ó o jia be-beenì zūna le ɓa jɔn wo dó ho tá yi wó, ó o bò a háa na ton o za báa yi wee ja. ¹⁴ Á ɓa nǎn há mía búí o háa mu yi lòn duio be-beenì mía, ó o déera vannáa le dùure yi, ho lahó na le Dónbeenì wíokaa ká làa wo yi. Lé bǐn ɓa à pa a bìo yi há lúlúio bìo tǐn lè mí sanká pàahú. Ó o jia be-beenì na mún lé o háa mu na wi bǐn hàani máa yí o máa wé làa dèε. ¹⁵ Ó o háa mu kúna mu jummu á mu vǎná lòn muhú jummu á bò a háa mǎn wà vaá lá a. ¹⁶ Ká ho tá màhá séeníá o háa á héra mí jii à ho dèeníá vǎ mu jummu mu

* 12:9 Mí Loń Bìo Nùhú Búεεníi vūahú (Genèse) 3.1-15

búenbúen véenía. ¹⁷ Bìo mu wó kà, ó o ònà be-beenì mu sī cǎ a háa yi, ó o bīnía wà vaá wee fi là a zàwa na ká. Bán zàwa so lé ba nùpua na wee bè bìo le Dónbeenì bò henía yi, á bò ho tūiá poni na ó o Yeesu zéenía làa ba yi. ¹⁸ O ònà be-beenì mu wà vaá ònà mu yámú jumu jii.

13

O yia na ló mu yámú jumu yi bìo

¹ Á ònà le ònà á ònà mǎn yia búu ò o ló mu yámú jumu yi. O ònà lée bìo hènun, á wáa lée bìo píru. Há wáa mu mí bìo píru zīnía lè mu bá-zàmu khònlúe-zàwa. Há ònà mu á ba túara há yènnáa wán á là lè le Dónbeenì. ² O yia mu ka lòn manòn mùndaa. O nín-khonna ka lòn búe-khá nín-khonna, á jii ka lòn kúden jii. Ó o ònà be-beenì á ònà mí pànká bàn sí wo yi, á ònà mí bá-zàmu bàn sí wo yi. ³ O yia mu júhú dà-kéní ka lè ba hà ho ó o lá à hí. Èé ká ho màhá bīnía wan. Bìo mu wó kà á ho ònà ní nìpomu búenbúen wó coon mu bìo yi, á ba tà a yia mu bìo. ⁴ Á ba wee búaaní a ònà be-beenì lé bìo ó o ònà mí pànká bàn sí wo yi. Ba mún wee búaaní a yia mu ká ba à bío: «Yia á à tée là a yia mu wón mía. Yia dà a mía.»

⁵ O yú le ní ò o wé yáa mí jii yi ká a là le Dónbeenì. Bún bàn wéró ní ònà wo yi há pīina búará-jun làa bìo jún yi. ⁶ Ó o wee bío há bín-kora léé le Dónbeenì yi ká a là le yèni, làa hen na le wi yi, làa bìo wi ho wáyai. ⁷ O yú le ní o ò fi làa bìo sǎ le Dónbeenì yi à ònà ba. O yú ho pànká ho ònà ní nìpomu búenbúen wán, hàrì ba kèrì lè lée lè, hàrì ba bío bíonì lée bíonì. ⁸ Ho ònà ní nìpomu búenbúen á à búaaní a. Bán na yènnáa yí túara hàrì ho ònà ní nìpomu búenbúen bío yú le mukānì binbirì yènnáa vūahú yi, hía ó o Pioza na ba bó te, lé bán á à búaaní a.

⁹ Yia wee jí bìo, à bànso jí bìo á à bío: ¹⁰ Yia ho kàsó zoró sǎ yi, wón n zo ho. Á yia ho khà-tóní hómú sǎ yi, wón ba à búe làa ho. Lé bún á bìo bìo sǎ le Dónbeenì yi ko ba hí mí sīa yi, à wíoka dé mí sīa le Dónbeenì yi.

O yia na ló ho tá yi bìo

¹¹ Á ònà le ònà á ònà mǎn yia búu ò o lí ló ho tá yi. O wáa lé mu bìo jún á ka lòn Pioza wáa. Ká a màhá wee bío là a ònà be-beenì bìo sí. ¹² O nín-yání yia pànká bàn sí ó o yú bèra a na ò o wé sá a yahó. O wee kíká ho ònà ní nìpomu búenbúen yi à ba búaaní a nín-yání yia na ba hà ó o lá à hí ká a màhá bīnía wan. ¹³ O wee wé mu yéréké bè-beera. O yáa wee wé à ho ònà ní nìpomu búenbúen mi. ¹⁴ O wee vīnì ho ònà ní nìpomu búenbúen lé bìo ó o yú le ní à wéráa bún yéréké bìowa so o yia na ló mu yámú jumu yi yahó. O wee bío le o yia na ba hà lè ho khà-tóní ó o yí húrún, à ba mí bàn kansì à déráa ho cùkú wo yi. ¹⁵ O yú ho pànká ò o dé le mukānì o kansì mu yi ò o wé ònà ní nìpomu búenbúen, ò o mún ònà ní nìpomu búenbúen na le mí máa búaaní a kansì mu. ¹⁶ Bìo bìo júhú wi làa bìo júhú mía, ho nàfòró bànso wá lè ba nì-khenia, ba nùpua na wi míten lè ba wobáanì, bán búenbúen ó o yia mu wee kíká yi à ba bè le fīminì mí nín-tiánì níni wán tàá mí buráa wán. ¹⁷ Ká le fīminì mu mía nùpue wán, á bànso yí dà bìo máa yà, ó o mún yí dà bìo máa yèé. Le fīminì mu lé o nín-yání yia yèni, tàa ho mìlò jii na màa lè le yèni mu.

¹⁸ Ba nùpua ko ba le mí yiwa hen sese: Yia zū mu bìo, á bànso dà à zūn o yia mu yèni mìlò jii bàn kúará. Mu wee zéeni a nùpue bìo. Há jii lée 666.

14

O Pioza làa bìo le Dónbeenì yà bìo

¹ Á ònà le ònà á ònà lée Pioza na le búee na ba le Sion búee wán. Ba nùpua muaaseé búará-hènun, làa muaaseé náa páanía wi le wán làa wo. Ba nùpua mu ó o Pioza lè mín máa yènnáa túara buráa wán. ² Á ònà ní nìpomu búu sǎ ho wáyai lòn jún-beenì vǎnáló. Mu

sã mún wee jí lòn vlohó na wee nàmaka lè mí pànká. Mu sã wee jí lòn kòncówá na ba wee búá. ³ Ba nùpua mu búenbúen dín mu bá-zàmu kanmúini, lè ba bùaa bùaa náa, lè ba nì-kíá yahó à ba wee sío le len-fínle. Nùpue na dà le leni mu á à sío mía ká mu yínóñ ba nùpua muaaseé búará-hèjrun làa muaaseé náa mu na le Dónbeenì yà ho dímíná nùpua tíahú. ⁴ Bán á yí páanía làa háawa yí mən hùúu á ba wee ce le Dónbeenì yahó. Ba wee bè o Pioza yi à varáa hã làa búenbúen na á wón wee va yi. Ho dímíná nùpua tíahú á barén lé bìa le Dónbeenì yà á ba bìo sã lerén là a Pioza yi lòn bè-yáa bìo síi. ⁵ Ba yí fã sabéré yí mən hàrí lòn wizon-kéní. Wékheró bìo yí dà máa mì máa léé ba yi.

Ho wáayi tonkaro búí wee bío le Dónbeenì cítí bìo

⁶ Á ì bíníá le ì loñ á ì mən wáayi tonkaro búí ò o yòó wee dée ho wáayi fírícírì. O wà bueé bue le bín-tente na wi bín féeé á jii mía á à na ho dímíná kãna nùpua lè mí síiwà búenbúen yi, hàrí ba keñ lùe léé lùe, hàrí ba bío bíonì léé bíonì.

⁷ O wee bío bìo kà pónpón: «Mi wé kònbi le Dónbeenì à lén le yèni. Lé bìo le Dónbeenì cítí filó pàahú dñ. Mi wé bùaanì le Dónbeenì na léra ho wáayi, lè ho tá, lè mu jumu búenbúen.»

⁸ Ó o jun ní wáayi tonkaro na bò a nín-yání tonkaro món, á wee bío bìo kà: «Ho *Babiloona beenì bìo yáara loo! Ho bìo yáara! Ho dèéra ho dímíná nùpua búenbúen lè ho bá-fénlò lè ho há-fénlò lè mí síiwà làa sòobéé lòn *divén na ho juiína làa ba.» ⁹ Bún món ó o tìn ní wáayi tonkaro na bò a jun ní món, á bío bìo kà pónpón: «Yia wé è bùaanì a yia na ló mu yámú jumu yi lè mí kansì, ká bànso ó o yia mu fíiminì wi buure taa o ní wán, ¹⁰ á wón le Dónbeenì síi á à cì yi làa sòobéé. Mu ù wé lòn divén na here á le Dónbeenì juiína lè bànso. O lò á à be làa sòobéé ho kiríbi na wee cì yi ba tonkarowà na bìo sã le Dónbeenì yi là a Pioza yahó. ¹¹ Á ho dñhú na wee beé o lò á máa hí máa mì. Ho yìinì wé è lé féeé hã lúlúio na jii mía yi. Mu bon, bán na wé è bùaanì a yia lè mí kansì, na ba à bè o yia mu fíiminì wán, bán lò khí wé è be le wisoni lè ho tìnàahú féeé.»

¹² Lé bún á bìo bìo sã le Dónbeenì yi, bìo wee bè bìo le bò heníá yi á yí bíníá o Yeesu món, á ko ba hì mí sã yi. ¹³ Ì já tãmu búí sã ho wáayi, à mu bío: «Túa bìo kà: Bìo wee hí ká ba páanía là a Núhúso bán júná sí bìo kà wán.» Á le Dónbeenì Hácírí le úuu le bán júná sí. Le ba à vñ le lònbee na ba lá bìo yi. Ba bè-wénia wee zéeni le ba tonlò sá se.

Lé mu bìo khèró pàahú wáa dñ

¹⁴ Á ì bíníá le ì loñ à léé dùndúure dà-poni na, ò o búí lòn nùpue kará le wán. O búra mu bá-zàmu khònlúee na wó lè ho sánú, á buan le khònlè na jia wi. ¹⁵ Ó o tonkaro búí zoó ló le *Dónbeenì zì-beenì na ho wáayi yi á wee bío pónpón làa yia kará le dùndúure wán: «Lá ù khònlè à ù khè mu bìo ho tá wán, mu khèró pàahú dñ.» ¹⁶ Á yia kará le dùndúure wán wáa khò mu bìo ho tá wán búenbúen véenía. ¹⁷ Ó o tonkaro búí bíníá zoó ló le Dónbeenì zì-beenì yi ho wáayi, á mún buan le khònlè na jia wi. ¹⁸ Ó o tonkaro búí na wee loñ le muinì yeení dñhú bìo á zoó ló ho *ánsán cíníi lùe yi. O wee bío bìo kà pónpón làa yia buan le khònlè na jia wi: «Lá ù khònlè à ù lii khé ho èrézén na ho tá wán búenbúen, ho wáa bon.» ¹⁹⁻²⁰ Ó o wáayi tonkaro mu líi khó ho èrézén búenbúen á léé kúaa le dà-beenì na ba wee jaa ho yi ho donkíahú. Le dà-beenì na ho èrézén wee jaa yi á wee zéeni le Dónbeenì sí-cílè bìo. Ba léé jaana ho èrézén mu, á mu wó le cãni vãnáa yú hã kilomæterewa khíá-tín síi, ká le booró wee dé o cúa à ká a júhú.

¹ Á ĩ bĩnía le ĩ loń á ĩ mɔn yéréké bè-beenì búí ho wáayi na wó mi coon. ĩ mɔn Dónbeenì tonkarowà nùwǎ hẹ̀nùn, á buanka mu bè-sũmáa biò hẹ̀nùn. Bún bè-sũmáa so lé biò á à tíí le Dónbeenì sī-cǐlè jii. ² Á ĩ bĩnía le ĩ loń á ĩ mɔn biò búí lòn saahó na jumu wee ce wéréwéré lòn mǎká dũuhú á ho dǎhú mún wi yi. Bì dàńna a yìa lè mí kansì lè ho mìlò jii na màa là a yèni, lé bán òn ho saahó mu wán. Ba buan hǎ kòncówá na le Dónbeenì nɔn ba yi, ³ á wee sío le Dónbeenì ton-sá *Mɔyĩize là a Pioza leni:

«Núhúso Dónbeenì na dà mu biò búenbúen,
biò fo wee wé búenbúen lé mu bè-beera, mu wee wé ba nùpua coon.

Dímíjǎ kǎna búenbúen béε,

biò fo wee wé búenbúen á téréna, mu òn ho tũíá poni wán.

⁴ Yìa máa kǎnbi fo

wón mía.

Yìa á à pí máa bùaaní fo

wón mía.

Fo lé le Dónbeenì ũ òn, ũ sí mía.

Ho dímíjǎ kǎna nùpua búenbúen á buéé bùaaní fo

lé biò á ũ wee wé biò téréna à ba mi.»

⁵ Bún mɔn á ĩ mɔn à le zĩ-beenì na ho wáayi jii héra. Á hǎ pǔnsòni bùkú na wee zéeni le le Dónbeenì wi lè mí nìpomu á zoó díá wee mi. ⁶ Á le Dónbeenì tonkarowà nùwǎ hẹ̀nùn mu na buan mu bè-sũmáa biò hẹ̀nùn á zoó ló le zĩ-beenì mu yi. Ba zǎ hǎ báká túa bè-poa púiapúia, á canka mítèn lè hǎ nín-kéníwà na tǎ lè ho sǎnú. ⁷ Á ba bùaa bùaa náa na kǐnía mu bá-zàmu kanmúini yi yà-kéní á nɔn hǎ lánpóra biò hẹ̀nùn na wó lè ho sǎnú ho wáayi tonkarowà nùwǎ hẹ̀nùn mu yi. Hǎ lánpóra mu sú lè le Dónbeenì na wi féε hǎ lúlúio na jii mía yi sī-cǐlè. ⁸ Á le *Dónbeenì zĩ-beenì wáa sú lè le yini. Le yini mu wee zéeni le Dónbeenì cùkú lè le òn ló biò. Á nùpue yí dà máa bĩnía máa zo le, ká mu bè-sũmáa biò hẹ̀nùn na ba tonkarowà mu buan á yí khĩina.

16

Mu bè-sũmáa biò hẹ̀nùn biò

¹ Á ĩ jǎ tǎmu búí sǎ pǔnpǔn zoó le *Dónbeenì zĩ-beenì yi à mu bía biò kà nɔn ba tonkarowà nùwǎ hẹ̀nùn mu yi: «Le Dónbeenì sī-cǐlè na wi hǎ lánpóra mu yi á mi kónkó kúia ho tá wán.»

² Ó o nín-yání tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi biò kúaará. Á mu hínon wó hǎ cǎkǎ-sũmáa biò búenbúen na ó o yìa fĩminì wi wán, biò wee bùaaní a yìa mu kansì.

³ Ó o jún ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi biò kúaa mu yámú jumu yi, á mu yèrémáa ka lòn nì-hío cǎni. Á ba bùaa na wi mu yi búenbúen húrùn.

⁴ Ó o tĩn ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi biò kúaa hǎ vūna lè hǎ jún-dǎa yi, á hǎ jumu yèrémáa wó le cǎni. ⁵ Á ĩ jǎ ò o tonkaro na mu jumu biò wi ní yi á bía:

«Ũnén na wi féε á wi ká biò búí òn yí léra, ũ sí mía.

Biò fo fǎ lè ũ cítí á téréna.

⁶ Ba nùpua kúaará ũ jǎ-cúa fεerowà cǎni làa biò biò sǎ fòn na ká cǎni, á fo bèn nɔn le cǎni ba yi le ba ju. Mu yú ba.»

⁷ Á tǎmu búí ló ho *ǎnsǎn cǐnii, á ĩ jǎ. Mu bía: «Mu bon, Núhúso Dónbeenì na dà mu biò búenbúen, biò fo wee fĩ lè ũ cítí á téréna, mu òn ho tũíá poni wán.»

⁸ Ó o náa ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi biò kúaará le wii wán. Á le wii yú le ní wee cǐkaráa ba nùpua lè mí dǎhú, ⁹ á le cǐkaa ba làa sòobéε. Á ba wee là le Dónbeenì, òn na pánká wi mu bè-sũmáa mu wán. Ba yí tǎ à yèrémá mí yilera lè mí wára à dérǎa ho cùkú le Dónbeenì yi.

¹⁰ Ó o hònú ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bìo kúaarà a yia bá-zàmu kanmúiní wán. Á hã kãna na ó o wi júhú wán á le tíbí-cúaa dó wán. Á ba nùpua wee cùaa mí denní lé bìo ba lò wee beráa. ¹¹ Á ba wee là le Dónbeenì lé bìo hã càkává wee beéráa ba lò à ba pá yí tà yí yèrèmaa yí díá mí wén-kora wéro.

¹² Ó o hènín ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bìo kúaa ho muhú na ba le Efaraate yi, á ho ñumu và bèra a na à ba bá-zàwa na ló lè le wii hèníní buée dàñ khíí. ¹³ Á ì bñía le ì loñ á ì mən cínáwa bùaa tñ búí à ba wee lé ba bùaa bùaa tñ ñiní yi. Ba ka lòn béewa. O yà-kéní wee lé o ñia be-beenì ñii yi, ká a búí wee lé o yia na ló mu ñumu yi ñii yi, ká a yà-kéní wee lé yia na wee fεε hã ñi-cúaa na yí bon ñii yi. ¹⁴ Ba lé o *Satāni tonkarowà na wee wé mu yéréké biowa. Ba à híní ì tē ho dímjná búenbúen bá-zàwa yi á à ve, à ba buée tá hã hã lè le Dónbeenì, dén na dà mu bìo búenbúen, le Dónbeenì mu wizon-beenì zoñ.

¹⁵ Ó o Nuhúso bía: «Mi loñ! Ì buée yòoka mi wán là a kònlò bìo. Yia fánía mí yìo, á wee zí mí sà fεε bèra a na ò o yí vará mí bírí ì buenlò pàahú à hã ñiyio dí, wón bànso júhú sī.»

¹⁶ Ba cínáwa mu von ho dímjná bá-zàwa búenbúen kúaa mín wán ho laho na ba le Haamakedon lè mu heberemu yi.

¹⁷ Ó o hènun ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bìo kúaa ho pinpiró yi. Á tãmu búí ló mu bá-zàmu kanmúiní yi zoó le *Dónbeenì zī-beenì yi, á bía pñpñ: «Mu wáa vó.» ¹⁸ Ho viohó ñuifkaa á nàmaaka, á ho tá dèkíó lè mí pánká. À lá ba nùpua lénlò ñii wán buée búe ho pàahú mu yi á ho tá dèkéro mu bàn síi dñn yí wó yí mən. ¹⁹ Á ho ló-beenì bènkaa lè hã cúa-tñ, á ho dímjná kãna lórá búenbúen fù. Le Dónbeenì yí céra ho ló-beenì *Babiloona yí díá. Á ho ñivén na wee zéení le le Dónbeenì sīi cà lè mí sòobéε bìo á le kíkãa ho yi á ho ñun. ²⁰ Hã kãna na mu ñumu kínía yi lè hã búaa búenbúen vúnun, á nùpue yí máa mi. ²¹ Ho viohó mànàayi-beera tò lion ba nùpua wán. Le mànàayiire dà-kéní líró dà à yí kiloowa búará-ñun làa píru síi. Á ba nùpua là le Dónbeenì le minka lònbee na yú ba hã mànàayio mu bìo yi. Le lònbee mu bàn síi mía.

17

O hãa na sòobáa wee yèé mítén bìo

¹ Bún món á ba tonkarowà nùwã hènun na buan hã lánpórá nì-kéní vá buée bó mì ò o bía: «Buen le ì zéení bìo á ì ì síinínáa o hãa na sòobáa wee yèé mítén dàkhíina júhú làa fo, yia kará mu ñun-beera ñii. ² Ho dímjná kãna bá-zàwa wee fé o. Ho dímjná nùpua mún wee fé o làa sòobéε, ó o bìo wee khéení ba lòn *ñivén na ba ñun.» ³ Á le Dónbeenì Hácírí pánká kera ì wán, ó o tonkaro mu buan mi vannáa le dùure yi. Á ì mən hãa búí le dùure mu yi ká a kará a yia yà-muhú búí wán. O yia mu ñuná lé hã bìo hènun á wáa lé hã bìo píru. O sãnia búenbúen vó lè hã yènnáa na wee là le Dónbeenì. ⁴ O hãa mu na kará a wán zá le dà-muhú cúencúen. O bè-zínia á wó lè ho sánú, lè hã *hue-sení lè mí síwà na yàwá here. O buan le ñuuní dèε na wó lè ho sánú. Le sú lè mu bìo na wee zéení a yìrá-wará là a bá-fénlò na ó o wee wé. ⁵ Le yèni búí na kúará sà yi á túara a buure wán, le

«BABILOONA BEENÌ,

HÁAWA NA WEE YÈÉ MITEN LÈ HO DÍMJNÁ YÌRÁ-WÁRÁ BÀN NU.»

⁶ Ì mən o hãa mu ò o ñun le cãni á sù wee khée. Bìa bìo sà le Dónbeenì yi, bìa mà ho tũia o Yeesu ñii lé bán te mí cãni.

Bìo á ì mən wo kà, ó o bìo wó mi coon làa sòobéε. ⁷ Ó o tonkaro mu bía le lée webio nən ó o hãa mu bìo wóráa mi coon. O bía: «Bìo ó o hãa mu, là a yia na ó o kará wán bìo karáa á ì ì benka à na foñ. O yia mu lé o yia na ñuná lé hã bìo hènun, á wáa lé hã bìo píru. ⁸ O yia mu na fo mən á yìo lá wi lua, ká bìo kà wán ó o húrún. O ko ò o vèe lé ho kòhú na nàyló ñii mía yi, à bìo lée yáa búenbúenbúen. Ba nùpua na yènnáa yí túara hàrí ho

dímíná jùhú búeení bìa na yú le mukānì binbirì yènnáa vūahú yi á à mi a ká ba à wé coon. Ba à wé coon lé bìo ó o yìo lá wi lua, á húrùn, á bīnía mən wán.

⁹ «Ba nùpua ko ba le mí yiwa hen sese à zūnnaa mu biowa mu bàn kúará. Hā júná bìo hènun wee zéení hā búaa bìo hènun na ó o háa na bìo bía á kará wán. Hā mún lé ba bá-zàwa nùwā hènun. ¹⁰ Ba bá-zàwa mu tíahú á ba nùwā hònú béení vó. Ká a nì-kéní wee dí mí béení, ká yia so béení díró wi làa món. O khií lá le, ó o máa dí le máa mía. ¹¹ Ká a yia na yìo lá wi lua ká bìo kà wán ó o húrùn, wón mí beere lé ba bá-zàwa nùwā hētīn ní. O mún ló ba nùwā hènun tíahú. Wón bìo á à yáa búenbúenbúen.

¹² «Hā wáa bìo píru na fo mən hōn bèn lé ba bá-zàwa nùwā píru na dīn yí lá mí béení. Ba à yí ho pánká á à dí le béení là a yia ho pñn-za dèe cīnú mí dòn yi. ¹³ Ba à wé le jii dà-kéní á à sá à nanáa o yia mu yi lè mí pánká búenbúen. ¹⁴ Ba à fi là a Pioza, ká wón màhá à dàñ ba, lé bìo ó o wi ba júnáa búenbúen jùhú wán, á wi ba bá-zàwa búenbúen jùhú wán. Bìa ó o von á hueekaa, bìa sīadéro wo yi fára dīn, lé bán là a Pioza mu á à páaní ì fá ho fūuhú.»

¹⁵ O tonkaro mu pá bīnía bía bìo kà làa mi: «Mu jun-beera mu na fo mən, bìo ó o háa na wee yèé mítén kará jii, bún lé ho dímíná kāna minka nùpua, hārì ba wé lùe lèe lùe, hārì ba bío bíonì lèe bíonì. ¹⁶ Ká hā wáa bìo píru na fo mən là a yia mí beere bán á à jin o háa mu. Bìo wi o cōn búenbúen ba à búe jùhú ká ba à día wo mí káamáa. Ba à là a taa ká bìo ká ba à cī. ¹⁷ Mu bon. Le Dónbeenì dó bìo le le mí ì wé wéro ba sīa yi á ba à wé le jii dà-kéní á à sá à nanáa o yia mu yi lè mí pánká búenbúen fúaa bìo le bía à jii sí. ¹⁸ Ká a háa na fo mən, wón lé ho ló-beení, hia yú ho pánká ho dímíná kāna bá-zàwa búenbúen wán.»

18

Ho Babiloona lóhó cīlò bìo

¹ Bún món á ì bīnía mən le Dónbeenì tonkaro búí ò o yòo ló wee lii. O yú ho pánká beenì á cùkú khon-beení líí kúaráa ho dímíná kúaráa búenbúen yi. ² O tonkaro mu bía bìo kà pñnpñ: «Ho *Babiloona beenì bìo yáara loo! Ho bìo yáara! Ho wáa lé ba cínáwa lóhó. Ba cínáwa lè mí sīwà kará ho yi. Ba jínzàwa na yí máa là* na ba nùpua jina, bán búenbúen wi ho yi. ³ Ho dēera ho dímíná nùpua búenbúen lè ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí sīwà làa sòobéè lòn dīvén na ho juiína làa ba. Ho ka lòn háa na wee yèé mítén á ho dímíná bá-zàwa wee fé. Ba duanlowà wó ho nàfòró bànsowà mu minka bìo na á ho lóhó mu sa sīa wee vá yi bìo yi.»

⁴ Á ì bīnía ná tāmú búí sã ho wáayi à mu bía: «Minén na lé ì nìpomu, mi lé ho lóhó mu yi, bèra a na à mi níni yí keí mu bè-kora na ho wee wé yi, à mu bè-sūmáa na à yí ho à yí yí mia. ⁵ Mu bè-sūmáa á à yí ho lé bìo mu minka bè-kora na ho wee wé á jà mín wán yòo bó le Dónbeenì yi, á le yí céra ho yí día. ⁶ Hā wén-kora na ho wó lè ba nùpua lé hōn bàn sí à mi mún wé làa ho. Bìo á ho wó lé bún bàn síi cúa-jun à mi wé làa ho. Ho wén-kora na ka lòn *dīvén á ho juiína lè ba nùpua lé hón hereló bàn síi cúa-jun à mi mún juii làa ho. ⁷ Hen na ho búaanía mítén vaá bó yi, lè mu minka bè-sení na ho wéera lè mí síi, lé ká síi à mí mún beé lè ho lò à véení ho yi. Ho wee bío mí yi le mí lé o béé, le mí yínóh maháa á mí yi máa vá máa mi hūúu. ⁸ Lé bún nən á wizon-kéní búí ká mu bè-sūmáa á à yí ho. Bún lé mu hómú, lè le yi véé, lè le hīn-sūmú. Horén mí beere á à cī ho dōhú yi dúkú dúkú dúkú. Lé bìo ó o Núhúso Dónbeenì na síinia ho jùhú á pánká wi.»

⁹ Mu nònzoñ á ho dímíná kāna bá-zàwa na lè ho lóhó mu léera ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí sīwà lè ho minka bè-sení na wéera ho síi yi á à mi ho cīlò yīnì. Ká ba mən le

* 18:2 Ba jínzàwa na yí máa là: Mi loñ ho Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 14.12-18

á ɓa à wá à kùará ho bìo yi. ¹⁰ Mu zoñ ká ɓa à khèn á à dǐn lé le zání bìo wee wé ho yi bìo yi, ká ɓa à bío bìo kà:

«Yéréké loo, yéréké!

Ho *Babiloona beeni na lá yí máa sí yí,

nín-hiá jùhú dèniá sú ho pǎn-za dèe yi.»

¹¹ ɓa duanlowà búenbúen mún ñ tà le wée lòn yúmú wó ɓa wán lé bìo á yia wé è yà ɓa bìo á wáa mía. ¹² Bún biowa so lé ho sánú, lè ho tǎnǎn, lè hã *hue-sení lè mí síwà na yàwá here, lè hã pǎnsò-sení bè-poa, lè hã pǎnsò-muna na yàwá here lè hã súiina, lè hã bùeni bíu síwà na yàwá here. ɓa mún wee yéé hã donkhue-siá lè mí síwà. Hã bíu wó lè ɓa sãmáwà nia, hã bíu lé hã bùeni bíu síwà na yàwá here, hã bíu lé ho hǎnló, hã bíu lé ho tǎnǎn, hã bíu lé hã *hue-sení bíu sí. ¹³ ɓa mún wee yéé mu biowa na sãmu sí á yàwá here. Bún lé le vǐndèe bíu donkuuaa, lè hã wǎn-zàwà bíu, lè ho jiló na sãmu sí, lè ho mǐrè. ɓa mún wee yéé ho ñwén lè ho jiló, lè mu dǔmu lè ho dǐnló lè mí síwà. ɓa mún wee yéé ɓa nàwa, ɓa pia, ɓa cúawa lè mí wòtórowa. ɓa mún wee yéé ɓa nùpua. ¹⁴ ɓa wé è wá ká ɓa à bío bìo kà: «Mu minka bè-sení na ù yìo lá wee lé á yáara wó búenbúen. Û nàfòró lè ù semu búenbúen wó. Fo máa bǐní máa yí mu hùúu.»

¹⁵ ɓa duanlowà na duara ho yi wóráa ho nàfòró bànsowà á à khèn á à dǐn lé le zání bìo wee wé ho yi bìo yi. ɓa à tà le wée lòn yúmú wó ɓa wán ¹⁶ ká ɓa à bío bìo kà:

«Yéréké loo, yéréké!

Ho ló-beeni yáara wó!

Ho lá ka lòn háa na wee ñ hã pǎnsò-sení bè-poa,

lè hã pǎnsò-muna na yàwá here,

á wee zǐ mu biowa na wó lè ho sánú,

lè hã *hue-sení lè mí síwà na yàwá here.

¹⁷⁻¹⁸ Ho ló-beeni mu nàfòró búenbúen dèniá yáara wó ho pǎn-za dèe yi.»

Hã won-beera júnása, làa bìa wee pà hã, làa bìa wee zo hã, làa bìa wee yí mí jii dǐnló mu yámú jumu wán, bán búenbúen ká ɓa mǎn ho ló-beeni mu cǐló yìini á ɓa à khèn á à dǐn, á à bío bìo kà pǎnpǎn: «Ho ló-beeni mu bàn síi lá mía.» ¹⁹ ɓa à tà le wée á wé è khuii le tǐni á à kúee mí wán lòn yúmú wó ɓa wán, ká ɓa à bío bìo kà pǎnpǎn:

«Yéréké loo, yéréké!

Lé ho ló-beeni mu minka nàfòró bìo yi á hã won-beera bànsowà á nàfòró wiráa.

Lé bún búenbúen dèniá yáara wó ho pǎn-za dèe yi.»

²⁰ Minén na wi ho wáyai, mi zãmaka ho yáaró bìo yi.

Minén na bìo sǎ le Dónbeeni yi,

là a Yeesu tonkarowà lè le Dónbeeni ji-cúa fɛerowà, minén mún zãmaka.

Lé bìo le Dónbeeni síníá ho jùhú bìo ho wó làa mia bìo yi.

²¹ Á ho wáyai tonkaro bíu na pànká wi wáa lá le hue-be-beeni bíu á lèeráa dó mu yámú jumu yi ò o bía: «Lé ká síi á ɓa khíi lèeráa ho ló-beeni *Babiloona lè mí pànká cúekúee wán, á nùpue yère máa bǐní máa dá ho wán. ²² Û kòncó búawá, lè ù len-béwá, lè ù pòròpí-wíwa, lè ù búaa-wíwa á sã máa bǐní máa jí hùúu. Û níi ton-sáwá á nùpue yère máa bǐní máa dá wán. Û bìo niló sã máa bǐní máa jí. ²³ Khoomu máa bǐní máa dé foñ. Yaamu máa bǐní máa ca foñ. Bún búenbúen á à wé foñ, lé bìo á ù duanlowà bìo wi po ho dǐmíjǎ duanlowà búenbúen. Fo mún khà ho dǐmíjǎ nùpua búenbúen vǐiniá lè ù nín-símú wárá.

²⁴ Le Dónbeeni ji-cúa fɛerowà, làa bìa ká na bìo sǎ le yi na ɓa bó, lè ɓa nùpua na ɓa bó búenbúen, bún búenbúen ñà ho ló-beeni mu jùhú yi. Lé bún te bìo le Dónbeeni á à síníniá ho jùhú.»

19

¹ Bún món, á ì jà tãmu búí sã ho wáayi lòn zàamá-kúii na wee bío:

«Mi khòní le Dónbeenì.

Lerén lé dìo wee fení ba nùpua.

Ho cùkú là ho pànká á bìo sã wàn Dónbeenì yi.

² Bìo le wee fí là le cítí á térénna, mu òn ho tũíá poni wán.

Mu bon, lerén lé dìo síiní a háa mu na sòobáa wee yèé mítén jùhú,

yia wó á ho òmíjíná nùpua páaní làa wo á yáararáa ba.

Le Dónbeenì ton-sáwá na húmú bìo ló a níi yi á le dù yúaa.»

³ Mu tãmu pá bíníá bía:

«Mi khòní le Dónbeenì!

Ho ló-beenì mu cìlò òhú máa hí máa mi.

Ho yíiní á à lé féeé hã lúlúio na níi mía yi!»

⁴ Á ba nì-kíá bóní làa nùwā náa, là ba bùaa bùaa náa á líí búrá le Dónbeenì na kará mí bá-zàmu kanmúiní wán yahó, à ba wee bío:

«*Amiina! Mi khòní le Dónbeenì!»

O Pioza yaamu sánú díró bìo

⁵ Á ì jà tãmu búí sã là mu bá-zàmu kanmúiní cón à mu bía:

«Minén na lé le Dónbeenì ton-sáwá na wee kònbì le,

bìo bìo jùhú wi làa bìo bìo jùhú mía, mi khòní wàn Dónbeenì.»

⁶ Á ì bíníá jà tãmu búí sã ho wáayi lòn zàamá-kúii tãmu. Mu sã jà lòn jun-beenì vãnáló, mu sã jà lòn viohó na nà là mí pànká bìo síí, á bía bìo kà:

«Mi khòní le Dónbeenì

lé bìo á wa Núhúso Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen á wi mí béenì yi.

⁷ Mi le wa sã wa, mi wa zàmaka, mi wa dé ho cùkú le yi,

lé bìo ó o Pioza yaamu sánú díró á òn.

Bàn fūaalè wón wíokaa mítén wó.

⁸ Le Dónbeenì non hã sè-zíiníà bè-senì bè-poa púiapúia wo yi.»

Hón sè-poa so bìo wee zéení bìo térénna na á bìo bìo sã le Dónbeenì yi wó.

⁹ Á le Dónbeenì tonkaro wáa bía non mi: «Túa bìo kà: Bìo ba von o Pioza yaamu sánú díiní bènín júná sã.» Ò o bíníá bía: «Bìo bía lé le Dónbeenì tũíá na á le mà.» ¹⁰ Á ì wáa líí búrá a tá le ì bùaaní a, ká a màhá bía non mi: «Ébé! Yí wé bún. Ínén wee sá le Dónbeenì tonló là únén là mìn zàwa là mìn hínni bìo síí, minén na bò ho tũíá poni na ó o Yeesu zéení yi. Le Dónbeenì lé dìo à ù bùaaní. Mu bon, ho tũíá poni na ó o Yeesu zéení, lé hón á le Dónbeenì jì-cúa fèerowà jì-cúa fàrá wán.»

Bìo á yia yòra a cón-poni á à wé

¹¹ Á ì bíníá le ì loí, á ì mōn à ho wáayi níi héra. Á ì le ì loí à lée cón-poni na. Yia yòra a yèni ba le «Yia láayi wi á lé ho tũíá poni bànso.» O wee síiní ba nùpua júná, à tá hã hã làa bìo térénna. ¹² O yìo ka lòn òhú ònle. Mu bá-zàmu khònlúe-zàwa cèrèé á búra a jùhú yi. Yèni búí á túara a wán. Nùpue yí zū le ká mu yínón orén mí òn. ¹³ O kánbun na ó o zá á zìfra le cāni yi. O yèni búí ba le «Dónbeenì bíonì.»

¹⁴ Ba hìn-táwá na ló ho wáayi á yòra ba cón-poa bò a yi. Ba zá hã sè-poa bè-senì púiapúia. ¹⁵ Khà-tóní yara junso na jia wi á wee lé o níi yi. Hón khà-tóní so lé hía ó o ò firáa là ho òmíjíná kãna nùpua, á à òn ba. Ò o ò sùwaní mí pànká ba wán làa sòobéé. O ò fì ba làa bìo ba wee firáa ho Èrèzén bia à jaa bìo síí, à zéeníáa le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen sè-cílè. ¹⁶ Bìo kà lé bìo túara a kánbun là a buzòhú wán:

«BÁ-ZÀWA BÚENBÚEN BÉÉ, NÚNÁSA BÚENBÚEN NÚHÚSO.»

¹⁷ Á ĩ bĩnía le ĩ loń, á ĩ mɔn le Dónbeenì tonkaro búí ò o zoó òo le wii yi, á wee bío bìo kà pńpń lè ba jínzàwa na wee khĩ yòo dée fĩricĩri ho wáayi: «Mi buee kúee mín wán à mi dí ho sánú, hía le Dónbeenì wíokaa bìo. ¹⁸ Bìà búenbúen na húrun á mi buee dí sánía: Ba bá-zàwa, ba dásíwá júnása, ba cúawa làa bia wee yòo ba, ba nùpua na wi míten lè ba wobáaní, bìà bìo júhú míà làa bìo júhú wi.»

¹⁹ Á ĩ bĩnía le ĩ loń á ĩ mɔn o yia, lè ho dímjná bá-zàwa lè mí hĩn-táwá, à ba kúaa mín wán à firáa làa yia yòora a cón-poni lè mí hĩn-táwá. ²⁰ Á ba wìira a yia mu, á wìira yia fɛera hã jì-cúa na yí bon na wó mu yéréké bìowa o yia mu yahó. O wó kà síi á khàráa ba nùpua vínía, bán na ó o yia mu fĩiminì bò wán, bán na bùaanía o kansi. O yia mu là a jì-cúa fɛero mu á ba kúaa ho kírìbì dā-be-beenì yi lè mí yèn-vèení. ²¹ Ó o yia mu hĩn-táwá na ká bán á yia yòora a cón-poni bó lè ho khà-tóní na wee lé o jii yi, á ba jínzàwa búenbúen buee dú ba sánía, á sù.

20

Bìo wó hã lúlúio khĩá-pírú pàahú

¹ Á ĩ bĩnía le ĩ loń á ĩ mɔn le Dónbeenì tonkaro ò o ló ho wáayi wee lii. O buan ho kǒhú na nàyló jii míà bàn zūajii won-za, á buan ho zúakuarí na bùaa. ² O tonkaro mu wìira a jia be-beenì. O jia mu lé o háa na wi bín hànì. Ba wee ve o làa Nì-bàkáló tàá Satāni. O wìira a can lè ho zúakuarí ò o míà dā hã lúlúio khĩá-pírú. ³ O can wo lío dó ho kǒhú na nàyló jii míà yi, á dó jii, á bò le Dónbeenì fĩiminì wán. O wó búin bèra a na, ò o wáa yí bĩnì yí dàn khà ba nùpua vínì ká hã lúlúio khĩá-pírú mu yí khĩina. Ká hǒn khĩi khĩina, ó o ko ò o lén léee fee díà o ò wé ho pńn-za dèe.

⁴ Á ĩ bĩnía le ĩ loń á ĩ mɔn bá-zàmu kanmúiní. Bìà kará hã wán á le béenì díró pànká nɔn yi. ĩ mún mɔn bìà ba kúiora júná mànákàwa. Ba kúiora ba júná lé bìo ba zéenia ho tũia na ó o Yeesu mà, á buera le Dónbeenì bíonì. Bán yí bùaanía o yia, á yí bùaanía o kansi. O fĩiminì mún míà ba buráa lè ba níní wán. Ba vèera á à páaní ò dí le béenì làa yia le Dónbeenì mɔn léra á à dā hã lúlúio khĩá-pírú. ⁵ Búin lé ho nín-yání vèeró. Ba nì-hía na ká bán máa vèe ká hã lúlúio khĩá-pírú jii á yí sú. ⁶ Bìà nín-yání vèera bán júná sí, ba bìo sà le Dónbeenì yi. Mu cúa-jun ní húmú máa yí pànká bán wán. Ba à wé le Dónbeenì làa yia le mɔn léra yankarowà. Ba à dí le béenì làa wo á à dā hã lúlúio khĩá-pírú.

O Satāni bìo yáara

⁷ Ká hã lúlúio khĩá-pírú mu khĩina, á ba à lén o Satāni á léee fee á à díà ⁸ ó o tĩn ò hĩnì wé è khà ho dímjná kána búenbúen nùpua á à vínì. Hǒn kána so ba wee ve làa Kooki làa Makooki* ò o ò ve ba à kúee mín wán hã hĩa táro bìo yi. Ba à wé boo lòn yámú jumu jii hǒnlè bia bìo síi. ⁹ ĩ mɔn ba à ba ló ho dímjná kuaráa búenbúen yi jàana lua á buee dó kĩnía ho lóhó na le Dónbeenì wa làa sòobé yi, hía le nìpomu wi yi. Ká dǒhú búí màhá ló ho wáayi á líí bó ba júhú. ¹⁰ O Satāni na láa wee khà ba vínì wón ba wìira dó ho kírìbì dā-be-beenì yi, hen na á ba kúaa o yia làa yia fɛera hã jì-cúa na yí bon yi. Ba lò á à be bín fɛee le wisoni lè ho tĩnàahú hã lúlúio na jii míà yi.

Le Dónbeenì cítí ho dímjná nùpua búenbúen

¹¹ Á ĩ bĩnía le ĩ loń á ĩ mɔn bá-zàmu kanmúí-beenì dà-poni làa yia kará le wán. Ho tá lè ho wáayi juuna vúnun o yahó, á máa bĩnì máa mi. ¹² Á ĩ bĩnía le ĩ loń á ĩ mɔn ba nì-hía, bìà bìo júhú wi làa bìo júhú míà, à ba òo mu bá-zàmu kanmúiní mu yahó. Ó o búí hénkaa hã vǒnna na ba nùpua bè-wénia túara yi. Ó o búí mún lá ho vūahú búí héra. Hón á bia yú le mukānì binbirì yènnáa túara yi. Á le Dónbeenì fã le cítí ba nì-hía wán á héhaa

* ^{20:8} Kooki làa Makooki: Hã bìo wee zéeni bìà lé le Dónbeenì zúkúsa bìo ho pàahú vaa véení. Loń Ezekiyεle vūahú 38–39

lè ba bè-wénia na túara hã vōnna mu yi. ¹³ Bìà húrun mu numu yi céra á mu numu díá á ba ló. Hàrí mu húmú là ho nì-hónbó-lóhó á díá mí nì-hía á ba ló. Á le Dónbeenì cítíó ba nì-hía búenbúen á héhaa làa bìo ba nì-kéní kéní wó. ¹⁴ Á mu húmú là ho nì-hónbó-lóhó á ba dóra kúaa ho dā-be-beenì yi. Hón dā-be-beenì so lé mu húmú cúa-nun ní. ¹⁵ Nùpue lée nùpue na yèni mía ho vūahú na á bìa yú le mukānì binbirì yènnáa túara yi, bán búenbúen ba mún dóra kúaa ho dā-be-beenì mu yi.

21

Ho wáayi finle là ho tá finle

¹ Á ĩ bñía le ĩ loń á ĩ mōn ho wáayi finle là ho tá finle. Ho wáayi là ho tá na lá wi là ho yahó á juuna vūnun. Mu yámú numu wáa mía. ² Á ĩ mōn ho Zeruzalemu lóhó dà-finle, hía bìo sà le Dónbeenì yi. Ho ló ho wáayi le Dónbeenì cōn wee lii. Ho se làa sòobéè lòn há-fia na wíokaa mítén mí yaamu bìo yi. ³ Á mu tōn-beenì búí sã já là mu bá-zàmu kanmúiní cōn á bía: «Mí loń, bìo kà wán á le Dónbeenì páanía kará là ba nùpua. Le páanía kará làa ba, á ba lé le nìpomu. Le Dónbeenì mí bæere wi làa ba. ⁴ Le sùukaa ba yèn-caa búenbúen. Mu húmú là le yi véè là le wéè, là le lònbee á wáa vó, lé bìo á mu bè-kíá búenbúen vó.»

⁵ Á yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán wáa bía: «Mí loń, ĩ wó mu bìo búenbúen là mu bè-fia.» O bía: «Túa bìo á ĩ bía, lé bìo hã bioní mu lé ho tūiá poni á láayi wi.»

⁶ Ò o bñía bía: «Mu jii wáa sú. Lé ĩnén á búá mu bìo búenbúen júhú, á lé ĩnén mún ñ véení mu bìo búenbúen. ĩ lé mu bìo búenbúen júhú búeení, á mún lé mu véení. Yia le ju-hāní dà, á mu numu na wee lé le mukānì binbirì jun-dání yi á ĩnén ñ na bànso yi làa káamáa ó o ò ju. ⁷ Bún búenbúen lé hã kíá na bìo á à sǐ yia fá ho fūuhú yi. Á ĩ wáa à wé bànso bàn Dónbeenì, á bànso wáa à wé ĩ za. ⁸ Ká ba zōnlowà, làa bìa pǎ le Dónbeenì bìo, là hã yirá-wará wérowà, là ba nì-búewá, làa bìa wee wé ho há-fénló là ho bá-fénló là mí síwà, là ba nì-cíwa, là ba wōn-hāwà, là ba sabín-fūaalowa, bán búenbúen á à kúee ho kírbì dā-be-beenì yi á bún bèn ñ wé bán bìo na sà ba yi. Bún lé mu húmú cúa-nun ní.»

Ho Zeruzalemu lóhó dà-finle

⁹ Á le Dónbeenì tonkarowà nùwā hèpun na buan hã lánporá bìo hèpun na mu bè-sūmáa wi yi nì-kéní á bueé bía non mi: «Buen le ĩ zéení a Pioza bàn há-fia làa fo.»

¹⁰ Á le Dónbeenì Hácírí pánká kera ĩ wán ó o tonkaro mu lá mi yòoraráa le búee búí na búaa á dōn làa sòobéè wán. O zéení ho Zeruzalemu lóhó na bìo sà le Dónbeenì yi làa mi ká ho ló ho wáayi le Dónbeenì cōn wee lii. ¹¹ Ho lóhó mu wee juifka kúiakúia là le hue-senì na yàwá here na ba le zasipu bìo síi. Ho wee ce wéréwéré lòn máká dúuhú. Bìo ho wee juifkaráa wee zéení le Dónbeenì cùkú. ¹² Ho lóhó mu dándá na bánbáa ho á búaa, á mún dōn. Hã zūajiní na wi ho dándá mu yi á lée píru jun. Á hã là mí dà-kéní kéní á le Dónbeenì tonkarowà nì-kéní kéní pan yi. Ó o *Isirayeele zī-núná píru jun yènnáa túara hã zūajiní mu mí dà-kéní kéní wán. ¹³ Hã zūajiní bìo tīn wi là le wii hēení, bìo tīn wi là le wii hēení bàn nín-tīnì, bìo tīn wi là le wii hēení bàn nín-káahó, ká hã bìo tīn wi là le wii tēení. ¹⁴ Ho dándá mu júhú bàrá hã hue-be-beera píru jun wán. O Pioza tonkarowà píru jun yènnáa túara hã hue-be-beera mu dà-kéní kéní wán.

¹⁵ Ó o tonkaro mu na wee bío làa mi á buan le dèe búí na wee mōnzá là mu bìo. Le wó là ho sánú. Dén lé diò ó o ò mōnzá là ho lóhó, là ho zūajiní, là ho dándá. ¹⁶ Ho lóhó mu sáa lée bìo náa, á màa mín. Ó o tonkaro mu wáa mōnzáa ho lóhó mu á ho yú mu bìo mōnzání cúa-muaaseé píru jun na à yí hã kilomēterewa muaaseé jun làa khíá-náa síi. Ho dāamu á mún màa mín là ho sání dà-kéní tóntómú. ¹⁷ O mún mōnzáa ho lóhó mu dándá làa bìo ba nùpua wee mōnzá là mu bìo á ho yú nín-kókóní cúa-búará-hèpun làa bìo náa. ¹⁸ Ho dándá mu son là hã *hue-sení búí na ba le zasipu. Ho lóhó mí bæere hón son là ho sánú

binbirì, á wee ce wéréwéré lòn máká dúuhú. ¹⁹ Hã hue-be-beera píru jun na ho dándá júhú bàrá wán á donkhueéka lè hã hue-sení píru jun.

Le nín-yání hue-be-beeni á donkhueéka lè le hue-sení na ba le zasipu.

Le jun ní donkhueéka lè le hue-sení na ba le safiire.

Le tĩn ní donkhueéka là diò ba le kaliseduana.

Le náa ní donkhueéka là diò ba le emeroode.

²⁰ Le hònú ní donkhueéka là diò ba le saaduana.

Le hèzĩn ní donkhueéka là diò ba le koronaliina.

Le hènun ní donkhueéka là diò ba le korisoliite.

Le hètĩn ní donkhueéka là diò ba le beeriile.

Le dènú ní donkhueéka là diò ba le topaaze.

Le píru ní donkhueéka là diò ba le korizoparaze.

Le píru dòn ní donkhueéka là diò ba le turikuaaze.

Le píru jun ní donkhueéka là diò ba le amitisiite.

²¹ Hã zūajiní píru jun na lénkaa ho lóhó mu dándá yi wanna lè mí dà-kéní kéní á wó lè hã hue-poa búí sǐ bè-sení dà-kéní kéní na yàwá here. Ho lóhó mu wã-beeni hón wó lè ho sǎnú, á wee ce wéréwéré lòn máká dúuhú.

²² Ho lóhó mu á ĩ yí mɔn *Dónbeeni zĩ-beeni yi. Ho màkóo mía le yi, lé bìo ó o Núhúso Dónbeeni na dà mu bìo búenbúen là a Pioza lé bán mí bæere á wi bú. ²³ Ho lóhó mu màkóo mía le wii lè ho pĩhú khoomu yi. Le Dónbeeni cùkú ka lòn khon-be-beeni á dó ho wán. Ó o Pioza mún dó mí khoomu ho wán. ²⁴ Lé bú bú khoomu so á ho dímjá kãna nùpua á à keń yi. Á ho dímjá bá-zàwa á à bua mí ní bìo ò buennáa ho yi. ²⁵ Ho lóhó mu dándá zūajiní á máa bĩnĩ máa pe le wisoni yi. Mu bon. Hã máa bĩnĩ máa pe, lé bìo á tá máa bĩnĩ máa hĩ. ²⁶ Ho dímjá cùkú lè ho bè-sení búenbúen á ba wé è bua à buennáa ho lóhó mu yi. ²⁷ Bìo na yí máa ce le Dónbeeni yahó máa zo ho lóhó mu hùúu. Hã yirá-wará wérowà lè ba sabín-fũaalowa mún máa zo ho lóhó mu hùúu. Bìo yènnáa túara bìo yú le mukāni binbirì yènnáa vūahú yi, hĩa ó o Pioza te, lé bán mí dòn zoó keeni ho lóhó mu yi.

22

¹ Ó o tonkaro mu zéeni ho muhú búí làa mí. Ho jumu wee na le mukāni binbirì ba nùpua yi. Mu wee juiika lòn máká dúuhú. Mu wee lé le Dónbeeni là a Pioza bá-zàmu kanmúinĩ cǎn, ² à vǎná ho lóhó mu wã-beeni sǐ yi. Á le vǐndèe na wee na le mukāni binbirì á wi ho muhú mu sǎa mí bìo jun yi. Le wee ha hã cúa-píru jun le lúlúure yi. Pĩhú lée pĩhú à le ha. Le bàn vǔnna lé le tĩnĩ á ho dímjá kãna nùpua wee váani lè mítén. ³ Bìo búí na le Dónbeeni dánkánĩ á máa bĩnĩ máa keń ho lóhó mu yi. Le Dónbeeni là a Pioza bá-zàmu kanmúinĩ wi ho yi, á le Dónbeeni ton-sáwá wé è búaanĩ le Dónbeeni. ⁴ Ba à mí le Dónbeeni yahó, le yèni á à túa ba buráa wán. ⁵ Ho tá máa bĩnĩ máa hĩ. Nùpua màkóo máa bĩnĩ máa keń fĩntání làa wii khoomu yi, lé bìo ó o Núhúso Dónbeeni á à dé mí khoomu ba wán. Ba à dí le béeni féee hã lúlúio na jii mía.

O Yeesu le hen làa cǐnú ká mí ì bĩnĩ ì buen

⁶ Bún món, ó o tonkaro mu bĩnĩ bí nɔn mi: «Hã bíonĩ na fo já lé ho tũia poni á láayi wi. O Núhúso Dónbeeni lé yia wee dé mí Hácírĩ mí ji-cúa fɛrowà yi. Orén lé yia tonkaa mí tonkaro ò o buee zéeni bìo á à wé hen làa cǐnú lè mí ton-sáwá.»

⁷ O Yeesu bí: «Loń, ĩ ì bĩnĩ ì buen hen làa cǐnú. Yia wee tà bè le Dónbeeni ji-cúa na fɛera ho vūahú na kà yi bèntĩn jùhú sǐ.»

⁸ Lé ĩnén Zǎn á mɔn mu biowa mu, á já bìo bí búenbúen. Bìo á ĩ mɔn mu á já mu wó, á ĩ líí búrá o wáayi tonkaro mu tá le ĩ búaanĩ a. ⁹ Ká a màhá bí nɔn mi: «Ébé! Yí wé bú. ĩnén wee sá le Dónbeeni tonló lè ũnén lè mìn zàwa lè mìn hínni bìo sí, minén na lé le *Dónbeeni ji-cúa fɛrowà làa bìo wee tà bè ho vūahú na kà bíonĩ yi. Le Dónbeeni lé diò à ũ búaanĩ.» ¹⁰ Ò o pá bĩnĩ bí: «Hã ji-cúa na fɛera ho vūahú na kà yi á ũ yí bua ũ dòn.

Mu bon, bìo hã zééníá wéró á sùaráa. ¹¹ Yia yí téréenna, à wón wé wé bìo yí téréenna. Yia yí máa ce le Dónbeenì yahó, à wón wé wé bìo yí máa ce le Dónbeenì yahó. Yia téréenna, à wón wé wé bìo téréenna. Yia bìo sã le Dónbeenì yi, à wón wé wé bìo sã le Dónbeenì yi.»

¹² O Yeesu bīnía bía: «Loń, ĩ ĩ bīnī ĩ buen hen làa cīnū. Bìà wó se làa bìà yí wó yí se le mí nì-kéní kéní á ĩ buan bìo na ko làa ba wà buée na yi. ¹³ Lé ĩnén á búa mu bìo búenbúen júhú, á lé ĩnén mún ñ véení mu bìo búenbúen. ĩ lé mu bìo búenbúen júhú búeení, á mún lé mu véení.»

¹⁴ «Bìà sɛɛra mí sī-zīnía á hã wee ce wéréwéré bán júná sī. Ba à dàń ñ zo ho lóhó mu yi á zoó dí le v̄ndɛɛ na wee na le mukānì binbirì bia. ¹⁵ Ká bìà lé ba booní* lè ba nì-cīwa, làa bìà wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà, lè ba nì-búewá, lè ba wǎn-hāwà, làa bìà wa hã sabíoní, bán búenbúen á à kéní ho khūuhū.»

¹⁶ «Īnén Yeesu lé mi tonkaa ĩ tonkaro na ló ho wáayi ò o buee zéení mu biowa mu bìo lè minén kèrètíewa mi kuio yi. ĩ lé o bée *Daviide m̀nmaní, ĩ ka lòn tá-tīa mànàayiire† na wee juiíka.»

¹⁷ Le Dónbeenì Hácírí là a há-fīa páanía wee bío le: «Buen.» Bìà búenbúen já bìo bía à bán mún bío le: «Buen.» Bìà le ju-hānī dà, à bán buen. Bìà wi à ba ju mu jumu na wee na le mukānì binbirì à ba buee ju mu làa káamáa.

¹⁸ Minén búenbúen na wee jí le Dónbeenì jī-cúa na fɛera ho vūahú na kà yi á ĩnén Zān wee mì bìo kà làa sòobéɛ á à na yi: Hen ká nùpue bò bìo ho vūahú mu jī-cúa na fɛera wán, á le Dónbeenì ĩ wé á mu bè-sūmáa na bìo bía ho vūahú mu yi á à yí bànso. ¹⁹ Ká yia bèn mún léra bìo búí ho vūahú mu jī-cúa na fɛera yi, á le Dónbeenì á à lén bànso níi le v̄ndɛɛ na wee na le mukānì binbirì bia díiní, lè ho lóhó mu zoró yi, làa bìo mu zéeníánaa ho vūahú mu yi.

²⁰ Á yia na zéeníá bìo bía ho vūahú na kà yi bìo wee bío bìo kà: «Hen làa cīnū ká ĩ bīnī ĩ buen léé kénkén.»

«*Amiina! Núhúso Yeesu, buen!»

²¹ Le o Núhúso Yeesu wé mí sãamu lè ba búenbúen.

* 22:15 Ba booní: Ba zúífúwa c̄n á ba booní bìo wee zéení ba nùpua na yí máa ce le Dónbeenì yahó. † 22:16 Tá-tīa mànàayiire: Mí loń 2.26-28